

MEALİMU'L-MEDRESETEYN

EHL-İ SÜNNET VE EHL-İ BEYT MEKTEBİ ÖĞRETİLERİ

ALLAME SEYYİD MUTRAZA ASKERÎ

Ceviri:
Cafer BENDIDERYA

1. Cilt

Kitabın Orijinal Adı: Mealimu'l - Medreseteyn
Yazan: Allame Seyyid Murtaza ASKERİ
Çeviren: Cafer BENDİDERYA
Tiraj:

İTHAF

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın selamı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun ey asrın İmamı!

Mevlam, ey Resulullah'ın (s.a.a) torunu! Bu naçiz çabamı sana hediye ediyorum.

"Ey aziz! Bize ve ailemize darlık dokundu, değersiz de bir sermaye ile geldik, ama sen bizim için tam bir ölçü ver; bize tasadduk eyle; çünkü Allah, tasadduk edenleri mükafatlandırır. "

Ey cömert ve kerim kişi! Günahlarımızı bağışlaması, bizden ve milletimizden sıkıntı ve kederi gidermesi için Allah Teala'nın huzurunda bize şefaatçi ol. Doğrusu O esirgeyen ve bağışlayandır.

Küçük hizmetçiniz

Murtaza Askerî

Bismillahirrahmanirrahim

"Sözü dinleyen ve onun en güzeline uyan kullarımı müjdele. İşte onlar Allah'ın kendilerini doğru yola ilettiği kimselerdir ve onlardır akliselîm sahipleri."

(Zümer, 17 - 18)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	15
KİTABIN İÇERİĞİNE BİR BAKIŞ.....	17
GİRİŞ KONULARI.....	19
<i>Yıkıcı Dış Etkenler</i>	24
<i>Mekke'ye İkinci Yolculuğum</i>	30
ALLAH-U TELÂ'YI GÖRME HUSUSUNDA.....	38
<i>Allah-u Telâ'yla Cennette Görüşmek</i>	40
<i>Bu Hadislerin Te'vilindeki İhtilaf</i>	42
<i>Allah-u Telâ'yla Görme ve O'nun Bazı Sıfatları Hususundaki</i> <i>İhtilafın Kaynağı</i>	43
<i>a- Peygamber'in Eserleriyle Teberrük Etmek</i>	47
<i>1- Peygamberin Mübarek Ağız Suyuna Teberrük</i>	48
<i>2- Peygamber'in (s.a.a) Abdest Suyuyla Teberrük</i>	49
<i>3- Peygamberin Başının ve Göğsünün Suyuyla Teberrük</i>	50
<i>4- Peygamberin Saçıyla Teberrük</i>	50
<i>5- Resulullah'ın Okuyla Teberrük</i>	52
<i>6- Resulullah'ın (s.a.a) Elinin Yeriyle Teberrük</i>	52
<i>b- Resulullah'tan (s.a.a) Şifâ Dilemek</i>	54
<i>1- Resulullah'ı (s.a.a) Yaratılışından Önce Aracı Kılmak</i>	54
<i>2- Resulullah'ı (s.a.a) Hayattayken Aracı Kılmak</i>	55
<i>3- Resulullah'ı (s.a.a) Hayatından Sonra Aracı Kılmak</i>	56
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Amcası Abbâs'tan Şefâat Dileme</i>	57
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Özellikleri Konusundaki İhtilafların Kay</i>	57
<i>1- Makâmı İbrahim</i>	66
<i>2- Safâ ve Merve</i>	67
<i>3- Şeytanı Taşlama</i>	68
<i>4- Kurban Kesme</i>	68
<i>H. Âdem'in (a.s) Anısını Canlı Tutma</i>	69
<i>Bir Ümmetin Uğursuzluk ve Kötülüğünün İzleri</i>	70
<i>Mekanın Uğurlu Ve Uğursuz Olmasının Kaynağı</i>	71
<i>Cuma Gününün Kutluluk ve Bereketi</i>	71
<i>Ramazan Ayının Kutluluk Ve Bereketi</i>	72
<i>Bu Rivâyete Eleştiri</i>	75
<i>Bu Hadise Eleştiri</i>	76
<i>Mezar, İbadet Yeri</i>	77
<i>H. Resulullah'ın (s.a.a) Ölüye Ağladığına Dair İslâm</i> <i>Metinlerinde Geçen Rivâyetler</i>	81
<i>1- H. Resulullah'ın (s.a.a) Sa'd bin Ubâde'nin Hastalığında</i> <i>Ağlaması</i>	81

2- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Oğlu İbrahim'in Ölümünde Ağla.....	82
3- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Torununa Ağlaması.....	82
4- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Sevgili Amcası Hz. Hamza'ya Ağla.....	83
5- Hz. Resulullah (s.a.a) Ölü Evine Yemek Temin Edilmesini Emrediyordu.....	84
6- Hz. Resulullah (s.a.a) Yas Süresini Belirtiyor	84
7- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Cafer bin Ebutâlib'e (r.a) Ağlaması	84
8- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Sevgili Torunu Hz. İmâm Hüseyin'e (a.s) Ağlaması	85
Ömer'in Ağlayanlara Mani Olmak İstemesi Üzerine Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Rahatsız Olup Ömer'i Hemen Engellemesi.....	91
Bu Rivâyetlerin Ortaya Koyduğu Sonuç.....	92
ALLAH'TAN BAŞKASINDAN İSTEMEK VE ALLAH'TAN BAŞKASININ HÜKMÜ	93
a- Allah'tan Başkasını Çağırarak.....	93
b- Allah'tan Başkasının Hükmi	95
Bu İki Meseleye Muhaliflerin Cevabı.....	97
Allah-u Telâ'nın Mâlikiyeti.....	98
Allah-u Telâ'nın Yaratıcılığı	99
Allah-u Telâ'nın Şefâati	100
Allah-u Telâ'nın Velâyeti.....	101
Peygamber'i Çağırıp O'ndan Bir Şey İstemek ve Onu Aracı Kıl	102
İHTİLAFLARIN İLK ANA SEBEBİ	103
1- Yaratılışın Başlangıcında	103
2- Geçmiş Ümmetlerde.....	104
3- Resulullah'ın (s.a.a) Döneminde.....	104
4- Asrımızda.....	105
İHTİLAFLARIN İKİNCİ ANA SEBEBİ.....	106
Bu Kitaptaki Bahis Metodumuz	111
BİRİNCİ BÖLÜM.....	114
İSLÂM ŞER'İATİ'NİN KAYNAKLARI KONUSUNDA İKİ MEKTEBİN GÖRÜŞÜ.....	114
Giriş.....	115
İki Okul Arasındaki İhtilafların Kaynağı	116
ARAPÇA SÖZCÜKLER VE İSLÂMÎ İSTİLAHLAR	117
İstilahları Tanıma:.....	117
1- Arap Lügati	117
2- Şer'î İstilah veya İslâmî İstilah.....	118
3- Müteşerriyanın (Şer'îat ehlinin) İstlahı veya Müslümanların Adlandırması.....	118
4- Hakikat ve Mecâz	120
Arapça Lügat Kitaplarının Derlenmeye Başlaması.....	121

1. KONUSU	122
İKİ OKUL AÇISINDAN SAHÂBİLİK VE SAHÂBÎLER	122
BİRİNCİ BÖLÜM	124
İKİ MEKTEBE GÖRE SAHÂBİNİN TARİFİ	124
İKİ MEKTEBE GÖRE SAHÂBİNİN TARİFİ	126
<i>Ehl-i Sünnet'e Göre Sahâbî Kimdir?:</i>	126
<i>Ehlibeyt (s.a) Mektebine Göre Sahâbî Kimdir?:</i>	127
<i>Hulefa Mektebinde "Sahâbî"yi Tanıma Yöntemi:</i>	128
<i>Hulefa Mektebindeki "Sahâbeyi Tanıma Yöntemi"ne Eleştiri:</i>	129
İKİNCİ BÖLÜM	134
HALİFELER VE İMAMET MEKTEPLERİNDE SAHÂBENİN	
ADÂLETİ	134
<i>Hulefa Mektebine Göre Sahâbenin Adâleti:</i>	135
<i>İmamet Mektebine Göre Sahâbenin Adâleti:</i>	138
<i>Münafıkla Mu'mini Ayırdetmenin Kıstasları:</i>	141
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	146
İKİ MEKTEB AÇISINDAN ASHÂB KONUSUNUN ÖZETİ	146
<i>Hilâfet Mektebine Göre Sahâbî ve Sahâbîlerin Adâleti:</i>	148
<i>Ehlibeyt Mektebine Göre Sahâbe ve Sahâbenin Adâleti:</i>	149
2. KISIM	152
İMAMET KONUSUNDA İKİ MEKTEBİN GÖRÜŞLERİ	152
BİRİNCİ BÖLÜM	154
SADR-I İSLAM'DA HÜKÜMETİ ELE GEÇİRMEK İÇİN VUKU BULAN	
TARİHİ OLAYLAR	154
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Vasiyeti:</i>	157
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Tepkisi:</i>	158
<i>Sakife ve Ebubekr'e Biat:</i>	160
<i>Ömer'in Rivayetinde Sakife:</i>	161
<i>Umumî Biat:</i>	170
<i>Umumî Biatten Sonra Vuku Bulan Olaylar:</i>	171
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Toprağa Verilişi ve Cenaze Törenine</i>	
<i>Katılanlar:</i>	171
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Defninden Sonra</i>	172
<i>Fatıma'nın (s.a) Evine Sığınmak:</i>	176
<i>Hiz. Fatıma'nın (s.a) Evine Saldırı:</i>	178
<i>Ebubekir'e Biat Etmeyenler:</i>	187
<i>1- Ferve b. Amr:</i>	187
<i>2- Halid b. Said-i Emevî</i>	188
<i>3- Sa'd b. Ubade:</i>	189
<i>Sa'd'ın Biat Etmediğini Rivayet Edenler</i>	193
<i>Ebubekir, Kendinden Sonra Hilafete Ömer'i Tanıtıyor</i>	193
<i>Şura ve Osman'a Biat</i>	194

<i>İmam Ali (a.s) Hilafeti Kendisine Bırakmayacaklarını Biliyor.....</i>	200
<i>Emirulmüminin Ali'ye (a.s) Biat.....</i>	205
İKİNCİ BÖLÜM.....	208
İMAMET KONUSUNDA EHLİSÜNNET VE HİLAFET MEKTEBİNİN	
GÖRÜŞÜ.....	208
HİLAFET MEKTEBİNİN GÖRÜŞÜ VE DELİLLERİ	210
Ebubekir Açısından İmamet.....	210
Ömer Açısından İmamet	211
Hilafet Mektebi İzleyicilerinin Görüşleri	211
A- Seçimle:.....	212
B- Atamayla:.....	214
İmamı Tanıma	214
Zorla İmamet!.....	214
Resulullah'a (s.a.a) Muhalefet Etse Bile İmama İtaat Farzdır!.....	217
Son Asırda Hilafet Mektebinin İzleyicilerinin İstidlalleri	220
İmamet ve Hilafet Konusunun İstılahları.....	220
1- Şura	220
2- Biat	221
a- Arap Lügatında Biat	221
b- İslam'da Biat	222
İlk Biat	222
İkinci Büyük Akabe Biati	223
Rızvan Biati veya Şecere Biati	224
3- Halife ve Yeryüzünde Allah'ın Halifesi	228
Halife ve Hilafet.....	228
a- Birinci Halifenin Döneminde	228
b- İkinci Halifenin Döneminde	229
Yeryüzünde Halifetullah (Allah'ın Halifesi).....	230
Allah, Halifelerini Halkın Önderleri Kılmıştır	231
Mucize Allah'ın Halifelerine Mahsustur.....	234
Müslümanlar İstılahında Halife ve Halifetullah	236
a- Emeviler ve Abbasilerin Döneminde.....	236
b- Osmanlı Halifelerinin Dönemi.....	237
c- Günümüzde.....	237
Halife İstılahın Hilafet Mektebinden Ehlibeyt (a.s) Mektebine	
İntikali	238
Özet:.....	239
4- Emirulmüminin.....	240
5- İmam	240
6- Emir ve Ulu'l Emr	242
a- Arap Lügatında "Ulu'l Emir" Sözcüğü.....	242
b- Müslümanların Örfünde Ulu'l Emr	244

<i>c- İslamî Nasslarda Ulu'l Emr</i>	245
<i>7- Vasi ve Vasiyet</i>	246
Hilafet Mektebinin Görüşlerinin İncelenmesi	247
<i>Hilafet Konusunda Ömer ve Ebubekir'in Görüşü</i>	248
<i>İki Halifenin Görüşünün Değerlendirmesi</i>	248
<i>Hilafet Konusunda, Hilafet Mektebinin İzleyicilerinin Görüşü</i>	250
<i>1- Şura İstidlalinin İncelenmesi</i>	250
<i>Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinde Şuranın</i>	250
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Ashapla Müşaveresi</i>	252
<i>a- Bedir Savaşı</i>	252
<i>b- Uhud Savaşı</i>	256
<i>c- Hendek Savaşı</i>	259
<i>2- Biat İstidlalinin İncelenmesi</i>	263
<i>Mürtet Olma veya Ebubekir'in Hilafetini Kabullemesi</i>	264
<i>3- Ashabın Ameliyle İstidlalin İncelenmesi</i>	269
<i>Şura, Biat ve Ashabın Ameliyle İstidlalde Delil Olarak Nehcu'l -</i>	
<i>Belağa'nın Gösterilmesinin İncelenmesi</i>	270
<i>4- Zor ve Galebeyle Hilafete İstidlalin İncelenmesi</i>	277
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetine Muhalif Zalim Öndere İtaat</i>	278
<i>Özet:</i>	279
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	283
EHLİBEYT (A.S) MEKTBİ AÇISINDAN İMAMET	283
<i>İmamet, İlahi Ahittir</i>	285
EHLİBEYT'İN (A.S) MASUM OLUŞU	286
<i>Tathir Ayetinin Nüzul Sebebi</i>	286
<i>Resulullah (s.a.a) ve Tathir Ayeti</i>	290
RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ HALİFELERİ TAYİN	
ETMEYE VERDİĞİ ÖNEM	293
<i>Yakınlara Uyarı</i>	295
<i>Savaşlarda Resulullah (s.a.a) Medine'de Kendi Yerine Kimleri</i>	
<i>Geçirdi</i>	298
<i>Hicretin İkinci Yılı</i>	298
<i>Hicretin Üçüncü Yılı</i>	300
<i>Hicretin Dördüncü Yılı</i>	301
<i>Hicretin Beşinci Yılı</i>	302
<i>Hicretin Altıncı Yılı</i>	303
<i>Hicretin Yedinci Yılı</i>	303
<i>Hicretin Sekizinci Yılı</i>	304
RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ VELİYY-İ EMR'İ	
TAYİN EDEN NASSLARI	306
<i>Önceki Ümmetlerde Vasiyet</i>	306
<i>1- Hz. Adem'in (a.s) Vasisi Şeys</i>	307

2- Hz. Musa'nın (a.s) Vasisi Yu'şa b. Nun	307
Hz. Muhammed'in (s.a.a) Vasisiyle Hz. Musa'nın Vasisinin Benzerlikleri	308
3- Hz. İsa'nın (a.s) Vasisi Şem'un	309
RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ VASİSİ, VEZİRİ, HALİFESİ VE VELİAHDI	311
Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinde Vasi	311
Geçmiş Ümmetlerin Kitaplarında Vasiyet	313
Bunu Teyid Eden Bir Rivayet Daha	314
Sahabe ve Tabiinin Sözlerinde Vasiyet	316
Emirülmüminin Ali'nin (A.S) "Resulullah'ın Vasisi" Lakabıyla Meşhur Oluşu ve Bu Lakabın Ashapla Tabiinin Şiirlerinde ve Lügat Kitaplarında Yayılışı	328
Cemel Savaşı Şiirlerinde "Vasi"	331
Sıffin Savaşındaki Şiirler ve Destanlarda "Vasi"	334
İbn-i Abbas'ın Mektubunda "Vasi"	338
EHL-İ SÜNNET VE HİLAFAFET OKULU İZLEYİCİLERİNİN VASİLİK RİVAYETLERİNİ GİZLEME VE TEVLİ YOLUNDAKİ BÜYÜK ÇALIŞMALARI	349
Aişe'nin Rivayeti, Ali'nin (a.s) Vasi Oluşuna Delildir	349
Aişe'nin, İmam Ali'nin (a.s) Şehadet Haberine Sevinmesi	352
Aişe'yle Diğerlerinin Rivayetleriyle Mukayesesi	353
Ümmü-l Müminin Aişe'nin Rivayetlerinin İncelemesi	356
Aişe'nin Rivayetiyle İmam Ali'nin (a.s) Sözünün Karşılaştırıl	358
Bir Kadından İki Ayrı Yerde, İki Çelişkili Hadis	359
İmam Ali'ye Karşı İki Farklı Tutum	360
Abdurrahman b. Ebubekir'in Ansızın Ölümü	363
İMAM ALİ'NİN (A.S) FAZİLETLERİNİN GİZLENMESİ, ONA LANET VE KÜFREDİLMESİNİN YAYILMASI	366
Bu İki Konuşma Üzerine	368
Bu Hutbe Üzerine	372
Kureyş'in, Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinin Yazılmasını	376
Kureyş ve Ümeyyeoğulları'nın Siyaseti	378
a- Muaviye'nin Döneminde	378
Muaviye'nin İş Başına Gelişinden İtibaren Şam Halkının Emirülmüminin Ali'ye (a.s) Kin ve Düşmanlık Besleyişi	390
Özetle Akabe Gecesi	390
Muaviye, Bu Gibi İşlerden Hangi Hedefi Güdüyordu?	390
Muaviye'nin Haşimoğulları'na Neden Kin Besliyor?	392
Zübeyr Oğlunun Politikası	392
İbn-i Zübeyr'den Sonra	395

<i>Abdumelik ve Oğlu Velid'in Dönemi</i>	395
<i>Kureyş Siyasetinin İcrasında Haccac'ın Yaptıklarının Bir</i>	396
<i>Haccac'ın Kardeşinin Yaptıklarından Bir Bölümü</i>	398
<i>Ömer b. Abdulaziz'in Hilafeti Döneminde</i>	399
<i>Hişam b. Abdumelik'in Hilafeti Döneminde</i>	401
<i>Halid b. Abudllah-i Kasriy'nin Davranışı</i>	403
<i>Halid b. Abdullah-i Kasriy Kimdir?</i>	403
<i>Ümeyyeoğulları İsmi "Ali" Olanları Öldürüyorlardı</i>	404
<i>Abbasi Halifelerinin Siyaseti</i>	405
<i>1- Ulemanın Davranışı</i>	405
<i>2- Valilerin Davranışı</i>	406
<i>3- Halkın Davranışları</i>	406
<i>A- Mensur-i Abbasi'nin, Ehlibeyt'e Karşı İşlediği Cinayetlerden</i>	
<i>Biri</i>	407
<i>Mütevekkil Abbasi'nin Cinayetlerinden Bir Örnek</i>	407
<i>Bu İncelemenin Sonucu</i>	410
<i>Emevi Hilafetinin İmam Ali ve O Hazretin Eserlerine</i>	
<i>Düşmanlığı</i>	413
<i>Ebusüfyanogulları Hilafetinde</i>	413
<i>Ümeyyeoğulları Kabilesinden Mervanoğullarının Hükümetinin</i>	
<i>Siyaseti</i>	414
<i>Abbasi Halifelerinin Siyaseti</i>	415
<i>SÜNNET VE HADİSTE ON ÇEŞİT GİZLEME VE TAHRİF</i>	417
<i>EHLİBEYT (A.S) VE İZLEYİCİLERİNİN GİDİŞATI</i>	417
<i>HALİFELERİN, SİYASETLERİNE MUHALİF OLAN SÜNNETİN</i>	
<i>KARŞISINDA TEPKİLERİ</i>	418
<i>Vasiyyeti İnkâr Etme veya Güneşi Çamurla Sıvama!</i>	418
<i>On Çeşit Gizleme</i>	419
<i>1- Hadisin Bir Bölümünü Silip Onun Yerine Anlaşılmaz Bir Söz</i>	
<i>Yerleştirmek</i>	420
<i>2- Silindiğine İşaret Ederek Sahabenin Siretinden Rivayetin</i>	
<i>Tamamının Silinişi</i>	422
<i>3- Hadisin Anlamının Tevil Edilişi</i>	423
<i>Resulullah'ın (s.a.a) Müminlere Laneti</i>	425
<i>Bu Hadis Üzerinde Bir Bahis ve Taberanî'nin Tevilinin</i>	427
<i>Vasiyet Anlamının Tevilinde Diğer Bilginlerin Şaşkınlığı</i>	429
<i>4- Silindiğine İşaret Etmeden Ashabın Sözlerinin Bir Bölümünün</i>	
<i>Silinişi</i>	430
<i>5- Silindiğine İşaret Etmeden Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinden</i>	
<i>Rivayetin Tamamının Silinmesi</i>	432
<i>6- Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinin Yazılmasını Engellenişi</i>	434

7- Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinin Ravileri ve Rivayetlerinin Taz'if Edilişi	437
a- "Vasilik"ten Bahsedenlerin Kınanışı.....	438
1- Resulullah'ın (s.a.a) Ashabından:	438
2- Tabiinden:	439
3- Ehl-i Sünnet Halifeleri ve Mezhep İmamlarından Bir Grubu:	439
4- Resulullah'ten (s.a.a) "Vasiyet" Hadisini Kaydeden	
Yazarlardan:.....	439
b- Hadis Ravilerini Yalanlamak	440
(a- Hakim Nişaburî)	441
(b- Şafî)	443
d- Sihak Yazarlarından Biri Olan Nesaî'nin Katledilişi!	444
8- Kitaplarla Kütüphanelerin Yakılışı	446
Bağdat'ın İslamî Kütüphanesinin Yakılışı	447
9- Ashabın Gidişatıyla İlgili Rivayetin Bir Bölümünün Silinip	
Tahrif Edilişi	449
10- Sahih Hadislerin Yerine Uydurma Hadislerin Yerleştirilişi	450
Bir Kaç Satırda Seyf b. Ömer-i Temimi	451
Seyf'in Rivayetlerinin Niteliği	451
Seyf'in Hadislerinin Tarih-i Taberî,'den Diğer Kaynaklara	
Geçimesinin Sebebi	453
Seyf'in Rivayetlerinde Esved-i Anesi'nin Hikayesi	457
Esved-i Anesi'nin Rivayetinin İncelemesi	459
a- Bu Rivayetin Ravileri.....	459
b- Rivayetin Metni.....	459
Seyf'in Rivayetlerinde Kesra ve Peygamberin Allah Nezdindeki	
Üçlü Oturumları.....	459
Bu Üçlü Oturumun Rivayetinin İncelemesi.....	460
a- Rivayetin Ravileri.....	460
Rivayetin Metninin İncelemesi	460
Akk ve Eş'arun Kabilelerinin İrtidadı ve Seyf'in Rivayetinde	
Resulullah'ın (s.a.a) Üvey Oğlu Tahir'in Haberi	462
GEÇEN RIVAYETLERDE SEYF'İN YALAN VE TAHRİFLERİ	477
1- Geçen Rivayetlerde Seyf'in Uydurmaları	477
a- İsimlerde Tahrif:	479
b- Rivayette Tahrif:.....	479
Kargaşalar Meselesinde Seyf'in Rivayetleriyle Diğerlerinin	
Rivayetlerinin Mukayesesi.....	481

EHLİBEYT'İN ÖNDERLİĞİNE DÂİR DİĞER NASSLAR.....499

RESULULLAH'TAN (S.A.A) SONRA MÜSLÜMANLARIN EMİR SAHİBİ	502
Şikayet Zamanı	504

Hz. Ali'yi (A.S) VELAYET VE HİLAFET MAKAMINA ATAMAK, İSLAM VE MÜSLÜMANLARA VASI KILMAK İÇİN BÜYÜK TOPLANTI	506
KUR'AN'DA VELAYET VE ÖNDERLİK.....	518
Emir Sahipleri: Ali (a.s) ve Evlatlarından Olan İmamlar	522
İMAMLAR, ALİ (A.S) VE ONUN EVLATLARIDIR.....	525
RESULULLAH'IN (S.A.A) İKİ TORUNU	539
RESULULLAH (S.A.A), AHİR ZAMANDA MEHDİ'NİN (A.F) ZUHURUNU MÜJDELİYOR	543
EHLİBEYT'İN (A.S) İMAMETİ KONUSUNDAKİ NASSLAR.....	546
Ümmetin On İki İmamı Nassla Belirlenmiştir	548
<i>İmamların Sayısı Hakkında Hz. Peygamberin (s.a.a) Nassı.....</i>	<i>548</i>
Tevrat'ta Geçen 12 İmam.....	551
Bu Hadislerden Elde Edilen Netice	554
Ehl-i Sünnet ve Hilafet Mektebine Mensup Ulemanın Bu Hadisin Yorumundaki Tutarsız Tavrı	554
1- Bu Sarih Hadisin İbn-i Arabi Tarafından Yorumlanış Şekli.....	555
2- Kadı İyaz Nasıl Yorumlamış?.....	555
3- Beyhakî'nin Bu Hadis Hakkında Görüşü.....	557
4- İbn-i Kesir'in Görüşü.....	558
5- İbn-i Cevzî'nin Görüşü	559
6- Diğerlerinin Görüşü	560
Ehl-i Sünnet ve Hilafet Mektebi Mensuplarının Senetlerinde On İki İmamın İsimleri	562
Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Halifeleri ve Vasiyeleri Olan On İki İmam'ın Kimliği.....	563
1. İmam: Emir'el Mü'minin Hz. Ali b. Ebutalib (a.s).....	563
2. İmam: Hasan b. Ali b. Ebutalib (a.s).....	564
3. İmam: Hüseyin b. Ali b. Ebutalib (a.s).....	564
4. İmam: Ali b. Hüseyin-i Şehid (a.s).....	565
5. İmam: Muhammed b. Ali-i Seccad (a.s).....	565
6. İmam: Cafer b. Muhammed-i Bâkır (a.s).....	565
7. İmam: Musa b. Cafer (a.s)	566
8. İmam: Ali b. Musa-i Kâzım (a.s).....	566
9. İmam: Muhammed b. Ali Rıza (a.s)	566
10. İmam: Ali b. Muhammed Cevad (a.s).....	567
11. İmam: Hasan b. Ali Hâdî (a.s)	567
12. İmam: el-Hüccet, Muhammed b. Hasani'l - Askerî.....	568
Önemli bir uyarı:	568
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	570
İKİ MEKTEP AÇISINDAN İMAMET VE HİLAFET KONUSUNUN ÖZETİ	570

SADR-I İSLAM'DA HÜKÜMETİ ELE GEÇİRMEK İÇİN VUKU BULAN	
TARİHİ OLAYLAR.....	571
Bu Olayların Başlangıcı	571
HİLAFET MEKTEBİ'NİN İLERİ GELENLERİ AÇISINDAN HİLAFET	580
İSTİLAHLARIN TANIMI.....	582
HİLAFET VE İMAMET KONUSUNDA HİLAFET MEKTEBİBİB	
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ.....	587
EHLİBEYT MEKTEBİ AÇISINDAN İMAMET	592
Resulullah'tan (s.a.a) Sonra On İki Halifesi.....	596
On üç Asır Boyunca Hakim Gücün Tutumları	596

ÖNSÖZ

Bismillahirrahmanirrahim

Hamd alemlerin Rabb'i Allah'a hastır; salat ve selam Muhammed'e (s.a.a) ve onun tertemiz Ehlibeytine (a.s), müminlerin anneleri olan pak eşlerine ve salih ve mümin ashabına olsun. Ama sonra;

KİTABIN İÇERİĞİNE BİR BAKIŞ

Elinizdeki kitabın giriş bölümü, Ehlibeyt (a.s) ve Hilafet Mekteplerinin ihtilaf kaynaklarını açıklığa kavuşturmakta ve kitabın konuları iki bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde iki mektepte İslam dininin kaynakları ve İslam inanç ve hükümlerinin temelini oluşturan bu kaynaklara ulaşmanın yolları ele alınmış ve bu bölüm beş konuda incelenmiştir:

1- Sahabe ve ashap konusunda Ehlibeyt (a.s) ve Hilafet Mekteplerinin görüşleri.

2- İki mektebin, İslam dinine ve gerçek İslam'a ulaşmanın kaynağı olan imamet ve hilafet konusundaki görüşleri.

3- İki mektebin, İslam dinin kaynakları yakındaki görüşleri ve bunun iki kısma ayrılışı:

a- İki mektebin Kur'an-ı Kerim hakkındaki görüşü.

b- İki mektebin Resulullah'ın (s.a.a) sünneti hakkında görüşü ve Hilafet Mektebinin içtihat ve reye göre ameli İslam dinin kaynaklarından biri bilip onu Kur'an-ı Kerim ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetiyle bir ayarda bilişi. Daha sonra İslam dini ve Hilafet Mektebinde ona ulaşmanın yolu geniş bir şekilde incelenmiştir.

4- İmam Hüseyin'in (a.s), içtihat ve reye göre amel sonucu meydana gelen Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden sapmalara karşı kıyamı.

5- İmam Hüseyin'in (a.s) kıyamından sonra Ehlibeyt İmamlarının (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini İslam toplumuna geri çevirmeyi başarması ve bunun peşinden Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini yayma

konusunda Ehlibeyt (a.s) Mektebinin faal oluşu. Bunun peşinden Ehlibeyt (a.s) Mektebinde, İslam dininin kaynakları ve onu elde etmenin yolları incelenmiş ve son olarak iki mektebin düşüncesinin temelleri ele alınmıştır.

GİRİŞ KONULARI

Giriş

Müslümanların Arasındaki İhtilaf Konular

Allah'ın Bazı Sıfatları ve Bu Alandaki İhtilafın Kaynağı

Peygamberlerin Özellikleri Hakkındaki İhtilaflar Ve
Kaynakları

Peygamber'in Eserleriyle Teberrük Etmek

Peygamberlerin Mezarları Üzerine Bina Yapmak

İslâm'da Ölüye Ağlamak ve Kaynakları

Âyetlerin Te'vilinde İhtilaf

GİRİŞ

Bismillahirrahmanirrahim

Allah-u Telâ rububiyeti gereğince, insanlar için bir din koymuş, yaşamlarını ona göre düzenlemelerini ve kurallarına uyarak insanî kemal derecelerine ulaşmalarını istemiştir. Dolayısıyla peygamberleri vasıtasıyla onları İslâm diye adlandırdığı¹ bu kurallara yönlendirmiştir. Nasıl ki bütün yaratıklar için onların fitrat ve yaratılışlarına uygun olan ve onları vücutlarına yerleştirilen kemale ulaştıracak düzenler koymuş veya ilham ya da sarîh ve net bir şekilde açıklama yoluyla bu süreci kat etmeğe yönlendirmiştir.²

---

1 - Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçer: **"Hiç şüphesiz, Allah katında (kabul edilen) din, İslâm'dır"** (Âl-i İmrân, 19) Yine şöyle geçer: **"Kim İslâm'dan başka bir din ararsa asla ondan kabul edilmez."** (Âl-i İmrân, 85)

2 - Kur'ân'da şöyle geçer: **"Rabbini yüce ismini tesbih et. Ki O, yarattı, bir düzen içinde biçim verdi. Takdir etti, böylece yol gösterdi. Yemyeşil otlağı çıkardı. Ardından onu kuru, kara bir duruma soktu. Sana okutacağız, sen de unutmayacaksın."** (A'lâ, 1 - 6)

Yine **"Bizim Rabbimiz, her şeye yaratılışını veren, sonra doğru yolunu gösterendir."** (Tâhâ, 50)

Yine, **"Rabbın bal arısına vahy (ilham) etti: Dağlarda, ağaçlarda ve onların kurdukları çardaklarda kendine evler edin."** (Nahl, 68)

Yine **"(Rabbiniz) güneşe, aya, yıldızla kendi buyruğuyla baş eğdirendir."** (A'râf, 54)

Yine, **"Onlardan öyleleri vardır ki, dillerini kitaba doğru eğip bükerek, siz onu (bu okur gördüklerini) kitaptan sanırsınız diye. Oysa o kitaptan**

Başından beri Allah'ın peygamberlerinden biri ölünce, o ümmetin güç sahipleri ve zenginleri o peygamberin getirmiş olduğu dinin kendi istekleriyle çelişen bazı bölümlerini tahrif ediyor veya saklıyorlar, onun yerine kendi uydurdukları tahrif edilmiş hüküm ve kuralları yerleştiriyor, onu da Allah ve peygamberine isnad ediyorlardı. Nihâyet Allah-u Telâ başka bir peygamber göndererek dinini yeniliyor, saptırılmış ülkü ve kuralları kaldırıyordu.

Allah-u Telâ Hz. Muhammed'i (s.a.a) peygamberliğe seçip beraberinde Kur'ân'ı gönderince ve onda akâid ve hükümlerden ibaret olan İslâm'ın esaslarını muhkem âyetlerle nazil edince, Kur'ân'da Resulullah'a (s.a.a) nâzil olan şeylerin detaylı açıklamalarını da insanlara bildirmek için ona vahyetmiştir.³ Peygamber (s.a.a) de İslâm'ın kanunlarını, mesela namazın kılınış tarzını, rek'atlarını, oruç ve şartlarını, sakınılması gereken şeyleri, Ka'be'nin tavafını, tavaf sayısını, başlangıç ve bitiş noktasını ve diğer farz, müstehap, haram ve mekruhları insanlara öğretti. Böylece bunlardan Müslümanlar arasında "Nebevî hadisler" oluştu. Yine Allah-u Telâ İslâm'ı Resulü'nün siretinde uyguladı ve insanların ona uymasını emretti: **"Andolsun ... Allah'ın Resulü'nde güzel bir örnek vardır."** (Ahzab, 21) ve sünnet diye adlandırılan Resulullah'ın (s.a.a) hadis ve siretlerinin toplamına Sünnet ismi verilmiş ve Allah ve Resulü bu sünnete uymamızı emretmişlerdir.⁴

Böylece, Allah-u Telâ, İslâm'ı Kur'ân ve peygamberinin sünneti yoluyla insanlar için tamamlamış, ama Resulullah (s.a.a.) irtihallerinden önce Müslümanları kendisinden sonraki sapıklıklardan

---

değildir. Bu Allah katındandır, derler. Oysa o, Allah katından değildir. Ve onlar, kendileri de bildikleri halde Allah'a karşı (böyle) yalan söylerler." (Âl-i İmrân, 78)

Ve yine "Siz (Müslümanlar,) onların (Yahudilerin) size inanacaklarını umuyor musunuz? Oysa onlardan bir bölümü, Allah'ın sözünü işitiyor, (iyice algılayıp) akıl erdirdikten sonra, bile bile değiştiriyorlardı." Yine bkz. Bakara, 42, 146, 195, 176; Âl-i İmrân, 178; Nisa, 46; Mâide, 13 - 15, 41 ve 59 - 61.

3 - Allah-u Teâlâ buyuruyor ki: **"(Onları) Apaçık deliller ve kitaplarla (gönderdik). Sana da zikri (Kur'ân'ı) indirdik ki, insanlara kendileri için indirileni açıklayasın ve onlar da iyice düşünsünler, diye."** (Nahl, 44)

4 - Allah-u Teâlâ **"Andolsun... Allah'ın Resulünde güzel bir örnek vardır."** (Ahzâb, 21) âyetinde Resulullah'ın (s.a.a) siretini izlemeyi ve **"Peygamber size ne verirse artık onu alın, sizi neden sakındırırsa artık ondan sakının"** (Haşr, 7) âyetinde Hazret'in hadisine amel etmeyi emretmiştir.

haberdar etmiş, önceki ümmetlerin başına gelenlerin İslâm ümmetinin de başına geleceğine dair Müslümanları uyarmış ve “Önceki ümmetlerden biri bir kertenkele deliğine girmişse bile bu ümmette de birisi kalkarak böyle yapacaktır.” diye ikaz etmiştir!⁵

Bu ümmetteki tahrif meselesine gelince; Allah-u Telâ'nın kendisi Kur'ân'ı her türlü tahriften koruyarak şöyle buyurmuştur: **"Hiç şüphesiz, zikri (Kur'ân'ı) biz indirdik; onun koruyucuları da gerçekten biziz."**⁶ Başka bir yerde ise şöyle buyurmaktadır: **"Batıl, ona önünden de ardından da gelmez. (Çünkü Kur'ân,) Hüküm ve hikmet sahibi, çok övülen (Allah)'tan indirilmedir."**⁷

Ama hadis ve siret olarak elimizde bulunan sünnete gelince; Allah-u Telâ onu tahriften korumamıştır. Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen elimizdeki hadisler arasındaki ihtilaf ve çelişkiler bunun en açık göstergesidir. Resulullah'ın (s.a.a) hadislerindeki bu ihtilaf ve çelişki, alimlerden bir grubu bu ihtilafları halletmeye sevk etmiş ve "Te'vil-u Muhtelefi'l - Hadis"⁸, "Beyân-u Müşkili'l - Hadis"⁹ ve

---

5 - Bu alandaki hadisler, "Yüz elli uydurma sahâbî" kitabımızın ikinci cildinin giriş bölümünde, beşinci bahsinde geniş bir şekilde verilmiştir. Bu alanda yine bkz:

a) İkmâl'u'd - Din -Şeyh Saduk-, s. 576. Aynı kitaptan naklen Meclisi, Bihar'u'l - Envar'ın 1. cildinde, s. 3'de. Yine Tebersi'nin Mecmau'l - Beyan tefsirinde ve Gazir Celâü'l - Ezhan kitabında "Siz, gerçekten tabakadan tabakaya bineceksiniz" âyetinin tefsirinde.

b) Sahih-i Buhârî'nin Kitabu'l - Enbiya bölümü, "men zukire en Beni İsrail" bölümü, c. 2, s. 171, h. 3 ve Kitabu'l - İ'tisam-i bil kitab-i ves-Sünne, "Kavlu'n - Nebi: "Le-tetbeenne sünene men kane kablekum", c. 4, , s. 168, h. 1 ve 2; Fethu'l - Bari bi Şerh-il Buhârî, c. 17, s. 63-64.

c) Sahih-i Müslim -Nevevi Şerhi-, c. 16, s. 219.

d) Sünen-i İbn-i Mâce, h. 3994.

e) Münsend-i Teyalasi, h. 1346. ve 2178.

f) Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 327, 367, 450, 511, 527 ve c. 3, s. 84, 94 ve c. 4, s. 125 ve c. 5, s. 218 ve 340.

g) Mecme-üz Zevâid, c. 7, s. 261 Taberânî'den naklen.

h) Kenzu'l - Ummâl, c. 11, s. 123 -Taberânî'nin Evsat'ından ve Hâkim'in Müstedrek'inden naklen.

i) Siyutî ed-Dürr-ül Mensur kitabında, Âl-i İmrân suresindeki "Dağılanlar gibi olmayın" âyetinin tefsirinde, Hâkim'in Müstedrek'inden naklen.

6 - Hicr, 9.

7 - Fussilet, 42.

8 - İbn-i Kuteybe, Abdullah b. Müslim'in eseri (m:280, k:268).

9 - İbn-i Fevrek, Muhammed b. Hasan'ın eseri (m:206 k).

"Beyân-u Müşkili'l - Âsâr"¹⁰ gibi kitapların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen hadislerdeki ihtilaflardan dolayı Müslümanlar Kur'ân-ı Kerim'i anlamakta ihtilafa düştüler ve tarih boyunca aralarında hiç bitmeyen farklılıklar, ihtilaflar günümüze kadar devam etti.

Ayrıca, muhtelif kavimlerden oluşan Müslümanlar, diğer milletlerden olan çeşitli din ve inançların mensuplarıyla da görüştükleri için, bunun kendisi de Müslümanların İslâm'ı anlamada daha çok ihtilafa düşmelerine vesile oldu. Nitekim onlardan bazıları ellerindeki sahih hadisleri ve Kur'ân âyetlerini kendi görüş, anlayış ve re'yelerine göre yorumlamaya başladılar. Bu da aralarına ayrılık düşmesine, kendilerine muhalif olanların görüşlerini dinlememelerine sebep oldu ve nihâyet birbirlerini tekfir edecek kadar ileriye götürdü onları.

Bütün bunları iç kargaşaların etkenleri olarak sayabiliriz. Ama bunların yanında bunlara yardımcı olarak tahrifle uğraşan dış etkenler de vardı. Şimdi bunları görelim:

Yıkıcı Dış Etkenler

Hadis, siyer ve tefsir kitaplarından oluşan İslâmî kaynaklarda tahrif ve tahribe yol açan faktörlerden bir kısmını oluşturan Hâricî etkenleri şöyle sıralayabiliriz:

1- Ka'bu-l Ahbar ve Temim-ud Dari gibi bazı ehl-i kitap ravilerin rivâyetlerinin İslâmî kaynaklara sızması.

2- Yine İbn-i Ebi-l Avcâ ve Seyf b. Ömer-i Temimi gibi zındıkların uydurup İslâmî kaynaklara ve çevrelere sızdırdıkları rivâyetler.¹¹

---

10 - Tehavi diye meşhur olan Ebu Cafer Ahmed b. Muhammed-il Ezüdi'nin eseri (m:331, k: 332).

11 - Kitap ehlinin hadislerinin İslâm kaynaklarına yayılması ve yine zındıkların bozuculuklarını "Nakş-i Eimme Der İhya-i Din" kitabının sekizinci cildinde, müsteşriklerin bozuculuklarını aynı kitabın üçüncü ve dördüncü cildinde okuyabilirsiniz. Ayrıca, zındıkların bozuculukları "Yüz Elli Uydurma Sahâbî" kitabının girişinde genişçe kaydedilmiş, Seyf b. Ömer-i Temimi'nin tahrif ve ihanetleri bu kitabın Tarih ve Hakikatler bölümünde ve yine "Abdullah b. Saba Masalı" kitabında geçmiştir.

3- Son zamanlarda sömürgeci kafir güçler, Müslüman ülkelere ve İslâm'a karşı en korkunç ve yıkıcı silahlarını kullanmaya başladılar. Bu da müsteşrik (oryantalist) ismi altında İslâmî kaynaklarımızdaki zaaflarımızı bulup, onunla İslâm'a karşı savaşmak üzere Yahudi ve Hristiyan bilginlerinin görevlendirilmeleri idi.

Onlar bu görevlerini yerine getirmede İslâm kaynaklarından fihristler hazırladılar ve elde ettiklerini çok dakik bir düzenle yayınladılar. Böylece kaynaklarımızın bütün içeriklerini elde ettiler. Ondan sonra çeşitli kitaplardan İslâm'ın çehresini çirkin gösteren (Garânik masalı gibi) yalan ve uydurma konuları seçerek onları "Dâiretu'l - Meârif-il İslâmî" ve "Muhammed Siyasi Peygamber" gibi o dönemde beğeni kazanan güzel, göz alıcı isimlerle yayınladılar. Fakat mütecaviz sömürgecilerin İslâm'a karşı açtıkları savaş bundan daha acı ve tehlikeli idi. Çünkü onlar, kendi fikrî mekteplerinde yetişen uşaklarını, kendi düşünce ve medeniyetlerinin tebliğcilerini İslâm topraklarına gönderdiler, ellerindeki bütün kitlesel iletişim imkanlarını onların faaliyetlerinin hizmetine vererek onları İslâm ülkelerinde aydın, ilerici, İslâm'ın ıslah edicileri vb. çekici isimlerle meşhur ettiler.

Sömürgeci güçlerin ellerinde yetişen bu grup, dıştan ithal ettikleri düşünce ve fikirleri, sömürgecilerin kendilerine vermiş olduğu çeşitli basım-yayım araçlarıyla güzel bir şekilde, çekici ve aldatıcı isimlerle Müslümanlar arasında yaydılar.

Hindistan'daki Aligere İslâmî üniversitesinin kurucusu Ser Seyit Ahmed Han, genç neslin üstadı ismiyle tanınan Ahmet Lütfî, Mısır'da "Kadınlar yardımcısı" kuruluşunun genel sekreteri Kasım Emin , bunlardan bir kaç örnektir. Benzer şeyleri İran, Irak ve diğer İslâm beldelerinde de yaptılar.

Tabii ki, bu dışarıdan ithal edilen aydınlarla İslâm'ın gerçek koruyucuları arasında çatışma çıkacak, sömürgeciler ve uşakları müsteşriklerin talebelerini savunacaklardı.

Bunların İslâm'a karşı açmış oldukları savaşta kullandıkları en keskin silah, İslâm'a getirdikleri yeni tanımlama, İslâm tarihinde yaptıkları tasarruflar ve İslâmî şahsiyetleri kafalarına göre tanıtmalarıydı. Bunun bariz örneklerini Ser Seyit Ahmet Han'ın yazmış olduğu sözde Kur'ân tefsirinde veya Corci Zeydan'ın yazmış olduğu hikaye ve öykülerde bulmak mümkündür. Evet bunların ve müsteşrik üstatlarının bütün çabaları tek hedefi izlemekteydi, o da

bunlardan birisinin deyişiiyle: "Dini, ancak din kılıcıyla katletmek mümkündür!"

Bu hedefe ulaşmak için sömürgecilerin uşakları ve müsteşriklerin elinde yetişen kimseler Kur'ân'ı tefsir ediyor, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini açıklıyor, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ve Ehl-i Beyt İmâmlarının (a.s) siretlerini yazıyorlardı.

Bunlar sürekli çalışmalarında Kur'ân'ın ve hadisin gayb alemiyle ilişkisini inkar etmeye, onu tabii ve insanın fitratından kaynaklanan bir şey göstermeye çalışıyor ve sonra da imalı bir şekilde, bazen de açıkça İslâm kanunlarının her birinin kendi zamanına uygun olduğunu, kendi zamanının ileri ve o günün insanlarına yararlı olan kanunlara sahip olduğunu; ancak, zaman gereksinimleri ve insanların ihtiyaçlarıyla uyum sağlaması açısından, bugün İslâm hükümlerinde temel bir değişime ve kanunlarının yeniden gözden geçirilmesine gerek duyulduğunu dile getirirlerdi.

Bunlar bu aldatıcı ve gizli silahla, İslâm ve Müslümanlar için, sömürgecilerin uşaklığını yapan politikacılardan ve onların İslâm ülkelerinde başa geçirdikleri hükümdarlardan çok daha tehlikelidirler! Çünkü bunlar İslâm'ı tanıtmaya ve İslâm'ı zamanın gereksinimleriyle uzlaştırma adı altında İslâm'ın gerçeklerini tahrif ederek bizim İslâmî inanç ve düşüncelerimizle savaşmaktadırlar.

Bütün bunlardan şu sonucu elde etmekteyiz: Bugün Müslümanlar, İslâm'a inen zehirli akidevî darbelerden sonra, İslâmî vahdet ve birliği korumayı gerekçe göstererek, bütün bu fikrî sapıklıkların karşısında susma ve sessiz kalma görüşünü benimseyen bazı ateşli Müslümanların görüşünün aksine, sıkı bir şekilde bütün İslâm fırkalarının görüşlerini incelemeye, bu alanda bahsetmeye ve onları her türlü bulaşıklık ve tahriften arındırmaya muhtaçtırlar.

Bunların söyledikleri vahdet, bütün Müslümanları tekfir eden ve sadece kendilerini Müslüman bilip diğer bütün Müslümanları müşrik sayan Hâricîlerin varlığıyla nasıl gerçekleşebilir acaba? Halife Osman, Emiru'l - Müminin Ali (a.s), Ümm-ül Müminin Âişe, Talha, Zübeyr, Muaviye, Amr b. As ve bunların beraberindekilerden uzak duran, bunlardan nefret eden, bütün Müslümanlara lanet eden Hâricîlerle¹² vahdet nasıl mümkün olabilir?!

---

12 - Hâricîler şimdi de Arap yarımadasının doğu bölgelerinde ve kuzey Afrika'da prakende olarak varlıklarını sürdürmektedirler.

Müslümanlar arasında, Resulullah'ın (s.a.a) ve Müslümanların İmâmlarının (a.s) mezarlarını ziyaret etmek, onlarla teberrük edinmek, onları şefâatçi kılmak, onların vasıtasıyla Allah-u Telâ'ya tevessül etmek isteyen kimseleri müşrik sayan, onları İslâm'ın dışında sayan, bid'at ehli olarak gören kimselerin varlığıyla birlikte sağlıklı bir vahdet nasıl gerçekleşebilir? Evet bu düşünce tarzına göre bütün Müslümanlar -hicretin üçüncü yılından bugüne kadar- müşrik sayılırlar. Bu düşüncelerinden dolayı da Hıra mağarası yolunda ve benzeri mukaddes mekanlarda yapılmış olan bütün camileri ve mukaddes binaları, Müslümanların imâmlarının, mu'minlerin annelerinin (Resulullah'ın zevceleri), Resulullah'ın (s.a.a) amcasının ve amcasının oğlunun, ashâbının ve hatta Uhud şehitlerinin mezarlarını yıkıp yerle bir ettiler!

Bunlar, dünya Müslümanlarının çoğunluğuna karşı bu yaptıklarını, Yahudilere Tevrat'larına ve ibadet merkezlerine, Hıristiyanlara ve kiliselerine yapmıyor; üstelik onlarla dostluk anlaşması imzalıyor ve onlara "müşriksiniz" demiyorlar! Oysa onların ibadet merkezlerinde haç ve Hz. İsa'yla Hz. Meryem'in (a.s) putları vardır ve açıkça Hz. İsa'yı (a.s) Rabb olarak addetmekte ve Allah'ı üç ilahtan biri olarak saymaktadırlar.

Diğer taraftan, bu ve benzeri konular bir Müslümanın şahsi ve kişisel meselelerinden (namazda elleri bağlayıp bağlamama durumu gibi; ki Hanefi ve Hanbelî fıkında bağlanmasına, Ehlibeyt mektebi ve Mâliki fıkında ise elleri iki yana salınması gerektiğine hükmedilmiştir veya abdestte ayakları yıkama ve meshetmedeki ihtilaflar gibi) de değildir ki her Müslüman diğerinden farklı olarak taklit veya içtihat yoluyla kendisine sabit olan hüküm gereğince amel edebilsin ve bütün bu farklılıklara rağmen birbirleriyle bir arada ve bir İslâm toplumunda yan yana yaşayabilsinler. Zira bu tip konular, bizzat İslâm toplumunun temellerinin dayandığı meselelerdendir. Yani ya bir toplum bu inanç ve düşünce temellerine dayanmalı ve diğeri yok edilmeli, yada o düşünce temellerine dayanmalı ve bu yok edilmelidir.

Aynı şekilde bu konular, dinle alakası olmayan bir takım siyasi meseleler de değildir ki İslâmî vahdeti korumak için görmezlikten gelinsin. "Ve Câne Devru'l - Mecûs" (Mecusilerin Devri Başladı...) gibi kitapları takma veya gerçek isimlerle ve milyonlarca tirajda bastırıp dağıtanların ve bunları finanse eden bazı devletlerin bu vesileyle İslâm ümmetinin büyük bir parçasına İslâm'dan çıkma isnadı

vermeleri, aynı şekilde, akıl almaz paralar harcayıp, dünyanın dört bucağına tebliğciler göndererek, okullarda, medreselerde, üniversitelerde, camilerde ve mümkün olan her yerde, kendi malum düşüncelerini yayarak kendileri dışında kalan bütün Müslümanları müşrik olarak tanıtanların bu hareketlerini, sadece siyasi gerekçelere dayandırmak asla mümkün değildir. Hatta bunları, "Müslümanlar arasına ayrılık düşürmek için sömürgeci güçler tarafından ortaya atılmıştır" şeklinde değerlendirip "O halde Müslümanların maslahatı için görmezlikten gelip susalım" demenin de bir mantığı yoktur. Zira bu düşünceler, bizzat Hanbelilerin imâmı Ahmed b. Hanbel'in (m:240 hicri) ve onun izleyicilerinden olan İbn-i Teymiyye'nin (m: 728 hicri) döneminden ve hatta onlardan daha önceden bugüne kadar İslâm toplumunda yayılmış ve bu güne kadar varlığını sürdürmüştür. Yüz binlerce Müslüman'ın katledilmesi, İslâm topraklarının çeşitli bölgelerinde ve çeşitli dönemlerde kütüphanelerin yakılması bu iddiamızın açık delildir. Elbette var olan bu durumdan, falanca devlet veya filanca sömürgeci de siyasî amaçları doğrultusunda yararlanmış, halâ da yararlanmaktadır ve bir çaresi bulunmadığı ve bu bozuk maddenin kökü İslâm toplumundan kazınmadığı sürece, bu durum böylece devam edecektir. .

Yine dediğimiz gibi, bunlar tespit olmuş inançlar olduğundan bu acı olaya susmak İslâmî vahdet, yakınlaşma ve uyumluluğu sağlamayacağı gibi, bu yarayı daha da derinleştirecek, ayrılık ve ikiliği daha da genişletecek, tedavisini daha da uzatacaktır.

Şimdi bu iddiamızı daha geniş bir şekilde izah edip delillendirmek için, İslâm ümmeti arasındaki gördüğüm ihtilafı konuların bir bölümünün etki ve sonuçlarına değinmek istiyorum..

MÜSLÜMANLARIN ARASINDAKİ İHTİLAFI KONULAR VE SONUÇLARI

Müslümanların birbirlerini tekfir etmelerine dair zikrettiğim ve daha sonra zikredeceklerimin hepsinde dayandığım hususları, -basılıp yayınlanan kitaplarında gördüklerimin yanı sıra, bir çoğuna da çeşitli İslâm ülkelerine yaptığım seferlerde ve özellikle hac ziyaretlerimde ve çeşitli İslâmî fırkalardan oluşan Müslümanlarla, alim ve düşünürlerle yaptığım görüşme ve mülakatlarda şahsen şahid olmuşumdur,

Mekke'ye İlk Yolculuğum

Mekke-i Mükەرreme'ye ilk yolculuğumu, Kral Abdulaziz Âl-i Suud döneminde yapmıştım. Irak hacılarından oluşan kabilemiz Arabistan'ın Ramah ismindeki şehrine ulaştığında, 24 saat orada konaklamıştı. Bu müddette, konakladığımız bölgedeki camide cemaat namazlarına katılıyor, oranın ahalisiyle birlikte namaz kılıyorduk. O şehirden ayrılmak istediğimizde oranın ahalisinden bir grup etrafımızda toplanarak bizim hareketimizi seyrediyorlardı. Aralarından, oranın ileri gelenlerinden ve aydınlarından olduğu her halinden anlaşılan biri çıkıp hemşerilerini muhatap alarak, bizlere işaret etti ve avamane lehçesiyle "Bunların hepsi müşriktir... Bunlar Hasan ve Hüseyin'e ağıyorlar..." dedi. Sonra beni göstererek sözlerini şöyle sürdürdü: "Bu adam da bunların imâmı ve önderidir. Elime düşseydi başımı keser, kanını içerdim".

Aramızdan biri, "Neden biz müşrik imişiz; oysa hacca gittik, Resulullah'ın (s.a.a) mezarını ziyaret ettik ve..." diye itiraz etti. Bunun üzerine o adam öfkeyle "İşte bu sözlerinle müşrik oldun sen" dedi; "Ebu Suud'un babası bile seni elimden kurtaramaz. Muhammed kim oluyor ki? Muhammed de benim gibi bir insandır ve şimdi de ölmüştür!"

Iraklı hacı bu tehditten korktu ve titreyerek "Öyleyse ne diyelim?" dedi. Arap, "Allah'tan başka hiç kimse yarar veya zarar dokunduramaz, de" dedi. Iraklı hacı da aynı sözleri tekrarladı. Ama bu arada kabilemizdeki hacılardan başka biri o Suudi'ye hitaben "Muhammed de senin gibi miydi?" dedi. Suudi, "Evet, Muhammed de benim gibi bir insandı ve şimdi ölmüştür" dedi. Hacı, "Muhammed'e (s.a.a) Kur'ân iniyordu, sana da iniyor mu?" dedi. Suudlu adam bu sözlerin karşısında cevapsız kaldı ve biz de bineklerimize binerek süratle oradan uzaklaştık.

Şunu da söyleyeyim ki, bizim kabilemizde Irak'ta ikamet eden Suudi Arabistanlı bir hacı da vardı. Kabilemiz sınıra ulaştığında gümrük memuru bizimle birlikte olan Arabistanlı adamın pasaportunu görünce bağırarak "Sen İslâm topraklarından ayrılıp küfür ve şirk topraklarına mı gittin?" dedi. Bunun karşısında adam kendini kaybederek elinden aldığı pasaportunu geri vermesi için rica edip yalvarmaya başladı. Adam çok yalvardıktan sonra görevli pasaportunu geri verdi.

Mekke'ye İkinci Yolculuğum

İkinci kez Mekke'yi ziyarete gittiğimde Irak uleması İslâm hükümlerini uygulamak için tüm çabalarını harcıyor, İslâm ümmetini kendi haklarını almaları için camilerde ve toplantılarda bilinçlendiriyor, teşvik ediyor ve İslâmî olmayan kanunlara açıkça karşı çıkıyorlardı.

Biz o sırada, dünyanın dört bir yanında Müslümanların İslâm hükümlerini ihya etmek doğrultusundaki hareketlerini izliyor ve bunlarla ilgili haberleri var gücümüzle yaymaya çalışıyorduk. Cezayir halkının Fransa'ya karşı kıyamını onaylıyor, Filistinlilerin kıyamına bütün maddi ve manevi gücümüzle katkıda bulunmaya çalışıyorduk. Hristiyan Habeşilere karşı Eritre halkının kıyamını izleyerek onu destekliyor, İslâm hükümlerini geri getirmeye muvaffak olmak için bu

gibi durumlarda Müslümanlara ümit verilmesi ve onlara yardım edilmesi ve aralarındaki ihtilafları unutmaları gerektiğine inanıyorduk.

Yine h.k. 1382 Şevval'inin yirmi beşinde İran ulemasıyla tağut Şah rejimi arasında Kum Feyziye medresesinde çatışma başlayınca¹³ biz bu mukaddes kıyamı büyük bir müjde kabul ederek tüm gücümüzle onu teyit ettik ve kendimizi elimizdeki bütün imkanlarla birlikte ona yardım etmeğe adadık. Ben diğer alim ve bilginlerle Bağdad'da bu büyük İslâmî hareketi ululamak için üç gece büyük toplantılar düzenledik. Bu toplantılarda onun etki ve sonuçlarını açıklayan konuşmalar yapıldı.

Böyle bir ortamda hac ziyaretine gittik. Bu yolculukta sloganım tüm Müslüman ülkelerde İslâm'ı ihya için Müslümanların vahdet ve birliği idi. Planım ise İslâm uleması önderliğinde İran Müslüman halkı tarafından gerçekleştirilen İslâmî kıyamın yaygınlaşmasıydı; ben bunu öneriyordum.

Bu yolculukta, İran'da böyle bir kıyamın vukusunu gerçekleştiren etkenleri Müslümanların ileri gelenlerine ve bilginlerine açıklayarak onları da hareket ve kıyama teşvik ediyordum. İslâm'ın hüküm ve kanunlarına dönmek için İslâmî hareket ve kıyamın dünyanın neresinde zafere ulaşsa, dünyanın dört bir yanında etki bırakacağını açıklıyordum.

Bütün bu faaliyetlerde tek arzum, İran Müslüman halkının başına gelen musibetlere ve onların hedefinin hepimizin ortak hedefi olduğuna dair sözlerimi duyacak, anlayacak bir kulak bulmaktı!

Ben bu yolculukta Suriye'de İhvanu'l - Müslimin'in önderiyle, Mekke'de Said Ramazan'la, Arafat'ta Eritre inkılapçılarının önderi Muhammed Adem'le, Ürdün ve Beytulmukaddes'te Filistin aydınlarıyla, gazeteciler, İslâm uleması ve hatipleriyle, İslâmî hareketlerin önderleriyle, yine Ebu-l Hasan Nedvî ve o dönemlerde Pakistan İslâmî cemiyetler genel başkanı olan Ebu-l A'lâ Mevdudî'yle ve diğerleriyle görüşüp konuştum.

Faaliyetlerim, Medine'de İran İslâm inkılabının teyidinde hacılar arasında dağıtılmak üzere hazırlanmış olan bildirilerin yazılmasıyla başladı. Ben o zaman o bildirilerin metninde ve dağıtılmasında bazı düzeltmeler yapmıştım.

---

13 - H.Ş. 1342 (M. 1963) kanlı 15 Hurdad kıyamı.

O bildirilerde İran İslâm kıyamının boyutlarını saymış, tağut ve uşaklarının İran halkına yapmış olduğu zulümleri ve o hükümeti kafirlerin başa geçirdiğini, onların gayr-i İslâmî ülkelerin uşakları olduklarını beyan etmiş ve Müslümanları İran Müslümanlarının yardımına koşmaya davet etmiştik.

Ben bu bildirileri Meş'aru'l - Haram'da hacılar arasında dağıtılması için bayram gecesini seçmiştim. Ama Zilhicce'nin yedisinde bildirilerin dağıtımıyla görevli olan kimsenin onların bir bölümünü Mescidu'l - Haram'da hacılara dağıttığını ve hemen Harem'deki Suudi görevlileri tarafından tutuklandığını, bütün bildirilere de el konulduğunu duydum.

Bayram günü, Irak ve İran uleması toplanarak o dönemde Suudi Arabistan veliahdı Faysal'la görüşüp tutuklanan görevlimizin serbest bırakılmasını ve bildirilerin de geri verilmesini istedik. Ben bu fırsattan yararlanarak Faysal'a hitaben şöyle dedim: "Ülkenizde Kur'ân hükümlerini uyguladığınızı iddia eden sizin hükümetiniz de, İslâm hükümlerini uygulamak ve ülkelerinin kanunlarını İslâm hükümleriyle tatbik etmek için kıyam eden diğer Müslümanlara yardım etmeli ve küfür hükümlerini uygulamayı isteyen güçlere karşı çıkmalıdır. Yine Mekke'yi onların elinden kaçanlara sığınak etmeli ve onlara yardım etmelidir. Nitekim **"Kendileri için bir takım yararlara şahid olsunlar..."** âyeti de bunu buyurmaktadır."

Daha sonra Kum Feyziye Medresesi'nde İran İslâm ulemasının kıyamını açıkladım ve o kıyamın boyutlarını elimden geldiği kadar izah ettim. Bu arada bu kıyam karşısında Müslümanların önderlerinin vazifelerini, özellikle Suudi hükümetinin vazifesini saydım ve konuşmamın sonunda Müslümanlardan yardım talebimizle ilgili bildirileri Harem-i Şer'î'ye dağıtan ve bu yüzden tutuklanan görevlimizin konusunu açtım. Ardından aramızda bazı konuşmalar geçti ve nihâyet onun serbest bırakılmasıyla sonuçlandı.

Hac amellerini yapıp Mekke'ye döndükten sonra mahalli gazetelerde Cuma günü "Hindi Camisinde" Üstad Mevdudî'nin bir konuşma yapacağı ve bütün Müslümanların davetli olduğuyla ilgili bir bildiri yayınlandı.¹⁴ Biz de yatsı namazından sonra onun konuşmasını

---

14 - Mevdûdî'nin açılış toplantısı için davet edilmiş olduğu Râbitatu'l - Âlem-il İslâmîye kongresinde konuşması kararlaştırılmıştı. Ama buna müsaade etmedikleri için konuşmasını "Hindî Camisi"nde yaptı.

dinlemek için o toplantıya katıldık. Mevdudî konuşmasında İslâmî hayatın topluma yeniden kazandırılması için Müslümanlara sekiz öneride bulundu.

Üstad Mevdudî'nin konuşmasından sonra ben tribüne çıkarak onun sözlerini takiben şöyle dedim: "Bugün Müslümanlar, İslâmî hareketlerinde üç şeye muhtaçtırlar: Birincisi, asr-ı saadetten on dört asır geçmesinden ve İslâm tarihinde yaşanan onca olaydan sonra, İslâm kaynaklarından hükümleri nasıl elde edeceğimizi, hadis ricalini tanımayı, hadis ve sünneti gerektiği gibi anlamayı bize sağlayacak yepyeni ve geniş bir araştırmaya ve artık sadece gözü kapalı bir şekilde geçmişleri taklit ile vakit geçirmeği bırakmaya muhtacız.

İkincisi, İslâm topraklarına tecavüz eden sömürgecilerin Müslümanların arasına ihtilaf düşürmeyi, onların söz birliğini yok etmeyi ve bu yolla dünyanın herhangi bir noktasında gerçekleşen İslâmî hareketi kolayca ezmeyi başarmıştır. Bu arada Cezayir halkının Fransa'ya karşı ayaklanmasını, Eritre Müslümanlarının Habeşilere karşı, İran ulemasının yabancıların uşağı olan ve onlar tarafından başa geçirilen tağut aleyhine kıyamını geniş bir şekilde açıklayıp Müslümanların mutlaka onlara yardım etmeleri gerektiğini vurguladım.

Üçüncü olarak dedim ki, bugün Ebuzer, Ammar ve Sümeyye'nin imanı gibi bir imana muhtacız. Ardından o büyük insanların İslâm yolunda bu Mekke'de ne gibi işkencelere tahammül ettiklerini açıklamaya çalıştım.

Benim Bağdat ulemasından şu şu özelliklere sahip olarak çeşitli İslâm temsilcileriyle görüşmelerimin haberi Medine'de İslâmî üniversite müdürü Abdulaziz bin Baz'a ulaştı "Bağdat uleması" kelimesinden benim Ehl-i Sünnet alimlerinden biri olduğumu sanmış olacak ki bu yüzden beni yeni kurulmuş olan Medine İslâmî üniversitesini görmeye davet etti. Bu amaçla Irak üniversitesi hocaları, ileri gelen ve alimlerden bir grupla birlikte oraya gitmemiz için üniversitenin arabalarından bir kaçını peşimize gönderdi.

Mezkur üniversite hocaları oranın büyük salonunda toplanmış bizi bekliyorlardı; içeri girdiğimizde sıcak bir şekilde bizi ağırladılar. Salon çok kalabalıktı, hatta üniversite öğrencileri de bizi görmek için pencerelerin arkasına toplanmışlardı.

Bizi ağırladıktan sonra ben kalkarak bir konuşma yaptım Allah'a hamd ve senadan sonra Irak ulemasının onlara selamını söyledim,

Medine-i Münevvere İslâmî üniversitenin kuruluşundan dolayı tebrik ve sevinçlerini ulaştırdım. Ardından şu konuşmayı yaptım: "Resulullah (s.a.a) bu kutlu şehre girince Muhacirlerle Ensar arasında kardeşlik bağları kurdu; bu kardeşlik bağları üzerine büyük İslâm toplumunu bina etti. Şimdi siz burada tahsil gören kırk beş ülkenin öğrencilerini bulundurarak Resulullah'a (s.a.a) uyabilir, İslâm ve Müslümanlara o büyük hizmeti edebilirsiniz. Onlar yeryüzünün çeşitli noktalarında, sömürü ve mütecaviz güçlerle mücadele halindeler. Onlardan bir grubu sömürü güçlerinin çekmeleri altında inlemekte, bir grubu da sömürgecilerin başa geçirmiş oldukları uşaklarının pençesinde tutulmuş, sömürge ve uşaklarıyla mücadele etmektedirler. Cezayir Müslümanları Fransa'ya karşı savaşmaktalar, canlarını bela ve musibete atmaktalar. Eritre'de inkılapçı savaşçılar, Habeş İmparatoru Hilasasi'yla savaş halindeler; bu yüzden ağır darbeler almışlardır. İran İslâm uleması kafir sömürge güçlerini İslâm topraklarından çıkarmak ve topraklarına İslâm hükümlerini geri getirmek için tağuta ve sömürgeci efendilerine karşı boş elleriyle kıyam etmiş ve başlarına şu ve bu belalar gelmiştir...

Ben bu konuları Müslümanların tefrika ve ayrılıkları sonucu başlarına gelen acı geçmişleriyle ilintilendirip yeteri kadar açıkladım ve çeşitli örnekler getirerek konuşmamı bitirdim.

Sonra konuşma sırası gözleri görmeyen konuğumuz Şeyh b. Baz'a geldi. Ben konuşurken ona, benim Ehlibeyt mektebi mensuplarından ve o mektebin ulemasından biri olduğum kendisine söylenmiş olacak ki yerinden kalkarak birkaç defa öksürdükten sonra, "Siz müşriksiniz! Önce Müslüman olun, sonra Müslümanlardan sizinle vahdet olmalarını isteyin" dedi. Bu sözleri duyunca damarlarımda kanım kaynadı. Çaresiz onunla tartışmaya başladım. Aramızda çok sözler geçti; ama yeri olmadığı için burada onlara değinmiyorum.¹⁵

* * *

Mekke'ye yapmış olduğum çeşitli yolculuklarımda Mekke ve Medine'nin Cuma hutbelerini ve cemaat imâmlarının vaazlarını çok

---

15 - Bu yolculuktaki konuşmalarına değinmemin sebebi, sunduğum planda ve tasarladığım hedefte ne kadar samimi olduğumu bir nebze ortaya koymak içindi. Bugün yıllar geçtikten sonra halâ bazen o olayları ve o adamın konuşmalarını hatırladığımda acı duymakta ve gözlerimden yaşlar akmaktadır.

dinlemişimdir; bazen akşamla yatsı namazı arasında çeşitli hatiplerle konuşmak için Hiyf mescidine gidiyor dinleyici olarak Mekke'de düzenlenen Râbitatu'l - Alem-il İslâmîye toplantılarına katılıyordum.

Yolculuklarımda, Mısırlı bilginlerle, özellikle el-Ezher, Lübnan, körfez ülkeleri, Hindistan, Pakistan gibi diğer Müslüman ülkelerden gelen bilginlerle konuşuyor, önerilerimi onlara söylüyor ve bazen de onlardan söylenmeyecek şeyler duyuyordum.

Ben Müslümanların çeşitli gruplarının ileri gelenlerine ve bilginlerine önerilerimi sunarken, Müslümanların ihtilaf konularını araştırıp onların nereden kaynaklandığını incelemekten ve bu ihtilafları kaldırmaya çalışmadan onların arasında vahdet ve birliğin sağlanamayacağı sunucuna vardım. **"(Bunu her şeyden) haberi olan Allah gibi sana (hiç kimse) haber veremez."** (Fatır, 14)

Dolayısıyla ihtilafları kaldırmak için iki mektep arasındaki ihtilaf konularının nereden kaynaklandığını incelemek zorunda olduğumuzdan burada bu ihtilaflı konularından bir kaçına değiniyoruz. Daha sonra ihtilaflı konuları yok etmenin doğru yollarından bahsedeceğiz. Konuya Allah-u Telâ'nın bazı sıfatlarıyla ilgili ihtilaflara değinerek başlıyorum.

ALLAH'IN BAZI SIFATLARI VE BU ALANDAKİ İHTİLAFIN KAYNAĞI

Müslümanlardan bir grubu şuna inanmaktadır:

Allah-u Tealâ insanı kendi suretinde yaratmıştır!¹⁶

Allah'ın eli ve parmakları,¹⁷ ayak ve bileği vardır!¹⁸

Allah-u Tealâ kıyamet günü mübarek ayağını cehennem ateşine bırakacak veya ona sokacak, bunun üzerine cehennem "kattu, kattu, kattu" (yeter, yeter, yeter) diye inleyecek.¹⁹

---

16 - Sahih-i Buhârî, Kitabu'l - İstizan, "Bedu'l - İslâm" babı; Sahih-i Müslim, Kitabu'l - Cennet ve Sıfat-i Neimiha, "Yedhulu'l - cennet-e ekvamun efidetihim misli efidet-it tayr" bölümü, h. 28, ve Kitabu'l - Birr, "nahy an darbu'l - vech" bölümü, h. 15; Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 244, 251, 365, 323, 424, 462, 569.

17 - Sahih-i Buhârî, Zümer suresi tefsiri, c. 2, s. 122 ve Kitabu't - Tevhid, "kavlullah li ma haleqtu bi yedi" bölümü, c. 4, s. 186 ve "vucuhun yevmeizin Nadire" bölümü, c. 4, s. 192; Sahih-i Müslim, Kitab-u Sıfat-il Kıyamet-i vel Cennet" kitabı, h. 19, 21, 22.

18 - Sahih-i Buhârî, Kalem, 43 "yevme yukşefu an sakin" âyetinin tefsiri ve Kitabu't - Tevhid, "Vucuhun yevmeizin nadire" âyetini bölümü, c. 4, s. 189.

19 - Sahih-i Buhârî, Kâf suresi tefsiri, Kitab-u Tevhid, "inne rahmetellâh karibun minel muhsinin" bölümü, c. 4, s. 191; Sünen-i Tirmizi, Kitab-u Sıfat-il Cennet, "ma cae fi hulud-i ehl-il cennet-i ve ehl-in nar" babı; Sahih-i Müslim, Kitabu'l - Cennet-i ve Sıfat-i Naimiha ve Ehliha, "en-nar-u yedhuliha-l cebbarun vel cennet-iyedhuliha-l zuafa" bölümü, h. 35, 36, 37, 38.

Cehennemin "kattu, kattu" demekten maksadının en olduğunu ve bununla ne demek istediğini anlayamadık biz. -Müt-

Allah-u Telâ'nın özel bir yeri vardır. Yer değiştirir. Bir yerden diğer bir yere gider. Çünkü Resulullah'tan (s.a.a) bu konuda şöyle nakledilir:

"Rabbimiz varlıkları yaratmadan önce yalnızdı, altında ve üstünde havadan başka bir şey yoktu. Hiç bir varlık yoktu ve arşı suyun üstündeydi."²⁰

Yine şöyle buyurmuştur: "-Mübarek parmaklarını kubbe şekline getirerek- Allah'ın arşı göklerde böyleydi ve arş (Allah'ın vücudunun ağırlığından O'nun altında) sürücünün altında olan devenin üstündeki ağaç takımı ve malzeme gibi ses çıkarır,²¹ gıj gıj ederdi!"

Yine buyurmuştur ki: "Allah-u Telâ her gecenin son vakitleri dünyanın göğüne inerek şöyle der: "Benden ricası olan var mı ki ricasını yerine getireyim, isteği olan yok mu ki isteğini vereyim."²²

Yine şöyle buyurmuştur: "Allah-u Telâ Şaban ayının on beşinci gecesi dünyanın göğüne gelir ve kullarını bağışlar."²³

Kıyamet gününü tavsif ederken şöyle buyurmuştur: "Allah-u Telâ o gün, cehenneme hitap ederek "doldun mu?" diye sorar. Cehennem "Yine var mı? Halâ yer var" der. Bunun üzerine Allah-u Telâ mübarek

---

20 - Sünen-i İbn-i Mâce, el-Mukaddime, "ma enkeret-il cehmiyye" bölümü, h. 182; Sünen-i Tirmizi, Hûd suresi tefsiri, "el-Ema" kelimesi "leyse meehu şey" diye tefsir edilen birinci hadis; Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 11-12.

21 - Sünen-i Ebi Davud, Kitabu's - Sünnet, "fil cehmiyye" bölümü, h. 4726; Sünen-i İbn-i Mâce, "fi ma enkeret-il cehmiyye" babı; Sünen-i Daremi, Kitab-ur Rekaik, "fi şe'ni saat-i ve nuzul-ir rebb-i Teâlâ" babı; Kitabu't - Tevhid-i Muhammed b. Abdulvehhab; Minhac-is Sünen-i İbn-i Teymiyye.

22 - Sahih-i Buhârî, Kitabu't - Teheccüd, "ed-Dua ves Salat fi ahir-il Leyl" babı ve Kitabu't - Tevhid, "yuridun-e en yubdili kelimellah" bölümü, Kitab-ud Devat, "ed-Dua nisfu'l - leyl" babı; Sahih-i Müslüm, Kitab-ud Dua, "et-Terğib-u fid dua vez zikr-i fi ahir-il leyl" babı; Sünen-i Ebu Davud, Kitabu's - Sünnet, "fir redd-i alal cehmiyye" bölümü, h. 4733; Sünen-i Tirmizi, Kitabu's - Salat, "ma cae fi nuzul-ir rabb iles sema-id dünya kulli leyl" bölümü, c. 2, s. 233 ve 235 ve Kitab-ud Deavat, "heddesen-il ensari" bölümü, c. 13, s. 30; Sünen-i İbn-i Mâce, Kitab-u İkamet-is Salat, "ma cae fi eyyi saatil leyl afdal" bölümü, h. 1366; Sünen-i Daremi, Kitabu's - Salat, "yenzelullah ilas semaid dünya" babı; Mevtea Mâlik, Kitabu'l - Kuran, bab:30; Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 264, 267, 282, 419, 433, 487, 504, 521 ve c. 3, s. 34 ve c. 4, s. 16.

23 - Sünen-i Tirmizi, Ebvabu's - Savm, "ma cae fi leylet-in nisf-i min Şaban" bölümü, Kitab-u İkamet-is Salat, "ma cae fi leylet-im min nisf-iş Şaban" babı; Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 433.

ayağını cehenneme koyar, cehennem bağırarak "kattu, kattu" (yeter, yeter) der."

Bu konu başka bir rivâyette şöyle geçer:

"Allah-u Telâ ayağını cehenneme bırakmadıkça cehennem dolmaz. Ayağını bıraktığında ise cehennem "kattu, kattu" diye bağıırır. O zaman cehennem dolar ve cehennem ehli birbirlerinin üzerinde dönerler!"²⁴

ALLAH-U TELÂ'YI GÖRME HUSUSUNDA

Resulullah'ın (s.a.a) kıyamette Allah-u Telâ'yla görüşeceğini ve o hazretin kendisinin bu alanda şöyle buyurduğunu rivâyet etmişlerdir:

"Müminler, diğer peygamberlerin şefâatinden ümitsizliğe kapılınca, şefâat ümidiyle bana gelecekler. Ben de giderek Allah-u Telâ'yla görüşmek için izin alacağım! Bana izin verilecek. Allah'ı görünce secdeye kapanacağım ve ..."

Nihâyet şöyle der:

"Günahkârlara şefâat edecek ve Allah-u Telâ'dan onları bağışlamasını isteyeceğim. İsteğim kabul edilecek ve benim için bir miktar belirtecek. Ben onların hepsini cennete soktuktan sonra geri döneceğim. Yine gözüm Allah-u Telâ'ya takılınca secdeye kapanacağım."²⁵

Yine o hazretin şöyle buyurduğunu rivâyet etmişlerdir:

"Allah-u Telâ kıyamet günü kulları hakkında Davûd'la görüşmek için aşağı inecektir."²⁶

Yine şöyle buyurmuştur:

"Sizler apaçık Allah'ınızı göreceksiniz."²⁷

---

24 - Her iki rivâyet Sahih-i Buhârî'de c. 3, s. 128, Tevhid kitabı, "vucuhun yevmeizin nazire" bölümü, c. 4, s. 191'de Kâf suresinin tefsirinde Ebu Hüreyre'den nakledilmiştir. Yine Enes'ten, hedisu'l - kidem, Tevhid kitabı, "ve huvel azizu'l - hekim, subhane rabbike..." âyeti bölümü, c. 4, s. 129; Sünen-it Tirmizi, Kitabu'l - Cennet, "ma cae fi hulud-i ehl-i cennet-i ve ehl-in nar" bölümü, c. 10, s. 29 ve Müsned-i Ahmed, c. 2, s. 396.

25 - Sahih-i Buhârî, Kitabu't - Tevhid, "li ma halektü bi yedi" bölümü, c. 4, s. 185 ve vucuhun yevmeizin nazire" bölümü, c. 4, s. 190 daha geniş açıklamayla.

26 - Sünen-i Tirmizi, Kitabu'z - Zuhd, "ma cae fir rüya ves semeh" bölümü, c. 9, s. 229.

Yine şöyle buyurduğu rivâyet edilir:

"Müslümanlar hiç rahatsızlık duymadan ayı gördükleri gibi kıyamet günü tanrılarını göreceklerdir."²⁸

Diğer bir yerde de şöyle buyurduğu rivâyet edilir:

"Allah-u Telâ o gün kullarına hitaben "Herkes dünyada taptığı şeyin peşine gitsin" buyuracak. Bir grubu güneşin peşine, bir grubu ayın peşine, bir grubu da tâğutların peşine gidecekler; sonunda bu ümmet ve içlerinden münafık olanlar kalacaklar! O sırada Allah-u Telâ onların tanımadıkları bir şekilde aralarına gelerek, ben sizin Allah'ınızım, diyecek. Onlar, senden Allah'a sığınırız, biz rabbimiz gelinceye kadar buracıkta kalacağız ve o gelince biz onu tanırız, diyecekler. Bunun üzerine Allah-u Telâ onların tanıdığı bir şekilde gelerek gözlerine görünecek ve ben sizin Allah'ınızım diyecekler. İnsanlar da, evet, sen bizim Allah'ımızsın diyecekler ve onun peşine takılacaklar."²⁹

Diğer bir rivâyete göre:

"Kıyamet günü Allah'ın emriyle herkes mabudunun peşine gitmelerinden sonra Allah'a tapan kötü ve iyi kullardan başka hiç kimse kalmayacak. O sırada Allah-u Telâ insanların görmediği bir şekilde aralarına gelerek, "Neyi bekliyorsunuz? Her ümmet kendi mabudunun peşine gitsin" diyecek. Bunun üzerine insanlar, "Biz kendi Allah'ımızı, kendisine taptığımız rabbimizi bekliyoruz" diyecekler. Allah-u Telâ, "Ben sizin

---

27 - Sahih-i Buhârî, Kitabu't - Tevhid, "vucuhun yevmeizin nazire" bölümü, c. 4, s. 188.

28 - Sahih-i Buhârî, Kitabu't - Tevhid, "vucuhun yevmeizin nazire" babı ve Kitabu's - Salat, "fazlu's - salatu'l - asr" babı ve "babu'l - işa ila nisfu'l - leyl" babı ve Kitabu't - Tefsir, "Kâf suresi" babı; Sahih-i Müslim, Kitabu's - Salat, "fazlu's - salateyis subh-i vel asr vel muhafezet-i aleyha" babı; Sünen-it Tirmizi, Kitabu'l - Cennet, "ma cae fi Ru'yet-ir rabb-i tabareke ve Teâlâ" bölümü, c. 10, s. 18 ve 20.

29 - Sahih-i Buhârî, Kitabu't - Tevhid, "vucuhun yevmeizin nadire" bölümü, c. 4, s. 188 ve yine Kâf suresi tefsiri; Sahih-i Müslim, Kitabu'l - İman, "marifetu't - Tarik-ur Ru'yet" babı.

Allah'ınızım" diyecek. Ama insanlar iki üç defa bağırarak, "Biz Allah'ımıza ortak koşmayız" diyecekler. Allah-u Telâ, "Acaba Allah'ı tanıyabilecek bir belirtiniz mi var sizin?" diye soracak. İnsanlar, "Evet, ayak bileği bizim belirtimizdir", diyecekler!! Bunun üzerine Allah ayak bileğini gösterecek ve insanlar onu görünce secdeye kapanacaklar. Başlarını secdeden kaldırdıklarında Allah'ın yüzü değişecek ve onu ilk gördükleri şekilde görecekler. O zaman Allah-u Telâ, "Ben sizin Allah'ınızım" diyecek. İnsanlar da, "Evet, sen bizim Allah'ımızsın" diyecekler."³⁰

Allah-u Telâ'yla Cennette Görüşmek

Resulullah'ın (s.a.a) cennetteki müminler hakkında şöyle buyurduğunu rivâyet etmişlerdir:

"Adn cennetinde, müminlerin Allah'larıyla görüşmelerine Allah'ın mübarek yüzündeki Kibriya örtüsünden başka hiç bir şey engel olmaz."³¹

Yine buyurmuştur ki:

"Cennetlikler cennete girince Allah-u Telâ onlara şöyle hitap edecek: "Bundan daha fazla bir şey istiyorsanız vereyim size?" Cennetlikler derler ki: "Yüzlerimizi ak etmedin mi, cennete sokup cehennem ateşinden kurtarmadın mı, bundan fazla ne bekleyebiliriz ki senden?" O sırada perdeler kenara çekilecek, Allah-u Telâ'nın yüzü görünecek ve cennetlikler Allah-u Telâ'nın yüzünü görmeyi

---

30 - Sahih-i Müslim, Kitabu'l - İman, "marifetu't - Tarik-ur Ru'yet" bölümü, hadis:299; Sahih-i Buhârî, Nisa suresi tefsiri, "innellahe la yuzlimu miskal..." âyeti, c. 3, s. 80 ve Kitabu't - Tevhid, "vucuhun yevmeizin nadire" bölümü, c. 3, s. 189. Allah'larıyla görüşenler onun yüzünü gördükleri gibi, özellikle kendileriyle rableri arasında ayak bileğinde olan belirtiyi bize anlatsaydılar minnettar olurduk!

31 - Sahih-i Buhârî, Kitabu't - Tevhid, "vucuhun yevmeizin nadire" bölümü, c. 4, s. 191; Sahih-i Müslim, Kitabu'l - İman, "isbat-ur Ru'yet-il müminin fil ahireti rebbehum" bölümü, hadis:297.

kendilerine verilen her şeyden daha iyi bileceklerdir."³²

Yine o hazretin şöyle buyurduğunu rivâyet ederler:

"Cennetlikler cennet nimetleri içindeyken onların üzerine bir ışık ışıyacak. Başlarını kaldırdıklarında başlarının üzerinde Allah-u Telâ'yı görecekler. O zaman Allah-u Telâ onlara, "Siz cennetliklere selam olsun" buyuracak. Allah'ın Kur'ân'da **"Çok esirgeyen Rab'den onlara bir de sözlü selam (vardır)"** buyruğu da buna delalet eder. Daha sonra Allah cennetliklere, cennetlikler de cennet nimetlerinden hiç birine ilgi duymadan Allah'a bakarlar. Nihâyet Allah yüzünü onlardan gizler; ama nur ve bereketi öylece cennette kalır."³³

Yine şöyle buyurduğu rivâyet edilir:

Allah-u Telâ'nın katında cennetliklerin en değerlisi ve en azizi her sabah ve akşam Allah-u Telâ'yla görüşen kimsedir. Daha sonra o hazret şu âyeti tilavet etti: **"O gün bir takım yüzler ısl ısl parlar. Rablerine bakıp-durur."**³⁴

Başka bir yerde şöyle buyurduğunu rivâyet ederler:

"Cennetlikler Allah-u Telâ'yla görüşmeye gidecekler ve Allah da arşını onlara gösterecek. Allah-u Telâ cennet bahçelerinden birinde kendisini onlara gösterecek, onlarla konuşacaktır ve Allah'ı kendisiyle konuşmayan kimse kalmayacaktır; nihâyet Allah onlardan birine, "Ey Falanca, şöyle ve böyle ettiğin günü hatırlıyor musun?" diye soracak. O da, "Rabbim, diyecek, halâ beni affetmedin mi?" Allah, "Evet...!" diyecek. O zaman biz kendi evimize döneceğiz. Eşlerimizle karşılaştığımızda bize, "Hoş geldin! Gidişinden ne kadar güzel, güzel

---

32 - Sahih-i Müslim, Kitabu'l - İman, "İsbat-ur Ru'yet-il mümin fil ahiret-i rebbheum" bölümü, hadis:297.

33 - Sünen-i İbn-i Mâce, Kitabu'l - Mukaddeme, "fî ma enkeretil cehmiyye" bölümü, hadis:184.

34 - Sünen-i Tirmizi, Kitabu'l - Cennet, "Ru'yet-ir rabb " bölümü, c. 10, s. 18-19.

kokulu, nurlu döndün!" diyecek. Biz ise, "Bugün Allah'ımızla görüştük, bu kadar güzel ve beğenilir bir şekilde eve dönmemiz yerindedir, diyeceğiz."³⁵

Kıyamet günü Allah-u Telâ'yla görüşme ve onun endamıyla ilgili rivâyet edilen birçok hadisten bu kadarıyla yetiniyoruz. Çünkü burada ihtilaf kaynaklarının hepsini değil, sadece onlardan bazı örnekler vermek istiyoruz. Şimdi bu hadislerin te'vilindeki ihtilafı inceleyelim.

Bu Hadislerin Te'vilindeki İhtilaf

Bazı Müslümanlar, bu hadislerin zahiri anlamlarına inanarak bunlara inanmanın, Allah'a ve O'nun zatının birliğine imanın bir göstergesi olduğunu kabul eder ve bunları Allah'a cismaniyet gerektirmeyecek şekilde yorumlayanlara "Muattiletu's - Sıfât" (sıfatları tatil edenler) derler.

Müslim, mezkur hadisleri Sahih'inin İman kitabında ve Buhârî ise Tevhid kitabında kaydetmiştir. İbn-i Huzeyme³⁶ ise bu konuda "Et-Tevhidu Ve İsbât-u Sıfât-ir Rabb-i Azze ve Celle, Elletî Vesafe Bihâ Nefsehû Fî Tenzilihî Ve Alâ Lisâni Nebiyih..." adında ayrı bir kitap yazmıştır. Bu kitapta işlenen konuların bir bölümünün fihristi, kitabının sonunda şöyle geçer: "İsbâtu'n - Nefsi Lillah (Allah İçin Nefsin İspatı) , İsbâtu'l - Vechi Lillah Allah İçin Yüzün İspatı), Bâb-u Zikr-i Sûret-i Rabbinâ Celle Ve Alâ (Allah İçin Suratın İspatı), Bâb-u İsbât-il Ayn Lillah Celle Ve Alâ (Allah İçin Gözün İspatı), Bâb-u İsbât-is Simâi Ver-Ru'yeti Lillahi Celle Ve Alâ (Allah İçin İşitme Ve Görmenin İspatı), Bâb-u İsbât-il Yedi Lil-Hâlik-il Bârî Celle Ve Alâ (Yaratıcı İçin Elin İspatı), Bâb-u Zikr-i İsbât-ir Ricli Lillahi Azze Ve Celle (Allah İçin Ayağın İspatı), Bâb-ı Zikr-il Beyân Ennellahe Yenzuru İleyhi Cemiu'l - Mu'minin (Bütün Mu'minlerin Allah'a Bakacaklarının İspatı), Bâb-u Zikr-il Beyân-i Enne Cemi-el Mu'minin Yerevnellah-e Yevme-l Kıyâmet-i Muhalliyen Bih (Bütün Mu'minlerin Allah'ı Halvet Bir şekilde Göreceklerinin İspatı).

---

35 - Sünen-i Tirmizi, Kitab-u Sıfat-il Cennet, "ma cae fi sevk-il cennet" bölümü, c. 10, s. 16; Sünen-i İbn-i Mâce, Kitabu'z - Zuhd, "Sıfat-u ehl-ic Cennet" bölümü, hadis:4336, s. 1451.

36 - Hafız-ı Kebir, İmâmu'l - Eimme Muhammed b. İshak b. Huzeyme (m:311 Hicri) hadis ilminde Buhârî ve Müslim'in hocasıydı. Mezkur kitap, hicri 1378'de Kahire'de Mektebetu'l - Kuliyet-il Ezheriyye vasıtasıyla basılmış ve yazarın hayatı bu kitabın önsözünde kaydedilmiştir.

Yine İmâm Hafız Osman b. Said-i Daremi'nin (m: 280 kamerî) Cehmiyye'nin reddinde yazmış olduğu kitabın bazı bölümlerinin ünvanları şunlardan ibarettir: Bâb-u İstivâ-ir Rabb-i Ala-l Arşı Ve İrtifâihi İles-Semâi ve Beynünetihi Minel-Halk (Rabb'ın Arş Üzerine Yerleşmesi Ve Göğe Yükselmesi Ve Yaratıklardan Ayrı Oluşu), Bâbu'n - Nüzûl-i Leylet-en Nısf-i Min Şa'bân (Allah'ın Şa'ban'ın Yarısında İnişi), Bâbu'n - Nüzûl-i Yevm-el Arefe (Arefe Gününde İnişi), Bâb-u Nüzûl-ir Rabb-i Yevmel Kıyâmet-i Lil-Hisâb (Rabb'ın Kıyamet Gününde Hesap İçin İnişi), Bâb-u Nüzûlillah-i Li Ehl-il Cenne (Allah'ın Cennet Ehli İçin İnişi), Bâb-ur Ru'yet (Görme Bâbı).³⁷

Zehebi³⁸ de "El-Uluvv-il Ali Lil Aliyy-il Gaffâr" isminde bir kitap yazmış ve bu kitapta Allah-u Telâ'nın en yüksek yerde olduğunu anlatan bir takım âyet ve hadisleri toplamıştır. Peşinden de sahabe, tabiin, ulema ve muhaddislerin sözlerini naklederek bunu teyit ettirmeğe çalışmıştır.

Allah-u Telâ'yla Görme ve O'nun Bazı Sıfatları Hususundaki İhtilafın Kaynağı

Buraya kadar Allah-u Telâ'nın sıfatları hakkında bazı Müslümanları görüşünü naklettik. Bunların karşısında bu inanç ve görüşlerin reddinde, **"Gözler O'nu idrak edemez; O ise bütün gözleri idrak eder..."** (En'âm, 103) âyetini okuyan Müslümanlar yer almaktadırlar. Onlar, karşı tarafın delil olarak sunduğu **"O gün yüzler ıslıl ıslıl parıldar. Rablerine bakıp-durur"** âyetini, "O gün yüzler şendir ve rablerinin emrini beklerler" şeklinde mana etmektedirler. Bu âyette geçen "Nazıra" kavramı, bekleme anlamındadır ve âyette "Emr" kelimesi gizlidir. Aynı Hz. Yakub'un evlatlarının babalarına **"İçinde olduğumuz şehre (şehrin ahalisine) sor"** (Yusuf, 82) cümlesinde "Ehl" kelimesinin gizli olduğu gibi. Yoksa şehrin taşı toprağı kastedilmemiştir; zaten böyle bir şey makul da değildir. Aynı şekilde zahiri görünüşte Allah'ın cismi olduğu anlaşılan diğer âyetleri de cismaniyetle örtüşmeyecek şekilde te'vil etmektedirler. Bu grupta yer alan Müslümanlar, bu inanca sahip olan ve Allah'ın cismi olduğunu

---

37 - Liyden basımı, 1960 miladi.

38 - İmâm Hafız Şemsuddin Muhammed b. Ahmed b. Osman b. Kaymaz Zehebi'dir (m:748 Hicri). Zehebi'nin kitabını Medine-i Munevvre'nin Selefiyye yayınevi, Bab-ur Rahmet, 1388 yılında ikinci baskısını yapmıştır.

sanarlara, Allah'ı, yaratıklarına benzetenler ve Allah'ın cismi olduğuna inananlar anlamında "Mücessime" ve "Müşebbihe" derler. Bunlar İmâm Cafer-i Sadık'tan (a.s) şöyle rivâyet ederler:

"Allah'ın Arş'ın üstünde olduğunu söyleyenler, Allah'ı mahmul (taşınan) ve Arş'ı ise hamil (taşıyan) sanmışlardır. Oysa hamil (taşıyan), mahmuldan (taşınandan) daha güçlü olmalıdır. Yine Allah'ın bir şeyin içinde veya bir şeyin üzerinde olduğuna inanan veya Allah'ın olmadığı bir şey ve bir yerin olduğunu veya bir şeyin O'nu kendisiyle meşgul ettiğini sanan, O'nu, yaratıklara benzetmiş ve öyle tavsif etmiş olur. Oysa Allah her şeyi yaratandır, O asla bir şeyle mukayese edilemez ve insanlara benzetilemez. Allah'ın olmadığı bir yer yoktur, O'nun özel ve belli bir yeri de yoktur."³⁹

Yine buna tanık olarak Hz. Ali'nin (a.s) şu buyruğunu gösterirler:

"Allah-u Telâ aşağı inmez, aşağı inmeye ihtiyacı da yoktur. Bunun aksini söyleyenler Allah'a fazlalık ve noksanlık isnadında bulunmuş olur. Çünkü hareket eden her şeyin kendisini bir harekete geçirene veya kendisiyle hareket edeceği şeye ihtiyacı vardır; Allah'ın ise bunların hiçbirine ihtiyacı yoktur. Dolayısıyla Allah'ın sıfatlarını sayarken, O'nu bir şeyle sınırlandırarak, fazlalık ve noksanlıkla, bir şeyle harekete geçirilme, bir şeyle hareket etme, aşağı inme, oturma ve kalkma gibi şeylerle tanıtmaktan kaçının."⁴⁰

Yine tanık olarak İmâm Rıza'nın (a.s) hadisini gösteriyorlar. O hazret kendisine, "Allah-u Telâ Hz. Musa'yı kendisiyle vasıtasız

---

39 - Usulu'l - Kâfi, Kitabu't - Tevhid, "Arş ve kürsü" bölümü, c. 1, h. 7 ve "hareket ve intikal" bölümü, h. 3 ve 9; Tevhid-i Seduk, "Nefy-ü zamanı vel-mekani vel-hareket" bölümü, h. 9, 10, 12 ve "Kane arşuhu alal ma" bölümü, h. 1, "er-Rahman ale-l arş-isteva"nın anlamı bölümü, h. 5, 6, 7, 8; Biharu'l - Envar, yeni baskı, Kitabu't - Tevhid, "Nefy-i cism, suret, teşbih, hulul ve ittihad" bölümü, c. 3, s. 87, h. 23.

40 - Usulu'l - Kâfi, Kitabu't - Tevhid, "hareket ve intikal" bölümü, h. 1; Tevhidu's - Seduk, "Nefyu'l - mekan vez-zaman vel-hareket-i anhu Teâlâ" bölümü, h. 18; Biharu'l - Envar, Kitabu't - Tevhid, "Nefy-üz zamani vel-mekan vel-hereketi vel-intikal anhu Teâlâ" bölümü, c. 3, s. 311, h. 25.

konuşmaya ve Hz. Muhammed'i (s.a.a) kendisini görmeye muvaffak etmiştir" diyen r v ye cevap olarak şöyle buyurmuştur:

"Böyle olsaydı, Allah-u Telâ'nın **"Gözler O'nu idrak edemez; O ise bütün gözleri idrak eder. "**

"Onlar ise bilgi bakımından O'nu kavrayıp kuşatamazlar." "O'nun benzeri gibi olan hiç bir şey yoktur" buyruklarını bütün varlıklara bildiren kimdi? Bunları Muhammed (s.a.a) bildirmedi mi?"

Ravi, "Evet, o ulaştırdı" deyince, İmâm (a.s) şöyle

buyurdu: " yleyse Allah tarafından geldiğini

söyleyen ve O'nun emriyle insanları **"Gözler O'nu idrak edemez"** buyuran Allah'a davet eden

kimsenin kendisi, "Ben bu gözlerimle Allah'ı

gördüm, O'nu iyice gördüm, O da insan

suratındadır" söyleyebilir mi? Niçin

utanmıyorsunuz?! Resulullah bir konuyu Allah

tarafından insanlara ibla  ettikten sonra kendisi onun

aksini yapmış olabilir mi?! Zındıklar bile

Resulullah'a (s.a.a) böyle bir iftira edemediler."

Râvî, "Allah-u Telâ Kur n'da, **"Andolsun, onu bir**

de diğer inişte görmüştü" buyurmuştur" dedi.

İmâm, "Bu âyetin peşinden Resulullah'ın (s.a.a) ne

g rd ğini belirten başka bir âyette gelir. O  yette

şöyle geçer: **"Onun g rd ğini gönül**

yalanlamadı" Yani Muhammed'in gözlerinin

g rd ğini g nl  yalanlamadı. Daha sonra o

hazretin gözlerinin g rd   şeyi bildirir:

"Ondolsun, o, Rabbinin en büyük âyetlerinden

olanını gördü." Burada Allah'ın âyetlerinin onun

zatından farklı olduğu anlaşılmaktadır. Yine **"Onlar**

ise bilgi bakımından O'nu kavrayıp kuşatamazlar" buyurmuştur. Ve açıktır ki, gözler

O'nu görececek olursa, miktar ve niteliğine dair bilgi

edinilmiş olur." Bunun  zerine Ebu Kurre İmâm'a

" yleyse siz bu rivâyetleri kabul etmiyor musunuz?"

diye sorması üzerine, İmâm "Kur'ân'a aykırı olan rivâyetleri yalanlarım" buyurdu.⁴¹

Böylece Ehlibeyt İmâmları (a.s) zahirleri Allah'la görüşülebileceğini ve O'nun cisim olduğunu andıran âyetlerin tefsirini beyan ederek Kur'ân âyetlerinde geçen ayak bileği, el, arş ve benzerlerinden veya "Allah insanları kendi şeklinde yaratmıştır"⁴² söyleyen hadisten maksadın ne olduğunu açıklamışlardır. Biz burada onların hepsini getirmekten sakındık. Çünkü burada maksadımız iki mektebin bütün delillerini beyan etmek değil, sadece iki mektepte Allah'ın sıfatları konusunda birbiriyle çelişen, her biri Kur'ân âyetlerini kendi görüşüne göre tefsir eden ve böylece iki mektep arasında ihtilaf çıkmasına sebep olan hadislerden örnekler sunmak istedik.

Gelecek bölümde, peygamberlerin özellikleri ve Allah-u Telâ'nın onlara özgü kıldığı bazı hususlar hakkındaki ihtilaflara ve bunların kaynaklarına değinmeğe çalışacağız.

---

41 - Tevhidu's - Saduk, s. 111 - 112 özetle. Yine bkz: Biharu'l - Envar, Kitabu't - Tevhid, "Nefy-ür Ru'yeti ve te'vil-ül âyât" bölümü, c. 4, s. 31, h. 14; Usulu'l - Kâfi, Kitabu't - Tevhid, "Fi İbtâl-ir Ru'yet" bölümü, h. 2.

42 - Allah-u Teâlâ'nın sıfatları hakkında Usulu'l - Kâfi (Kitabu't - Tevhid), Tevhidu's - Saduk ve Uyun-u Ahbar-ir Rıza kitaplarına müracaat ediniz.

PEYGAMBERLERİN ÖZELLİKLERİ VE ALLAH'IN ONLARA ÖZGÜ KILDIĞI HUSUSLAR HAKKINDAKİ İHTİLAFLAR VE KAYNAKLARI

Bazı Müslümanların peygamberler hakkında görüşleri şudur:

"Peygamberlerin eserlerinden hayır ummak ve onların türbelerini ibadet yeri edinmek şirktir.

Onların mezarının üzerine türbe yapmak şirk seviyesindedir.

Onların doğum günleri, Allah velilerinin doğumları adına anma programları düzenlemek, günah, bid'at ve haramdır.

Allah'tan başkasını O'na aracı kılmak şirk sayılır; Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra ondan şefâat ummak İslâm dinine aykırıdır."

Bunların karşısında yer alan grup ise kendi görüşlerinin ispatı için aşağıdaki delilleri ileri sürmektedirler:

a- Peygamber'in Eserleriyle Teberrük Etmek

Bunlar, Peygamber'in eserlerinden hayır ve bereket ummanın meşruiyetini bütün hadis kitaplarında kaydedilmiş olan mütevatir hadislere dayandırmaktadırlar. Şöyle ki, ashap, Resulullah'ın (s.a.a) hayatı döneminde Hazret'in şahsından, eserlerinden ve ona ait olan şeylerle teberrük ediyorlardı; böyle yaparken de bizzat Allah Resulü'nün bu alandaki sarih emrine uyuyorlardı. Yine bu ashap, Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra onun eserlerinden ve anılarından

hayır ve bereket umuyorlardı. Aşağıda bunlardan bazı örnekler vermekle yetineceğiz:

1- Peygamberin Mübarek Ağzı Suyuna Teberrük

Sahih-i Buhârî'de, Meğâzî kitabının "Mâ Kile Fî Livâin Nebî" (Peygamber'in Sancağı Hakkında Söylenenler) babında, Sehl b. Sa'd'dan naklen Resulullah'ın (s.a.a) Hayber savaşında şöyle buyurduğu nakledilir:

"Ben yarın bu sancağı öyle birinin eline vereceğim ki Allah-u Telâ Hayber'in kapısını onun eliyle açacaktır. O Allah ve Resulü'nü sever, Allah ve Resulü de onu severler." Râvî der ki, gece boyunca halk yarın Resulullah'ın (s.a.a) sancağı kimin eline vereceğini düşünüyordu. Sabah erkenden ashap Resulullah'ın (s.a.a) etrafını sardı. Her biri Resulullah'ın (s.a.a) sancağı kendisine vermesini umuyordu. Tam bu sırada Resulullah (s.a.a), "*Ali nerede?*" diye sordu. "Ya Resulellah, gözleri ağrıyor" dediler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Ali'yi yanına getirmesi için birini onun peşine gönderdi..."⁴³

Buhârî bu rivâyetin gerisini "el-Cihad-u ve's Seyr" kitabında şöyle nakleder:

"Resulullah'ın (s.a.a) emriyle Ali'yi getirdiler. Hazret Ali hakkında hayır duada bulundu ve ağzının suyundan biraz gözlerine sürdü. Ansızın Ali'nin gözleri daha önce hiç rahatsız olmamış gibi iyileşti..."⁴⁴

Müslim de bu olayın gerisini Seleme b. Ekva'dan şöyle nakleder:

---

43 - Sahih-i Buhârî, Kitâbu'l - Meğâzî, "Gazvetu'l - hayber" bölümü, c. 3, s. 35 ve "cihad" kitabı ves Seyr, bab:102, c. 2, s. 108 ve "ma kile fî livâ-in Nebi" bölümü, c. 2, s. 111 ve "men esleme ala yedihi reculun" bölümü, c. 2, s. 115 ve "fezail" kitabı-i ashâb-in Nebi, "menakib-u Ali b. Ebitalib" bölümü, c. 2, s. 199; Sahih-i Müslim, "fezail" kitabı-is Sahabe, "min Fezail-i Ali b. Ebitalib (r.a)" bölümü, h:32 ve 34 ve "Gazvet-u zi kerd ve gayruha" bölümü, h:132; Sünen-i Tirmizi, "menakib" kitabı, "menakib-u Ali b. Ebitalib" bölümü, c. 13, s. 172.

44 - Sahih-i Buhârî, "Duau'n - Nebi ilel İslâm" bölümü, c. 2, s. 107.

"Ali'nin peşine giderek gözleri şişkin olduğu halde Resul-i Ekrem'in (s.a.a) huzuruna getirdim. Hazret ağzının suyundan Ali'nin gözlerine sürdü ve göz ağrısından kurtuldu. Sonra Resulullah (s.a.a) sancağı onun eline verdi."⁴⁵

2- Peygamber'in (s.a.a) Abdest Suyuyla Teberrük

Sahih-i Buhârî'de Enes b. Mâlik'ten şöyle rivâyet edilir:

"Resulullah'ın (s.a.a) yanındaydım. İkinci namazı vakti olmuştu ve insanların abdest için suları yoktu. Resulullah'ın (s.a.a) abdest alması için bir kabin içinde su getirdiler. Hazret elini o kaba soktuktan sonra herkesin o sudan abdest almasını emretti. Ben kendi gözlerimle Resulullah'ın parmaklarından su kaynadığını gördüm; o sudan oradakilerin hepsi abdest aldı."⁴⁶

Yine Buhârî Câbir b. Abdullah'tan şöyle nakleder:

"Bir gün ikinci namazı vakti Resulullah'la (s.a.a) oturmuştuk; abdest için su çok azdı; onu da bir kaba dökerek Resulullah'a getirdik. Resulullah (s.a.a) elini o kaba sokup parmaklarını açarak, "Abdest almak isteyenler, abdestlerini alsınlar, bereket Allah'tandır" buyurdu. Ben gözlerimle Allah Resulü'nün parmaklarının arasından su kaynadığını gördüm. Oradakilerin hepsi o sudan abdest aldılar, içtiler. Ben şahsen o kaptan bir miktar su içtiğim için asla pişman değilim, bundan dolayı kendimi kınamıyorum. Çünkü o suyu hayır ve bereket kaynağı biliyorum." Ravi der ki, Câbir'den, "O gün kaç kişiydiniz?" diye sorduğumda, "O gün bin dört yüz kişiydik" dedi...(Diğer bir rivâyete göre "Bin beş yüz kişiydik" demiştir.)"⁴⁷

---

45 - Sahih-i Buhârî, "kitabu cihad-i ve's - Seyr, h:132.

46 - Sahih-i Buhârî, "vuzu" kitabı, "iltimasu'l - vudui iza hanet-is salat" bölümü, c. 1, s. 31.

47 - Sahih-i Buhârî, Kitabu'l - Eşribe, "Şurbu'l - Bereket vel ma-ıl mübarek" bölümü, c. 3, s. 219; Sünen-i Nesai, Kitabu't - Tahara, "Vudu minel İna" bölümü, c. 1, s. 25; Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 402; Sünen-i Daremi, Abdullah b. Ömer'den

3- Peygamberin Başının ve Göğsünün Suyuyla Teberrük

Buhârî, Hudeybiye antlaşması olayında Urve b. Mes'ud'dan Resulullah (s.a.a) ve ashâbı hakkında şöyle kaydetmiştir:

"Vallahi Resulullah (s.a.a) ağzından ve burnundan dışarı attığı bir şeyi halk kapışıyor, başlarına, yüzlerine ve bedenlerine sürüyorlardı. Resul-i Ekrem (s.a.a.) abdest aldığı zaman insanlar o hazretin abdest suyuyla teberrük etmek için nerdeyse birbirlerini öldüreceklerdi."⁴⁸

4- Peygamberin Saçıyla Teberrük

Müslim kendi sahihinde şöyle kaydeder:

"Resulullah (s.a.a) Mina'ya geldi. Şeytan'ı taşılayıp kurban kestikten sonra, başını tıraş edip saçını halk arasında bölüştürdü."

Diğer bir rivâyette ise şöyle geçer:

"Resulullah bir berber istedi; berber gelip o hazretin başını tıraş etti. Resulullah (s.a.a) başından tıraş edilen saçlarını Ebu Talha'ya vererek onu halk arasında bölüştürmesini istedi."⁴⁹

Yine Enes'ten şöyle nakleder:

"Ben kendim gözlerimle bir berberin Resulullah'ın (s.a.a) saçını tıraş ettiğini, ashâbın ise

---

naklen, "Ma ekremellahu en-Nebiyye (s.a.a.) min tefcir-il ma min beyn-i esabihi" bölümü, c. 1, s. 15.

48 - Sahih-i Buhârî, "şurut" kitabı, "eş-şurut-u fil cihad-i ve'l musaleheti mea ehl-il harb-i ve kitabeti's - şurut" bölümü, c. 2, s. 82 ve Kitabu'l - Cudu, "el-Bezâk vel Mehat ve nehvi..." bölümü, c. 1, s. 38 ve "İsti'mal-u fazl ve vuduu'n - nas...", c. 1, s. 33; Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 329 ve 330.

49 - Sahih-i Müslim, Kitabu'l - Hac, "Beyanu's - Sünnet-i yevmu'n - nehr-i en yerma sümme yenher sümme yehlek vel ibtida-u fil halk-i bil canib-il eyman-i min-er res-il mehluk, h:323, 324, 325, 326, Sünen-i Ebu Davud, Kitabu'l - Menasik, "el-Halk-i vet Taksir" bölümü, c. 2, s. 203, h:1981; Tabakât-i İbn-i Sad, c. 1, s. 135; Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 111, 133, 137, 146, 208, 214, 239, 256, 287 ve c. 4, s. 42; Meğazi-i Vakidi, s. 429.

Hazret'in etrafında döndüklerini ve bir saçını bile yere düşürmediklerini gördüm."⁵⁰

Usdu'l - Gâbe'de Halid b. Velid'in hayatında şöyle geçer:

"Halid b. Velid İranlılar ve Rumlarla yaptığı savaşlardan ve Dimeşk'in kapısını açmasından dolayı çok ün kazanmıştı. O savaşta başına taktığı sarığa Resulullah'ın (s.a.a) saçından bir tel yerleştirmiş ve onun bereketiyle savaşa gidiyor ve zafer kazanıyordu."

Usdu'l - Gâbe, el-İsâbe ve Müstedreku's - Sahihayn kitaplarında şöyle geçer:

"Halid b. Velid Yermuk savaşında sarığını kaybedince, bazılarını onu bulup kendisine getirmeleri için görevlendirdi. Görevliler gidip eli boş gelince, tekrar onları gönderip sarığını bulmalarını vurguladı. Nihâyet onlar Halid'in sarığını bulup getirdiler; çok eski ve yıpranmış bir sarıktı. Halid etrafındakilerin şaşkın bakışlarını görünce şöyle dedi: Resulullah (s.a.a) umre yaptıktan sonra saçını tıraş etti. Halk saldırarak Hazret'in saçlarını topladılar. Ama ben diğerlerinden daha çabuk davranarak Resulullah'ın başının ön kısmının saçını alarak bu sarığıma yerleştirdim. Dolayısıyla bu sarığımı ve içindeki saçı yanıma almadan hiç bir savaşa katılmıyorum; bunun bereketiyle savaşta zafere de kavuşuyorum."⁵¹

Yine Buharî kendi *Sahih*'inde şöyle kaydeder:

"Resulullah'ın (s.a.a) eşi Ümm-ü Seleme'nin yanında bir miktar saçı vardı. Birisi göz ağrısına tutulduğunda, bir kabın içine biraz su bırakarak Ümm-ü Seleme'nin yanına gönderir, o da

---

50 - Sahih-i Müslim, Kitabu'l - Fazail, "Kurban - Nebi (s.a.a) min-en nas ve teberrükihim bihi" bölümü, s. 1812, h:74.

51 - Müstedrek-i Hâkim, Kitabu'l - Marifet-is Sahabe, "Menakib-i Halid" bölümü, c. 3, s. 299. Ve bkz. Halid b. Velid'in hayatı, *Usdu'l - Gâbe, El-İsâbe* ve özetle *Kenzu'l - Ummâl, Müsned-i Ahmed'in haşiyesinde*, c. 5, s. 178; *Tarih-i İbn-i Kesir*, c.7, s. 113.

Resulullah'ın (s.a.a) saçının kıllarını o suya değdirirdi ve o su hastaya şifâ vesilesi olurdu."⁵²

Yine Sahih-i Buhârî ve diğer kaynaklarda Ubeyde'den şöyle rivâyet edilir:

"Resulullah'ın (s.a.a) saçının bir kılına sahip olsaydım, benim için bütün dünyadan ve dünyadakilerden daha iyi olurdu."⁵³

5- Resulullah'ın Okuyla Teberrük

Buhârî Hudeybiye antlaşması hakkında şöyle yazar:

"Resulullah (s.a.a) ashâbıyla birlikte Hudeybiye yakınlarında ve biraz su biriken gölcüğün başında indiler. Yanındakiler ihtiyaçlarını gidermek için sudan az az alıyorlardı, nihâyet gölcüğün suyu bitti. Bunun üzerine susuzluktan dolayı Resulullah'a (s.a.a) yakındılar. Resulullah (s.a.a) okluğundan bir ok çekerek onu o gölcüğe sokmalarını emretti. Râvi der ki, "Vallahi oku soktukları yerden su kaynamaya başladı ve oradakiler orada oldukları müddetçe onun suyundan alıp içiyorlardı."⁵⁴

6- Resulullah'ın (s.a.a) Elinin Yeriyle Teberrük

el-İsâbe kitabında Hanzala'nın hayatında ve *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*'de nakledilen bir rivâyet özetle şöyledir:

"Hanzala der ki: "Büyükbabam beni Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna götürerek, "Benim büyüklü küçüklü çok sayıda evladım var; bu onların en küçüğüdür; evlatlarım için dua eder misiniz?" Resulullah (s.a.a) elini benim başıma koyarak, "*Allah sana bereket versin (veya ona bereket*

---

52 - Biz bunu özetle Sahih-i Buhârî, Kitabu'l - Libas, "ma yuzker-u mi şeyb" bölümü, c. 4, s. 27'den naklettik.

53 - Tabakât-ı İbn-i Sa'd, c. 6, s. 63; Sahih-i Buhârî, Kitabu'l - Vuzu, "el-Maullezi yuğselu bihi şe'r-il insan" bölümü, c. 1, s. 31.

54 - Sahih-i Buhârî, "şurut" kitabı, "eş-Şert-u fil cihad-i ves- sulh mea ehl-il harb-ı be kitabet-uş şurut" bölümü, c. 2, s. 81, Kitabu'l - Meğazi, "Gazvetu'l - Hudeybiyye" babı; Tabakât-u İbn-i Sa'd, c. 3, s. 29 ve "Zik-i alamat-i ma ba'd-u nüzul-il vahy", c. 1, k. 1, s. 118; Meğazi-i Vakidi, s. 248.

versin)" buyurdu. Râvi der ki, "Ben, yüzü şişen bir adamı ve memeleri şişmiş olan bir hayvanı Hanzala'nın yanına getirdiklerini ve Hanzala'nın ağzının suyunu elinin içine dökerek onu başına sürdüğünü ve Allah'ın adıyla bu eli Resulullah'ın (s.a.a) elinin yerine çekiyorum ve ondan hayır ve bereket umuyorum" dediğini ve daha sonra elini hastanın şişen yerine sürdüğünü ve hemen oracıkta onun şişinin yattığını gördüm."⁵⁵

Aynı râvinin sözleri *el-İsâbe* kitabında şöyledir:

"...Bismillah diyor, elini kendi başına, Resulullah'ın (s.a.a) elini sürdüğü yere sürdükten sonra hastanın şişkin yerine sürüyordu ve böylece şişkinliği kayboluyordu."

* * *

Evet, Resulullah'ın (s.a.a) bereket ve feyzi, güneşin yere ısıldaması ve gülün gönlü okşayan kokusunun ruhlara işlemesi gibi etrafındakilere ulaşıyordu. Hayır ve bereket devamlı o hazretle birlikteydi ve bir an ondan ayrılmıyordu: İster küçük bir bebekken olsun, ister büyüdükten sonra, ister yolculukta olsun ister olmasın, ister gece ister gündüz, ister Halime-i Sa'diyye'nin çadırında süt bebeği iken, ister ticaret için Şam'a gittiğinde. İster muhâcir olarak Ümm-ü Ma'bede'nin çadırında oturduğu zaman, ister Medine'de önderlik unvanı aldıktan sonra; bütün hallerde Allah'ın hayır ve bereketi kendisinden ayrılmıyor ve etrafındakileri de kapsamına alıyordu.

Yukarıda değindiğimiz noktalarda Resulullah'ın (s.a.a) bütün hayır ve bereketlerini sayıp bitirmek istemedik. Çünkü onları hiç bir araştırmacı sayıp bitiremez. Aksine, akıl sahiplerine, hak aşıklarına, hakkın yanında olan ve doğruluğa tanıklık edenlere bu kadarının yeterli olacağını umduğumuz için bunlara örnek olarak değindik.

---

55 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 68. Bu olay geniş bir şekilde El-İsâbe kitabında, Hanzala'nın hayatında kaydedilmiş ve sonunda bu rivâyetin diğer senetlerle de geldiğini hatırlatmıştır.

Şimdi, Allah'ın izniyle, Resulullah'tan (s.a.a) şifa dileme konusuna değinecek ve daha sonra yüce İslâm Peygamberi'nin diğer insanlardan imtiyazlarına yer vereceğiz.

b- Resulullah'tan (s.a.a) Şifâ Dilemek

Resulullah'ı (s.a.a) aracı kılmayı ve şefâatçi kılmayı her zaman meşru ve câiz bilen Müslümanlar, bunun hatta Resulullah (s.a.a) yaratılmadan önce Hazret'in hayatında ve irtihallerinden sonra da kıyamet gününde Allah-u Telâ'nın rıza ve hoşnutluğuna mazhar olduğunu ileri sürer ve iddialarını şu delillere dayandırır:

1- Resulullah'ı (s.a.a) Yaratılışından Önce Aracı Kılmak

Onlardan bir grubu, o cümleden Hâkim *Müstedrek* kitabında Ömer b. Hattâp'tan şöyle nakleder:

Hiz. Adem (a.s) hata işleyip evlayı terk edince, başını göğze kaldırarak, "Allah'ım;" dedi, "Muhammed'in hakkı için beni affet." Allah-u Telâ ona "Sen Muhammed'i yaratmadan önce onu nasıl tanıydın?" buyurdu. Adem, "Allah'ım;" dedi, "Beni kendi elinle yaratıp bana özel ruhundan üflediğin için başımı kaldırdığımda arşın temeline *"La ilahe illellah, Muhammedun Resulullah"* yazıldığını gördüm ve herkesten çok sevmediğin bir ismi, kendi isminin yanında anmayacağını bildim." Allah, "Doğru söyledin ey Adem!" buyurdu, "Ben onu bütün mahluklarımdan daha çok seviyorum. Beni onun hakkına and verdiğin için seni affettim. Çünkü eğer Muhammed olmasaydı, ben seni affetmezdim."⁵⁶

Yine Taberânî bu rivâyeti getirerek sonunda "O peygamberlerin sonuncusu ve senin evlatlarından olacaktır" cümlesini eklemiştir.

Hadis bilimciler ve müfessirler, **"Allah katından yanlarında olan (Tevrat)ı doğrulayıcı bir kitap geldiği zaman, -ki bundan önce küfredenlere karşı fetih istiyorlardı- işte bilip-tanıdıkları**

---

56 - Müstedrek-i Hâkim, "tarih" kitabı, "el-Be's" kitabının son kısmı, c. 2, s. 615; Mecmeu'z - Zevâid, c. 8, s. 253; Tahkiku'n - Nusret-i Merağî, s. 113-114 Taberânî'den naklen.

gelince, onu inkâr ettiler. Artık Allah'ın laneti kâfirlerin üzerinedir" (Bakara, 89) âyetinin tefsirinde şöyle yazarlar:

"Medine ve Hayber Yahudileri İslâm'ın zuhurundan önce Arap müşriklerinden olan Evs, Hazrec ve diğer kabilelerle savaştıkları zaman Hz. Muhammed'in (s.a.a) ismini aracı kılıyor, işlerinin kolaylaşmasını ve düşmana karşı zafer kazanmalarını arzuluyorlardı. Çünkü onlar daha önce Resulullah'ın ismini Tevrat'ta gömüşlerdi; kafirlerle savaşınca onun ismini aracı kılıyor ve şöyle duada bulunuyorlardı: "Ey Allah, biz, ders almamış (okuma-yazması olmayan) peygamberinin hürmetine bizi düşmanlarımıza galip getirmen için senden yardım diliyoruz." Veya "Allah'ımız; peygamberinin ismi hatırına bizi zafere ulaştır" diyorlar⁵⁷ ve zafere de ulaşıyorlardı. Ama Allah-u Telâ onlara Tevrat ve İncil'lerindeki doğruya Kur'ân'ı nazil edince ve daha önce tanıdıkları kimse, yani Hz. Muhammed (s.a.a) aralarında zuhur edince, hakkında hiç şüphe etmedikleri halde İsrailoğulları'ndan olmadığı için onu inkâr edip kabul etmediler.⁵⁸

2- Resulullah'ı (s.a.a) Hayattayken Aracı Kılmak

Ahmed b. Hanbel, Tirmizî, İbn-i Mâce ve Beyhakî, Osman b. Huneyf'ten, kör bir adamın Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna gelip ısrarla şöyle dediğini naklederler:

"Hakkımda dua et ve Allah'tan bana şifa vermesini, gözlerimi görür bir hale getirmesini iste." Resulullah (s.a.a) "İstersen dua ederim, ama bu haline sabretmen senin için daha iyidir" buyurdu. Adam, "Hayır, sen dua et" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) güzel bir şekilde abdest alarak Allah'a şöyle dua etmesini buyurdu: "Allah'ım, rahmet peygamberin olan Muhammed vasıtasıyla

---

57 - Rivâyetlerden anlaşıldığı üzere onlar genelde bu gibi dualar ediyorlardı; bu da onların Resulullah'ı (s.a.a) aracı ettiklerini gösterir.

58 - Delailu'n - Nübüvvet-i Beyhaki, s. 343-345, Bakara suresi 89. âyetin tefsirinde; Tefsir-i Taberî, c1, s. 324 - 328; Tefsir-i Nişaburi -haşiyesinde-, c. 1, s. 333; Müstedrek-i Hâkim, mezkur âyetin tefsirinde, c. 4, s. 263; Tefsir-i Siyutî, Ebu Nuaym'ın Delailu'n - Nübüvvet'inden, Tefsir-i Muhammed b. Abdulhamid; Tefsir-i Ebu Muhammed Abdurrahman b. Ebi Hatem b. İdris-i Razi; Tefsir-i Ebubekr Muhammed b. İbrahim-i Munzir-i Nişaburi ve diğer mütevatir rivâyetler.

sana yöneliyor ve senden istiyorum. Ey Muhammed, ben sana yöneliyor ve senin aracılığınla hacetimi vermesi için Allah'a iletiyorum. Allah'ım; onun şefâatini benim hakkımda kabul buyur."⁵⁹

Beyhakî ve Tirmizî bu hadisin sahih bir hadis olduğunu söylemişlerdir.

3- Resulullah'ı (s.a.a) Hayatından Sonra Aracı Kılmak

Taberanî, *Mu'cem-i Kebir*'de Osman b. Huneyf hakkında bahsederken şöyle yazar:

"Adamın biri ihtiyacını gidermesi için defalarca halife Osman'a müracaat etmiş, ama Osman ona ilgi göstermemiş, istediğini vermemişti. Nihâyet o adam Osman b. Huneyf'le görüşerek ona yakındı. Osman b. Huneyf ona dedi ki: Abdesthaneye giderek abdest aldıktan sonra mescide gel; iki rek'at namaz kılarak şöyle de: "Allah'ım; rahmet peygamberin olan Muhammed'in vasıtasıyla sana yöneliyor ve senden istiyorum. Ey Muhammed, ben sana yöneliyor ve senin aracılığınla hacetimi vermesi için Allah'a iletiyorum." Daha sonra hacetini iste. O adam giderek Osman b. Huneyf'in söylediklerini yerine getirdikten sonra Osman b. Affân'a gitti. Bu defa hizmetçi gelerek elinden tutup onu içeride olan Osman'ın yanına götürdü. Osman onu kendi yanında oturtup sıcak bir şekilde ne istediğini sordu. Adam isteğini söyleyince, Osman ihtiyacını gidererek ona, "Şimdiye kadar böyle bir şey istememiştin; bundan böyle ihtiyaç duyduğunda bize müracaat et" dedi."⁶⁰

---

59 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 4, s. 138; Sünen-i Tirmizî, Kitab-ud Deavat, c. 13, s. 80-81; Sünen-i İbn-i Mâce, Kitab-u İkametu's - Salat-i ves Sünneti fiha, "Ma cae fi salat-il hacet" bölümü, s. 441, h:1385; İbn-i Esir, kendi senediyle Usdu'l - Gabe'de, Osman b. Huneyf'in biyografisinde; Beyhakî Tahkiku'n - Nusret'den naklen; Tahkiku'n - Nusret, s. 114. Biz özellikle Ahmed b. Hanbel'in sözünü getirdik; çünkü şefâati kabul etmeyenler genelde İbn-i Teymiyye ve Muhammed b. Abdulvehhab'ın izleyicileridirler ve onların hepsi de Ahmed b. Hanbel'in izleyicisidir.

60 - Tahkiku'n - Nusret, s. 114 - 115, Mu'cemu'l - Kebir'den naklen.

Resulullah'ın (s.a.a) Amcası Abbâs'tan Şefâat Dileme

Sahih-i Buharî'de Ömer b. Hattab'ın kurak geçen yıllarda yağmur duası için dışarı çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbâs b. Abdulmuttalib'i de kendisiyle birlikte götürdüğü ve yağmur yağması için onu şefâatçi kılıp şöyle dediği geçer:

"Allah'ım, biz peygamberimizi aracı kılıyoruz, o halde bize yağmur yağdır; biz peygamberimizin amcasını aracı kılıyoruz, o halde bize yağmur yağdır." Bu duâdan sonra yağmur yağardı.⁶¹

Elbette Resulullah'ı (s.a.a) amcası Abbâs'ı aracı kılmak onun Resulullah'ın (s.a.a) amcası olması açısından, aksi durumda onun şahsının has bir özelliği yoktur.

Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden bu gibi hadisleri göz önünde bulundurduğumuzda Resulullah'ın (s.a.a) bu özelliği hakkında hiç bir şüphe kalmıyor; özellikle Allah-u Telâ'nın o hazrete vermiş olduğu o makam ve mevki ve diğerlerinden üstün kılmış olmasıyla, bilhassa o hazretin başına gelmiş olanlarla bu konu daha da açıklık kazanmaktadır.

Şimdi peygamberlerin özellikleri konusunda farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olan etkenlere değinelim.

Resulullah'ın (s.a.a) Özellikleri Konusundaki İhtilafların Kaynağı

Yukarıda geçen mütevatir hadisler Resulullah'ın (s.a.a) özelliklerini apaçık tasrih etmesine rağmen bu özellikler hakkındaki ihtilafın nasıl meydana geldiği herkesin kafasını kurcalamaktadır.

Bu sorunun cevabı şudur: Maalesef yukarıdaki hadislerin yanı sıra bazı kaynaklarda Resulullah'ın (s.a.a) makam ve mevkisini hatta sıradan bir insandan bile aşağı düşüren rivâyetlere rastlıyoruz. Bu ise, onların doğruluğuna inanan kimselerde Resulullah'a (s.a.a) karşı yukarıda geçen mütevatir hadislerin tam aksine ne denli farklı bir bakış açısı oluşturduğunu anlamak mümkündür.

---

61 - Sahih-i Buhârî, Kitabu'l - İstiska, "Sualu'n - nas iza kehetu" bölümü, ve "fezail" kitabı-u Ashâb-in Nebi, "Menakibu'l - Abbas b. Ebdulmuttalib" bölümü, c. 1, s. 12 ve c. 2, s. 200; Sünen-i Beyhakî, Kitabu'l - İstiska, "el-İstiska bi men turca bereketi duaihi" bölümü, c. 3, s. 352.

Burada sözü uzatmamak için peygamberlerin en üstünü ve sonuncusu Resulullah (s.a.a) hakkında rivâyet edilen hadislerden sadece bir kaç örnekle yetiniyor ve bu kadarının basiret sahipleri için yeterli olacağına inanıyoruz:

1- Buhârî kendi *Sahih*'inde şöyle yazar:

"Resulullah (s.a.a) peygamberlik makamına ulaşmadan ve kendisine vahiy nazil olmadan önce, çıktıkları bir dağ gezisinde, Zeyd b. Amr b. Nufeyl'in önüne içinde etli bir yemek bulunan bir sofraya açtı. Zeyd o yemeği yemekten çekinerek, "ben kesildiğinde Allah'ın ismi anılmayan hayvanın etini yemem" dedi."⁶²

Bu rivâyete göre Zeyd, Cahiliye zamanında Resulullah'tan daha faziletli ve üstün olmalı!! Zira o, Cahiliyet devrinin yanlışlarını (putlara kesilen eti yemek gibi) biliyor ve onlardan kaçınıyordu; ama ileride Allah'ın en son ve en faziletli Resulü olacak kimse bunu bilmiyor veya bildiği halde yapıyordu!!

2- Buhârî ve Müslim kendi *Sahih*'lerinde şöyle kaydederler:

"Cabrail nazil olarak Resulullah'a (s.a.a) Alak suresinin bir kaç âyetini indirince, Resulullah (s.a.a) korku içinde ve titreyerek eve koştu ve eşi Hatice'ye, "Ben kendime (bir şeyler olduğundan) korkuyorum" dedi. Hatice ise, "Tam aksine; müjdelersun, Allah seni hiç bir zaman alçaltmaz" dedi. Daha sonra onu o dönemde Hristiyan olan Varaka b. Nevfel'in yanına götürdü ve Resulullah (s.a.a) başından geçenleri ona anlattı. Varaka, "Bu, Musa'ya da nazil olan Namus-u Ekber'dir dedi."⁶³

---

62 - Sahih-i Buhârî, "zebah" kitabı, "mâ zubihe ala-n Nesen-i vel esnam" bölümü, c. 3, s. 207; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 69 ve 86. Zeyd b. Amr b. Nufeyl Ömer'in amcası oğlu ve kayınbabasıdır. Zeyd'in hayatı, oğlunun (Said) hayatında İstiab'da, c. 2, s. 4'te kaydedilmiştir.

63 - Sahih-i Buhârî, "Bedu'l - vahy" bölümü, h:252; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 223 ve 233. Biz bu hadisi özetle naklettik. Nakş-i Eimme der İhya-i Din kitabının dördüncü cildinde hadis, tarih ve tefsir kitaplarında kaydedilen Resulullah'ın (s.a.a) bi'setiyle ilgili hadisleri inceleyip değerlendirdik ve bu konudaki sahih hadisi kaydettik.

Bu rivâyetten anlaşıldığına göre Hristiyan Varaka, doğrudan doğruya vahiy ve Cebrail'le irtibatla olan ve vahiy yoluyla Allah-u Telâ'nın muhatabı olan Resulullah'ın (s.a.a) şahsından vahiy ve Cebrail konusunu daha iyi biliyordu ve Resulullah'ı kendi hedefine ve yürüdüğü yolun doğruluğuna mutmain kılan da o oldu! Aksi durumda İbn-i Sa'd'ın *Tabakât*'ındaki rivâyetine göre, eğer Varaka ve onun sözleri olmasaydı, Resulullah (s.a.a) kendisini o durumdan kurtarmak için dağdan aşağı atacaktı!!

Taberî de kendi kitabında şöyle yazar: Resulullah (s.a.a) o durumda: "Ben bedbaht veya şair yada deli oldum; vallahi Kureyş benim hakkımda böyle bir yargıda bulunmaya fırsat bulamayacak!" diyordu.⁶⁴ Yani Kureyş benim hakkımda böyle konuşmaya başlamadan önce ben hayatıma son vereceğim!

3- Buhârî ve Müslim kendi *Sahih*'lerinde şöyle kaydetmişlerdir:

Resulullah (s.a.a) (ara sıra) öfkelenir ve hak etmediği halde bazılarını küfreden, lanetler ve eziyet ederdi. Bu yüzden Resulullah (s.a.a) Allah-u Telâ'dan bu çirkin girişimlerini, haksızlık yaptığı o kimseler hakkında rahmet ve temizlik vesilesi kılmasını istedi."⁶⁵

4- Buhârî ve Müslim yine şöyle kaydederler:

"Bir Yahudi Resulullah'ı (s.a.a) büyülemişti. O Yahudinin sihir ve büyü Resulullah'ı (s.a.a) öylesine etkilemişti ki, yapmadığı bir işi yaptığını sanıyordu."⁶⁶

5- Başka bir yerde yine Müslim ve Buhârî şöyle derler:

"Resulullah (s.a.a) hurma ağaçlarını döllendirmeye meşgul olan bir grubun önünden geçerken onlara "Onları döllendirmemeniz daha

---

64 - Tarih-i Taberî, Ehbar-u Be's, c. 1, s. 1150.

65 - Sahih-i Buhârî, Kitab-ud Deavat, "Kavlü'n - Nebi (s.a.a) men azeytuhu" babı; Sahih-i Müslim, Kitabu'l - Birr-i ves Sıla, "men leanehun Nebi (s.a.a) ve leyse lehu ehlen" babı.

66 - Sahih-i Buhârî, Kitab-u Bed-il Halk, "Sıfat-u İblis ve Cunudihi" babı ve Kitabu't - Tıbb, "Hel yestahricu's - sihr-i" bölümü, "edeb" kitabı, "İnnellah-e ye'muru bil adl-i" bölümü, Kitab-ud Devat, "Tekrir-ud Dua" babı; Sahih-i Müslim, "es-Sihr" babı.

iyidir" dedi. Resulullah'ın (s.a.a) bu sözü üzerine döllendirmeden vazgeçerek hurma ağaçlarını kendi hallerine bıraktılar. Bunun üzerine o yıl ağaçları meyve vermez oldu. Bunu Resulullah'a (s.a.a) söylediklerinde, "Dünyanızla ilgili işi siz daha iyi bilirsiniz" buyurdu."⁶⁷

6- Buhârî ve Müslim yine kendi *Sahih*'lerinde şöyle yazarlar:

"Resulullah (s.a.a) Ensârdan bazı kızların söylediği şarkıyı dinlerken Ebubekir içeri girip onları tersleyerek dağıttı."⁶⁸

7- Müslim kendi *Sahih*'inde şöyle kaydeder:

"Resulullah (s.a.a) mescidde gösteri yapan Habeşlilerin gösterilerini seyretmesi için Âişe'yi omuzlarına bindirmişti. O sırada Ömer çıkagelip gösteri yapanlara bağırarak onları dağıttı."⁶⁹

Bu olayın devamı Tirmizî'nin rivâyetinde şöyle geçer:

"Ansızın Ömer yetişti. Oradakiler Ömer'i görünce dağılıverdiler. Bunun üzerine Allah Resulü "İns ve cin şeytanlarının Ömer'den kaçtığını görüyorum" buyurdu!!⁷⁰

Diğer bir rivâyette ise şöyle geçer:

"Resulullah'ın (s.a.a) gazvelerden birinden dönüşünde, siyah bir cariye Hazret'in karşısında tef çalarak şarkı söylemeğe başladı. O sırada Ömer yetişince cariye (onun korkusundan) tefi altına saklayarak onun üzerinde oturdu! Resulullah (s.a.a)

---

67 - Sahih-i Müslim, "fezail" kitabı, "Vücub-u imtisal-i mâ kaleş şer'en dune mâ zekerehu min meaiş-in nas..." babı; Sünen-i İbn-i Mâce, "Telkihu'n - nahl" babı.

68 - Sahih-i Buhârî, "fezail" kitabı-u Ashâb-in Nebi, "Makdem-in Nebi (s.a.a) ve ashâbih-il Medine" babı ve "Aydeyn" kitabı, "Sünnetu'l - aydeyn li ehl-il İslâm" babı; Sahih-i Müslim, "salatu'l Aydeyn" kitabı, "er-Rohset-i fi lab-i yevm-il ayd" babı.

69 -Sahih-i Müslim, "sahatu'l - aydeyn" kitabı, "er-Rohset-i fil lea-il lezi la masiyet-e fi eyyam-il ayd" bölümü, h:18, 19, 20, 21, 22.

70 - Sünen-i Tirmizî, Ebvabu'l - menakib, "Menakibu'l - Ömer" babı.

Ömer'e, "Hiç şüphesiz Şeytan senden korkuyor ey Ömer!" dedi."⁷¹

8- Buhârî ve Müslim kendi *Sahih*'lerinde Âişe'den şöyle naklederler:

"Resulullah (s.a.a) mescidde Kur'ân okuyan bir adamı dinliyordu. Ansızın, "Allah bu adamı rahmetine mahzar kılsın; falan sûreden düşürdüğüm falan ve filan âyeti bana hatırlattı" buyurdu!"⁷²

* * *

Yukarıda geçen hadislerde gördük ki: Ömer'in amcası oğlu Zeyd b. Amr b. Nufeyl'in Resulullah'tan (s.a.a) çok daha takvalıdır! Çünkü o putlar için kurban edilen hayvanın etini yemekten çekindiği halde Resulullah (s.a.a) çekinmeden yiyordu!

Hristiyan olan Varaka b. Nevfel, Resulullah'a (s.a.a) gelen kimsenin Cibrail olduğunu bildiği halde Resulullah'ın (s.a.a) kendisi bunu bilmiyordu! Hatta cine çarpılmış olmaktan ve Kur'ân âyetlerinin de onların kafiye sözleri olmasından korkuyordu!

Yahudilerin sihiri ve büyü Resulullah'ta etkili oluyor; öyle ki yapmadığı bir işi yaptığını sanıyordu!

Kur'ân'ın bazı âyetlerini unutarak Kur'ân'dan düşürüyor, nihâyet ashaptan birinin okuması üzerine hatırlıyordu!

Hurma ağaçlarını döllendirmemelerini emrediyor, daha uygun gördüğü için bu işi yaparken hurma ağaçları meyve vermeyince, siz dünya işlerinizi benden daha iyi bilirsiniz diyordu!

Resulullah (s.a.a) Ensârdan birinin bir kaç cariyesinin şarkısını dinlerken Ebubekir oyun ve oyalanmadan nefret ediyor! Veya o hazret Ömer'e diyor ki, Şeytan da senden kaçıyor!

Yukarıda geçen rivâyetler ve benzerleri şunu söylemek istiyor:

---

71 - Sünen-i Tirmizî, Ebvabü'l - Menakib, "Menakibu'l - Ömer" babı; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 353. Biz bu gibi hadisleri ve bunların ortaya çıkmasına sebep olan etkenleri Nakş-i Eimme fi İhya-i din kitabının 2,3,4 ve 5. cüzünde kaydedip inceledik.

72 - Sahih-i Buhârî, "şehadat" kitabı, "Şehadetu'l - e'ma ve nikahuh" babı; Sahih-i Müslim, "fezail" kitabıu'l - Kur'ân, "el-emr-u bi teahhud-il Kur'ân" bölümü, h:224; Sünen-i Ebu Davud, "tetavvu" kitabı, "fi ref-is Savt-i bil Kur'ân fis-salat-il leyl" bölümü, h:133 ve Kitabu'l - Huruf-i vel keraat, birinci bab, h:3970.

Zeyd b. Amr cahiliye döneminde Resulullah'tan (s.a.a) daha takvalı ve daha üstündü. Varaka b. Nevfel de İslâm'ın zuhurundan sonra vahiy ve Cebrail'i o hazretten daha iyi tanıyordu!

Ebubekir ve Ömer Allah-u Telâ'nın emirlerinin icrasında Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden çok daha dakiklerdi; onlar oyun ve oyalanmadan nefret ediyorlardı!

Resulullah'ın (s.a.a) unuttuğu âyeti mescidde okuyan sahâbînin hafızası o hazretin hafızasından daha kuvvetliydi!

Resulullah (s.a.a) da diğer insanlar gibi bir insandır ve Allah-u Telâ onu Yahudilerin hile ve sihirlerinden korumamıştır!

O da her insan gibi sebepsiz yere insanlara öfkelenip hiç bir suçları yokken onları incitiyor, lanetliyor ve sövüyordu (haşa)!⁷³

Bu gibi hadislerin sahih olduğuna inananlar ister-istemez daha önce işaret ettiğimiz Allah-u Telâ'nın son peygamberine vermiş olduğu özellikleri beyan eden ve O'nu göz alıcı faziletlerle diğer insanlardan üstün kılan hadislerin muhtevâsından tamamen farklı bir algılama yapacaktır.

İşte bu durumda "Muhammed kim oluyor ki? Muhammed de benim gibi bir insandı ve şimdi ölmüştür!" diyen ve güya aydın geçinen Suudluya hak vermemek mümkün değil!!

Şimdi fazilet hadislerinin tam aksine bir algılama oluşturan bu gibi hadislere içtihad ederek Kur'ân'da ismi geçen ve altında ashâbın Resulullah'a (s.a.a) bi'at ettiği kutlu ağacı kesmelerini emreden halife ve sahâbî Ömer b. Hattab'ın davranışlarını ekleyin!⁷⁴ (Bu alanda daha geniş bilgi için bkz. İbn-i Ebi'l Hadid-i Mu'tezili'nin *Şerh-u Nehc'ul Belağa* kitabı, c.1, s.59.)

Ama Hz. Ali'nin (a.s) Kâsıa hutbesindeki buyrukları Resulullah'ın (s.a.a) faziletlerinde şüphe uyandıran ve Hazret'in makam ve

---

73 - Ehl-i Sünnet okulunun hadisleri Resulullah'ın (s.a.a) makam ve mevkisini sıradan bir insandan daha aşağı düşürdüğünden, (uydurma garanik hadisi gibi -bu hadisin temelsiz olduğunu Nakş-i Eimme der İhya-i Din kitabımızın dördüncü cildinde ispatladık-) öyle ki, bu hadislerden vahiy ve Kur'ân'a şüphe düşürülebileceğinden Hristiyan tebliğcilerden bir grubu İslâm alanında tartışırken özellikle Ehl-i Sünnet hadislerine istinad etmiş ve Ehlibeyt (a.s) okulu hadislerine yanaşmamışlardır.

74 - Şifa-ud Dur, s. 27. Maksat, Hudeybiye barışında altında "bi'at-ı şecere"nin gerçeklettiği ve Allah-u Teâlâ'nın o bi'ata katılan müminlerden hoşnut olduğunu belirttiği ağaçtır.

mevkisini aşağı düşüren bütün bu hadisleri reddetmektedir. İmâm Ali (a.s) bu hutbede şöyle buyuruyor:

"O sütün kesildiği andan itibaren Allah, meleklerinden pek büyük bir meleği ona eş etmişti; o melek gece-gündüz, ona yücelik yolunu gösterirdi; âlem ehlinin en güzel yollarını belletirdi. Ben de her an, devenin yavrusu, nasıl anasının ardından giderse onun ardından giderdim; o, her gün bana huylarından birini belletir, ona uymamı buyururdu.

Onu ben görürdüm, başkası görmezdi. O gün İslâm, Allah'ın salâtı ona ve soyuna olsun, Resulullah'la Hatice'den başkasının evinde yoktu; ben de onların üçüncüsüydim. Vahiy ve peygamberlik nurunu görürdüm, peygamberlik kokusunu duyardım.

Ona vahiy gelirken Şeytan'ın feryadını duydum da, "Ya Resulullah dedim, bu feryat nedir?" Buyurdu ki: "Bu feryat eden Şeytan'dır; kendisine halkın kulluk etmesinden ümidini kesti artık. Sen benim duyduğumu duymadasın, gördüğümü görmedesin; ancak sen peygamber değilsin.."⁷⁵

Bizim anlayamadığımız nokta şudur: Resulullah (s.a.a) peygamberlik damgası omzuna işlenmiş olduğu, kitap ehli kendisini bununla tanıdığı halde, o kendisini ve ne olduğunu nasıl tanımadı; içinde bulunduğu ortamı nasıl bilemedi?!⁷⁶

Yine bu gibi rivâyetleri, Resulullah'ın peygamberliğinin delillerinden olan rivâyetler ve Hazret'te peygamber olmadan önce görünen faziletleri reddetmektedir. Hadis ve tarih kitaplarında kaydedildiği üzere amcası Ebutâlib'le birlikte Şam'a ilk yolculuğu, Hatice tarafından ticaret için gönderilmesi, bir rahibin Hazret'in peygamber olacağını haber vermesi, iki yolculukta başının üzerinde bir bulutun durup gölge etmesi ve yanındakilerin hepsinin buna tanık

---

75 - Şerh-u Nehc-il Belağa-i Muhammed Abduh, hutbe:192.

76 - Sahih-i Buhârî, "menakib" kitabı vel merza vel edeb; Sahih-i Müslim, "fezail" kitabı, "İsbatu'l - hatem-in nübuwwet" babı; Sünen-i Ebu Davud, Kitabı'l - Libas; Tirmizî, "menakib" kitabı; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 223 ve c. 3, s. 434 ve 442 ve c. 5, s. 35, 77, 82, 90, 95, 98, 104, 340, 341, 354, 438, 442, 443 ve c. 6, s. 329.

olması gibi;⁷⁷ veya peygamberlik makamına ulaşmadan önce zuhur edeceğine dair Tevrat'ta geçen kitap ehlinin sözleri,⁷⁸ ya da Resulullah (s.a.a) peygamber olmadan önce ağaçlar ve taşların kendisine selam etmesi gibi..⁷⁹

Hz. İsa'nın (a.s) yıllar önce geleceğini haber verdiği ve Allah-u Telâ'nın Kur'ân'da sözünü **"Benden sonra ismi Ahmed olan bir peygamberin müjdeleyicisiyim"** (*Saf, 6*) diye naklettiği halde bu peygamber nasıl kendini tanımaz?!

Kitap ehli hakkında **"Bizim kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu, çocuklarını tanır gibi tanırırlar"** (*Bakara, 146 ve En'âm, 20*) buyrulduğu halde, yine **"Onlar ki, yanlarında Tevrat'ta ve İncil'de (geleceği) yazılı bulacakları ümmi haber getirici olan peygambere uyarlar."** (*A'raf, 157*) buyrulduğu ve başkalarının onu bu şekilde tanıdığı halde, O kendisini nasıl tanımaz?!

İleride İslâm dininin kaynakları hakkında ele alacağımız bahislerde İslâm ümmetinin başına geçen yöneticilerin hilâfet makamını insanların gözünde peygamberlik makamından daha üstte gösterme doğrultusundaki çabalarını geniş bir şekilde inceleyeceğiz. Burada ise sadece bunun bir örneğine, o da Haccâc b. Yusuf-i Sekaffî'nin metoduna işaretle yetineceğiz:

Haccâc, Abdulmelik Mervân tarafından Kufe valiliğine atandığında Medine'de Resulullah'ın (s.a.a) türbesini ziyaret edenleri eleştirerek şöyle diyordu:

---

77 - Tabakât-i İbn-i Sa'd, c. 1, k. 1, s. 73, 76, 83, 98, 99, 100, 101, 109, ve c. 3, k. 1, s. 153; Sahih-i Buhârî, "Bed'ul vahy min ahbar-i Herkul an ashâbihi" kitabının son kısmı; Sünen-i Tirmizî, "menakib" kitabı, "Ma cae bi bedu'n - nübuvvet" bölümü, c. 13, s. 106; Sire-i İbn-i Hişam, c. 1, s. 194, 203 ve yine bkz: c. 1, s. 231, 239 ve 251.

78 - Sahih-i Buhârî, "buyu" kitabı, "Kerahetu's - sehb fil esvak" bölümü, c. 2, s. 10 ve Kitab'u't - Tefsir, "Tefsir-i Sure-i Feth" babı ve "fezail" kitabı'ı - Kur'ân, birinci bab; Tabakât-i İbn-i Sa'd, Avrupa baskısı, c. 1, s. 123 ve c. 1, k. 2, s. 17, 87, 89; Sünen-i Tirmizî, "menakib" kitabı, birinci bab, Sünen-i Daremî, el-Mukaddime, birinci bab; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 174 ve c. 3, s. 467; Tabakât-u İbn-i Sa'd, c. 1, k. 1, s. 64, 103, 104, 106, 108, 111.

79 - Sahih-i Müslim, "fezail" kitabı, "Nesebu'n - Nebi" bölümü, s. 1782, h:2; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 89, 95, 105; Müsned-i Tayalesi, h:781; Tabakât-u İbn-i Sa'd, c. 8, s. 179. Ağacın selam etmesi ise şu kaynaklarda geçer: Sünen-i Daremî, üçüncü bab; Tabakât-u İbn-i Sa'd.

"Bir avuç tahta parçası ve çürümüş kemiklerin etrafına dönenlere yazıklar olsun! Onlar neden Emirulmu'minin Abdumelik Mervan'ın sarayının etrafına dönmezler ki? Onlar hilâfet makamının O'nun gönderdiği peygamberin makamından üstün olduğunu bilmezler mi?!"⁸⁰

Bugün bazılarının peygamberlik makamını küçük düşürdüklerini, peygamberlik makamına küstahlık ve hakaret ettiklerini görüyorsak bu, gerek Resulullah'ın (s.a.a) makamını sıradan bir insanın makamına düşüren rivâyetleri nakletmekle olsun, gerek Kur'ân-ı Kerim'in âyetlerini te'vil etme yoluyla olsun ve gerekse Müslümanları önceden belirtmiş oldukları hedefe yönelten diğer çalışmalarla olsun geçmiş asırlardaki bu gibi çalışmaların sonucudur. İşte bu çalışmalardan birisi de Peygamberleri ve Allah'ın sâlih kullarını anma programları düzenleme hakkında ileri sürmüş oldukları görüşlerdir.

---

80 - Şerh-u Nehcu'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 15, s. 242; el-Kamil-i Muberrred, s. 222. Bu olay hakkında daha geniş bilgiye bu kitabın üçüncü cildinde yer vereceğiz.

PEYGAMBERLER VE ALLAH'IN DİĞER SÂLİH KULLARINI ANMA PROGRAMLARI DÜZENLEMEK HAKKINDA

Bugün Müslümanlar arasında dumura uğratılmak istenen konulardan biri de peygamberler, evliyaullah ve Allah'ın sâlih kullarının doğum, zafer vefat ... vb. münasebetlerle anılması meselesidir. Hacc farızasının gerçekte geniş çaplı yapıcı ilâhi bir anma programı oluşuna istinaden, mevzuyla ilgili bazı örneklemeleri aktarmayı faydalı buluyoruz.

1- Makâmı İbrahim

Allah-u Telâ Kur'ân-ı Kerim'de "**İbrahim'in durduğu mekân olan o yeri, namaz mahalli edinin**" buyurmaktadır (Bakara, 125) Makam-ı İbrahim hakkında Sahih-i Buharî'de bu konuda özetle şöyle geçmektedir:

"Hz. İbrahim ve İsmail (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) Kâbe'yi bina ederken Hz. İsmail taş getiriyor, Hz. İbrahim de temel atıyordu. Böylece duvarların temeli tamamlanmış oldu. Hz. İsmail, bugünkü makam taşını getirip babasının ayağının altına koydu, Hz. İbrahim bu taşın üzerinde durarak temelin üzerine duvar yapmaya başladı. Hz. İsmail taş getirmekte, Hz. İbrahim de duvar örmekteydi,

böylece duvarlar tamamlanmış oldu. Bir diğer rivâyette de şöyle denilir: Duvarlar yükselince, yaşlı adamın -Hz. İbrahim- boyu yetişmediğinden, oğlu bir taş getirip ayağının altına koydu. Böylece Hz. İsmail taş getiriyor, Hz. İbrahim de duvarı örüyordu."⁸¹

Bu vak'adan da anlaşılacağı üzere ve âyette de açıkça belirtildiği gibi Allah-u Telâ, Hz. İbrahim'in (a.s) Kâ'be yanındaki ayak taşının ardında namaz kılınmasını emretmek suretiyle Hz. İbrahim'in (a.s) anlamlı bir şekilde anılmasını irade buyurmuştur ki bizzat Rabb'ul Âlemin'in emretmiş olduğu bu âmelin şirk telakki edilmesi mümkün değildir.

* * *

2- Safâ ve Merve

Bakara, 158'de Allah-u Telâ şöyle buyurmaktadır: "Şüphesiz Safâ'yla Merve Allah'ın işaretlerindendir; böylece kim Ev'i (Ka'be'yi) hacceder veya umre yaparsa, bu ikisi arasında sa'yde bulunmalıdır."

Bu konuda Buhârî'de geçenler özetle şöyle:

"Hz. İbrahim (aleyhisselam), Hâcer'le oğlu İsmail'i Mekke'de yalnız bırakıp gittikten sonra; çok geçmeden yanlarındaki su bitti; Hâcer'le minik İsmail pek susamıştı. İsmail'in susuzluktan ağlamasına dayanamayan Hâcer, kendisine yardımcı olabilecek birini bulmak ümidiyle Safa tepesine çıktıysa da kimseyi bulamadı. Safâ'dan indi, düzlüğe çıkınca telaşlı ve acele adımlarla karşıdaki Merve tepesine ilerledi ve tepeyi tırmandı, ama kimseciklere rastlayamamıştı yine. Böylelikle Hâcer susuzluktan telef olmak üzere bulunan yavrusunu kurtarabilmek amacıyla Safâ'dan Merve'ye; Merve'den Safâ'ya 7 kez gidip geldi. İbn-i Abbâs, Hz. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) "İşte bu nedenledir ki insanlar, Safâ'yla Merve arasında sa'y eder, gayret gösterip çaba harcarlar" buyurduğunu rivâyet eder."⁸²

Görüldüğü üzere Rabb'ul Âlemin (c.c) Hz. Hâcer'in Safâ'yla Merve arasındaki 7 kere gidip gelerek gösterdiği çabayı takdirle karşılamakta ve Hâcer'in bu anısını yaşatmak için söz konusu ameli, hac ibadetlerinden saymaktadır. Ayrıca, Hâcer'in Safâ'yla Merve

---

81 - Sahih-i Buhârî, Kitab'ul Enbiya, "Yüzeffun-en Neslane Fil-Meşy-i ..." bölümü, c. 2, s. 158-9.

82 - Aynı eser, s. 158 ve Mu'cem-ül Büldân, Zemzem Maddesi ve Taberî Tarihi ve İbni Esir'de Hz. İsmail aleyhisselam'ın kıssası kısmında.

arasındaki aceleci ve telaşlı, ama ümitli adımlarla yürümesi olan "hervele yürüyüşü"nü bu merasimin müstehaplarından biri olarak belirlemekle, sâlih bir kul olan Hz. Hâcer'in anısının daima yaşatılması gerektiğini vurgulamaktadır.

* * *

3- Şeytanı Taşlama

Ahmet bin Hanbel ve Teyâlisî'nin müsnedlerinde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir:

"Cebrail, İbrahim'i Arka Cemre'ye (Cemreî Akabe) götürdü. Burada Şeytan İbrahim'in karşısına çıktı. İbrahim şeytana 7 küçük taş parçası atarak onu uzaklaştırdı ve Şeytan kayboldu. Orta Cemre'ye (Cemrei Vustâ) ulaştıklarında yine karşısında Şeytan'ı gören İbrahim, aynı şekilde 7 küçük taş parçası atarak onu uzaklaştırdı. İlk Cemre'ye (Cemre-i Ūlâ) varınca yine şeytan çıktı karşısına, bu kez de 7 taş parçası atarak uzaklaştırdı Şeytan'ı."⁸³

Bu nedenledir ki Allah-u Telâ (c.c) Hz. İbrahim'in (a.s) bu davranışını hac merasiminin şartlarından saymış ve böylelikle onun daima bu amelle anılmasını sağlamıştır.

* * *

4- Kurban Kesme

Allah-u Telâ (c.c) Hz. İbrahim'le İsmail'in (a.s) kıssalarını anlatırken şöyle buyurur:

"... Biz de onu -İbrahim'i- halim, sabırlı ve metin bir çocukla müjdeledik. Böylece çocuk, onun yanında konuşabilecek çağa erişince -belli ölçüde serpilip olgunlaşınca- İbrahim ona "oğlum" dedi, "Rüyamda seni boğazlıyorken gördüm, ne dersin buna?!" - Oğlu İsmail- dedi ki "Babacığım, emrolunduğun şeyi yap, beni sabredenlerden bulacaksın inşaallah." Sonunda ikisi de -Allah'ın emrine ve takdirine- teslim oldu; -babası, İsmail'i kurban etmek için- yere yatırdı. Bu sırada biz ona "Ey İbrahim, sen emredileni yaptın, hiç şüphesiz biz, ihsanda bulunanları böyle ödüllendiririz"

---

83 - Müsned-i Ahmed c. 1, s. 306 ve buna yakın ifadelerle, s. 127'de de geçer. Ayrıca: Müsned-i Teyâlisî 2696. hadis ve Mu'cem-ül Buldan, "Kâ'be" kelimesinin altında, Taberî Tarihi'yle İbni Esir'de de Hz. İbrahim (a.s) ve İsmail'in (a.s) kıssaları.

diye seslendik. Ve ona, büyük bir kurbanı fidye olarak verdik."
(Saffât, 101-107)

Böylece Allah-u Telâ (c.c) Hz. İbrahim'in (a.s) bu ihlaslı ve samimi davranışını pek takdir edip O'nun rızası için oğlu İsmail'i kurban etmeye hazır olan Hz. İbrahim'e bir koç göndermiş ve bu emsalsiz fedakarlık örneğini haccın farizalarından sayarak hacıların Minâ'da kurban kesmelerini emredip Hz. İbrahim'in (a.s) anısının daima ve olanca canlılığıyla yaşatılmasını irade buyurmuştur.

Görüldüğü üzere "Makam-ı İbrahim"de Hazreti İbrahim'in ayaklarındaki bereket ve kutsallık, taş üzerinde ayak izine dönüşmüş ve Allah-u Telâ (c.c) bu anının daima canlılığını koruması için mezkur makamı hac menâsikinden saymıştır. Böylelikle Beytullah'a gelen hacılar, Hz. İbrahim'in (a.s) ayak bastığı yerde Allah'a secde edip namaz kılmaktadırlar ki, bu da çok anlamlıdır. Yine bunun gibi kutlu ve bereketli bir diğer davranışı da Hz. Âdem'de (a.s) görmekteyiz:

* * *

Hız. Âdem'in (a.s) Anısını Canlı Tutma

Bazı rivâyetlerde Allah-u Telâ'nın (c.c) Zilhicce ayının 9. günü akşamı "Arafat" denilen yerde Hz. Adem'in tevbesini kabul edip onu bağışladığı geçer. Bu nedenle Hz. Cebrail (a.s) güneş batmak üzereyken Hz. Adem'i Meş'ar'e götürdü ve Adem o geceyi orada sabahladı. Hz. Adem o gece Meş'ar'de Allah'a ibadet etti, tevbesini kabul ettiği için Rabbine şükürde bulundu.

Ertesi gün -ikinci gün- sabahleyin vahiy meleği onu Minâ'ya götürdü; Âdem (aleyhisselam), tevbesinin kabul edilip günahlardan temizlenmiş olmasına binâen -bunu bir anı olarak daima anıp yaşatmak için- o gün orada saçlarını kesti. Allah-u Telâ da (c.c) bu kutlu günü Adem ve evlatları için bayram ilan etti ve Âdem'in (aleyhisselam) bu iki günde gerçekleştirdiği amelleri kıyamet gününe kadar hac menâsikinin değişmez kurallarından saydı. İşte bu nedenledir ki Beytullah'ı ziyaret eden hacılar, tevbe ve günahlarının affedilmesine karşılık Rabbul Âlemin'e şükranda bulunarak Zilhicce'nin 9. günü öğleden akşama kadar Arafat'ta bulunurlar; o günün gecesini Meş'aru'l - Haram'a giderek orada Allah'ı zikrederler, onuncu günde ise Minâ'da saçlarını tıraş ederler. Allah-u Telâ (c.c) Hz. İbrahim, İsmail ve Hâcer'in (a.s) amellerini de bunlara ekleyerek tamamını "hac amelleri" olarak kararlaştırmıştır.

Görüldüğü gibi hac amellerinin tamamı, Allah'ın sâlih kullarının bu tür eylemleri ve bu eylemlerin zaman ve mekanlarının saygı ve takdirle anılması ve böylelikle mezkur eylem ve davranışların süreklilik ve canlılığının korunmasıdır.

* * *

Burada insanların uğursuz amellerinin de yapılan mekana yansımalarına da bir örnek vermek istiyoruz:

Bir Ümmetin Uğursuzluk ve Kötülüğünün İzleri

Sahih-i Müslim'de şu ilginç vak'a nakledilmektedir:

"Hz. Resul-i Ekrem efendimiz (s.a.a) ordusuyla Tebuk savaşı günlerinde Semud kavminin harabeleri yakınındaki Hicr denilen mıntıkada konakladı. Hazretin ashâbı, Semud kavminin kuyusundan su çekip içtiler; bu suyla hamur yoğurdular, yemek pişirdiler. Allah Resulü (s.a.a) meseleyi öğrenir öğrenmez yemeklerin yere dökülmesini ve hamurların da develere yedirilmesini emretti. Sonra da orduyu hareket ettirip Hz. Salih'in devesinin su içtiği kuyunun yanında mola verdirdi. Ayrıca, Allah'ın gazabına uğramış olan bu kavimden geriye kalan harabelerde oturulmamasını buyurarak "onların başına gelenlerin sizin başınıza da gelmesinden korkarım" buyurdu".⁸⁴

Yine Müslim Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu yazar: "Kendine zulmetmiş olanların evine girmeyin; (mecbur olursanız) ağlayarak -veya ağlar bir halle - girin ki onların başına gelenler sizin de başınıza gelmesin. "Resulullah (s.a.a) bunları söyledikten sonra hızla oradan uzaklaştı.

Buhârî, olayın bu kısmını şöyle anlatır: "... Hz. Resulullah (s.a.a) böyle buyurduktan sonra başına bir örtü çekerek aceleyle o vadiden uzaklaştı"...

Ahmed bin Hanbel de "... Hz. Resulullah (s.a.a) sözlerini bitirir bitirmez, bineğinden inmeksizsin ridasını başına çekip..." ibaresiyle aynı olayı Müsned'inde zikretmektedir.⁸⁵

---

84 - Sah. Muslim, Zühd Ve'r Rekâyık kitabı "Lâtudhilu mesâkin'elleziyne..." babı 40. hadis'ten özetle. Müsned-i Ahmed c. 2, s. 117 ve Sah. Buhârî, Meğazi kitabı "nüzul'ennebi el-hacer..." bölümü, Taberî Tar. Avrupa basımında Semud Kavmi'yle ilgili haberde c. 1, s. 250.

85 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 66.

* * *

Mekanın Uğurlu Ve Uğursuz Olmasının Kaynağı

Semud kavminin yaşadığı mıntıka ve onların su kuyularının uğursuz ve meş'um olarak adlandırılmasının yegane nedeni, elbette ki bizzat Semud kavmi ve bu kavmin çirkin amellerinden başka bir şey değildir. Söz konusu bölge, Semud kavminin adını taşıdıkça, Allah Resulü'nün (s.a.a) döneminde olduğu gibi bugün de "uğursuz" bilinecek ve bu etki, Allah istediği zamana kadar öylece sürüp gidecektir.

Hız. Salih'in devesinin su içtiği pınarın uğurlu ve teberrük sayılmasının yegâne nedeni de yine bizzat o mübarek deve değil midir? Bu pınar da "uğurluluk" vasfını o güne değin sürdürmüş olup ilahi takdirin belirlediği bir geleceğe kadar sürdürmeye de devam edecektir.

Kaldı ki, Allah-u Telâ indinde Hız. Salih'in (a.s) devesinden daha aziz olan Hız. İsmail (a.s) ve yine o devenin su içtiği pınardan daha uğurlu olan "Zemzem suyu" için de durum aynıdır; "Zemzem" in halâ süregelen ve kıyamete değin de sürececek olan uğur, kutluluk bereket ve değerliliğinin yegâne sebebi, bizzat Hız. İsmail (a.s) değil midir?

Yine Allah-u Telâ'nın (c.c) bazı vakit ve günleri kutlu, uğurlu ve mübarek saymasının nedeni, o günde Sâlih kullarına ettiği lütuf ve ihsandan kaynaklanmaktadır. Bunun bir örneği Cuma gününün kutluluk ve bereketidir.

* * *

Cuma Gününün Kutluluk ve Bereketi

Sahih-i Müslim'de şöyle geçer: "Allah-u Telâ Hız. Âdem'i (a.s) Cuma günü yarattı ve yine Cuma günü onu cennete soktu".⁸⁶ Bu ve benzeri şekilde, Allah-u Telâ'nın bu günde sâlih kullarına ettiği lütuflardan dolayıdır ki Cuma gününe kutluluk ve bereket kazandırmış ve Cuma'nın "uğurlu" bir gün olarak tanınmasını sağlamıştır.

* * *

---

⁸⁶ - Sah. Müslim, kitab'ul Cuma "Cuma'nın faziletleri" bölümü, 17 ve 18. hadisler.

Ramazan Ayının Kutluluk Ve Bereketi

Allah-u Telâ (c.c) Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: **"Ramazan ayı, insanlar için hidâyet olan ve doğru yolu ve hakla batılı birbirinden ayıran apaçık delil ve belgeleri -kapsayan- Kur'ân onda -Ramazan'da- indirilmiştir."** (Bakara, 185) Ve yine Rabb'ul Âlemin (c.c) Kadir suresinin 1-3. âyetlerinde **"Biz Kur'ân'ı Kadir gecesi indirdik... Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır"** buyurur.

Kadir Gecesi'nde Kur'ân'ın Hz. Resul-i Ekrem efendimize (s.a.a) nazil olması, bu gece ve onun bulunduğu Ramazan ayına özel bir değer ve kutluluk kazandırmış, bu mübareklik ve kutluluk, günümüze değin sürmüş ve kıyamete değin de sürecektir.

Görüldüğü üzere Allah'ın sâlih kullarının amellerine şهادette bulunan zaman ve mekanlar, bu nedenden ötürü haklı olarak kutlu, uğurlu ve bereketli sayılmışlardır. Bu sâlih kulların söz konusu sâlih amelleri işledikleri mekan ve zamanı uğurlu ve bereketli kabul edip o zaman ve mekanlarda söz konusu amelleri tekrarlamak suretiyle bu amelleri anmamız ve böylelikle sürekli onların değer ve canlılığını korumamız emredilmiştir ki bu da, söz konusu taklit ve anma neticesinde bizim de aynı şeylerden etkilenip o doğrultuda hareket etmemizi sağlayacak; başka bir deyişle o amellerin bereket ve kutluluğundan nasiplenmemize neden olacaktır.

Bu nedenledir ki iki cihan serveri Hz. Resulullah'ın (s.a.a) doğum günü, Allah-u Telâ'nın (c.c) Resulullah'ı Mescid'ul Haram'dan Mescid'i Aksâ'ya götürdüğü ve İsrâ Gecesi (Mirac Gecesi) diye bilinen gece, Allah Resulü'nün peygamberlikle görevlendirildiği Bi'set Günü... gibi İslâmî anlam, işaret ve mesajlar taşıyan mübarek zaman ve günlerin önemle anılması ve bu günlerin anısının özel program ve merasimlerle daima canlı tutulup süreğenliliğinin korunması, insanlar üzerinde fevkalâde yapıcı ve eğitici etkiler bırakmaktadır.

Bahsimizi noktalarken, meselâ Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek doğum günü veya Bi'set yıldönümünde Allah'ın rızasını umarak ve Hazret'in yolunu izleyip sünnetine daha sıkı sarılmayı hedefleyerek yapılan anma programları ve -Sevabının o hazrete ulaşacağı ümidiyle Allah rızası için ihsanda bulunup yemek verme ve insanları davet etme gibi hayra yönelik- merasimlerin İslâm ümmetine hayır ve fayda sağlayacağını bir kez daha belirtiyor; sahih İslâmî kaynak ve

belgelerde belirtildiği üzere tertiplenmesinin mutlaka faydalı olacağı
bu programların, bazı tasavvufçularca sonradan icat edilen hurafe ve
bid'atlerden temizlenmesi gerektiğini de önemli hatırlatıyoruz.

* * *

PEYGAMBERLERİN MEZARLARI ÜZERİNE BİNA YAPMAK VE ORALARI İBADETGÂH EDİNMEK

Bazı Müslümanlar, bir takım rivâyetlere dayanarak peygamberlerin mezarlarının üzerine bina yapmanın haram olduğunu iddia etmektedirler. Bu rivâyetlerden önemli olan iki tanesi şöyledir:

Hz. Ali'den şöyle nakledilmiştir: "Resulullah (s.a.a) bir cenaze töreninde ashâbına şöyle buyurdu: "Aranızda Medine'ye giderek bütün putları kırmaya, bütün mezarları yerle bir etmeye, bütün resimleri yok etmeye hazır olanınız var mı?" Ashaptan biri, "Ben hazırım, ya Resulallah!" dedi. O adam Medine'ye gitti, ama halkın (kendisine bir zarar ulaştırmasından) korkarak bir şey yapamadan geri döndü. Bunun üzerine Ali Resulullah'a (s.a.a) "Ben gideyim mi, ya Resulullah (s.a.a)?" dedi. Resulullah da "Sen git, ya Ali!" buyurdu. Böylece Ali gitti ve bir müddet sonra geri dönerek "Bütün putları kırdım, bütün mezarları yerle bir ettim ve bütün resimleri ortadan kaldırdım ya Resulallah (s.a.a)!" dedi."⁸⁷

---

87 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 87, 89, 96, 110, 128, 139, 145 ve 150; Müsned-i Teyalesi, h. 96 ve 155.

Bu rivâyet, hadis kitaplarında çeşitli şekillerde geçer; biz bunların arasından en kamil olanını naklettik.

Bu Rivâyete Eleştiri

Birincisi, Resulullah (s.a.a) şahsen -ileride değineceğimiz rivâyetlere göre- annesinin mezarını ziyaret ederek kabrinin üzerinde ağlamış ve beraberindekileri de ağlatmıştır; oysa Resulullah (s.a.a) daha altı yaşındayken Medine'de annesini kaybetmişti. Bu hesaba göre Allah Resulü kırk yıl kadar bir zaman geçtikten sonra Mekke'den Medine'ye hicret edince annesinin mezarını ziyaret etmeye muvaffak olmuştu. Bu kadar uzun bir zaman geçmesine rağmen annesinin mezarının belirtileri yok olmamıştı; aksi durumda onu bulamazdı. Şimdi soru şu: Eğer İslâm dini mezarları yer seviyesine indirmeyi ve yükseltmemeyi emretmişse o halde neden Resulullah (s.a.a) annesinin mezarını yer seviyesine indirmelerini, üzerindeki belirtiyi kaldırmalarını emretmedi?

İkincisi, Medine halkından bir grubu Müslüman olduktan sonra Resulullah (s.a.a) o güne kadar kendisine ulaşan hükümleri tebliğ etmesi için Mus'ab b. Umeyr'i Medine'ye gönderdi. Medine ahali hac törenlerini yerine getirmek için Medine'den dışarı çıktıklarında, Müslümanlar Akabe'de toplanarak gizlice Resulullah'a (s.a.a) biat ettiler. O zamanlar İslâm dini Medine'ye tamamen yayılmamıştı. Nihâyet Resulullah (s.a.a) Medine'ye hicret etti ve üç gün sonra Ali (a.s) de kendilerine ulaştı. O hazretin Medine'ye nasıl girdiği meşhurdur.

Resulullah (s.a.a) Medine'de Yahudi kabileleriyle (Beni Kurayza, Beni Nezir ve Beni Kinuka') sözleştikten sonra hükümetinin dairesini yavaş yavaş tüm Medine'ye genişletti ve tedricen bütün Medine sakinleri Müslüman oldular. Bu durumda Resulullah (s.a.a) ne zaman ve hangi cenaze töreninde Ali'ye (a.s) Medine'ye giderek bütün putları kırmasını, mezarları yerle bir etmesini ve bütün resimleri yok etmesini emretmiştir?! Ayrıca, söz konusu rivâyette birinci elçinin Resulullah (s.a.a) aşıpla birlikte cenaze törenindeyken Medine'ye gittiğini, ama korkarak bir şey yapamadan geri döndüğü, daha sonra da Hz. Ali'yi bu iş için gönderdiğini ve o da gidip söylenenlerin hepsini uyguladıktan sonra, daha Resulullah ve ashâbı cenaze merasimindeyken geri döndüğü söylenmektedir! Böyle bir şey aklen ve mantıken nasıl mümkün olabilir?!

Üçüncüsü, hadisin devamında Emiru'l - Müminin Ali'nin (a.s) Ebu-l Hiyâc-i Esedi'ye, "Resulullah (s.a.a) bana bütün mezarları yerle bir etmemi ve putları kırmamı emretti; ben seni bu işle görevlendiriyorum"⁸⁸ dediği nakledilmektedir. Açıktır ki İmâm Ali'nin (a.s) Ebu-l Hiyâc'a verdiği böyle bir emri vermesi ancak kendi hilâfeti döneminde olabilir. O zamanda şu soruyla karşılaşıyoruz: Hz. Ali Ebu-l Hiyâc'ı ne zaman bu iş için gönderdi? Kendi hilâfeti döneminde ve kendisinden önceki üç halifenin dönemde ve o kadar fetihlerden sonra mı? Yoksa Ondan önce mi? Sonra putları kırması ve kabirleri yerle bir etmesi için onu hangi beldeye gönderdi? Eğer İslâmî beldelerden birisi ise, o dönemde İslâm beldelerinden hangi birisinde bir put vardı? Hele hele Medine de böyle bir şeyin olması mümkün mü?

Bunları göz önünde bulundurmaz ve bu iki hadisin doğruluğunu kabul etsek bile bunları Resulullah (s.a.a) ve Hz. Ali'nin (a.s) şirk beldelerinde putperestlerin kabirlerinin belirtilerini yok etmeyi emrettiklerine yorumlamalıyız. Bunun ise Müslümanların kabirlerini, hem de İslâm topraklarında yerle bir etmekle hiç bir ilgisi olmadığı açıktır.

Bazı Müslümanların, mezarların üzerine bina yapmanın haram olduğuna delil gösterdikleri diğer bir hadis ise Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen şu rivâyettir:

"Allah'ım; benim kabrimin put olmasına müsaade etme; peygamberlerinin kabirlerini mescit edinenlere Allah lanet etsin."⁸⁹

İkinci bir rivâyette ise Resulullah , peygamberlerin kabirlerini mescit edinenleri açıkça tanıtarak şöyle buyurur:

"Allah Yahudileri kahretsin; onlar peygamberlerinin kabirlerini mescit edindiler."⁹⁰

Bu Hadise Eleştiri

İsrailoğulları Mısır'dan dışarı çıkıp denizin karşı tarafına geçip "Tih" denilen malum çölü geride bırakarak Filistin'e ulaştıktan sonra "Beytulmukaddes" onlara ibadet yeri seçildi; onun dışında ibadet

---

88 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 89 ve 96.

89 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 246.

90 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 285

ettikleri başka bir yer yoktu. Ve İsrailoğulların'ın hükümdarı olan Hz. Süleyman'ın (a.s) döneminde o hazrete "Süleyman'ın heykeli" denilen bir saray yaptılar. Durum böyleyken, yukarıdaki rivâyetin bahsettiği ve Yahudilerin mescid edindikleri Peygamberlerinin mezarları nerdeydi? Oysa Beytulmukaddes ve beldesi devamlı Müslümanların ve Resulullah'tan (s.a.a) önceki dönemin Araplarının gezip gördükleri bir yerdi. Mezarları meşhur olan ve bilinen Meşhur ve büyük peygamberleri, Hz. İbrahim Halil'in (a.s), Hz. Musa b. İmran'ın ve.. mezarlarının ise Yahudiler tarafından put edinildiğini biz, hiç bir yerde görmüş, duymuş ve okumuş değiliz. Bir kabrin put edinildiğini farz etsek bile, bunun mezarlara saygı duymak ve kabirleri ziyaret etmekle hiçbir ilgisi yoktur. Bir kabri put edinmek, namaz kılarken onu Kabe gibi kible edinmek demektir; bu ikisi arasında büyük bir fark vardır.

Bütün bu kaydettiklerimizde ve bundan sonra değineceklerimizde Resulullah'ın (s.a.a) hadisleri hakkında hiç bir şüphe yoktur; bu konuda Allah'a sığınırız. Şüphe edilen ve incelenmesi gereken konu Allah-u Telâ'nın kendilerini sapma, yanılma ve unutkanlıktan korumadığı hadis râvileridir.

Mezar, İbadet Yeri

Resulullah'ın (s.a.a) türbesini ibadet yeri edinmenin doğruluğunu kabul edenler delili şudur, Beytullah'ın etrafını tavaf edenler Hicr-i İsmail'i de tavaf etmekte ve onun duvarını kutlu sayıp, ondan da hayır ve bereket ummaktadırlar; oysa İslam ümmetinin bütün alimleri Hz. İsmail'in ve annesi Hâcer'in mezarlarının orada olduğunda icma etmişlerdir.

Sire-i İbn-i Hişâm, Tarih-i Taberî, İbn-i Esir ve İbn-i Kesir'de şöyle geçer: "İsmail, annesi Hâcer'in kabrinin yanı başında ve Hicr'de defnedilmiştir (*İbn-i Hişâm*)". *İbn-i Esir*'in tabiri ise şöyledir: "İsmail, kendisini Hicr'de annesinin yanı başında defnetmelerini vasiyet etti."⁹¹

İbn-i Sa'd da Tabakâtı'nda şu rivâyetlere yer vermiştir:

"Hiç şüphesiz İsmail yirmi yaşındayken, annesi Hâcer vefat etti vefat sırasında doksan yaşındaydı. İsmail onu Hicr'de defnetti. İsmail

---

91 - Siret-u İbn-i Hişâm (Mısır Baskısı), c. 1, s. 6, Tarih-i Taberî (Avrupa Baskısı), c. 1, 352, Tarih-i İbn-i Esir (Avrupa Baskısı), c. 1, s. 89, Tarih-i İbn-i Kesir, c. 1, s. 193, Mu'cemu'l - Buldân, "Hicr" Maddesi.

ise babasından sonra vefat etti ve Hicr'in Ka'be'den yana olan semtinde annesinin yanına defnedildi."

Diğer bir rivâyeti ise şöyle nakletmektedir:

"İsmail'in mezarı oluğun altında Beyt ile rûkn arasındadır."⁹²

Kelâî ise el-İktifâ kitabında özetle şöyle yazmaktadır:

"Hâcer ve İsmail ve İsmail'in oğlu Nâbit Hicr'de defnedilmişlerdir."⁹³

Yine İbn-i Cübeyr *Sefernâme*'sinde Hz. İsmail ve annesi Hâcer'in hakkında şöyle yazar:

"İsmail'in kabri, oluğun altında, Hicr'in içinde ve Kabe'nin duvarının yakınında olup mihrap şeklinde yeşil renkli küçük bir mermer taşla belirtilmiştir. Onun bitişiğinde daire şeklinde yeşil bir mermer taş da vardır; her iki taş çok güzel ve çekicidir. Bu taşların arasında eritme motifine yapışmış olan altına çok benzeyen muarrak gibi sarı lekeler göze çarpmaktadır. Hz. İsmail'in kabrinin yanı başında ve Irakî rûknün yakınında annesinin mezarı yer almış ve bir buçuk karış büyüklüğünde yeşil bir mermerle belirtilmiştir. Hacılar bu iki yerde namaz kılarak onlardan hayır ve uğur umarlar, tabi bu konuda haklıdırlar da. Çünkü bu iki zatın defnedildikleri yer Beytu'l - Atik ve Kabe'nin bir bölümüdür. Allah-u Telâ onları daima nurlu kılmış ve onların mezarlarına namaz kılanlara hayır ve bereket verir. Bu iki mezar arasında yedi buçuk karış kadar bir mesafe vardır."⁹⁴

---

92 - İbn-i Sa'd'ın Tabakât'ı, c. 1, s. 25 (Avrupa Baskısı); İbn-i Sa'd'ın kitabındaki üç rivâyeti özetleyerek naklettik.

93 - el-İktifâ fil-Meğazi-l Mustafa ves-Selâset-ül Hulefâ, Henri Mase tashihi, Cezayir - Cevl Kıryunol basımı, 1931 m., s. 119. Kelâî, Ebu Rabîi' Süleyman b. Musa b. Salim-i Himyeri 565 Hicrî Kamerî yılında dünyaya gelmiş ve 634 yılında ölmüştür.

94 - İbn-i Cübeyr, Muhammed b. Ahmed b. Cübeyr-i Kenani Endulusi, 540 veya 539 Rabiulevvelinin onunda Cuma akşamı dünyaya gelmiş ve 616 yılının Şaban ayının 27 veya 29'unda Salı akşamı İskenderiye'de vefat etmiştir. İbn-i Cübeyr, güçlü bir edebiyatçı ve şairdi. İyi davranışlı bir zat ve Endülüs'ün fıkıh ve hadis alimiydi. İbn-i Cübeyr, Sefername adlı kitabında iki yıl üç buçuk ay süren hac yolculuğunu genişçe kaleme almıştır. İbn-i Cübeyr'in bu yolculuğu 578 yılının

Bunlar Ehl-i Sünnet ve hilâfet mektebinin kitaplarında geçenlerdir. Bu alanda Ehlibeyt alimlerinin naklettikleri ise şu kitaplarda geçer:

el-Kâfi, (Merhum Kuleynî'nin eseri, d.329 hicrî kamerî), *Men La Yahzurhu-l Fakih* ve *İlel-uş Şerâyi'*, (Merhum Şeyh Saduk'un eseri, d.381 hicrî kamerî), *el-Vâfi* (Merhum Feyz-i Kâşânî'nin eseri, d.1089 hicrî kamerî), *Bihâru'l - Envâr* (Merhum Allame Meclisi'nin eseri, d.1111 hicrî kamerî).

Örneğin Kuleyni *el-Kâfi*'de şöyle nakletmektedir:

"İsmail ve Hâcer'in kabri Hicr'dedir..."⁹⁵ "Bir çok peygamberin çoğunun kabri Hicr'dedir..."⁹⁶ Hicr'de üçüncü Rûkn'ün yanı başında İsmail'in kızları defnedilmiştir."⁹⁷

Yine Ebubekr-i Fakih Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakleder:

"Ümmetinin zulmünden kaçan her peygamber Kabe'ye sığınır ve ölünceye kadar orada Allah'a ibadet ederdi. Hud, Şuayb ve Salih peygamberin kabri Zemzem'le Makam arındadır; Kabe'nin içinde üç yüz peygamber, Rûkn-ü Yemânî'yle Hacer-ül

---

Şevval ayının 19'u Pazartesi günü başlamış 581 yılının Muharrem ayının 22'sine kadar devam etmiştir. İbn-i Cübeyr bu yolculuğunca Mısır, Arabistan, Irak, Suriye, Sakaliye vs. bölgeleri gezmiş, gördüğü şehirleri ve konakladığı yerler hakkında bilgi vermiştir.

Burada İbn-i Cübeyr'in Sefername'sinden kaydettiklerimizi doktor Hüseyin Nassar'ın tahkikiyle (s.63) 1374 yılı Mısır basımından aldık. İbn-i Cübeyr'in hayatı kitabının önsözünde geçer.

95 - Furuu'l - Kâfi, Kitabu'l - Hacc, "Hacc-u İbrahim ve İsmail (a.s) ve benauhuma el-Beyt..." bölümü, c. 4, s. 210, h. 14, Daru'l - Kutubu'l - İslâmîyye basımı, Tahran 1391 kameri; Men la yehzurhu'l - Fakih, Kitabu'l - Hacc, "İlelu'l - Hacc" bölümü, c. 2, s. 125-126, h. 13, Daru'l - Kutub-il İslâmîyye basımı, 1390 ve "Nuketun fi Hacc-il enbiya-i vel murselin" bölümü, c. 2, s. 149, h. 8; el-Vafi, Kitabu'l - Hacc, "Hacc-u İbrahim ve İsmail (a.s)" bölümü, c. 8, s. 28; Biharu'l - Envar, Kitabu'n - Nübuvvet, "Ehval-u evlad-i İbrahim (a.s) ve ezvacihi ve bina-ül Beyt" bölümü, c. 5, s. 143, h. 41 ve c. 5, s. 144, h. 54.

96 - Furuu'l - Kâfi, Kitabu'l - Hacc, "Hacc-u İbrahim" bölümü, c. 4, s. 210, h. 15; Biharu'l - Envar, Seduk'tan naklen, Kitab'un Nübuvvet, "Ahval-u evlad-i İbrahim" bölümü, c. 5, s. 142, h. 40 ve "Ahbar-u evlad-i İbrahim" bölümü, c. 5, s. 144, h. 5; Vafi, Kitabu'l - Hacc, "Hacc-u İbrahim" bölümü, c. 8, s. 28.

97 - Furuu'l - Kâfi, Kitabu'l - Hacc, "Hacc-u İbrahim" bölümü, c. 4, s. 210, h. 16; el-Vâfi, Kitab'ul Hacc, "Hacc-u İbrahim" bölümü, c. 8, s. 28; Biharu'l - Envar, c. 5, s. 144, h. 56.

Esved arasında ise yetmiş peygamber defnedilmiştir."⁹⁸

Yine peygamberlerin mezarlarına bina yapılmasının doğruluğunu kabul edenlerin diğer bir delili de şudur: Resulullah'ın (s.a.a), Ebubekir ve Ömer'in kabirleri vefatlarından bugüne dek üzeri örtülü bir binanın içerisinde yer almıştır. Eğer bu haram olsaydı bu kadar zaman içinde Müslümanlar buna nasıl izin vermişlerdir?

Yine şu âyetleri de delil olarak göstermektedirler:

"İbrahim'in makamını namaz yeri edinin" (Bakara, 125)

"(Onları bulanlar) Kendi aralarında durumlarını tartışıyorlardı, (bir kısmı) dedi ki: Onların üstüne bir bina inşa edin" (Kehf, 21)

* * *

Vahhabiler, peygamberlerin, imâmların ve sahâbîlerin kabirlerini ziyaret eden Müslümanlara kabre tapan ve ölüperest derler. Yukarıda değindiklerimizi göz önünde bulundurduğumuzda, aslında bu zavallılar farkında olsunlar veya olmasınlar, Resulullah'a (s.a.a), ashâbına ve Hirc-i İsmail'in etrafına tavaf eden bütün peygamberlere "kabirperest" ve "ölüperest" demekteler. Çünkü Hirc-i İsmail'de Hâcer'in, İsmail'in ve Hz. İsmail'in oğullarının ve ondan önceki diğer bir çok peygamberin kabri vardır.

Kabrin üzerine bina yapmak konusunda birbiriyle çelişen hadisler, veya daha doğrusu bu hadisleri anlamdaki farklılıklar, bu ihtilafın menşei haline gelmiştir.

---

98 - Muhteser-u Kitab-il Buldan, Ebubekr Ahmed b. Fakih-i Hemdani, Liden Biril basımı, 1302 kameri, s. 17.

İSLÂMDA ÖLÜYE AĞLAMAK

"Andolsun, sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah'ı çokça zikredenler için Allah'ın Resulünde güzel bir örnek vardır" (Ahzab, 21).

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ölüye Ağladığına Dair İslâm Metinlerinde Geçen Rivâyetler

1- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Sa'd bin Ubâde'nin Hastalığında Ağlaması

Sahih-i Müslim'de şöyle geçer:

Abdullah bin Ömer der ki: Sa'd bin Ubâde hastalanmış, yatıyordu. Hz. Resulullah efendimiz (s.a.a) Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkâs ve Abdullah bin Mesud'la birlikte onu ziyarete gitti. Sa'd'ın kendisinden geçtiğini görünce "öldü mü?" diye sordu. Ölmediğini söylediler. Hz. Resulullah (s.a.a) ağladı, orada bulunanlar da ağladılar. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) orada bulunanlara hitaben şöyle buyurdu.

- Dikkat etmez misiniz?! Allah-u Telâ, ağladığı veya üzüldüğü için kimseyi kınamaz, ama (mübarek dillerine işaret ederek) bunun için kınar -veya gerekirse- rahmetine boğar."⁹⁹

---

99 - Sahih-i Muslim, 2, 636, "cenâiz" kitabı, 6. bab.

2- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Oğlu İbrahim'in Ölümünde Ağlaması

Sahih-i Buhârî Enes'ten şöyle rivâyet edilmiştir:

Hz. Resulullah'la (s.a.a) birlikte bir grup Müslüman, (Resulullah'ın eşi ve oğlu İbrahim'in annesi) Hz. Mâriye'nin evine gittik. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) minik yavrusu İbrahim can vermek üzereydi. Hazret'in gözleri doluverdi. Abdurrahman bin Avf, Hz. Resulullah'a dönerek

- Sen de mi ya Resulullah?!

diye sordu Hayret'e. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a)

- Ey Avf'ın oğlu! buyurdular, ağlamak Allah'ın rahmetindendir.

Göz yaşlarım dökülmekte, yüreğim yanıp kavrulmakta şimdi; ama Allah'ın rızasına aykırı düşecek bir şey söylemiyorum.

Hazret, bu sırada yüzünü minik İbrahim'e çevirip ona hitaben şöyle buyurdu:

- İbrahimciğim! Yokluğun bizi pek üzmemekte, hicranın bize keder vermektedir.

İbn-i Mâce'nin Sünen'inde, Hazret'in bunları söyleyerek minik İbrahim'in üzerine kapanıp ağladığı geçer¹⁰⁰.

3- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Torununa Ağlaması

Sahih-i Buhârî'de şöyle geçer: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) kızlarından biri ona haber göndererek oğlunun ölmek üzere olduğunu ve mümkünse hemen gelmesini istedi. Hz. Resulullah (s.a.a) aralarında Sa'd bin Ubâde'nin de bulunduğu bir grup sahabeyle birlikte kızının evine gitti. Kesik kesik soluk alan ve son nefesini vermek üzere bulunan yavrucağı hazretin kollarına bıraktılar. Allah Resulü'nün (s.a.a) ağladığını gören Sa'd, "Ey Allah'ın Resulü, ne oluyor size?!" diye sorunca hazret "Bu, Allah-u Telâ'nın, kullarının

---

100 - Sahih-i Buhârî, "cenâiz" kitabı, "kavlunnebi inne bikel mahzunune..." bâbı, c. 1, s. 158 ve: Sahih-i Müslim, kitabul Fezâil "Rahmeti bi'ssubyan ve'l ıyâl, c. 62 ve: Sünen-i İbn-i Mâce, kutab'ul cenâiz, "mâ câe finnezer ile'l meyyit"... bölümü, c. 1, s. 473, 1475. hadis ve: Tabakât-ı İbn-i Sa'd , c. 1, böl: 1, s. 88 ve: Müsned-i Ahmed c. 3, s. 193.

kalbine yerleştirdiği bir rahmettir" buyurdu, "Allah sevecen, merhametli ve yufka yürekli kullarına rahmet ve şefkate bulunur."¹⁰¹

4- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Sevgili Amcası Hz. Hamza'ya Ağlaması

Uhud savaşı sonrasıydı. Ensâr'ın bulunduğu mahalleden, şehidlerine ağlayan Müslümanların sesi duyuluyordu. Hz. Resulullah'ın gözleri doldu "Hamza'nın ağlayacak kimsesi de yok!" buyurdu. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bu sözünü Sa'd bin Muâz duymuştu; Benî Abdüleşhel kadınlarına haber göndererek Hz. Resulullah'ın (s.a.a) evinde toplanmalarını istedi. Kadınlar gelip oturdular. Hz. Hamza'ya yas tutup ağladılar. Onların mersiye ve ağlama seslerini duyan Peygamber (s.a.a) haklarında hayır duada bulundu ve yas meclisi tamamlandıktan sonra onları uğurladı. O tarihten sonra Ensâr kadınları arasında, ölülerine ağlamadan veya onun yasını tutmadan önce Hz. Hamza'nın şehadetini anarak ona gözyaşı dökmek âdet olup gelenekleşti.¹⁰²

Ayrıca, Hz. Resulullah (s.a.a) sevgili anneleri Amine Hatun'un (r.a) mübarek mezarı başında ağlamış, hatta o. hazretle birlikte yanındakiler de kendilerini tutamayıp ağlamışlardır¹⁰³.

---

101 - Sahih-i Buhârî, kitabul Cenâiz "kavlunnebi yuezzebul meyyit..." bâbı, ve: Kitabul merzâ, "İyade't -is sübyan" bâbı c. 4, s. 3, Sahih-i Müslim, kitab-ı cenâiz, "Bekâ-u alel meyyit" bâbı, s. 636, 11. hadis, ve Sünen-i Ebi Davud, kitabul Cenaiz, "ölüye ağlama" bölümü, c. 3, s. 193, 3125. hadis, ve : Sünen-i Nesâi, kitabul cenâiz "Emr-i bil ihtisab vessebr, c. 1, s. 246, Müsned-i Ahmed c. 2, s. 306 ve c. 3, s. 83, 88,89.

102 - İbn-i Sa'd'ın Tabakât'ında Hz. Hamza'nın hayatı Dar-u Sadr Beyrut bas. 1377, daha geniş şekilde: Vâkıdî'nin Moğazi'si c. 1, s. 315- 317 ve İmta'ul Esma-u Muğriyyi c. 1, s. 163 ve Müsned-i Ahmed c. 2, s. 40 ve Taberî Tarihi. Ayrıca İbn-i Abdulbir'in İstiab'ında ve İbni Esir'in Usd'ul Gabe'sinde aynı konu, Hz. Hamza'nın biyografî kısmında özetle geçer.

103 - Sünen-i Nesâi, "cenâiz" kitabı, ziyaretu kabr'il müşrik c. 1, s. 267, Sünen-i Ebu Davud, "cenâiz" kitabı, ziyaret'ul Kubur bâbı c. 3, s. 218, 3234. hadis, ve: Sünen-i İbni Mace, kitabul cenaiz, "macâe fi ziyaret-i kubur'el müşrikini" bölümü, c. 1, s. 501, 1572. hadis.

5- Hz. Resulullah (s.a.a) Ölü Evine Yemek Temin Edilmesini Emrediyordu

Cafer'in şehadet haberi geldiğinde Hz. Resulullah (s.a.a) "Cafer'in ailesine yemek pişirin; onlar yaşlıdır, bu gibi şeylerle uğraşacak durumda değildirler" buyurdu¹⁰⁴.

6- Hz. Resulullah (s.a.a) Yas Süresini Belirtiyor

Mütevâtir rivâyetlerle nakledilen bir hadiste Hz. Resulullah'ın (s.a.a), kadının, kocası dışındaki ölülerine 3 gün, kocası içünse Kur'ân'da da belirtildiği üzere 4 ay 10 gün yas tutmasını buyurduğu geçer¹⁰⁵.

7- Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Cafer bin Ebutâlib'e (r.a) Ağlaması

Sahih-i Buhârî de şöyle geçer: Hz. Resulullah (s.a.a) Zeyd, Cafer ve Abdullah İbn-i Revâha'nın şehadet haberi gelmeden önce onların şehadetlerini haber vererek yaslarını tuttu ve şöyle buyurdu: Sancağı Zeyd aldı. Zeyd şehid oldu, Cafer aldı! O da vurulup şehid düştü, İbn-i Revâha aldı, o da şehid düştü...!"

---

104 - Sünen-i İbni Mace, kitabul cenaiz,"macâe fi'tteâm Yeb'es ilâ ehlu'l - meyyit" bölümü, c. 1, s. 514,1610 ve 1611. hadis ve: Sünen-i Tirmizi, kitabul cenâiz, aynı bab, c. 4, s. 219'da bu hadisin hasen ve sahih olduğu kayıtlıdır; Sünen-i Ebu Davud, kitabul cenaiz, aynı bab, c. 3, s. 195, 3132. hadis ve Müsned-i Ahmed b. Hanbel c. 1, s. 205 ve c. 6, s. 370.

105 - Sahih-i Buhârî, "cenaiz" kitabı "kocası dışındakilere yas tutma süresi" babı: c. 1, s. 154 ve talak kitabı "teheddul müteveffa inneکہâ..." babı c. 3, s. 189, ve "kehel'ul lihade" bölümü, 68. bab ve "kıst-u lilhâde indettahhar..." babı ve "telbis el hadde..." babı ve "velleziyne yeteveffevne..." bölümü, c. 3, s. 189, 190 ve Sahih-i Müslim, talak kitabı "vüteveffa imeha zevcenahâ..." bölümü, c. 2, s. 290, 2299 ve "fî ma tectenbih..." bölümü, c. 2, s. 29, 2302. hadis ve: Süneni Tirmizi, Talak kitabı "macâe fi'iddeti..." bölümü, c. 5, s. 171,174 ve Süneni Nesâî, aynı kitap ve bab ve Süneni İbni Mace, aynı kitap, "hil tehîd'el mirrat7ul alâ gayrı zevcehâ" babı c. 1, s. 374, 2087 ve 2087. hadis ve Darami Süneni, talak kitabı 101. ve 105. hadis ve İbni Sa'd'ın Tabakât'ı c. 4 1. böl, s. 27, 28 ve c. 8, s. 70 ve Müsned-i Ahmed, c. 5, s. 8 c. 6, s. 37, 184, 249, 281, 286, 287, 324, 325, 326, 369, 408, 462 ve Müsned-i Tiyâlisi c. 4, s. 1587, 1589, 1591.

Hiz. Resulullah (s.a.a) bu haberleri verirken mübarek gözlerinden yaşlar süzülmedeydi¹⁰⁶.

Hiz. Cafer bin Ebutâlib'in biyografisi hakkında İsti'âb, Usd'ul Gâbe, El-İsâbe, Taberî Tarihi ve diğer kaynaklarda geçen metinlerin özeti mealen şöyledir.

Cafer'le arkadaşları şehid düşünce Hiz. Resulullah (s.a.a) Cafer'in evine gitti, onun çocuklarını çağırıp yanına oturdu, onları öpüp kokladı, ağlayarak sevip okşadı. Cafer'in eşi Esmâ "Anam babam sana feda olsun ya Resulallah, ne oldu, neden ağlıyorsunuz? Cafer'le arkadaşlarından bir haber mi var yoksa?!" diye sorunca Hiz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) "Evet" buyurdular, "onlar bugün şehid düştüler!" Esmâ, olayı şöyle nakletmektedir: "Bu haberi duyunca elimde olmaksızın çılgılık atıp kalktım, yüksek sesle ağlıyordum, komşu kadınları etrafıma toplandı, ağlaşıyor, ağıtlar yakıyorduk. Bu sırada Fâtıma "Eyvahlar olsun! Ne oldu amcama ?!" diye ağlayarak içeriye girdi. Hiz. Resulullah (s.a.a) "Cafer gibi birine elbette ki ağlanır!" buyurdular.

***

8- Hiz. Resulullah'ın (s.a.a) Sevgili Torunu Hiz. İmâm Hüseyin'e (a.s) Ağlaması

a- Ümm-ül Fazl Hadisi:

Müstedrek-üs Sahihayn, Tarih-i İbn-i Asâkir, Hâarezmi'nin Maktel'i ve diğer İslâmî kaynaklarda Haris'in kızı Ümm'ül Fazl'dan şöyle rivâyet edilir.

Hiz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna vararak:

- Ey Allah'ın Resulü! dedim, dün gece kötü bir rüya gördüm.

Gördüğüm rüyayı sorunca; çok ürkütücü olduğunu söyledim.

Bunun üzerine hayret tekrar sordu:

- Rüyanı anlat.

- Rüyamda, sizin vücudunuzdan olan bir parça et kollarımdaydı!...

Hiz. Resulullah (s.a.a) gülümsedi:

- Korkmana gerek yok, hayırdır. Allah'ın izniyle kızım Fâtıma bir erkek evlat getirecek dünyaya, o bebeği senin kucağına verecekler.

---

106 - Sahih-i Buhârî, "Peygamberin ashâbını faziletleri" kitabı, "Halid b. Velid'in menkıbesi" bölümü, c. 2, s. 204.

Hiz. Resulullah'ın (s.a.a) bu tabirinden sonra çok geçmeden Hiz. Fâtıma-ı Zehrâ (s.a) doğum yaptı ve Hiz. Hüseyin'i (a.s) getirdi dünyaya; tıpkı Hiz. Resulullah'ın (s.a.a) önceden buyurmuş olduğu gibi, bebeğin bakımını bana verdiler!

Bir gün Hiz. Resulullah (s.a.a) girdi içeriye, bebeği o hazretin kollarına bıraktım. Biraz sonra hazretin ağladığını fark ettim, telaşla atıldım:

- Ya Resulullah! Anam babam sana feda olsun, ne oldu?

Hazret, yaşlı gözlerle cevap verdiler:

- Cebrail (a.s) gelerek ümmetimin bu yavrumu şehid edeceğini haber verdi bana!

- Bunu mu?! Hüseyin'i mi?!

- Evet, bunu, Hüseyin'i!... Hatta mezarının kırmızı renkli toprağından da biraz getirip verdi bana!"

Hâkim, bu hadisi aktardıktan sonra şöyle yazar: "Şeyheyn'in (Buharî ve Müslim'in) belirlemiş olduğu kurallara göre bu hadis-i şer'îf kesinlikle doğru ve sahihtir; ama her nedense kendileri bu sahih hadisi aktarmamışlardır!"¹⁰⁷

b- Cahş Kızı Zeyneb Hadisi:

İbn-i Asâkir, Mecme'uz Zevâid, İbn-i Kesir ve diğer tarih kaynaklarında Cahş kızı, Zeynep'ten şu hadis rivâyet edilir:

Hiz. Resulullah'ın (s.a.a) benim evimde olduğu bir gündü; henüz yürümeye başlamış olan minik Hüseyin'de benim yanımdaydı. İşle meşgul olduğum bir sırada minik Hüseyin Hiz. Peygamber'in odasına girdi, engellemek için içeri koştıysam da, hazret "Ona engel olma" buyurdular.(...) Derken, Hiz. Peygamber (s.a.a) namaza durdu. Kıyamda Hüseyin'i kucağına alıyor, rûku ve secdeye varmadan önce onu yavaşça yere bırakıyordu. Namazını bitirdikten sonra oturup ağlamaya başladı, ellerini açıp dua etti. Duasını bitirince:

- Ya Resulullah, bugüne değin hiç görmediğim bir davranıştı (namazda Hüseyin'i kucağınıza almanız)bu! dedim.

---

107 - Müsted. Sah. c. 3, s. 176, 179, İbni Asakir Tarihi 631. hadis ve 630. hadiste kısaca; Mecmau'l - Zevâid, c. 9, s. 179, Maktel-i Harezmi, c. 1, s. 159 ve, s. 162de farklı deyişle; İbn-i Asâkir, Tar. c. 6, s. 230 ve c. 8, s. 199'da ve: Emali'eş Şeceri, s. 188 ve Fusul'el Mühimme, İbni Sebbâğ Mâliki, s. 145 ve:el-Rovz'en Nezîr c. 1, s. 89 ve: Sevâik, s. 115 ve bir başka baskısında da, s. 190 ve: Kenzu'l - Ummâl, Eski baskı c. 6, s. 223 ve: el-Hasâis'ul Kübrâ c. 2, s. 125 ve: Mekteb-i Ehlibeyt (as)'te de: Der Mesir'ul Ahzân, s. 8 ve: el-Luhuf, İbn-i Tavus, s. 6 ve 7.

Hazret şöyle buyurdular:

- Cebrail inerek, ümmetimin şu yavrumu öldüreceğini haber verdi bana! Cebrail'den, Hüseyin'imın şehid düşeceği yerin toprağını bana getirmesini istedim, o da kırmızı renkli bir toprak getirdi bana..."¹⁰⁸

c- Âişe'nin Rivâyet Ettiği Hadis:

Abdurrahman oğlu Ebu Seleme'den naklen: İbn-i Asâkir, Maktel-i Hârezmî, Mecme-üz Zevâid ve diğer büyük kaynaklarda Abdurrahman oğlu Ebu Seleme'nin Âişe'den naklettiği şu hadis geçer:

Hz. Resulullah (s.a.a) minik Hüseyin'i kucağına almış, dizine oturtmuştu, bu sırada Cebrail inerek:

- Bu senin evladın mı? diye sordu.

Hz. Resulullah (s.a.a) "evet" diye cevap verince Cebrail -s- şöyle dedi:

- Ümmetin senden sonra onu öldürecek. İstersen, öldürüleceği yeri gösterebilirim!

Hz. Resulullah (s.a.a) göstermesini isteyince Cebrail, Tef arazisinin toprağını gösterdi hazrete"

Aynı rivâyet bir başka yerde de "Cebrail Tef arazisini gösterdi ve oradan aldığı bir miktar toprağı o hazrete vererek "işte bu, onun katledileceği yerin toprağıdır!" dedi. şeklinde geçer.¹⁰⁹

d- Ümm-ü Seleme Rivâyeti:

Müstedrek-i Sahihâyn, Tabakât-ı İbn-i Sa'd, İbni Asakir Tarihi ve diğer güvenilir kaynaklarda Abdullah bin Vahab'dan şöyle rivâyet edilir: Ümmü'l Mu'minin Hz. Ümm-ü Seleme (radiyallah-u anhâ) bana şöyle dedi:

Hz. Resulullah (s.a.a) bir gece uyumak için yatağına girdi, ama çok geçmeden tedirgin ve rahatsız bir halde yataktan kalktı. Tekrar uzanıp uyudu, ama çok geçmeden aynı şekilde yeniden uyandı, bu

---

108 - İbn-i Asâkir Tarihi, 629. hadis. Mecmeu'z - Zevâid, c. 9, s. 188, Kenzu'l - Ummâl, c. 13, s. 112, İbn-i Kesir Tarihi, c. 8, s. 199, Mekteb-i Ehlibeyt (a.s)'te: Emali-i Şeyh Tusi, c. 1, s. 323, Mesir'ul Ahzan, s. 7- 10 (ki bunun sonunda çok önemli bilgiler de verilmektedir) ve: El-Luhuf, s. 7- 9.

109 - Tabakât, İbni Sa'd, 269. hadis ve İbni Asâkir Tarihi, İmâm Hüseyin'in (a.s) hayatı, 627. hadis ve Maktel-i Harezmi c. 1, s. 159 ve: Mecmau'l - Zevâid, c. 9, s. 187- 8 ve: Kenzu'l - Ummâl, c. 13, s. 108 ve seki basımında: c. 6, s. 223 ve Sevâik'ul Muhrika İbn-i Hacer, s. 115 ve diğer bir baskıda, s. 119 ; Hasâis, Siyuti c. 2, s. 125, 6 ve Cevahir'ul Kelam, Karaoğlu, s. 117 ve Ehl-i Beyt mektebi kaynaklarından: Şeyh Tusi'nin İmâli'sinde c. 2, s. 325 ve Şeceri'nin İmâli'sinde, s. 177'de tafsilatlı şekilde geçmektedir.

defa, ilk halinden biraz daha farklıydı. Üçüncü kez uyandığında yine rahatsızdı, ama bu kez avucunda kırmızı renkli bir toprak vardı, sevgiyle öpüyordu bu toprağı! Dayanamayıp sordum:

- Ya Resulallah, bu ne toprağı böyle?

- Cebrail (a.s), Hüseyin'imın Irak topraklarında öldürüleceğini haber verdi bana; onun öldürüleceğı yerin toprağını göstermesini istedim; işte bu topraktır o!"

Hâkim, bu hadisin sonunda şöyle yazar: "Bu hadis, Buharî ve Müslim'in koyduğu kural ve şartlara göre tamamen sahih ve doğru olduğu halde her nasılsa ne Buharî, ne de Müslim, bu hadisi aktarmamışlardır!!"¹¹⁰

e- Enes Bin Mâlik'in Rivâyet Ettiğı Hadis

Ahmed bin Hanbel'in Müsned'i, Taberânî'nin Mu'cem'ül Kebir'i İbn-i Asâkir Tarihi ve diğer bir çok önemli kaynakta, Enes bin Mâlik'ten şöyle rivâyet edilir:

"Mukarreb meleklerden olan "Katar" meleğı Hz. Resulullah'la (s.a.a) görüşebilmek için Allah-u Telâ'dan izin istedi. Allah-u Telâ izin verdi. O gün Ümm-ü Seleme'nin (r.a) günüydü. Hz. Resulullah (s.a.a) Ümm-ü Seleme'ye (r.a) kapıda oturmasını ve kimseyi içeriye almamasını buyurdu. Ümm-ü Seleme der ki: "Ben kapının önünde oturmıştım, bu sırada Hüseyin bin Ali geldi, kapıyı açıp doğru Hz. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) odasına girdi. Hazret, onu kucağına alıp şefkatle öpmeye başladı. Melek "Onu seviyor musun?" diye sordu, Hazret "Evet" buyurunca, melek "Ümmetin onu öldürecek" dedi; "İstersen öldürüleceğı yeri göstereyim sana!" Hazret göstermesini isteyince o melek kırmızı renkli bir kuma benzer bir miktar toprak verdi Peygamber'e. Ümm-ü Seleme, bu toprağı Hazret'ten alıp itinayla sakladı. Sabit şöyle yazar: "Biz oraya "Kerbelâ" deriz"¹¹¹

---

110 - Hâkim, Müstedrek'il Sahihayn, c. 4, s. 398 ve: Taberânî'nin Mu'cemu'l - Kebir'i, 55. hadis. ve Tarih-i İbni Asakir, 619 ve 621. hadisler ve: İbni Sa'd'ın Tabakât'ında Hz. İmâm Hüseyin'in (a.s) şerh-i hali kısmında 267. hadis ve: Zehebi'nin İslâm Tarihi c. 3, s. 11 ve: Siyer'unnebelâ c. 3, s. 194 ve 195 ve: Maktel-i Hârezmi, c. 1, s. 158, 9'da özetle, ve: Zehairu'l - Ukbâ, Muhibb-i Taberî si:148, 9 ve : Tarihi İbni Kesir, c. 6, s. 230 ve: Kenzu'l - Ummâl: Mattaki-i Hindî c. 16, s. 266.

111 - Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 242, 265 ve Tarihi İbni Asakir, 615 ve 617. hadisler, Tehzib Tarih-i İbni Asakir, c. 4, s. 325, Taberânî'nin Mu'cem'i 47. hadis, Harezmi'nin Mahtel'i c. 1, s. 160, 2, Zehebi'nin İslâm Tarihi, c. 3, s. 10, Siyerun Neblâ, c. 3, s. 194, Zehair'ul Ukbâ, s. 146, 7, Mecmau'z - Zevâid c. 9, s. 187 ve 190'da "hasen" olarak adlandırılan bir başka senetle geçer, ve: Tarih-i İbni Kesir, c.

Peki bütün bu delillere rağmen bu konudaki ihtilafın kaynağı nedir? Bu ihtilafın kaynağı yine Sahih-i Buharî ve Sahih-i Müslim gibi bazı kitaplarda nakledilen bazı rivâyetlerdir. Biz bu önce bu rivâyetleri nakledip, daha sonra cevabına geçeceğiz:

Hiz. Peygamber'in (s.a.a) Ağlamayı Yasakladığı İddia Edilen Rivâyetin Kaynağı

Sahih-i Müslim'le Sünen-i Nesâi'de Abdullah bin Ömer'den rivâyetle Hafsa'nın, babası Ömer'e ağladığını ve bunun üzerine Ömer'in "Sakin ol kızım, Allah'ın peygamberinin "Ölüye ağlamak, onu azaba sokar" buyurduğunu bilmiyor musun?" dediğini yazar.¹¹²

Bir başka rivâyetle de yine Ömer'den naklen Hiz. Peygamber'in (s.a.a) şöyle buyurduğu geçer: "Ölü, ona ağlanıp figan edildiği için mezarında azap çeker."¹¹³

Bir başka rivâyetle de yine Ömer'in oğlundan şöyle nakledilir:

"Halife Ömer yaralanınca, kendisinden geçmiş ve ağlama sesleri yükselmişti. Kendisine gelince "Hiz. Peygamber'in, ağlama ve figanların ölüyü azaba soktuğu şeklindeki buyruğunu bilmiyor musunuz?" dedi."¹¹⁴

Bu rivâyetlere cevabımız şudur ki:

Bu rivâyetlerdeki yanlış, daha doğrusu yanlış anlama, bizzat Ümm-ül Mu'minin Âişe tarafından düzeltilmiştir:

Bu konuda nakledilen şu rivâyetlere dikkatinizi çekiyoruz:

6, s. 229'da şöyle geçer: "Biz, Hüseyin'in Kerbelâ'da öldürüleceğini duymuştuk" ve ae c. 8, s. 199, Kenzul Ummal c. 16, s. 266, Sevâik, s. 115, Ebu Nuaym'in Delail'i c. 3, s. 202, er- Rowz'en Nezir c. 1, s. 192 ve: el-Mevahib'ul Ludeniyye: Kastalani c. 2, s. 195, Siyuti'nin Hasâis'i c. 2, s. 25, Mevarid'uz Zeman Bizevâid Sahih: İbn-i Heban Ebubekir Hiytemi, s. 554 ve Ehlibeyt okulu kaynaklarında: Şeyh Tusi'nin (d. hk. 460) İmâli'si, Nu'man basımı, Necef, hk. 1384 c. 1, s. 221 (burada "meleklerin büyüklerinden biri" şeklinde geçiyor).

112 - Sahih-i Müslim, 2, 639, "cenâiz" kitabı, "ölüye ağlamanın onu rahatsız edeceği -mi- bâbı; Sünen-i Nesâi 4, 18, "cenâiz" kitabı, "ölüye ağlamak nehyedilmiş midir?" bâbı.

113 - Sahih-i Müslim, 2, 639 ve Sahih-u Tirmizi, 4, 222, kitab'ul Cenait, bâb-24 ve Sünen-i İbni Mâce 1, 508, "cenâiz" kitabı "ölüye ağlamanın onu rahatsız edeceği şeklinde..." bâbı.

114 - Sahih-i Müslim 2, 639 ve Sünen-i Nesâi, 4, 18.

Sahih-i Buhârî, Müslim ve Sünen-i Nesâî'de İbn-i Abbâs'tan naklolunan bir hadiste özetle şöyle geçer:

"Biz Medine'ye ulaştıktan sonra çok geçmeden Halife Ömer'i yaraladılar. Bu sırada Süheyb "Eyvah kardeşim, eyvah dostum!" diye figan ederek içeriye girdi. Ömer'in oğlu "Peygamber'in; yakınlarının ağlamasının ölüyü rahatsız edeceğini buyurduğunu duymadın mı?" dedi.

Ben kalkıp Âişe'nin yanına gittim ve bu rivâyeti kendisine ileterek doğruluk derecesini sordum. Âişe "Hayır" dedi, "Vallahi doğru değil! Allah Resulü (s.a.a) hiçbir zaman ölüye ağlamanın onun azabına sebep olacağını buyurmuş değildir. Hz. Peygamber "Allah-u Telâ, yakınlarının ona ağlaması, kâfir ölünün azabını artırır, güldüren de, ağlatan da Allah'tır. Kimse bir başkasının günahını yüklenecek değildir." buyurmuşlardır."

Kâsım bin Muhammed de şöyle rivâyet eder:

"Ömer'le, oğlu Abdullah'ın söylediği sözü Âişe duyunca "Öyle birinden duymuşsunuz ki ne yalan söyler, ne iftira atar; ama kulağı yanlış duymuş onun!" dedi.¹¹⁵

Sahih-i Buhârî, Müslim, Sünen-i Tirmizî ve Mâlik'in Muvattâ'sında Hişâm bin Urve'nin kavliyle, babasından şöyle bir rivâyet geçer:

"Ömer'in oğlunun söylediği sözü Âişe'ye aktararak "Yakınlarının ona ağlaması ölünün azabını artırır" dediğini söylediler. Bunun üzerine Âişe şöyle dedi:

"Allah-u Telâ Ebu Abdirrahman'ı (Abdullah b. Ömer) affetsin, bir şey duymuş, ama iyi anlayamamış. Duyduğu şeyin aslı şudur: Bir gün Yahudi bir ölünün cenazesi mezarlığa götürüldüğünde, yakınlarının ona ağladığına gören Hz. Resulullah (s.a.a), o cemaate hitaben "O azap çektiği halde siz ona ağlamaktasınız!" buyurdular."¹¹⁶

İmâm Nevevî (öl: 676) Sahih-i Müslim'e yazdığı Şerh'te Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ölüye ağlamayı reddettiğine dâir gelen bütün rivâyetlerin sadece Ömer'le oğlu Abdullah tarafından nakledildiğini ve

---

115 - Sahih-i Müslim, "cenâiz" kitabı, bab: 9, 22 ve 23. hadisler ve: "Sahih-i Buhârî, kitabul Cenâiz" diye ağlamanın onu rahatsız..." bölümü, 1, 155 ve 156 ve: Sünen-i Nesâ: 4, 18, kitabul Cenâiz, "ölüye ağlamanın nehyi..." bölümü, el-İcabe lâ yurade ma estedrekte Âişe elâ ashâbı zerkeşâ, 82, estedrekihâ alâ Ömer İbn'ul Hattâb.

116 - Nevevî'nin Şerh-i Sahih-i Müslim'i 6, 228 "cenâiz" kitabı.

bu rivâyetlerin Ümm-ül Mu'minin Âişe tarafından kesinlikle reddedilerek yanlışlık ve unutkanlık eseri böyle bir şeyin ortaya çıktığını vurgulandığını yazar.¹¹⁷

Ömer'in Ağlayanlara Mani Olmak İstemesi Üzerine Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Rahatsız Olup Ömer'i Hemen Engellemesi

Sünen-i Nesai'yle İbni Mâce ve Müsned-i Ahmed'de Mesleme't İbn-il Ezrak'tan nakille şöyle geçer: "Ebu Hureyre'den şöyle duydum: "Peygamber'in yakınlarından biri vefat etti. Kadınlar toplanıp ona ağladılar. Ömer, onları engellemek ve ağlayanları oradan uzaklaştırmak için ayağa kalkınca, Hz. Peygamber "Ey Ömer!" buyurdular, "Onları kendi hallerine bırak! Gözler yaşlı, yürekler buruktur şimdi. Çünkü sevdikleri birini henüz kaybetmiştir onlar!"¹¹⁸

Yine Müsned-i Ahmed'de Vahab bin Kiysân'dan ve -o da - Muhammed bin Ömer'den naklen Mesleme't İbn-il Ezrak'ın ona şöyle dediği geçer: "Abdullah bin Ömer'le çarşıda oturmuştuk. Bir cenazenin mezarlığa götürüldüğünü gördük, yakınları ağlaşıyorlardı. Abdullah bin Ömer onları azarlayarak söylenip üzerlerine yürümeye kalkışınca, onu sakinleştirerek "Böyle söyleme" dedim ve Ebu Hüreyre'den duyduğum şu rivâyeti kendisine anlattım:

"Mervân bin Hakem'in yakınlarından bir hanım ölmüştü; Mervân, ölüye ağlayanları engelliyor ve oradan uzaklaştırmaya çalışıyordu. Ben -Ebu Hüreyre- "Ey Abdulmelik'in babası!" dedim "Onları kendi hallerine bırak. Ben bizzat bir olaya şahid oldum. Hz. Peygamber'in de bulunduğu bir yerde bir ölü kaldırılırken yakınları ağlaşmış ve Ömer ağlayan kadınlara hiddetlenerek onları önlemeye yeltenmişti. Ama Hz. Peygamber (s.a.a) hemen müdahalede bulunarak "Ey Hattaboğlu!" buyurdular, "Onları kendi hallerine bırak, gözleri yaşlı, kalpleri yaşlıdır; sevdikleri birini henüz kaybetmiştir onlar!"

---

117 - Ae.

118 - Sünen-i Nesâi, 2, 19'da "Ruhsa fi'l bukâ-i ile'l meyyit" bâbı; Müsred-i Ahmed 2, 110 ve 283 ve 333 ve 408 ve 444; Sünen-i İbni Mâce, 1, 505, Kitabu'l - Cenâiz, "macâe fi'l bukâi ile'l meyyit" bâbı, 1587. hadis.

Ömer'in oğlu Abdullah "Sen bunu bizzat Ebu Hureyre'den mi duydun?" diye sordu, "Evet" dedim, bunun üzerine "Allah ve Peygamber'i elbette ki daha iyi bilir" dedi."¹¹⁹

* * *

Bu Rivâyetlerin Ortaya Koyduğu Sonuç

Bu rivâyetlerin birinci bölümünden çıkarılan neticede can vermekte olana, ölüye ve şehide, hatta ölünün mezarı başında ona ağlamak, asla Hz. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sünnetine aykırı değildir; hatta Hazret'in kendisi bunlardan bir çoğunu bizzat yapmışlardır.

Yukarıdaki rivâyetlerin 2. bölümünde ise Hz. Resulullah (s.a.a) efendimizin, sevgili şehid torunu Hz. Hüseyin'e (a.s) defalarca ağladığını görmekteyiz ki bu aynı zamanda 1. bölümün de mevzuuna girmekte ve o hazretin sünneti sayılmaktadır.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ölüye ağlamayı yasakladığı iddia olunan 3. kısımdaki rivâyetler ise, görüldüğü üzere sadece halife Hattaboğlu Ömer'le onun oğlu Abdullah'a münhasır rivâyetlerdir ki, onların da mezkur rivâyetleri yanlış duyup aktardıklarını bizzat Ümm-ül Mu'minin Âişe'nin açıklamalarında gördük. Âişe meselenin aslını açıklamakta ve Ebu Hureyre'yle İbni Abbâs gibi diğer sahâbîlerin rivâyetlerinde de olduğu gibi olay şu şekilde netleşmektedir:

İkinci halifeyle oğlunun, ölüye ağlamanın nehyedildiğine dair Hz. Peygamber-i Ekrem'e (s.a.a) isnatta bulunduğu rivâyet yanlıştır.

Ölmekten korkan birine veya birinin ölümüne veya ölmüş birinin mezarı başında ağlamak Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine aykırı değildir.

Hz. Seyyidüşşuheda İmâm Hüseyin'e ağlamak, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünnetidir.

Buraya kadar Allah'ın inâyet ve lütfüyle, bazı rivâyetlerin yol açtığı ihtilaflardan örnekler vermeğe çalıştık. Şimdi bazı âyetlere getirilen te'villerin yol açtığı ihtilaflardan bazı örnekler sunmaya çalışacağız.

* * *

---

119 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 2, 283 ve 408 ve aynı anlama yakın olarak, s. 333'te de geçmektedir.

ÂYETLERİN TE'VİLİNDE İHTİLAF

İki mektebin ihtilaf konularından biri de Kur'ân-ı Kerim'in bazı âyetlerinin te'vilidir. Aşağıda bu ihtilaf konularından örnek olarak bazılarına değineceğiz.

ALLAH'TAN BAŞKASINDAN İSTEMEK VE ALLAH'TAN BAŞKASININ HÜKMÜ

a- Allah'tan Başkasını Çağırarak

Vahhabilik mektebinin kurucusu Şeyh Muhammed b. Abdulvehhab şöyle der:

"Erkeğiyle kadınıyla her Müslüman şu üç şeyi bilmeli ve bunlara uymalıdır: 1- Bizi Allah yaratmıştır ve ... 2- Allah-u Telâ hiç kimsenin tapınmada kendisine ortak koşmasına müsaade etmez; bu ister O'nun katına yakın melek olsun, ister elçi olan peygamber. Bunun delili ise **"Şüphesiz secde yerleri sadece Allah'a aittir. Öyleyse, Allah**

ile beraber başka hiç bir şeye kulluk çağırmayın." (Cin, 28) âyetidir. 3- ..."¹²⁰

O daha sonra şöyle ekliyor:

"Tertemiz ve hanif din İbrahim'in dinidir; o da sadece Allah'a tapmak ve dinde O'na halis olmaktır. O bütün insanları buna emretmiş ve bunun için yaratmıştır: **"Ben cinleri de, insanları da yalnızca bana, ibadet etsinler diye yarattım."** Bu âyetin Arapça'sında geçen "Ye'budune" kelimesi, yalnız bana ibadet etsinler, yalnız beni ihtiyaçsız bilsinler ve bana şükretsınler anlamına gelir. Allah-u Telâ'nın emrettiği en büyük konu "tevhid"dir; yani yalnız Allah tapılmalıdır. Yine nehyedilen tek şey de şirk ve O'na ortak koşmaktır; yani Allah'a tapınmada başka bir şey Allah'a ortak koşulmamalıdır... Bütün bunların delili ise Allah-u Telâ'nın buyruğudur. Çünkü o buyurmaktadır: **"Şüphesiz secde yerleri sadece Allah'a aittir..."**"¹²¹

Yine diyor ki:

"Günümüz müşrikleri, rahatlık içinde oldukları halde Allah'a ortak koşan, sıkıntıya düştüklerinde ise O'na sığınan ve O'ndan yardım dileyen Sadr-ı İslâm müşriklerinden kat-kat kötü olup şirkte daha katıdırlar. Çünkü günümüz müşrikleri ister rahatlık içinde olsunlar, ister zorluk ve sıkıntı içinde daima şirktedirler! Allah-u Telâ'nın şu buyruğu bu iddiamızın en bariz delilidir: **"Onlar gemiye bindikleri zaman, -dini yalnızca O'na halis kılan gönülden bağlılar olarak, Allah'a yalvarıp**

---

120 - Usulu's - Selâse ve edilletu'l - Kahire, Medeni basım evi, Hicrî Kamerî:1380, s. 4; yine bkz. Aynı basım evinde basılan "ed-Dinu Ve Şurûtuha" risâlesi. Onlar Allah'tan başkasından istemenin câiz olmayışına, "De ki: Onun dışında (ilah olarak) öne sürdüklerinizi çağırın, onlar sizden ne zararı uzaklaştırabilirler, ne de (onu yararınıza) dönüştürebilirler." (İsrâ, 56) âyeti ve benzeri diğer bazı âyetlerle de istidlal ederler.

121 - el-Usulu's - Selaset-i ve Edilletuha, s. 5 ve 8.

yakarırlar. Ama onları karaya çıkarıp kurtarınca da, hemen şirk koşarlar." (Ankebut, 65)¹²²

Onun *Risalet-ud Din ve Şurutu's - Salât* kitabında değindiği bazı konular özetle şöyledir: Allah-u Telâ'ya ibadet etmenin çeşitli kısımları vardır. Onlardan biri "dua"dır (çağırarak, istemek). Bunun delili ise Allah-u Telâ'nın **"Şüphesiz secde yerleri Allah'a aittir"** buyruğudur...¹²³

Daru'l - İfta-il Amme'nin *"Cevâbu'l - Meşkûr"* isimli risaleye cevap olarak yayınladığı *"Şifâu's - Sudûr"* risalesinde ise şöyle geçer: Tevhid davetçilerinin başları ve şirk siyahlıklarını bu topraklardan (Mekke-i Mukerreme ve Medine-i Münevvere) temizleyenler, onları şirkin çirkinliklerinden arındıranlar ve bütün eserlerini ortadan kaldıranlar hazret-i halifeye bir mektup yazarak şöyle raporladılar...

Bunlar, Allah'tan başkasını çağırmaktan ve O'ndan başkasından veya Allah'la beraber başkasından istemekten bir Müslümanın Allah'a aracı olması için "ya Resulullah!" demesini veya bu amaçla Allah'ın velilerinden birini çağırmasını kastetmişlerdir. Bütün bu alanlarda dayandıkları delil ise kendisinden başkasını ve kendisiyle birlikte başkasını çağırmayı, ondan bir şey istemeyi nehyeden **"Allah ile birlikte başkasını çağırmayın..."** âyeti ve benzerleridir.

b- Allah'tan Başkasının Hükümü

Allah'tan başkasının hükmüne razı olmak, onu hakem kılmak da O'ndan başkasını çağırarak, ondan bir şey istemek gibidir.

Bu görüşe karşı olanlar, geçmişlerin istidlallerinin günümüzdekilerin bu sözüne pek benzerliği odluğunu söylerler. Yani, bunların deliliyle Sıffin savaşında hakemliği kabul edenleri **"Hüküm yalnızca Allah'ındır. Ben O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnızca O'na tevekkül etmelidirler."** (Yusûf, 67)

Veya **"Allah'tan başka bir hakem mi arayayım? Oysa kitabı size açıklanmış olarak indirmiştir."** (En'am, 114)¹²⁴ âyetleriyle hakemiyet meselesine razı olan Hz. Ali ve taraftarlarını tekfir eden Hâricîlerin mantığına oldukça benzemektedir.

---

122 - el-Usulu's - Selaset-i ve Edilletuha, s. 46.

123 - ed-Din-u ve Şurutu's - Salat, s. 8.

124 - Burada iki okulun bütün delillerini sıralamak istemiyor, aksine sadece onlardan bir örnek getirmek istiyoruz.

Bu olay Sıffin savaşında başlamıştır; Muaviye Kur'ân'ları mızrakların ucuna takarak Irak ordusunu hakemliği kabul etmeye çağırma emretmesiyle başladı. Nihâyet Irak ordusundaki Kur'ân karilerinin çoğu buna aldanarak, İmâm Ali'yi (a.s) savaşı durdurma ve Muaviye'nin hakemliğe davetini kabul etme zorunda bıraktılar. Muaviye kendi tarafından Amr b. Âs'ı hakem olarak tanıttı. Irak ordusu ise İmâm Ali'yi (a.s) Ebu Musa Eşari'nin hakemliğini kabul etmeğe zorladılar. Bu ikisi birbirleriyle görüşünce Amr, Ebu Musa'yı aldatarak, "Muaviye ve Ali'yi makamlarından azlederek halkı kendilerine bir önder seçmeleri için serbest bırakalım" dedi.

Ebu Musa, Amr'ın önerisini hemen kabul ederek Amr'ın isteği üzerine ilk önce kendisi konuşmaya başlayıp "Ey insanlar, biz Ali ve Muaviye'yi hükümetten alıyoruz; Müslümanlar kendileri için başka bir önder seçsinler" dedi. Daha sonra Amr b. Âs kalkarak "Ey insanlar!" dedi, "Ebu Musa'nın, arkadaşı Ali'yi makamından aldığına tanık oldunuz. Fakat ben, arkadaşım Muaviye'yi imâm ve önder olarak atıyorum!"

Amr'ın bu sözlerinden sonra Ebu Musa'yla tartışmaya başladılar; birbirlerine küfrettiler. Nihâyet birbirlerinden ayrılıp her biri kendi yoluna gitti.

Bu olaydan sonra, hakemliği isteyen Irak ordusundakiler hatalarını anlayarak "**Hüküm yalnızca Allah'ındır**" dediler. "Biz Allah'tan başkasının hakemliğini kabul ederek O'na itaatsizlik ettik ve kafir olduk. Şimdi ise tövbe ediyoruz. Diğerlerinin de kafir olduklarını itiraf edip bizim gibi tövbe etmeleri gerekir. Böyle yapmayanlar kafirdir" söylediler.

Bu mantıkla, ilk önce o olaya katılan Âişe, Ali, Talha, Zübeyr, Muaviye, Amr-ı Âs gibilerini ve bunların izleyicilerini kafir ilan ettikten sonra, bütün Müslümanların kafir olduğunu söylediler, kendilerini ise Allah yolunun fedaileri anlamında "Şurat" diye adlandırdılar!

Onlar itaatsizlik ederek ellerine kılıç alıp asırlarca Müslümanları kılıçtan geçirdiler, kendileri de kendi kanlarına boyandılar.¹²⁵ Resulullah'ın (s.a.a) onlar hakkında "*Müslümanları öldürecek, putperestliği tebliğ edecekler; onları elime geçirecek olursam Ad*

---

125 - Sıffin savaşını Tarih-i Taberî, İbn-i Esir, ve İbn-i Kesir kitaplarında Hâricîler'i ise aynı kitaplarda ve diğer kaynaklarda okuyabilirsiniz.

kavmi gibi öldürürüm" şeklindeki buyruğu ne kadar da İsâbetlidir.¹²⁶ Bu hadis başka bir rivâyete göre şöyledir: *"Onları Semud kavmi gibi öldürürüm."*¹²⁷

Bu İki Meseleye Muhaliflerin Cevabı

Yukarıdaki Vahhabilerin inancına muhalif olanlar derler ki:

Kur'ân-ı Kerim'in bir bölümü bir bölümünü tefsir eder. Dolayısıyla **"Hüküm yalnızca Allah'ındır"** buyurduğu gibi başka bir yerde de **"Sana gelirlerse aralarında hükmet yada yüz çevir. Eğer onlardan yüz çevirecek olursan, sana hiç bir şeyle kesin olarak zarar veremezler. Aralarında hükmedersen de adâletle hükmet"** (*Mâide*, 42) buyurmaktadır. Bu âyette Allah-u Telâ kitap ehli arasında hükmetmeyi Hz. Peygamber'e (s.a.a) bırakmaktadır. Yine diğer bir âyette insanlar arasında hakem seçmeyi emrederek şöyle buyurur: **"(Kadın ile kocanın) Aralarının açılmasından korkarsanız, bu durumda erkeğin ailesinden bir hakem, kadının da ailesinden bir hakem gönderin. Bunlar, (arayı) düzeltmek isterlerse, Allah da aralarında başarı sağlar."** (*Nisâ*, 35)

Bu iki âyet arasında hiç bir çelişki yoktur. Çünkü birinci âyette hakemliği ve hükmetmeyi Allah'a ait bildiği gibi Allah-u Telâ'nın hakemliğini mahkeme hâkimlerinin hakemliği gibi sınırlandırmıyor. Mahkeme hâkimleri insanlar arasında kanunlar çerçevesinde

---

126 - Olay şöyle vuku bulmuştur: Hz. Ali (a.s) Yemen'den bir miktar altın getirerek Resulullah'a (s.a.a) verdi. Resulullah (s.a.a) altınların hepsini gönüllerini yumuşatmak için kafirlerden dördüne verdi. O hazretin bu hareketine kızan Ensâr ve Muhacirlerden bazıları, "paraları kafirlerin başlarına verip bizleri görmezlikten geliyor" diye itiraz ettiler. Resulullah (s.a.a) "Ben bu şekilde onların gönlünü İslâm'a meyillendiriyorum" buyurması üzerine başını tıraş etmiş, gözerli çukurda olan birisi ayağa kalkarak, "Ya Muhammed! Allah'tan kork!" dedi. Resulullah (s.a.a) "Ben Allah'a itaat etmezsem kim O'na itaat eder? Allah-u Teâlâ beni bütün dünya halkının en emini bilirken, siz beni emin bilmez misiniz?!" buyurdu. O adam çıkıp gidince Hazret, "Bu adamın soyunda öyle kimseler dünyaya gelecek ki Kur'ân okuyacaklar, ama okudukları boğazlarından aşağı gitmeyecek (ne dediğini anlamayacaklar). Okun yaydan çıkması gibi İslâm dininden çıkacaklar! Müslümanları öldürecekler ve ..." buyurdu. Sahih-i Buhârî, Kitabı't - Tevhid, "Kavlullah-i Teâlâ: Te'rucul Melaiketu..." bölümü, c. 4, s. 188; Sahih-i Müslim, "zekât" kitabı, "Zikru'l - Havarici ve sıfatihim" bölümü, s. 741, h:143.

127 - Sahih-i Müslim, "zekât" kitabı, "Zikru'l - Havâric ve Sıfatihim" bölümü, h:143, 144, 145, 146.

hükmetmek zorundadırlar; kendi yanlarından hüküm veremezler. Çünkü böyle bir hüküm kendilerini aşan ve onlardan daha üste bir makamın görevlerindendir. Dolayısıyla, mahkeme hâkimleri mutlak hâkim değillerdir; aksine, insanlar arasında sınırlı olarak hükmedebilirler. Fakat Allah-u Telâ mutlak gücü gereğince insanlar arasında hükmedebileceği gibi başkasının hükmetmesine de müsaade edebilir. Veya Allah-u Telâ her alanda yada sınırsız hükmündeki her yerde birini hakem seçebilir. Çünkü O'nun gücü ve kudreti sınırsızdır.

O halde Allah'ın peygamberleri hakemlik ettiklerinde bunu O'nun emriyle yaparlar. Karı ve kocanın aralarında hakemlik etmeleri için ailelerinden seçilen iki kişi de bu işi Allah-u Telâ'nın iradesi çerçevesinde yaparlar. Dolayısıyla bütün bu hakemlerin hükmü Allah-u Telâ'nın hükmü dışında veya başka birinin izniyle değil, O'nun hükmü gereğince gerçekleşmektedir; yine hakemlikte O'na ortak koşulmuş da değildir. Tam aksine bu hakemler Allah-u Telâ'nın emrine uyarak hakemlik etmiş ve O'nun izniyle hüküm vermişlerdir.

Ayrıca, onların Allah'tan başkasını çağırmak ve ondan bir şey istemek konusundaki iddialarının cevabı ileride "Peygamberden İstemek Ve O'nu Aracı Kılmak" başlığı altında gelecektir.

Bu tefsir Allah-u Telâ'nın bazı sıfatlarını sayan Kur'ân-ı Kerim'in bazı âyetleri için de geçerlidir. Bu âyetlerde, Allah-u Telâ'nın sıfatları sınırlandırılmamış, aksine mutlak olarak beyan edilmiştir; "Allah-u Telâ'nın mâlikiyeti" gibi.

Allah-u Telâ'nın Mâlikiyeti

Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli âyetler Allah-u Telâ'nın mâlikiyetine delalet eder. Bu âyetlerden bazıları şöyledir: **"Göklerin, yerin ve bunlar arasındakilerin tümünün mülkü Allah'ındır. Son varış O'nadır."** (*Mâide, 18*)

Yine: **"Hamd, çocuk edinmeyen, mülkte ortağı olmayan ve düşkünlükten dolayı yardımcıya da (ihtiyacı) bulunmayan Allah'adır."** (*İsrâ, 111, Furkan, 2*) vb.

Bu âyetlerle **"Sağ ellerinizin mâlik olduğu"** (*Nisâ, 3, 24, 25, 36*) gibi insanlara mâlikiyet atfeden âyetlerin arasında hiç bir çelişki yoktur. Çünkü Allah-u Telâ diğer bir yerde buyuruyor ki: **"De ki: Ey mülkün sahibi Allah'ım, dilediğine mülkü verirsin ve dilediğinden mülkü çekip-alırsın, dilediğini aziz kılar, dilediğini alçaltırsın;**

hayır senin elindedir. Gerçekten Sen, her şeye güç yetirensin."
(*Âl-i İmran*, 26)

Dolayısıyla, Allah-u Telâ bir kulunu bir şeye mâlik edince, o kul, o mülkte Allah-u Telâ ile ortak değildir; çünkü asıl ve mutlak mâlik Allah-u Telâ'dır, kuluna mülk veren de yalnız O'dur; kendisi dışında hiç kimse mülk vermemiştir ve veremez de. Kulun sahip olduğu her şeyin Allah'tan olduğu apaçık bellidir. Bu da "**Mülk Allah'a aittir**"ın en bariz örneklerinden biridir. Dolayısıyla Allah'ın mâlikiyetinin dairesi kulların mâlikiyeti gibi sınırlı değildir. Çünkü Allah'ın kulu belli bir alanda, Allah'ın istek ve iradesi çerçevesinde bir şeye mâlik olabilir ve Allah-u Telâ'nın zaman ve mekan dairesinde kendisine vermiş olduğu belli bir miktar dışında o mülkten yararlanamaz.

Allah-u Telâ'nın Yaratıcılığı

Kur'ân-ı Kerim'deki bir çok âyet, Allah-u Telâ'nın yaratıcılığına ve yoktan var ettiğine delalet eder. Örneğin: "**Her şeyin yaratıcısıdır.**" (*En'am*, 102) "**Allah'ın dışında da bir başka yaratıcı var mı?**" (*Fâtır*, 3) "**Haberiniz olsun, yaratmak da, emir de (yalnızca) O'nundur.**" (*A'raf*, 54) "**O, yaşatan ve öldüren.**" (*Mü'minûn*, 80) "**İşte Allah; veli olan O'dur; ölü olanları da diriltir O'dur.**" (*Şûra*, 9)

Bu gibi âyetler örneğin Hz. İsa b. Meryem'in yaratması ve hayat vermesiyle ilgili "**İznimle çamurdan kuş biçiminde (bir şey) oluşturuyordun da (yine) iznimle ona üfürdüğünde bir kuş oluveriyordu. Doğuştan kör olanı, alacalıyı iznimle iyileştiriyordun, (yine) benim iznimle ölüleri (hayata) çıkarıyordun.**" (*Mâide*, 110)

Ve "**Ben size çamurdan kuş biçiminde bir şey oluşturur, içine üfürürüm, o da hemencecik Allah'ın izniyle kuş oluverir. Ve Allah'ın izniyle doğuştan kör olanı, alaca hastalığına tutulana iyileştirir ve ölüyü diriltirim.**" (*Âl-i İmran*, 49) âyetleriyle çelişmez. Zira Allah-u Telâ yarattığı zaman kendisinden gücü olmayan üretim makinesi gibi değildir; aksine O'nun kutlu zatı böyle bir durumdan uzaktır. Yaratıcılık gücünü başkasına bırakamayan insan gibi de değildir; insan olsun hayvan olsun, erkek ve dişinin birleşmesiyle olsun veya Hz. Adem'in yaratılışı gibi olsun, O, diğerlerine hayat verme gücüne sahiptir. Yine İsa b. Meryem'e yaratma gücü vermesiyle

o da O'nun emri ve izniyle yaratabilir. Bütün bu alanlarda asıl yaratıcı Allah Tebâreke ve Telâ'dır.

Dirilme de böyledir. Çünkü Allah-u Telâ ölüyü kıyamet günü yeniden diriltme gücüne sahip olduğu gibi peygamberi İsa b. Meryem'e de diriltme gücü verebilir ve İsa b. Meryem de onun emri ve izniyle ölüyü diriltebilir. Yine ölünün dirilerek katilini tanıtması için diriltme gücünü İsrailoğulları'nın kızıl ineğinin etinin bir parçasını ölüye sürmelerinde de var edebilir.

İsa b. Meryem kuş yapıp ona üflerken, ölüyü diriltirken, yaratması ve hayat vermesi Allah'ın iznine bağlıydı ve Hz. İsa bu alanda Allah'ın ortağı değildi. Çünkü Allah'tan başka hiç kimse ve hiç bir şey hiç bir şeyi yaratmamış, diriltmemiştir. Hz. İsa'nın (a.s) yaratması ve ölüyü diriltmesi Allah'ın emri, izni ve iradesiyle gerçekleşmiştir.

Allah-u Telâ'nın Şefâati

Allah-u Telâ çeşitli âyetlerde şefâati kendine isnâd etmektedir; örneğin:

"Yoksa Allah'tan başka şefâat ediciler mi edindiler? De ki: Ya onlar, hiç bir şeye mâlik değillerse ve akıl da erdiremiyorlarsa? De ki: Şefâatin tümü Allah'ındır. Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. Sonra da O'na döndürüleceksiniz." (Zümer, 43-44)

Yine şöyle buyurur: **"Sizin O'nun dışında bir yardımcınız ve şefâatçi olanınız yoktur. Yine de öğüt alıp-düşünmeyecek misiniz?" (Secde, 4)**

Başka bir yerde ise: **"Onlar için O'ndan başka ne bir velileri vardır ve ne şefâatçileri." (En'âm, 51)**

Yine buyuruyor ki: **"Onunla (Kur'ân'la) hatırlat ki, bir nefis, kendi kazandıklarıyla helake düşmesin; (böylesinin) Allah'tan başka ne bir velisi, ne de bir şefâatçisi vardır." (En'âm, 70)**

Yukarıdaki âyetlerin aşağıdaki âyetlerle hiç bir çelişkisi yoktur:

"O'nun izni olmadıktan sonra, hiç kimse şefâatçi olamaz." (Yûnus, 3)

"İzni olmaksızın O'nun katında şefâatte bulunacak kimdir?" (Bakara, 255)

"O gün, Rahman (olan Allah)'ın kendisine izin verdiği ve sözünden hoşnut olduğu kimseden başkasının şefâati bir yarar sağlamaz." (Tâhâ, 109)

"Onun katında, kendisine izin verdiği kimsenin dışında şefâati yarar sağlamaz." (Sebe', 23)

"Rahmanın katında ahid almışların dışında (olanlar) şefâate mâlik olmayacaklardır." (Meryem, 87)

"Onlar şefâat da etmezler; (kendisinden) hoşnut olunandan başka." (Enbiyâ, 28)

Bu âyetlerinin arasında çelişki olmamasının delili şudur: Allah-u Telâ sâlih kullarına şefâat etmeleri için izin veriyorsa şüphesiz bu şefâat da Allah'tan sayılır. O halde yine de Allah'tan başka hiç bir şefâatçi olmayacaktır.

Allah-u Telâ'nın Velâyeti

Kur'ân-ı Kerim'de Allah-u Telâ'nın velâyetine (emir sahibi olduğuna) dair bir çok âyet var. Bunlardan bazıları şöyledir:

"Gerçek şu ki, göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır; diriltir ve öldürür. Sizin Allah'tan başka veliniz ve yardımcınız yoktur." (Tevbe, 116)

"Bilmez misin ki, gerçekten göklerin ve yerin mülkü Allah'ındır. Ve sizin Allah'tan başka veliniz de yardımcınız da yoktur." (Bakara, 107)

"Küfre sapanlar, beni bırakıp kullarımı veliler edindiklerini mi sandılar? Gerçekten biz, cehennemi kafirler için bir durak olarak hazırlamışız." (Kehf, 102)

Bu âyetlerin aşağıdaki âyetle hiçbir çelişkisi yoktur:

"Sizin veliniz, ancak Allah, O'nun Resulü, namaz kılp da, rükû' halinde zekat veren mu'minlerdir." (Mâide, 55)

Evet "Benim velim, emir sahibim Allah, Resulü, namaz kılan ve rükû'da zekat veren mu'minlerdir" dediğimizde Allah'a ortak koşmuş olmuyoruz. Çünkü mutlak velâyetin Allah'a ait olmasıyla birlikte, velâyet hakkını peygamberine ve namaz halinde zekat veren mu'minlere, yani Emiru'l - Mu'minin Ali'ye (a.s) veren O'dur. Babaya, çocuklarının velâyetini verdiği gibi onlara da bütün mu'minlerin velâyetini vermiştir.

Bütün bu alanlarda "Allah hâkim, mâlik, şefâatçi ve velidir" dememiz doğru olduğu gibi, bir insan hakkında da, "Falanca hâkim, mâlik, şefâatçi ve velidir" dememiz doğru olacaktır. Bunun en bariz örneğini şu âyetlerde görmek mümkündür:

"Ki melekler, kendi nefislerinin zalimleri olarak onların canlarını aldıklarında..." (Nahl, 28)

"Ki melekler, güzellikle canlarını aldıklarında: Selam size, derler." (Nahl, 32)

"De ki: Size vekil kılınan ölüm meleği, sizin hayatınıza son verecek, sonra da Rabbinize döndürülmüş olacaksınız." (Secde, 11)

"Allah, ölümleri vaktinde canları alır..." (Zümer, 42)

O halde biri kalkar da, melekler ölüm vakitleri geldiğinde Allah'ın izniyle insanların canlarını alırlar, derse ne yalan konuşmuş olur ve ne de Allah'a şirk koşmuş olur. Yine, ölüm meleği (Cebrail) insanların canını vakitleri gelince Allah'ın izniyle alır derse, yine yalan söylemiş olmaz; bu sözüyle Allah'a ortak da koşmuş olmaz. Çünkü bu beyanla yukarıda söylediğimiz, " **"Allah, ölümleri vaktinde canları alır..."** beyanı arasında herhangi bir çelişki yoktur. Zira her iki durumda da canları alan tek zat Allah'tır ve bu konuda hiç kimse onunla ortak değildir.¹²⁸

Allah-u Telâ'nın daha önce zikrettiğimiz sıfatlarında da durum aynıdır.

Peygamber'i Çağırıp O'ndan Bir Şey İstemek ve Onu Aracı Kılmak

Binaen aleyh, hâkim olma, mâlik olma, şefâatçi olma, yaratma, öldürme, emir sahibi olma vs. Allah'ın izniyle olduğu zaman bu işler Allah'ın gıyabında veya O'nun dışında yada onunla ortak olarak gerçekleşmiş olmaz. Dolayısıyla Peygamber'den istemek, Allah-u Telâ'yla aramızda onu aracı kılmak da Allah'ın izni ve emriyle yapılmış olup Allah'tan başkasından istenmiş veya (haşa) Allah görmezlikten gelinmiş yada O'na ortak koşulmuş sayılmayacağından **"Allah'la beraber hiç bir şeyi çağırmayın"** nehyinin çerçevesine girmez.

Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Sünen-i Tirmizî, İbn-i Mâce ve Beyhakî'de nakledilen ve hepsinin sahih olduğunu söyledikleri hadiste

---

128 - Bu istidlal Şeyh Saduk'un kitabında, "İkiliğe tapanlara Ve Zındıklara Reddiye" babında, Tevhid kitabında, s. 241'de Emiru'l - Mu'minin Ali'nin (a.s) buyruklarından alınmıştır.

Resulullah'ın (s.a.a) gözleri görmeyen sahâbîye namazdan sonra şöyle duâ etmesini emrettiğini daha önce nakletmiştik:

"Allah'ım; rahmet peygamberi peygamberin Muhammed vasıtasıyla senden istiyorum, sana yöneliyorum. Ya Muhammed; ben senin aracılığınla hacetimi vermesi için Allah'a yöneliyorum. Allah'ım hakkımda onun şefâatini kabul et."¹²⁹

Allah-u Telâ bu duâdan sonra o adama hacetini verdi ve Rasulü'nün o adam hakkındaki duâsını kabul ederek ona şifâ verdi. Bu Allah-u Telâ'nın şu emirlerinin bir örneğidir:

"O'na (yakınlaştıracak) vesile arayın." (*Mâide*, 35)

Yine, **"Rablerine (yakınlaşmak için) bir vesile arıyorlar."** (*İsrâ*, 57)

Buraya kadar ihtilaf konularından bir kısmına değinip bunların nereden kaynaklandıklarını da açıkladık. Şimdi böyle açık ihtilafların çıkmasına sebep olan gerçek etkenleri inceleyelim.

* * *

Bunları iki asıl etkende özetleyebiliriz:

- 1- Asırlar boyu insanların kibir ve bencilliği.
  - 2- Zalim sultaların, İnsanlığın gerçek önderleri olan Resulullah (s.a.a) ve Allah'ın seçkin kullarının hayatlarını kendi çirkin yaşamlarıyla farksız olduğunu gösterme doğrultusundaki çabaları.
- Şimdi bunların her birini ayrı ayrı incelemeye çalışalım:

İHTİLAFLARIN İLK ANA SEBEBİ

1- Yaratılışın Başlangıcında

Allah-u Telâ Kur'ân-ı Kerim'de kibirlenerek Adem'e (a.s) secde etmeyen İblis'in öyküsünü şöyle anlatır:

"(Allah) dedi ki: Ey İblis, iki elimle yarattığıma seni secde etmekten alıkoyan nedir? Büyüklendin mi, yoksa yüksekte

---

129 - Bu hadisin kaynakları için bkz: Resulullah'tan (s.a.a) Şefâatçi Olmasını İstemek" bölümü.

olanlardan mı oldun? Dedi ki: Ben ondan daha hayırlıyım; sen beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın." (*Sâd*, 75-76)

Başka bir âyette:

"Dedi ki: Ben, kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yarattığın insana secde etmem" (*Hicr*, 33)

İblis, ortağı olmayan yegane Allah'a bir meleklerin ömrü kadar ibadet etmişti; ancak sonunda, Allah-u Telâ'nın seçkin kulu Adem'e secde etmediği için başına bilnen şeyler geldi.

Şimdi İblis gibi kibirlenip böbürlenerek Allah-u Telâ'nın peygamberlerini ve seçkin kullarını önemsemeyerek saygısızlık eden insanlardan örneklere değinelim:

2- Geçmiş Ümmetlerde

Hızır Nuh'un (a.s) kavmi ona şöyle dediler:

"Biz seni yalnızca bizim gibi bir beşerden başkası olarak görmüyoruz;... Ve sizin bize üstünlüğünüzü de görmüyoruz." (*Hûd*, 27)

"Bu (Nuh), sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir. Size karşı üstünlük elde etmek istiyor." (*Mu'minun*, 24)

Yine Nuh kavmi, Ad ve Semud kavmi resûllerine şöyle dediler:

"Siz, bizim benzerimiz olan birer beşerden başkası değilsiniz." (*İbrahim*, 10)

Veya kendi peygamberlerine şöyle dediler:

"Bu, sizin benzeriniz olan bir beşerden başkası değildir, kendisi de sizin yediklerinizden yemekte ve içtiklerinizden içmektedir." (*Mu'minun*, 33)

Allah-u Telâ peygamberlerinin onların bu itiraz ve saygısızlıkları karşısındaki cevaplarını şöyle nakletmektedir:

"Resulleri onlara şöyle dediler: Doğrusu biz, sizin gibi yalnızca bir beşer'iz, ancak Allah kullarından dilediğine minnet edip (lütüfta bulunur)." (*İbrahim*, 11)

3- Resulullah'ın (s.a.a) Döneminde

İbn-i Hacer *el-İsâbe* adlı kitabında Hâricîlerin temelini atan Zulhuveysara'nın hayatında Enes'ten şöyle nakleder:

"Resulullah'ın (s.a.a) döneminde Allah'a ibadet ve itaati hepimizi hayrete düşüren Zulhuveysara

adında bir adam vardı. Biz onun bu halini Resulullah'a (s.a.a) söylediğimizde, Hazret onu tanımadı. Belirtilerini söylediğimizde yine onu tanımadı! Tam o sırada o adam yanımıza geldi. Biz Resulullah'a (s.a.a), "İşte o adam budur" dedik. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Sizin bahsettiğiniz bu adam Şeytan yüzlü birisidir" buyurdu!

Zulhuveysara gelip Resulullah (s.a.a) ve ashâbın karşısında durdu. Ama Resulullah'a selam vermedi! Resulullah (s.a.a) ona, "Allah için söylesene; buraya geldiğinde içinden "Bunların arasında benden daha üstünü yoktur" demedin mi?! Adam "Evet, geçirdim ya Resulallah!" dedi ve daha sonra hemen giderek namaza durdu. Resulullah (s.a.a) ashâbına, "Aranızda bunu öldürmeye hazır olan var mı?" diye sordu..."

Hadisin sonunda Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu geçer: "Eğer o (Zulhuveysara) öldürülseydi, ümmetim arasında hatta iki kişi bile ihtilaf etmez."¹³⁰

4- Asrımızda

Suudi Arabistanlı aydın (!) adam, "Muhammed de benim gibi bir insandı ve şimdi ölmüştür" dedi! Bu adamın da bu sözü geçmiştekilerinki gibi kibir ve kendini beğenmişlikten kaynaklandığı apaçık ortadadır.

* * *

---

130 - İbn-i Hacer el-İsâbe adlı kitabında Zulhuveysara'yı şöyle tanıtır: Zulhuveysara-i Temimi'nin ismi Harkus b. Zuheyr olup Hâricîliğin temelini atan kimsedir. O ganimetler bölüştürülürken Resulullah'a (s.a.a) itiraz ederek "Ya Resulallah, adâleti gözet!" dedi. Resulullah (s.a.a) bunun üzerine ona "Yazıklar olsun sana, ben adâleti gözetmezsem, kim gözetir?" buyurdu ve onun hakkında "Bu adamın öyle arkadaşları olacak ki siz kendi namaz ve oruçlarınızı onların namaz ve oruçları karşısında değersiz göreceksiniz. Onlar, okun yaydan çıkması gibi dinden çıkacaklar" buyurdu.

Zulhuveysara'nın hayatı Usdu'l - Gâbe'de kaydedilmiş, Resulullah'ın (s.a.a) onun hakkındaki sözlerinin tafsilatı, Hâricîler ve Emiru'l - Mu'minin Ali'yle (a.s) savaşları Sahih-i Müslim'de "Zikru'l - Hevaric", "et-Tehrid-u Ala Katl-il Hevaric" ve "el-hevaric-u şerru'l - halk ve'l - halîka" bablarında kaydedilmiştir.

Yukarıda Geçenlerin Özeti: İblis, Allah'ın peygamberini ve O'nun seçkin kulunu kendinden üstün bilmediği için ona secde etmedi ve "O bir beşerdir" dedi.

Nuh, Ad ve Semud kavimleri de peygamberlerini kendilerinden üstün bilmiyor ve onlara, "Siz de bizim gibi bir beşersiniz (aramızda herhangi bir fark yoktur)" dediler.

Yine, Hâricîlerin temelini atan Zulhuveysara, aralarında Resulullah'ın (s.a.a) da bulunduğu bir gruba, "Sizden hiç biriniz benden üstün değilsiniz" dedi.

Günümüzde de aynı şey söz konusudur. Dolayısıyla, Allah'ın seçkin kullarına hakaret etmek, onları küçük saymak ve sözlerine boyun eğmemenin ilk sebebi kibir ve kendini üstün görmektir.

İHTİLAFLARIN İKİNCİ ANA SEBEBİ

Asırlar boyunca İslâm ümmeti arasında meydana gelen ihtilafların ikinci gerçek ve ana sebebi, hâkim güçler, altın ve kudret tanrılarının şehvet ve fesatla dolu yaşamlarının insanlığın öncüleri olan peygamberler ve Allah'ın seçkin kullarının yaşamlarıyla uyum içerisinde olduğunu ve birbiriyle çelişmediğini göstermeye ihtiyaç duymalarıdır!

Bu iki sebebin sonuçlarından biri bazı Kur'ân âyetlerinin, Resulullah'ın (s.a.a) ve Allah'ın seçkin kullarının günah işlediklerini gösterecek şekilde te'vil edilmesi, diğeri ise yine o yüce zatların günah işlediklerini ve nefsânî şehvetlere daldıklarını gösteren rivâyetlerin uydurulmasıydı. Bu hedefe ulaşmak için bazen de İsrailiyat denen Yahudi düzmecelerinden de yararlanıyorlardı; Hz. Dâvûd ve komutanı Urya'nın eşi hakkındaki çirkin düzmece¹³¹ ve Peygamberler hakkında rivâyet edilen benzer bir çok uydurma ve iğrenç kıssalar gibi... Daha önce Peygamberlerin en üstünü ve Hâtem'i Hz. Muhammed (s.a.a) hakkında uydurulan bu tip iğrenç kıssalardan bazılarını sizlere nakletmiştik...

Bu doğrultuda, yani peygamberlerin ve Allah'ın seçkin kullarının diğer insanlardan hiç bir açıdan üstün olmayıp diğerleriyle eşit

---

131 - Hz. Davud'un (a.s) hayatıyla ilgili hadisler Tarih-i Taberî ve diğer kaynaklarda kaydedilmiştir.

olduklarını vurgularken Hz. İsa'nın (a.s) Allah'ın izniyle yarattığı kuş gibi peygamberlerin mucizeleri olduğunu gösteren apaçık âyetleri kendi isteklerine göre tefsir ve te'vil ettiler. Yine peygamberlerin ve Allah'ın seçkin kullarının diğer insanlardan her hangi bir üstünlüğünün olmadığını gösteren rivâyetler uydurdular.

Mezkur etkenlerden kaynaklanan bu gibi hadisler ve âyetlerin te'vili karşısında, hadis, tefsir, tarih vs. kitaplarında Allah'ın seçkin kulları için bir takım eşsiz özellikler sayan hadislerle de karşılaşmaktayız ki bazı Müslümanlar da bunlara inanmış ve Kur'ân âyetlerini bu hadislere dayanarak tefsir ve te'vil etmişlerdir. Sonuçta bu grup diğer grubun algılamalarıyla tamamen çelişen Allah'ın sıfatları, peygamberlerinin özellikleri, Arş, Kürsü ve diğer İslâm öğretileri hakkında özel bir düşünceye sahip olmuş ve her grup kendi düşüncelerine inanarak muhaliflerini tekfir etmeğe kalkışmışlardır.

Asırlar boyu İslâm ümmeti arasında baş gösteren tefrika ve ihtilaflar işte buralardan kaynaklanmıştır; Allah'ın izniyle biz burada bu hastalığı tedavi etmenin yolunu beyan etmeğe çalışacağız.

ÖZET

Allah-u Telâ insanlar için düzen olarak fitratlarıyla uyum içerisinde olan İslâm'ı seçmiş ve onları peygamberleri aracılığıyla bu dine sarılmaya yönlendirmiştir. Bir peygamber ölünce ümmeti onun dinini değiştirdiğinden Allah-u Telâ başka bir peygamber göndererek dinini yenilemiştir. Nihâyet Allah-u Telâ'nın yüce hikmeti, dinlerini, son peygamberinin diniyle sona erdirmeyi gerektirmiştir.

Allah-u Telâ, Kur'ân'ı her türlü felaket, fazlalık ve noksanlıktan koruyarak böylece İslâm dininin temel ilkelerini her zaman için kendi koruması altına almış ve onun hükümlerinin ve detaylarının açıklamasını ise Peygamber'inin (s.a.a) sünnetine bırakmıştır. Ama sünneti Kur'ân gibi her türlü fazlalık ve noksanlıktan ve Peygamber'in hadislerini rivâyet edenleri sehivden, unutkanlıktan, ve kâtipleri hata, yanlışlık ve sapmadan korumamıştır.

Resulullah'ın (s.a.a) sünneti tam on dört asır boyunca buna şahit olmuş ve bu uzun müddet boyunca aralarında birbirleriyle çelişen, mücmel ve mufassal, âmm ve hâssı bulunan bir çok hadis (Resulullah'ın (s.a.a) sireti ve hadisleri) Müslümanlar arasında elden ele gezmiş ve onların rivâyetinde daha önce işaret ettiğimiz dış etkenler etkili olmuştur.

Sonuçta, müçtehidlerin içtihadında, İslâm öğretilerinin çeşitli bölümlerinde, ahkam ve kurallarında kendi özel içtihadlarıyla birlikte bazı rivâyetleri diğer bazılarına tercih etmede farklı görüşler ortaya

çıkırmış, her biri kendi görüşünde direnmiş ve taassup göstermiştir. Nihâyet, her fırka İslâm'dan yapmış olduğu özel bir algılamayla kendi görüşüne göre müteşâbih âyetleri te'vil etmiş ve buna dayanarak muhkem âyetleri tefsir etmiştir!

Böylece, Müslümanlar çeşitli fırka ve mezheplere bölünmüş, geçen uzun asırlar boyu bazı Müslümanlar birbirlerini küfürle suçlamış ve kendileriyle farklı görüşlere sahip olanları ortadan kaldırmaya çalışmışlardır!

O halde tefrika yaratan bu etkenlere rağmen ve Müslümanların arasında önceki sayfalarda örneklerine değindiğimiz ihtilaflı meseleler oldukça, sözlerinin bir olması ve birleşmeleri nasıl mümkün olabilir?

Hayır, Müslümanlar ciddi bir araştırma ve tahkike girişmeden seleflerine taklit etmeye devam ettikleri müddetçe fırkaların birbirlerine yaklaşması ve birleşmesi mümkün olmayacaktır. İslâm fırkalarından her birisi, İslâm'dan, Kur'ân ve hadislerin te'vilinden algılamalarını rahatlıkla ve çekinmeden, ama kardeşlik bağlarına da zarar vermeden, sırf Allah rızası için ve sağlam ilmî bir çerçevede hak ve doğru bildiklerini ortaya koyma amacıyla, görüşlerini saygılı ve hırçnılıklardan, inat ve küfürden uzak bir şekilde açıklarsa, o zaman birbirlerine yaklaşmaları düşünülebilir ancak. Evet bârikay-ı hakikat , tesâdum-i efkârdan doğar.

Böyle mukaddes bir hedefe ulaşmanın en doğru yolu, İslâm bilginlerinin bu gibi bahislerde salt ilmi metotlara dayanarak bahsetmeleri, daha sonra araştırmalarının sonucunu ciddi ve tarafsız bir şekilde incelenmesi için Kahire el-Ehzer üniversitesi, Medine-i Münevvere'deki İslâmî üniversite veya Mekke-i Mükerre'deki İslâm kongresi veya Necef-i Eşref, Kum, Horasan, Kirvan, Zeytuniyye'deki üniversiteler ve ilmî merkezlere sunulması ve daha sonra da bu merkezlerin incelemelerinin sonuçları, herhangi bir tahrif ve tasarrufa uğratılmadan sırf Allah rızası için başkalarının görüşlerini bilmek isteyen bütün Müslümanlar arasında yayınlanmasıdır.

Böylelikle herkes diğerrinin görüşünden en sağlıklı biçimde haberdar olup akıl ve vicdanını hakim kılarak ya ikna olup kabul eder yada Müslüman kardeşini sahip olduğu görüşünde mazur görür. Böylece, Müslümanların, birbirlerinin görüşlerini anlamaları ve

birbirlerine yaklaşımları kolaylaşır ve perakende çalışmalarını kendi hayır ve çıkarları doğrultusunda birleştirebilirler.¹³²

Bu hedefe ulaşmak için ilk önce İslâm dininin kaynaklarını, Müslümanların bunlardan nasıl yararlandıklarını ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine nasıl ulaştıklarını incelememiz gerekir. Ben Allah'ın yardımıyla bu hedefe ulaşmak için aşağıdaki metotla bu kitabın telifine başladım.

---

132 - Ben bundan çok daha önce Mısır'da Hicaz'da, Suriye, Lübnan, Hindistan, Pakistan, Irak ve diğer yerlerde, İslâmî üniversitelerde, ilmi toplantılarda veya bilginlerle özel görüşmelerimizde, Resulullah'ın (s.a.a) sünneti üzerinde, karşılaştırmalı ilmi çalışma ve araştırmaların zarureti İslâm bilginlerine, yazar ve düşünürlerine defalarca açıklamaya çalışmışımdır. Ben -Allah'ın yardımıyla- ömrümün elli küsur yılını bu gibi incelemelerle geçirmişimdir. Bu çalışmalarım sırasında, Resulullah'ın zevceleri, Ehlibeyt'i ve ashâbı arasında Hazret'in sünnet ve sireti hakkında en çok hadisin Ümm-ül Mu'minin Âişe'den nakledildiğini ve Müslüman araştırmacıların yanı sıra gayr-i Müslim oryantalistlerin dahi Resulullah'ın sünnet ve siretiyle ilgili konuları bu kanaldan naklettiklerini ve Ümm-ül Mu'minin Âişe'nin Resulullah'tan (s.a.a) nakletmiş olduğu bütün hadisleri ilmi ve karşılaştırmalı bir metotla ciddi bir incelemeye tabi tutmadan, Allah Resulü'nün Sünnet ve sireti hakkında sağlıklı bir çalışma ortaya koymanın imkansız olduğunu görünce, bu kanaldan nakledilen hadislerin tümünü incelemeye karar verdim. Yıllar süren bu çalışmanın birinci cildini "Ehadis-u Ümm-il Mu'minin Âişe" (Ümm-ül Müminin Âişe'nin hadisleri) adıyla yayınladım; ikinci cildi ise daha yayınlanmadı.

Ben bu çalışmalarım sırasında Resulullah'ın sünneti, siret ve hayatı, yine İslâm'ın ilk asrının olayları hakkındaki haber ve rivayetler arasında akıl almaz çelişkilerle karşılaşınca, araştırmalarımı derinleştirerek daha da genişletmeye karar verdim ve inanılması güç ama, gerçek olan korkunç sonuçlara ulaştım. Mesela onlardan birisi, isimleri kaynaklarda geçen ama asla dünyaya gelmemiş ve yaşamamış onlarca uydurma sahâbî ve râvî keşfettim ve bunların bir bölümünü geniş bir şekilde delilleri ve kaynaklarıyla birlikte "Hamsun-e ve Miete Sahâbîyy-in Muhtalak" (Yüze Elli Uydurma Sahâbî) adı altında yayınlamak zorunda kaldım. Bu incelemelerime bu ismi seçmemdeki amacım, ilk İslâm asrındaki olaylarla ilgili rivayetler hakkında nedenli korkunç yalanlar uydurulduğunu en çıplak şekliyle âlimlerin gözleri önüne sermektir. Bu çalışmanın da iki cildi basılmış durumda. Bu çalışmada doksan üç uydurma sahâbînin ve yetmiş küsur uydurma râvînin hal tercemelerini ve fetihler, Redde savaşları ve diğer bir çok konuda onlara isnâd edilen uydurma rivâyetleri ortaya koydum.

Daha sonra bu araştırmama bir mukaddime özelliğini taşıyan iki ciltlik "Abdullah b. Saba Masalı" kitabını yazdım ve bastırdım; bu kitabın üçüncü cildiyle "Yüz Elli Uydurma Sahâbî" kitabının üçüncü cildi daha basılmadı.

Ayrıca bu yolda tahammül ettiğim acımasız ve iftira dolu tepkileri de sadece Allah-u Teâlâ'ya şikâyet ediyorum.

Bu Kitaptaki Bahis Metodumuz

Daha önce ihtilaf konularından bir kaç örnekler verdik ve ihtilafların meydana gelmesine sebep olan iki ana etkene değindik. Bu ikisi dışında ihtilafa sebep olan diğer etkenler de vardır ki bu kitabın birinci bölümünde onlara değineceğiz. İnşallah İslâm ve Müslümanlar karşısında sorumlu olduklarını hisseden vazifesini bilir taassupsuz kişiler, bunları tanımanın sayesinde çalışmalarını İslâm ümmeti arasında yakınlaşma ve İslâm düşmanlarına karşı birleşme ortamı hazırlamaya yöneltirler.

Bütün Müslümanlar İmâmet veya Hilâfet okullarından birine bağlı olduklarından dolayı bu kitapta aşağıdaki konular ele alınmıştır:

1- İki mektebin Resulullah'ın (s.a.a) ashâbı ve onların adâleti hakkındaki görüşleri. Çünkü Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine sahâbîler aracılığıyla ulaşılabilir ancak. Elbette "Hilâfet Okulu" açısından bütün sahâbîler âdildirler; onların adâletinde en küçük bir şüphe yoktur ve onların naklettiği bütün hadisler sahihtir.

Fakat "İmâmet Okulu"na göre, sahâbe arasında hadisleri kabul edilebilecek iyi ve takvalı kimseler olduğu gibi münâfık ve iki yüzlü kimseler de vardı ve Allah-u Telâ onların hakkında şöyle buyurmuştur: **"Medine halkından da nifâkı alışkanlığa çevirmiş olanlar vardır. Sen onları bilmezsin, biz onları biliriz."** (Tevbe, 10)

Bu kitapta her iki grubun bu alandaki delillerini inceledikten sonra imâmet ve hilâfet konusundaki görüşlerini ve delillerini ele aldık. Çünkü Sadr-ı İslâm'daki dört halife, bu iki okuldan birisine göre, İslâm kanun ve kurallarına ulaşma kanallarından sayılmaktadır. Bunların delili ise Resul-i Ekrem'den (s.a.a) naklettikleri şu hadistir: *"Benim sünnetime ve benden sonraki "râşid halifeleri"n sünnetine dışlarınızla sarılın."*

İşte bu yüzden Hilâfet Okulu, halifelerin içtihadını İslâm dininin kaynaklarından saymaktadırlar.

Ehlibeyt (a.s) Okulu izleyicileri ise "on iki imâmı" İslâm dininin öğretilerine ulaşma kaynaklarından bilir ve onların Resulullah'tan (s.a.a) naklettikleri her şeyi tereddütsüz kabul ederler. Dolayısıyla iki mektebin bu alandaki delillerini de incelemek zorundayız.

2- Her iki mektebin İslam Şer'iatının kaynakları hakkındaki görüşlerini tam bir emanetdarlık çerçevesinde incelemiş ve son olarak her birinin bir takım kültürel, siyasal ve toplumsal faaliyetlerini ve İslam toplumunda bıraktığı sonuçları ortaya koymaya çalıştık.

Son olarak Allah-u Telâ'dan beni iki mektebin Kur'ân-ı Kerim hakkındaki rivâyetlerini de incelemeye muvaffak etmesini niyaz ederim.¹³³

Bu mütevazı çalışmamı, bütün İslam âlemine sunarken, soyut bir ilmî çerçeveden yaklaşımlarını ve İslâmî öğretileri yayınlama ve Müslümanları yakınlaştırıp kaynaştırma ve birbirlerini anlamalarını sağlama yolundaki çalışmalarında yapabileceğim muhtemel hatalarımı bana bildirmelerini ümid ediyorum.

"De ki: Bu, benim yolumdur. Bir basiret üzere Allah'a davet ederim; ben ve bana uyanlar da. Ve Allah'ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim." (Yusuf, 108)

---

133 - Hamd olsun muhterem müellifimizin, her zaman olduğu gibi, bu konudaki geniş ve derin araştırma ve çalışmalarının ürünü de iki kalın cilt halinde şu anda Arapça olarak yayınlanmış bulunmaktadır. (Mütercim)

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLÂM ŞER'ÂTİ'NİN KAYNAKLARI KONUSUNDA İKİ MEKTEBİN GÖRÜŞÜ

Giriş

İslâm tarihinde Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra iki okul arsında çok bariz bir ihtilaf görüyoruz: Biri Resulullah'tan (s.a.a) sonra Osmanlı halifelerinin sonuncusuna kadar devam eden hâkim güçlerin okulu, diğeri ise On ikinci İmâmla son bulan Ehlibeyt okulu.¹³⁴

Öteden beri bu ikilik ve ayrılık, bu iki mektebin ve izleyicilerinin bilginleri ve ileri gelenleri arasında vardı ve günümüze kadar da devam etmiştir; ne zamana kadar sürüp gideceğini de Allah bilir.

Biz, bu araştırmamızda birinci okula "Hilafet veya Halifeler Okulu", ikincisine ise "Ehlibeyt veya İmâmet Okulu" ismini verdik ve -Allah'ın izniyle- ilk önce bu iki okul arasındaki ihtilafların nereden kaynaklandığını inceleyecek ve daha sonra ihtilaf konularından örnekler vereceğiz.

---

134 - Burada hâkim güçlerin okulunu son Osmanlı halifesiyle ve Ehlibeyt okulunu ise on iki imâmla sınırlandırdık. Çünkü Hilâfet okulu Resulullah'tan sonra halifelerin hükümetinin meşru olduğuna inanır ve onları Resulullah'ın (s.a.a) halifeleri bilirler. Ehlibeyt okulu ise on iki imâmın hükümete geçmeye daha layık olduğuna, onların bu konuda haklı olduklarına inanır ve onları Resulullah'ın (s.a.a) vasileri bilirler. İşte bu yüzden biz birinci okula "Halifeler Okulu", ikinci okula ise "Ehlibeyt Okulu" ismini verdik.

İki Okul Arasındaki İhtilafların Kaynağı

İki okul arasındaki ihtilaf konularını ve bu ihtilafların nereden kaynaklandığını incelemeyden önce her iki mektebin Kur'ân-ı Kerim'in doğruluğunda ittifak ettiklerini hatırlatmakta yarar var.

Bu iki mektebin izleyicileri Kur'ân-ı Kerim'in aslında, görüş birliği içerisinde olup Kur'ân-ı Kerim'in helal ve haramı, emir ve nehyi, mübâh ve müstehabbı karşısında teslim olunması ve onlara amel edilmesi gerektiğinde müttefiktirler. Fakat Kur'ân-ı Kerim'in âyetlerinin te'vilinde, özellikle müteşâbihlerinde şiddetli ihtilafları vardır.

Bunun dışında, iki mektebin ihtilaf ettiği ana konuları aşağıdaki başlıklar altında sıralayabiliriz:

- 1- Resulullah'ın (s.a.a) ashâbı hakkında.
- 2- İslâm dininin kaynaklarına ulaşma yollarından sayılan İmâmet ve Hilâfet meselesinde.
- 3- Kur'ân-ı Kerim'in yanı sıra ahkam ve akâidin diğer kaynaklarının neler olduğu hususunda.

Bu konuların her birini ayrı ayrı ele alarak her iki mektebin bu alanlardaki görüşlerini incelemeye ve değerlendirmeye tabi tutacağız.

İlk önce bu kitapta sürekli karşılaşacağımız bazı ıstılahları açıklayacak, daha sonra Arapça lügat kitaplarının nasıl toplanıp hazırlandığına değineceğiz.

ARAPÇA SÖZCÜKLER VE İSLÂMÎ İSTİLAHLAR

İstilahları Tanıma:

- 1- Arap lügatı
- 2- Şer-i ıstilah veya İslâmî ıstilah
- 3- Müteşerria ıstilahı veya Müslümanların ıstilahı

Bazen birincisine Arab'ın adlandırması, ikincisine, Şer'iat sahibinin adlandırması ve üçüncüsüne ise Müslümanların adlandırması tabirini de kullanırız:

1- Arap Lügatı

Arap lügatından bahsetmeyi öne almamızın sebebi, Kur'ân-ı Kerim'in Arapça nazil olduğudur.

Bugün kullandığımız kelimelerin çoğu çok eski zamanlarda ve İslâm'dan önce ve sonra, bu gün yaygın olan anlamlarında kullanılıyordu. "Ekl" ve "şorb" (yemek, içmek) veya "leyl" ve "nehar" (gece, gündüz) kelimeleri gibi. Ama Arapça kelimeleri arasında birçok anlamı olan kelimeler de vardır. İlk önceleri Arapça'da bir şeyden faydalanmak anlamına gelen, sonra Araplar arasında zahmetiz olarak bir şeyi elde etme anlamında kullanılan ve daha sonra da İslâm'da ister zahmetle olsun ister zahmetsiz genel olarak bir şeyi elde etme anlamında kullanılan "ğunm" lügatı gibi.

Yine bir kelimenin bir kabilede bir anlamda ve başka bir kabilede ise başka bir anlamda kullanıldığı da görülmüştür; "el-Esleb" kelimesi

gibi. Hicaz ahalisi bu kelimeyi taş anlamında, Temimiler ise toprak anlamında kullanırlar.¹³⁵

Uzağa gitmeyelim; günümüzde Irak ahalisi "mebsut" kelimesini "dayak yiyen kimse", Suriye ve Lübnan halkı ise "sevinçli kimse" anlamında kullanırlar!

Dolayısıyla "el-Esleb" kelimesi Temimiler'de bu anlama, Hicazlılar'da ise o anlama gelir; nitekim "mebsut" kelimesi de böyledir.

2- Şer'î İstilah veya İslâmî İstilah

Allah-u Telâ son peygamberini gönderdiğinde Arapça olan bazı kelimeleri halk arasında yaygın olan anlamlarının dışında bir anlamda kullandı. Örneğin Arapça'da mutlak dua ve yakarış anlamında olan "salât" kelimesini Resulullah (s.a.a), içinde özel bir takım okunuşları olan ve kıyam, rüku' ve secde gibi belli başlı hareketleri içeren özel bir ibadet eyleminde kullandı; Araplar bu kelimeyi bu anlamda kullanmıyorlardı.

Bu yeni adlandırmaya şer'î istilah" veya "İslâm'ın adlandırması" denir,. Bu bazen bir kelimenin lügat anlamının değişmesi şeklinde olmuştur, "salât" kelimesi gibi; bazen ise şâri' ve kanun koyucunun yepyeni bir kelimeyi yeni bir anlam için kullanması şeklinde "er-Rahmân" kelimesinin Allah-u Telâ'ya sıfat olarak kullanılması gibi..

Elbette bu gibi istilahlar mezkur kelimenin halk arasında bilinen anlamda Kur'ân'da veya Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde kullanıldığı durumda şer'îdirler. Bunun dışında, şer'î bir istilah olamaz.

Dolayısıyla şer'î istilahlı şöyle tanımlayabiliriz:

Şer'î istilah, Şâri' ve kanun koyucunun (Allah-u Telâ'nın) özel bir anlamda kullandığı ve Resulullah'ın da (s.a.a) İslâm ümmetine bunu ulaştırdığı kelimedir.

3- Müteşerrianın (Şer'îat ehlinin) Istlahı veya Müslümanların Adlandırması

Kelimelerden bir kısmı da Müslümanlar arasında özel bir anlam kazanmış ve o manada meşhur olmuştur. Buna örnek olarak Müslümanların "fıkıh" ve "fakih" anlamlarında kullandıkları "icthad"

---

135 - Tehzibu'l - Lügat, Zehri, c. 15, s. 91.

ve "müçtehid" kelimelerini söyleyebiliriz. Oysa birinci kelime Arapça'da "bir şeyi elde etmek için çaba harcamak" ve ikincisi ise "çaba harcayan"¹³⁶ kimse anlamında kullanılmıştır; Mesela bu kelimeler Resulullah'ın (s.a.a) şu hadisinde lügat anlamında kullanılmıştır:

*"Alim, müctehidden (çaba gösteren kimseden) yüz derece üstündür." Buradaki müctehidden (çaba gösteren) maksat, ibadette çaba sarf eden kimsedir.*¹³⁷

Yine Resulullah'ın sireti hakkında şöyle nakledilmiştir:

*"Resulullah (s.a.a) her ayın son on günü diğer zamanlardan daha fazla ictiha ederdi." Yani ibadet için dah çok çaba gösterirdi.*¹³⁸

"İctihad" ve "Müçtehid" kelimeleri ne Kur'ân-ı Kerim'de ve ne de Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde "fıkıh" ve "fakih" anlamlarında kullanılmadığı halde Müslümanların arasında bu anlamda yaygınlaştığı için buna "müteşerrie örfü" veya "Müslümanların adlandırması" denilmektedir.

Bu ıstıhlardan bazıları bütün Müslümanlar arasında değil, sadece bazı Müslümanlar arasında özel bir anlamda kullanılır. "Zekeriya orucu" gibi; bazı Müslümanlar bu deymi susma ve konuşmamakla birlikte oruç tutma anlamında kullanırlar.

Bu gibi ıstıhlara "mahalli ıstıhlalar" dememiz daha yeride olacaktır; örneğin "Bu, Bağdat'lı Müslümanların ıstılahıdır" veya "Kahire'li Müslümanların ıstılahıdır" demeliyiz; böyleki ıstıhlara, Müslümanların ıstılahı veya şer'at ehlinin ıstılahı veya Müslümanların adlandırması demek uygun olmaz.

Bu husus, çeşitli İslam mezheplerinin her birisi arasında yaygınlaşan onlara özel ıstılah ve deyimler için de aynen geçerlidir.

Örneğin Hâricîler'in kullandıkları "eş-Şârî" ve "el-Müşrik" kelimeleri gibi. Hâricîler'de "eş-Şârî" kelimesi Müslümanlarda "mücâhid" kelimesi gibidir. Hâricîler "Müşrik" tabirini ise bütün Müslümanlar veya kendi taraftarları olmayanlar, yani kendilerinden başka bütün Müslümanlar için kullanırlar.

---

136 - Bkz. Nihâyetü'l - Lugat, İbn-i Esir, "cehd" kelimesinin aşağısında.

137 - Mukaddime-i Sünen-i Daremi, "Fazlu'l - İlim vel Alim" bölümü, c. 1, s. 100, h:32.

138 - Sahih-i Müslim, "İtikaf" kitabı, "İctihad fi aşr-il evahir-i min şehri-ir Remazan" bölümü, h:1175.

Yine kinayeli bir isim olan "Râfızî" kelimesi de böyledir. Bu ismi hilâfet okulu izleyicilerinden bazıları Ehlibeyt (a.s) Mektebi izleyicilerinden bazıları hakkında kullanmışlardır. Yine Ehlibeyt (a.s) Mektebi izleyicilerinin Ehlibeyt düşmanları için kullandıkları "Nâsibî" kelimesi de böyledir.

Dolayısıyla, birincisine biz "Hâricîlerin ıstılahı", ikincisine "Hilâfet mektebinin ıstılahı" ve üçüncüsüne ise "Ehlibeyt (a.s) Mektebi izleyicilerinin ıstılahı" diyoruz.

O halde, "Hilâfet Okulu"nda "Nâsibî" kelimesiyle karşılaştığımızda bunu "Ehlibeyt'in düşmanı" diye alamayız. Veya Hâricî olmayanların "Şârî" kelimesini kullandıklarını gördüğümüzde bu kelimedden Hâricîlerin kullandıkları anlamı anlamamız doğru değildir.

4- Hakikat ve Mecâz

Bir kelimenin kendi anlamında kullanılışı öylesine yaygın ve meşhur olsa ki artık ondan onu duyan kimsenin aklına o anlamından başka bir şey gelmezse, o zaman o kelimenin o manada kullanılışı "hakiki kullanılıştır" denir. Vahşi ve yırtıcı bir hayvan anlamına gelen "esed" (aslan) kelimesi gibi. Veya Müslümanlar arasında özel bir takım zikirler ve bir takım hareketleri ihtiva eden özel bir ibadetten başka bir şey anlaşılmayan "salat" (namaz) kelimesi gibi. Birinci örnekte "Esed" kelimesi yırtıcı hayvanda hakikattir. İkinci örnekte ise "Salât" kelimesi belli zikir ve amelleri ihtiva eden ibadette hakikattir, denir. Yine birincisine "Hakikat-i Lüğaviyye" (lügatsal hakikat), ikincisine ise "Hakikat-i Şer'iyye" (Şer'i hakikat) denir.

Bazen de "Esed" (aslan) kelimesini cesur ve yiğit kimseler için kullanılır; mesela, "aslanın camide hitabe ettiğini gördüm!" derler.

Burada aslan kelimesi mecâzi olarak cesur ve yiğit kimse için kullanılmıştır. Kelimenin bu şekilde kullanılışına "mecâz" denir. Ancak kelime mecâzi anlamda kullanıldığında muhatap "aslan" kelimesinden yırtıcı hayvan anlamında olan hakiki anlamının kastedilmediğini bilmesi için bir karine ve belirti olması gerekir. Örneğin bu cümledeki "hitabe etme" karinesi gibi; zira ister mescidde olsun, ister başka bir yerde yırtıcı hayvanın konuşamayacağı açıktır. İşte bu, muhatabın, bu kelimedden yırtıcı hayvan değil de cesur insanın kastedildiğini anlamasını sağlar.

Arapça Lügat Kitaplarının Derlenmeye Başlaması

Lügatçiler Arapça kelimeleri toplayarak lügat kitaplarını derlemeye başladıkları hicretin ikinci ve üçüncü Hicrî yüz yıllarında, her kelimenin karşısına buldukları cahiliyet döneminden kendi zamanlarına kadar kullanıldığı bütün manaları istisnasız kaydettiler; ister o anlam lügatçiler arasında yaygın olan bir mana olsun, isterse İslam'a dinine has bir mana ve ıstılah olsun, isterse de Müslümanlar arasında yaygınlaşmış bir mana ve kullanım olsun; bunların hepsini aralarında hiçbir fark gözetmeksizin peş peşe yazdılar.

Ancak İslâm fakihleri asırlar boyunca takdire şayan bir çalışmayla şer'î ve fikhî ıstılahları diğerlerinden ayırt edip her birinin kullanıldığı yerleri ve sınırını belirlediler; salât, savm, hac vb. ıstılahlar gibi. Böylece fikhî ve şer'î ıstılahları herkes tanımış oldu.

Ama fikhî olmayan İslâmî kelimeleri tanımada böyle bir çalışma yapılmadığı için Müslümanlarca meşhur olmayan bir takım kelimeler, öylece belirsiz bir şekilde kaldı; acaba o ıstılah şer'î bir ıstılah mı yoksa Müslümanların adlandırması mıdır, belli olmadı. Bu konu İslâmî kavramların idrakinde ve yer yer şer'î bazı hükümlerin anlaşılmasında zorluklarla karşılaşılmasına sebep oldu. Bunun en bariz örneklerinden birisi, burada incelemek istediğimiz "sahâbî" ve "sahabe" kelimesidir.

1. KONU

İKİ OKUL AÇISINDAN SAHÂBİLİK VE SAHÂBÎLER

- 1) İki Mektebin Sahâbî Tarifi
- 2) İki Okul Açısından Sahâbenin Adaleti
- 3) İki Okul Açısından Konunun Özeti

BİRİNCİ BÖLÜM

İKİ MEKTEBE GÖRE SAHÂBÎNİN TARİFİ

- a) Hulefa Mektebinde Sahâbînin Tarifi
- b) Ehlibeyt Mektebinde Sahâbînin Tarifi
- c) Her İki Mektebin Sahâbîyi tanıma Yönteni
- d) Bu Yöntemlerin Tartışması

İKİ MEKTEBE GÖRE SAHÂBÎNİN TARİFİ

Ehl-i Sünnet'e Göre Sahâbî Kimdir?:

İbn-i Hacer, "El-İsâbe" adlı eserinin 1. faslının girişinde "sahâbî"yi şöyle tarif eder:

"Sahâbî, iman etmiş olarak Hz. Peygamber'i (s.a.a) gören ve müslüman olarak da ölen kimseye denir. İster Hz. Resulullah'la (s.a.a) uzun süre görüşüp konuşmuş olsun, ister kısa bir süre; Resulullah'tan bir söz duyup o sözü rivâyet etse de, etmese de; Hz. Peygamber'in (s.a.a) safında müşriklere karşı savaşmış olsa da, olmasa da; hatta Allah'ın Resulü'nü sadece bir kez görüp onun meclisinden hiç faydalanmamış veya körlük vb. sebeplerden dolayı onu gözüyle bile göremeyip sadece huzuruna varmış olsa bile "sahâbî" sayılır."¹³⁹

İbn-i Hacer, bir başka yerde, "Pek çoklarının sahâbî olarak tanınmasının ölçü ve kıstasları" başlığı altında şöyle yazmaktadır:

"...İlk başlarda belli bir gelenek vardı, bu gelenek gereği, savaşlarda ordu komutanları sadece sahâbî olanlar arasından seçilirdi... Hicretin onuncu yılına varıldığında ise Mekke ve Taifliler arasında müslüman olmayan ve Hz. Resulullah'la (s.a.a) vedâ haccına katılmamış bulunan bir tek kişiye rastlamak mümkün değildi. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ömrünün son zamanlarında Medine'de ve Evs'le

---

139 - el-İsâbe, c. 1, s. 10. Halifeler mezhebi mensuplarının bu görüşünü Şehid-i Sâni de aynı dille aktarmakta ve Diraye adlı eserinde sahâbeyi şöyle tanımlamaktadır: Mu'min ve müslüman olarak Hz. Resulullah'ı (s.a.a) görmüş olan herkes sahâbîdir!"

Hazrec kabileleri arasında müslüman olmayan hiç kimse kalmamıştı. Hz. Peygamber (s.a.a) hayatta olduğu sürece bu insanlardan hiçbiri alenen İslâm'dan çıkmamış ve açıkça küfrünü göstermemişti¹⁴⁰.

Evet, İbn-i Hacer'de geçen tarif kısaca böyle. "Yüz elli Uydurma Sahâbî" adlı kitabımıza başvuran okuyucular, "sahâbî"ye getirilen bu yetersiz ve tutarsız tanımlama ve sırf bu bakış açısı nedeniyle, İslâma ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sünneti ve hadislerinin başına neler geldiğini açıkça görebilirler.

Ehlibeyt (s.a) Mektebine Göre Sahâbî Kimdir?:

Ehl-i beyt (s.a) mektebine göre "sahâbî"ye getirilen tanım ve tarif, eski Arapça lügatlarında bu terimler için verilen tarif ve tanımlarla aynıdır. Bunlardan bazıları şöyle:

"...Çoğulu sahb, sıhâb, ashâb ve sahâbe olan "sâhib" kelimesi arapçada dost, arkadaş, sırdaş, kafa dengi ve kendisiyle sıkça görüşüp konuşulan yakın arkadaş anlamlarına gelir ve uzun ve köklü dostlukları ifade etmek için kullanılır; nitekim musâhabet uzun bir süre muâşeret ve hem sohbet olma manasını içerir."¹⁴¹

İki kişi veya kişiler arasında yakın sohbet arkadaşlığı kurulduğunda "sâhib" kelimesi ikinci zamire eklenerek tamamlama yaratmakta ve meselâ Kur'ân-ı Kerim'de de geçtiği bir örnekte olduğu gibi **"Ya sâhibey-is sîc"** (ey benim hapis arkadaşlarım) veya **"Ashâb-u Musa"** (Musa'nın arkadaşları) tamlamalarında sâhib ve ashâb kelimeleri "sîc" ve "Musa" kelimelerine eklenerek belirtili tamlama oluşturmaktadır.

Aynı şekilde, Hz. Resulullah (s.a.a) döneminde de o hazretin sohbet arkadaşlarına **"Sâhib-ür Resul"** ve **"Ashâb-ür Resul"** denilerek tamlama yapılırdı.

Ayrıca yine o dönemlerde kullanılan **"Ashâb-u bi'at-iş şecere"** (bir ağacın altında yapılan Rıdvan biatı Ashâbı) ve **"Ashâb-u Suffe"** (sofa ehli) isimlerinde de "ashâb" kelimesi tamlamanın ek unsuru durumundadır.

Binaenaleyh Hz. Resulullah (s.a.a) döneminde sırf "sahib" veya "ashâb" terimleri söylendiğinde o hazretin dostları ve arkadaşları anlaşılmıyordu; bilakis, daha sonraları, hilâfet mektebinin izleyicileri

140 - el-İsâbe, c. 1, s. 10 - 13.

141 - Bkz: Müfredat-ı Râğıb ve Lisân-ül Arab "Sehb" kelimesi.

tarafından Hz. Resulullah'ın (s.a.a) arkadaşları için sadece "sahâbî", "sahâbe" ve "Ashâb" kelimeleri kullanılmaya başlanmıştır. Yani sırf Peygamber'in arkadaşlarının "sahâbî" olarak adlandırılması ne Kur'ân'dan kaynaklanan bir şeydir ne de İslâm'dan; bu sadece daha sonra bazı müslümanlar tarafından belirlenmiş bir ıstılahtır.

Hulefa Mektebinde "Sahâbî"yi Tanıma Yöntemi:

Hulefa Mektebine (Ehl-i Sünnet'e) mensup "Peygamberin Ashâbının biyografilerini yazan yazarlar", Ashâbı tanımak ve kimin sahâbî olup kimin olmadığını belirtmek için özel bir kural koymuşlardı, bu cümleden olmak üzere İbni Hacer "El-İsâbe" adlı eserinde şöyle yazar:

"... Kimin sahâbî olduğunun anlaşılması için önderlerin - halifelerin- üstü kapalı olarak belirttikleri kıstaslardan biri de İbn-i Ebî Şeybe'nin "El-Musannaf" adlı eserinde geçen ve kesinlikle sahih kabul edilen şu rivâyettir: "Halifeler arasında, savaşlarda komutanları sadece Ashâptan olanlar arasından seçmek bir gelenektir -ilk iki halifenin yöntemi ve sünnetiydi-"¹⁴².

Halbuki, "Kesinlikle sahihtir" diye tanıttıkları bu rivâyet, aslında Taberî'yle İbn-i Asâkir'in müsnedlerinde kendi senetleri olarak gösterdikleri Seyf b. Ömer, Ebu Osman, Hâlid ve Ubâde'den naklettikleri rivâyetteki şu cümledir:

"...Komutanlar, sahâbe arasından seçilirdi; sahâbe arasında böyle önemli bir görevi üstlenecek biri bulunmazsa, sahâbe olmayanlar da seçilebiliyordu."¹⁴³

Taberî bir başka rivâyette Seyf'ten şöyle nakleder:

"... Ömer, savaşın üstesinden gelebilecek birini bulursa, onu komutan olarak atamayı ihmal etmezdi. Sahâbe arasından böyle birini bulamadığı zamanlarda ise "tabiin" arasından, iyi isim yapmış ve bu özelliğe sahip birini seçerdi. Müslümanlarla mürtedler arasındaki savaşlara katılanların böyle bir göreve seçilme şansı yoktu."¹⁴⁴

---

142 - El-İsâbe, c. 1, s. 13.

143 - Taberî Tarihi, c. 1, s. 2151.

144 - Taberî Tarihi, c. 1, s. 2457-2458.

Hulefa Mektebindeki "Sahâbeyi Tanıma Yöntemi"ne Eleştiri:

Yukarıda bahsi geçen her iki rivâyetin de ilk kaynağı, yalancılık ve zındıklıkla suçlanmakta olan Seyf b. Ömer et-Temimi'dir¹⁴⁵. Seyf bu kuralı Ebu Osman'dan duyduğunu söylemekte, o da Hâlid ve Ubâde'den naklettiğini belirtmektedir. Halbuki Seyf b. Ömer, rivâyetlerinde ondan (Ebu Osman'dan) "Yezid b. Useyd El-Ğassânî" adıyla söz etmektedir ki, gerçekte bu isimde bir râvî mevcut olmayıp tamamen Seyf'in uydurduğu isimlerden biridir!¹⁴⁶

Ancak biz burada, sözkonusu rivâyetin râvîlerini bir kenara bırakıyor ve bu tür rivâyetlerin esasen tarihi gerçeklerle de bağdaşmadığını ve bilinen birçok hakikatle zaten çeliştiğini vurgulamak istiyoruz. Zira:

Ebulferec İsfahânî, "El-Ağânî" adlı eserinde şöyle yazar:

"İmruu'l - Kays, 2. Halife Ömer'in vasıtasıyla müslüman oldu ve Halife de buna karşılık hemen orada, henüz bir tek rek'at namaz dahi kılmamış olan bu adama devlet işinde önemli bir görev verdi"¹⁴⁷.

İsfahânî, bu ilginç olayın ayrıntılarını Avf b. Hâricet-il Merrî'den şöyle nakleder:

"Hattaboğlu Ömer'in halife olduğu dönemlerdi; onunla birlikte bir mecliste oturmuştuk. Bu sırada birisi içeriye girdi; başının sağ ve sol taraflarındaki az saçıyla göze çarpıyordu, ayakları çıplaktı, öylesine ki ayak parmakları birbirinin tam karşısında ve tabanı vücudunun sağ ve sol yanına dönük durumdaydı. Orada oturanları ite kaka ilerleyerek en öne, Ömer'in bulunduğu yere ulaştı ve halifeliğin geleneğine uygun şekilde onu selamladı. Ömer kim olduğunu sorduğunda "Ben Hıristiyanım, adım İmruu'l - Kays b. Adıyy-il Kelbî'dir" dedi. Ömer onu tanıdı, "Pekâlâ, söyle bakalım ne istiyorsun?" diye sordu. İmruu'l - Kays müslüman olmak istediğini söyleyince Ömer İslâm'ı anlattı ve o da kabul ederek müslüman olduğunu söyledi. Ömer bir mızrak istedi; getirdiler. Mızrağın ucuna bir sancak bağlayarak o adama verdi

---

145 - Seyf b. Ömer Tamimi'nin biyografisi için bkz: Abdullah b. Saba, c. 1.

146 - Ae, c. 1, s. 117. Ayrıca, yazarın henüz basılmamış "Uydurma Râvîler" eserine de bakılabilir.

147 - Ağani, c. 14, s. 158.

ve onu Şam yakınlarındaki Kuzâa¹⁴⁸ müslümanlarının valisi olarak atadığını bildirdi. İmrûu'l - Kays, Ömer'in verdiği sancağı alıp o meclisten çıktı, rüzgarda dalgalanan sancağıyla, Kuzâa mintikasına doğru yola koyuldu."¹⁴⁹

Aynı şekilde; Algame b. Elâset-il Kelbi'nin mürted olduktan sonra Ömer tarafından Hurân¹⁵⁰ bölgesine vali olarak atanması olayı da bu iddiayla tamamen çelişmektedir. İsfahanî'nin El-Ağânî kitabında, Algame'nin biyografisi bölümünde şöyle kayıtlıdır:

"Algame, Hz. Resulullah (s.a.a) döneminde müslüman oldu; o hazretle görüşüp konuşma şerefine de kavuştu. Ancak, Ebubekr'in halifeliği döneminde İslâm'dan çıkarak mürted oldu. Ebubekir, Hâlid b. Velid'i onu tutuklamakla görevlendirdiyse de Algame kaçmayı başardı. Algame'nin daha sonra geriye dönerek özür dilediği ve tekrar müslüman olduğu söylenir¹⁵¹."

İbn-i Hacer'in El-İsâbe isimli eserinde de şöyle geçer:

"Algame, Ömer'in hilâfeti döneminde şarap içince Ömer ona had uyguladı. Bunun üzerine Algame İslâm dinini bıraktığını söyleyerek Romalılara sığındı. Roma imparatoru onu sıcak bir şekilde karşılayıp "Sen, Âmir bin Tufeyl'in amca oğlu değil misin?" diye sordu. Bundan pek alınan Algame "Âmir'den başkasını tanımıyorsun galiba!" dedi.¹⁵²

Daha sonra Âmir'in hatırı için sığıntı kabul edilmeyi kendine yediremeyip geri döndü ve Medine'ye gelip tekrar İslâm dinini kabul etti.

---

148 - Kuzâa kabilesi: Hiydan, Behra, Belî, Cüheyne vb... kabilelerini kapsayan büyük bir kabileydi; İbni Hazm'ın "Cemheret-u Ensâb-il Arap" kitabının 440 ve 460. sayfalarında etraflıca anlatılır. Kuzâa kabilelerinin merkezi önce Şehir, sonra Necrân, sonra da Şam olmuştur. Bu kabilelerin yerleşim bölgesi Şam'la Hicaz'dan Irak'a varan çok geniş bir alanı kapsıyordu. Bkz. Mucem-u Kabâil-il Arap, Kuzâa kelimesi, c. 3, s. 957.

149 - el-Ağânî, c. 14, s. 157. İbni Hazm bu mevzuyu özet olarak Cemhere'nin 284. sayfasında anlatmıştır.

150 - Hurân; Dimeşk eyaletine bağlı çok geniş bir bölgenin adıdır, bkz: Mu'cem-ül Büldân, c. 2, s. 358.

151 - el-Ağânî, c. 15, s. 56.

152 - el-İsâbe, c. 2, s. 489 - 496. Algame'yle amcaoğlu Âmir arasında bir hadise vuku buluyor ve birbirlerine çirkin sözler sarfediyorlar. Biz burada onları aktarmaya utanıyoruz, Algame'nin Roma imparatorundan alınmasının nedeni de, bu macera olsa gerektir; bak: İsfahânî'nin El-Ağânî isimli eseri, c. 15, s. 50-55 ve İbni Hazm'ın Cemhere'si, s. 284.

Algame açıkça mürted olduğu halde Halife tarafından önemli bir makama atanmıştır. Bir hayli düşündürücü olan ve "sahâbe tamamen âdildir ve sahâbeden gayrisi da komutanlığa veya resmi bir göreve atanmamıştır" iddiasıyla da açıkça çelişen bu acı vak'a hem İsfahânî, hem İbn-i Hacer tarafından kaydedilen sahih belgeler arasındadır. İsfahânî olayı şöyle anlatır.

"...Hâlid b. Velid'in yakın arkadaşlarından olan Algame, mürted olup dinden çıktıktan sonra tekrar Medine'ye dönüp kimselere görünmeden akşam karanlığında camiye girip bir köşeye oturdu. Bir süre sonra Hattaboğlu Ömer camiye girerek bir köşede oturmakta olan Algame'ye selam verdi. Ömer'in Halid'e çok benzemesi, Algame'yi hataya düşürmüştü; gecenin karanlığında Ömer'i Halid zannederek onunla -yavaş sesle- konuşmaya başladı. Sohbet koyulaşınca "Ömer seni görevinden azletti mi?" diye sordu. Algame'nin hatasını farkederek Ömer, daha fazla bilgi alabilmek için Halitmiş gibi davranarak "evet" dedi. Algame "Böyle olacağı belliydi" diyerek "Seni çekemeyenler vardı, bu onların işi olsa gerek" diye hayıflanınca, Ömer bu fırsatı kaçırmayarak atıldı: "İntikam almak istersem yardımcı olur musun?" Algame sert bir şekilde itiraz etti: "Neler söylüyorsun sen? Allah'a sığınırım! Ömer'in boynumuzda hakkı var, reisimiz bizim o! Ona el kaldırmaya hakkımız yok bizim!" Bunun üzerine Ömer -ki Algame onu halâ Halid zannediyordu- ayağa kalkıp camiyi terk etti.

Ertesi gün Ömer'in halkı kabul günüydü. Halit'le Algame de gelip bir köşeye oturdular. Bir süre sonra Ömer, Algame'ye dönerek "Ne haber Algame? Halid'e söyleyeceklerini söyledin mi?" diyerek sordu. Algame neye uğradığını şaşırmişti, "Ey Ebu Süleyman! Sen konuştun mu onunla?" dedi tedirginlikle Halid'e. Halid "Hayır dedi, "Seninle görüştüğümüzden bu yana Ömer'le hiç konuşmuş değilim ki!" Halid kısa bir duraklamadan sonra Algame'nin kulağına eğilip "Sen onu daha önce görmüş ve ben zannederek konuşmuş olmayasın?" diye sorunca Algame her şeyi anladı "Evet, vallahi doğru!" diyerek Ömer'e dönüp "Ey mu'minlerin emiri, sen benden hayır ve iyilikten başka şey duydun mu hiç?" diye sordu. Ömer onu tasdik ederek "Doğrudur" dedi ve ekledi: "Huran'ın yönetimini sana vermemi ister misin?" Algame "Elbette isterim!" deyince halife hemen orada gerekli fermanı hazırlayıp Algame'yi Huran'a komutan ve vali olarak atadı. Algame, ömrünün sonuna kadar Huran'da vali ve komutan olarak kaldı ve orada da öldü."

İbn-i Hacer, bu hadiseyi yukarıdaki şekilde anlattıktan sonra şöyle der: "Ömer, Huran'ın yöneticiliğine dair fermanı Algame'nin eline verdikten sonra "Senin gibi gerçek taraftarlarımın olması dünyadaki her şeyden daha değerlidir benim için" dedi.

Evet, yukarıdaki hadise, maalesef bütün ayrıntılarıyla muteber İslâm kaynaklarından alınmış tarihi gerçeklerden sadece biridir. Buna rağmen Hulefa Mektebi (Sünnî) uleması salt rivâyetlerine dayanarak Resulullah'ın (s.a.a) sahâbesini tanımanın ölçü ve kıstaslarını belirleme yoluna gitmiş ve bu yüzeysel yaklaşımın tabii bir neticesi olarak da Seyf b. Ömer gibi zındıklıkla suçlanan birinin uydurduğu insanları Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gerçek sahâbilerinden sayma hatasına düşmekten kurtulamamıştır. Biz burada meseleyi özetle aktardık; daha etraflıca öğrenmek isteyenler "Yüz Elli Uydurma Sahâbî" adlı eserimize başvurabilirler.

Kimlere sahâbe denilip denilemeyeceği konusunda Ehl-i Sünnet ve Şîa mezhebindeki kıstasları böylece değerlendirdikten sonra, şimdi bu iki mezhebin "Sahâbenin adâleti" konusundaki görüşlerini kısaca aktarmaya çalışalım:

İKİNCİ BÖLÜM

HULEFA VE İMAMET MEKTEPLERİNDE SAHÂBENİN ADÂLETİ

- 1) Hulefa Mektebine Göre Sahâbenin Adâleti
- 2) Ehlibeyt Mektebine Göre Sahâbenin Adâleti
- 3) Mu'min ve Münâfıǵı Tanıma Kıtaları

Hulefa Mektebine Göre Sahâbenin Adâleti

Hulefa Mektebi'ne mensup Müslümanlar, istisnasız olarak bütün sahâbeyi âdil bilir ve İslâmî hükümlerde ve şer'î konularda sahâbeye müracaat ederler.

Dirâye ve hadis ilimleri dallarında bu mektebin en önde gelen alimlerinden biri olan, "Cerh ve Tâ'dil" ehlinin İmâmı Hafız Ebu Hâtem Râzi¹⁵³; bu mevzuda eserinin mukaddimesinde, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahâbesinin adâleti konusunda şöyle yazar:

"...Allah Resulü'nün (s.a.a) sahâbesi vahy ve Kur'ân'ın nuzûlüne şahid olup bunların tefsir ve te'villerini bilen kimselerdir. Allah-u Telâ onları Peygamber'ine dost kılmış, ona yardımcı etmiş, dinini ve sünnetini yaymaları ve ayakta tutmaları için seçmiş, Peygamber'ine sohbet arkadaşı olarak beğenmiş ve onları bizlere rehber ve önderler tayin etmiştir. Belirlediği sünnetler, kurallar ve koyduğu kanunlardan, sâdır ettiği hükümlere, yaptığı hakemlikler ve verdiği hüküm ve kararlara, serbest ve câiz gördüğü veya men edip yasakladığı şeylere varıncaya kadar Allah Resulü'nün (s.a.a) Allah-u Telâ tarafından kendilerine tebliğde bulunduğu her şeyi tam anlamıyla kavrayıp anlamış, iyice öğrenip belleklerine yerleştirmiş ve dinde fakih ve âlim olmuşlardır. Hz. Resulullah'ın (s.a.a) yanında bulundukları için Allah'ın emir ve nehiyelerini -yasaklarını- hikmet ve gerekçeleriyle

---

153 - Ebu Muhammed Abdurrahman b. Ubeyy Hâtem Râzi (doğ: hk.327)'nin tanınmış eseri "Takdimetu'l - Marifeti li-Kitab'il Cerh-i Ve't-Ta'dil, hk. 1371'de Haydarabad'da basılmıştır.

birlikte öğrenmiş ve Kur'ân'dan nasıl faydalanılması ve hükümler çıkarılması gerektiğini en iyi şekilde anlayıp kavramışlardır. Allah (Azze ve Celle) onları seçip ümmetin liderleri ve önderleri olarak belirlemek suretiyle kendilerine lütufta bulunmuştur; şüphe, tereddüt, hata, kötü zan, kendini beğenmişlik ve başkalarının kusur ve ayıplarını arama gibi hasletleri onlardan tamamen silip uzaklaştırmış ve onları ümmetin âdilleri olarak tanımlayarak **"... ve böylece insanlara şahid olmanız için sizi orta -yolu izleyen- ümmet kıldım"** (Bakara,143) buyurmuş ve Allah Resulü (s.a.a) de bu âyette geçen vasat ümmet - orta yolu izleyen ümmet- tabirini "âdil ümmet" olarak tefsir etmiştir. Binaenaleyh o hazretin Ashâbı, ümmetin âdilleridirler; bizi doğru yola hidâyet eden önderler, din konusunda Allah'ın hücceti ve Kur'ân ve Sünnet-i Resulullah'ın (s.a.a) taşıyıcılarıdır. Allah-u Telâ onlara müracaat edilmesini ve onların yöntem ve yolunun izlenilmesini emretmiştir. Onları örnek almamızı ve onlara uymamızı istemiş ve Nisa, 115'te şöyle buyurmuştur: **"Kim de kendisine dosdoğru yol apaçık belli olduktan sonra Peygamber'e muhalefet ederse ve mu'minlerin yolundan başka bir yola uyarsa onu döndüğü şeyde bırakırız ve cehenneme sokarız. Ne kötü bir yaratıktır o!"**¹⁵⁴

Yine birçok hadiste Hz. Resulullah (s.a.a) halkı hadislerini yaymaya teşvik etmekte ve ashâbını övüp onlar için dualarda bulunduktan sonra şöyle buyurmaktadır: *"Benim sözlerimi dinleyip aklında tutan ve onları duymayanlara aktaranları Allah daima korusun"* ve *"Burada hazır bulunan sizler, benden duyduklarınızı gidip başkalarına da anlatın."* ve *"Kur'ân âyetlerinden biri dahi olsa, benden duyduklarınızı başkalarına aktarın ve hiç çekinmeyin, kimseden korkmayın"*

Bu nedenledir ki Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahâbesi -ki Allah onlardan razı olsun- dört bir yana dağılarak savaşımlara, gazvelere ve zaferlere katıldılar; yargı, yönetim ve benzeri işlerde çeşitli önemli görevler üstlendiler. Kendi beldelerinde veya ikamet ettikleri yerlerde, Hz. Resulullah'tan (s.a.a) duyup öğrendiklerini halka anlattılar¹⁵⁵

---

154 - Ehl-i Beyt mezhebine mensup Şîa'ya göre, bu âyetteki "mu'min"den maksat, rastgele her sahâbe değil, sahâbenin mu'min ve takvalı olanları ve bu iman ve takvalarını sonuna kadar koruyabilenlerdir.

155 - Hulefa Mektebinde hicretin 1. yy'ının sonlarına kadar Hz. Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yayılması, bilhassa hadislerin yazılması ve yazılı olarak

Kendilerinden sorulan sorulara; Hz. Peygamberin (s.a.a) o soru ve benzeri sorulara verdiği cevapları dikkate alarak cevap veriyor ve kendi görüş ve fetvalarını belirtiyorlardı. Allah rızasını umarak O'nun helal ve haramlarını, farzlarını ve ahkâmını ve resulünün sünnet ve hadislerini insanlara öğretilip anlatmaktaydılar. Allah (Azze ve Celle), onları kendi katına alıncaya kadar bütün sahâbe böyle yaşadı, Allah cümlesinden razı olsun, cümlesine rahmet eylesin"¹⁵⁶

İbn-i Abdulbir, *İstiâb*'ının önsözünde "Sahâbenin tamamının âdil olduğu ispatlanmıştır" dedikten sonra, daha önce Ebu Hâtem Râzi'den aktardığımız örnekte olduğu gibi, sahâbenin sadece mu'minleri hakkında buyrulan âyet ve hadisleri ard arda nakleder¹⁵⁷

İbn-i Esir de, *Üsd-ül Gâbe* adlı eserinin önsözünde şöyle yazar:

"Allah'ın hükümlerinin teferruatlı açıklaması ve dinimizle ilgili helaller, haramlar ve diğer meseleleri kapsayan sünen, ancak onları rivâyet eden râviler ve senet olarak gösterdiği ricallerin, bilhassa da Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahâbesinin doğru olarak bilinip tanınması halinde sahih kabul edilebilir. Hele sahâbenin kimler ve nasıl insanlar olduklarını öğrenmeden ve onları tanımadan diğer rical ve râvileri tanıyıp bilebilmek hiç mümkün olmayacaktır. O halde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ashâbının soy-sop ve biyografilerinin teferruatlı bir şekilde bilinmesi zaruridir. Resulullah'ın (s.a.a) ashâbi hadis ve sünnet senetlerinde adı geçen diğer râvilerle her açıdan eşit ve beraberdiler; cerh, ta'dil ve onların durum ve davranışlarını eleştirme hariç (onlar kesinlikle cerh ve tadil edilemez ve eleştiriye tabi tutulamazlar); zira ashâbın hepsi âdildir, onlara kusur bulmak ve onları eleştirmek imkansızdır."¹⁵⁸

Hadis hafızı İbn-i Hacer, *El-İsâbe* adlı eserinin 3. faslında Ashâbın adâleti konusunda şöyle yazar:

---

saklanması veya yayılması yasaklamıştı; bu yasağı ilk başlatan ve bu bid'ati İslâm'a ilk sokan kimse ise, ne yazık ki ilk halife olmuştur.

156 - *El-Cerh-i Vet-Tâdil*, s. 7-9.

157 - Ebu Ömer Yusuf b. Abdullah; Muhammed b. Abdulbirr'unmeriyy'ul Kartabi'ul Mâliki (hk. 368-463)'nin torunlarından olup tanınmış eser "*El-İsti'yâb Fi Esmâ'ul Ashâb*"ın yazarıdır.

158 - *Usd'ül Gâbe Fi Mârifet-il Sahâbe*, c. 1, s. 3.

"Ehl-i Sünnet mensupları Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bütün ashâbının istisnasız olarak âdil olduklarına ve bir avuç bid'at ehlinden başka kimsenin onlara karşı çıkmadığına inanır..."¹⁵⁹

Tanınmış hadisçi İmâm Ebu Zâr'e'den de şöyle nakledilmektedir:

"Allah Resulü'nün (s.a.a) ashâbından birini eleştiren yada onlardan biri hakkında ayıp ve kusur iddiasında bulunan birini görürsen, bil ki o zındıktır(!)"¹⁶⁰. Çünkü Allah ve Resulü'yle, Kur'ân'da belirtilen her şeyin doğru ve hak olduğunu biliyoruz ve bütün bunları bize iletip ulaştıranlar ise Resulullah'ın (s.a.a) ashâbından başkası değildir. Binaenaleyh ashâbı eleştirenler, bizim İslâm hakkındaki şahitlerimizi lekelemek suretiyle onları yalanlamak ve böylece Kur'ân ve sünneti reddetmek istemektedirler. Asıl eleştirilmesi ve kirli çamaşırları su yüzüne çıkarılması gerekenler, ashâbı eleştirmeye yeltenen zındık kâfirlerdir!"¹⁶¹

Evet, ashâbın adâleti konusunda Hulefa Mektebi'ne mensup âlimlerin görüşleri böyle. Şimdi Ehlibeyt Mektebi'nin "Ashâbın Adâleti" konusundaki görüşlerine bakalım:

İmamet Mektebine Göre Sahâbenin Adâleti:

Ehlibeyt mektebi; Kur'ân'da da belirtildiği gibi Hz. Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) ashâbı arasında dürüst ve iyi niyetli mu'minler olduğuna ve Allah-u Telâ'nın onları övdüğüne inanır. Bu cümleden olmak üzere Allah-u Telâ, Şecere Biati'ne katılanlar için şöyle buyurur:

"Andolsun, Allah, sana o ağacın altında biat ederlerken mu'minlerden razı olmuştur, kalplerinde olanı bilmiş ve böylece üzerlerine güven duygusu ve huzur indirmiştir ve onlara yakın bir fethi sevap olarak vermiştir" (Fetih,18).¹⁶²

---

159 - El- El-İsâbe Fi Temyiz'el Sahâbe, c. 1, s. 17-22.

160 - Tanınmış imâm ve fakih Ebu Zîrâe'nin; Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ashâbı arasındaki münafik sahâbe hakkında neler düşündüğünü merak etmemek elde değil!

161 - İbni Hacer'in El-İsâbe'si c. 1, s. 18. İbni Hacer, Ebu Zîrâe'yi tanıtırken şöyle der: " 11. sınıf güvenilir hadis râvilerinden ve hafız imâmlarındandır. h. 264. yılda vefat etti; Müslim, Tirmizi, Nesâi ve İbni Mâce gibi sıhah sahâbesi ondan rivâyetlerdi bulunmuşlardır. Biyografisi için bkz: Takrib'ut Tahzib, c. 2, s. 536 no:1479.

162 - Fetih,18.

Yukarıdaki âyette geçen övgü ve takdir, Şecere -Rıdvan- Biati'ne katılan sahâbenin hepsi değil, sadece mu'min olanları içindir¹⁶³ nitekim biat sırasında orada bulunan Abdullah b. Ubeyy, Evs bin Havlî gibi münafık sahâbeyi kapsamına almamaktadır.

Ehlibeyt inancı ve Şîa mezhebinde, Kur'ân'daki sarîh âyetlere istinaden sahâbe arasında da münafıklar bulunduğuna inanılır; Allah-u Telâ'nın bu münafıkları kınadığı ve kötülediği âyetlerden birinde şöyle buyrulmaktadır:

"Çevrenizdeki bedevilerden münafık olanlar vardır ve Medine halkından da nifakı alışkanlığa çevirmiş olanlar vardır; sen onları bilmezsin, biz onları biliriz; biz onları iki kere azaplandıracağız; sonra onlar büyük bir azaba döndürülecekler."¹⁶⁴

Keza yine Nur Suresi'nde de buyrulduğu gibi sahâbe arasından bazıları Hz. Resulullah'ın (s.a.a) zevcelerinden birini ahlâkî sapmayla suçlayacak kadar iftiranın boyutlarını¹⁶⁵ artırmış, Allah'ın gazabını üzerlerine çekerek O'nun Resulüne (s.a.a) töhmet ve karalamada bulunmuşlardır. Yine Allah-u Telâ'nın, asıl emellerini bilerek haklarında şöyle buyurduğu münafıklar da vardı sahâbe arasında:

"...Oysa onlar, bir ticaret veya eğlence konusu gördüklerinde -fırsatı ganimet sayarak- hemen ona doğru koşular ve seni ayakta bıraktılar..."¹⁶⁶

Bu vakıa Resulullah (s.a.a) mescidde durmuş Cuma hutbelerini okurken vuku bulmuştur.

Keza, aynı "sahâbî"ler arasında öyle münafıklar vardı ki Tebük gazvesi¹⁶⁷ -veya bir diğer rivâyete göre de Vedâ haccı¹⁶⁸- dönüşünde

---

163 - Şecere veya Rıdvan biati olarak bilinen bu hadise için bkz: Vâkıdî'nin Megâzî'si, s. 604 ve Hutat-ı Mıqrîzî, s. 291.

164 - Tevbe, 101.

165 - Ayşe'nin rivâyetine göre onun kendisini temize çıkaran, başkalarının rivâyetine göreyse Hz. Mariye'nin iffetini vurgulayan İfk hadisesi Nur Suresi'nin 11-17 âyetlerinde geçer.

166 - Cuma, 11.

167 - Ahmed b. Hanbel'in Müsned'i c. 5, s. 390 ve 453 ve: Sahîhi Müslim, c. 8, s. 122-123 Sıfat'ul Münâfıkun bâbı ve: Mecmau'z - Zevâid c. 1, s. 110 ve c. 6, s. 195; Vâkıdî'nin Moğazi'si c. 3, s. 1042 ve Mogrizi'nin İmtâ'sı, s. 477 ve Dürru'l - Mensur: Siyuti c. 3, s. 258-9, Tövbe, 74. âyetin tefsiri hakkında.

Hureşi Geçidi'nde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) canına kastederek onu terör etmeye bile yeltendiler.

Bütün bunlar bir tarafa; Hz. Resulullah'ın (s.a.a) en yakın sahâbesi, onunla en sık ve en samimi görüşen hanımları olduğu halde onlar için bile âyette uyarı ve tehdit geçmekte ve şöyle buyrulmaktadır: **"Ey peygamberin kadınları, kim sizden açık bir çirkinlikte ve utanmazlıkta bulunursa, onun azabı iki kat olarak artırılır; bu, Allah'a pek kolaydır. Ama kim de sizden, Allah'a ve Resulü'ne gönülden itaat eder ve sâlih bir amelde bulunursa, ona da ecrini iki kere veririz, ve biz ona üstün bir rızık da hazırlamışızdır. Ey peygamberin kadınları, siz diğer kadınlar gibi değilsiniz..."** (*Ahzab, 30-32*)

Yine bir başka yerde Allah-u Telâ, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) eşlerinden ikisine hitaben şöyle buyurmaktadır: **"Siz, Peygamber'in iki eşi, Allah'a tevbede bulunmanız iyi olur, çünkü kalpleriniz eğrilik gösterdi. Yok, eğer ona karşı birbirinize destek olmağa kalkışırsanız, artık Allah onun mevlâsıdır, Cibril de ve mu'minlerin sâlih olanı -Hz. Ali- da. Bunların arkasından melekler de onun destekçisidirler..."** Daha sonra Rabb'ul Âlemin şöyle buyurmaktadır: **"Allah, küfretmekte olanlara Nuh'un eşini ve Lut'un eşini örnek olarak verdi. İkisi de, kullarımızdan sâlih olan iki kulumuzun nikahı altındaydı; ancak, onlara -onların dâvalarına- ihanet ettiler. Peygamber eşi olmaları onları Allah'ın azabından kurtarmadı; kıyamet günü o iki kadına, 'Diğer cehennemliklerle birlikte girin cehenneme!' denilir. Allah, iman etmekte olanlara da Fir'avn'nın karısını örnek verdi, hani o demişti ki 'Rabbim, bana kendi katında, cennette bir ev yap; beni Fir'avn'dan ve onun yaptıklarından kurtar ve beni o zalimler topluluğundan da kurtar!..' İmran'ın kızı Meryem'i de, ki o kendi ırzını korumuştur..."** (*Tahrim, 10 - 12*)

Hz. Resulullah (s.a.a) bu sahâbein Kıyamet günüyle ilgili şöyle buyurmuştur:

"Kıyamet günü Ashâbımın önde gelenlerinden bazısını getirip amel defteri siyah olanlarla birlikte haşredecekler. Ben

---

168 - Ehl-i Beyt mezhebi mensupları bu komplonun Veda Haccı dönüşünde ve Gadir-i Hum hadisesi nedeniyel Cuhfe yakınlarında gerçekleştiğine inanırlar, bkz:Bihar'ul Envâr, c. 28, s. 97.

"Allah'ım! Onlar benim Ashâbım!" dediğimde, şu cevabı duyacağım: "Senden sonra bu Ashâbının neler yaptıklarını bilmiyorsun!" O zaman ben de o salih kulun sözlerini (Mâide, 117'de Hz. İsa'nın (s.a) sözü kastediliyor) tekrarlayacak "..Ve ben aralarında bulunduğum sürece amellerine şahittim onların, beni aralarından aldıktan sonra de kendin şahid oldun" diyeceğim. Bunun üzerine bana şöyle denilecek: "Sen aralarından ayrılır ayrılmaz bunlar mürted olup dinden çıktılar ve eski hallerine döndüler"¹⁶⁹

Bir diğer rivâyette de şöyle geçer:

"Kevser havuzu kenarında Ashâbımdan bazılarını bana getirirler. Ben onları tanıyınca -kim olduklarını onaylayınca-onları benden ayırıp götürürler. O zaman ben "Ya Rabbim! Ashâbımdı onlar..." dediğimde "Senden sonra onların neler ettiğini bilmiyorsun..." denilir bana"¹⁷⁰

Sahih-i Müslim'de de Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu kayıtlıdır:

"Kevser havuzu kıyısında, Ashâbım ve arkadaşlarımdan bazısını bana getirip gösterirler; ben hepsini birer birer tanıdıktan sonra onları alıp götürürler. O zaman ben "Allah'ım! Onlar benim Ashâbımdı" derim ve şu cevabı duyarım: "Bunların senden sonra neler ettiğini bilmezsin!..."¹⁷¹

Münafıkla Mu'mini Ayırdetmenin Kıstasları:

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sahâbesi arasında münafık olanlar da bulunduğu ve bunların gerçek yüzünü Allah'tan başka kimse bilmediği için Emir-ül Mu'minin Hz. Ali (s.a)¹⁷²den, Hz. Ümm-ü Seleme'den,¹⁷³

---

169 - Sahihi Buhâri, Mâide Suresi tefsirinde "... ve konto eleyhim şehiydâ..." babında ve Kitab'ul Enbiya "... ve ittehazallahi..." babında ve Sahihi Tirmizi "Saffetu'l - Kıyame" ve "...Macâe fî şa'nul Heşr..." babları ve Tâhâ Suresi tefsiri kısmında.

170 - Sahihi Buhari, Kitab'ul Rıkâk, Fi'l Howz bâbı c. 4, s. 95 ve kitab'ul Fiten "macâe fî kavillillah-i Teala" babı ve Sünen-i İbni Mâce, kitab-ı Menâsık, "hutbe't-i yevminnehar" babı 5830. hadis ve: Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 453 ve c. 3, s. 28 ve c. 5, s. 48.

171 - Sahihi Müslim, kitab-il Fezâil, "İsbât-ı harz-ı nebiyyina" babı c. 4, s. 1800, 40. hadis.

172 - Hakim'in Müstedrek'i c. 3, s. 483 ve Mâlikî'nin Fusulu'l - Mühimme'si ve İbn-i Meğazeli-i Şâfiî'nin Menâkıb'ı c. 3, s. 7 ve Şebleci'nin Nur'ul Ebsar'ı, s.

Abdullah bin Abbas'tan,¹⁷⁴ Ebuzer-i Ğıfârî'den,¹⁷⁵ Enes bin Mâlik'ten,¹⁷⁶ İmran b. Husayn'den¹⁷⁷ naklolunan meşhur bir rivâyette

69... da geçen rivâyetlerde de belirtildiği üzere Hz. Ali (s.a) 30. Fil senesinin Receb ayının 13'ünde Kâbe'nin içinde dünyaya gelmiştir. h. 35. yılda muhacirinle ansar ona halife olarak biat ettiler. h. 40. yılın Ramazan'ının 19. gecesı Kufe Camii'nde namaz kılarken, hârici taifesi mensuplarından İbni Mülcem-i Muradı tarafından zehirli bir kılıçla teröre uğradı ve iki gün sonra, Ramazanın 21. günü dâr-ı bekâ'ya göçtü. Ehl-i Sünnet'in sahih kitaplarında Hz. Ali'den (s.a) rivâyet edilen hadislerin sayısı 536'dır. biyografisi için bkz. İstiyâb, Usd'ul Gâbe, Cevami'us siyre (C.5, s. 276). Hz. Resulullah'a (s.a.a) karşı münafıkça davrananların kimler olduğu hususunda Hz. Ali'nin (s.a) rivâyetleri için bkz: Sahih-i Müslim c. 1, s. 61 "Delil'ul Ali En'hubbul ansâr..." bâbı ve : Sahih-i Tirmizi c. 12, s. 177 "Menâkıb-ı Ali " babı ve: Sünen-i İbni Mâce "Hâdi-i Aşer" babının girişinde, Sünen-i Nesâî c. 2, s. 271 "Alamet'il mu'min ve alamet-i münafık" bölümü, kitabul iman ve Şeraete'den ve: Hasâis-i Nesâî, s. 38 ve Müsned-u Ahmed c. 1, s. 84,95,128 ve Tarih-i Bağdad, c. 2, s. 255 c. 8, s. 417 c. 16, s. 426 ve Hilyet'ul Evliya: Ebu Nuaym c. 4, s. 185 (ki burada bütün râvîlerin ittifakıyla sahih kabul edilen bir hadis olduğu belirtiliyor). Tarih'ul İslâm: Zehebi c. 2, s. 198, İbn-i Kesir Tarihi, c. 7, s. 354 ve: İstiab, c. 2, s. 461 ve Usd'ul Gâbe, c. 4, s. 292 ve Kenzu'l - Ummâl c. 15, s. 105 ve Riyazu'n - Nazere c. 2, s. 284 ve Menâkıb: İbn'ul Moğazeli, s. 190 hadis :255.

173 - Ümm-ü Seleme olarak bilinen Hind, Ebu Umeyte b. Muğiyre Gureşi Muhzumi.Hz. Resulullah'la (s.a.a) evlenmeden önce Ebu Seleme b. Abdüsed Mahzumi'nin eşi idi; her ikisi de ilk müslümanlardandı, önce Habeşistan'a, sonra da Medine'ye hicret ettiler. Ebu Seleme Uhud savaşında aldığı yarayla hicretin 3. yılında vefat edince, Hz. Resulullah (s.a.a) çok çocuğu olan ve kocasının vefatıyla birlikte onların geçimini sağlamada ciddi bir sıkıntıya düşen Ümm-ü Seleme'nin geçimini sağlamayı kendi üzerine aldı. Ümm-ü Seleme, Hz. İmâm Hüseyin'in (s.a) şehadetinden sonra h. 61. yılda vefat etti. Sahiheyin yazarları ondan 378 hadis rivâyet etmiştir. Ümm-ü Seleme'yle Ebu Seleme'nin biyografisi için bkz: Usd'ul Gâbe ve Ceva Me'ul Siyre, s. 276 ve Takrib'ettehizib c. 2, s. 617. Münafıklar hakkında Ümm-ü Seleme'den rivâyet olunan hadis için bkz: Sünen-i Tirmizi c. 13, s. 168 ve Müsnedi Ahmed b. Hanbel c. 6, s. 292 ve İstiyâb c. 2, s. 460 ve İbni Kesir Tarihi c. 7, s. 354 ve Kenz'ul Ummal 1. baskı c. 6, s. 292.

174 - Abdullah b. Abbas. Abdulmuttalib'in torunlarından, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve Hz. Ali'nin (s.a) amcaoğlu Hicret sırasında üç yaşındaydı, h. 67'de Tâif'te öldü. Sahiheyin yazarları ondan 1660 hadis rivâyet etmiştir. Biyografisi için bkz: Usd'ul Gâbe ve El-İsâbe ve Cevami'ussiyre, s. 276.

175 - Ebu Zerr Ğıfârî: Cündeb ve Büreyd de onun adıdır. Cünade (Abdullah veya diğer adıyla Esseken'in oğludur. İslâm'ı ilk kabul eden ve en son hicrette bulunanlardandır. Bedir'den sonraki savaşlara katıldı ve Halife Osman'ın emriyle sürüldüğü Rebeze Çölü'nde açlık ve hastalıktan öldü (h.32. yılda) Sıhah yazarları ondan 281 hadis rivâyet etmiştir. Biyografisi için bkz: Takrib, c. 2, s. 420, Cevamiussiyre, s. 277 ve Abdullah b. Saba Masalı: (Allame Askeri)

H. Resulullah'ın (s.a.a) mu'minle münafığı birbirinden ayırt edebilmenin ölçü ve kıstası olarak H. Ali'nin dostluğunu belirlediği ve **"Ali'yi ancak mu'min olan sever, Ali'ye ancak münafık olan düşman olur"** buyurduğu geçer.

H. Resulullah'ın (s.a.a) hayatta bulunduğu dönemde bu hadis çok yaygındı ve herkesçe bilinmekteydi. Nitekim Ebuzer-i Ğıfârî şöyle der:

"Biz; münafık olanları Allah ve Resulü'nü reddedişlerinden, namazdan kaçmalarından ve Ali'yle düşman olmalarından tanır, bilirdik"¹⁷⁸.

Ebu Said-i Hıdrî de¹⁷⁹ şöyle rivâyet eder:

"Biz Ensâr Müslümanları, münafıkları Ali b. Ebi Talib'e düşmanlıklarından ve onu pek sevmeyişlerinden tanırdık!"

Abdullah İbn-i Abbas'tan şöyle rivâyet olunur:

"H. Resulullah'ın (s.a.a) hayatta olduğu dönemde, münafıkları Ali'ye düşmanlıklarından tanırdık."¹⁸⁰

Cabir bin Abdullah Ensârî de şöyle der:

---

176 - Enes b. Mâlik, Ensari-i Hazrecî (Hazrec kabilesi ensarından) olup on yıl H. Resulullah'a (s.a.a) hizmette bulunduğunu söyler. Gadir-i Hum olayına şahid olduğu halde bunu gizlediği ve şehadette bulunmaktan kaçındığı için H. Ali'nin (s.a) bedduasıyla abraş hastalığına yakalandı; abraşının sarığını taşıdığı A'lâk'un Nefise, s. 122'de yazılıdır. Bu hadisenin ayrıntıları İbni Eb-il Hadid'in Şerh-i Nehc'ul Belaga'sında c. 4, s. 388'de geçer. h. 90. yılda Basra'da öldü. Hadis kaynaklarında ondan 2286 hadis rivâyet edilmiştir. Biyografisi için bkz: Usd'ul Ğabe, Takrib, Cemamiussiyre, s. 276. Münafıklarla ilgili rivâyeti için bkz:Kenz'ul Ummal c. 7, s. 140.

177 - Ebu Necid İmrân b. Husayn-il Huzâî-il Kâ'bî: Hayber fethinde müslüman oldu ve H. Resulullah'la (s.a.a) görüşme şerefine kavuştu. Kufe'de kadılığa atandı ve h. 52. de Basra'da öldü. Sıhah Ashâbı ondan 180 hadis rivâyet etmiştir. Münafıklar hakkındaki rivâyetleri için bkz: Kenzul Ummal c. 7, s. 140. Biyografisi için bkz: Takrib c. 2, s. 72ve Cevamiussiyre, s. 277

178 - Müstedreku's - Sahiheyne, c. 3 , s. 129 ve Kenzul Ummal c. 15, s. 91.

179 - Ebu Said Hıdrî: Sâ'd b. Malik b. Sinan-ı Hazrecî Hendek ve diğer savaflara katıldı, rivâyetlere göre h. 63 veya 65 ya da 76'da Medine'de öldü. Sıhah Ashâbı ondan 1170 hadis rivâyet etmiştir. Biyografisi için bk: Usd'ul Ğabe c. 2, s. 289, Takrib c. 1, s. 289. Cevâmiussiyre, s. 276. Münafıklarla ilgili hadisi için bk: Sahih-u Tirmizi, c. 13, s. 167 ve Ebu Nuaym'in Hilye'si c. 6, s. 284.

180 - Bağdad Tarihi, c. 3, s. 153'te İbn-i Abbas'ın, İbni Mesud'un yanında "... ki bu, ekicilerin de hoşuna gider, onunla kafirleri öfkelendirmek içindir..." (Fetih, 29) âyetini okuduğu ve "Bu, Ali b. Ebu Talib'tir" dediği kayıtlıdır.

"Münafıkları kolayca tanımamızın yolu, Ali'ye düşman olduklarını bilmemizdi."¹⁸¹

Bütün bunlara istinaden ve Hz. Resulullah'ın **"Allah'ım! Ali'yi seveni sev, ona düşman olana düşman ol!"**¹⁸² buyruğuna binaen Ehlibeyt mezhebi mensupları Allah'ın dininin hükümlerini öğrenme hususunda çok ihtiyatlı davranır ve Hz. Ali'nin (s.a) dostlarından olmayan ve o hazrete karşı düşmanlığa girişen sahâbeden, başka bir deyişle sahâbe arasında gerçek yüzlerini ancak Allah'ın bildiği münafıklardan uzak durmaya çalışır ve İslâm'la ilgili hüküm ve rivâyetler hususunda onların sözlerini ölçü ve kıstas olarak almaz.

---

181 - Cabir b. Abdullah b. Amru Ansari-i Selemi : Baba oğul, her ikisi de sahâbeydi. Cabir'le babası Akabe biatini idrak ettiler, 17 savaşıta Hz. Resulullah'ın (s.a.a) safında müşriklerle savaştı, Sıffin savaşında Hz. Ali'nin (s.a) yanında yer aldı. h. 70. yılda Medine'de vefat etti. Sıhah yazarları ondan 1540 hadis rivâyet etmiştir. Biyografisi için bk: Usdul Ğâbe c. 1, s. 256,7, Takrib c. 1, s. 122, Cevamiussiyre, s. 276. Münafıklarla ilgili rivâyetleri için bk: İstiy'âb c. 2, s. 464 ve Riyazunnezere c. 2, s. 284, Tarih-i Zehebi c. 2, s. 198'te "...biz bu ümmetin münafıklarını ancak..." şeklinde başlayarak geçer. Mecmeuzzevaid c. 9, s. 133'te de "Biz ansar grubu, münafıkları ancak..." şeklinde başlayarak geçer.

182 - Sahih-i Tirmizi, c. 13, s. 165, Menâkıb-ı Ali babında. Sünen-i İbni Mâce'de "Ali'nin faziletleri" babında 116. hadis, Hasâis-i Nesâi, s. 4 ve 30'da, Müsned-i Ahmed b. Hanbel c. 1, s. 84, 88, 118, 119, 152, 330, c. 4, s. 281,368, 370, 372, ve c. 5, s. 307, 347, 350, 358, 361, 366, 419, 568 ve: Müstedrek'ul Sahiheyne c. 2, s. 129,C.3, s. 9, Riyazunnezere c. 2, s. 222, 5 Tarih-i Bağdad c. 7, s. 377 c. 8, s. 290, c. 12, s. 343 ve daha birçok kaynakta geçmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İKİ MEKTEB AÇISINDAN ASHÂB KONUSUNUN ÖZETİ

Hilâfet Mektebine Göre Sahâbî ve Sahâbîlerin Adâleti

İmamet Mektebine Göre Sahâbî ve Sahâbîlerin Adâleti

Hilâfet Mektebine Göre Sahâbî ve Sahâbîlerin Adâleti:

Hilâfet mektebine göre kısa bir süre için de olsa Resulullah'a (s.a.a) iman ederek onu gören herkes sahâbîdir; hatta bir saat bile olsa sahâbî sayılması için yeterlidir. Bu görüşe göre Resulullah'ın (s.a.a) döneminde yaşayan ve o hazreti gören herkes sahâbîdir. Çünkü hicretin onuncu yılında Mekke ve Taif'de müslüman olmayan ve Resulullah'la (s.a.a) Vedâ Haccı'na katılmayan kimse yoktu. Resulullah'ın (s.a.a) hayatlarının son dönemlerinde Medine sakinleri olan Avs ve Hazrec kabileleri arasında Müslüman olmayan bir teki kişi bile yoktu; o halde onların hepsi Resulullah'ın (s.a.a) sahâbîsi sayılır!

Yine Ehl-i Sünnet mektebi izleyicileri, eskiden sadece sahâbîleri ordunun kumandanı ederlerdi, söyleyerek kendi uydurdukları büyük bir çoğunluğu Resulullah'ın (s.a.a) Ashâbı tanıttılar. "Mietun ve Hamsune Sahâbiyy-in Muhtalak" (yüz elli uydurma sahâbî) kitabında bunların uydurma sahâbîler olduklarını ispatlanmıştır.

Ehl-i Sünnet ve Hilâfet mektebinin izleyicileri sahâbenin hepsini âdil bilir ve hiç kimsenin onları eleştirmesine müsaade etmezler. Onlardan birini eleştiren zındık sayılır!

Bu mektebin izleyicileri, Her kesin, ashâbın naklettiği rivâyetlerin sahih olduğunu kabul etmeleri, İslâm dininin öğretilerini onlardan almaları ve ona amel etmeleri gerektiğine inanırlar.

Ehlibeyt Mektebine Göre Sahâbe ve Sahâbenin Adâleti:

Ehlibeyt mektebi izleyicileri "sahâbî" kelimesini şer'î bir ıstılah değil, sadece Arapça bir kelime bilmektedir. Onlar derler ki: "Sâhib" terimi lügat kitaplarında dost, arkadaş, sırdaş, kafa dengi anlamlarına gelir ve uzun ve köklü dostlukları ifade etmek için kullanılır. Musâhibet, iki kişi veya kişiler arasında yakın sohbet arkadaşlığı kurulduğunda "sâhib" kelimesi ikinci zamire eklenerek tamamlama yaratmakta ve meselâ Kur'ân-ı Kerim'de de geçtiği bir örnekte olduğu gibi **"Ya sâhibey's sîc"** (Ey benim hapis arkadaşlarım) veya **"Ashâb-ı Musa"** (Musa'nın arkadaşları) tamlamalarında sâhib ve ashâb kelimeleri "sîc" ve "Musa" kelimelerine eklenerek belirtili tamlama oluşturmaktadır. Aynı şekilde, Hz. Resulullah (s.a.a) döneminde de Hazret'in sohbet arkadaşlarına "Sâhib-i Resul" ve yakın arkadaşlarına "Ashâb-ı Resul", "Ashâbu's - Suffe" denilir, "sâhib" ve "ashâb" kelimeleri "Resulullah" ve "Suffe" terimlerine eklenerek tamlama yapıldı.

Resulullah'tan (s.a.a) sonra "sahâbî" terimi özel bir isim halini aldı. Bu kelime başka bir kelimeye ekleme yapılmadan kullanılır ve Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Ashâbı kastedilirdi. Dolayısıyla, "sahâbî" ve "sahâbe" kelimeleri şer'î bir ıstılah değil, müteşerria ıstılahıdır (Müslümanların adlandırmasıdır).

Ashâbın adâletine gelince, bu mektebin izleyicileri Kur'ân-ı Kerim'i izleyerek diyorlar ki: Resulullah'ın (s.a.a) ashâbı arasında sinsice nifakta bulunan münafıklar da vardı ve çoğunu Allah'tan başka kimse tanıımıyordu. Resulullah'ın (s.a.a) harimine ahlakî sapıklık iftirasında bulunanlar, Hazret'in canına suikastta bulunarak gecenin karanlığından yararlanıp Hereşî geçidinde Allah'ın Habibi'ni terör etmeye kalkışanlar da işte onlardı. Yine Resulullah (s.a.a), onların kıyamet günündeki durumlarını haber vermiş, onları kendisinden ayıracıklarını ve kendisinin "Ya Rabbi! Ashâbım!..." diyeceğini, bunun üzerine "Bunların senden sonra neler yaptıklarını biliyor musun? Bunlar senin kendilerinden ayrıldığı andan itibaren gerisin geriye cahiliyete döndüler, mürted ve sapık oldular" denileceğini bildirmiştir.

Yine Ehlibeyt mektebi izleyicileri derler ki: O sahâbîler arasında Allah-u Telâ ve Resul'ünün (s.a.a) övdüğü çok takvalı, çekinen, gerçekten mü'min ve dindar kimseler de vardı. Dolayısıyla Ehlibeyt

mektebi izleyicilerine göre, Kur'ân-ı Kerim ve Resulullah'ın (s.a.a) hadislerindeki övgüler, sadece mü'min sahâbîleri kapsar, münafıkları değil. Resulullah (s.a.a) da ashâbın mü'minlerini tanımak için Ali b. Ebitalib'i sevmeyi, münafıklarını tanımak için ise ona düşman olmayı ölçü olarak belirtmiş ve bunu herkese bildirmiştir. İşte bu nedenle onlar ravinin durumunu gözden geçirir, onun İmam Ali (a.s) ve Ehlibeyt İmamlarının (a.s) katillerinden ve onların düşmanlarından olduğunu görürlerse, ister sahabe olsun, ister olmasın o gibi kişilerin rivayetlerini almazlar.

* * *

Sahabe ve sahabenin adaleti konusunda iki mektebin görüşü budur. Şimdi ise imamet ve hilafet konusunu inceleyelim.

2. KISIM

İMAMET KONUSUNDA İKİ MEKTEBİN GÖRÜŞLERİ

Sadr-ı İslam'da Hükümeti Ele Geçirmek İçin Vuku Bulan
Tarihî Olaylar

Hilafet Mektebinin Görüşü ve Delilleri

Ehlibeyt (a.s) Mektbi Açısından İmamet

İki Mektep Açısından İmamet Konusunun Özeti

BİRİNCİ BÖLÜM

SADR-I İSLAM'DA HÜKÜMETİ ELE GEÇİRMEK İÇİN VUKU BULAN TARİHİ OLAYLAR

Resulullah'ın (s.a.a) Vasiyeti

Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Tepkisi

Sakife ve Ebubekr'e Biat

Resulullah'ın (s.a.a) Toprağa Verilişi ve Cenaze Törenine

Katılanlar

Fatıma'nın (s.a) Evine Sığınmak

Ebubekir'e Biat Etmeyenler

Ebubekir, Kendinden Sonra Hilafete Ömer'i Tanıtıyor

Şura ve Osman'a Biat

İmam Ali (a.s) Hilafeti Kendisine Bırakmayacaklarını

Biliyordu

Emirülmüminin Ali'ye (a.s) Biat

İmamet ve hilafet konusunda iki mektebin görüşlerini incelemeden önce Sadr-ı İslam'da hükümet ve hilafetin teşkili için vuku bulan tarihi olaylara bir göz atmamız daha uygun olacaktır.

Müslümanların önderliğini üstlenmek konusundaki ihtilaflar Resulullah (s.a.a) vefat ettiği günden itibaren başladı. Olay şöyleydi: Resulullah (s.a.a) ordu kumandanlığının sancağını kendisinin azad ettiği kölesi ve kölesinin oğlu Usame b. Zeyd'e vererek onu aralarında Ebubekir, Ömer, Ebu Ubeyde-i Cerrah ve Sad b. Ebi Vakkas, Said b. Zeyd gibi ilk Muhacirler ve Ensarın başları da bulunan ordunun kumandanı edip Rumlar'la savaşa gönderdi.

Usame, Resulullah'ın (s.a.a) emrine itaat ederek Medine'ye üç mil uzaklıktaki Cerf denilen bölgede oturak yaptı. -O sırada Resul-i Ekrem (s.a.a) hastalanarak yatağa düşmüştü.-

-Resulullah'ın (s.a.a), Ensar ve Muhacirlerin önde gelenlerini daha on yedi yaşında olan Usame'nin emrine vermesi onları rahatsız etmişti.- Dolayısıyla, "Bu genç ilk Muhacirlerin kumandanı mı olacak?!" diye itiraz ettiler.

Resulullah (s.a.a) bunu duyunca öfkelenerek başına bir mendil bağlayıp omzuna bir havlu atmış olduğu halde evden ayrılıp minberde çıkarak şöyle buyurdu:

"Bazılarınızdan Usame'nin kumandanlığı hakkında kulağıma gelip çatanlar da nedir?! Siz daha önce babasının kumandanlığına da itiraz

etmiştiniz. Oysa vallahi hem Zeyd (Usame'nin babası) kumandanlığa layıktı, hem de oğlu Usame.”

Resulullah (s.a.a) bu konuşmasından sonra minberden inerek eve gitti. Bunun üzerine Usame'nin ordusuna katılması gerekenler Resulullah'la (s.a.a) vedalaştıktan sonra ordugâha döndüler. Onlar gittikten sonra Resul-i Ekrem'in (s.a.a) hastalığı ağırlaştı. O haliyle devamlı “Derhal Usame'nin ordusunu gönderin gitsin” buyuruyordu.

Nihayet Pazar günü Resulullah'ın (s.a.a) ağırları şiddetlendi ve Pazartesi günü Usame ordusuna hareket emri verdi. Ama o sırada onlara Resulullah'ın (s.a.a) ihtizar (ölüm) halinde olduğu haber verilince Usame, Ömer ve Ebu Ubeyde Medine'ye döndüler.¹⁸³

Resulullah'ın (s.a.a) Vasiyeti

İbn-i Abbas der ki: Resulullah (s.a.a) ihtizar halindeyken halkın ileri gelenleri odaya doluşmuş, o hazretin yatağının etrafını sarmışlardı; Ömer de onların arasındaydı. Resulullah (s.a.a) bir ara şöyle buyurdu:

“Bana kağıt getirin de ondan sonra sapmamanız için size bir şeyler yazayım.”

Ama Ömer şöyle dedi:

“Resulullah'a ağırları galip gelmiştir. Sizin aranızda Allah'ın Kitabı var. Gerçekten Allah'ın Kitabı bize yeter!”

Ömer, Resulullah'ın (s.a.a) isteğine muhalefet edince oradakiler arasında tartışmalar başladı. Bazıları Resulullah'ın (s.a.a) emrinin yerine getirilmesini isterken bazıları da Ömer'in sözünü tekrarlıyordu. Gürültü ve tartışmalar yükselince Resulullah (s.a.a), *“Çıkın yanımdan; benim yanımda tartışıp kavga etmeniz yakışmaz”* buyurdu.¹⁸⁴

---

183 - Bu olayı özetle Tabakat-i İbn-i Sa'd, Beyrut basımı, c. 2, s. 190 - 192'den naklettik. Bu olayın devamını ve diğer kaynakları "Abdullah b. Seba" kitabımızın birinci bölümünde kaydettik.

184 - Sahih-i Buharî, "İlm" kitabı, "Kitabetu'l - İlim" bölümü, c. 1, s. 22 - 23.

Diğer bir rivayete göre, İbn-i Abbas göz yaşları ayağının altındaki kumları ıslatıncaya kadar ağladıktan sonra şöyle dedi: "Resulullah'ın (s.a.a) ağrıları şiddetlenmişti. O haliyle şöyle buyurdu:

"Bana kağıt getirin de size benden sonra asla sapmamanız için birşeyler yazayım."

Resulullah'ın (s.a.a) bu buyruğu üzerine oradakilerin arasında tartışmaya başladı; oysa hiç bir peygamberin huzurunda tartışmak yakışmaz; Sonunda, "Resulullah sayıklıyor" dediler!¹⁸⁵

Başka bir rivayette ise İbn-i Abbas'ın sürekli şöyle dediği geçer:

*"Bütün bedbahtlıklar orada olanların ihtilaf edip gürültü çıkararak Resulullah'ın (s.a.a) o yazıyı yazmasına engel olmasıyla başladı."*¹⁸⁶

Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Tepkisi

Pazartesi günü öğleye doğru Resulullah (s.a.a) vefat etti. O zaman Ebubekir Medine'nin dışında Senh denilen yerdeydi. Ama Medine'de olan Ömer Resulullah'ın (s.a.a) yanına gitmek için izin istedi. Daha sonra Muğayre b. Şu'be ile birlikte odaya girerek Resul-i Ekrem'in (s.a.a) üzerine attıkları bezi kaldırıp, "Resulullah (s.a.a) kötü bir şekilde baygın düşmüştür!" dedi. Ama Muğayre, "Vallahi Resulullah ölmüştür" dedi. Ömer bağırarak, "Yalan söylüyorsun! Resulullah ölmemiştir; sen fitneci bir adamsın. Allah'ın Resulü münafıkların kökünü kazımadıkça asla ölmez" dedi.¹⁸⁷

Daha sonra Ömer dışarı çıkarak orada bulunanların arasında devamlı diyordu ki:

---

185 - Sahih-i Buharî, "cihad" kitabı, "cevaizu'l - vefd" bölümü, c. 2, s. 120 ve "İhracu'l - yehud min ceziretu'l - arab" babı; Sahih-i Müslim, Kitabı'l - Vesiyet, "Terku'l - Vesiyet" babı ve diğer kaynaklar; Bu konudaki nasslar Abdullah b. Seba kitabında Sakife olayının baş bölümünde, c. 1, s. 98-102'de geçer.

186 - Sahih-i Buharî, Kitabı'l - İ'tisam bi'l Kitab-i ves Sünnet, "Kerahetu'l - hilaf" babı ve "Kavlu'l - meriz kumu anni" babı Kitabı'l - Merza ve Kitabı'l - Meğazi'den "Merezu'n - Nebi" babı; Sahih-i Müslim, Kitabı'l - Vesiyet, "Terku'l - vesiyet" babı ve Abdullah b. Seba kitabın, c. 1, s. 101'deki diğer kaynaklar.

187 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 219 ve Abdullah b. Seba kitabı, c. 1, s. 102-103'teki diğer kaynaklar.

“Bazı münafıklar Resulullah’ın öldüğünü sanıyorlar. Resulullah ölmemiştir; o, ümmetinin gözünden kırk gün kırk gece gayba çekilen Musa gibi Allah Teâla’nın yanına gitmiştir. Vallahi o yakında dönerek öldüğünü sananların ellerini ve ayaklarını kesecektir!¹⁸⁸ Resulullah’ın öldüğünü söyleyenin kılıcımla boynunu vururum. Resulullah ölmemiştir; o gökyüzüne çıkmıştır!”¹⁸⁹

O sırada mescide Kur’an-ı Kerim’in şu ayetlerini okudular:

“Muhammed, yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip-geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz?” (*Âl-i İmran, 144*)¹⁹⁰

Yine Resulullah’ın (s.a.a) amcası Abbas b. Abdulmuttalib şöyle dedi:

“Şüphesiz Peygamber ölmüştür. Ben Abdulmuttalib oğullarının ölüm anında yüzlerindeki ifadeyi bilirim. Ben bu ifadeyi o hazretin yüzünde gördüm.” Daha sonra oradakilere, “Aranızda Resulullah’tan (s.a.a) kendi ölümü hakkında bir şey söylediğini duymuş olanınız var mı? Eğer varsa kaksın bize de söyledin” dedi. Oradakilerin, “Hayır” demeleri üzerine Abbas tekrar halka hitap etti: “Ey insanlar! Şahid onun ki, Resulullah’ın (s.a.a) kendi ölümü hakkında bir şey söylediği bir kimse yoktur...”¹⁹¹

-Ne Resulullah’ın (s.a.a) amcası Abbas’ın sözleri, ne halkın onayı ve ne de Ümm-ü Mektum’un yüksek sesle okuduğu açık ayet Ömer’i

---

188 - Tarih-i Taberî, c. 1, s. 1818.

189 - Tarih-i Ebu-l Feda, c. 1, s. 164.

190 - Tabakat-i İbn-i Sa’d, c. 2, k. 2, s. 57; Kenzu’l - Ummal, c. 4, s. 53, h. 1092; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 243; el-Gadir, el-Mevahib-ur Rızkani'den naklen, c. 8, s. 281; Sünen-i İbn-i Mâce, h. 627, Âl-i İmran, 144. surenin tefsirinde.

191 - Tabakat-i İbn-i Sa’d, s. 2, k. 2, s. 57; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 243; e-Siretu’l - Halebiyye, c. 3, s. 390 - 391; Kenzu’l - Ummal, c. 4, s. 53, h. 1092; et-Temhidu’l - Bakelani, s. 192 - 193.

ikna edip susturamadı.- Ömer ağzından köpük çıktığı halde öylece etrafındakilere tehdit savurmaya devam ediyordu!¹⁹²

Nihayet Ebubekir yetişip -Ümm-ü Mektum'un okuduğu- **“Muhammed, yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip-geçmiştir...”** ayetini okuyarak¹⁹³ Resulullah'ın (s.a.a) vefat ettiğini doğrulayınca Ömer, Ebubekir'e “Ku'an'da böyle bir ayet var mıdır?” diye sordu. Ebubekir, “Evet!” diyince Ömer sustu ve artık sesini çıkarmadı!”¹⁹⁴

Sakife ve Ebubekir'e Biat

Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Ensar Benî Saide Sakifesinde toplandı. Muhacirlerden bir grubu da onlara katıldı. Böylece Resulullah'ın (s.a.a) akrabalarından başka o hazretin cenazesinin yanında hiç kimse kalmadı. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) cenazesinin yanında kalanlar şunlardı:

Ali b. Ebitalib (Resulullah'ın amcası oğlu), Abbas b. Abdulmuttalib (Resulullah'ın amcası), Fazl b. Abbas (Resulullah'ın amcasının oğlu), Kasm b. Abbas (Resulullah'ın amcasının oğlu), Usame b. Zeyd (Resulullah'ın azat etmiş olduğu kölesi), Salih (Resulullah'ın azat ettiği kölesi), Avs b. Huli (Ensar'dan).¹⁹⁵

Resulullah'a (s.a.a) gusül verip kefenleyenler yalnız bunlardı. Çünkü dediğimiz gibi Ensar ve Muhacirlerden bir grubu Benî Saide Sakifesinde toplanmışlardı.

---

192 - Ensabu'l - Eşraf -Belazurî-, c. 1, s. 567; Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 2, k. 2, s. 53; Kenzu'l - Ummal, c. 4, s. 53; Tarihu'l - Hamis, c. 2, s. 185; Sire-i Helebiyye, c. 3, s. 392.

193 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 2, k. 2, s. 54; Tarih-i Taberî , c. 1, s. 1817-1818; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 243; Sire-i Halebiyye, c. 3, s. 392; Sünen-i İbn-i Mâce, h. 1627.

194 - Dediğimiz gibi bu ayeti daha önce Ümm-ü Mektum okuduğunda Ömer itina etmemişti. Başkalarının da konuşmalarının bir faydası olmamıştı. O gün Resulullah'ın (s.a.a) vefatında şüphe edilmesi Ömer'e has bir özellikti. Tarihçilerden hiç biri Ömer'den başka birinin Resulullah'ın (s.a.a) ölümünde şüphe ettiğini kaydetmemiştir.

195 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 2, k. 2, s. 70; buna yakın olarak el-Bede-u ve't Tarih ve Kenzu'l - Ummal, c. 4, s. 54 ve 60. Bu kitapta şöyle geçer: "Resulullah'ın (s.a.a) teçhizini dört kişi üzerine aldı." Daha sonra yukarıda söylediklerimizi kaydeder. Yine Ikdu'l - Ferid, c. 3, s. 61; Zehebi Tarihi'nde de buna yakın bir tabir geçer, c. 1, s. 321, 324, 326.

Ömer'in Rivayetinde Sakife

Ömer, Sakife olayını şöyle anlatır:

Resulullah vefat edince Ensarın Benî Saide Sakifesinde toplandığını haber aldık. Ben Ebubekir'e "Gidip Ensardan olan kardeşlerimize katılalım" dedim. Ebubekir önerimi kabul edince birlikte Sakife'ye gittik. Ali, Zübeyr ve beraberindekiler bizimle birlikte değillerdi.

Sakife'ye ulaştığımızda Ensarın, Sa'd b. Ubade olduğu söyledikleri kilime sardıkları ateşi olan birini oraya getirdiklerini gördük.

Biz de onların arasında oturduk. Çok geçmeden Ensardan biri kalkarak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi:

Biz Allah'ın dostlar, İslam'ın kalabalık savaşılarıyız. Fakat siz Muhacirler sıyica az olan bir grupsunuz...

Ben ona cevap olarak bir şeyler söylemek istedim. Fakat Ebubekir, "Soğuk kanlı ol" dedi ve kendisi yerinden kalkarak konuşmaya başladı. Vallahi o konuşmasında benim söylemek istediğim hiç bir şeyi bırakmayıp ya aynısını ya da daha iyisini söyleyerek dedi ki:

"Ey Ensar! Şüphesiz siz bu saydığınız güzel özelliklere layıksınız. Fakat hilafet ve önderlik sadece Kureyş'e layıktır; çünkü onlar soy-sop açısından Arapların en seçkinidirler. Dolayısıyla ben hayırınızı düşünerek hilafet için bu ikisinden birini öneriyorum; hangisini isterseniz seçip biat edin. Daha sonra benimle Ebu Ubeyde'nin elini tutup kaldırarak onlara tanıttı. Sadece Ebubekir'in bu son sözünden hoşlanmadım!"

O sırada Ensardan biri kalkarak, "Biz Ensar develerin sırtlarını sürterek kaşıdıkları ve gölgesine sığındıkları ağaç gibiyiz. Öyleyse siz Muhacirler kendinize, biz de kendimize bir önder seçelim" dedi.

Bu sözlerden sonra her taraftan tartışma yükseldi. İkilik ve ihtilaf baş gösterdi. Ben bu

ortamdan yararlanarak Ebubekir'e, "Ey Ebubekir! Elini uzat da sana biat edeyim" dedim. Ebubekir de elini uzatınca ona biat ettim. Muhacirler de ona biat ettikten sonra Ensar da bize katılarak biat ettiler.

Ebubekir'e biat ettikten sonra Sad b. İbade'nin üzerine yürüdük...

Bütün bunlardan sonra, bundan böyle bir kimse Müslümanlara danışıp onların görüşünü almadan hilafet konusunda birine biat ederse ne ona ve ne de biat alana itaat etmeyin. Çünkü onların her ikisi de ölümü hakketmiş olurlar."¹⁹⁶

Taberi, Sakife ve Ebubekir'e biat konusunda şöyle yazar:¹⁹⁷

Ensar, Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini, defnetmeleri için ailesine bıraktılar ve kendileri de Benî Saide Sakifesi'nde toplanarak, "Biz Muhammed'den sonra, hilafet için kendimize Sa'd b. Ubade'yi seçiyoruz" dediler. Onlar hasta olan Sa'd b. Ubade'yi kendileriyle birlikte oraya getirmişlerdi...

Sa'd b. Ubade Allah'a hamd ve sena ettikten sonra dinde Ensarın geçmişini, İslam'da fazilet ve üstünlüğünü saydı; kendilerinin Resulullah'a (s.a.a) ve ashabına kaşı saygılarını, düşmanlarla savaşlarını hatırlatarak Resul-i Ekrem'in (s.a.a) kendilerinden razı olarak dünyadan götüğünü vurguladı.

Sonra dedi ki: Ey Ensar! Şimdi hilafete kendiniz geçin ve onu başkalarına bırakmayın.

Sa'd'ın bu konuşmasından sonra ensan bağırarak, "Doğru söylüyorsun. Biz asla senin sözünden çıkmayız ve seni halife seçiyoruz.

Bu kesin karardan sonra aralarında bazı konuşmalar geçti ve sonunda dediler ki: Kureyş

---

196 - Sahih-i Buharî, "hudud" kitabı, "Recmu'l - Hebla min'ez zina" bölümü, c. 4, s. 120.

197 - Bu rivayeti biz özetle Tarih-i Taberî 'den, Resulullah'tan (s.a.a) sonra vuku bulan olaylar bölümünde naklettik. Bu alanda Taberi'den başkasından bir şey nakledecek olursak buna dipnotta değineceğiz. Bu konuda daha geniş bilgi için bkz. Abdullah b. Seba, 1. bölüm.

Muhacirleri bizim bu kararımızı kabul etmeyip biz Muhacirler Resulullah'ın (s.a.a) ilk yardımcıları ve akrabalarıyız. Resulullah'ın hilafeti konusunda bize karşı muhalefet etmeye hakkınız yoktur, deseler onlara ne cevap verelim? dediler. Bunun üzerine onlardan bir grubu, Bu durumda, "Biz kendimize biz kendimize, siz de kendinize bir halife seçin!" diyelim dedi. Bunun üzerine Sa'd b. Ubade, "Bu bizim ilk yenilgimiz ve gerilememiz olur" dedi.¹⁹⁸

Ebubekir ve Ömer bunların duyunca hemen Ebu Ubeyde Cerrah'la birlikte Benî Saide Sakifesi'ne koşular. Useyd b. Huzeyr,¹⁹⁹ Uveyym b. Saide,²⁰⁰ Asım b. Adiy²⁰¹ ve Eclanoğulları'ndan²⁰² bir grubu da onlara katılıp hep birlikte orada düzenli bir şekilde oturdular.

---

198 - Tarih-i Taberî, hicretin on birinci yılında vuku bulan olaylar, c. 2, s. 456 ve Avrula basımı, c. 1, s. 1838 -bunu Abdullah b. Abdurrahman b. Ebi Umre-i Ensari yoluyla nakleder.- Yine bkz. Tarih-i İbn-i Esir, c. 2, s. 125; yine İbn-i Kuteybe'nin Tarih-i Hulefa'sı, c. 1, s. 5. Yine Ebubekr-i Cevheri Sakife adlı kitabının ikinci cildinde İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehci'l - Belağa'sından, "Ve min kalamihî fi menâ'li Ensâr" hutbesinden naklen kaydeder.

199 - Useyd b. Huzeyr'in ismi İbn-i Hişam'ın Sire'sinde, c. 4, s. 335'te geçer. O, Avs kabilesinden Semmak b. Atik b. Rafî' b. Emrî-i Kaysi b. Zeyd b. Abdüleşhel b. Hars b. Hazrec b. Amr b. Malik b. Evs-i Ensarî-i Eşhelî'nin torunudur. Useyd ikinci Akabe biatını görmüş, Uhud savaşında sebat göstermiş ve Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmıştır. Useyd, Ebubekir'in yanında yüce bir makama sahipti. Ebubekir onu bütün ensardan öne geçirirdi. Useyd 20 veya 21 hicride vefat etti ve cenazesini taşımaya Ömer de katıldı. Sihah-i Sitte'de ondan 18 hadis rivayet edilmiştir. Biyografisi için bkz. İstiab, c. 1, s. 33; İsabe, c. 1, s. 64 ve Cevamiu's - Siret, s. 283.

200 - Uveyym b. Saide b. Aiş b. Kays b. Nu'man b. Zeyd b. Umeyye b. Malik b. Avf b. Amr b. Avf b. Malik b. Evs-i Ensarî-i Evsî, Akabe biati, Bedir gazvesi ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmıştır. Uveyym, Ömer'in hilafetin döneminde vefat etti. Biyografisi için el-Nubela kitabına müracaat edilsin. O, Ömer'in kardeşiydi. Ömer onu kabri üzerinde şöyle demiştir: Yeryüzündeki hiç kimse bu kabirdekinden daha üstün olduğunu söyleyemez. İstiab, c. 3, s. 170; İsabe, c. 3, s. 45; Usdu'l - Gabe, c. 4, s. 158.

201 - Asım b. Adiy b. Cedd b. Eclan, Eclanoğullarının ileri gelenlerinden olup ensarla sözleşme imzalayanlardandı. O, Uhud savaşını ve ondan sonraki savaşları görmüş ve hicri 45 yılında vefat etmiştir. İstiab, c. 3, s. 133; İsabe, c. 2, s. 237; Usdu'l - Gabe, c. 3, s. 75.

202 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 4, s. 339.

Ebubekir, Ömer'in o toplulukta konuşmasını engelledikten sonra kendisi yerinden kalkarak Allah'a hamd ve senâ edip peşinden Muhacirlerin geçmişinden, onların Resulullah'ın (s.a.a) peygamberliğini diğer Araplardan önce doğruladıklarını hatırlatıp şöyle dedi:

“Muhacirler yeryüzünde Allah'a ibadet eden ve peygamberine iman eden ilk insanlardır. Onlar Resulullah'ın yakın dostları ve akrabalarıdır. Bu yüzden o hazretten sonra hilafete diğerlerinden daha layıktırlar. Bu konuda zalimlerden başka hiç kimse onlarla tartışmaz.”

Ebubekir bu konuşmasından sonra Ensarın fazileti hakkında da konuşarak şöyle devam etti:

Elbette ilk Muhacirlerden sonra bizim yanımızda hiç kimse sizin makamınıza sahip değildir. Hükümet bizim, vezirlik de sizin olsun!”

Bunun üzerine Hubab b. Munzir²⁰³ yerinden kalkarak Ensara şöyle hitabetti:

“Ey Ensar! Hükümeti kendiniz ele geçirin. Muhacirler sizden cirenizden geçinmektedirler. Onlar sizin sayenizde yaşamaktadırlar; hiç kimse size itaatsizlik etme cesaretini gösteremez. O halde ikilik ve ihtilaftan sakının; çünkü ihtilaf işinizi bozar, sizi yenilgiye uğratıp hükümeti elinizden çıkarır. Bunlar kabul etmez ve duyduklarınızdan başka bir şey söylemezlerse bu durumda biz kendi aramızdan birini önder seçeriz, onlar da kendi aralarında birini seçsinler!”

O sırada Ömer yerinden kalkarak şöyle dedi:

“Böyle bir şey imkansızdır. İki kılıç bir kına sığmaz! Vallahi Arap sizin hükümetinizi kabul etmez, çünkü peygamberleri sizden değildir! Arap, peygamberin kavminin hükümetini kabul eder; buna asla karşı çıkmaz. Bizimle muhalefet edenlere karşı

---

203 - Hubab b. Munzir b. Cemuh b. Zeyd b. Heram b. Ka'b b. Ganem b. Ka'b b. Selemlî Ensardandı. Nedir ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarını görmüş ve Ömer'in hilafeti döneminde vefat etmiştir. Bkz. İstiab, İsabe'nin haşiyesinde, c. 1, s. 353; İsabe, c. 1, s. 302; Usdu'l - Gabe, c. 1, s. 364; Cemhere-i İbn-i Hazm, s. 359.

bizim şöyle bir sağlam delilimiz var: Hükümet konusunda günahkâr, sapık ve helaket vadisine düşenlerden başka kim Resulullah'ın kavminden olan bizimle muhalefet edip Muhammed'in hükümetini bizim elimizden çıkarmaya çalışır?!"²⁰⁴

Hubab tekrar kalkarak şöyle konuştu:

"Ey Ensar! El-ele verin, bu adamlar arkadaşlarının sözlerini dinlemeyin; aksi durumda hükümet ve önderlik konusunda hakkınızı kaybedersiniz. Sizin isteğinizi kabul etmezlerse onları topraklarınızdan çıkarıp kendi istediğinizi yapın ve hükümeti kendi elinize alın. Vallahi siz hükümete onlardan daha lâıykınsınız. Çünkü kafirler sizin kılıçlarınız karşısında teslim olup bu dini kabul ettiler.

Biz zayıfların ve güçsüzlerin sığınağı ve develerin, sırtlarını kaşımak için sürttükleri ağaç gibiyiz. İşte bu yüzden tekrar savaş ve kan dökmeye başlamak için sizin iradeniz yeterlidir diyorum."

Bunu duyan Ömer, "Allah canını alsın senin!" dedi. Hubab ise, "Allah senin canını alsın" cevabını verdi.

Bu durumu gören Ebu Ubeyde, Ensara şöyle hitabetti: Ey Ensar! Siz Resulullah'ın (s.a.a) yardımına koşan ve kutlu İslam dinini savunan ilk kişilersiniz. O halde şimdi de dini değiştiren ve dönüştüren ilk kimseler olmayın!"

Daha sonra Beşir b. Sa'd-ı Herzecî Ebu Nuaym b. Beşir kalkarak şöyle konuştu:

"Ey Ensar! Vallahi bizler müşriklerle savaşta ve İslam dinini kabul etmede yüce bir makama ulaştık. Bu yolda Rabb'imizin rızası ve peygamberimizin emrine itaat ve nefsimizi yetiştirmek dışında bir şey

---

204 - Emirulmüminin Ali (a.s) muhacirlerin bu delilini duyunca şöyle buyurdu: "Peygamberlik ağacıyla delil getirdiler, oysa onun meyvesini zayi ettiler?" Çünkü peygamberlik ağacının meyvesi Resulullah'ın (s.a.a) Ehl-i Beyti'dir. Ama muhacirler hükümeti ele geçirmek için onu görmezlikten geldiler. Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, birinci baskı, c. 2, s. 2.

istemiş değiliz. O halde o kadar faziletlere sahipken bizlerin insanlara zorbalık etmemiz, onlara minnet bırakmamız ve dünya mal ve mevkilerine kavuşmak için onu araç etmemiz yakışmaz. Allah bizim velinimetimizdir; bu konuda O bize minnet bırakmıştır.

Ey insanlar! Bunu bilin ki Muhammed (s.a.a) Kureyş'tendir ve onun kabilesinden olanlar ona daha yakındırlar. Dolayısıyla onun hükümetine geçmeye kabilesi diğerlerinden daha layıktırlar. Allah Teâla hükümet konusunda onlarla muhalefet etmeyi bana göstermesin. O halde siz de Allah'tan korkun ve onlarla muhalefet etmeye kalkışmayın. Hükümet konusunda onlarla kavga etmeyin.”

Beşir'den sonra Ebubekir kalkarak dedi ki:

“Bu Ömer ve Ebu Ubeyde'den hangisine isterseniz biat edin.” Ama Ömer'le Ebu Ubeyde bir ağızdan, “Vallahi aramızda sen olduğun halde biz böyle bir makamı üzerimize alamayız...” dediler.²⁰⁵

Sonra Abdurrahman b. Avf şöyle dedi:

“Ey Ensar! Her ne kadar sizin yüce bir makamınız varsa da, ama buna rağmen aranızda Ebubekir, Ömer ve Ali gibileri yoktur!”

Munzir b. Erkam da kalkarak Abdurrahman'a şöyle dedi:

“Biz ismini söylediğiniz kimselerin üstünlüğünü inkar etmiyoruz; özellikle onların arasında öyle birisi var ki hükümet ve önderlik için ileri çıksaydı hiç kimse ona muhalefet etmezdi. (Maksat Ali b. Ebitalib'dir)²⁰⁶

---

205 - Biz burada özetle yetinerek onların konuşmalarının gerisini getirmekten sakındık.

206 - Bunu Yakubi yukarıdaki olayları kaydettikten sonra Tarih'inin 2. cildinin 103. sayfasında kaydeder. Zübeyr b. Bekar da bunu Muvaffakiyyat adlı kitabının 579. sayfasında kaydeder.

Bunun üzerine Ensarla bazı Muhacirler, “Biz yalnız Ali’ye (a.s) biat ederiz” diye bağırdılar.²⁰⁷

Ömer şöyle nakleder:

“Bunun üzerine her taraftan gürültü ve bağırma sesleri yükseldi. Her köşeden anlaşılmayan sözler duyuluyordu. İhtilafın düzenimizi bozmasından korkarak Ebubekir’e “Elini uzat da sana biat edeyim” dedim!”²⁰⁸

Ama Ömer Ebubekir’in elini tutup biat etmeden önce Beşir b. Sa’d daha önce davranarak Ebubekir’in elini tutup ona biat etti!

Olayı seyreden Hubab b. Munzir bağırarak Beşir’e şöyle dedi: “Ey Beşir! Ey ailesinin lanetine uğramış! Amcan oğlunun hükümete geçmesini kıskanarak akrabalık bağlarını mı kopardın?”²⁰⁹

Beşir dedi ki: “Hayır vallahi; ben sadece Allah’ın bu kavime vermiş olduğu hakk üzerinde onlarla kavga etmek istemedim.”

Avs kabilesi bir taraftan Beşir b. Sa’d’ın bu hareketini ve Kureyş’in iddiasını, diğer taraftan Hazrec kabilesinin Sa’d b. Ubade’yi hükümete geçirmekten güttüklerini hedefi görünce aralarında Useyd b. Huzeyr de bulunan bazıları kendi kabilelerinden olan diğer bazılarına şöyle dediler:

“Vallahi Hazrec kabilesi bir kere de olsa hilafete geçecek olursa devamlı size karşı övünecek ve hiç bir zaman sizleri hilafete ortak etmeyeceklerdir. O halde kalkın Ebubekir’e biat edin!”²¹⁰

---

207 - Tarih-i Taberî , c. 3, s. 208 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1818 İbrahim'den naklen. İbn-i Esir de kendi Tarih'inde, c. 2, s. 123'te şöyle der: Ömer Ebubekir'e biat ettikten sonra Ensar bunu söyledi!

208 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 4, s. 336 ve "Filte" hadisini kaydeden bütün kaynaklar. "Filte" konusuna, Ebubekir'e biatla ilgili Ömer'in görüşünü incelerken değineceği.

209 - Tarih-i Taberî, c. 1, s. 1842, Avrupa basımı.

210 - Ebubekir-i Cevheri Sakife adlı kitabında şöyle yazar: Avs kabilesi, Hazrec kabilesinin ileri gelenlerinden birinin Ebubekir'e biat ettiğini görünce Avs kabilesinin ileri gelenlerinden sayılan ve Sa'd b. Ubade'nin rakibi olan Useyd b. Huzeyr, Sa'd b. İbade'ye karşı güttüğü düşmanlık yüzünden onun hilafete ulaşmaması için Ebubekir'e biat etti. Şerh-u Nehci'l - Belağa, c. 2, s. 2, "Ve min kelamin lehu fi me'ne'l ensar" hutbesinin şerhinde.

Bunun üzerine hepsi kalkıp Ebubekir'e biat ederek Sa'd b. Ubade ve Hazrec kabilesinin hilafete ulaşma yolundaki planlarını suya düşürdüler.

Oradakiler Ebubekir'e biat etmek için her taraftan gelip izdiham yarattılar; neredeyse bu arada hasta olan Sa'd b. Ubade ayaklar altında ezilecekti. Sa'd b. Ubade'nin akrabalarından biri "Sa'dı ayaklarınız altında ezmemeye dikkat edin" diye bağırdı. Ömer ise, "Allah canını alsın, öldürün onu!" diye cevap vererek önündeki insanları kenara itip kendisini Sa'd'a ulaşarak, "Vücudunda sağlam bir uzuv kalmayacak şekilde ayaklarım altında çiğnemek isterim seni" dedi. Babasının yanı başında olan Kays b. Sa'd yerinden kalkarak Ömer'in sakalını tutup, "Vallahi babamın başından bir tüy eksiltecek olursan ağzında sağlam bir dişin kalmaz!" dedi. Ebubekir de Ömer'e "Sakin ol ey Ömer! Böyle bir durumda yumuşaklı göstermek daha etkilidir" dedi!²¹¹

Ebubekir'in bu sözlerinin üzerine Ömer, Kays'a sırtını dönerek oradan uzaklaştı. O sırada Sa'd b. Ubade Ömer'e dedi ki: "Vallahi eğer hasta olmayıp ayağa kalkabilseydim Medine sokaklarında öyle kükrerdim ki korkudan sen ve arkadaşların saklanacak bir köşe arardınız. Bu durumda vallahi seni düne kadar elleri altında olduğun kimselerin yanına gönderirdim; onların efendisi olamazdın!"

Sonra kendi arkadaşlarına dönerek, "Beni burada uzaklaştırın" dedi. Bunun üzerine Sa'd'ı evine götürdüler.

Ebubekr-i Cevheri *Sakife* adlı kitabında şöyle der:

"Benî Saide Sakifesinde Ebubekr'e biat ettikleri gün Ömer kollarını sıvayıp Ebubekr'in önünde koşarak "Dikkat! Dikkat! Halk Ebubekr'e biat etti" diye bağıırıyordu."²¹²

Böylece Ebubekr'e biat ettiler ve diğerlerinin de biat etmesi için onu mescide götürdüler.

Bu arada daha Resulullah'ın (s.a.a) cenazesine gusül vermekte olan Ali (a.s) ve Abbas mescidden tekbir seslerinin yükseldiğini duydular. Ali (a.s) amcası Abbas'a "Neler oluyor?" diye sordu.

---

211 - Burada iki halifenin birbirinden tamamen farklı iki çeşit "sertlik" ve "yumuşaklı" siyasetini uyguladığını görüyoruz.

212 - *Sekife-i Ebubekr-i Cevheri*; *Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid*, c. 1, s. 133 ve farklı bir ibaretle, s. 74'de.

Abbas, “Böyle bir şeye rastlamamıştık hiç” cevabını verdi; daha sonra “Demedim mi sana?!” dedi.²¹³

O sırada Berra b. Azib, Haşimoğullarının evlerinin kapılarını çalarak, "Ey Haşimoğulları! Ebubekr'e biat ettiler" diye bağırıyordu.

Bu uyarıyı duyan bazı Haşimoğulları dediler ki: “Biz olmaksızın Müslümanlar böyle bir şey yapamazlar; çünkü Muhammed'in hilafetine geçmeğe biz herkesten daha lâyıktır.”

Bunun üzerine Abbas “Ama Ka'be'nin Rabb'ine yemin ederim bunu yaptılar” dedi!

Oysa Muhacirlerin hepsi, Ensarın ise çoğunun Ali'nin (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) halifesi olduğunda en küçük bir şüphesi yoktu.²¹⁴ Bir rivayete göre, Ensar ve Muhacirlerin Resulullah'tan (s.a.a) sonra Hz. Ali'nin (a.s) hilafetinde şüpheleri yoktu.

Taberi şöyle yazar:

“Benî Saide Sakifesi'nin gerçekleştiği gün bütün Eslem kabilesi Medine'ye gelmişti. Onlar öyle bir izdiham yaratmışlardı ki Medine sokaklarında hareket etmek zordu. Bu kabileye mensup olanlar Ebubekr'e biat ettiler. Ömer bu alanda der ki: Eslem kabilesini görünce muvaffak olduğumuza emin oldum!”²¹⁵

Sakife'de Ebubekr'e biat edildikten sonra biat edenler gelin götürüyormuşcasına onu esenlikle mescide götürdüler. Ebubekir çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) minberine oturdu. Akşama kadar halk gelip ona

---

213 - Ikdu'l - Ferid, -İbn-i Abdurabbih- c. 4, s. 258; Ebubekir-i Cevheri Sakife adlı kitabında Şerh-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 1, s. 132 ve genişçe, s. 74'ten naklen; el-Muvaffakiyyat -Zübeyr b. Bekar-, s. 577-580 ve 583, 592 İbn-i Ebi'l - Hadid'in Nehcu'l - Belağa şerhi, c. 2, s. 2-16'de "min kelamin lehu fi me'ne'l ensar" hutbesinin şerhinden naklen.

214 - el-Muvaffakiyyat -Zübeyr b. Bekar, s. 580.

215 - Tarih-i Taberî, c. 2, s. 458 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1843; Tarih-i İbn-i Esir, c. 2, s. 224. Bu kitapta şöyle geçer: "Eslem kabilesi gelerek biat etti." el-Muvaffakiyyat, -Zübeyr b. Bekar- İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehc-il Belağa'sı, c. 6, s. 287'den naklen. Bu kitapta şöyle geçer: "Eslem kabilesinin biatıyla Ebubekir güçlendi. Ama bu kabilenin Medine'ye ne zaman geldiği kaydedilmemiştir. Fakat bu kabilenin Salı günü Medine'ye geldiği sanılıyor." Şeyh Mufid Cümel adlı kitabında, s. 43'te Eslem kabilesinin, kendi ihtiyaçlarını gidermek için Medine'ye geldiğini söyler.

biat ettiler. Biat işi Salı akşamına kadar sürmüş, Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini defnetmeyi unutmuş kendileriyle meşgul olmuşlardı!²¹⁶

Umumî Biat

Benî Saide Sakifesi'nden Ebubekir'e biat edilmesinin ertesi günü Ebubekir çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) minberine oturdu. Önce Ömer yerinden kalkarak Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra şöyle konuştu:

“Dünkü konuşmalarım ne Allah'ın Kitabından ve ne de Resulullah'ın (s.a.a) emriyle değildi; aksine, ümmetin bu sorununu Resulullah'ın (s.a.a) kendisinin şahsen hallettikten sonra vefat edeceğini sandım” dedi.

Ömer bu konuşmasının sonunda şöyle dedi: “Şimdi ise Allah Teâla aranızda Resulü için de hidayet kaynağı olan Kur'an'ı bırakmıştır. Ona sarılacak olursanız Allah Teâla sizleri Resulü'nü hidayet ettiği yola hidayet edecektir. Şimdi Allah Teâla sizleri en üstünüz olan Resullah'ın (s.a.a) mağaradaki arkadaşıyla uzlaştırmıştır; o halde hepiniz kakıp ona biat edin.”

Ömer'in bu sözlerinden sonra halk Sakife'den sonra bir kez daha Ebubekir'e biat etti! *Sahih-i Buhari*'de şöyle geçer: “Ondan önce Sakife'de bir grup Ebubekir'e biat etmişti. Ama umumi biat minberde oldu.”

Enes b. Makik der ki: “O gün ben kulaklarımla Ömer'in sürekli Ebubekir'e minbere çıkmasını önerdiğini duydum. Nihayet Ebubekir minbere çıktı ve herkes ona biat etti. Sonra Ebubekir Allah'a hamd ve senâ ederek şöyle dedi:

“Ey insanlar! Ben sizlerden daha üstün olmadığım halde sizin halifeniz oldum. O halde işimi iyi ve davranışlarımı güzel bulursanız bana yardımcı olun ve eğer kötülük yaptığımı, hata edip saptığımı görürseniz beni doğru yola getirin... Allah ve Resulüne itaat ettiğim sürece bana itaat edin; Allah ve Resulüne itaatsizlik ettiğimi gördüğünüzde

---

216 - Muvaffakiyyat -zübeyr b. Bekar-, s. 578; er-Riyazu'n - Nezire, c. 1, s. 164; Tarih-u Hamis, c. 1, s. 188.

ise bana itaat etmeye hakkınız yoktur. Şimdi kalkıp namazınızı kılın; Allah size merhamet etsin.”²¹⁷

Umumî Biatten Sonra Vuku Bulan Olaylar

Pazartesi günü güneşin yükselmesiyle Resulullah (s.a.a) gözlerini dünyaya kapayıp ebedi yurda göçtü. Peşinden Resul-i Ekrem'i (s.a.a) defnetmeleri gerekirken hilafet konusuyla uğraşıp durdular!²¹⁸

Onlar Pazartesi'den Salı günü ikindi vaktine kadar peygamberlerinin durumundan habersiz diğer işlerle uğraşıyorlardı! Bu müddet içinde ilk önce Benî Saide Sakifesi'ndeki konuşmalar ve daha sonra Ebubekir'e yapılan ilk biat, peşinden de mesciddeki umumi biat ve Ebubekir ve Ömer b. Hattab'ın konuşmalarıyla uğraşıp durdular. Sonra da hep birlikte Ebubekir'in peşinde namaza durdular!

Ebubekir'e biat töreni bitince Salı günü Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini hatırlayarak²¹⁹ o hazrete yöneldiler²²⁰ ve bir kaç kişilik gruplar halinde gelerek hiç kimse kendilerine imamlık yapmaksızın fûrada olarak Resulullah'ın (s.a.a) cenazesine namaz kıldılar!²²¹

Resulullah'ın (s.a.a) Toprağa Verilişi ve Cenaze Törenine Katılanlar

Resulullah'ın (s.a.a) tertemiz ve mukaddes cenazesine gusûl veren Abbas, Ali b. Ebitalib, Fazl b. Abbas ve Resulullah'ın (s.a.a) azat ettiği kölesi Salih o hâzreti toprağa verdiler. Ashap Resulullah'ın

---

217 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 4, s. 340; Tarih-i Taberî, c. 3, s. 203 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1829; Uyun-u Ahbar-i İbn-i Kuteybe, c. 2, s. 234; er-Riyazu'n - Nezire, c. 1, s. 167; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 248; Tarihu'l - Hulefa -Siyutî-, s. 47; Kenzu'l - Ummal, c. 3, s. 129, h. 2253; el-Halebiyye, c. 3, s. 397; Sahih-i Buharî, c. 4, s. 165, "bey'at" kitabında Ömer'in hutbesini Enes'ten naklen biraz farklı kaydeden. Ama sadece Ebubekir'in hutbesini kaydedenler şunlardır: Cevheri Sakife adlı kitabında İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehc-il Belağa'sından naklen, c. 1, s. 134; Safvetu's - Safve, c. 1, s. 98.

218 - Tabakat-ı İbn-i Sa'd, c. 2, k. 2, s. 78 Lenden basımı.

219 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 4, s. 343; Tarih-i Taberî, c. 2, s. 450 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1830; Tarih-i İbn-i Esir, c. 2, s. 126; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 248; el-Halebiyye, c. 3, s. 392 ve 394. Bu kitapta Ebubekir'e biatin ne zaman bittiği ve Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini ne zaman hatırladıkları kaydedilmemiştir.

220 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 4, s. 343.

221 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 2, k. 2, s. 70; Kamil-i İbn-i Esir, c. 2, hicri 11. yılda vuku bulan olaylarda.

(s.a.a) cenazesini ailesiyle başbaşa bıraktılar ve o hazretin gusül, kefen ve defniyle bu birkaç kişi uğraştılar.²²²

Başka bir rivayete göre, Ali, Abbas oğullarından Fazl ve Kasm ile Resulullah'ın (s.a.a) Şekra adında azad ettiği kölesi ve bir rivayete göre de Usume b. Zeyd'le birlikte o hazretin cenazesini uğraştılar.²²³ Ebubekir'le Ömer ise bu törene katılmamışlardı!²²⁴ Ümm-ül Müminin Aişe der ki:

“Resulullah'ın (s.a.a) toprağa verildiğinden bizim haberimiz yoktu. Ancak Çarşamba gecesı kürek seslerini duyduğumuzda bundan haberimiz oldu.”²²⁵

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

“Resulullah (s.a.a) toprağa verilirken yanında yakınlarından başka kimse yoktu. Ganemoğulları evlerinden dinlenirken kürek seslerini duydular.”²²⁶

Yine Ganemoğulları'ndan olan Ensarın ileri gelenleri kürek seslerini gecenin sonunda duyduklarını söylerler!²²⁷

Resulullah'ın (s.a.a) Defninden Sonra

Benî Saide Sakifesi'nden elde edilen sonuç şuydu: Ebubekir ve taraftarları muvaffak oldular, Sa'd ibn-i İbade ve taraftarları ise tamamen siyaset sahnesinden çıkarıldılar. Ancak -ne Sakife'ye katılan

---

222 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 2, k. 2, s. 70 ve buna yakın bir tabirle el-Bede-u ve't Tarih kitabında geçer; Kenzu'l - Ummal, c. 4, s. 54 ve 60. Bu kitapta, Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini uğraşanların dört kişi olduğu geçer; daha sonra yukarıda dediklerimiz kaydedilmiştir.

223 - İkdü'l - Ferid, c. 3, s. 61; Zehebi'nin Tarih'inde c. 1, s. 321, 324 ve 326'da buna yakın bir tabir geçer.

224 - Kenzu'l - Ummal, c. 3, s. 140.

225 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 4, s. 344; Tarih-i Taberî, c. 2, s. 452, 455 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1833 ve 1837; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 270, Usdu'l - Gabe, c. 1, s. 34 Resulullah'ın (s.a.a) biyografisinde. Diğer bir rivayetlerde kürek seslerini Salı gecesı duydukları geçer bkz. Tarih-i İbn-i Sad, c. 2, k. 2, s. 78; Tarihu'l - Hamis, c. 1, s. 191; Tarih-i Zehebi, c. 1, s. 327. Doğru olanı Çarşamba gecesidir. Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 62'de Çarşamba gecesinin son vakitleri olduğu vurgulanmış, s. 242 ve, s. 724'te "Kürek seslerini duyuncaya kadar Resulullah'ın (s.a.a) defnedildiğinden haberimiz yoktu..." şeklinde geçer.

226 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 2, k. 2, s. 78.

227 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 2, k. 2, s. 78.

ve ne de onda bir rol oynayan- azınlığa düşen Ali'yle (a.s) arkadaşları en ciddi muhalifler sayılmaktaydılar.

İşte bu yüzden bir taraftan Ebubekir'le taraftarları, diğer taraftan ise Ali'yle (a.s) arkadaşlar Ensarın oyunu almak için sıkı bir çaba harcadılar. Zübeyr b. Bekar *el-Muveffekiyyat* adlı kitabında şöyle yazar:

“Ebubekir'e biat edilip kesin olarak halife olduktan sonra Ensarın büyük bir çoğunluğu Ali'yi hatırlayarak Ebubekir'e biatlerinden dolayı pişman olup Ali adına sloganlar attılar.”²²⁸

Yakubi kendi *Tarih* 'inde şöyle yazar:²²⁹

Ensar ve Muhacirlerden bir grubu Ebubekir'e biat etmekten sakınıp Ali b. Ebitalib'in tarafını tuttular. Onların arasında Abbas b. Abdulmuttalib, oğlu Fazl, Zübeyr b. Avam, Halid b. Said, Mikdad b. Amr,²³⁰ Selman-i Farsi, Ebuzer-i Gaffarî, Ammar b. Yasir, Berra b. Azib²³¹ ve Ubey b. Ka'b²³²

---

228 - el-Muvaffakiyyat, s. 583.

229 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 124-125; Sakife-i Cevheri, İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehc-il Belağa'sı, c. 2, s. 13'ten naklen -bu olay, s. 74'de daha geniş bir şekilde geçer- yine bkz. el-İmamet-u ve's Siyase, c. 1, s. 14.

230 - Mikdad b. Amr b. Sa'lebi b. Malik b. ... Amr cahiliye döneminde bir suç işlemesi sonucu Hazermeyt'a kaçmak zorunda kaldı ve Kinde kabilesiyle sözleşerek o kabileden bir kadınla evlendi; Mikdad o kadından dünyaya geldi. Mikdad büyüyünce Ebu Şimr b. Hicr-i Kindî'yle aralarında çıkan bir kavgada Mikdad kılıçla onun ayağını yaralayarak Mekke'ye kaçıp Esved b. Abduyagus-i Zuhri'nin himayesine girdi. Esved'in onu kendisine evlat edinmesi sonucu Mikdad b. Esved diye meşhur oldu. Ama "Onları babalarıyla çağırın" (Ahzab, 5) ayeti inince tekrar "Mikdad b. Amr" diye çağırıldı. Resulullah (s.a.a) Mikdad'ın hakkında şöyle buyurmuştur: "Allah Teâla bana dört kişiyi sevmeni emretti: Ali, Mikdad, Selman, Ebuzer." Mikdad hicri 33 yılında vefat etti. İstiab, (İsabe'nin haşiyesinde), c. 3, s. 451; İsabe, c. 3, s. 433 - 434.

231 - Resulullah (s.a.a), Ebu Amr Berra b. Azib b. Haris b. Adiy b.... Malik b. Eys-i Ensari-i Eysi'nin yaşının küçük olması nedeniyle Bedir savaşına katılmasına mücadele etmedi. Ama daha sonra Resulullah'la (s.a.a) birlikte on dört savaşa katıldı. Cemel, Sıffin ve Nehriyan savaşlarında İmam Ali'nin (a.s) safında kılıç sallamıştır. Kufede bir ev yaparak Mes'ab b. Zübeyr'in dönemine kadar orada hayatını sürdürdü. İstiab, c. 1, s. 143 - 144; İsabe, c. 1, s. 146.

232 - Hazrec kabilesinden olan Ubey b. Ka'b b. Kays ... Malik b. Neccar ikinci Akabede Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak o hazrete biat edip o hazretin savaşlarına katıldı. Vahiy katiplerinden olan Ubey, Ömer'in hilafetinin son

görülmektedir. Ebubekir bu durumu görünce birini Ömer b. Hattab, Ebu Ubeyde-i Cerrah ve Muğayre b. Şu'be'nin peşine gönderdi. Onlar gelince durumu anlatıp "Görüşünüz nedir?" diye sordu. Onlar Ebubekir'in bu sorusuna şöyle cevap verdiler.²³³ "En iyisi kendin Abbas'la görüşerek Ali'den ayrılıp seni desteklemesi için bu hükümetten kendisine ve evlatlarına da bir pay vereceğini vaadet. Onun bu hareketi senin için Ali'ye karşı kesin bir delil sayılacaktır."²³⁴

Bu öneri beğenildi ve geceleyin hep birlikte (Ebubekir, Ömer, Ebu Ubeyde ve Muğayre) Abbas'ın evine gittiler.²³⁵ İlk önce Ebubekir konuşmaya başlayarak Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle dedi:

"Allah Teâla Muhammed'i peygamber seçip onu müminlerin velisi etti ve aralarında böyle bir peygamberin olmasıyla müminlere de minnet bıraktı. Nihayet onu kendisine çağırıp kendi yanında onun için seçmiş olduğu şeyi verdi ona.

Resulullah (s.a.a) vefat edince kendi yararlarına gördüklerini seçmeleri için²³⁶ insanların işini kendilerine bıraktı.²³⁷ Onlar da beni seçerek kendilerine halife ve önder, işlerine bekçi ettiler. Ben de bunu kabul ettim. Ben Allah'ın isteği, yardımını ve desteğiyle üzerime aldığım bu konuda ne işlerde gevşeklik göstermekten ve ne de bir şeyin beni vahşete düşürmesinden korkuyorum. Bu

---

günlerinde veya Osman'ın hilafetinin başlarında vefat etti. İstiab, c. 1, s. 27-30; İsabe, c. 1, s. 31-32.

233 - Ebubekir-i Cevherî, Sakife adlı kitabında bu planı Muğayre b. Şu'be'nin önerdiğini söyler; bu gerçeğe daha yakındır.

234 - Bu ek el-İmamet-u ve's - Siyase kitabında, c. 1, s. 14'de geçer.

235 - İbn-i Ebi'l - Hadid'in rivayetinde bütün bu olayların Resulullah'ın (s.a.a) vefatının ikinci gecesinde vuku bulduğu geçer.

236 - el-İmamet-u ve's Siyase, ve Şerh-u Nehc-il Belağa -İbn-i Ebi'l - Hadid-, c. 1, s. 74'de "Muttafikin" (hep birlikte) kelmesi geçer; bunun daha doğru olduğunu sanıyoruz.

237 - "İnsanların işini kendilerine bıraktı" cümlesinin Arapçasında (Fe halla ala'n nas-i umurehum) "umurehum" kelimesindeki "hum" zamiri İbn-i Ebi'l - Hadid'in rivayetinde geçer.

konuda ne kadar muvaffak olacağım da Allah'ın elindedir; ben O'na tevekkül ediyor, O'na yöneliyorum.

Ama bana, yapılan umumi biatin aksine garazlı birinin bunu eleştirerek sizi ve toplumdaki konumunuzu alet ettiğini, kamuoyunu saptırmak için bizimle yardımlaşmamanızı araç ettiğini bildirdiler. Siz de ya halkla birlikte onların üzerinde birleştikleri şeye girin (diğerlerine uyun) veya bu fırsatçıları tuttukları yoldan engelleyin.

Şimdi biz bu hükümetten sana da bir pay vermek için geldik; bundan kendin şahsen yararlanırsın ve senden sonra da evlatlarına kalır. Çünkü sen peygamberin amcasısın. Fakat halk seninle arkadaşın Ali'nin makam ve mevkiini bilmelerine rağmen (sizleri hilafete geçirmediler)²³⁸ Dolayısıyla ey Haşimoğulları ileri gitmeyin; çünkü Resulullah hem bizdendir, hem sizden!”

Burada Ömer, Ebubekr'in sözüne girerek şöyle dedi:

“Elbette bunu da bilin ki, biz çaresiz kalarak buraya gelmedik, size ihtiyacımız da yoktur. Fakat bütün Müslümanların görüş birliğiyle kabul ettikleri bir meselede sizin tarafınızdan farklı bir sesin duyulmasını ve hakkınızda kötü şeyler söylenmesini size dil yarası vurulmasını istemedik; çünkü bunun zararı hem size ulaşır ve hem de ona. O halde dikkatli davranın!”

Bunun üzerine Abbas Allah'a hamd ve sena ettikten sonra Ebubekr'e dönüp şöyle konuşmaya başladı:

“Senin dediğin gibi Allah Teâla Muhammed'i peygamber seçip onu müminlerin velisi kıldı ve onun varlığıyla İslam ümmetine minnet bıraktı. Nihayet onu kendi huzuruna davet ederek özel nimetlerinden yararlandırdı. O gitti ve Müslümanların işini kendilerine bıraktı; böylece

---

238 - Parantez içindeki cümle İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehci'l - Belağ'a'sında ve el-İmamet-u ve's Siyase'de geçer.

nefsi heveslerini izlemeye kalkışmalarını ve sapmalarını değil, hakk olanı kendilerine seçmelerini diledi!

Şimdi eğer sen bu hükümeti Resulullah'ın (s.a.a) adına ele geçirmişsen açıktır ki bizim hakkımızı çiğnemişsin! Eğer bu ümmetin müminlerinin adına hilafeti ele geçirdiysen, biz de müminlerdeniz, oysa senin yararına hiç bir adım atmamış, müdahale etmemiş, rıza ve memnuniyetimizi bildirmemiştiz, aksine bundan rahatsız olup öfkelenmişiz de.

Ama eğer bu hilafet müminler tarafından senin üzerine bırakılmış ve sana farz edilmişse, biz buna katılmadığımız için böyle bir makamı kabul etmek sana farz olmaz. Sözlerinin ne kadar birbiriyle çekiştiğine dikkat et: Bir taraftan halkın eleştirisine tabi tutulduğunu söylerken diğer taraftan da halkın seni istediklerini ve sadece sana yönelip şahsen seni hilafete seçtiklerini söylüyorsun! Daha şaşırtıcı olanı şu ki: Bir taraftan kendini Resulullah'ın (s.a.a) halifesi sayarken, diğer taraftan o hazretin halkın işini kendilerine bırakıp kendilerine bir halife seçmelerini dilediğini kendisine bir halife tayin etmediğini söylüyorsun! "Sana da hilafetten bir pay veririm" diyorsun! Eğer hilafet müminlerin kesin hakkıysa senin onda hükmetmeye hakkın yoktur²³⁹ ve eğer hilafet bizim hakkımızsa biz onun bir kısmını almaya razı olmayız. Şimdi beni iyi dinle; sakın ol ve ileri gitme. Resulullah (s.a.a) öyle bir ağaçtandır ki, biz o ağacın dallarıyız. Siz ise o ağacın -gölgesinde oturanlar- ve komşusu sayılırsınız."

Onlar, Abbas'ın bu sözlerini duyunca kalkıp dışarı çıktılar.

Fatıma'nın (s.a) Evine Sığınmak

Ömer b. Hattab der ki:

---

239 - Sakife-i Cevheri ve el-İmamet-u ve's Siyase'de şöyle geçer: "Bu senin hakkınsa bizim ona ihtiyacımız yoktur."

“Allah Telâ Resulünü kendine davet ettikten sonra Ali, Zübeyr ve beraberindekilerin bizden ayrıldıklarını, bize muhalif olarak Fatıma'nın (s.a) evinde toplandıklarını bildirdiler.”²⁴⁰

Tarihçiler, Ebubekr'e biatten sakınarak Ali ve Zübeyr'le birlikte Hz. Fatıma'nın (s.a) evinde toplananları şöyle kaydederler:

1- Abbas b. Abdulmuttalib, 2- Utbe b. Ebuleheb, 3- Selman-i Farsi, 4- Ebuzer-i Gaffari, 5- Ammar b. Yasir, 6- Mikdad b. Esved, 7- Berra b. Azib, 8- Ubey b. Ka'b, 9- Sa'd b. Ebi Vakkas,²⁴¹ 10- Talha b. Abdullah, Haşimoğulları, Ensar ve Muhacirlerden bir grubu.²⁴²

Ali (a.s) ve beraberindekilerin Ebubekr'e biat etmekten sakınarak Hz. Fatıma'nın (s.a) evinde toplanmaları konusu tarih kitaplarında, Sihah ve Müsnetlerde, kelam, rical, edebiyat ve... kitaplarında tevatür haddinde nakledilmiş ve bunun doğruluğunda hiç bir şüpheye yer verilmemiştir. Fakat bu kitapların yazarları, Hz. Fatıma'nın (s.a) evine sığınanlarla hakim gücün aralında vuku bulan bütün olayları istemeyerek kalemlerinin işlediği miktar dışında, beyan etmekten hoşlanmadıkları için açıklamamışlardır. Bu önemli tarihî olay hakkında Belazuri'nin kısa olarak kaydetmiş olduğu sözleri şöyledir:

---

240 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 55; Tarih-i Taberi, c. 2, s. 466 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1822; İbn-i Esir, c. 2, s. 124; İbn-i Kesir, c. 5, s. 246; Safvetu's - Safve, c. 1, s. 97; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 1, s. 123; Tarih-i Siyutî, "Ebubekr'e Biat" bölümü, s. 45; İbn-i Hişam, c. 4, s. 338; Teysiru'l - Vusul, c. 2, s. 41.

241 - Ebu Vakkas oğlu Sa'd'ın künyesi Ebu İshak'tır. Yedinci üslüman olan Ebu Vakkas'ın ismi Malik b. Ehyeb b. Abdulmenaf b. Zuhre b. Kilab'tır. O, Resulullah'ın (s.a.a) tüm savaşlarına katılmıştı ve İslam yolunda müşriklere ilk oku atmıştır. Sa'd, Irak fethinde İslam ordusunun kumandanıydı. Sa'd, Kufe'nin temelini atmış ve Ömer tarafından o şehrin valiliğine atanmıştır. Ömer onu altı kişilik hilafet şurasının öyelerinden biri olarak tanıtmıştı. Sa'd, Osman'ın öldürülmesinden sonra insanlardan uzak durmuş, Muaviye döneminde Akik'de vefat etmiştir. Öldükten sonra cenazesini Medine'ye götürerek Baki mezarlığına defnetmişlerdir. İstiab, c. 2, s. 18-25; İsabe, c. 2, s. 30-31.

242 - Yukarıda geçenler dışında bunların hepsinin Ebubekr'e biat etmekten sakınarak Hz. Fatıma'nın (s.a) evinde toplandıklarını gösteren diğer kaynaklar da vardır. Bu kaynaklar arasında bunlardan bazılarını isimleri geçmiş ve bu kişilerin "Ali'ye biat etmeye geldikleri eklenmiştir. Bkz. er-Riyazu'n - Nezire, c. 1, s. 167; Tarih-u Hamis, c. 1, s. 188; İbn-i Abdurabbih, c. 3, s. 64; Tarih-u Ebu-l Feda, c. 1, s. 156; İbn-i Şuhne el-Kamil'in haşiyesinde, s. 112; Cuheri İbn-i Ebi'l - Hadid'in rivayetine göre, s. 2, s. 130-134; el-Halebiyye, c. 3, s. 394 ve 397.

"Ali (a.s) Ebubekr'e biat etmekten sakınınca Ebubekir, Ömer'i göndererek zorla da olsa onu yanına getirmesini istedi! Ömer, Ebubekr'in emrini yerine getirmek isteyince Ali'yle aralarında bir tartışma çıktı. Bunun üzerine Ali, Ömer'e şöyle dedi:

Sütü iyi sağ; çünkü onun yarısın da senin olacak! Vallahi bugün onun hilafeti için çaba harcaman yarın seni diğerlerinden öne geçirip hilafeti sana teslim etmesi içindir..."²⁴³

Yakubî der ki: Ebubekir ölüm yatağında diyordu ki:

"Dünyada üç şey dışında hiç bir şeye üzülmедim; keşke bu üçünü yapmasaydım: ... Keşke bana karşı savaş için kapanmış da olsaydı Fatıma'nın evinin kapısını açmasaydım..."

Yakubî, Ebubekr'in bu alandaki sözünü kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

"Keşke Resulullah'ın kızı Fatıma'nın kapısını, bana karşı savaşa hazırlanmak için kapanmış bile olsaydı açıp adamları içeri salmasaydım."²⁴⁴

H. Fatıma'nın (s.a) Evine Saldırı

Meşhur tarihçiler Ebubekr'in emriyle H. Fatıma'nın (s.a) evine saldıranların şunlar olduğunu kaydederler:

1- Ömer b. Hattab, 2- Halid b. Velid,²⁴⁵ 3- Abdurrahman b. Avf, 4- Sabit b. Kays-i Şemmas,²⁴⁶ 5- Ziyad b. Lübeyd,²⁴⁷ 6- Muhammed b.

---

243 - Ensabu'l - Eşraf -Belazurî-, c. 1, s. 587.

244 - Tarih-i Taberî, c. 2, s. 619 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 2140 Ebubekr'in ölümünden bahsederken; Murucu'z - Zeheb-i Mesudî, c. 1, s. 414; İbn-i Abdurabbih, c. 3, s. 69, Ebubekr'in kendisinden sonra Ömer'i hilafete geçirilmek istemesinden bahsederken; Kenzu'l - Ummal, c. 3, s. 135; Muntehab-u Kenz, c. 2, s. 171; el-İmamet-u ve's Siyase, c. 1, s. 18; Kamil-u Muberrid, İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehc-il Belağ'a'sının nakine göre, c. 1, s. 130-131; Sakife-i Cevheri, Nehcu'l - Belağ'a'nın rivayetine göre, c. 9, s. 130; Lisanu'l - Mizan, c. 4, s. 189; Tarih-i İbn-i Asakir, Ebubekr'in biyografisinde; Mir'atu'z - Zaman-i Sıbt İbn-i Cevzî; Tarih-i Zehebî, c. 1, s. 388; Emali-i Ebu Ubeyde, s. 131, bu kitapta Ebubekr'in sözleri şöyle geçer: Yapmamam gerektiği halde yaptığım üç şey falan ve filan şeydir." Falan ve filan işin ne olduğunu söylememiştir! Ebu Ubeyd, "Ben bunun ne olduğunu söylemek istemiyorum" demiştir.

Mesleme,²⁴⁸ 7- Zeyd b. Sabit,²⁴⁹ 8- Seleme b. Selamet b. Vakş,²⁵⁰ 9- Seleme b. Eslem,²⁵¹ 10- Useyd b. Huzeyr.²⁵²

Ulema bu şahısların Hz. Fatıma-i Zehra'nın (s.a) evine saldırıp nasıl içeri girdiklerini ve oraya sığınanlara nasıl davrandıklarını şöyle kaydederler:

Başta Ali b. Ebutalib ve Zübeyr olmak üzere Ebubekr'e biat etmekten sakınan Muhacirlerden bir grubu silahlı oldukları halde öfkeyle Fatıma'nın (s.a) evine girdiler.²⁵³

---

245 - Ebu Süleyman Halid b. Velid b. Muğayre(...)nin annesi Haris b. Hüzn'ün kızı ve Resulullah'ın eşi Meymune'nin kız kardeşi Lübabe'dir. Halid, Hudeybiyye barışından sonra Medine'ye hicret etmiş ve Mekke fethine katılmıştır. Ebubekir ordunun kumandanlığını ona vermiş ve onu "Allah'ın kılıcı" anlamında "Seyfullah" diye adlandırmıştır. Halid 21 veya 22 yılında Hams şehrinde veya Medine'de vefat etmiştir. İstiab, c. 1, s. 405-408.

246 - Sabit b. Kays b. Şemmas ... Uhud savaşına ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmış ve Yemame savaşında Halid'in yanında öldürülmüştür. İstiab, c. 1, s. 193; İsabe, c. 1, s. 197.

247 - Ziyad b. Lebid b. Se'lebe ... Muhacir ve Ensar'dan Beyazoğulları'ndandı. Ziyad ilk önce Mekke'de Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkmış ve oradan o hazretin beraberinde Medine'ye hicret etmiştir. Ziyad, Akabe biati, Bedir ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmış ve Muaviye'nin hilafetinin başlarında vefat etmiştir. İstiab, c. 1, s. 545; İsabe, c. 1, s. 540. Soy zincirlemesi için bkz. Cemhere-i İbn-i Hazm, s. 356, "Beyaze" kelimesi.

248 - Muhammed b. Mesleme b. Seleme b. Halid ... Bedir ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmış olup Ali b. Ebitalib'e (a.s) biat etmeyen ve o hazretle birlikte savaşa katılmayanlardandır. Muhammed b. Mesleme hicri 43 veya 46 ya da 47 yılında vefat etmiştir. İstiab, c. 3, s. 315; İsabe, c. 3, s. 363-364. Soy zincirlemesi İbn-i Hazm'ın Cemhere'sinde geçer, s. 341.

249 - Zeyd b. Sabit hakkında bkz. Ensabu'l - Eşraf-i Belazurî, c. 1, s. 585.

250 - Ebu Avf Seleme b. Selamet b. Vakş ... annesi Seleme bint-i Halid bint-i Adiy-i Ensari'nin kızı Selma'dır. Ebu Avf birinci ve ikinci Akabe'de ve daha sonra Bedir ve diğer savaşlarda Resulullah'ın (s.a.a) yanında savaşmış ve hicri 45 yılında Medine'de vefat etmiştir. İstiab, c. 2, s. 84; İsabe, c. 2, s. 63.

251 - Ebu Said Seleme b. Eslem b. Hureys b. Adiy ... Bedir ve diğer savaşlara katılmış ve hicri 14 yılında Cisir-i Ebu Ubeyd savaşında öldürülmüştür. İstiab, c. 2, s. 83, no. 2455; İsabe, c. 2, s. 61.

252 - Tarih-i Taberi, c. 2, s. 443 ve 444; Sakife-i Ebubekir-i Cevheri İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehci'l - Belağa'sının nakli gereğince, c. 1, s. 130-134 ve c. 2, s. 819. Ayrıca Useyd b. Huzeyr'in kısaca biyografisi elinizdeki kitabın önceki sayfalarının dipnotunda geçmiştir.

253 - er-Riyazu'n - Nezire, c. 1, s. 218, hicri 1372 - Mısır, ikinci baskı; Sakife-i Ebubekir-i Cevheri, İbn-i Ebu-l Hadid'in Şerh-u Nehci'l - Belağa'sından naklen, c. 1, s. 132 ve c. 6, s. 293; Tarih-u Hamis, c.2, s. 169, Beyrut - Şaban müessesesi.

Ensar ve Muhacirlerden bir grubunun Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıma'nın evine sığınıp Ali b. Ebutalib'in etrafında toplandıklarını Ebubekir ve Ömer'e haber verdiler.²⁵⁴

Onlara, Fatıma'nın evinde toplananların hilafet konusunda Ali b. Ebutalib'e biat etmek istediklerini söylediler.²⁵⁵

Bunun üzerine Ebubekir, Ömer b. Hattab'a Fatıma'nın evine giderek onları oradan dışarı çıkarmasını ve direnecek olurlarsa onlarla savaşmasını emretti.

Ebubekir'in bu emri üzerine Ömer eline bir meşale alarak Fatıma'nın evine doğru yola koyuldu; Fatıma'nın evini, içindekilerle birlikte yakmak istiyordu. Hz. Fatıma (s.a) Ömer'in karşısına çıkarak ona hitaben:

“Ey Hattab'ın oğlu! Evimizi yakmaya mı geldin?!” dedi. Ömer, “Evet!” dedi, “Ya da ümmetin kabul ettiğini kabul edersiniz (Ebubekir'e biat edersiniz).”²⁵⁶

Belazurî, *Ensabu'l - Eşraf* adlı kitabında bunu şöyle nakleder:

Fatıma, Ömer'i kapıda karşılayarak “Ey Hattab'ın oğlu! Beni evimin içinde yakmaya mı geldin?!” dedi. Ömer, “Evet!...” dedi.²⁵⁷

Bu olaydan yıllar sonra Abdullah b. Zübeyr kendi hükumetine teslim olmaları için Mekke'de Haşimoğulları'na baskı uyguladı. Haşimoğulları bunu kabul etmeyince onları bir dağın arasında toplayıp odun getirerek hepsini ateşte yakmalarını emretti!

Abdullah b. Zübeyr'in kardeşi Urve b. Zübeyr, kardeşinin bu hareketine geçerlilik kazandırmak için geçmişte Ebubekir'e biat olayında Ömer'in Hz. Fatıma'nın evini yakmak için görevlendirilmesini delil göstererek şöyle dedi.:

“Kardeşimin bu hareketi sadece bir tehditti; nitekim geçmişte de biat etmeyen Haşimoğulları'nı odun toplayarak yakmayla tehdit ettiler!”²⁵⁸

---

254 - Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 126.

255 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 1, s. 134; İbn-i Şühne Haşiye-i el-Kamil'de, c. 11, s. 113.

256 - İbn-i Abdurabbih, c. 3, s. 64; el-Feda, c. 1, s. 156.

257 - Ensabu'l - Eşraf-i Belazurî, c. 1, s. 586; Kenzu'l - Ummal, c. 3, s. 140; er-Riyazu'n - Nezire, c. 1, s. 167; Sakife-i Cevheri, Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid'den naklen, c. 1, s. 132, 134 ve c. 6, s. 2; Tarih-u Hamis, c. 1, s. 178; Tarih-i İbn-i Şühne, s. 113, Haşiye-i Kamil-i Muberrid, c. 11, s. 113.

Urve'nin "geçmiş"ten maksadı, Haşimoğulları'nın Ebubekir'e biat etmekten sakındıkları için Fatıma'nın evinin etrafında odun toplayarak evi içindekilerle birlikte yakmaya kalkışmaları olayıdır.

Mısırlı şair Hafız İbrahim bu olayı şiirinde şöyle kaydeder:

Ali'ye bir şey söyledi Ömer
Bunu söyleyen de duyan da saygıya layıktır:
Eğer biat etmezsen, Mustafa'nın kızı içinde olduğu halde
Yakarım evini, o evden kimse sağ kurtulamaz.
Adnan savaşçıların önderi karşısında bu sözü
Hafsa'nın babasından (Ömer'den) başkası söyleyemez.²⁵⁹

Yakubî kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

"Onlar bir grupla Ali'nin evine saldırdılar...
Ali'nin kılıcı kırılınca saldıranlar Ali'nin evine
girme cüreti buldular!"²⁶⁰

Taberi de kendi *Tarih*'inde şöyle yazar:

"Ömer b. Hattab, Talha, Zübeyr ve
Muhacirlerden bir grubunun sığınmış olduğu Ali'nin
evine saldırdı. Zübeyr kılıcını çekerek ona karşı
koymak istedi. Fakat tam o sırada ayağı kayarak
kılıç elinden yere düştü. Bunun üzerine eve
saldıranlar toplanarak onu tutukladılar..."²⁶¹

Ebubekir-i Cevheri ise şöyle nakleder: Ali, "Ben Allah'ın kulu ve
Resulullah'ın (s.a.a) kardeşiyim dedi! Nihayet onu Ebubekir'in yanına
götürerek Ebubekir'e biat etmesini istediler. Bunun üzerine Ali şöyle
dedi:

"Ben hükümet ve hilafete sizlerden daha
layıkım. Ben size biat etmem; aksine sizin bana biat

---

258 - Murucu'z - Zeheb, c. 2, s. 100; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l -
Hadid, c. 20, s. 481, İmam Ali'nin "Zübeyr-u minna hatta neşee ibnuhu" sözünün
şerhinde.

259 - Divan-ı Hafız İbrahim, Mısır basımı.

260 - Tarih-i Yakubi, c. 2, s. 126.

261 - Tarih-i Taberi, c. 2, s. 443, 444 ve 446 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1818,
1820 ve 1822; Abkeriyye-i Akkad, s. 173. Aşağıdaki kaynaklarda Zübeyr'in
kılıcının kırıldığı geçer: er-Riyazu'n - Nezire, c. 1, s. 167; Tarih-i Hamis, c. 1, s.
188; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 1, s. 58, 122, 132, 134 ve c. 2,
s. 2 - 5; Kenzu'l - Ummal, c. 3, s. 128.

etmeniz gerekiyor. Siz hilafeti Resulullah'ın akrabaları ve yakınları olmanız bahanesiyle Ensar'dan aldınız; onlar da bu deliliniz gereğince onu size bıraktılar. Ben de sizin Ensar'a getirmiş olduğunuz delili getiriyorum. O halde eğer nefsi heveslerinize uymuyorsanız ve eğer Allah'tan korkuyorsanız bizim hakkımızda insafli davranın; Ensar hükümeti sizin hakkınız bildiği gibi size de hükümeti bizim hakkımız bilin; aksi durumda bile bile bize karşı yaptığınız bu zulmün vebali sizin üzerinizdir.”

Ömer, “Biat etmeden kurtulamazsın” dedi. Ali ise, “Ey Ömer!” dedi, “Sağdıgın bu sütün yarısı sana ulaşacaktır. Ebubekir'in hükümetinin temellerini bugün sağlamlaştırdı ki yarın onu sana bıraksın. Vallahi ne seni dinlerim ve ne de ona uyarım.” Ebubekir ise, “Bana biat etmezsen seni mecbur etmem” dedi.

Ebu Ubeyde-i Cerrah da şöyle devam etti: “Ya Eba Hasan! Sen gençsin; bunlar ise Kureyş'ten olan senin yaşlı akrabalarıdır! Sen ne onların tecrübesine sahipsin ve ne de işleri onlar kadar bilirsin! Bence böyle önemli bir sorumluluğu üzerine alması için Ebubekir senden daha güçlü, sabırlı ve işbilirdir! O halde sen de hükümeti ona bırak, buna razı ol. Ömrün yeter de uzun bir zaman yaşarsan hem fazilet ve Resulullah'a yakın olman açısından, hem de İslam'da önceliğin ve cihadın açısından bu makama geçmeğe herkesten daha layık olursun!”

Ali, “Ey Muhacirler!” dedi, “Allah'tan çekinin; hükümet ve hilafeti Muhammed'in (s.a.a) evinden çıkarıp kendi evlerinize, kendi mahalleniz ve kendi kabilelerinize götürmeyin, onun ailesini halkın arasındaki makamlarından uzaklaştırmayın ve haklarını ayaklar altında çiğnemeyin. Ey Muhacirler; vallahi bizim aramızda Kur'an okuyan, din işlerini bilen, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden haberdar

olan ve yönetim işinden anlayan biri olduğu müddetçe bu ümmetin işlerini üstlenmeye biz Ehlibeyt sizlerden daha layıkız. Vallahi bütün bunlar bizde vardır. O halde nefsi heveslerinize uymayın; aksi durumda haktan adım adım uzaklaşırsınız.”

İmam Ali'nin bu sözlerini duyan Beşir b. Sa'd ona şöyle dedi: “Ensar Ebubekir'e biat etmeden önce seniz bu sözlerini duysaydı senin hükümet ve önderliğini kabul etmede hatta iki kişi bile birbiriyle ihtilaf etmezlerdi; ama -iş işten geçti ve- onlar Ebubekir'e biat ettiler!”

Böylece Ali orada Ebubekir'e biat etmeden eve döndü.²⁶²

Yine Ebubekir-i Cevheri yine şöyle der:

“Fatıma, Ali ve Zübeyr'e nasıl davranıldığını görünce evinin kapısında durarak Ebubekir'e şöyle dedi: Ey Ebubekir! Ne kadar çabuk Resulullah'ın (s.a.a) ailesine karşı hile yapmaya başladın! Vallahi hayatta olduğum müddetçe Ömer'le konuşmayacağım.”²⁶³

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

“Fatıma hıçkırıklar içinde evden dışarı çıktı, halkı iterek evden uzaklaştırmaya başladı...”²⁶⁴

Yakubî de kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

“Fatıma dışarı çıkarak evini işgal edenlere şöyle hitap etti: “Evimden dışarı çıkın; aksi durumda vallahi başımı açarak Allah'a şikayette bulunurum.” Fatıma'nın evine saldıranlar bu tehdidi duyunca dışarı çıkarak oradan uzaklaştılar.”²⁶⁵

Mes'udî kendi *Tarih*'inde şöyle yazar:

---

262 - Sakife-i Cevheri, İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehci'l - Belağa'sından naklen, c. 2, s. 2-5.

263 - Sakife-i Cevheri, İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehci'l - Belağa'sından naklen, c. 1, s. 134 ve c. 2, s. 2-5.

264 - Sakife-i Cevheri, İbn-i Ebi'l - Hadid'in Şerh-u Nehci'l - Belağa'sından naklen, c. 1, s. 134.

265 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 126.

“Sakife’de Ebubekr’e biat edilmesinin peşinden biat edenler Salı günü mescidde biatlerini yeniledikten sonra Ali (a.s) evden çıkarak Ebubekir’e şöyle hitap etti: “Müslümanların işlerini bozdun, bizimle hiç danışmadın ve hakkımızı görmezlikten geldin.” Ebubekir ise, “Doğru söylüyorsun; ama ben fitne çıkmasından korktum” dedi.”²⁶⁶

Yakubî yine şöyle kaydeder:

“Bir grup Ali’nin etfarında toplanarak ona biat etmek istediler. Ali (a.s) onlara, “Yarın sabah başlarınızı tıraş ederek burada hazır olun” dedi, ama yarın onlardan üç kişi dışında kimse gelmedi!”²⁶⁷

Bu olaydan sonra Ali (a.s) geceleyin Fatıma’yı bir bineğe bindirerek bir bir Ensarın kapısına götürüyor hakkını geri alması için onlardan kendisine yardım etmelerini istiyordu. Fatıma (s.a) da onlardan Ali’ye (a.s) yardım etmelerini istiyordu. Fakat Ensar diyordu ki:

“Ey Resulullah’ın kızı! Biz buna (Ebubekir’e) biat ettik ve iş işten geçti!! Amcanın Ali hilafete geçmek için Ebubekir’den önce davranmış olsaydı elbette ki biz ondan başkasını kabul etmezdik.”

Ali (a.s) ise “Ben Resulullah’ın (s.a.a) cenazesini gusül verip, kefenleyip defnetmeden evinde bırakarak onun hilafetini ele geçirmek için halkla savaşa mıydım?!” diyordu.

Fatıma (s.a) da şöyle ekiyordu:

“Ebu’l Hasan Ali yapılması yakışanı yaptı. Onlar öyle bir iş yaptılar ki onun hesabını Allah soracaktır ve buna cevap vermek zorundadırlar.”²⁶⁸

Muaviye, Ali’ye (a.s) yazdığı mektupta Yakubî’den naklettiğimiz bu konuya şöyle işaret eder:

---

266 - Murucu’z - Zeheb-i Mesudî, c. 1, s. 414; el-İmametü ve’s Siyase, c. 1, s. 12 - 14, biraz farkla.

267 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 126; Şerh-u Nehci’l - Belağa-i İbn-i Ebi’l - Hadid, c. 2, s. 4.

268 - Sakife-i Cevheri, İbn-i Ebi’l - Hadid’in Şerh-u Nehci’l - Belağa’sından naklen, c. 6, s. 25 - 28, Mısır basımı; İbn-i Kuteybe, c. 1, s. 12.

“Hatırlıyorum ki, dün halk Ebubekir-i Sıddık’a biat edince evindeki mahremini (Hz. Fatıma-i Zehra’yı) bir eşeğe bindirerek Hasan’la Hüseyin’in ellerini tutup sana yardım etmeleri için birer birer Bedir’dekilerin ve ilk Müslümanların kapılarını çaldın.

Eşinle onların kapısına gittin, iki oğlunu iki senet olarak gösterip Resulullah’ın (mağaradaki) arkadaşına karşı onları tahrik ettin! Ama dört-beş kişiden başka hiç kimse sana olumlu cevap vermedi. Vallahi eğer sen haklı olsaydın şüphesiz hepsi sana yönelir, davetini kabul ederlerdi. Ama sen yersiz bir iddiada bulundun, hiç kimsenin inanmadığı bir söz söylüyordun ve olmayacak bir şey yapmak istiyordun.

Seni kıyama teşvik eden Ebusüfyan’a “Emrimde iradeli ve sebatlı kırk kişi olsaydı onlara karşı kıyam ederdim...” diye verdiğin cevabı sen unuttuysan ben hiç unutmadım.”²⁶⁹

Muammer’in Zohrî’den ve onun da Ümmü-l Müminin Aişe’den naklettiği hadiste Resulullah’ın (s.a.a) mirası konusunda Fatıma’yla (s.a) Ebubekir arasında geçen tartışmalara işaret edilmiştir. Aişe bu hadisin sonunda şöyle diyor:

“Fatıma yüzünü Ebubekir’den çevirdi ve hayatta olduğu müddetçe onunla konuşmadı. Fatıma Resulullah’tan (s.a.a) sonra altı ay yaşadı. Ölümünden sonra da eşi Ali, Ebubekir’e haber vermeden gizlice ona namaz kılıp toprağa verdi.

Hz. Zehra’nın varlığı Hz. Ali’ye saygı duyulmasına sebep oluyordu. Fatıma hayatta olduğu müddetçe halk Ali’ye saygı gösteriyordu. Ama Hz. Fatıma ölür-ölmez halk ondan yüz çevirdi. Fatıma Resulullah’tan (s.a.a) sonra sadece altı ay yaşadı.”

Muammer der ki: O sırada biri Zohrî’ye, “Bu altı ay içinde Ali, Ebubekir’e biat etti mi?” diye sorunca şöyle cevap verdi:

---

269 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 2, s. 67; Sıffin-i Nasr b. Muzahim, s. 182.

“Hayır; bu müddet içerisinde Ali ve Haşimoğulları’ndan hiç kimse Ebubekir’e biat etmedi.²⁷⁰ Ancak Ali biat ettikten sonra diğerleri de biat ettiler. Ali, Fatıma’nın ölümünden sonra halkı kendisine karşı ilgisiz bulunca Ebubekir’e biat etmek zorunda kaldı...”²⁷¹

Belazuri der ki: Arab’ın mürtet olması söz konusu olunca Osman Ali’ye giderek şöyle dedi:

“Ey amcaoğlu! Sen biat etmedikçe hiç kimse bu düşmanlarla savaşmak için dışarı çıkmaz ve ...” Osman o kadar buna benzer şeyler söyledi ki nihayet onu Ebubekir’in yanına götürdü ve Ali, Ebubekir’e biat etti. Ali’nin Ebubekir’e biat etmesinden sonra Müslümanlar sevinerek mürtedlerle savaşa hazırlandılar ve ordu her taraftan harekete geçti.²⁷²

Evet, Ali, Fatıma’nın (s.a) vefat etmesiyle halkın kendisine ilgisiz davranmasından sonra Ebubekir’e biat etmek zorunda kaldı. Fakat Resulullah’ın (s.a.a) vefatından sonra başına gelenlerden devamlı yakınıyor ve şikayet ediyordu. Hatta kendi hilafeti döneminde de bundan ıstırap duyuyor ve acıyla dile getiriyordu. Hz. Ali’nin bu

---

270 - Tesyiru’l - Vusul, c. 2, s. 46’da şöyle geçer: Vallahi ne o ve ne de Haşimoğulları’ndan hiç kimse ...

271 - Bu hadisi özet olarak şu kaynaklardan naklettik: Tarih-i Taberi, c. 2, s. 448 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1825; Sahih-i Buharî, "meğazi" kitabı, "Hayber gazvesi" bölümü, c. 3, s. 38; Sahih-i Müslim, c. 1, s. 72 ve c. 5, s. 153, Resulullah’ın “nehu la nures, mâ terekna sadakatun” buyruğu bölümü, Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 285-286; İbn-i Abdurabbih, c. 3, s. 64; Tarih-i İbn-i Esir, c. 2, s. 126 -özet olarak; Kifayetu’t - Talib-i Genci, , s. 225 - 226; Şerh-u Nehci’l - Belağa-i İbn-i Ebi’l - Hadid, c. 1, s. 122; Murucu’z - Zeheb, c. 2, s. 414; et-Tenbih-u vel İşraf, s. 250, bu kitapta şöyle geçer: “Fatıma hayatta olduğu müddetçe Ali biat etmedi”; Sevaik, c. 1, s. 12; Tarih-u Hamis, c. 1, s. 193; el-İmamet-u ve’s Siyase, c. 1, s. 14, bu kitapta şöyle geçer: “Ali, Fatıma’nın vefatından sonra biat etti. Fatıma babasından sonra 75 gün yaşadı”; İstiab, c. 2, s. 244; bu kitapta şöyle geçer: "Ali, ancak Fatıma’nın ölümünden sonra Ebubekir’e biat etti." Ebu-l Feda, c. 1, s. 156; el-Bedau ve’t Tarih, c. 5, s. 66; Ensabu’l - Eşraf, c. 1, s. 586; Usdu’l - Gabe, c. 3, s. 222, Ebubekir’in biyografisinde, o şöyle yazar: “Doğru görüşe göre Ali altı ay sonra biat etti”; Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 105, o şöyle yazar: “Ali ancak altı ay sonra biat etti”; el-Gadir-i Emîni, c. 3, s. 102; İbn-i Hazm’ın el-Fasl adlı kitabından naklen, s. 96-97, bu kitapta da Ali’nin altı ay sonra biat ettiği geçer.

272 - Ensabu’l - Eşraf-i Belazurî, c. 1, s. 587.

şikayetlerini Nehcu'l - Belağa'nın "Şıkşikiyye" adlı hutbesinde apaçık görmekteyiz. Biz bu bölümün sonunda bu hutbeyi nakledeceğiz.

Ebubekir'e Biat Etmeyenler:

1- Ferve b. Amr:

Zübeyr b. **Bukar** *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında şöyle yazar:

"Ferve b. Amr Ebubekr'e biat etmedi. Ferve, Resulullah'ın (s.a.a) emrinde savaflara katılmış, savaflarda bir ata kendisi biner, bir at da Allah rızası için İslam savaşıları binsin diye beraberinde getirirdi.

Ferve, kendi kavminin ileri gelenlerinde olup zengin ve sorumluluğunu bilen bir kişiydi. O her yıl hurmalıklarından bin vasak²⁷³ hurma sadaka verirdi. O, Emirulmüminin Ali b. Ebitalib'in ashabından olup Cemel savaşında o hazretin emrinde savaşmıştır."²⁷⁴

Zübeyr b. Bukar, bu sözlerinden sonra Ferve'nin Ebubekir'e biat alınmasında yardımcı olan bazı Ensara öfkelenmesinden bahsetmiştir.

---

273 - Vasak, tahılların taftma için kullanılan bir ölçü birimidir; bir vasak arpa 186889/150 gr.dır; un edildikten sonra bugünkü yaklaşık 186890 gr. olur. Daha geniş bilgi için Merhum Serdar-i Kabil'un Gayetu't - Ta'dil kitabına bakınız. -Müt.-

274 - el-Muvaffakiyyat, s. 590. Ensardan olan Ferve b. Amr Akaba biatı, Bedir savaşı ve Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşılarını idrak etmiştir. Ferve'nin biyografisi Usdu'l - Gabe, c. 4, s. 178'de geçer.

2- Halid b. Said-i Emevî²⁷⁵

Halid b. Said, Resulullah (s.a.a) tarafından Yemen'in Sen'a bölgesinin valiliğine atanmıştır. Resulullah (s.a.a) vefat edince Halid, Eban ve Ömer adlı kardeşleriyle birlikte görev bölgesini terkederek Medine'ye geldi. Ebubekir ona:

“Niçin görev bölgeni terkettin?! Valiliğe, hiç kimse Resulullah'ın (s.a.a) seçmiş olduğu şahıslardan daha layık değildir; işinin başına dön” dediğinde onlar şöyle cevap verdiler:

“Biz Uheyha oğulları Resulullah'tan (s.a.a) sonra hiç kimse için çalışmayız.”

Halid ve kardeşi bir müddet Ebubekir'e biat etmediler.

Halid bir konuşmasında Haşimoğulları'na demişti ki: “Siz (Resulullah'ın Ehlibeyti) sağlam, güçlü ve iyi meyveli ağaçsınız; biz siz izleyicileriniz.”²⁷⁶

Halid iki ay Ebubekir'e biat etmedi. O diyordu ki, “Resulullah (s.a.a) beni valiliğe atadı ve hayatta olduğu müddetçe o makamdan almadı.”

Halid, Ali b. Ebitalib ve Osman b. Affav'la görüşerek onlara dedi ki: “Ey Abdumenafoğulları! Hükümet ve önderlikten el çektiniz de diğerleri mi ona ulaşsın?”

Halid'in bu sözünü Ebubekir'e ulaştırdıklarında Ebubekir bunu önemsemedi, ama Ömer Halid'e karşı içinde bir kin besledi.²⁷⁷

---

275 - Halid b. Said b. Âs b. Ümeyye b. Abdüşşems ilk Müslümanlardandır. O, üçüncü veya dördüncü ve bir görüşe göre de beşinci Müslüman'dır. İbn-i Kuteybe Maarif adlı kitabında, s. 128'de şöyle yazar: Halid b. Said, Ebubekir'den önce Müslüman oldu. İbn-i Ebi'l Hadid, c. 1, s. 13. O, Habeş muhacirlerindendir. O, kardeşleriyle birlikte Resulullah (s.a.a) tarafından Mezhec sadakalarının (zekat) sorumluluğuna atanmış aynı zamanda Sen'a valisi olmuştur. Halid ve kardeşleri Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Medine'ye dönmüş Şam savaşına katılmıştır. Sonunda Halid Salı günü Cemadiulula'ya iki gece kala hicri 13 yılında Ecnadeyn'de şehid olmuştur. İstiab, c. 1, s. 398-400; İsabe, c. 1, s. 406; Usdu'l - Gabe, c. 2, s. 82; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 6, s. 13 ve 16.

276 - Usdu'l - Gabe, c. 2, s. 82; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 2, s. 135, Mısır - birinci baskı.

277 - Tarih-i Taberi, c. 2, s. 586, Avrupa basımı, c. 1, s. 2079 ve Tahzib-u Tarih-i İbn-i Asakir, c. 5, s. 51; Ensabu'l - Eşraf-i Belazurî, c. 1, s. 588; bu kitapta Halid b. Said'in bir müddet Ebubekir'e biat etmediği geçer.

Bir gün Halid, İmam Ali'nin huzurunu çıkarak, "İzin ver de sana biat edeyim" dedi, "Vallahi bu insanların arasında hiç kimse Resulullah'ın (s.a.a) hilafetine senden daha layık değildir."²⁷⁸

Sonunda Haşimoğulları Ebubekir'e biat edince Halid de Ebubekir'e biat etti. Ebubekir Şam'a ordu gönderince ordunun dörtte birine kumandan ettiği ilk kişi Halid b. Said'di. Ama Ömer bunu kabul etmeyerek Ebubekir'in seçimine itiraz etti ve "o falan ve filan edip filan sözleri söylediği halde onu orduya kumandan mı ediyorsun?"²⁷⁹ dedi. Ömer'in bu sözleri sonucu Ebubekir fikrini değiştirdi ve onu ordunun kumandanlığından alarak yerine Yezid b. Ebusüfyan'ı tayin etti!²⁸⁰

3- Sa'd b. Ubade²⁸¹

Sakife olayından sonra Sa'd b. Ubade'yi birkaç gün kendi haline bıraktılar, daha sonra, "Bütün insanlar ve akrabaların Ebubekir'e biat etti, gel sen de biat et" diye peşine adam gönderdiler. Sa'd ise şöyle cevap verdi:

"Vallahi okluğumdaki bütün oklarımı size atıp mızrağımın ucunu sizin kanınıza boyamadıkça size biat etmem. Ne sandınız? Kılıcımın kabzası elimde olduğu müddetçe sizin başınıza indiririm; akrabalarım ve kavmimden bana itaat edenlerin yardımıyla var gücümle savaşır, ama size biat etmem. Vallahi bütün insanlar ve cinler sizin hükümetinizi kabul etseler bile ilahi adalette hesap

---

278 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 126.

279 - Usdu'l - Gabe, c. 2, s. 82; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 1, s. 135'de Cevheri'nin Sakife'sinde bu olay genişçe nakledilmiştir.

280 - Tarih-i Taberi, c. 2, s. 586 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 2079; Tehzib-u Tarih-i İbn-i Asakir, c. 5, s. 51.

281 - Sa'd b. Ubade b. Duleym b. Haris ... Hazrecî ve Ensarî Hacec kabilesinin reisiydi. O, Akaba biatına ve Bedir savaşı dışında (bu savaşa katıldığı şüphelidir) Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmıştır. O, başış sahibi bir kişiydi. Mekke'nin fethinde Ensar'ın bayrağını eline alarak, "Bugün savaş günüdür..." diye bağırıştır. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) bayrağı elinden alarak oğlu Kays'a vermiştir. Sa'd ölünceye kadar Ebubekir'e biat etmedi. O, hicri 15 yılında Ömer'in hilafeti döneminde, Şam'da kalbine gömülen iki okla öldürüldü ve Havareyn'de toprağa verildi. Biyografisi İbn-i Hazm'ın Cemhere'sinde, s. 65'de ve İstiab, c. 2, s. 23-37'de ve İsabe, s. 2, s. 27 - 28'de kaydedilmiştir.

verinceye kadar ben size baş eğmem ve sizi resmen tanımam.”²⁸²

Sa’d’ın bu sözleri Ebubekir’e ulaşınca Ömer, biat almadıkça onu bırakma dedi. Ama Beşir b. Sa’d dedi ki:

“O inat etmiştir, onu öldürseniz bile size biat etmesi mümkün değil. Bütün oğulları ve ailesi, akrabalarından bir grubu öldürmedikçe onu öldürmek de imkansızdır. Onu kendi haline bırakın; onu kendi haline bırakmanızın size bir zararı olmaz; çünkü o şimdilik tek kalmıştır.”

Beşir’in bu sözlerinden sonra onu kendi haline bıraktılar.²⁸³ Sa’d onların hiç bir toplantılarına iştirak etmiyor, onların Cuma ve cemaat namazlarına katılmıyordu. Onlarla birlikte hac yapmıyordu... Bu durum Ebubekir’in ölümüyle hilafete Ömer geçinceye kadar devam etti.

Ömer hilafete ulaşınca bir gün Sa’d b. Ubade’yi Medine sokaklarından birinde görüp ona şöyle seslendi:

“Hey Sa’d!” Sa’d da hemen “Hey Ömer!” diye cevap verdi. Ömer, “Şöyle, böyle yapan sen değil miydin?!” Sa’d, “Evet, bendim; şimdi bu hükümeti sana mı bıraktılar?!” Vallahi arkadaşını senden daha çok seviyordum. Vallahi seninle komşu olmaktan rahatsızım” dedi. Ömer, “Komşusundan hoşlanmayan evini değiştirir!” dedi. Bunun üzerine Sa’d, “Bundan gafil değilim; yakında senden daha iyi olan birine komşu olacağım” dedi.

Sa’d, çok geçmeden Ömer’in hilafetinin başlarında Şam’a gitti...²⁸⁴

Belazurî *Ensabu’l - Eşraf* adlı kitabında şöyle yazar:

Sa’d b. Ubade Ebubekir’e biat etmeyerek Şam’a gitti. Ömer bir adamı görevlendirerek "ne pahasına

---

282 - Tarih-i Taberi, c. 3, s. 459 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 1844; Tarih-i İbn-i Esir, c. 2, s. 126; Kenzu’l - Ummal, c. 3, s. 134, h. 2296; el-İmametü ve’s Siyaset, c. 1, s. 10; Sire-i Halebiyye, c. 4, s. 397, bu kitabın son kısmında şöyle geçer: “Onlardan biriyle karşılaştığında selam vermiyordu.”

283 - er-Riyazu’n - Nezire, c. 1, s. 168; ayrıca yukarıdaki kaynaklarda da geçer.

284 - Tabakat-i İbn-i Sa’d, c. 3, k. 2, s. 145; Tehzib-u İbn-i Asakir, c. 6, s. 90, İbn-i Sa’d’ın biyografisinde; Kenzu’l - Ummal, c. 3, s. 134, 2296 sayısının altında; Sire-i Halebiyye, c. 3, s. 397.

olursa olsun Sa'd'dan biat al; kabul etmediği takdirde Allah'ın yardımıyla onu öldür," dedi!

O adam Şam'a giderek Helep yakınındaki Hevareyn kasabasında Sa'd'la karşılaştı. Hemen Sa'd'dan Ömer'e biat etmesini istedi. Bunun üzerine Sa'd Ömer'in elçisine dedi ki:

"Kureyş'ten olan birine biat etmem" Elçi, "Biat etmezsen öldürürüm seni" dedi. Sa'd, "Beni öldürsen bile biat etmem" dedi. Ömer'in elçisi Sa'd'ın direndiğini görünce, "Sen bu ümmetin kabul ettiği şeyin dışında mısın?!" dedi. Sa'd, "Biat konusunda evet, ben onların dışındayım!" dedi. Ömer'in elçisi Sa'd'ın bu kesin cevabını duyunca kalbine sapladığı bir okla onu öldürdü!²⁸⁵

Tebisiretu'l - Avam kitabında şöyle geçer:

"Onlar bu işe Muhammed b. Mesleme-i Ensari'yi görevlendirdiler. Muhammed de Şam'a giderek bir okla Sa'd'ı öldürdü."

Yine demişlerdi ki: "O sırada Şam'da olan Halid b. Velid; Sa'd'ı öldürmek için Muhammed b. Mesleme'ye yardım etti."²⁸⁶

Mesudî *Murucu'z - Zeheb*'de der ki:

"Sa'd b. Ubade biat etmeyerek Medine'den çıkıp Şam'a gitti ve hicretin on beşinde orada öldürüldü."²⁸⁷

Yine İbn-i Abdurabbih şöyle der:

"Sa'd b. Ubade'yi kalbine saplanan bir ok sonucu ölü buldular. Cinler ona ağladılar ve bu şiiri okuyarak Sa'd'ı öldürmenin sorumluluğunu üzerlerine aldılar: Hazrec kabilesinin reisi Sa'd b. Ubade'yi biz öldürdük. Kalbine sapladığımız iki okla onu yere serdik."²⁸⁸

İbn-i Sa'd da, *Tabakat*'ta şöyle yazar:

"Sa'd b. Ubade bir çukurda oturmuş idrar yaparken terör edildi ve oracıkta can verdi. Sa'd'ın

---

285 - Ensabu'l - Eşraf-i Belazurî, c. 1, s. 589; İkdu'l - Ferid, c. 3, s. 64-65 biraz farkla.

286 - Tebisiretu'l - Ulum, Tahran Meclis basımı, s. 32.

287 - Murucu'z - Zeheb, c. 2, s. 301 ve 304.

288 - İkdu'l - Ferid, c. 4, s. 259-260.

cenazesini (zehirli ok sebebiyle) yeşile dönmüş bir halde buldular.”²⁸⁹

Yine *Usdu'l - Gabe*’de şöyle geçer:

“Sa'd b. Ubade ne Ebubekir’e ve ne de Ömer’e biat etmedi. O, Şam’a giderek Havareyn denilen yerde ikamet etti ve sonunda hicretin on beşinde orada öldürüldü. Sa’d’ın bir ayakyolunun kenarında taharet için oturduğu halde öldürülmüş bulunduğu ve bedeninin yeşile döndüğünde ihtilaf yoktur. Sa’d’ın akrabalarının onun öldürüldüğünden haberleri yoktu. Nihayet bir su kuyusunun başında ölüm haberini şiir şeklinde okunduğunu duyduklarında onun öldüğünü öğrendiler. Ama kuyuya baktıklarında orada hiç kimseyi bulamadılar!”²⁹⁰

Böylece Sa'd b. Ubade’nin hayat defteri kapatıldı. Ancak böyle inatçı ve korkusuz bir şahsiyetin, zamanın hükümeti tarafından öldürülmesi zihinlerde soru işareti yarattı ve tarihçilerin anlatmaktan hoşlanmadıkları olaylardan olduğu için bir grubu önemsemeyerek böyle büyük bir olayı görmezlikten gelirken, bir grubu da onun öldürülüşünü hurafelerle karıştırmış ve bunu cinlere nispet vermişlerdir.²⁹¹ Ama bu kişiler böyle bir hurafeyi söz konusu ederken cinlerin Sa’d’a karşı kin ve düşmanlıklarının sebebinin ne olduğunu ve Muhacir ve Ensardan oluşan o kadar ashabın arasında oklarının niçin Sa’d’ın kalbini hedef aldığını söylememişlerdir.

Bu kişiler efsanelerini tamamlamak için muteber kaynaklarında - mesela- “Sa'd b. Ubade’nin Ebubekir ve Ömer’e biat etmekten sakınması cinlerin önderini rahatsız ettiği için onu ortadan kaldırmaya karar verdiler; dolayısıyla zehirli oklarını sonuna kadar onun kalbine gömerek öteki dünyaya gönderdiler” demiş olsalardı bu efsanede belirsiz bir nokta kalmazdı.

---

289 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 3, k. 2, s. 145; el-Mearif-i Ebu Hanife-i Dinverî, s. 113.

290 - *Usdu'l - Gabe*, İbn-i Sa’d’ın biyografisinde; İstiab-i İbn-i Abdurabbih, c. 2, s. 37.

291 - Mesela, Muhibbuddin Taberi’nin *er-Riyazu'n - Nezire* kitabında ve İbn-i Abdulberr’in *İstiab* kitabında yaptığı gibi.

Sa'd'ın Biat Etmediğini Rivayet Edenler

-Aşağıdaki kişiler Sa'd'ın Ebubekir ve Ömer'e biat etmeyişiğini kendi kitaplarında genişçe veya kapalı olarak ve özetle kaydetmişlerdir:-

1 Muhammed b. Cerir-i Taberi *Tarih*'inde; 2- İbn-i Sa'd *Tabakat*'ında; 3- Belazurî *Ensab* adlı kitabının birinci cildinde; 4- İbn-i Abdulbirr *İstiab* adlı kitabında; 5- İbn-i Abdurabbih *Ikdu'l - Ferid* adlı kitabında; 6- İbn-i Kuteybe *el-İmamet-u ve's Siyase*'de, c.1, s.9; 7- Mesudî *Murucu'z - Zeheb*'de; 8- İbn-i Hacer Askelanî *İsabe*'de, c.2, s.28; 9- Muhibbuddin Taberî *Riyazu'n - Nezire*'de; 10- İbn-i Esir *Usdu'l - Gabe*'de, c. 3, s. 222; 11- Diyarbekrî *Tarih-u Hamis*'de, Ali b. Burhanuddin *Sire-i Halebiyye*'de, c.3, s.396-397; Ebubekr-i Cevherî *Sakife*'de İbn-i Ebi'l Hadid'den naklen.

* * *

Buraya kadar özetle Ebubekir'in nasıl hilafete ulaştığını ve ona nasıl biat edildiğini anlatmaya çalıştık. Bu konuyu *Abdullah b. Seba* kitabının birinci cildinde özetle bulabilirsiniz. Şimdi ise Ömer'in nasıl hilafete ulaştığını ve ona nasıl biat edildiğini inceleyelim.

Ebubekir, Kendinden Sonra Hilafete Ömer'i Tanıtıyor

Ebubekir ölüm yatağında yalnız Osman'ı çağırarak ona şöyle yazmasını söyledi:

Bismillahirrahmanirrahim

“Bu, Ebubekir Ebu Kahafe'nin Müslümanlara vasiyetnamesidir. Ama sonra;” (Ebubekir bunu söyledikten sonra bayıldı. Bunun üzerine Osman kendi yanından Ebubekir'in vasiyetnamesini şöyle tamamladı:)

“Ben kendi yerime sizin için Ömer b. Hattab'ı seçiyorum. Ben bu seçimde sizin için hayırdan başka bir şey dilemedim.”

O sırada Ebubekir kendine gelerek gözlerini açtı ve Osman'a, “Oku bakayım ne yazdın!” dedi. Osman da kendi yanından yazdıklarını Ebubekir'e okudu. Ebubekir de onun yazdıklarını duyunca tekbir getirerek dedi ki:

“Ben bayginken ölmekten ve benden sonra hilafet konusunda insanların ihtilafa düşmesinden mi

korktun?” Osman, “Evet” cevabını verdi. Ebubekir, “Yazdıklarını kabul ediyorum. Allah İslam ve Müslümanlardan dolayı sana hayırlı mükafat versin” dedi ve Osman’ın yazdıklarını imzaladı!

Taberi bu olaydan önce şöyle yazar:

Ömer elinde bir hurma dalı olduğu halde Resulullah’ın (s.a.a) mescidinde halkın arasında oturmuştu. Ömer’in hilafet hükmünü elinde bulunduran Ebubekr’in azad ettiği kölesi Şedid de oradaydı. O sırada Ömer halka şöyle dedi:

“Ey insanlar! Resulullah’ın halifesinin söz ve tavsiyelerini dinleyin ve ona itaat edin. O diyor ki ben sizin hayrınızı dilemekte kusur etmedim.”²⁹²

Ömer’in bu tutumuyla dün Resulullah’ın (s.a.a) vasiyetnamesinin yazılmasına karşı tutum ve tavrı arasındaki fark nedir acaba?!

Şura ve Osman’a Biat

İbn-i Abdurabbih *Ikdu’l - Ferid* adlı kitabında şöyle yazar:

“Ömer yaralanınca ona kendi yerine birini seçmesini önerdiler. Bunun üzerine Ömer dedi ki: “Ebu Ubeyde Cerrah hayatta olsaydı yerime onu seçerdim. Allah bunun sebebini benden sorsaydı cevabında, “Peygamberin, onun ümmetin emini olduğunu söylüyordu!” derdim. Ve eğer Ebu Huzeyfe’nin azad etmiş olduğu kölesi Salim hayatta olsaydı şüphesiz kendi yerime onu seçerdim. Allah bunun sebebini soracak olsaydı, Resulullah’ın, “Salim o kadar Allah’ı seviyor ki, Allah’tan korkmasaydı yine de O’na itaatsizlik etmezdi” dediğini duydum, derdim.”²⁹³

Bunun üzerine, “Ya Emirülmüminin; her durumda birini kendi yerinize seçin” dendiğinde şu cevabı verdi:

“Bütün bunlardan sonra sizin işinizi, (Hz. Ali’ye işaret ederek) sizi hak ve adalete yönlendirecek bir kişiye bırakmak, size halife seçmek istiyordum.

---

292 - Tarih-i Taberi, Avrupa basımı, c. 1, s. 2138.

293 - Biz bunu özetle *Ikdu’l - Ferid*, c. 4, s. 274’ten naklettik.

Ama benim ölüm ve dirimi böyle bir şeye tahammül etmeyeceğini ve bunu kabul etmeyeceğini gördüm!”

Belazuri *Ensabu'l - Eşraf* ta şöyle der:

Ömer, “Bana Ali, Osman, Talha, Zübeyr, Abdurrahman b. Avf ve Sa'd b. Ebi Vakkas'ı çağırın”, dedi. Onları çağırdıklarında Ali (a.s) ve Osman'dan başka hiç kimseyle konuşmadı. Ali'ye (a.s) dedi ki:

“Ey Ali! Bu insanlar senin Resulullah'ın akrabası ve damadı oluşunu ve Allah Telâ'nın sana vermiş olduğu ilim ve fikhı göz önünde bulundurarak seni hilafete seçebilirler; eğer bu işi üstlenirsen Allah'ı unutma!

Sonra Osman'a dönerek şöyle dedi:

“Ey Osman! Bu ümmet senin Resulullah'ın damadı oluşunu ve yaşını gözeterek seni hükümete geçirebilirler; eğer bu işi üstlenirsen Allah'tan kork ve Ebu Muitoğullarını insanların sırtına bindirme.”

Ömer sonra Suheyb'i çağrılarını emretti. Suheyb gelince ona şöyle dedi: “Sen üç gün halka namaz kıldır. Bu müddet içerisinde bunlar da toplanarak müşavere etsinler. Sonuçta kendi aralarından bir kişinin hilafetine oy verirlerse, muhalifet edenin boynunu vur!”

Ömer, yanına gelen bu grup dışarı çıktıktan sonra, “Eğer halk bu “Ecleh”²⁹⁴ hilafete seçerse onları doğru yola hidayet eder” dedi.²⁹⁵

er-Riyazu'n - Nezire kitabında Ömer'in şöyle dediği geçer:

“Hilafete o alını yüksek kişiyi seçecek olsalar ne mutlu onlara; o, boynunda kılıç bile olsa onları hakka götürür.”

---

294 - “Ecleh”, saçının ön kısmı dökülmüş ve başının iki tarafında bir az saç bulunan kimseye denir. Ömer bu sözüyle Emirulmüminin Ali'yi (a.s) kastetmiştir.

295 - *Ensabu'l - Eşraf*, c. 5, s. 16. Buna yakın bir tabirle bkz. *Tabakat-i İbn-i Sa'd*, c. 3, k. 1, s. 247; yine *İstiab*, ve *Muntahab-u Kenz*'de, c. 4, s. 429'da Ömer'in biyografisine.

Muhammed b. Ka'b der ki, o sırada ben Ömer'e, "Bunu bildiğin halde neden onu hilafete seçmiyor musun?" dedim. Ömer şöyle cevap verdi:

"Halkı kendi hallerine bırakmamın sebebi, benden üstün olan kimsenin onları kendi hallerine bırakmış olmasıdır!"²⁹⁶

Belazurî *Ensabu'l - Eşraf*'ta Vakidî'den naklen şöyle der:

"Ömer kendisinden sonra hilafete kimi seçmesinin uygun olduğu hakkında etrafındakilerin görüşünü alıyordu. Ona, Osman hakkında ne dersin? dediler. Ömer, onu seçecek olursan Ebu Mui't'i halkın boynuna bindirmiş olurum, dedi. Zübeyr nasıldır? dediler. Ömer, o razı ve memnun olunca mümindir, öfkelenmediğinde ise kalben kafirdir! dedi. Ya Talha! dediler. Ömer, o, burnu havada, ama oturduğu yer suyun için olan kibirli bir adamdır! dedi. Ya Sa'd b. Ebi Vakkas? dediler. Süvarilere kumandanlığında söz yoktur, ama küçük bir kasabayı zor idare eder, dedi. Ya Abdurrahman b. Avf hakkında ne dersin? diye sorduklarında, kendi ailesini idare edebilirse bu ona yeter, dedi!"²⁹⁷

Belazurî kitabının başka bir yerinde ise şöyle der:

"Ömer b. Hattab yaralanınca Abdullah Cud'an'ın azad etmiş olduğu kölesi Suheyb'i çağırarak, Muhacir ve Ensarın ileri gelenlerini toplamasını emretti. Onlar gelince Ömer şöyle dedi: "Ben sizin yönetiminizi, aralarından bir kişiyi size imam olarak seçmeleri için Resulullah'ın hayatının son anlarına kadar kendilerinden razı olduğu ilk Muhacirlerden oluşan altı kişilik bir şuraya bırakıyorum!" Daha sonra şuradakilerin isimlerini söyledi ve sonra da Ebu Talha ve Zeyd b. Sehl-i Hazreci'ye dönerek şöyle dedi:

"Yanına Ensardan elli kişi al. Ben ölünce onları üç gün içinde aralarında bir kişiyi halife seçmeye

---

296 - er-Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 95, hk. 1373 - Mısır basımı.

297 - Ensabu'l - Eşraf, c. 5, s. 17.

zorla.” Suheyb’e de bir halife seçilinceye kadar halka namaz kıldırmasını söyledi.

O zaman Talha b. Abdullah orada yoktu; Serat²⁹⁸ adındaki yerindeydi. Ömer dedi ki:

“Eğer bu üç gün içinde Talha gelirse sorun yok; aksi durumda onu beklemeyin ve halifeyi seçmek konusunda ciddi davranarak üzerinde görüş birliğiniz olan kimseye biat edin. Birisi de sizin görüşünüze muhalefet ederse boynunu vurun!” Ravi der ki:

“Birini Talha’nın peşine göndererek birkaç gün içinde hemen Medine’ye gelmeye teşvik ettiler. Buna rağmen Talha Medine’ye ulaştığında Ömer ölmüştü ve Osman’a biat edilmişti. Bu yüzden Talha evde oturarak, “Ben, izni olmadan adına bir iş yapılan bir kimse miyim?” dedi.

Osman onu görmeye gidince Talha ona dedi ki:

“Ben kabul etmezsem sen istifa verir misin?” Osman, “Evet” dedi. Talha, “Bu durumda ben de senin hilafetini teyid ediyorum! dedi ve Osman’a biat etti.”²⁹⁹

Yine Belazurî, Abdullah b. Sa’d b. Ebi Serh’in şöyle dediğini kaydeder:

“Ben, Osman’a biatin -Talha’nın muhalefetiyle-sarsılmasından korkuyordum. Nihayet Talha gelerek Osman’la akrabalığını gözetip Osman’a karşı bu davranışıyla bu ıstırapı ortadan kaldırdı. Osman da Talha’nın bu muhabbetini karşılıksız bırakmadı; devamlı ona saygılı davranıp onu ağırlıyordu. Ama Osman muhasara edilince onun en zorlu düşmanı Talha sayılıyordu.”³⁰⁰

Belazurî, *Ensabu’l - Eşraf*’ının başka bir yerinde İbn-i Sa’d’ın senediyle Ömer’den şöyle nakleder:

---

298 - Serat, Taif bölgesinde bir dağın ismidir; diğer yerlere de bu isim verilmiştir; bkz. Mu’cemu’l - Buldan.

299 - Ensabu’l - Eşraf, c. 5, s. 18; buna yakın olarak bkz. Ikdu’l - Ferid, c. 3, s. 73.

300 - Ensabu’l - Eşraf, c. 5, s. 20.

“Halife seçimi azınlığın çoğunluğa uymasıyla gerçekleşmelidir; kim size muhalefet ederse boynunu vurun.”³⁰¹

Yine Ebu Mihnef’ten naklen şöyle yazar:

“Ömer şuradakilere halife seçimi için üç gün müşavere etmelerini emretti. Eğer iki kişi birinin ve iki kişi de başka birinin hilafete geçmesini isterse yeniden müşavere edip oylama yapsınlar. Ama eğer dört kişi birini hilafete seçer de birisi muhalefet ederse, dört kişiyi izleyin. Ama eğer üç kişi birini ve üç kişi de başka birini seçerse Abdurrahman b. Avf’ın bulunduğu grubu kabul edin. Çünkü Abdurrahman b. Avf dininde güvenilirdir ve onun oyunu Müslümanlar kabul ederler.”³⁰²

Hişam b. Sa’d kanalıyla Zeyd b. Eslem’den, onun da babasından Ömer’in şöyle dediğini nakleder:

“Oylar üçe üç olursa Abdurrahman b. Avf’ın bulunduğu grubu izleyin, onu kabul edin ve ona itaat edin.”³⁰³

Yine Ömer’den şöyle naklederler:

“Bazıları Ebubekir’e biatin hesap edilmemiş ve aceleye getirilen bir iş olduğunu söylüyorlar; Allah onun şerrini insanlardan uzaklaştırdı. Ömer’e biatin de halkın görüşü alınmadan gerçekleştirildiğini dile getirirler. Ama şimdi benden sonra hükümeti şuraya bırakıyorum; dört kişi birini kabul ederse diğer iki kişi dört kişiyi izlemelidir. Ama eğer oylar üçe üç olursa Abdurrahman b. Avf’ın bulunduğu grubun görüşünü kabul edin ve onun görüşüne tabi olun. Hatta Abdurrahman bir elini biat olarak diğer eline vurursa (kendisini halife seçerse), onu kabul edin.”³⁰⁴

Muttaki Hindî de *Kenzu’l - Ummal*’da, Muhammed b. Cübeyr’den, o da babasından Ömer’in şöyle nakleder:

---

301 - Ensabu’l - Eşraf, c. 5, s. 18.

302 - Ensabu’l - Eşraf, c. 5, s. 19; buna yakın olarak bkz. Ikdu’l - Ferid, c. 3, s. 74.

303 - Tabakat-i İbn-i Sa’d, c. 3, k. 1, s. 43.

304 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 160; Ensabu’l - Eşraf, c. 5, s. 15.

“Eğer Abdurrahman b. Avf biat için bir elini diğerine vurursa siz de ona biat edin.”

Yine Eslem'den Ömer b. Hattab'ın şöyle dediğini nakleder:

“Abdurrahman b. Avf kime biat ederse, siz de biat edin, biati kabul etmeyenin de boynunu vurun.”³⁰⁵

Bütün bunlardan anlaşılan şudur: Ömer, bir siyaset uygulayarak hilafet hükmünü Abdurrahman b. Avf'a vermiş ve gerektiğinde kullanması için ona özel bir imtiyaz tanımıştı. O, daha önce Abdurrahman b. Avf'a, hilafet için Şeyhenyn'in (Ebubekir ve Ömer'in) gidişatını izlemeyi şart koşmasını konusunda onunla anlaşmıştı. Ve Şeyheyn'in gidişatı, Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine uymakla bir sırada yer aldığında İmam Ali'nin (a.s) ona uymaktan sakınacağını, ama Osman'ın bunu kabul edetrk hilafete ulaşacağını biliyordu. İmam Ali (a.s) sadece böyle bir seçime muhalefet ederdi. Dolayısıyla önceden muhaliflerin, yani İmam Ali'nin (a.s) idam hükmünü vermişti!

Bunun en bariz delili, daha önce söylediklerimize ilaveten İbn-i Sa'd'ın, *Tabakat*'ında Said b. Âs'tan naklettiği konudur. Bu konu özetle şöyledir:

“Said b. Âs Ömer'in yanına giderek evini genişletmek için elindeki toprakları biraz fazlalaştırmasını istedi. Ömer, sabah namazından sonra onun bu isteğini yerine getireceğini söyledi ve bu nedenle sabahleyin erkenden Said'in evine gitti... Said der ki:

Halife ayağıyla bir çizgi çizerek evimin alanını genişletti. Ama ben, ya Emirülmüminin! Benim kalabalık bir ailem var, daha fazla ver, dedim.

Ömer dedi ki: Şimdilik bu kadar yeter; benden sonra birisi hilafete ulaşacak, akrabalığını gözetecek ve ihtiyacını giderecektir; bu sır aramızda kalsın!

Said der ki: Ömer'in hilafetinden sonra onun tayin etmiş olduğu şurayla Osman hilafete ulaştı. Osman, hilafetinin ilk gönlerinden itibaren benim

---

305 - Kenzu'l - Ummal, c. 3, s. 160.

rızamı kazandı ve isteğimi çok güzel bir şekilde yerine getirerek beni hükümetine ortak etti...”³⁰⁶

Binaenaleyh, Ömer çok öncelerden kendisinden sonra Said’in akrabalarından olan Osman’ın hilafete ulaşacağını haber vermiş ve ondan bu sırrı hiç kimseye söylememesini istemişti.

Bunlardan anlaşılan şudur: Osman’ın hilafeti, Ömer’in hayatı döneminde ve onun imzasıyla kesinleşmişti. Altı kişilik şura olayı ise, hilafet düzeninin sonraki halifenin seçiminde tarafsız olduğunu göstermek için sadece bir kamuflajdı!

İmam Ali’yi terör edilip ortadan kaldırma planına gelince, yine İbn-i Sa’d’ın kendi *Tabakat*’ında Said b. Âs’ın biyografisinde kaydettiği şu sözler buna apaçık bir şekilde delalet etmektedir:

“Bir gün Ömer b. Hattab, Said b. Âs’a dedi ki: Niçin babanı ben öldürmüşüm gibi benden uzak duruyor, yüzünü çeviriyorsun? Babanı ben öldürmedim; Ali b. Ebitalib öldürdü!”³⁰⁷

Ömer, bu sözleriyle Said’i, babasını öldüren Ali b. Ebitalib’ten intikam almak için tahrik etmiyor mu?

İmam Ali (a.s) Hilafeti Kendisine Bırakmayacaklarını Biliyordu

İmam Ali (a.s) hilafeti kendisine bırakmayacaklarını çok iyi biliyordu; ama buna rağmen “hilafeti kendisi istemedi” dememeleri için şuraya katıldı!

İmam’ın (a.s) daha önce onların kendisine çizmiş oldukları planlarını bildiğine delilimiz Belazuri’nin *Ensabu’l - Eşraf*’taki şu sözleridir:

Ali (a.s), Ömer’in “Oylar üçe üç olduğu durumda Abdurrahman b. Avf’ın bulunduğu grupla olun” şeklindeki sözünü amcası Abbas’a şikayet ederek, “Vallahi hilafet bize ulaşmayacak!” dedi. Abbas, “Aziz yeğenim; bunu neye dayanarak söylüyorsun?” diye sorduğunda Ali şöyle dedi:

---

306 - Tabakat-i İbn-i Sa’d, Said b. Âs’ın biyografisinde, c. 5, s. 20-22, Avrupa basımı.

307 - Said b. Âs b. Said b. Ubeyha dokuz yaşındayken veya buna yakın bir yaşta Resulullah (s.a.a) vefat etmiştir. Tabakat-i İbn-i Sa’d, c. 5, s. 20 - 22.

“Çünkü Sa’d b. Ebi Vakkas amcası oğlu Abdurrahman’a muhalefet etmez. Abdurrahman da Osman’ın damadı olup onun taraftarıdır ve sonunda her üçü birdirler. Talha’yla Zübeyr bir olsalar bile onların oyunun bana hiç bir yararı olmaz; çünkü Abdurrahman b. Avf diğer üçüyle birlikte dir!”³⁰⁸

İbn-i Kelbi, Abdurrahman b. Avf’ın Ukba b. Ebi Muayt kızı Ümm-ü Külsüm’ün kocası olduğunu ve annesi, Osman’ın annesi Kureyz kızı Erva olduğunu; bu açıdan Abdurrahman’a Osman’ın damadı dediklerini yazar.

Belazurî Ebu Mihnef’ten naklen şöyle yazar:

“Ömer toprağa verildiği gün şura üyeleri hiç bir şey yapmadılar. Ebu Talha Ömer’in emri gereğince onlara imamlık ederek namaz kıldırıldı ve herhangi bir olay vuku bulmadı. Ertesi gün Ebu Talha oylama yapılması için onları beytulmalın bulunduğu yerde topladı. Ömer öldürülüşünün dördüncü günü olan Pazar günü toprağa verildi ve Suheyb b. Senan onun cenazesine namaz kıldı...

Abdurrahman, şura üyelerinin kendi aralarında fısıldaştıklarını, hepsinin rakiplerini saf dışı bırakıp kendisi hilafet makamına yaklaştırmaya çalıştığını görünce şöyle dedi:

“Bakınız! Aranızda birini benim seçmem şartıyla Sa’d’la ben kenara çekiliyoruz. Çünkü sizin fısıldaşmanız uzun sürdü; halk ise halifelerini tanımayı beklemektedir. Diğer şehirlerin ahalisinden de bazıları bu konuda bilgi edinmek için şimdiye kadar Medine’de beklemekteler; çok beklediler ve hemen kendi şehir ve diyarlarına gitmek istiyorlar.”

Hız. Ali dışında şuradakilerin hepsi Abdurrahman’ın bu önerisini kabul ettiler. Ali ise, “bakalım!” dedi. O sırada Ebu Talha içeri girdi. Abdurrahman o zamana kadar vuku bulan olayları, kendi önerisini ve Ali dışında herkesin bu öneriyi

---

308 - Ensabu’l - Eşraf, c. 5, s. 19; buna yakın olarak bkz. Ikdu’l - Ferid, c. 3, s. 74.

kabul ettiğini ona bildirdi. Bunun üzerine Ebu Talha Ali'ye dönerek, "Ey Eba Hasan! Abdurrahman senin ve bütün Müslümanların güvenini kazanan bir kişidir; neden ona karşı çıkıyorsun! O kendisini sizin aranızdan kenara çekti, başkası için de günaha girmez!" dedi. Bunun üzerine Ali (a.s) Abdurrahman b. Avf'ı nefsanî isteklerine itina etmemesi, hakkı öne geçirmesi, ümmetin hayır ve yararı için çalışması, akrabalığı onu haktan saptırmamasına dair yemin ettirdi. Abdurrahman hepsini kabul edip yemin edince Ali ona "Şimdi rahat bir şekilde seç!" dedi.

Bütün bu olaylar beytülmalın bulunduğu yerde bir rivayete göre de Misver b. Mehrame'nin evinde gerçekleşti.

Daha sonra Abdurrahman şuradakilere bir bir ağır yeminler ettirdi ve kendisi onların birine biat ettiği durumda bu seçimine karşı çıkmayacakları gibi birisi karşı çıkarsa kendisini yalnız bırakmamaları ve savunmaları için söz aldı onlardan. Sonra ileri çıkarak Ali'nin elini tutup şöyle dedi:

"Sana biat ettiğim durumda Abdulmuttaliboğulları'nı halkın sırtına bindirmeyeceğine, davranış ve hareketlerinin Resulullah'ın sünnetine uygun olacağına, onu azaltıp çoğaltmayacağına dair Allah Telâ'yla ahitleş." Ali ona cevaben şöyle dedi:

"Ben ne kendim ve ne de başkalarının idrak etmediği konularda Allah Telâ'yla ahitleşmem. Kim Resulullah'ın (s.a.a) yerine geçip onun gibi davranabilir ki?! Ben gücüm yettiği kadar ve imkanım dahilinde ve Resulullah'ın (s.a.a) siretinden kendi bilgim çerçevesinde size davranacağım."

Bunun üzerine Abdurrahman Ali'nin (a.s) elini bırakarak Osman'a yemin ettirdi ve Ümeyyeoğulları'nı halkın sırtına bindirmeyeceğine,

Resulullah'ın (s.a.a), Ebubekir ve Ömer'in gidişatına uygun olarak davranacağına, ona aykırı hareket etmeyeceğine dair söz aldı. Osman hepsini kabul ederek bunları yapacağına dair yemin etti. Bunun üzerine Ali (a.s) Abdurrahman'a, "Osman istediklerini yapacağını söyledi, ne bekliyorsun, ona biat et!" dedi.

Abdurrahman tekrar Ali'nin (a.s) elini tutarak onun gibi Resulullah'ın (s.a.a), Ebubekir ve Ömer'in siretininden çıkmayacağına dair yemin etmesini istedi. Ali, "ben çabamı harcarım" dedi. Ama Osman dedi ki: "Evet, Resulullah (s.a.a), Ebubekir ve Ömer'in siretinden çıkmayacağıma ve onda kusur etmeyeceğime dair Allah'ın, peygamberlerinden aldığından daha ağır bir söz veriyorum."

Bunun üzerine Abdurrahman Osman'a biat etti; onun peşinden şuradaki diğerleri de biat ettiler. O sırada ayakta durmuş bu olanları seyreden Ali (a.s) oturdu. Abdurrahman ona, "biat et; yoksa boynunu vururum!" dedi. Abdurrahman böyle bir şekilde tehdit ederken oradakilerin hiç birinin üzerinde kılıç yoktu.

Yine diyorlar ki:

"Ali öfkelenerek dışarı çıktı. Ama şuradakiler ona yetişerek, "Biat et; yoksa seninle savaşıyoruz!" dediler. Sonunda Ali onlarla birlikte geri dönerek Osman'a biat etti."³⁰⁹

Bu rivayette, Abdurrahman'ın önerisinin baş tarafında geçen, "Ebubekir ve Osman'ın sireti" bölüm silinmiştir. İmam Ali'nin (a.s) cevabının baş tarafı da değiştirilerek nakledilmiş, sözünün son kısmı da atılmıştır. Bu olayı tam olarak şu rivayette görmekteyiz:

Yakubî kendi *Tarih* 'inde şöyle der:

"Abdurrahman b. Avf, Ali b. Ebitalib'i bir köşeye çekerek ona: "Hükümete geçtiğinde halka Allah'ın Kitabı, Resulullah'ın sünneti, Ebubekir'le Ömer'in gidişatıyla davranacağına Allah şahit olsun

---

309 - Ensabu'l - Eşraf, c. 5, s. 21.

mu?” dedi.” Ali, *“Elimden geldiği kadarıyla size karşı Allah’ın Kitabını ve Resulullah’ın (s.a.a) sünnetini uygulayacağım”* cevabını verdi. Bunun üzerine Abdurrahman, Osman’ın bir köşeye çekerek, *“Hükümete geçtiğinde bize karşı Allah’ın Kitabı, Resulullah’ın sünneti, Ebubekir’le Ömer’in gidişatıyla davranacağına Allah şahit olsun mu?”* dedi.

Osman, *“Ben size Allah’ın Kitabı Resulullah’ın (s.a.a) sünneti, Ebubekir’le Ömer’in gidişatıyla davranacağım”* dedi.

Abdurrahman tekrar Ali’yi bir köşeye çekerek aynı sözleri tekrarladi. Ali de aynı cevabı verdi. Daha sonra Osman’ı bir köşeye çekerek sözünü tekrarladi. Osman da yine aynı cevabı verdi. Abdurrahman üçüncü kere Ali’yi bir köşeye çekerek aynı sözlerini söyleyince Ali dedi ki:

“Allah’ın Kitabı ve Resulullah’ın (s.a.a) sünnetinin başkalarının gidişatına ihtiyacı yoktur. Sen her durumda hilafetin bana ulaşmamasına çalışıyorsun!”

Abdurrahman Ali’ye (a.s) cevap vermeden ilk önerisini üçüncü kez Osman’a tekrarladi. Osman da önceki defalarda olduğu gibi bütün şartları kabul etti. Bunun üzerine Abdurrahman Osman’ın elini sıkarak ona biat etti.”³¹⁰

Yine Taberi ve İbn-i Esir hicri 23 yılında vuku bulan olaylar bölümünde şöyle yazarlar:

“Abdurrahman üçüncü gün Osman’a biat edince Ali (a.s) Abdurrahman’a şöyle buyurdu:

“Dünyayı ona tattırdın! Bu, bize karşı ilk birleşmeniz değildir.” “Bundan sonra (bana düşen) güzel sabırdır. Sizin bu düzüp, uydurduklarınıza karşı (kendisinden) yardım istenecek olan Allah’tır.” Vallahi Osman’ı hilafet kürsüsüne oturtmanın tek sebebi onun da sonunda

---

310 - Tarih-i Yakubî, c. 1, s. 162.

hilafeti sana bırakmasını ummandır. Fakat hergün Allah'ın bir cilvesi vardır!”³¹¹

Emirulmüminin Ali'ye (a.s) Biat

Osman öldürölünce Müslümanların işleri kendilerine bırakıldı, halk daha önce herkese yapmış oldukları biatten kurtuldu. Bunun üzerine Hz. Ali'nin (a.s) etrafında toplanarak o hazrete biat etmek istediler. Bu alanda Taberi şöyle yazıyor:

Resulullah'ın (s.a.a) ashabı Hz. Ali'nin huzuruna giderek, “bu adam (Osman) öldürölldü ve halkın bir imam ve öndere ihtiyacı var. İslam'ı herkesten önce kabul etmen, Resulullah'ın akrabası olman açısından hilafete geçmeye senden daha layık olan birini tanımıyoruz” dediler. İmam Ali (a.s) buyurdu ki:

“Bu işi yapmayın; sizin yardımcınız olman size hükümet etmemden daha iyidir.” Ashap, “Hayır vallahi; sana biat etmedikçe senden vazgeçmeyeceğiz” dediler. Bunun üzerine İmam (a.s) çaresiz, “O halde mescitte toplanın, bana gizlice biat edilmemelidir ve bunu bütün Müslümanlar istemelidirler...” dedi.³¹²

Yine diğeri bir senetle şöyle yazar:

“Aralarında Talha ve Zübeyr de olan Ensar ve Muhacirler toplanarak Ali'nin evine gidip o hazrete “Ey Eba Hasan! Sana biat etmeye geldik” dediler.

Ali, “Benim size hükümet etmeye ihtiyacım yok. Ben de sizin yanınızdayım. Kimi hilafete seçerseniz ben de onu kabul ediyorum. O halde başkasını seçin.”

Onlar, “Vallahi hilafete senden başkasını seçmeyiz” dediler.

---

311 - Tarih-i Taberi, c. 3, s. 297; Tarih-i İbn-i Esir, c. 3, s. 37; Ikdu'l - Ferid, c. 3, s. 76.

312 - Tarih-i Taberi, c. 5, s. 152 - 153 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 3066; Kenzu'l - Ummal, c. 3, s. 161, h. 2471, Bu kitapta Hz. Ali'ye nasıl biat edildiğine genişçe yer verilmiş, Talha'yla Zübeyr'in o hazretin huzuruna gitmeleri ve İmam'ın hilafet konusunda onların önerisini kabul etmeyişinden bahsedilmiştir. İbn-i A'sem de bu alanda genişçe bahsetmiştir. Bu konuda onun Tarih'ine, s. 160-161'e bakınız.

Ravi der ki: Osman'ın öldürülmesinden sonra hilafeti kabul etmesi için defalarca Hz. Ali'ye müracaat ettiler. Sonunda o hazrete dediler ki:

“Birisı hükümet işlerini eline almadıkça halkın durumu düzelmez. Uzun zamandan beridir durum bozulmuştur.” İmam Ali (a.s) ise dedi ki:

“Siz defalarca bana gelip gittiniz ve ısrarla size hükümet etmemi istediniz. Benim de bir sözüm var size; bunu kabul edecek olursanız ben de size hükümeti kabul ederim; aksi durumda benim ona ihtiyacım yoktur.” Oradakiler, “Vallahi ne söylersen kabul ederiz” dediler.

Ali mescide gidip minbere çıktı. Halk etrafında toplanınca şöyle konuştu:

“Ben size hükümet etmek istemiyordum, ama siz kabul etmediniz ve benden başkasının hilafete geçmesine razı olmadınız. O halde şimdi şunu çok iyi bilin ki ben size hükümet edecek olursam:

1- Hükümet konusunda sizler bana yardımcı olmalısınız ve ben siz olmadan bir şey yapmam.

2- Beytülmalın ve sizin umumî mallarınızın kilitleri benim yanımda olacak; ama sizin rızanız olmadan ondan bir dirhem bile alınmayacaktır.” Sonra imam onlara, “Bunu kabul ediyor musunuz?” diye sordu. Halk, “Evet” cevabını verdiler. Bunun üzerine İmam Ali, “Allah’ım; onlara şahit ol” dedi. Daha sonra bunun üzerine halk o hazrete biat etti.

Belazurî bu alanda şöyle yazar:

Ali çıkarak evine döndü. Halk “Emirülmüminin Ali’dir” sloganları atarak aceleyle Hz. Ali’nin evine akın edip dediler ki:

“Halkın bir öndere ihtiyacı var; elini uzat sana biat edelim” Ali ise, “Halife seçimi sizin haddinize değil, bu iş Bedir ashabının vazifesidir; onların seçtiği kimse halife olur” buyurdu.

Bunun üzerine hayatta olan bütün Bedir ashabı o hazretin huzuruna gelerek dediler ki:

“Biz hilafet makamına senden daha layık birini tanımıyoruz...”

Hiz. Ali (a.s) bunu görünce minbere çıktı. Minbere çıkarak felç olan parmaklarıyla Hiz. Ali'ye (a.s) biat eden ilk kişi Talha idi. İmam Ali bunu şöyle tabir etmiştir: “Bu el hangi sözleşmeyi görse onu kırıp ayaklar altına alır!”³¹³

Taberî de, Talha biat ederken Habib b. Zu'eyb'in onun felç eline bakarak şöyle dediğini kaydeder:

“Biat için uzanan ilk el, felç eldir; bunun iyi bir sonucu olmaz!”³¹⁴

* * *

Sadr-ı İslam'da hükümetin teşkili alanında vuku bulan önemli ve tarihî olayları inceledikten sonra şimdi iki mektebin imamet ve hilafet konusundaki görüşlerini inceleyeceğiz.

---

313 - Ensabu'l - Eşraf, c. 5, s. 70; Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 114 (Bu kitapta Talha'nın biatı konusunda Hiz. Ali'nin tabiri kaydedilmiştir).

314 - Tarih-i Taberî, c. 5, s. 153 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 3068.

İKİNCİ BÖLÜM

İMAMET KONUSUNDA EHLİSÜNNET VE HİLAFET MEKTEBİNİN GÖRÜŞÜ

Hilafet Mektebinin Görüşü ve Delilleri

Hilafet Mektebi İzleyicilerinin Görüşleri

Resulullah'a (s.a.a) Muhalefet Etse Bile İmama İtaat Farzdır!

Son Asırda Hilafet Mektebinin İzleyicilerinin İstidlalleri

İmamet ve Hilafet Konusunun İstılahları

Hilafet Konusunda, Hilafet Mektebinin Görüşü

1- Şura İstidlalinin İncelenmesi

Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinde Şuranın

Delili

2- Biat İstidlalinin İncelenmesi

3- Ashabın Ameliyle İstidlalin İncelemesi

Şura, Biat ve Ashabın Ameliyle İstidlalde Delil Olarak Nehcu'1 -

Belağa'nın

4- Zor ve Galebeyle Hilafete İstidlalin İncelemesi

Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetine Muhalif Zalim Öndere İtaat

Özet:

HİLAFET MEKTEBİNİN GÖRÜŞÜ VE DELİLLERİ

Ebubekir Açısından İmamet³¹⁵

Ebubekir, -Benî Saide Sakifesi'nde yaptığı konuşmada imamet ve hilafet konusunda- görüşünü şöyle açıkladı:

“Bu ümmete imamet ve önderlik Kureyş boyunun hakkıdır; çünkü onlar soy açısından halkın en seçkini, güç ve nüfuz açısından Arabın güç dairesinin merkezidir. İşte bu yüzden ben size hükümet ve önderlik için Ömer ve Ebu Ubeyde'den birini uygun görüyorum; bu ikisinden hangisine isterseniz biat edin!”³¹⁶

---

315 - Ebubekir, Abdullah b. Ebi Kuhafe, Osman b. Amir-i Kureyşî Timî. Annesi, Sahr-ı Timî kızı Ümmü'l - Hayr-ı Selmi veya Leyla'dır. Fil yılından iki veya üç yıl sonra dünyaya gelmiş, Resulullah'la birlikte Medine'ye hicret etmiştir. Medine'nin dışındaki Sunh denilen bölgeye yerleşip mahalle ahalisine süt sağarak geçimini sağladı. Hilafetinden altı ay sonra Medine'ye gelmiş ve hicri 13 yılında vefat etmiştir. Sihah sahipleri ondan 142 hadis nakletmişlerdir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, Tarih-i İbn-i Esir, c. 2, s. 163 ve Cevamiu's - Sire, s. 278.

316 - Sahih-i Buharî, “hudud” kitabı, “Racmu'l - hebla” bölümü, c. 4, s. 120.

Ömer Açısından İmamet³¹⁷

Ömer b. Hattab da kendi görüşünü şöyle beyan etmiştir:

“Ebubekir’e biatin oldu-bittiye getirilen aceleci bir iş olduğunu söyleyen kimsenin sözleri sizi saptırmaz. Gerçi bu bir gerçektir ve Allah onun şerrini uzaklaştırdı. Ama sizin aranızda boyunlar kendisine uzanan ve gözler kendisine dikilen Ebubekir gibi bir kimse yoktur.

Her durumda, bundan sonra Müslümanlarla müşavere edip görüşlerini almadan bir kimse birine biat ederse ne biat edilene ve ne de biat edene uymayın; her ikisi kılıcı hakketmişlerdir ve öldürülmeleri gerekir.”³¹⁸

Hilafet Mektebi İzleyicilerinin Görüşleri

Kadı Maverdî³¹⁹ (ö. 450 kamerî) *Ahkamu’s - Sultaniyye*’de ve kendi döneminin alimi ve imamı kadı Ebu Ye’la da (ö. 458 kamerî) *Ahkamu’s - Sultaniyye*’de³²⁰ şöyle yazmışlardır:

---

317 - Ebu Hafs, Ömer b. Hattab b. Nufeyl-i Kureyşî-i Advî. Annesi, Hişam veya Haşım b. Muğayre-i Mahzumi kızı Hanteme’dir. Ömer Mekke’de İslam getiren elli küsürüncü Müslümandır. Bedir ve diğer savaşları görmüştür. Ebubekir ölüm yatağında onu kendi yerine seçmiştir. Ömer, hicretin 24. yılında, Muharrem ayının başlarında Ebu Lulu’dan aldığı yarayla ölmüş Ebubekir’in yanbaşıda toprağa verilmiştir. Sihah sahipleri ondan 537 hadis nakletmişlerdir. Biyografisi için bkz. İstiab, ve Usdu’l - Gabe ve Cevamiu’s - Siyre, s. 276.

318 - Sahih-i Buharî, “hudud” kitabı, “Racmu’l - Hebla” bölümü, c. 4, s. 120.

319 - Maverdî diye meşhur olan (Arapça’da "Mau’l - Verd" gül suyu anlamındadır. Ona bu lakabın verilmesinin sebebi gül suyu satmasıdır) Ebu-l Hasan Ali b. Muhammed-i Basrî-i Bağdadî, Şafî mezhebi ulemasının ileri gelenlerinden biridir. Maverdî, çeşitli kitaplar telif etmiştir; *Ahkamu’s - Sultaniyye* onun önemli eserleri arasında yer alır. Biz yukarıda zikrettiklerimizi bu kitabın hicri 1356 yılındaki ikinci baskısından, s. 7 - 11’den naklettik.

320 - Şeyh Ebu Ye’la Muhammed b. Hasan-i Ferra-i Hanbeli de *Ahkamu’s - Sultaniyye* isminde bir kitap yazmıştır. Biz bu konuları naklederken hilafet mektebinin bu iki kitabına daha fazla güvendik. Çünkü bu çeşit kitapların (Ebu Yusuf’un Kitabı’l - Harrac adlı eseri gibi) yazılmasından hedef, Ehl-i Sünnet ve Hilafet mektebi yöneticilerine ait olan hüküm ve kuralların bu kitaplardan alınması ve bunlara uygun olarak amel edilmesidir. Ama diğer kitapların telifinden hedef, amel etmek değil, sadece delil ve burhan getirmek, münazara etmektir, Biz her iki

"Hilafet iki şekilde olur: Biri, ümmetin güvendiği emin kişiler tarafından seçimiyle, diğeri ise, bir önceki halifenin atamasıyla."

A- Seçimle:

Halifenin ileri gelen ve güvenilir kişilerden kaç kişi tarafından seçilmesi gerektiğinde ulema arasında görüş birliği yoktur. Bazıları, bir halifenin önderliğinin kapsamlı olması ve herkesin ona itaat etmesi için bütün bölgelerin ileri gelenlerinin sahnede olmasını şart bilirler. Ebubekir'e yapılan biat bu görüşü reddeder. Çünkü Ebubekir'in hilafete seçimine sadece Sakife'de olanlar katıldılar ve diğerlerinin de gelerek görüşlerini belirtmeleri beklenmedi.

Bazıları, halifenin seçiminde ileri gelen güvenilir kişilerden en az beş kişinin olması gerektiğini, bu beş kişinin seçimiyle veya bu beş kişiden dördünün görüş birliğiyle kendi aralarından bir kişiyi seçmesiyle birisinin hilafete seçilebileceğini söylerler. Bu görüşün taraftarları, görüşlerinin doğruluğunu ispatlamak için iki delil ileri sürerler:

a- Ebubekir'e şu beş kişi tarafından biat edilmiştir: Ömer b. Hattab, Ebu Ubeyde Cerrah,³²¹ Useyd b. Huzeyr,³²² Beşir b. Sa'd,³²³ Ebu Huzeyfe'nin

---

kitapta geçenleri yukarıda kaydettik. Bu kitapların sadece birinde geçenleri ise dipnotta kaydetmekle yetindik.

321 - Ebu Ubeyde Amir b. Abdullah b. Cerrah Mekke'de mezarcısı olup Bedir savaşı ve ondan sonra vuku bulan diğer savaşlara katılmıştır. Sonunda Taun hastalığına yakalanarak hicretin 18. yılında Beytulmukaddes yakınlarında vefat etmiştir. Sihah sahipleri ondan 14 hadis nakletmişlerdir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, Cevamiu's - Siyre, s. 284; Tabakat-i İbn-i Sa'd, Avrupa basımı, c. 2, k. 2, s. 74.

322 - Biyografisi önceki sayfalarda geçti.

323 - Beşir b. Sa'd b. Sa'lebe-i Hazrecî, Sa'd b. İbade'yi kıskanarak Ebubekir'e biat eden ilk kişidir. Beşir, Aynu't - Temr savaşında Halid b. Velid'in emrinde öldürüldü. Onun hadisini Nesai Sünen'inde nakleder. Abdullah b. Seba, c. 1, s. 96; et-Takrib, c. 1, s. 103; Usdu'l - Gabe.

azad ettiği kölesi Salim;³²⁴ -daha sonra diğerleri de onları izlediler.-

b- Ömer kendisinden sonraki halifenin seçimini altı kişilik bir şuraya bırakmış ve beş kişinin muvafakatiyle kendi aralarından birini halife seçmelerini vasiyet etmiştir. Bu, Basra fakihleri ve mütekellimlerinin çoğunun görüşüdür.

Kufe bilginlerinden bir grubu ise imam ve halifenin üç kişinin seçimiyle bile gerçekleşebileceğini, yani onlardan birinin diğer ikisinin seçimiyle halife olabileceğini ileri sürerler. Bu durumda, onlardan biri hakim, diğer ikisi ise şahit ve tanık olur; nitekim nikah akdi de veli ve iki şahidin olmasıyla gerçekleşir.

Bir grup, imamet bir kişinin seçimiyle de gerçekleşeceğini iddia ederek Abbas b. Abdulmuttalib'in³²⁵, Hz. Ali'ye (Allah ikisinden de razı olsun), elini uzat da sana biat edeyim ki halk da "Resulullah'ın (s.a.a) amcası, hazretin amcası oğluna biat etti" desin ve kimse sana muhalefet etmesin demiş olmasını delil gösterirler.

Abbasi'nin bu sözü bir hükümdür ve bir tek hüküm ise geçerli ve yeterlidir.³²⁶

---

324 - Ebu Huzeyfe b. Utbe b. Rabia-i Emevî'nin azad ettiği kölesi Ebu Abdullah Salim, aslen Fars diyarının İstahr bölgesindendir. Fakat Ebu Huzeyfe'nin üvey oğlu sayıldığı için Muhacirler'den hesap edilir. Salim Resulullah'tan (s.a.a) önce Medine'ye hicret ederek Kur'an'ı diğerlerinden daha iyi anladığı için orada başta Ömer olmak üzere muhacirlerden bir grubuna imamlık etmiş, Resulullah (s.a.a) onunla Muaz b. Cebel'i kardeş etmiştir. Salim, Yemame savaşında öldürüldü. Biyografisi Usdu'l - Gabe ve İsabe kitaplarında geçer.

325 - Ebulfazl Abbas b. Abdulmuttalib'tir; annesi, Habbab-ı Nemerî kızı Netiledir. Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda Akaba biatını görmüş, Bedir savaşında Müslümanlara esir düşmüş ve fidye vererek kendisini ve kardeşi oğulları Akil ve Nevfel'i kurtarmıştır. Abbas Mekke'nin fethinden önce hicret ederek Mekke fethine görmüş ve Ömer kuraklık yılında onu vesile edinerek yağmur talebinde bulunmuştur. Sonunda o hicretin 32. yılında vefat etmiştir. Sihah sahipleri ondan 35 hadis naklederler. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe ve Cevamiu's - Siyre, s. 281.

326 - Ahkamu's - Sultaniyye, -Mâverdî-, s. 6-7.

B- Atamayla:

Bir önceki halifenin vasiyet ve tayiniyle halife atanmasının doğruluğu ise icmayla kabul edilen bir konudur. Çünkü Müslümanlar tarafından kabul edilip, amel edilen ve itiraz edilmeyen iki tarihi olay vardır: Biri, Ebubekir'in Ömer'i kendi yerine geçirmesi, Müslümanların da Ebubekir'in tavsiyesiyle onun hilafetini kabul etmeleri. Diğeri ise, Ömer'in halife seçimini altı kişilik bir şuraya bırakmasıdır... Çünkü imam olan Ebubekir'in birini kendi yerine geçirmeye diğerlerinden daha fazla hakkı olduğu için Ömer'e biat konusu, Resulullah'ın (s.a.a) diğer ashabının görüşünü almaya bağlı kılınmamıştır.³²⁷

İmamı Tanıma

Maverdî daha sonra imamı tanıma konusunda ulemanın görüşlerini beyan ederek şöyle diyor:

"Bazı alimler, Allah ve Resulü'nü tanımanın herkese farz olduğu gibi imamı da tanıyıp ismini bilmenin herkese farz olduğuna inanırlar... Ama halkın geneli arasında yaygın olan, imamı detaylı bir şekilde değil, icmalen tanımanın farz oluşudur."³²⁸

Zorla İmamet!

Kadı Ebu Ye'la da, *Ahkamu's - Sultaniyye*, adlı eserinde halife ve imam seçiminde ulemadan bir grubunun görüşünü şöyle açıklar:

"Zor ve güç uygulamayla da halifelik yapılabilir, bu yüzden seçime gerek yoktur! Dolayısıyla bir kimse kılıç zoruyla halka sulta kurar, hilafet kürsüsüne oturarak "emirülmüminin" diye anılırsa, Allah'a ve kıyamet gününe iman eden hiç kimse ona

---

327 - Ahkamu's - Sultaniyye, -Mâverdî-, s. 10. Bu sözlerden anlaşılan şudur: Bunlar, bu gibi olayların "din" ve şerî kurallar olduğuna inanmaktalar ve bu konuda aralarında hiç bir ihtilaf yoktur; ihtilaf sadece bu olayların niteliğindedir!

328 - Ahkamu's - Sultaniyye, -Maverdî-, s. 15.

biat edip onu kendi önderi bilmeden akşamı sabahlamamalıdır! Bu halife ister salih ve takvalı bir kişi olsun, ister fasık ve zalim birisi. Böyle bir kişi müminlerin emiridir!"³²⁹

Daha sonra Ebu Ya'la, biri hükümeti ele geçirmek için zamanın imam ve önderine karşı savaşırda, her ikisinin ordusu ve yardımcıları olursa, "Cuma namazı ve namaz hutbesi zafere ulaşan kimsenin adına okunur" diyerek buna, "Abdullah b. Ömer³³⁰ Hirre döneminde Medine halkına Cuma namazı kıldırarak, "Biz galip olanla birlikteyiz!" diyordu" şeklinde delil getiriyor.³³¹

İmamü'l - Haremeyn Cüveyni (ö. 478 kamerî) *İrşad* adlı eserinde halife seçmenin şartlarını şöyle sıralamıştır:

"Halifelik akdinde, görüş birliği şart değildir; aksine, görüş birliği olmadan da halife seçimi gerçekleştirilebilir. Çünkü Ebubekir hilafete geçtiğinde bu haber diğer sahabilere ve İslam beldesinin diğer noktalarına ulaşmamıştı. Buna rağmen Ebubekir Müslümanların işleriyle uğraştı, hükümler verdi, bu alanda hiç kimse ona itiraz edip biraz beklemesini istemedi. Dolayısıyla, halife seçiminde ümmetin görüş birliği şart değildir. Halife seçiminin sahih oluşunda ümmetin icması ve görüş birliği şart olmadığı için halife seçiminde gerekli olan görüş sahipleri için de kesin bir sayı belli

---

329 - Ahkamu's - Sultaniyye, -Ebu Ya'la-, s. 7 - 11.

330 - Abdullah b. Ömer b. Hattab, annesi Maz'un kızı Zeynep'tir. Resulullah (s.a.a), yaşının küçük olması sebebiyle onu Uhud savaşına katılmaktan alıkoymuş, fakat Resulullah'ın (s.a.a) diğer savaşlarına katılmıştır. Abdullah'tan kendisinin ve babasının övgüsünde bir çok rivayetler nakledilmiştir. Resulullah'tan (s.a.a) sonra altı yıl boyunca çeşitli konularda fetva vermiştir. Derler ki: O, konuşkan biri olmasıyla birlikte yeterli bir fakih değildi. Hz. Ali'nin (a.s) savaşlarından hiç birine katılmamış, ama ölüm yatağında bundan dolayı pişmanlığını dile getirerek, "Geçmişimden, sadece Ali b. Ebitalib'le birlikte azgın grupla (Muaviye ve taraftarlarıyla) savaşmadığım için pişmanım" derdi. Haccac b. Yusuf'un, birini görevlendirerek, bir kalabalıkta zehirli bir mızrağın ucunu arkadan Abdullah'ın ayağına batırarak onu öldürttüğü söylenir. Abdullah hicri 73 yılında vefat etti. Sihah yazarları ondan 2630 hadis rivayet etmişlerdir! Abdullah'ın biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, Seyru'n - Nubela ve Cevamiu's - Siyre, s. 275.

331 - Ahkamu's - Sultaniyye, -Ebu Ye'la-, s. 7 - 8 ve diğer bir baskısında, s. 20 - 32.

değildir. Dolayısıyla, hatta görüş sahiplerinden bir kişinin uygun görmesiyle bile halife seçimi gerçekleşir."³³²

Ebubekir b. Arabi (ö. 543 kamerî) de der ki:

"Halifeye biatte ümmetin bütün ileri gelenlerinin olması gerekli değildir; halife seçiminin gerçekleşmesi için ileri gelenlerden iki kişinin veya birinin muvafakatı yeterlidir."³³³

Şeyh-i Fakih ve Alleme Muhaddis Kurtubi (ö. 671 kamerî) sekizinci meselede, Bakara suresinin 30. ayetinin tefsirinde **(Muhakkak ben, yer yüzünde bir halife var edeceğim)** şöyle yazar:

"Halife seçimi, ancak halkın ileri gelenlerinden bir grubuyla gerçekleşir" söyleyenlerin görüşlerinin tam aksine, halkın ileri gelenlerinden ve güvenilir şahıslardan birisi bile halifeyi belirtir ve tanıtırsa yeterlidir ve diğerlerinin onun seçimine uymaları farzdır. Çünkü Ömer, -Benî Saide Sakifesi'nde- tek başına Ebubekir'e biat etti ve sahabilerden hiç biri ona karşı çıkmadı. Dolayısıyla, diğer akidlerde olduğu gibi, bu meselenin de gerçekleşmesi için belli sayıda Salih kişilerin varlığı şart olmaması gerekir.

Yine İmam Ebu'l Meali der ki:

"Eğer bir kişi -görüş sahipleri ve halkın ileri gelenlerinden- biri tarafından hilafete geçirilirse, bu akid doğru ve geçerlidir; böyle bir halifeyi bir olay vuku bulmadan ve hiç bir şeyi değiştirmeden hilafet makamından almak caiz olmaz. Bu konuda görüş birliği vardır."

Ebu'l Mealî Kurtubî on beşinci meselede de yukarıdaki ayetin tefsirinde şöyle yazar:

"Halife seçimi, ümmetin bütün ileri gelenleri ve güvenilir kişileri tarafından veya daha önce geçtiği gibi onlardan biri tarafından gerçekleştirilirse onu

---

332 - el-İrşad-u fi'l Kelam, İmamu'l - Haremeyn Abdulmalik b. Abdullah-i Cuveynî, hicrî 1369 - Kahire basımı "ihtiyar" bölümü, s. 424.

333 - Şerh-u Sünen-i Tirmizî, c. 13, s. 229. İmam Ebubekir, İbn-i Arabi diye meşhur olan Muhammed b. Abdullah-i İşbili'dir.

kabul edip böyle bir imama biat etmek herkese farzdır."³³⁴

Kadı Azududdin-i İci (ö. 756 kamerî) *el-Mevakif* adlı kitabının üçüncü bölümünde, "imameti ispatlayan şeyler" başlığı altında geniş bir açıklama yapmıştır. Onun bu sözleri özetle şöyledir:

"İmamet Resulullah (s.a.a) tarafından bir nassla veya icma gereğince bir önceki imamın atamasıyla veya Şia'nın aksine, halkın ileri gelenleri ve görüş sahiplerinin biatıyla gerçekleşir. Bunun delili ise Ebubekir'in hilafete biatle geçmiş olmasıdır... Herhangi bir imamın imameti seçim ve biat yoluyla gerçekleşmiş olursa, icmaya gerek kalmaz; çünkü buna karşı aklî veya naklî bir delil yoktur; aksine, halkın ileri gelenleri ve görüş sahiplerinden birikisinin muvafakatı yeterlidir. Çünkü, ashabın dinde bütün titizliklerine rağmen bununla yetindiğini biliyoruz. Yine Ömer'in Ebubekir'e verdiği veya Abdurrahman b. Avf'ın Osman'a sunduğu halifelikte, ümmetin icması bir yana dursun, hatta Medine halkının bile toplanması ve onlara bildirilmesi şart bilinmemiş, buna rağmen hiç kimse onları eleştirip itiraz etmemiş ve günümüze kadar da durum böyle devam etmiştir."³³⁵

Seyyid Şerif Corcani (ö. 816 kamerî) gibi *el-Mevakif* kitabını serhedenler Kadı İci'nin görüşlerini onaylamışlardır.

Resulullah'a (s.a.a) Muhalefet Etse Bile İmama İtaat Farzdır!

Müslim kendi *Sahih*'inde Huzeyfe'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Benden sonra öyle önderler iş başına gelecekler ki ne benim yolumda hareket edecekler ve ne de

---

334 - Camiu Ahkam-il Kur'an, -Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed b. Ebubekir b. Ferhulensarî-i Hazrecî-i Endulosî-i Kurtubî- hicri 1387 - Mısır basımı, c. 1, s. 269 - 272.

335 - el-Mevakif fi İlm-il Kelam, c. 8, s. 351 - 353, üçüncü maksat. Hicrî 1325 - Mısır basımı -Hicri 756 yılında zindanda vefat eden Abdurrahman b. Ahmed-i İclî'nin eseri-.

benim sünnetimi uygulayacaklar. Onların arasından öyle kişiler çıkacak ki kalpleri, insan bedenlerinde yer alan şeytanların kalpleri olacak." Ben, "Ya Resulullah! Bu gibi önderlerle karşılaşırsam benim görevim nedir?" diye sorunca hazret şöyle buyurdu:

"Malını yağmalasa ve sırtına kırbaç vursa bile o öndere itaat et!"³³⁶

İbn-i Abbas'tan da Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakletmişlerdir:

"İmam ve halifesinin hoşla gitmeyen bir hareketini gören kimse sabırlı olmalıdır. Çünkü cemaatten bir karış kadar uzaklaşarak ölen kimse cahiliye ölüsü gibi ölmüş olur."

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

"Hakim gücün sultanından bir karış dışarı çıkarak ölen kimse calihîye ölümüyle ölen kimse gibi olur."

Yine Abdullah b. Ömer'den Yezid b. Muaviye'nin döneminde vuku bulan Hirre savaşında şöyle dediği rivayet edilir: Resulullah'tan (s.a.a) şöyle duydum:

"Zamanın hakim gücüne itaat etmekten vazgeçen kimsenin kıyamet günü bu çirkin işi için bir özrü olmayacaktır. Bir kimsenin biati üzerinde olmadan ölen kimse cahiliye dönemi ölümüyle ölmüş olur."

Nevevî, *Sahih-i Müslim*'e yazmış olduğu şerhte "lüzum-ut taetu'l - umerâ..." bölümünde şöyle yazar:

"Ehl-i Sünnet fakih, muhaddis ve mütekellimlerinin çoğu, halife ve önderin günah işleme, zulmetme, Allah'ın hududunu uygulamama

---

336 - Sahih-i Müslim, "imâre" kitabı, "el-Emr-u bi lüzum-il cemaet" bölümü, c. 6, s. 20-22. Huzeyfe b. Yeman-i Abesî, babası cahiliye döneminde birini öldürerek Medine'ye kaçmış, orada bir kadınla evlenerek Beni Abdüşhel ile sözleşmiş, bu yüzden ismi Hesel iken Yeman'e dönüşmüştür. Huzeyfe, Handek ve ondan sonraki savaşları görmüş, Ömer tarafından Medain'in valisi olmuştur. O, hicri 36 yılında İmam Ali'ye biatten kırk gece sonra orada vefat etmiştir. Sihah sahipleri ondan 225 hadis nakletmişlerdir. Biyografisi için bkz. İstıab, Usdu'l - Gabe, İsabe, Cevamiu's - Siyre, s. 277.

sebebiyle makamından alınmayacağında ve bu nedenle ona karşı kıyamın caiz olmadığında, aksine, bazı hadisler gereğince ona nasihat ve öğüt verilmesi gerektiğinde ittifak etmişlerdir."

Nevevî başka bir yerde bundan önce şöyle yazar:

"Bütün Müslümanların icması gereğince fasık ve zalim bile olsalar önderlere karşı kıyam etmek ve onlarla savaşmak haramdır. Bu alanda nakledilen ve birbirlerini destekleyen bir çok hadis vardır. Bütün Ehl-i Sünnet mensupları, günah işlemesi ve zulmetmesi sebebiyle bir önderin makamından alınamayacağında görüş birliği içerisindeyler."³³⁷

Kadı Ebubekir Muhammed b. Tayyib-i Bakalanî (ö. 403 hk.) *et-Temhid*³³⁸ adlı kitabında imamın makamından alınmasını ve ona itaat edilmemesini gerektiren etkenler hakkında özetle şöyle yazmıştır: Güvenilir kişiler, görüş sahipleri ve hadis kitapları yazarları şu konuda ittifak içerisindeyler:

"Günah işlemesi, zulüm etmesi, halkın mallarını gasbetmesi, insanlara eziyet etmesi, insanların kişisel ve toplumsal haklarına, saygın can ve mallarına el uzatıp şer'i hadleri uygulamaması yüzünden, halife makamından alınmaz. Ona karşı kıyam etmek de haramdır; aksine ona nasihat etmeli, onu Allah'ın azabından korkutmalı, Allah'a itaatsizlik etmeyi ve günah işlemeyi gerektiren durumlarda onun emrine itaat etmemelidir.

Onlar bu durumlarda, zulmedip halkın malını gasbetseler bile önderlere itaat etmenin farz oluşu hususunda Resulullah'tan (s.a.a) ve ashaptan rivayet edilen bir çok hadise dayanmaktadırlar. Mesela, Resulullah'tan (s.a.a) nakledilen, "Önderiniz burnu kesilmiş Habeşli bir köle bile olsa ona itaat edin. İster takvalı olsun, ister zalimin, herkesin arkasında namaz kılın" veya "Malını yeseler ve sırtını kırbaçla

---

337 - Sahih-i Müslim'e Şerh-i Nevevî, c. 12, s. 229; Sünen-i Beyhakî, c. 8, s. 158-159.

338 - Kahire basımı, 1366 hicri.

incitseler bile önderlerine ittât et!" hadisleri bunun en bariz örnekleridir.

Son Asırda Hilafet Mektebinin İzleyicilerinin İstidlalleri

Genelde hilafet mektebinin izleyicilerinin bu son zamanlarda geçmiş halifelerin hilafetlerinin doğruluğuna ve İslâmî açıdan geçerliliklerine getirdikleri delil, halifenin Müslümanların şurasının seçimiyle başa geçirilmiş olmasıdır.

Bazıları da bundan şöyle bir sonuç almışlardır: Bugün İslam hükümeti biat alma esasıyla kurulmaktadır. O halde Müslümanların hilafet ve önderlik adına kendisine biat ettikleri kimsenin hükümet ve önderliği İslam açısından geçerli ve şer'î olup bütün Müslümanların ona itaat etmesi farzdır.

Bunlar, imamet ve İslam hükümetinin oluşumu konusunda hilafet mektebinin görüş ve delilleridir.

Şimdi bu görüşleri incelemeye başlamadan önce bu konudaki bir kaç ıstılahı incelememiz daha yerinde olacaktır.

* * *

İmamet ve Hilafet Konusunun İstılahları

İmamet ve hilafet konusunu yedi ıstılah çerçevesinde inceleyeceğiz:

1- Şura, 2- Biat, 3- Halife ve yeryüzünde Allah'ın halifesi, 4- Emirülmüminin, 5- İmam, 6- Emir ve ulu-l emir, 7- Vasi ve Vasiyet.

1- Şura

Arapçada "et-teşavur", "el-müşavere" ve "el-meşvere" sözcükleri bir kişinin diğer birine müracaat ederek onun görüşünü alması anlamına gelir. "Şaverehu" denildiğinde, "ondan görüşünü söylemesini istedi", anlamı kastedilmektedir. Veya "Eşare ileyhi bi'r re'y, yeşiru" denildiğinde, onun görüşü şudur demek istenmektedir. Yine, "İşleri kendi aralarında şûrâ ile olanlar" (Şurâ, 38) bir konunun müşavere için bir gruba sunulması anlamındadır.³³⁹

---

339 - Müfredat-i Rağib-i İsfahani; Mu'cem-i Elfazî'l - Kur'an, "şura" kökü.

Bu kökten türeyen sözcükler Kur'an-ı Kerimde, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde ve Müslümanların kullanımında değişmemiş ve asıl anlamında kullanılmaya devam etmiştir; burada üzerinde duracağımız konu "şura" ve "müşavere" kelimelerinin İslam dini ve ahkâmında kullanılmasıdır.

2- Biat

a- Arap Lügatında Biat

Arapça'da biat muameleyi gerçekleştirmek için el sıkışmak anlamındadır.³⁴⁰ -Alıcıyla satıcı bir muamelede anlaştıklarında müşteri, muameleyi kabul etmek anlamında satıcıyla el tokuşturur.- "Sefike yedehu bil biat ve'l bey ve ala yedehu sefka" cümlesi, muameleyi kabul etmek anlamında onunla tokalaşma anlamına gelir. "Tesafeku"³⁴¹ ve "tebayeu" dendiğinde, alış-veriş ve muamele yaptılar demek isteniyor. Arapça'da bu harekete biat denir.

Fakat Araplarda sözleşme ve yemin etme çeşitli şekillerde gerçekleşir. Örneğin, Ka'be'nin perdedarlığı, hacılara su verme ve Mekke'deki diğer önemli mevkileri ele geçirmek için Abdumenafoğulları'nın kendilerini Abduddaroğulları'yla savaşmaya hazırlamak için yaptıkları amelleri gibi. İbn-i İshak bu olayı şöyle nakleder:

"Abdumenafoğulları, birbirleriyle sözleşmek için bir kaba çamur doldurarak Mescidu'l - Haram'da Ka'be'nin kapısının ağzına bıraktılar. Bu maksatla onlarla sözleşenler ellerini o kaba daldırarak ahitleştikten sonra ellerini Ka'be'nin duvarına sürdüler; böylece güzel kokulular anlamında "el-Mutabbibin" diye adlandırıldılar."³⁴²

Yine İbn-i İshak, Ka'be'nin binasının onarılmasıyla ilgili olarak şöyle der:

"Ka'be'nin temeli rükün haddine ulaşınca Hacer-i Esvedî yerine koyma iftiharını kendine nasip etme alanında kabileler arasında ihtilaf baş gösterdi,

340 - Lisanu'l - Arab, "Bey" sözcüğü.

341 - Lisanu'l - Arab, "Sefk" sözcüğü.

342 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 1, s. 141 - 143.

nihayet ihtilaflar kavgaya dönüştü. Bunun üzerine yemin ederek birbirleriyle savaşmaya hazırlandılar. Başlıca, Abduddaroğulları bir kabın içine kan doldurup bu konuda ölünceye kadar direneceklerine dair Adiy b. Ka'boğulları'yla ahitleşerek birlik ve beraberliklerinin simgesi olarak ellerini kan dolu kaba daldırdılar ve böylece kan yalayanlar anlamında "Leaket-ud dem" ismini aldılar.³⁴³

b- İslam'da Biat

Dediğimiz gibi biat veya tokalaşmak Arapça'da muameleyi gerçekleştirmek anlamına gelir.

Fakat İslam'da, bu deyim, biat eden kimsenin biat edilen kimseye karşı, her iki tarafın bildiği bir takım kurallara uyacağına ve ona itaat edeceğine dair sözleşme anlamındadır. Mesela, "bayeahu mubayeaten" denildiğinde, bu konu üzerinde onunla sözleşti, demek isteniyor.

Allah Teâla Kur'an-ı Kerim'de buyuruyor ki:

"Şüphesiz sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir. Şu halde, kim ahidini bozarsa, artık o, ancak kendi aleyhine ahidini bozmuş olur. Kim de Allah'a karşı verdiği ahidine vefa gösterirse, artık O da, ona büyük bir ecir verecektir." (Fetih, 10)

Burada Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden, o hazretin aldığı biatlerden üç örnek veriyoruz:

İlk Biat

İslam dininde alınan ilk biat "Akabe-i Ulâ" biatidir. Medine halkından Müslüman olan on iki kişi orada Resulullah'a (s.a.a) biat etti. Onlardan biri olan Ubade b. Samit bu olayı şöyle anlatır:

"Biz Akabe denilen yerde Resulullah'a (s.a.a) nisâ biati yaptık. Bu olay, müşriklerle savaşmanın bize farz oluşundan çok önce vuku buldu. Biz, "Hiç bir şeyi Allah'a ortak koşmayacağız, zina etmeyeceğiz, evlatlarımızı öldürmeyeceğiz, elimizle

---

343 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 1, s. 213.

ayağımız arasında yalan söyleyip iftira etmeyeceğiz (yani, bir erkekten hamile kalan kadının çocuğunun yalan yere başka bir erkeğe ait olduğunu söylemeyeceğiz), işlerde o hazretin emirlerine itaatsizlik etmeyeceğiz" diye Resulullah'a (s.a.a) biat ettik. Bunun üzerine o hazret şöyle buyurdu:

"Bu ahdinize bağlı kalırsanız size cennet verilecektir; ancak ihanet edecek olursanız dünyada cezasını çekeceksiniz, kıyamete kadar bunu gizleyecek olursanız karşınızda Allah'ı bulursunuz; isterse sizi cezalandırır ve isterse de affeder." Bu biate Akebe-i Ulâ biati adı verildi."

İkinci Büyük Akabe Biati

Ka'b b. Malik şöyle nakleder:

Haccetmek için Medine'den dışarı çıktık. Daha önce Resulullah'la (s.a.a) Teşrik günlerinde Akabe'de görüşmeyi kararlaştırmıştık.

Gecenin üçte biri geçmişti. Özenle yüzümüzü herkesten gizlemeye çalışarak grup grup gidip Akabe yakınlarındaki bir derede toplandık. Sayımız yetmiş üç erkek ve iki kadındı. O sırada Resulullah (s.a.a), amcası Abbas'la birlikte aramıza geldi. O hazret biraz konuşma yaptı, Kur'an okudu; bizi Allah'a ve İslam dinini kabul etmeye davet ederek, "Ben, kadınlarınız ve çocuklarınızı savunduğunuz gibi beni savunmanız üzere sizinle biatleşiyorum" buyurdu. Bunun üzerine Berra b. Ma'rur ayağa kalkarak Resulullah'ın (s.a.a) elini tutup şöyle dedi:

"Evet, hak üzere seni gönderene yemin ederim ki, seni, kadınlarımızı savunduğumuz gibi savunacağız. O halde ya Resulullah; bizimle biatleş. Vallahi biz savaş erleriyiz..."

Ebu Heysem b. Teyyehan da şöyle dedi: "Ya Resulullah! Yahudilerle bizim sözleşmemiz var; biz senin dinini kabul ederek onlarla anlaşmamızı bozduğumuzda günah etmiş oluyor muyuz? Ve acaba Allah bizi zafere ulaştırdığında sen ailenin yanına dönerek bizleri yalnız mı bırakacaksın?!" Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) tebessüm ederek şöyle buyurdu:

"Biz öyle bir sözleşme yapacağız ki, kanlarımız, ölüm ve yaşamamız bir olacak. Şimdi aranızda benim temsilcim olmaları için güvendiğiniz on iki kişiyi tanıttın bana."

Resulullah'ın (s.a.a) bu sözleri üzerine, dokuzu Hazrec'ten ve üçü ise Avs'tan olmak üzere on iki kişiyi o hazrete tanıttılar. Resulullah (s.a.a) onlara şöyle buyurdu: "Sizler, Hz. İsa'nın havarilerinin, İsa b. Meryem'in temsilcileri oldukları gibi kendi kabileleriniz ve akrabalarınız arasında benim temsilcilerimsiniz. Ben ise kendi kavmimin, yani bütün Müslümanların sorumlusuyum." Temsilciler, "Evet" diyerek kendilerine bırakılan bu görevi kabul ettiler. Fakat Resulullah'a (s.a.a) ilk olarak kimin biat ettiğinde ihtilaf var. Bazıları o hazrete ilk olarak Es'a'd b. Zurare'nin biat ettiğini söylerken, bazıları da bu şerefe Ebu-l Heysem b. Teyyehan'ın ulaştığını ileri sürerler.³⁴⁴

Rızvan Biati veya Şecere Biati

Hicretin yedisinde, Resulullah (s.a.a) ashabını umre yapmak için seferber etti. Medine Müslümanlarından bin üç yüz veya bin altı yüz kişi Resulullah'ın (s.a.a) bu çağrısına olumlu cevap vererek Hazretle birlikte Mekke'ye doğru yola koyuldu. Resulullah (s.a.a) kurban etmek için beraberinde yetmiş deve getirmiş ve "Ben umre yapmaya gidiyorum, dolayısıyla yanıma silah almıyorum" buyurmuştu.

Kervandakiler Zu'l-Huleyfe denen yerde ihram bağlayarak Mekke'ye doğru hareket edip Mekke'den dokuz mil uzakta Hudeybiyye denen yerde toplandılar. Müslümanların Mekke'ye doğru hareket ettiklerini duyan Mekke halkı dehşete düştü. Hemen Mekke'nin etrafındaki kabilelerden ve kendi taraftarlarından bir ordu hazırlayarak Halid b. Velid'in veya İkrime b. Ebu Cehl'i iki yüz atıyla Müslümanların Mekke'ye doğru ilerlemelerini önlemeleri için gönderdiler.

Resulullah (s.a.a) bunu görünce Kureyş ordusuyla savaşa hazırlanarak Müslümanlara, "Allah Telâ bana sizden biat almamı

---

344 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 2, s. 40 - 42.

emretti" buyurdu. Müslümanlar da gelerek savaştan kaçmayacaklarına dair o hazrete biat ettiler. Bazıları da, ölünceye kadar direneceklerine dair biat ettiklerini söylerler.

Kureyş, Resulullah'la (s.a.a) müzakere etmek için bir grup gönderdi. Müzakere için gelenler bu manzarayla karşılaşınca korkarak o hazretle uzlaşıp barış önerisinde bulundular...³⁴⁵

* * *

Evet, Resulullah (s.a.a) kendi hayatı döneminde ashabından üç çeşit biat almıştır:

1- İslam'ı kabul etme biati, 2- İslam hükümetinin teşkili için, 3- Savaş biati.

Elbette Resulullah'ın (s.a.a) almış olduğu üçüncü biat gerçekte ikinci biati yenilemek içindi; çünkü Resul-i Ekrem (s.a.a) ashabını umre için Medine'den çıkarmış, ama bu umre hareketi savaş hareketine dönüşmüştü. Bu ise ashabı Medine'den çıkarırken güttüğü hedefle çelişmekteydi. Dolayısıyla, bu yeni hareket ve istenilmeyen savaş için yeniden biat alınması gerekiyordu. Resulullah'ın (s.a.a) bu hareketi iyi bir sonuç verdi. Kureyş müşrikleri ve Mekke ahalisinin dehşete düşmesi bunun sonuçlarından biridir.

Burada, imama biat ve itaatle ilgili altı rivayete değinip onlarla ilgili kısa bir bilgi vererek bahsimizi bitireceğiz:

1- Abdullah b. Ömer'den şöyle rivayet edilir: Biz, Resulullah'a (s.a.a) itaat edeceğimize, emrinden çıkmayacağımıza dair biat ettik. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) bize, "Gücün yettiği kadar" buyurdu.³⁴⁶

2- Bir rivayette Hz. Ali'nin (a.s), "Gücünüz yettiği kadar" buyurduğu geçer.³⁴⁷

3- Diğer bir rivayette Cerir'den naklen o hazretin, "Gücüm yettiği kadar, de" buyurduğu kaydedilir.³⁴⁸

---

345 - İmtau'l - Esma-i Mukrizî, s. 274 - 291.

346 - Sahih-i Buharî, "ahkam" kitabı, "biat" bölümü, c. 5, Sahih-i Müslim, "imâre" kitabı, "el-Biat-u ala's - sem'i ve't taeti fi mâ istitaa" bölümü, h:90; Sünen-i Nesaî, "bey'at" kitabı, "el-bey'atu fi mâ yestetiu'l - insan" babı.

347 - Sünen-i Nesaî, "bey'at" kitabı, "el-bey'at-u fi mâ yestediu'l - insan" babı.

348 - Sahih-i Buharî, "ahkam" kitabı, "el-bey'at" bölümü, h: 5.

4- Hermas b. Ziyad'dan³⁴⁹ şöyle nakledilir: Ben biat etmek için elimi Resulullah'a uzattım. Ama yaşıam küçük olduğu için Resulullah (s.a.a) kabul etmedi.³⁵⁰

Yine İbn-i Ömer'den şöyle nakledilir: Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: Her Müslüman'ın ister istemez sevdiği ve sevmediği konuda itaat etmesi farzdır. Ama bir günahı işlemeye görevlendirilirse bu durumda itaat etmesi caiz değildir.³⁵¹

5- İbn-i Mesud Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakleder: "Benden sonra, sünnetimi yok etmeye çalışan, bidat çıkaran ve namazı vaktinde kılmayan kimseler size hükümet edecekler." Ben, ya Resulullah; dedim, onların dönemini görsem vazifem nedir? Resulullah, "Ey Ümm-ü Abd'ın oğlu!" buyurdu, "Benden vazifenin ne olduğunu mu soruyorsun? Allah'a karşı günah işleyen öndere itaat edilmemelidir."³⁵²

6- Ubade b. Samit'in naklettiği uzun bir hadisin son bölümünde şöyle geçer: Allah'a karşı günah işleyen bir kimseye itaat edilemez; o halde Rabb'inize karşı savaşa girişmeyin.³⁵³ Başka bir rivayette bu hadisini gerisi, "Rabbimize karşı sapmayın" şeklinde geçer.³⁵⁴

Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde "biat" kelimesini incelediğimizde biatin şu üç temele dayandığını görmekteyiz:

1- Biat eden, 2- Biat edilen, 3- Bir işi yapmak için itaat edeceğine dair sözleşmek.

Dolayısıyla ilk önce yapılması istenen şeyin ne olduğunun apaçık belli olmalı, sonra Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde olduğu gibi biat

---

349 - Hermas b. Ziyad Ebu Haydar-il Basri-i Bahilî-i Kays-i Aylan'dandır. Hermas, hicretten yüz yıl sonra Yemame'de vefat etti. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, ve Takribu't - Tehzib.

350 - Sahih-i Buharî, "ahkam" kitabı, "biatu's - sağır" bölümü, Sünen-i Nesaî, "bey'at" kitabı, "bey'atu'l - gulam" babı.

351 - Sahih-i Buharî, "ahkam" kitabı, "es-sem'u ve't-taetu li'l imam mâ lem tekun ma'siyet" bölümü, h:3; Sahih-i Müslim, "imâre" kitabı, "Vücubu't taet-il umera-i fi gayr-il ma'siyet" bölümü, h:1839; Sünen-u İbn-i Mâce, "cihad" kitabı, "La taete fi masiyetillah" bölümü, h:2863; Sünen-i Nesaî, "bey" kitabı, "Ceza-u men emere bi masiyet" babı; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2, s. 142.

352 - Sünen-u İbn-i Mâce, c. 2, s. 956, h:2865; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 400.

353 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 325; Muaviye, İbade b. Samit'i Osman'a şikayet etmesi üzerine Osman onu Medine'ye çağırınca İbade bu hadisi Osman'ın evinde nakletmiştir. Ubade'nin rivayetiyle bu hadisin özeti 329'uncu sayfada geçmiştir.

354 - Tehzibu't - Tarih-i İbn-i Asakir, c. 7, s. 215.

eden kimse, üzerine aldığı bütün vazifeleri kabullenme anlamında elini biat alan kimsenin eline sürer; böylece biat gerçekleşmiş olur. Buna göre biat, şer'î bir ıstılahtır. Ama bugün çoğu Müslümanlar, İslam'da şer'î biatin gerçekleşmesinin şartlarını bilmemektedirler. Binaenaleyh, İslam'da biat şu üç şartla gerçekleşir:

1- Biat eden kimse biat etmesi sahih olan kişilerden olmalı ve kendi iradesiyle biat etmelidir.

2- Biat edilen kimse kendisine biat edilmesi doğru olan kişilerden olmalıdır.

3- Biat konusu, yapılması doğru ve helal olan bir şey olmalıdır.

Dolayısıyla, buluş çağına erişmeyen çocuğun ve delilin biatlı doğru değildir. Çünkü İslam dininde bu ikisi İslam hükümlerini uygulamakla yükümlü değildirler. Yine biat, biat edenin kendi rıza ve iradesiyle yapılmalıdır. Mecbur edilen kimsenin biati doğru değildir; çünkü biat muamele gibidir; bir malı sahibinden zorla alıp parasını ödemek doğru olmadığı gibi zor kullanarak ve kılıcın gölgesi altında alınan biat de doğru ve meşru değildir. Yine açıkça günah işleyen kimseye, Allah'a itaatsizlik etmek ve bir günah işlemek için alınan biat de doğru değildir. Dolayısıyla biat, İslamî bir ıstılah olup İslam dininde bir takım hükümleri vardır.

Buraya kadar özetle şunları işledik: Arapça'da biat, muamele taraflarının muameleyi kabul etme belirtisi olarak tokalaşmaları anlamındadır. İslam dininde ise biat, biat eden kimsenin biat edilen kimseye kendi aralarında kararlaştırılan konularda itaat edeceğine dair onunla sözleşmesinin belirtisidir. Biatte şart koşulan şeyler yerine getirilmedikçe İslam açısından biat gerçekleşmiş olmaz. Biatın şartları şunlardır:

1- Buluşa ermeyen çocuğun biati doğru değildir.

2- Zor uygulamayla alınan biat ve açıkça günah işleyen kimseye biat doğru değildir.

3- Bir günah işlemek için yapılan biat batıldır.

Resulullah (s.a.a) üç konuda biat almıştır: İlk olarak İslam için, ikincisi İslam hükümetinin teşkili için, üçüncüsü savaş için. Üçüncü konuda alınan biat hakkında Allah Tealâ şöyle buyurmuştur: **"Şüphesiz, sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir."** (Fetih, 10)

3- Halife ve Yeryüzünde Allah'ın Halifesi

Halife ve Hilafet

“Hilafet” Arapça'da birinin yerine geçmek anlamındadır.³⁵⁵ Halife ise birinin yerine geçen ve onun makamına oturan kimseye denir.³⁵⁶

Kur'an-ı Kerim'de de bu anlamda geçmiştir: **"(Allah'ın) Nuh'un kavminden sonra sizi halifeler kıldığını hatırlayın..."** (A'raf, 69)

"(Allah'ın) Ad (kavminden) sonra sizi halifeler kıldığını hatırlayın..." (A'raf, 74)

"Onların ardından yerlerine kitaba mirasçı olan bir takım halifeler geçti." (A'raf, 169)

"Sonra onların arkasından öyle halifeler türedi ki, namaz (kılma duyarlığını) kaybettiler." (Meryem, 59)

"(Allah) dilerse sizi giderir ve dilerse, bir başkasını size halife eder (yerinize getirir)." (En'am ,132)

Bu sözcük Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde de bu anlamda kullanılmıştır:

“Allah’ım, halifelerime merhamet et. Allah’ım, halifelerime merhamet et. Allah’ım, halifelerime merhamet et.” Ya Resulullah! Halifelerin kimlerdir, denildiğinde şöyle buyurdular: “Onlar benden sonra gelip, benim hadisimi ve sünnetimi rivayet eden kimselerdir.”

Bu sözcük sahabeler döneminde de bu anlamda kullanılmıştır:

a- Birinci Halifenin Döneminde

İbn-i Esir, *Nihayetu'l - Lügat* adlı eserinde şöyle kaydeder:

Arabın biri Ebubekir'in yanına gelerek, "Sen Resulullah'ın (s.a.a) halifesi misin?!" diye sordu. Ebubekir, "hayır" dedi. Adam, "Öyleyse kimsin?" dedi. Ebubekir, "Ben ondan geriye kalan ve bir işe yaramayan bir şeyim" dedi.³⁵⁷

---

355 - Müfredat-ı Rağib, "Half" kökü.

356 - Nihayetu'l - Lügat-i İbn-i Esir, Lisanu'l - Arab, "half" kökü.

357 - Bu konu İbn-i Esir'in nakliyle Lisanu'l - Arab'da da geçer.

İbn-i Esir daha sonra diyor ki: Ebubekir'in sözlerinde geçen "Halife" sözcüğü faydasız ve bir işe yaramayan şeye denir; Ebubekir tevazuda bulunmak için böyle söylemiştir.

b- İkinci Halifenin Döneminde

Siyuti (ö. 911 hk.) kendi *Tarih*'inde "fî nebzi min ahbarihi ve kazayahu" bölümünde şöyle yazar: Askeri *el-Evail* adlı eserinde, Taberanî *el-Kebir*'de ve Hakim *Müstedrek*'te şöyle kaydeder:

Bir gün Ömer b. Abdulaziz, Ebubekir b. Süleyman b. Ebu Hesme'ye şöyle sordu: Neden Ebubekir mektuplarını "Min halifeti Resulullah" (Resulullah'ın halifesi tarafından) unvanıyla yazıyorken, Ömer hilafetinin başlarında "Min halifeti Ebubekir" (Ebubekir'in halifesi tarafından) unvanıyla yazıyordu? "Emirülmüminin" tabirini ilk kez kim kullandı?

Ebubekir b. Süleyman buna şöyle cevap verdi: Muhacir kadınlardan olan Şefa bana dedi ki: Ebubekir mektuplarını "Resulullah'ın halifesi", Ömer ise kendi mektuplarını "Resulullah'ın halifesinin halifesi" diye imzalıyordu. Nihayet bir gün ikinci halife Ömer Irak'taki valisine bir mektup yazarak oranın durumundan ve halkın halinden bilgi edinmesi için bölge halkından sabırlı iki kişiyi yanına göndermesini istedi. O da Ömer'e Lübeyd b. Rabia'yla Adiy b. Hatem'i gönderdi. Bu ikisi Medine'ye gittiler. Mescidde Amr b. As'la karşılaşarak, huzuruna girmemiz için Emirülmüminin'den izin al, dediler. Amr bunu duyunca, çok uygun bir isimdir, dedi. Amr, Ömer'in huzuruna girerken, "Esselamun aleyke ya emirülmüminin!" dedi. Ömer, "Bu ismi nereden aldın; maksadın nedir?" diye sordu. Amr, olay şundan ibarettir dedi. Sen emirsin, bizse müminleriz. Böylece o günden itibaren mektuplar bu başlıkla yazıldı.

Nevevi de *Tehzib* adlı eserinde şöyle yazar:

Ömer halka: "Siz müminlersiniz, ben de sizin emirinizim" dedi. Ondan sonra Ömer'i "emirülmüminin" diye çağırdılar. Oysa daha önce onu, "Resulullah'ın halifesinin halifesi" diye çağırıyorlardı. Ama o zamandan itibaren bunun yerine "Emirülmüminin" lakabını kullandılar.³⁵⁸

Yeryüzünde Halifetullah (Allah'ın Halifesi)

İslam dininde "Halifetullah fi'l arz" (Allah'ın yeryüzündeki halifesi), Allah Tealâ'nın insanlar arasından seçip halkın imam ve önderi kıldığı kimseye denir. Bu terim Kur'an-ı Kerim'de de bu anlamda kullanılmıştır. Mesela: **"Hani Rabb'in, meleklere: Mutlaka ben, yeryüzünde bir halife var edeceğim, demişti."** (Bakara, 30) Bazıları bu ayeti şöyle tefsir etmişlerdir: "Allah Tealâ Hz. Adem'i yeryüzünde halife kılmıştır." Ama bazıları da, "Allah Tealâ insanı yeryüzündeki halifesi kılmıştır" diye tefsir etmişlerdir. Aşağıdaki ayet birinci tefsiri desteklemektedir: **"Ey Davud, gerçek şu ki, biz seni yeryüzünde bir halife kıldık. Öyleyse insanlar arasında hak ile hükmet."** (Sâd, 26)

O halde, eğer birinci ayetin anlamı insan cinsini Allah'ın halifesi kılmaksa, sadece Hz. Davud'un Allah'ın yeryüzündeki halifesi kılınması anlamsız olur. Çünkü bu makam, Allah Tealâ'nın Hz. Davud'dan önce, onun zamanında ve ondan sonra yeryüzündeki halifesi kıldığı insan türüne ait bir makamdır. Yine "Fehkum beynennas bi'l hakki" (insanlar arasında hak ile hükmet) cümlesindeki "sebebiyet fa'sı",³⁵⁹ Hz. Davud'un sahip olduğu insanlar arasında hükmetme hakkını, yeryüzünde Allah'ın halifesi olması nedeniyle, yani Allah Tealâ'nın onu yeryüzünde halifesi kılıp insanlar arasında hükmetme hakkını ona verdiği için elde ettiğine delalet eder. O halde hükmetme hakkının Davud'a bırakılması, onun Allah'ın yeryüzündeki halifesi olarak seçilmesine bağlıdır. Dolayısıyla, insanlar arasında hükmetme hakkının Allah'ın seçkin kullarından birine bırakıldığına delalet eden bir ayet bulursak, o veli ve seçkin kulun Allah'ın yeryüzündeki halifesi olduğu anlaşılmış olur; nitekim şu ayet de buna

---

358 - Tarih-i Siyuti, s. 137 - 138; hicri 1371, Mısır - Ehlisünnet-Saadet basımı, Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 81 - 82; Evail-i Askeri, s. 103 - 104.

359 - "Sebebiyet Fa'sı" için bkz. Muğni'l Lebil.

tanıklık eder: **"Gerçek şu ki, biz Tevrat'ı içinde bir hidayet ve nur olarak indirdik. Teslim olmuş peygamberler, Yahudilere onunla hükmederlerdi."** (Maide, 44)

Yine Allah Tealâ son peygamberi Hz. Muhammed'e şöyle hitap eder: **"İnsanlar arasında hükmetmen için biz sana Kitab'ı hak olarak indirdik."** (Nisa, 105)

Yine buyurur ki: **"Sana da (Ey Muhammed,) Kitab'ı (Kur'an'ı) hak olarak indirdik... Öyleyse aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet."** (Mâide, 48)

Hz. Davud'un (a.s) insanlara hükmedebilmesi için yeryüzünde halife olması gerektiğini gördük. Yukarıdaki üç ayette de peygamberlerin hükmedebilmeleri için Allah tarafından kendilerine kitap inmesi gerektiğini gördük. Buradan anlaşılıyor ki, Allah Tealâ kitabını taşıyanları yeryüzünde kendine halife etmiştir; bu doğrultuda kitap ve halka ulaştırdıkları din hükümlerini doğrudan doğruya vahiy aracılığıyla Allah Tealâ'dan almış olmaları (Hz. Adem, Hz. Nuh, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed -Allah'ın salat ve selamı onların üzerine olsun- gibi) veya Hz. Davud ve Hz. Süleyman -her ikisi de Hz. Musa'nın vasisi olup ona gelen Tevrat'ı insanlara ulaştırmaktalardı- gibi din sahibinden ilham yoluyla almış olmaları hiç bir şeyi değiştirmez.

Şunu da hatırlatalım ki, "halifetullah" tabiri Ehlibeyt (a.s) İmamlarının rivayetlerinde de bu anlamda geçer.³⁶⁰

Allah, Halifelerini Halkın Önderleri Kılmıştır

Allah Tealâ yeryüzündeki halifelerini insanların önderleri kılmış, onlara kitap ve peygamberlik vermiştir. Allah Tealâ, bu alanda İbrahim, Lut, İshak ve Yakub'u şöyle anmaktadır:

"Her birini salihler kıldık. Ve onları, kendi emrimizle hidayete yöneltten önderler kıldık ve onlara hayır kapsayan fiileri, namaz kılmayı ve zekat vermeyi vahyettik. Onlar bize ibadet edenlerdi." (Enbiya, 72 - 73)

Yine buyuruyor ki:

---

360 - Biharu'l - Envar, c. 26, s. 263, h. 47. Kenzu'l - Feraid-i Keraçeki'den naklen; Usul-u Kâfi, c.1, s. 200; Men la Yehzuruhu-l Fakih, c. 2, s. 369 ve 371.

"Bu, İbrahim'e, kavmine karşı verdiğimiz ispatlı-delillerimizdir... Ve ona İshak'ı ve Yakub'u armağan ettik, hepsini hidayete eriştirdik; bundan önce de Nuh'u ve onun soyundan Davud'u, Süleyman'ı, Eyyub'u, Yusuf'u, Musa'yı ve Harun'u hidayete ulaştırdık... Zekeriya'yı, Yahya'yı, İsa'yı ve İlyas'ı da (hidayete eriştirdik)... İsmail'i, el-Yesa'ı, Yunus'u ve Lut'u da (hidayete eriştirdik) Onların hepsini alemlere üstün kıldık. ...Onları da seçkin ve dosdoğru yola yöneltip-ilettik. ... Bunlar, kendilerine kitap, hikmet ve peygamberlik verdiklerimizdir..." (En'am, 83 - 89)

O halde Allah Tealâ'nın yeryüzünde kendisine halife kıldığı kimseler insanlar arasında hükmedebilirler. Yine Allah Tealâ insanları Kitabına yöneltmeleri ve onlara dinini ulaştırmaları için halifelerini onların önderleri kılmıştır. Dolayısıyla, Allah'ın halifelerinin en önemli vazifeleri tebliğdir. Nitekim Allah Tealâ Kur'an-ı Kerim'de buna değinerek şöyle tasrih eder: **"Şu halde peygamberlere düşen apaçık bir tebliğden başkası mıdır?"** (Nahl, 35) **"Peygambere düşen, apaçık bir tebliğden başkası değildir.** (Nur, 54; Ankebut, 18). Yine bunların benzerleri Âl-i İmran, 20; Maide, 92 ve 99; Rad, 40; İbrahim, 52; Nahl, 35; Şura, 48; Ahkaf, 35; Teğabun, 12'de geçmektedir.

Yine Allah Teala tarafından tebliği, kendisine vahyolan peygamber veya Allah tarafından tayin olan onun vasisinden başkası yapamaz. Böyle bir tebliğin örneğini Tevbe suresinin ilk on ayetinde aşağıdaki şekilde görebiliriz:

a- Tevbe suresinin tebliği olayı *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*'de ve diğer kaynaklarda kaydedilmiştir. Biz burada Müsned-i Ahmet'ten naklediyoruz. Ahmet, Ali b. Ebutalib'ten şöyle nakleder:

Tevbe suresinin ilk on ayeti Resulullah'a (s.a.a) inince, o hazret Ebubekir'i çağırarak o ayetleri Mekke halkına okuması için ona verdi. Ama bir süre sonra beni çağırarak, "Kendini Ebubekir'e ulaştır; ona ulaşınca o ayetleri ondan alarak kendin Mekke'ye gidip halka tebliğ et" buyurdu. Ben Cuhfe'de Ebubekir'e ulaşip ayetleri Ebubekir'den

aldım. Ebubekir, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna dönerek o hazrete dedi ki:

"Ya Resulullah! Benim hakkımda kötü bir şey mi indi?" Resulullah (s.a.a), "Hayır" buyurdu, "ama Cebrail gelerek tebliğ işini ancak kendin veya kendinden olan bir kişi yapmalıdır, dedi."³⁶¹

b- Siyuti Tefsiri'nde Ebu Rafi'den şöyle nakledilir:

"Resulullah (s.a.a) Ebubekir'i Tevbe suresinin ayetleriyle Mekke'ye gönderdi. Sonra Cebrail inerek, "Senden taraf tebliğ işini kendin veya kendinden olan bir kişiden başkası yapmamalıdır" dedi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Ali'yi Ebubekir'in peşine gönderdi. Ali Mekke'yle Medine arasında ona ulaşarak o ayetleri Ebubekir'den alıp kendisi Mekke'ye götürdü ve hac töreninde halka okudu."³⁶²

c- Diğer bir rivayette Sa'd b. Ebi Vakkas'tan şöyle geçer:

Resulullah (s.a.a) Ebubekir'i Tevbe suresinin ayetleriyle birlikte Mekke'ye gönderdi. Sonra peşinden Ali'yi (r.a) gönderdi. Ali (r.a) o ayetleri Ebubekir'den aldı. Bundan dolayı Ebubekir kablen üzölmüş olacaktı ki Resulullah (s.a.a) ona şöyle buyurdu: "Ey Ebubekir! Benim tarafımdan tebliğ ben veya beden olan bir kişiden başkası yapmamalıdır."³⁶³

Bu rivayetlere göre, Resulullah (s.a.a) hicretin dokuzunda hac mevsiminde sahabesi Ebubekir'i Tevbe suresinin ilk on ayetiyle birlikte Mekke'ye göndermiş, onları müşriklere ulaştırmasını istemiştir. Ama Allah'ın vahyi Cebrail-i emin inerek, "Senin tarafından tebliğ kendin veya kendinden olan bir kişiden başkası yapmamalıdır" demiştir. Diğer bir tabirle, Tevbe suresinin ilk on ayetini muhataplara tebliğ etmek Resulullah'ın (s.a.a) şahsının

---

361 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 151 ve Ahmet b. Muhammed-i Şakir'in araştırması, c. 2, s. 322, h:1296; ed-Dürr-ül Mensur-i Siyuti, c. 3, s. 209. Son kaynakta Enes ve Sa'd b. Ebi Vakkas'tan nakledildiği üzere Sa'd'ın da rivayetine göre, Ebubekir kalben üzüldü. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Benden taraf tebliğ işini kendim veya benden olan bir kişiden başkası yapmamalıdır" buyurdu.

362 - ed-Dürr-ül Mensur-i Siyuti, c. 3, s. 210.

363 - ed-Dürr-ül Mensur-i Siyuti, c. 3, s. 209.

görevidir. Ve bu önemli görevi Resulullah'ın (s.a.a) kendisi veya kendisinden olan, dinine vasisi Ali b. Ebitalib'ten başkası yapamaz. İleride Allah'ın izniyle kitabımızın "Vasi" bölümünde, Resulullah'a (s.a.a) vasi tayiniyle ilgili rivayetlere değineceğiz.

Buradan anlaşılıyor ki Allah tarafından doğrudan doğruya tebliğ Resulullah (s.a.a) ve onun vasisine has görevlerden biridir.

Mucize Allah'ın Halifelerine Mahsustur

Bazen Allah Tealâ'nın yüce hikmeti, insanlara imam ve önder kıldığı, Kitap ve dinini tebliğ için seçtiği yeryüzündeki halifesine Allah tarafından tebliğ ettiği konuda doğru söylediğine tanık olması için bir nişane ve belirti vermeyi gerektiriyor. İslam dininde, diğer insanların benzerini getirmekten aciz oldukları bu belirtiye örfen "mucize" denmektedir.

Allah Tealâ Kur'an-ı Kerim'de Hz. Musa (a.s) ve Hz. İsa (a.s) gibi peygamberlerine verdiği bazı mucizelere değiniyor. Örneğin, Hz. Musa'nın (a.s) mucizesi hakkında şöyle buyuruyor:

"Bunun üzerine esasını bırakıverdi, bir de (ne görsünler) o, açıkça bir ejderha oluverdi."
(A'raf, 107)

"Elini de çekip çıkardı, bir de (ne görsünler) o, bakanlar için parlayıp aydınlanıvermiş."
(A'raf, 108)

"Biz de Musa'ya: Asa'nı fırlatıver, diye vahyettik. (O da fırlatıverince bir de baktılar ki, o, bütün uydurduklarını derleyip-toplayıp yutuyor." (A'raf, 117)

"Kavmi kendisinden su istediğinde Musa'ya: Asan'la taş a bur, diye vahyettik. Ondan on iki pınar sızıp-fışkırdı; böylece her bir insan-topluluğu su içeceği yeri öğrenmiş oldu." (A'raf, 160)

"Bunun üzerine esasını bırakıverdi, bir de (ne görsünler) o, açıkça bir ejderha oluverdi."
(Şuara, 32)

"Böylece Musa da esasını bırakıverdi, bir de (ne görsünler) o, uydurmakta olduklarını yutuveriyor." (Şuara, 45)

"Bunun üzerine Musa'ya: Asanla denize vur, diye vahyettik. (Vurdu ve) Deniz hemencecik yarılıverdi de her parçası kocaman bir dağ gibi oldu." (Şuara, 63)

Allah Teala, peygamberi İsa b. Meryem'e (a.s) verdiği mucizeyi Mâide suresinde şöyle açıklıyor:

"... Ben seni Ruh'u'l - Kudüs ile destekledim, beşikte iken de, yetişkin iken de insanlarla konuşuyordun. Sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğrettim. İznimle çamurdan kuş biçiminde (bir şey) oluşturunca da (yine) iznimle ona üfürdüğünde bir kuş oluveriyordu. Doğuştan kör olanı, alacalıyı iznimle iyileştiriyordun, (yine) benim iznimle ölüleri (hayata) çıkarıyordun..."
(Maide, 110)

Âl-i İmrân suresinde ise Hz. İsa'dan (a.s) şöyle naklediyor:

"Ve ölüyü diriltirim. Yediklerinizi ve evlerinizde stok ettiklerinizi size haber veririm."
(Âl-i İmrân, 49)

Yine Allah Teala peygamberlerin vasileri olan Davud ve Süleyman hakkında şöyle buyuruyor:

"Davud ile birlikte tesbih etsinler diye, dağlara ve kuşlara boyun eğdirdik..." (Enbiyâ, 79)

"Süleyman için de, fırtına biçiminde esen rüzgara (boyun eğdirdik) ki, kendi emriyle, içinde bereketler kıldığımız yere akıp giderdi... Onun için denizde dalgıçlık yapan ve bundan başka iş(ler) de gören şeytanlardan kimseleri de (emrine verdik)..." (Enbiyâ, 81 - 82)

Elbette Allah Tealâ'nın bütün önderlere bütün mucizeleri vermesi gerekmiyor; nitekim Allah Tealâ Hz. Hud, Lut ve Şuayb peygamberlere Hz. Musa, İsa, Davud ve Süleyman'ın (a.s) mucizelerini verdiğini söylememiştir. Yine insanlar bazı peygamberlerin aralarında adaletle hükmetmelerine engel olmuşlardır. Ve yine, Hz. Musa (a.s) ve Hz. Muhammed (s.a.a) ilk başta insanların arasında hükümet etme fırsatı bulamamışlardır; oysa onlar tebliğ için

görevlendirildikleri andan itibaren Allah'ın halifelerinin önde gelenlerindendi.

O halde, Allah'ın Kitabı ve dinini tebliğ için bir vasi tayininde hilafetle imamet yekdiğerini gerektirmektedir; oysa insanlara hükmetme ve mucize göstermeyle bu ikisinin arasında hiç bir türlü gereksinim söz konusu değildir. Buna binaen, halifetullah ve Allah'ın halifesi sadece Allah tarafından tebliğ için görevlendirilmiş olan kimsedir.

Bunlar "halifetullah" (Allah'ın halifesi) sözcüğünün Allah'ın Kitabında geçen anlamlarıdır. "Resulullah'ın (s.a.a) halifesi" deyiminin anlamını ise daha önce Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde gördük. Örneğin bir hadiste şöyle geçiyordu: Resulullah (s.a.a) üç defa "Allah'ım; halifelerime merhamet et" buyurdu. "Halifelerin kimlerdir?" diye sorulduğunda, "Benden sonra gelip benim hadisimi ve sünnetimi rivayet edenlerdir" buyurdu.

Dolayısıyla, "Allah'ın halifesi" Allah Tealâ'nın, kendi dinini tebliğ etmesi için tayin etmiş olduğu kimsedir. Resulullah'ın (s.a.a) halifesi ise, Allah tarafından tayin edilmeden kendi yanından Resul-i Ekrem'in (s.a.a) hadis ve sünnetini tebliğ eden kimsedir.³⁶⁴

Evet, Allah'ın halifesi ve Resulullah'ın (s.a.a) halifesi terimleri Allah'ın Kitabında ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde bu anlamda kullanılmıştır. Bu terimler Müslümanların arasında ise şöyle kullanılırlar:

Müslümanlar İstılahında Halife ve Halifetullah

Daha önce "halife" kelimesinin lügat anlamında, Ebubekir'in "Resulullah'ın halifesi", Ömer'in ise "Resulullah'ın halifesinin halifesi" ve daha sonra da "Emirülmüminin" diye çağırıldığını gördük. Bu kelime son Osmanlı halifesinin dönemine kadar bu şekilde kullanıldı. Aynı zamanda büyük İslam hükümdarlarını da şöyle anıyorlardı:

a- Emeviler ve Abbasilerin Döneminde

Emevilerin döneminden Abbasilerin hilafetine kadar Hilafet Mektebi izleyicileri (Ehl-i Sünnet) büyük İslam kumandanlarını

---

364 - Bu hadisin kaynakları için bkz. Kitabımızın ikinci cildi, 3. baskı, s. 58 - 59.

"halifetullah" (Allah'ın halifesi) diye tanıyorlardı. İşte bu yüzden Haccac, Cuma namazı hutbesinde şöyle demiştir:

"Allah'ın halifesi ve onun seçkin kulu
Abdumelik Mervan'ı dinleyin ve ona itaat edin!"³⁶⁵

Abbasi halifesi Mehdi'nin yanında, Emevi halifesi Velid'in zındık olduğu söylendiğinde Mehdi Abbasi itiraz ederek, hilafetullah makamı Allah'ın yanında onu bir zındığa bırakmasından yücedir, dedi!³⁶⁶

Buradan, Emeviler ve Abbasiler döneminde bu lakabın çok meşhur olduğu anlaşılıyor. Şairler de hükümdarları bu isimle övüyorlardı. Örneğin, Cerir, Ömer b. Abdulaziz hakkındaki bir şiirinde şöyle diyor:

Halifetullah ne emredersiniz bize

Size karşı evimizde beklemiyoruz³⁶⁷

Ömer b. Abdulazizin dindarlığı o kadar meşhur olmasına rağmen Cerir'in bu sözlerine itiraz etmemiştir.

Mervan b. Ebu Hafsa da, Muin b. Zaide-i Ensari'yi övdüğü bir şiirinde Abbasi halifesi Ebu Cafer Mensur-i Devanikî (ö. 151 hk.) hakkında şöyle diyor:

Mâ ziltu yevme'l Haşimiyyet-i Muellena

Bisseyfî.....³⁶⁸

b- Osmanlı Halifelerinin Dönemi

Osmanlı halifelerinin dönemde, "halife" kelimesi, "Allah" veya "Resulullah" kelimesi eklenmeden Müslümanların büyük padişahı için kullanılırdı.³⁶⁹

c- Günümüzde

Günümüzde, Allah Tealâ'nın meleklerle, "**Muhakkak ben, yeryüzünde bir halife var edeceğim**" buyruğunda, insan türünün

---

365 - Sünen-i Ebu Davud, c. 2, s. 210, h. 4645, "Hulefa" bölümü.

366 - Tarih-i İbn-i Esir, c. 10, s. 7 - 8.

367 - Şerh-u Şevahidu'l - Muğni, Siyuti, Beyrut, Daru'l - Mektebu'l - Hayat yayınları, c. 1, s. 197.

368 - el-Kunye ve-l Elkab, c. 1, s. 252.

369 - el-Mu'cemu'l - Vesit, "Halife" sözcüğü.

yeryüzünde Allah'ın halifesi kılınması kastedildiği meşhurdur.³⁷⁰ Dolayısıyla "yeryüzünden Allah'ın halifesi"nden maksat insan türüdür. "Hulf" kökünden alına diğer sözcükler de insan türünün halife olması anlamındadır. Yine Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerine kadar Müslümanların büyük önderlerine "halife" denilmesinden, o şahısların Resulullah'ın (s.a.a) yerine Müslümanlara hükümet etmesi kastedilmiştir. Buna göre halife, Resulullah'ın (s.a.a) yerine oturan kişidir. Dolayısıyla sadece Resulullah'tan (s.a.a) sonraki ilk dört halifeye "Hulefa-i raşidin" denmiş, Osmanlı padişahlarının sonuna kadar diğerleri hakkında artık "raşidin" tabiri kullanılmamış ve bu adlandırma günümüze kadar devam etmiştir.

Halife İstilahın Hilafet Mektebinden Ehlibeyt (a.s) Mektebine İntikali

Resulullah'tan (s.a.a) sonra Ehl-i Sünnet mektebinde "halife" ve "yeryüzündeki halifetullah" kelimelerindeki bütün bu değişiklikler meydana geldi. Ama "halife" terimi, Resulullah'ın (s.a.a) halifesi diye hicretin beşinci yılından itibaren Ehl-i Sünnet mektebinden Ehlibeyt mektebi izleyicilerine intikal etmiştir.

Ehl-i Sünnet mektebi izleyicileri, "halife" sözcüğünün Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde, ondan sonra kendilerinin kullandıkları yeni anlamda gelmeyeşine delil getirerek şöyle derler: "Resulullah (s.a.a) ümmetini kendi haline bırakmış ve kendisinden sonra onlar için bir merci tayin etmemiştir!"

Ama Ehlibeyt (a.s) mektebi izleyicileri, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonra Emirulmüminin Hz. Ali'yi vasi olarak tayin ettiğini vurgulayan hadislerine dayanarak bu iddiayı reddedip şöyle derler: Resulullah (s.a.a) kendisinden sonra Hz. Ali'yi (a.s) daha sonra

---

370 - Seyid Kutup, "Rabb'in meleklerle: Muhakkak ben yeryüzünde bir halife var edeceğim" ayetinin tefsirinde şöyle yazar: "Binaenaleyh, Allah Tealâ'nın yüce iradesi, yeryüzünün hükümetini bu varlığa bırakmayı ve onu serbest etmeyi gerektirdi... Bu ise çok büyük bir makamdır. İnsanın, varlık aleminde geniş yeryüzündeki makamıdır bu." Tefsir-i fî Zilal-i Kur'an, c. 1, s. 65-66. Yine Halife ve Sultan adlı kitabın yazarı şöyle der: Bu, İslam alemine kitap ehlinde geçmiştir. V. V. Partulid. Halife ve Sultan, Muhtasar-ı der Bare-i Bermekiyan, Sirus İzdi tercümesi, s. 16. Kitabın sonundaki Müstedrek'e bakınız.

kullanılan yeni anlamda halife olarak tayin etmiş, ümmetini kendi haline bırakmamıştır.³⁷¹

İki mektep arasındaki bu tartışmalar günümüze kadar devam ederek, Ehl-i Sünnet'in Resulullah'tan (s.a.a) sonra kullandıkları yeni ıstılahın daha önce Resul-i Ekrem'in (s.a.a) buyruklarında geçmesi imkansız olduğundan gaflet edilmiştir!

Özet:

a- Lügatte, herkesin halifesi, kendisinden sonra işlerini üslenen kimsedir. Bu sözcük Kur'an-ı Kerim'de, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde ve ashabın sözlerinde de lügat anlamında geçer.

b- İslam'da "halifetullah", ister vahiy alma yoluyla olsun, ister Allah'ın peygamberinden alarak insanlar arasında hükmetme yoluyla, Allah Tealâ'nın, dinini tebliğ etmesi için tayin ettiği kimsedir. Bu halifelerden bazılarının, diğer insanların getirmekten aciz oldukları mucizeleri vardı. Bu sözcük Kur'an-ı Kerim ve Ehlibeyt İmamlarının (a.s) hadislerinde de bu anlamda kullanılmıştır.

c- Resul-i Ekrem'in (s.a.a) hadislerinde "Resulullah'ın halifesi", onun hadis ve sünnetini tebliğ eden kimsedir.

d- Müslümanlar, Ebubekir'e Resulullah'ın halifesi, Ömer'e ise Resulullah'ın halifesinin halifesi diyorlardı, daha sonra Ömer'e "emirulmüminin" dediler. Osmanlı imparatorluğunun sonlarına kadar İslam hükümeti padişahlarına bu isim veriliyordu. Emevi ve Abbasiler döneminde bu isime "halifetullah" ismi de eklendi. Osmanlılar döneminde padişahlar halife, yani Resulullah'ın halifesi diye çağırılıyorlardı. Bu isim o zamandan günümüze kadar Müslümanların arasında yayılmış ve Resulullah'tan (s.a.a) sonra hükümeti ele geçiren herkese "Resulullah'ın halifesi" anlamında "halife" denilmiştir. Yine Resulullah'tan (s.a.a) sonra dört halife "hulefa-i raşidin" diye meşhur olmuştur.

Daha sonra "halife" sözcüğü Ehlibeyt (a.s) mektebi izleyicilerine intikal etmiş ve Resulullah'tan (s.a.a) sonra Osmanlılar dönemine kadar bütün hükümdarlar bu isimle çağırılmıştır. Bu gaflet Müslümanların düşüncelerini tedirgin etmiş ve Ehlisünnet mektebi izleyicileri arasında Resulullah'ın (s.a.a), ümmeti kendi haline

---

371 - Bu delillerden bazılarını Allame Hilli'nin (r.a) "Elfeyn" adlı kitabında bulmak mümkündür.

bıraktığı ve onlar için bir merci tayin etmediği düşüncesi revaç bulmuştur. Çünkü Resulullah'tan (s.a.a) sonra kendilerinin kullandıkları bu yeni terim Hazretin (s.a.a) buyruklarında geçmemiştir! Fakat Ehlibeyt (a.s) mektebi izleyicileri, Resulullah'ın (s.a.a), Emirülmüminin Hz. Ali'yi (a.s) kendisinden sonra vasi tayin etmiş olması yolundaki hadislerine dayanarak şöyle demişlerdir: "Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'yi, Müslümanların kendisinden sonra "halife" terimi için kullandıkları yeni anlamda Müslümanların halifesi etmiştir." Böylece bu konuda Müslümanlar arasında büyük bir ihtilaf patlak verdi.

Gerçeğin açıklığa kavuşması için, Allah'ın izniyle kitabımızın bir bölümünde, Resulullah'ın (s.a.a) bu alanda ne yaptığını ve neler buyurduğunu inceleyeceğiz.

4- Emirülmüminin

Daha önce, "halife" için "emirülmüminin" lakabının Ömer b. Hattab'ın döneminden itibaren kullanıldığını ve bu kelimedden "İslam dünyasının önderi" anlaşıldığını ve Osmanlı halifeleri dönemine kadar da bu anlamda kullanıldığını söyledik.

5- İmam

Arapça'da "imam" sözcüğü, ister hak olsun, ister batıl insanların izledikleri, söz ve hareketlerini örnek aldıkları kimseye verilen isimdir.³⁷² Nitekim Allah Tealâ Kur'an-ı Kerim'de hak imamla ilgili şöyle buyuruyor:

"Her insan-grubunu imamlarıyla çağıracağımız gün, artık kimin kitabı sağ eline verilirse, onlar kitaplarını okuyacaklar ve onlar, bir hurma çekirdeğindeki ipince iplik kadar bile haksızlığa uğratılmazlar. Kim bunda (dünyada) kör ise, o, ahirette de kördür ve yol bakımından daha şaşkın bir sapıktır." (İsra, 71 - 72)

Batıl imam hakkında ise şöyle buyurur:

---

372 - Lügat kitaplarında "Emme" köküne bakınız.

"Bu durumda küfür önderleriyle çarpışın. Çünkü onlar, yeminleri olmayan kimselerdir; belki cayarlar." (Tevbe, 12)

İslam'da imam, Allah'ın emriyle insanları hakka yönelten insan veya kitaptır. İmamın insan olduğu ile ilgili olarak Allah Tealâ şöyle buyurur:

"Hani Rabb'in, İbrahim'i bir takım kelimelerle denemeden geçirmişti. O da bunları tam olarak yerine getirmişti. (O zaman Allah İbrahim'e): Seni şüphesiz insanlara imam kılacağım, demişti. (İbrahim), ya soyumdan olanlar? deyince (Allah): Zalimler benim ahdime erişemez, demişti." (Bakara, 124)

Yine buyuruyor ki:

"Ve onları, kendi emrimizle hidayete yönelten imamlar kıldık." (Enbiyâ, 73)

İmamın kitap olmasıyla ilgili olarak da Allah Tealâ şöyle buyuruyor:

"Ve ondan önce de bir önder ve rahmet olarak Musa'nın kitabı..." (Hud, 17)

Bu iki ayetten anlaşılan şudur: İslam'da bir kitabın imam olması için, Allah tarafından insanları hidayet etmek amacıyla peygamberlerine inmiş olmalıdır; Hz. Muhammed'in (s.a.a) kitabı olan Kur'an-ı Kerim gibi; nitekim ondan önce de Hz. Musa'nın kitabı ve diğer ilahi kitaplar hidayet için inmişlerdi.³⁷³

İnsanın imam olabilmesi için de Allah Tealâ tarafından tayin edilmiş olması gerekir; nitekim bu alanda Allah Tealâ şöyle buyuruyor **"Şüphesiz, seni insanlara imam kılacağım."** Allah Tealâ bu makamı kendi "ahdim" diye tanımlamış, imamın kendisine ve diğerlerine zulmetmemesini, Allah'a karşı isyan ve azgınlık etmemesini irade etmiştir; aksi durumda böyle bir ahit onu kapsamına almaz. Nitekim Allah Tealâ buyuruyor ki: **"Zalimler benim ahdime erişemez."**

Yukarıda açıkladıklarımızı göz önünde bulundurarak İslam'da "imam" şu anlamlara gelir:

---

373 - Mu'cemu'l - Mufehrist li Elfaz-il Kur'ani'l - Kerim'de "el-Kitab" terimine bakınız.

a- İmam, Allah Tealâ'nın, insanlara yol göstermesi için peygamberlerine indirmiş olduğu bir kitaptır.

b- İmam, Allah Tealâ tarafından insanlara yol göstermesi ve onları hidayet etmesi için tayin edilen bir kişidir. İmametın şartı ise masum olmak, yani her türlü günah ve kötülüklerden arınmış olmaktır.

6- Emir ve Ulu'l Emir

“Emir” (yönetim ve hükümet) ve “ulu'l emir” (yönetici ve hükmeden) sözcüklerinin şerî bir ıstılah olup olmadığını anlamak için bu sözcüklerin Arap lüğatinde, Müslümanların örfünde ve İslamî nasslarda (Kur'an ve sünnette) kullanışlarını incelememiz gerekiyor:

a- Arap Lüğatinde "Ulu'l Emir" Sözcüğü

Sire-i İbn-i Hişam, Tarih-i Taber ve diğer kaynaklarda şöyle geçer: Resulullah (s.a.a) hac mevsiminde kendisini çeşitli Arap kabilelerine tanıtıyor, onları İslam'a davet ediyor, kendisinin peygamber olduğunu ve Allah tarafından gönderilmiş olduğunu açıklıyor ve Allah tarafından görevlendirilmiş olduğu şeyi onlara açıklaması için kendisine inanmalarını ve yardımcı olmalarını istiyordu onlardan.

Bu görüşmelerin birinde Resulullah (s.a.a) Benî Amir b. Sa'saa kabilesine giderek kendisini tanıtır onları Allah'ı kabul etmeye davet etti. Onların arasında Beyhare b. Fers³⁷⁴ isminde birisi: "Vallahi; eğer bu Kureyşli genci tutarsam, onun vasıtasıyla bütün Araplara hüküm sürerim" dedi. Sonra Resulullah'a (s.a.a) dönerek şöyle sordu:

"Allah Tealâ'nın muhaliflerine karşı seni zafere ulaştırması için sana uyup yardım edecek olursak senden sonra hükümetin bize geçmesini kabul ediyor musun?"

Resulullah (s.a.a), "Hükümet Allah'ındır; onu istediği herkese verir" buyurdu.

Beyhare Resulullah'ın (s.a.a) bu cevabını duyunca şöyle dedi: "Biz senin için boğazlarımızı Arab'ın oklarına hedef edelim de, Allah seni zafere

---

374 - İbn-i Hişam der ki: Feras, Abdullah b. Selme b. Kaşir b. Ka'b b. Rabia b. Amir b. Sa'saa'nın oğludur. Bkz. *Sire-i İbn-i Hişam*, c. 2, s. 33.

ulaştırdığında başkaları mı hükümete geçsin?! Bizim sana ihtiyacımız yok"³⁷⁵

* * *

Beyhare sonunda Resulullah'ın (s.a.a) hükümete ulaşacağına bildiğinden Resul-i Ekrem'den (s.a.a) sonra hükümetin kendi kabilesine geçmesi için o hazretle ahitleşmeye karar verdi. Fakat Resulullah (s.a.a), o günlerde onların her birinin yardımına şiddetle ihtiyaç duymasına rağmen onun bu önerisini reddetti. Çünkü Beyhare'nin istediği hükümet ve önderlik Resulullah'ın (s.a.a) elinde değil, onu istediğine veren Allah Tealâ'dır.

Resul-i Ekrem (s.a.a), Havze b. Ali-i Hanefî'yi İslam'a davet ettiğinde, Havze de yersiz isteği karşısında Resulullah'tan (s.a.a) buna benzer bir cevap almıştır. *Tabakat-u İbn-i Sa'd*'da Havze'nin öyküsü özetle şöyle geçer:

Resulullah (s.a.a), Havze b. Ali-i Hanefî'ye bir mektup yazarak onu İslam'a davet etti. Havze, Resulullah'ın (s.a.a) mektubuna şöyle cevap verdi:

"Beni davet ettiğin din çok iyi, çok güzeldir. Fakat benim kabilemin şairi ve sözcüsü olduğumu bilirsin; Araplar benim makam ve mevkimin yüceliğini bilir, bana saygı duyarlar. Dolayısıyla, sana uymam için hükümetin bir bölümünü bana bırak." Bu mektup Resulullah'a (s.a.a) ulaştı. O hazret mektubu okuyunca şöyle buyurdu:

"O, bayır ve kullanışsız bir yerin hükümetini isteseydi yine de kabul etmezdim."³⁷⁶

Resulullah (s.a.a) Hevze'ye verdiği cevapta bayır ve kullanışsız yer tabirini kullanmıştı. Oysa Hevze o hazretten kendisini bir bölgenin veya en azından bir kabilenin hükümetine geçirmesini istemişti. Fakat Resulullah (s.a.a) ona, hatta kullanışsız bir yerin bile hükümetini vermem buyurdu. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) bu buyruğu, Kufe ve Basra ahalisinin sözlerini andırıyor insana. Diyorlar ki: Bir gün valileri, mescidin sathını düzeltmek için onların her birinden bir miktar çakıl taşı toplayıp vermelerini istedi. İşlerini gözetmesi için de ahaliden birini onların başına dikti. Bu adam çakıl taşlarını alırken sıkı tutuyor,

375 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 2, s. 31-34; Tarih-i Taberi, c. 1, s. 1205-1206, Avrupa basımı.

376 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 1, k. 2, s. 18, Avrupa basımı.

insanları zahmete düşürüyordu. Bu yüzden halk şakayla şöyle diyorlardı:

"Hükümet ve riyaset, çakıl taşlarına olsa bile pek güzeldir!"

Gerçekte Hevze de Resulullah'tan (s.a.a) çakıl taşlarına bile olsa kendisine bir hükümet vermesini istemişti. Resul-i Ekrem (s.a.a) ise hatta bu makamı da ona vermem buyurmuştu.

b- Müslümanların Örfünde Ulu'l Emr

Müslümanların örfünde, "hükümet" ve "önderlik" anlamında "Emr" kelimesi daha çok Benî Saide Sakifesi ve ondan sonra kullanılmıştır. Benî Saide Sakifesi'nde vuku bulan olay, konuşmalar ve her birinin hükümeti ele geçirmek için ileri sürdükleri delilleri bir kez daha gözden geçirelim: O gün Sa'd b. Ubade, Ensara dedi ki: "Hükümet ve önderliği yalnız kendiniz ele geçirin."

Ensar ise, Sa'd b. Ubade'ye, "Hükümet ve önderliği sana vereceğiz" dediler.

Tartışmalar yükselince, "Eğer Kureyş Muhacirleri kabul etmez de biz Resulullah'ın (s.a.a) akrabalarıyız; o halde neden onun hükümeti konusunda bize muhalefet ediyorsunuz? derlerse, ne diyelim?"

Veya Ebubekir'in Ensara karşı, "Bu hükümet ve önderliğe Kureyş'ten başka kimse layık değildir" şeklindeki delili.

Veya o gün Kureyş hakkında söylediği, "Ondan (Resulullah'tan) sonra hükümet ve önderliğe Kureyş herkesten daha lâyıktır. Bu konuda zalimlerden başka kimse onlara muhalefet etmez" şeklindeki diğer sözü.

Ya da Ömer'in Sakife'de söylediği, "Biz Muhammed'in akrabalarıyız; onun hükümeti konusunda kim bize muhalefet eder?!" şeklindeki sözü ve Hubab b. Munzir'in ona, "Bu adamla taraftarlarının sözlerini dinlemeyin; aksi durumda hükümet konusunda hakkınızı kaybedersiniz... Vallahi, siz bu hükümet ve önderliğe daha lâıksınız" şeklindeki cevabı.

Nihayet Beşir b. Sa'd'ın Kureyş hakkında Ensara, "Bu hükümet konusunda onlara (muhacir ve Kureyş) muhalefet etmeyi Allah göstermesin bana!" söylemesi.³⁷⁷

---

377 - Bütün bu istidlaller Tarih-i Taberi'nin Benî Saide Sakifesi rivayetlerinde, Avrupa basımı, c. 4, s. 1837-1851'de geçer.

c- İslamî Nasslarda Ulu'l Emr

Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde, hükümet ve önderlik anlamında "el-emr" sözcüğü çok geçer; inşaallah biz ilerideki sayfalarda bu konuda bahsedeceğiz. Fakat burada bir kez daha Resulullah'ın (s.a.a) Beyhare-i Amiri'ye verdiği cevabı özetle getiriyoruz:

"Hükümet ve önderlik Allah'ındır; onu istediğine verir."

Kur'an-ı Kerim'de ise şöyle geçer:

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin; peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de." (Nisa, 59)

İster Arap lügatinde, ister Müslümanların örfünde, ister Kur'an ve sünnetiyle İslam'ın açık nasslarında olsun "emr" kelimesinden maksat Müslümanlara imamet ve önderlik yapmaktır.

Dolayısıyla "ulu'l emr" kelimesini Müslümanların adlandırması ve İslamî ıstılah kabul edip onu Resulullah'tan (s.a.a) sonra imam ve önder olan kişi olarak bilmenin bir sakıncası yoktur. Buna binaen, bu konuda iki mektep arasında hiç bir ihtilaf yoktur; asıl ihtilaf konusu, "ulu'l emr" in kim olduğundadır.

Ehlibeyt mektebi izleyicileri "ulu-l emr"den maksadın masum imamlar olduğu için onların bu makama Allah Tealâ tarafından atanmış olup her türlü günah ve çirkinlikten arınmış olmaları gerektiğine inanmaktadırlar. (Yeri geldiğinde bu konuda genişçe bahsedeceğiz.)

Fakat Ehlişünnet ve Hialfet mektebi izleyicileri "ulu'l emr" in Müslümanların, hükümet ve önderliğine teslim olup kendisine biat ettikleri kimse olduğuna inanır, dolayısıyla kendisine biat edilen kimseye itaat etme ve onu ulu-l emir bilmenin farz olduğunu ileri sürerler. Yine buna dayanarak Yezid b. Muaviye gibi birine itaat ederek Kербela'da Resulullah'ın (s.a.a) torunu ve ciğer paresi İmam Hüseyin'i (a.s) şehit edip Ehlibeyt'ini esir ettiler! Bu halifeye itaat etmeleri sonucu Resulullah'ın (s.a.a) şehri Medine'yi üç gün üç gece yağmalayıp halkın namusuna tecavüz etmeyi helal görüp Müslümanların kiblesi Ka'be'yi mancınık güllerine hedef ettiler! İnşallah bunların her birini kendi yerinde inceleyeceğiz.

7- Vasi ve Vasiyet

Vasi ve vasiyet sözcükleri ve bu sözcüklerden türeyen diğer kelimeler Arapça'da şu anlamlara gelir:

Musi (vasiyet eden), birine ölümünden sonra belirttiği bir işi yapmasını isteyen kimsedir.

Kendisinden bir işin yapılması istenen kimseye "vasi" ve istenen şeye ise "vasiyet" denir. Böyle bir istek bazen "vasiyet" terimiyle ve bazen de bu kelimenin diğer türevleriyle kullanılır. Örneğin, vasiyet eden kendi vasisine, "Sana, benden sonra aileme veya eğitim merkezime şöyle ve böyle yapmanı vasiyet ediyorum" der veya vasiyet anlamı taşıyan bir kelime kullanarak; örneğin, "Benden sonra ailemin sorumluluğunu ve eğitim merkezimin idaresini üzerine almanı, şöyle ve yapmanı istiyorum" der.

Bazen vasiyet eden vasiyetini diğerlerine bildirir, örneğin, "ben falancıya vasiyet ettim" veya "benim vasim filancadır" der. Tabii bu anlamı taşıyan başka bir sözcük de kullanabilir; örneğin, "Filancadan yapmasını istedim" veya "Falancayla anlaştım" ya da "Filan işi falancını üzerine bıraktım" vb. söyleyebilir. Bütün bunlar bir anlama gelir.

Arapça'da "vasi" ve "vasiyet" terimi ve bunların türevlerinin özetle anlamı budur. Kur'an-ı Kerim ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde de bu anlamda kullanılmıştır. Örneğin Allah Tealâ Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

"Sizden birinize ölüm gelip çatdığı zaman, eğer geride bir hayır bırakmışsa, anaya, babaya ve yakın akrabaya bilinen (uygun ve meşru) bir tarzda vasiyette bulunması yazıldı... Bunun yanında, kim, vasiyet edenin haksızlığa eğilim göstereceğinden ya da günaha düşeceğinden korkup da ikisinin (tarafların) arasını bulup-düzeltirse, artık ona da günah yoktur..." (Bakara, 180 - 182)

Yine buyuruyor ki:

"Ey iman edenler! Sizden birinize ölüm gelip çatdığı zaman, vasiyet hazırlanışında, aranızda içinizden adaletli iki kişiyi (şahit tutun)." (Mâide, 106)

Nisa suresinin 11. ve 12. ayetlerinde de bu konu işlenmiştir.

Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden ise Buhari ve Müslim'in *Sahih*'lerinde kaydettikleri şu hadisi örnek getirebiliriz:

"Bir Müslüman, vasiyet edecek bir şeyi olduğu halde vasiyet yazmadan iki geceyi geçiremez."³⁷⁸

Vasiyetin İslam fıkında bir takım hükümleri de vardır. Bütün bu söylediklerimiz göz önünde bulundurulduğunda "vasi" ve "vasiyet" terimlerinin İslamî ıstıhlardan olduğunu anlaşılır.

Ama ileride Tevrat ve İncil'de örneklerini göreceğimiz gibi peygamberlerin vasiyeti, kendilerinden sonra dinlerini insanlara ulaştırmaları ve ümmetinin sorumluluğunu üzerlerine almaları için vasilerine yaptıkları bir ahittir.

Bu ümmete de Resulullah (s.a.a) kendisinden önce gelip geçen peygamberler gibi davranmış, dinini tebliğ etmesi ve ümmetinin sorumluluğunu üzerine alması için Hz. Ali'yi (a.s) kendine vasi tayin etmiş, yine onun aracılığıyla ondan sonraki on bir imama da bu vasiyeti etmiş ve bunu bazen "vasi", "vasiyet" sözcükleri ve bunların türevlerini kullanarak ve bazen de bu anlamı veren diğer sözcüklerle Müslümanlara bildirmiştir.

Bu vasiyet sonucu, Hz. Ali (a.s) "vasi" lakabını almış ve bu adla tanınmıştır. Biz ileride Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonra vasi tayin etmesi hakkında elimize ulaşan nassları inceleyeceğiz. Ayrıca bu nasslara inanmayıp, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonra Müslümanların başlarına gelecek onanlara ve hükümet konusuna ilgisiz olduğuna ve hiç kimseye vasiyet etmediğine inananların sözlerini de genişçe ele alacağız inşallah.

Hilafet Mektebinin Görüşlerinin İncelenmesi

Yukarıdaki yedi ıstılahı inceledikten sonra iki mektebin hilafet ve imamet konusundaki delillerini incelemek kolaylaşacaktır. Şimdi daha önce de olduğu gibi ilk önce Hilafet Mektebinin görüşlerinin değerlendirmesini yapalım.

---

378 - Sahih-i Buharî, "vasiyet" kitabı, c. 2, s. 83; Sahih-i Müslim, "vasiyet" kitabı, -Nevevi şerhi-, c. 11, s. 74.

Hilafet Konusunda Ömer ve Ebubekir'in Görüşü

Daha önce de dediğimiz gibi Ebubekir, -Benî Saide Sakifesi'nde- şöyle dedi:

"Kureyş dışında hiç kimse bu hükümete lâayık değildir. Çünkü Kureyş soy ve boy açısından Araplar arasında yüce bir mevkie ve merkeziyete sahiptir. Bu yüzden ben size hükümet için her ikisi de Kureyş'ten olan Ömer'le Ebu Ubeyde'den birini öneriyorum. O halde hangisine isterseniz biat edin!"³⁷⁹

2- Ömer ise kendi hilafeti döneminde Ebubekir'e biat konusunda şöyle demiştir:

"Ebubekir'e biat oldu bittiye getirilen bir işti; geldi ve geçti" sözü sizleri kendinizle meşgul etmesin; gerçi böyleydi ve Allah onun şerrini uzaklaştırdı. Ama bu sizin aranızda boyunlar kendisine uzanan Ebubekir gibi birisi de yoktu! Eğer ileride biri Müslümanlarla müşavere edip onların görüşlerini almadan insanlardan biat almaya kalkışırsa, ne onu ve ne de biat edeni önemsemeyin; bu durumda ikisi de ölümü hakketmiştir."³⁸⁰

İki Halifenin Görüşünün Değerlendirmesi

Biz burada ilk önce Ebubekir'in Benî Saide Sakifesi'ndeki istidlalini inceleyecek, daha sonra Ömer'in kendisinden sonra hilafet için ileri sürdüğü şura planına değineceğiz.

Ebubekir'in Benî Saide Sakifesi'nde söz konusu ettiği istidlali hakkında şunu diyebiliriz ki: O gün bu mücadelenin yöneticilerinin istidlalleri, kavmiyetçilik ve kabile taassubu çerçevesindeydi; çünkü:

Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini yerde bırakarak Sa'd b. Ubade'yi hükümet ve hilafete geçirmek için Benî Saide Sakifesi'nde toplanan Ensar, Sa'd'ın diğerlerinden üstün olup hilafete ancak onun layık olduğunu söylemiyorlardı; aksine diyorlardı ki: "Muhacirler sizin topraklarınızda ve sizin elinizin altında yaşıyorlar. Dolayısıyla onların

---

379 - Sahih-i Buharî, "hudud" kitabı, "Recmu'l - habla" bölümü.

380 - Sahih-i Buharî, "hudud" kitabı, "Recmu'l - Hebli" babı.

hiç birinin size baş kaldırmaya ve efendilik gütmeye hakkı yoktur. Onun için siz Ensar çaba gösterip hükümeti ele geçirin."

Ensar gibi Benî Saide Sakifesi'ne ulaşan Kureyş Muhacirleri de kavmiyetçilik mantığıyla yola çıkarak diyorlardı ki: "Araplar arasında Kureyş'in yüce bir makamı ve mevkisi var. Biz Resulullah'ın (s.a.a) kabilesinden ve onun ailesindeniz. Onun hükümetini ele geçirmek için kim bizimle savaşılmaya kalkışabilir?!" Veya Ensardan olan o adam "bir kişi bizden ve bir kişi de sizden önder olsun" ya da Kureyş'ten olan bir Muhacir, "Hükümet bizim olsun, vezirlik ve müşavirlik de sizin" cevabını veriyordu.

Bütün bunlar kavmiyetçilik ve kabile taassubu düşüncelerinin belirtileridir.

Kavmiyetçilik meselesi, Avs kabilesinden olan Useyd b. Huzeyr ve orada hazır olan kabilesinin diğer fertlerini, yakın geçmişte vuku bulmuş olan Beas savaşı hatırlayarak Hazrec kabilesinin kendilerine sulta kurmasından endişelenip onların hükümete geçmesini önlemeye yöneltti ve bunun sonucunda şöyle dediler: Vallahi eğer Hazrec kabilesi yalnız bir kere size hükümet edecek olursa her zaman size karşı övünecek ve hükümette size bir pay vermeyecektir. O halde kalkıp Ebubekir'e biat edin.

Sonunda Eslem kabilesinin katılmasıyla Kureyş Muhacirleri başarıya ulaştılar. Çünkü o sırada erzak almak için Medine'ye gelmiş olan ve Medine sokaklarını doldurup taşıran bu kabilenin Ebubekir'e biat etmesi Kureyş Muhacirlerinin Ensara karşı başarısını kesinleştirdi.

İşte bu nedenle olacak ki Ömer haklı olarak, Ebubekir'e biatin oldu bittiye getirilen ve hesap edilmemiş bir iş olduğunu söylemiştir!

* * *

Her durumda iki rakibin Benî Saide Sakifesi'nde ileri sürdüğü istidlalden sarf-ı nazar edecek olursak hükümet ve hilafeti ele geçirmek için vuku bulan olaylar bundan ibarettir.

Ama halife seçimi için Ömer'in söz konusu ettiği şura olayını Allah'ın izniyle ileride inceleyeceğiz.

Hilafet Konusunda, Hilafet Mektebinin İzleyicilerinin Görüşü

Hilafet konusunda, Ehlisünnet ve Hilafet Mektebi izleyicilerinin görüşünü iki şıkta özetlemek mümkündür:

1- Hilafet şu şekillerde meydana gelir:

a- Şura yoluyla, **b-** Biat yoluyla, **c-** Hilafetin şekillenmesinde ashabin davranışını izleyerek, **d-** Zor ve güç uygulayarak.

2- Biatten sonra, günah işlese bile halifeye itaat farzdır.

Şimdi bu konuları inceleyelim.

1- Şura İstidlalinin İncelenmesi

Halife seçiminde şurayı ileri süren ilk kişi ikinci halife Ömer b. Hattab'dır. Ömer şurayı ileri sürerken İslam'da hükümetin şurayla olması gerektiğine dair ne Allah'ın Kitabından ve ne de Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden bir delil göstermemiştir. Elbette Ehlisünnet ve Hilafet Mektebi izleyicileri daha sonraları, imam ve halife seçimi için şura teşkilinin doğruluğunu Allah'ın Kitabından iki ayete dayandırmış, bazı önemli konularda Resulullah'ın (s.a.a) ashabıyla müşavere etmesini ve yine Emirulmüminin Ali'nin (a.s) bu alandaki buyruğunu delil göstermişlerdir. Biz burada ilk önce bu alanda ileri sürülen delilleri, daha sonra Ömer'in emriyle teşkil olan şuranın niteliğini inceleyeceğiz.

Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinde Şuranın Delili

Ehlisünnet ve Hilafet Mektebin şurayla halife seçiminin doğruluğunu ispatlamak için ileri sürdükleri ayetlerden biri Allah Tealâ'nın müminler hakkında, **"İşleri kendi aralarında şura ile olanlar"** (Şura, 38) şeklindeki buyruğu, diğeri ise, **"İş konusunda onlarla müşavere et"** (Âl-i İmran, 159) ayetidir.

Sünnetteki delilleri ise Resulullah'ın (s.a.a) önemli işlerde ashabıyla müşavere etmiş olmasıdır.

Hilafet Mektebinin şuranın doğruluğu için ileri sürdüğü birinci delil olan, **"İşleri kendi aralarında şura ile olanlar"** ayetinin hemen peşinden Allah Tealâ'nın, **"Ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak edenler"** ayeti yer almaktadır. Ayetteki bu

iki cümle, infak ve müşaverenin farz oluşunu değil, bunların iyi şeyler olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan, müşavere ve diğerlerinin görüşünü almak Allah ve Resulünün emrinin bulunmadığı konularda doğrudur. Allah Tealâ Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur:

"Allah ve Resulü, bir işe hükmettiği zaman, mü'min olan bir erkek ve mü'min olan bir kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulü'ne isyan ederse, artık gerçekten o, apaçık bir sapıklıkla sapmıştır." (Ahzâb, 36)

İleride imamet hakkında Allah ve Resulü'nün (s.a.a) buyruklarını ve onların bu buyruklarının olduğu yerde ise müşaverenin yersiz olduğuna değineceğiz.

"İş konusunda onlarla müşavere et" ayetine gelince, bu ayetin Âl-i İmran suresinin, Resulullah'ın (s.a.a) savaşları ve Allah Tealâ'nın bu savaşlarda müminlere nasıl yardım ettiğiyle ilgili ayetleri arasında (139'dan 166'ya kadar) nazil olan yüz elli dokuzuncu ayeti olduğunu hatırlatmakta yarar var.

Bu ayetlerin bazıları müminlere, özellikle savaşçı müminlere hitap ederek onlara öğüt ve nasihat vermekte, bazılarında ise Resul-i Ekrem'e (s.a.a) hitap etmektedir. Mesela buyuruyor ki:

"Allah'tan bir rahmet dolayısıyla, onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın onlar çevrenden dağılır giderlerdi. Öyleyse onları bağışla, onlar için bağışlanma dile ve iş konusunda onlarla müşavere et. Eğer azmedersen artık Allah'a tevekkül et. Şüphesiz Allah, tevekkül edenleri sever." (Âl-i İmran, 159)

Bu ayette müminlerle müşavere etmekten maksat, onlara yumuşak davranmak ve sevgi göstermektir; yoksa Resulullah'ın (s.a.a) onların emir ve görüşlerine itaat etmesi emredilmemektedir. Tam aksine Allah Teâlâ açıkça Resul-i Ekrem'e (s.a.a), **"Eğer azmedersen artık Allah'a tevekkül et"** buyuruyor. Yani kendin karar verdiği zaman artık Allah'a tevekkül et ve kendi görüşüne uy. Ve yine bütün bunlardan anlaşılan şudur: Müşavere savaşta yapılması iyi ve

beğenilir bir iştir.³⁸¹ Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ashopla yapmış olduğu müşaverelerin tümü de savaşlardaydı; ileride bunlara değineceğiz inşallah.

Resulullah'ın (s.a.a) Ashapla Müşaveresi

a- Bedir Savaşı

-Resul-i Ekrem (s.a.a) sadece savaşlarda ashabın görüşünü alırdı. Bunlardan en önemlisi Bedir savaşında vuku buldu. Şöyle ki:-

Resulullah (s.a.a) ashabı, Ebusüfyan'ın sorumluluğunda Şam'dan gelen Kureyş'in büyük ticaret kervanının yolunu keserek mallarını müsadere etmek için seferber etti. Sonuçta Resulullah (s.a.a) kervanı ele geçirmek için işten anlayan 313 kişiyle birlikte Medine'den hareket etti. Ama Hazretin asıl hedefi savaşmak değildi.

Bu haberi duyan kervan başı Ebusüfyan, yolunu değiştirerek kervanı sapa yoldan Mekke'ye götürdü ve durumu Mekke'li Kureyşe bildirip onlardan yardım istedi.

Ebusüfyan'ın bu isteğine karşı tam teçhizatlı bin kişi Müslümanlarla savaşmak için hareket etti. Ebusüfyan'ın kendisini ve ticaret kervanını Müslümanlardan kurtaran atik hareketi Resulullah'ı (s.a.a) iki yolda bıraktı: Ya selamet yolunu tutarak Medine'ye dönmeli ya da sayı ve silah açısından kendi ordusuyla mukayese edilmeyecek, tepeden tırnağa silahla donanmış olan düşman ordusuyla savaşmalıydı.

İbn-i Hişam kendi *Sire*'sinde bu olayı şöyle anlatır:

"Tam teçhizatlı Kureyş ordusunun ticaret kervanlarını himaye etmek için Mekke'den hareket ettiğini Resulullah'a (s.a.a) haber verdiler. Bunun üzerine o hazret ashapla müşavere edip durumu onlara anlattı.

Herkesten önce Ebubekir ayağa kalkıp güzel bir konuşma yaptı.

Sonra Ömer kalkarak o da güzel konuştu.

Ömer'den sonra Mikdad sözü aldı...³⁸²

---

381 - Meğazi-i Vakidi, Dr. Marisdun Cunis incelemesi, c. 2, s. 580.

382 - Sire-i İbn-i Hişam, c. 2, s. 253.

İbn-i Hişam Mikdad'ın sözlerini ve onun peşinden Ensarın görüşünü tam olarak nakletmesine rağmen Ebubekir'le Ömer'in ne söylediğini kaydetmemiştir!

Müslim de kendi *Sahih*'inde şu kadarıyla yetinmiştir:

"Ebubekir konuştu; fakat Resulullah yüzünü ondan çevirdi. Peşinden Ömer kalkarak konuştu, Resulullah (s.a.a) yüzünü ondan da çevirdi. Daha sonra Mikdad kalkarak konuştu..."³⁸³

Müslim de Ebubekir'le Ömer'in neler söylediklerini ve Resulullah'ın (s.a.a) yüzünü neden onlardan çevirdiğini söylememiştir! İbn-i Hişam ve Müslim böylece bu iki sahabinin sözlerini getirmekten sakınmış, rivayetin tamamını kaydetmemişlerdir!

Fakat bu iki kitabın söylemediklerini söyleyen ve olayı nispeten tam olarak kaydeden kaynaklar vardır. Biz burada *Meğazi-i Vakidî* ve *İmtau'l - Esma-i Mukrizi*'ye müracaat ederek olayın tamamını bu ikisinden naklediyoruz. Vakidî diyor ki:

"Ömer kalkarak şöyle dedi: Ya Resulullah! Vallahi Kureyş bütün izzet ve azametiyle sana yönelmiştir; vallahi Kureyş izzet ve şeref bulduğu günden bu yana alçaklık görmemiştir, isyan ve küfür yolunu tuttuğu günden itibaren iman getirmemiş ve hakka teslim olmamıştır. Vallahi Kureyş büyükleri asla sana boyun eğmez, izzet ve gurur bineklerinden inmezler; aksine sana karşı amansız bir savaş yaparlar. O halde her şeyden önce kendini böyle bir savaşa hazırla ve onlarla savaşabilecek bir ordu seferber et."

Bunun üzerine Mikdad b. Amr kalkarak şöyle dedi:

"Ya Resulullah! Allah'ın emriyle ilerle; biz de senin yanındayız. Vallahi biz sana peygamberlerine, **"Sen ve Rabb'in gidip savaşın. Biz burada duracağız"** söyleyen İsrailoğulları gibi söylemeyiz. Aksine diyoruz ki, sen ve Rabb'in gidip onlarla

---

383 - Sahih-i Müslim, "cihad ve's Seyr" kitabı, "Gazvet-u Bedr" bölümü, c. 3, s. 1403.

savaşın. Biz de senin yanında onlarla savaşacağız. Seni hak olarak peygamberliğe seçen Allah'a yemin ederim eğer bizleri çekip "Birku'l - Ğimad"a da götürsen seninle geleceğiz."

Resulullah (s.a.a) Mikdad'a aferin dedi ve hakkında hayırlı duada bulundu. Daha sonra oradakilere dönerek, "Ey insanlar! Görüşünüzü bana söyleyin" buyurdu. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) burada Ensara hitap ettiği apaçık bellidir. Çünkü o hazret Ensarın böyle bir durumda ve Medine şehri dışında kendisine yardım etmeyeceğini sanıyordu. Zira onlar, Medine'de Resulullah'ı (s.a.a) kendilerini ve evlatlarını savundukları gibi savunacaklarına söz vermişlerdi. İşte bu yüzden Resulullah (s.a.a) "Görüşünüzü söyleyin" buyurdu. Bunun üzerine Sa'd b. Muaz kalkarak, "Ensar tarafından ben cevap veriyorum dedi. Galiba siz bizden cevap bekliyorsunuz?" Resulullah (s.a.a) "Evet" buyurdu. Sa'd dedi ki:

"Ya Resulullah! Galiba sana özel bir konuda vahiy indi ve sen onun için Medine'den çıktın. Oysa biz gerçekten sana iman ettik, seni doğruladık, senin getirdiklerinin doğru ve sahih olduğuna tanık olduk ve sana sadık kalacağımıza dair de ahitleştik. Öyleyse ya Resulullah! İlerle; seni hak olarak peygamberliğe gönderen Allah'a yemin ederim ki eğer denizin dibine inersen biz de peşinden denizin dibine ineriz ve bizden bir kişi bile sana itaatsizlik etmez. O halde istediğin kişiyle birlikte ol ve istediğini de bırak. Bizim mallarımızdan da istediğin kadarını al; çünkü biz senin aldığına bize bıraktığından daha fazla seviniriz. Canım elinde olan Allah'a andolsun geçmişte hiç bir zaman böyle bir yol almış değilim ve bundan haberim de yok. Buna rağmen, biz düşmanlarımızla karşılaşmaktan korkmuyoruz. Bizler savaşta canından geçen, sabırlı ve yiğit kişileriz. Yakın zamanda Allah Tealâ bizden sana öyle bir şey gösterir ki gözlerin aydınlanır.

Vakidî, Muhammed b. Salih'ten, o da Asim b. Ömer b. Kutade'den ve o da Muhammed b. Lebid'den Sa'd'ın şöyle devam ettiğini nakleder:

"Ya Resulullah! Biz geride seni bizim kadar seven, sana itaatte en küçük bir şüpheyi düşmeyen erler bıraktık. Onlar Allah yolunda cihada katılmayı arzu ederler. Onlar senin düşmanla karşılaşacağını bilselerdi asla Medine'de kalmaz, seninle gelirlerdi. Fakat onlar, sizin düşmanla savaşmak için değil, ticaret malını ele geçirmek için Medine'den hareket ettiğinizi sandılar.

Şimdi biz, dinlenmeniz için size yüksek bir yerde gölgelik hazırladık. Atınızı da hazırladıktan sonra düşmanla karşılaşacağız. Allah, düşmana karşı bize zafer verip bizleri izzete ulaştırırsa arzumıza kavuşmuş oluruz; aksi durumda sen atına binerek Medine'deki diğer dostlarına gidersin."

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) onun hakkında hayır dua bulunarak "Allah bundan dolayı sana hayır versin ey Sa'd!" dedi.

Sa'd'ın bu konuşmasından sonra Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Allah'ın bereketiyle hareket edin; Allah bana ikisinden birine ulaşacağımı vaat etmiştir; vallahi onların başlarının düştüğü yeri görüyor gibiyim."

Ravi şöyle diyor: Resulullah (s.a.a) o gün bize, "Burası falancanın başının düşeceği yerdir, burası filancanın başının düşeceği yerdir" diyerek onların başının düşeceği yeri gösterdi.

Böylece ashop ticaret mallarının ellerinden çıktığını ve yakında düşmanla savaşacaklarını anladılar. Sonra Resul-i Ekrem'in (s.a.a) konuşmasıyla kalpleri güçlendi ve düşmana galip geleceklerine ümitle baktılar."³⁸⁴

---

384 - Meğazi-i Vakidî, Oksford basımı, c. 1, s. 48-49; İmtau'l - Esmâ-i Mukrizî, s. 74-75.

Evet, Resulullah'ın (s.a.a) Bedir savaşında ashapla bu şekilde müşavere edip onlardan ne yapmaları gerektiği konusunda görüşlerini belirtmelerini istedi. Halbuki daha önce Allah Tealâ onların düşmanla savaşıp zafere ulaşacaklarını ve düşmanın başlarının düşeceği yeri de kendisine bildirmişti. Onlar savaşmayı kabul edince Resulullah (s.a.a) bunu ashaba da söyleyip düşmanın her birinin başının yuvarlanacağı yeri onlara gösterdi.

Resulullah (s.a.a) bütün bunları göz önünde bulundurarak ashabıyla müşavere ettiyse, onların görüşlerinden yararlanmak istediği için değil, onlara karşı sevgi ve yumuşaklık göstermek, Kureys kervanının mallarının ellerinden çıktığını ve ticaret mallarını ele geçirmek hükmünün savaş hükmüne dönüştüğünü bildirerek Medine'den başka heveslerle çıkanları düşmanla savaşa hazırlamak içindi.

b- Uhud Savaşı

Resul-i Ekrem (s.a.a) Bedir savaşında ashabıyla işte bu şekilde müşavere etmiş, yine Uhud savaşında da ashabıyla müşaverede bulunmuştur. Vakidî *Meğazîde* ve Mukrizî *İmtau'l - Esmâ'da* Resulullah'ın (s.a.a) bu savaşta ashabın görüşüne saygı gösterip onların istediği gibi hareket ettiğini vurgulayarak şöyle kaydederler:

Resulullah (s.a.a) minbere çıkarak Allah'a hamd-u sena ettikten sonra şöyle buyurdu:

"Ey insanlar! Dün gece bir rüya gördüm. Rüya aleminde sağlam bir zırh giymiştim, ama Zülfikar'ın keskin ağzı kırılmıştı. Başı kesilmiş bir inek yere yığılmıştı, sanki terkime bir koç almıştım."

Halk, "Ya Resulullah! Bu rüyanın tabiri nedir?" diye sordu. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Sağlam zırh Medine'dir; o halde Medine hisarında kalın. Kılıcımın ağzının kırılması bana yönelecek olan hüznün ve kederdir. Başı kesilmiş olan bir ineğin yere yığılmış olması, ashabımdan bir çoğunun öldürüleceği anlamına gelir. Terkime bir koç almış olmam ise düşman güçlerini bozguna uğratıp onları ortadan kaldıracağımız anlamındadır."

Diğer bir rivayette Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu nakledilir:

"Kırılmış kılıcım akrabalarımın birinin öldürülmesi anlamına gelir... Görüşünüzü bana söyleyin" Ama Resul-i Ekrem'in (s.a.a) kendi görüşü Medine'de kalmaktı. Abdullah b. Ubey ve Muhacir ve Ensarıyla ashabın ileri gelenleri bu görüşü uygun gördüler. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "Kadınlarla çocukları yüksek yerlere ve sağlam evlere yerleştirin. Düşman şehre girecek olursa, onlardan daha iyi tanıdığınız Medine sokaklarında onlarla savaşın; evlerin damlarından onların üzerine taş ve tuğla atın."

O günün Medine'si çeşitli bölümlere ayrılıyordu, dört bir yanı sağlam bir hisar sayılan yüksek duvarlarla çevrilmişti.

Fakat kavmin başlarının ve dünya görmüşlerin de kabul ettiği Resulullah'ın (s.a.a) önerisi karşısında Bedir savaşını görmeyen ve sadece o savaştaki yiğitlikleri duyan bazı Müslüman gençler düşmanla Medine dışında savaşmayı ve Allah yolunda şehadeti istediler. Dolayısıyla, "Savaş için bizi Medine'den dışarı götürün!" dediler.

Resulullah'ın (s.a.a) amcası Hamza, Sa'd b. Ubade, Nu'man b. Malik b. Sa'lebe ve Ensardan diğer bir grup dediler ki:

"Ya Resulullah! Biz düşmanın, onlardan korkarak Medine'den dışarı çıkmadığımızı sanmasından ve bu düşüncenin onların bize karşı küstahlaşmasına neden olmasından korkuyoruz. Sen Bedir savaşında üç yüz küsur kişiyle onlara saldırdın, Allah Tealâ da seni onlara galip etti. Ama şimdi bizim sayımız çok fazladır ve biz düşmanla karşılaşmayı bekliyor, Allah'tan böyle bir günü bize göstermesini arzuluyorduk. Allah Tealâ da bizi isteğimize kavuşturdu ve düşmanı kendi ayağıyla ayağımıza getirdi; o halde neden Medine'den dışarı çıkıp onlarla savaşmayalım?"

Hamza da dedi ki: "Kur'an'ı sana indiren Allah'a yemin ederim ki bugün Medine dışında düşmanla

savaşına kadar hiç bir şey yemeyeceğim." Hamza, Cuma ve Cumartesi günleri oruç tutardı; o günde Cuma'ydı ve Hamza yine oruçluydu.

Ebu Said-i Hudri'nin babası Malik b. Sinan, Nu'man b. Malik b. Sa'lebe ve İyas b. Avs b. Atik de düşmanla Medine dışında savaşılmasından taraf konuştu.

Resul-i Ekrem (s.a.a) onların Medine'den dışarı çıkmaya ısrarlarını ve Medine'de kalmak istemediklerini görünce görüşlerini kabul edip birlikte Cuma namazı kıldılar. Resulullah (s.a.a) onlara öğüt verdi, onları canla-başla düşmanla savaşmaya teşvik etti ve direnecek olurlarsa zafere kavuşacaklarını bildirdi.

Halk sonunda Medine'den dışarı çıkacakları için çok sevindi; ama bir çokları da bu kararı beğenmediler.

Resul-i Ekrem (s.a.a) ikinci namazını da cemaatle yerine getirdikten sonra insanlar her taraftan toplandılar, "Avali" sakinleri de kendilerini Medine'ye ulaştırdılar. Kadınlarla çocukları yüksek yerlere, sağlam evlere yerleştirdiler. Resulullah (s.a.a) da Ömer ve Ebubekir'le birlikte eve gidip onların yardımıyla emamesini sardı ve giyinip kuşandı.

Halk Resulullah'ın (s.a.a) evinden minberine kadar sıraya geçmiş onun gelmesini bekliyordu. O sırada Useyd b. Huzeyr'le Sa'd b. Muaz da ulaşarak halka dediler ki:

"Sizler gökyüzünden Resulullah'a (s.a.a) emir geldiğini ve kendisine doğru yolun gösterildiğini bildiğiniz halde canınız istediği şeyi Resulullah'a (s.a.a) söyleyip onu Medine'den çıkmaya zorladınız. İşleri ona bırakın ve onun emrini yerine getirin, onun isteğine göre hareket edin."

O sırada Resulullah (s.a.a) savaş elbisesi giymiş, kılıcını kuşanmış ve başına emame sarmış olduğu halde evden dışarı çıkarak onlara karıştı.

Resul-i Ekrem (s.a.a) evden çıkınca savaş için Medine'den çıkmaya ısrar eden İslam savaşçıları şöyle dediler: "Ya Resulullah! Bize sana muhalefet etmek yakışmaz, sen kendi görüşüne göre hareket et; biz de senin emrine itaate hazırız."

Fakat Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "Ben daha önce bunu size söyledim, ama siz kabul etmediniz. Şimdi savaş elbisesi giydikten sonra, Allah Tealâ onunla düşmanları arasında hükmedinceye kadar onu çıkarmak peygambere yakışmaz. Şimdi emirlerimi yerine getirip Allah'ın emriyle hareket edin ve bilin ki sabırlı olursanız zafer sizin olacaktır."

* * *

Kim bilir; Resulullah'ın (s.a.a) ashabın, müşriklerle Medine dışında savaşma yönündeki ısrarını kabul etmesinin nedeni belki de şudur: Eğer onların bu önerisini kabul etmeyecek olsaydı onların üzerinde telafî edilmeyecek kötü sonuçlar bırakıp savaşta cesaret yerine zaaf ve gevşeklik göstermelerine sebep olabilirdi.

Ashap, Resulullah'ın (s.a.a) görüşünü kabul ettikten sonra Hz. Resulün (s.a.a) onları reddetmesinin sebebini de Hazretin kendisi açıklamıştır.

Resul-i Ekrem (s.a.a) son olarak Hendek savaşında ashabın görüşüne uygun hareket etmiştir. Şöyle ki:

c- Hendek Savaşı

Vakidî ve Mukrizî Hendek savaşı hakkında şöyle yazmışlardır:

Resulullah (s.a.a) ashapla müşavere etti. Hazret çoğu zaman savaş konusunda ashapla müşavere ederdi... Bu savaşta Selman-i Farsî'nin önerisiyle Medine'nin çevresine hendek kazdılar...

Vakidî ve Mukrizî savaşın son günlerinde Resulullah'ın (s.a.a) yaptığı diğer bir müşaveresiyle ilgili olarak şöyle kaydederler:

Resul-i Ekrem'le (s.a.a) ashap on günden fazla düşmanın muhasarasındaydılar; nihayet muhasaranın uzamasıyla işleri zorlaştı. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle dua etti: "Allah'ım! Müslümanların yok

olmasını istemiyorsan senin yardımını ve ahbine vefa etmeni istiyorum."

Sonra o hazret düşman ordusu arasında ihtilaf çıkarmak için Gatifan kabilesinin başlarından Uyeyne b. Hisn ve Haris b. Avf isminde iki kişiye haber gönderip Medine'nin o yılki hurma ürününün üçte birini alarak kendilerini ve kabilelerini savaştan çekmelerini istedi. Fakat Uyeyne'yle Haris mahsulün yarısını önerdiler; bunu da Resulullah (s.a.a) kabul etmedi. Sonunda üçte bire razı oldular ve anlaşmayı yazıp imzalamak için kendi kabilelerinden on kişiyle birlikte gizlice hendekten geçip Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıktılar. Osman b. Affan'ın sözleşmeyi yazması için kağıt kalem getirdiler.

Ubbad b. Bişr zırh giymiş, silahlarla kuşanmış ve savaşa hazır bir halde Resulullah'ın (s.a.a) arkasında durmuş, Uyeyne ise zafer sarhoşluğuyla Resulullah'ın (s.a.a) karşısında oturmuş, ayaklarını uzatmıştı! O sırada Useyd b. Huzeyr içeri girdi. Uyeyne'nin bu terbiyesizliğini görünce üzerine bağırarak dedi ki:

"Hey maymun herif! Ayaklarını topla. Sen Resulullah'ın (s.a.a) karşısında ayaklarını mı uzatıyorsun?! Vallahi eğer Resulullah (s.a.a) burada olmasaydı iki yanını mızrakla birbirine dikerdim." Sonra Resul-i Ekrem'e (s.a.a) dönerek şöyle dedi:

"Ya Resulullah! Bu iş ilahi bir emirse yerine getir; yok Allah'ın emri değilse, vallahi biz bunlara kılıcımızdan başka bir şey tattırmayacağız." Tekrar Uyeyne'ye dönerek,

"Ne zamandan beri bizim mallarımıza göz diktin?" dedi. Useyd'in bu sözlerinden sonra Resul-i Ekrem (s.a.a) Sa'd b. Muaz'la Sa'd b. Ubade'yi çağırarak bir köşede onlarla müşavere etti. Onlar dediler ki:

"Eğer bu iş Allah'ın emriyse yerine getir ve eğer kendi isteğince yine biz senin emrine tabii; fakat eğer bizim görüşümüzü istiyorsan, uygun görürsen

bunlara kılıç darbesinden başka bir şey vermeyiz." Bunu üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

"Arabın birleşerek bizimle savaşa geldiğini görünce, onları sizinle savaşmamaya razı edeyim dedim." Ama onlar dediler ki:

"Ya Resulullah! Vallahi cahiliyet döneminde bunlar yoksulluk ve açlıktan çöldeki fareleri yemek zorunda kalsalardı bile bizim malımıza tamah etmeye cüret edemezlerdi; bir tek hurma elde etmek için ya parasını verirlerdi ya da onu sakada olarak verirdik onlara. Şimdi Allah Tealâ bize seni göndermiş, senin gibi bir peygamberle bizi şereflendirip, hidayet etmiştir; şu halde bu alçak ve liyakatsiz insanlara nasıl bir şey veririz?! Biz onlara kılıç darbesinden başka bir şey vermeyiz."

Bunun üzerine "Resul-i Ekrem (s.a.a) anlaşmayı yırtın" buyurdu. Bu durumu gören Sa'd hemen yazılanları yırttı. Peşinden Uyeyn ve Haris yerlerinden kalktılar. Resulullah (s.a.a) hendeğin dışında da yüksek bir sesle onlara "Gidin" dedi, "Bizimle sizin aranızda yalnız kılıç hükmedecektir."

Resul-i Ekrem (s.a.a), Hendek savaşında ashapla bu şekilde müşaverede bulundu. Resulullah'ın (s.a.a) ashapla konuşmasından, o hazretin böylece düşman ordusundaki kabileler arasında ihtilaf düşürmek istediği anlaşılmaktadır. Özellikle Resulullah (s.a.a) onlarla müzakeresinin sonunda yüksek sesle, "Gidin; bizimle sizin aranızda yalnız kılıç hükmeder" buyurmuş ve bu haber yayılarak Kureyş'e ulaşmış, böylece Gatfan kabilesiyle Kureyş arasına ihtilaf düşmüştü.

Vakidî ve Mukrizî bu olayın devamında şöyle eklerler: Resulullah (s.a.a) Nuaym b. Mesud'un, Kureyş'le Kureyzeoğulları kabileleri arasında ihtilaf düşürmesine müsaade etti. O da bu kabileler arasına ihtilaf düşürünce onların yenilgiye uğramasına sebep oldu.³⁸⁵

---

385 - Meğazi-i Vakidi, c. 12, s. 477-480; İmtau'l - Esma-i Mukrizi, s. 235-236.

Kureyzeoğulları kabilesinden Nuaym b. Mesud yeni Müslüman olmuştu; kendi kabilesiyle Kureyş onun Müslüman olduğundan haberleri yoktu. Kureyzeoğulları Medine'nin içinden Kureyş'le Resulullah'a (s.a.a) karşı savaşmak üzere anlaşınca Nuaym, Kureyzeoğulları'yla Kureyş arasında Müslümanların lehine iki taraflı dost rolünü oynadı. Meşhur görüşe göre, Nuaym'ın çalışmaları sonucu nihayet bu iki

Buraya kadar Resulullah'ın (s.a.a) ashapla müşavere ettiği durumlardan, Hazretin müşavereden hedefinin, ashapla müşavere ederek doğru görüşe varması değil, geçmişte de olduğu gibi doğru oylama yöntemini amelen ashaba öğretmek olduğu anlaşılmaktadır.

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Bedir savaşında ashapla müşaveresi de bu hedefi izlemekteydi. Çünkü Allah Tealâ çok önceden savaşın sonucunu ve düşmanın yenilgiye uğrayacağını Rasulüne bildirmiş, onların Kureyş'le savaşıp zafere ulaşacaklarını haber vermişti. Nitekim Resulullah (s.a.a) bunu müşavere toplantısının sonunda ashabını bildirmiş, Kureyş'in ileri gelenlerinin düşeceği yerleri bir bir onlara göstermiştir. Buna binaen, Resulullah'ın (s.a.a) bu savaşta müşavereden asıl hedefi, Müslümanlara, doğru müşavere yöntemini öğretmek, onları, görüşlerini elleri altındakilere, "emrimiz" ve "fermanımız budur" şeklinde bildiren zalim padişahların davranışlarından sakındırmaktı.

Yukarıda zikri geçen ayetin baş tarafı da apaçık bir şekilde bunu bildirmektedir bize:

"Allah'tan bir rahmet dolayısıyla, onlara yumuşak davrandın. Eğer kaba, katıyürekli olsaydın onlar çevrenden dağılır giderlerdi. Öyleyse onları bağışla, onlar için (Allah'tan) bağışlanma dile ve (savaşta gönüllerini almak için) iş konusunda onlarla müşavere et..." (Âl-i İmran, 159)

O halde burada müşavere, yumuşaklık ve insanların gönlünü almanın en bariz örneklerinden biridir. Bu durum, ayetin başında geçtiği gibi, Allah Tealâ'nın rahmet ve lütfünün belirtisidir.

Buna binaen, Resulullah'ın (s.a.a) müşavereden asıl hedefi, Uhud savaşında olduğu gibi, bazen Müslümanları ruhen eğitmek ve bazen yumuşaklık gösterip ashabın gönlünü almaktı. Uhud savaşında Resulullah (s.a.a) onların görüş ve isteğine göre davrandı; düşmanla savaşmak amacıyla Uhud'a doğru hareket etmek için savaş elbisesini giydi. O zaman Medine'den dışarı çıkarak düşmanla şehrin dışında savaşmaya ısrar eden Müslümanlar bu yaptıklarından pişman olarak,

---

kabile birbirlerine karşı karamsar oldular, böylece Müslümanlar Kureyzeoğulları'nın iç yüzünü ve kendilerine karşı besledikleri düşmanlığı anladılar, Kureyş de Kureyzeoğulları'nın yardımından ümitsizliğe kapılıp rezil bir şekilde geri döndü. - Müt.-

“Ya Resulullah! Sen neyi uygun görürsen onu yap; sana karşı muhalefet etmek bize düşmez” dediler. Fakat Resul-i Ekrem (s.a.a) onlara, “Ben daha önce dedim, ama siz kabul etmediniz; şimdi ise düşmanla savaşmak için savaş elbisesini giydikten sonra peygambere Allah Tealâ kendisiyle düşman arasında hükmedinceye kadar onu çıkarması yakışmaz” cevabını verdi.

Bu olayda Resulullah’la (s.a.a) ashabın arasında geçen konuşmalardan şu anlaşılmaktadır: Eğer Resulullah (s.a.a) ashabın ilk önerilerini kabul etmeyip, düşmanla savaşmak için Medine dışına çıkmasaydı, bu hareket kötü sonuçlar doğurur, Müslümanların moralleri bozulur, vazifelerini yerine getirmede gevşeklik göstermelerine sebep olur ve artık düşmanla isteyerek savaşmazlardı. İşte bu yüzden Resulullah (s.a.a) doğru olmadığını bildiği halde onların görüşlerini kabul ederek savaş için Medine’den dışarı çıktı.

Fakat Hendek savaşında Resulullah’ın (s.a.a) müşavereden hedefi müşrikleri yanıltmaktı. Resulullah (s.a.a) bu hareketiyle hedefine ulaşarak düşmana ağır bir darbe indirdi.

2- Biat İstidlalinin İncelenmesi

Daha önce söylenenlerden anlaşıldığı üzere biat, zor ve baskı uygulayarak ve kılıcın gölgesi altında değil, gönül rızasıyla yapılan muamele ve alış-veriş gibidir. Ve yine günah ve Allah’ın emrine ters düşen bir iş için ve günahkâr kimseye biat doğru değildir.

Ayrıca İslam’da Resulullah’tan (s.a.a) sonra alınan ilk biatin Ebubekir’e yapılan biat olduğu, Ömer’e yapılan biat de Ebubekir’e yapılan biatin doğruluğuna dayandırıldığı açıklık kazandı. Çünkü Ömer’e, Ebubekir’in emri gereğince biat edilmiştir.

Yine, Ömer’e biatin doğru olması temeli üzerine Osman’a biat de doğru olabilirdi. Çünkü Ömer halka, şura üyelerini oluşturan Kureyş’ten Abdurrahman b. Avf’ın biat ettiği altı kişiden birine biat etmelerini, muhalefet eden ise idam etmelerini emretmişti!

Ve yine Ebubekir’e biatin, Benî Saide Sakifesi’nde öyle bir ortamın oluşturulmasıyla ve izdihamları Medine sokaklarını kapatan Eslem kabilesinin yardımı ve biatiyle gerçekleştirildiğini ve onun hükümetinin bu şekilde tespit edildiği bilindi. Ve Ebubekir’e biatten sakınanların Hz. Fatıma’nın (s.a) evine sığınmaları bahanesiyle onun evini yakmaya kalkıştıkları, Hz. Fatıma (s.a) hayatta olduğu müddetçe Haşimoğulları’nın Ebubekir’e biat etmedikleri, cinlerin, Ebubekir ve

Ömer'e biat etmediği için Sa'd b. Ubade'yi kalbine gömdükleri iki okla öldürdükleri(!) açıklığa kavuştu.

* * *

Buraya kadar Medine'de alınan biati inceledik, fakat bu konu Medine sınırları dışında tamamen farklıydı. Çünkü Medine dışında Ebubekir'e biat etmekten, ona ve görevlendirdiği kişilere zekat ve maliyet vermekten sakınanlar kendilerini celladın kılıcına teslim etmiş olur, çoluk-çocukları esir edilir ve varına-yoğuna el konulurdu!!

Mürtet oldular diye Resulullah'ın (s.a.a) ashabından ve amillerinden olan Temim kabilesinden Malik b. Nuveyre'yle³⁸⁶ ailesinin ve diğer Arap kabilelerinin başlarına gelenler bunların en açık örneğidir. Şimdi bu konuda bahsedeceğiz.

Mürtet Olma veya Ebubekir'in Hilafetini Kabullenmesi

Malik b. Nuveyre ve ailesi uyumuşlardı. Ansızın Halid b. Velid'in emrindeki asker tarafından kuşatıldılar. Malikle beraberindekiler korkudan silaha sarıldılar, askerler, "Biz Müslüman'ız" diye bağıldılar, onlar da, "Biz de Müslüman'ız!" cevabını verdiler. Askerler, "Doğru söylüyorsanız silahınızı bırakın" dediler. Onlar silahlarını bırakarak Halid'in askerleriyle birlikte namaza durdular.³⁸⁷ Ama nazamdan sonra Halid'in emrindeki askerler onları tutuklayıp Halid'in yanına götürdüler!

Halid, Malik'in boynunu vurmalarını emretti. Bunun üzerine Malik, çok güzel olan karısına işaret ederek, "Bu kadın mı benim ölümüne sebep oluyor?" dedi. Halid, "İslam'dan çıktığın için seni Allah öldürüyor!" cevabını verdi. Malik, "Biz Müslüman'ız ve dinine sadık kişileriz" dedi.

Ama Halid'in bir işaretiyle emri yerine getirilmiş Dırar'ın kılıcı Malik'in boğazında sesi kesmiş ve başsız bedenini yere sermişti. Malik'in öldürülmesinden sonra Halid'in emriyle onunla arkadaşlarının başlarını bir kazana direk yapılarak yakılmıştı. Sonra

---

386 - Malik b. Nuveyre'nin biyografisi için bkz. İsabe, c. 3, s. 336, sayı 7698.

387 - Tarih-i Taberi, Avrupa basımı, c. 1, s. 1927-1928; Tarih-i Yakubî, Beyrut basımı, c. 2, s. 131.

Halid, daha Malik'in bedeni defnedilmeden, o gece onun genç eşiyle - iddet gözetmesini beklemeden- evlendi!!!³⁸⁸

Kinde kabilesinin mensuplarının da suçu buydu.

Ebubekir'in Kinde kabilesindeki görevlisi Ziyad b. Lübeyd-i Beyazi, o kabileden olan bir gencin çok sevdiği dişi bir deveyi zekat olarak aldı. O genç her ne kadar Ziyad'ın o deveden vazgeçerek yerine başka bir deve almasını rica ettiyse de Ziyad o deveye zekat diye alamet vurmuş olması bahanesiyle kabul etmedi.³⁸⁹

Genç yılgın ve ümitsiz bir halde Ziyad'ın yanından ayrılarak. Kabile başlarından Harise b. Serake adlı birine yakınlıkla Ziyad b. Lübeyd'in, kendisinin çok sevdiği deveyi zekat olarak alıp ona alamet vurduğunu, dolayısıyla onun giderek Ziyad'la konuşmasını ve onun yerine başka bir deve almasını istedi.

Harise kabul etti ve o gençle birlikte Ziyad'ın yanına giderek, "Ne olur bu gence minnet bırakarak onun devesinin yerine başka bir deve al" dedi. Ziyad, "O deveye zekat alameti vurdum; bu imkansızdır" dedi!

Bu konuşmalardan sonra Ziyad'la Harise tartıştılar, sonuçta Harise öfkelenerek gidip zekat olarak alınan develerin içinden o gencin devesini çekip çıkararak o gence verdi ve "Deveyi al git; seni rahatsız eden olursa benim kılıcımınla karşılaşır" dedi. Sonra Ziyad'a dönerek dedi ki: "Resulullah (s.a.a) hayatta olduğu müddetçe biz ona itaat ediyorduk. Ondan sonra da o hazretin Ehlibeyt'inden birisi başa geçecek olsaydı biz yine itaat ederdik; ama Ebu Kuhafe'nin oğluna itaat etmeyiz. Ebubekir'in bizim üzerimizde ne itaat hakkı vardır, ne de biat." Harise daha sonra okuduğu bir şiirde şöyle dedi:

Aramızda oldukça itaat ettik Resulullah'a
Hayret şu Ebubekir'e itaat edenlere!

Kinde kabilesinin başlarından diğer biri olan Haris b. Muaviye de Ziyad'a dedi ki: "Sen bizi öyle birinin itaatine davet ediyorsun ki ona itaat ne bize farzdır ve ne de size." Ziyad, "Doğru söylüyorsun; ama biz hilafete Ebubekir'i seçtik!" dedi. O sırada Haris şöyle dedi: "Söyle

---

388 - Tarih-i Ebi-l Feda, s. 158; Vefeyatu'l - A'yan, Vesime'nin biyografisinde, Fevatu'l - Vefeyat, Abdullah b. Seba, Beyrut basımı, 1403, c. 1, s. 185-191.

389 - Futuhu'l - Buldan, Redde-i Benî Veli'a ve Eşas b. Kays.

bakalım, nasıl oldu da siz Resulullah'ın (s.a.a) hilafetine geçmeye herkesten evla olan Ehlibeyt'ini bıraktınız, oysa Allah Tealâ Kur'an'da buyuruyor ki: **"Akrabalar (mirasta) Allah'ın Kitabına göre, birbirlerine (mirasta) önceliklidir."** (Enfal, 75) Ziyad, "Muhacir ve Ensar kendileri için neyin daha hayırlı olduğunu senden daha iyi bilirler!" dedi. Haris dedi ki: "Hayır vallahi; Resulullah'ın Ehlibeyt'inin hilafete geçmesine sizin kıskançlığınız engel oldu. Resulullah'ın ölümünden sonra birini ümmetine önderlik etmesi için yerine oturtmadığına kalbim tanıklık etmiyor." Daha sonra sert bir şekilde öfkeyle Ziyad'a, "Bizim aksimize konuşuyor, soğuk demiri dövüyorsun; git buradan" dedi ve bu şiiri okudu:

İtaat edilecek olan tek kişi Resulullah'tır ki, geçip gitmiştir
Allah'ın salâtı ona olsun, kendisinden sonra halife bırakmamış!!!

Durumu müsait görmeyen Ziyad, zekat olarak almış olduğu develeri kendisinden önce Medine'ye gönderdi. Daha sonra kendisi Medine'ye giderek Ebubekir'le görüşüp olup-bitenleri ona anlattı. Bunun üzerine Ebubekir onun emrine dört bin asker vererek Kinde kabileleriyle savaşa gönderdi.

Ziyad Hazremet'a gitti ve yol üzerinde rastladığı Kinde kabilelerine baskın yapıp erkekleri kılıçtan geçiriyor, çoluk-çocuklarını esir alıyordu. Ziyad, Benî Hind kabilesine saldırarak erkeklerden bir çoğunu öldürdü kadınlarla çocuklarını esir etti. Yine her şeyden habersiz evlerinde uyumuş olan Benî Akil kabilesine de saldırdılar, kadınların feryadı, Ziyad ve beraberindekilerin amansız saldırısını erkeklere bildirmişti. Bu yıldırım hızıyla yapılan saldırıda kabilenin erkekleri Ziya b. Lübeyd'in güçleri karşısında bir saat ancak dayanabildiler, sonunda kaçmak zorunda kaldılar. Ziyad da kadınlarla çocuklarını esir edip, varlarını-yoklarını yağmaladı.

Yine Ziyad gece yarısı Benî Hecer kabilesine saldırıp iki yüz kişiyi kılıçtan geçirdi, elli kişiyi zincire vurdu, çoluk-çocuklarını esir etti, diğerleri de kaçtılar.

Bu arada Kinde kabilelerinin başlarından biri olan Eş'es b. Kays, Ziyad'a karşı koydu, sonunda Tim şehrinde Ziyad'ı muhasara etti ve yağmaladığı bütün malları geri alarak sahiplerine verdi, esir alınmış olan kadınlarla çocukları da serbest bıraktı.

Bu haberler Ebubekir'e ulaşınca Eş'as'a bir mektup yazarak onun hakkında lütufta bulunacağını vaadetti. Eş'as mektubu alınca Ebubekir'in elçisine dönerek dedi ki: "Senin arkadaşın, kendisini muhalefet ettiğimiz için bizi küfürle suçlarken, neden suçsuz ailem ve akrabalarımın bu kadar kanını dökmüş olan arkadaşını küfürle suçlamadı?" Ebubekir'in elçisi, "evet doğrudur" dedi, "sen kafir oldun; Allah seni Müslümanlara muhalefet etmenden dolayı kafir bilmiştir."

Eş'as'ın amcası oğullarından bir genç bu sözleri duyunca yerinden fırlayarak bir kılıç darbesiyle Ebubekir'in elçisinin başını vurdu. Eş'as da onun bu hareketini överek onayladı! Fakat Eş'as'ın taraftarları onun bu hareketinden rahatsız olarak ona yüz çevirdiler ve iki bin askerden başka diğerleri onu yalnız bıraktılar.

Ziyad b. Lübeyd de kendisinin muhasara edililişini, Eş'as'ın taraftarlarından birinin halifenin elçisini öldürmesini ve diğer meseleleri Ebubekir'e bildirdi. Halife Müslümanlarla müşavere ederek Eş'as'a karşı yapılması gerekeni araştırdı.

Ebu Eyyub-i Ensari dedi ki: "Kindiler sayı bakımından çokturlar, birleşecek olurlarsa çok büyük bir güç oluştururlar. Bu yıl ordularının onları rahatsız etmesini engellersen onlar da seninle uzlaşabilirler ve gelecek yıl mallarının zekatını kendi istekleriyle verirler."

Ebubekir, "Vallahi onlar Resulullah'ın kendileri için tayin etmiş olduğundan devenin bir ayağının bağı kadar bile az verecek olurlarsa teslim oluncaya kadar onlarla savaşırım" dedi!

Daha sonra İkrime b. Ebi Cehl'e bir mektup yazarak ondan Mekkelilerin yardımıyla Ziyad'ın yardımına koşmasını ve yol üzerindeki kabileleri de Eş'as'la savaşa ve kendilerine yardıma davet etmesini istedi.

İkrime halifenin bu emriyle Kureyş'ten iki bin askerle, taraftarları ve aralarında sözleşme olan kabilelerle Marib'e doğru hareket etti. Bu hareketten çok üzülen Diba ahalisi, "Akrabalarımız ve kendileriyle sözleşmemiz olan Kindileri düşmanla baş başa bırakarak burada sessiz oturmamız yakışır mı bize?!" diyerek ayaklandılar ve hızlı bir hareketle hükümet merkezini işgal edip Ebubekir'in görevlisini oradan çıkardılar. Sonra İkrime'yi meşgul ederek onu akrabalarıyla savaşmaktan alıkoymaya karar verdiler. Bu haber Ebubekir'i çok öfkeliendirdi. Dolayısıyla İkrime'ye bir mektup yazarak yol üzerinde Diba ahalisine saldırarak iyice ezmelerini ve esirlerini de Medine'ye göndermesini emretti. Bu emir üzerine İkrime Diba'ya saldırdı;

amansız bir savaş yaptılar; sonunda İkrime Diba ahalisini muhasara etti. Diba ahalisi zekat vererek sulh etmek istedilerse de İkrime kabul etmeyip teslim olmaları gerektiğini söyledi! Onlar da teslim olmak zorunda kaldılar. İkrime zafer aşkıyla onların kalesine girdi, kabile başlarını ve ileri gelenlerin ellerini bağlayıp başlarını vurdu, kadınlarla çocuklarını esir etti, mallarına el koydu ve geri kalanlarını da Medine'ye gönderdi. Ebubekir esir düşen erkekleri idam edip kadınlarla çocukları da bölüştürmek istiyordu. Fakat Ömer, "Ey Resulullah'ın halifesi! Bunların hepsi Müslüman'dır ve gerçekten İslam'dan çıkmadıklarına dair yemin etmektedirler" dedi. Bunun üzerine Ebubekir onları zindana attı ve Ebubekir ölünceye kadar zindanda kaldılar. Ömer halife oluca onları serbest bıraktı.

İkrime, Diba halkının işini bitirdikten sonra Ziyad'ın yardımına koştu. Eş'as da bu olayları duyunca sayı bakımından askerinin az olması nedeniyle Necir kalesine sığındı, kadınlarıyla taraftarlarını orada topladı. Eş'as'ın haberi, Ebubekir'in elçisinin öldürülmesiyle onun etrafından dağılanlara ulaşınca amca oğullarını düşmanın muhasarasında yalnız bıraktıkları için kendilerini azarladılar ve tekrar savaşmak için harekete geçtiler. Ziyad, Kindiler'in kendileriyle savaşmaya geldiğini haber alınca çok kızdı. Fakat İkrime dedi ki: "Sen Eş'as'la taraftarlarını muhasarada tut, Kindilerle ben savaşayım." Ziyad, İkrime'nin görüşünü benimseyerek, "Fakat onları ele geçirirsen hiç birini sağ bırakma" dedi. İkrime ise, "Ben bu yolda gerekeni esirgemeyeceğim" cevabını verdi.

İkrime yola koyuldu. Nihayet Kindilerle karşılaştılar. Aralarında kanlı ve zorlu bir savaş başladı. Savaş süresi içerisinde, sonunda kimin zafere ulaşacağı belli değildi.

Diğer taraftan, Eş'as öylece Ziyad'ın muhasarasındaydı ve Kindiler'in son hareketinden haberi yoktu. Muhasaranın uzaması onunla taraftarlarını açlık ve susuzluktan dize getirmişti. Dolayısıyla Ziyad'dan kendisi, ailesi ve taraftarlarından yüce makama sahip on kişi için aman istedi. Eş'as'ın teslim olma şartları yazılıp imzalandı!

Bu olaydan sonra, Ziyad, Eş'as'ın mektubunu İkrime'ye gönderdi. İkrime de onu Kindiler'e göstererek Eş'as'ın teslim olduğunu haber verdi. Kindiler de bu haberi alınca İkrime'yle savaşmaktan vazgeçerek geri döndüler.

Fakat Eş'as teslim olduktan sonra Ziyad kaleye girerek teslim olma şartlarını görmezlikten gelerek kaledeki savaşçıları tutup ellerini

bağlayarak cellada teslim etti! Nihayet ona bütün esirleri Medine'ye göndermesini emreden Ebubekir'in mektubu ulaşınca geri kalanları zincirlere vurarak Ebubekir için Medine'ye gönderdi.³⁹⁰

Ebubekir'e böyle biat edildi. Ömer'in, "Elden çıkan hesap edilmemiş bir iş" olarak tanımladığı ve Ömer'le Osman'ın hilafetlerinin dayandığı ve kendisiyle istidlal edilen biat budur.

3- Ashabın Ameliyle İstidlalin İncelemesi

Ashabın ameliyle ancak, sîret ve davranışları, Kur'an-ı Kerim ve Resulullah'ın (s.a.a) sünneti gibi İslam hükümlerinin kaynaklarından biri sayıldığı ve Allah Tealâ'nın, Resulullah (s.a.a) için buyurmuş olduğu, **"Andolsun, sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü umanlar ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah'ın Resulü'nde güzel bir örnek vardır."** (Ahzab, 21) **"Peygamber size ne verirse artık onu alın, sizi neden sakındırırsa artık ondan sakının."** (Haşr, 7) ayetini onlar hakkında da buyurmuş olduğu durumda istidlal etmek doğru olur; aksi durumda ashabın amel ve gidişatı bize hüccet olamaz.

Ayrıca, ashaptan hangilerine uymamız gerektiğini de bilemiyoruz! Çünkü onlardan bazılarının amel ve davranışları diğer bazılarının davranışıyla çelişmektedir. Ulema hilafetin nasıl gerçekleşmesi ve kimin nasıl halife olması gerektiği konusunda ihtilafa düşmüşlerdir; bazıları, bir kişinin biatiyle hilafetin gerçekleştiğine inanırken (Resulullah'ın amcası Abbas'ın, Hz. Ali'ye (a.s), "Uzat elini sana biat edeyim de halk da sana biat etsin" dediği gibi), bazıları, Ebubekir'e biatin aceleye ve oldu bittiye getirilen hesaplanmamış bir olay olduğunu söyleyen Ömer'in görüşünü kabul ediyor ve bazıları da, meşru ve hak halife olan Ali b. Ebtalib'e kılıç çeken Muaviye'nin fetvasını benimsiyorlar!!

Yukarıda söylediklerimizi göz önünde bulundurarak bu alanda daha fazla değerlendirmede bulunmaya gerek görmüyoruz. Emirülmüminin Hz. Ali'nin (a.s) Nehcu'l - Belağa'daki buyruğuyla yapılan istidlal ise şundan ibarettir:

---

390 - Bu olayı özetle şu kaynaklardan naklettik: Futuhu'l - Buldan-i Belazurî, Redde-i Benî Velia ve Eş'as b. Kays hakkında, s. 122-123, Mu'cemu'l - Buldan-i Yakut-i Hamevî, "Hazremut" sözcüğünde, Futuh-u İbn-i Asm, c. 1, s. 57-58. Bu olay tam olarak Abdullah b. Seba kitabında, c. 2, s. 393-410'da kaydedilmiştir.

Şura, Biat ve Ashabın Ameliyle İstidlalde Delil Olarak Nehcu'l - Belağa'nın Gösterilmesinin İncelemesi

Ehlisünnet ve Hilafet Okulu'nun bilginlerinden bazıları, Şura, biat ve ashabın amelini izlemenin doğruluğuna Seyyid Rezi'nin Nehcu'l - Belağa'nın Mektuplar bölümünde kaydetmiş olduğu bir rivayeti delil göstermektedirler. Nehcu'l - Belağa'da, Hz. Ali'nin (a.s), Muaviye'ye hitaben yazmış olduğu bu mektup şöyledir:

"Ebubekir, Ömer ve Osman'a biat edenler aynı şekilde bana biat ettiler. Orada (Medine'de) olanların seçme hakkı yoktu, olmayanların da kabul etmemeye hakkı yoktur.

Şura Muhacir ve Ensar'ın salahiyet alanındadır; onlar bir kişinin hilafetinde ittifak eder, onu imam ve önder seçerlerse böyle bir seçim (Allah Tealâ'yı) memnun eder. Dolayısıyla, bir kimse, kusur arama ve bidat bırakma bahanesiyle ona itaatsizlik ederse onu yola getirirler, biri kabul etmeyip direnirse, Müminlerin yolundan başka bir yol tuttu, diye onunla savaşırlar. Allah Tealâ da onu sırt çevirdiği şeyde kendine bırakır."³⁹¹

Bunlar, Hz. Ali'nin (a.s) bu mektupta Muhacir ve Ensar'ın biat, şura ve icmasıyla istidlal ettiği için o hazretin, bu yollarla hilafet ve imametın gerçekleşebileceğini kabul ettiğine delil gösterirler.

Buna cevabımız şudur: Seyid Rezi, bazen Hz. Ali'nin (a.s) hutbe ve mektuplarından sadece fesahat ve belagatın en yüce mertebesinde bulunduğu bölümü seçiyor, gerisini almıyordu. Seyid Rezi, İmam'ın bu mektubunda da aynı yöntemi kullanmış, mektubun tamamını getirmemiştir. Nasr b. Muzahim bu mektubun tamamını *Sıffin* adlı kitabında kaydetmiştir. Bu mektup şöyledir:

"Bismillahirrahmanirrahim

Ama sonra, Medine'de bana yapılan biat, Şam'da olan seni de uymaya zorunlu kılar. Çünkü Ebubekir, Ömer ve Osman'a biat edenler, aynı şekilde bana da biat ettiler. Dolayısıyla orada olanların seçime,

---

391 - Şerh-u Nehc-il Belağa-i İbn-i Ebi'l Hadid, altıncı kitap, "el-Muhtar min Kutub-i Mevlana Emiru'l - Müminin" babı.

olmayanların ise itaatsizlik ve kabul etmemeye hakkı yoktur.

Şura ve oylama Muhacirlerle Ensar'ın salahiyyeti alanındadır; onlar bir kişinin hilafetinde ittifak eder, onu imam ve önder seçerlerse, böyle bir seçim Allah Tealâ'yı hoşnut eder. O halde, kusur arama veya nefsi istekleri bahanesiyle onların emrine itaatsizlik edeni yola getirirler, kabul etmeyip direnirse de müminlerin yolundan başka bir yol tutmuş olduğu için onunla savaşırlar; Allah Tealâ da onu kendi isteğine bırakır ve onu kötü bir ikamet yeri olan cehenneme atar.

Kesindir ki, Talha'yla Zübeyr bana biat ettikten sonra biatlerini bozdular; onların biatlerini bozmaları itaatsizlikti. Dolayısıyla, onlara zor gelse de hakk yerine otursun ve Allah'ın isteği aşık olsun diye ben onlarla savaştım.

O halde sen de diğer Müslümanların kabul ettiği şeyi kabul et; senin için daha çok istediğim şey, senin beladan uzak olmandır. Fakat eğer kendin kendini belaya düşürürsen bu durumda seninle savaşır ve Allah'tan sana karşı yardım dilerim.

Osman'ın katilleri hakkında da sözü uzattın! O halde sen de Müslümanların doğrultusunda ilerle ve onların hükmünü bana bırak da seninle onların arasında Allah'ın Kitabı üzerine hükmedeyim.

Fakat senin tasarladığın, çocuğu süttten almak için kullanılan hiledir; çünkü kendi canıma andolsun, nefsin hevasını karıştırmadan ona akıl gözüyle bakacak olsaydın, Osman'ın kanında beni Kureyş'in en suçsuzu bulurdun.

Şunu da bil ki sen Tulaka'dansın;³⁹² hilafete ve müşavere toplantısına katılmaya layık olmayanlardansın. Şimdi ben, Muhacirlerden imanlı bir kişi olan Cerir b. Abdullah'ı sana ve senin yolun

---

392 - Mekke'nin fethinde, Resulullah'ın (s.a.a) karşısında teslim olmaktan başka çaresi kalmayan kafirler ve Kureyş'in ileri gelenleri o hazret affetti ve o günden itibaren onlara serbest bırakılanlar anlamında "Tulaka" denildi.

üzerindeki diğer kumandanlara gönderdim. O halde sen de biat et. Allah'tan başka kuvvet sahibi yoktur."³⁹³

Bu muktupta Hz. Ali (a.s), Muaviye'yle fikirdaşlarına, kendilerini kabul etmeye zorunlu bildikleri şeyle delil getirmektedir. Çünkü Hz. Ali (a.s), Muaviye'ye diyor ki: Medine'de bana yapılan biat, Şam'da olan seni kabul etmeye zorunlu kılar. Nitekim Medine'de Osman'a yapılan biati de Şam'da olduğun halde kabul etmeye mecbur olmuştun. Aynı şekilde, Medine'de Ömer'e yapılan biat, orada olmayanları uymaya mecbur ettiğı gibi bana yapılan biat de senin gibi Medine dışında olanları uymaya mecbur eder.

İmam Ali (a.s), Muaviye ve onun Hilafet Mektebinden olan fikirdaşlarına, o gün kendilerini kabul etmeye zorunlu bildikleri delillerle böyle cevap vermiştir. İnsanın karşısındakine onu teyid ve kabul ettiğı yolla cevap verilmesi gerektiğı bütün insanların ittıkaf ettiğı bir konudur.

Diğer taraftan Hz. Ali'nin (a.s) mektubunda şöyle geçer: "Onlar bir kişinin hilafetinde ittıkaf eder de onu imam ve önder seçerlerse bu seçim Allah'ı hoşnut eder (kane zalike lillah-i rızın)."³⁹⁴ Bazı kitaplarda "seçenleri hoşnut eder anlamında" "Kane zalike rızın" geçer. Bu durumda biat, oy verenlerin serbest olarak oy vermeleriyle olmalıdır, kılıç zoru, tehdit ve baskıyla değil!! Fakat, "Bu Allah'ı hoşnut eder" tabiri olursa, Hz. Ali'nin (a.s) evlatları Hasan'la Hüseyin'in -aleyhimassalam- de içinde bulunduğu Ensar ve Muhacirler'in hepsi bir konuda ittıkaf ederlerse şüphesiz Allah da ondan razı ve hoşnut olacaktır.

Ayrıca, Hilafet Mektebi izleyicileri, delil olarak İmam Ai'nin (a.s) Nehcu'l - Belağa'daki bu buyruğunu gösterirrek, Seyid Rezi'nin o kitapta kaydettiğı İmam Ali'nin (a.s) diğer buyruklarını neden unutmuş veya kendilerini unutmuşluğa vurmuşlardır?! Örneğın Nehcu'l - Belağa'nın Hikmetler bölümünde şöyle geçer: Hz. Ali (a.s) Benî Saide Sakife'sinde olup bitenleri duyunca sordu ki:

"Ensar ne dedi?", "Bir kişi sizden ve bir kişi de bizden halife seçilsin dediler" şeklinde cevap verdiler. İmam, "O halde neden Resulullah'ın (s.a.a),

---

393 - Nasr b. Muzahim'in Sıffın adlı eseri, 1382 Kahire basımı, s. 29.

394 - Nehcu'l - Belağa, Kahire İstikamet basımı, "Allah" kelimesinde.

onların iyilerine iyilik edin, kötülerini ise affedin, buyurduğunu söylemediniz" dedi. "Bu Ensara karşı nasıl delil olabilir?" diye sorduklarında. İmam, "Eğer Esnarın hükümete ulaşmaya hakkı olsaydı, Resulullah'ı (s.a.a) bu konuda tavsiye etmesi yersiz olurdu" buyurdu ve sonra, "Peki Kureyiş ne dedi?" diye sordu. Dediler ki, "Hilafet Resulullah'ın seçeresi(ağası)dir; -onun için hilafet bize düşer-" dediler!" İmam Ali (a.s), "Şecereyle delil getirdiler; ama onun meyvesini³⁹⁵ zayi ettiler!!" buyurdu.

Veya Hz. Ali'nin (a.s) yine o bölümdeki şu buyruğu:

"Hayret! Resulullah'ın (s.a.a) halifesi olmak için sahabe olmak yetiyor da, hem sahabe, hem akraba olmak yetmiyor mu?!"³⁹⁶

Seyid Rezî bunun peşinden İmam Ali'nin (a.s) bu alanda şöyle bir şiiiri olduğunu söyler:

"Eğer şurayla onlar halife olduysa, bu nasıl şuradır ki onda görüş sahipleri yoktu? Eğer Resulullah'la (s.a.a) akraba olman sebebiyle diğer rakiplerine delil getiriyorsan, peygambere senden daha yakın olan diğerleri var."

HZ. Ali'nin (a.s) bu konudaki bütün buyrukları "Şıkşikiyye" diye meşhur olan şu hutbesinde geçer:

"Andolsun Allah'a ki Ebu Kahafe'nin oğlu, onu bir gömlek gibi giyindi; oysa daha iyi bilirdi o, ben hilâfete nispetle değirmen taşının mili gibiydim; hilâfet benim çevremde dönerdi; sel (Resulullah'ın (s.a.a) bilgisi) benden akardı; hiçbir kuş, uçtuğum yere uçamazdı. Hilâfetle arama bir perde çektim; onu koltuğumdan silkip attım. Düşündüm; kesilmiş elimle hamle mi edeyim; yoksa bu kapkaranlık körlüğe sabır mı edeyim? Hem de öylesine bir körlük ki ihtiyarları tamamıyla yıpratır; çocuğu kocaltır; inanan da Rabb'ine ulaşınca dek bu zulmette zahmet çeker.

---

395 - "Meyveden"den maksat Resulullah'ın (s.a.a) Ehl-i Beyt'idir.

396 - Nehcu'l - Belağa, "Hikmetler" bölümü, h:185, Muhammed Ebulfazl İbrahim incelemesi.

Gördüm ki sabretmek daha doğru; sabrettim; ettim ama gözümde diken vardı, boğazımda kemik vardı; mirâsımın yağmalandığını görüyordum. Birincisi (Ebubekir), onu falâna (Ömer'e) verip gitti (sonra A'sâ'nın şu beytini okudu:)

Bugün deveye binmişim; yolculuk zahmetine düşmüşüm;

Câbir'in kardeşi Hayyan'la bulunduğum günle bu günün kıyaslanır mı hiç?

Ne de şaşılacak şey ki yaşarken halkın kendisini bırakmasını teklif ederdi;³⁹⁷ ölümünden sonra yerine öbürünün geçirdi. Bu iki kişi hilâfeti, devenin iki memesi gibi aralarında paylaştılar. O, hilâfeti, düz ve düzgün olmayan çorak bir yere attı; sözü sertti, insanı yaralardı; onunla buluşup görüşeni incitirdi. Meselelerde şüphesi çoktu; özür getirmesinin sayısı yoktu. Onunla konuşan, arkadaşlık eden, serkeş bir deveye binmişe benzerdi; burnuna geçen yularını çekse burnu yırtılır, yaralanırdı; bıraksa üstündekini helâk olma çukuruna götürür, atardı. Allah'ın bekasına andolsun, halk, onun zamanında ne edeceğini şaşırdı; yoldan çıktı; renkten renge boyandı; oradan oraya geldi-durdu. Uzun bir zaman, çetin mihnetlere düştüm; sabrettim; derken o da yoluna düzüldü; halîfeliği bir topluluğa bıraktı ki ben de bunların biriyim sandı...

Allah'ım, sana sığınırım; ne de danışma topluluğuydu bu. Onlardan benim hakkımda, birincisiyle (Ebubekir'le) ne vakit bir şüpheyeye düşen oldu ki bu çeşit kişilere katıldım ben? Fakat inerlerken onlarla indim; uçarlarken onlarla uçtum; inişte, yokuşta onlarla bile oldum. İçlerinden biri, hasedinden gerçekten saptı; öbürü, damadı

---

397 - Ebubekir'in kendisine biat edilmeden önce, "Bırakın beni; ben sizin en hayırlınız değilim" dediği nakledilir.

olduğundan ona uydu, benden yüz çevirdi;³⁹⁸
öbürleri de öyle işler ettiler ki anmak bile çirkin.

Derken kavmin üçüncüsü (Osman) kalktı; hem de bir halde ki iki yanı da yelle dolmuştu; işi gücü, yediğini çıkaracak yerle yiyeceği yer arasında gidip gelmekti. Onunla beraber babasının oğulları da işe giriştiler; Allah malını ilk baharda devenin otları, çayırı-çimeni yiyip sömürmesi gibi yediler,

---

398 - Daha önce biz bu olayı en sağlam kaynaklardan naklettik. Şeyh Muhammed Abduh Şura'ya Şerh'te şöyle yazar:

Sa'd b. Ebi Vakkas Abdurrahman b. Avf'ın amcası oğullarındandır ve her ikisi Beni Zühre'dendirler. Sa'd, Ali'ye kin beslemeyi dayılarından miras almıştı. Çünkü annesi Ebusüyan kızı Hamne idi ve Ali de elini Kureyş'in başları ve Ebusüfyan ailesinin kanyla boyamıştı. Abdurrahman ise Osman'ın eniştesiydi. Çünkü Osman'ın teyzesi, Akabe b. Ebi Muit kızı Ümm-ü Külsüm onun eşiydi. Talha'nın da Osman'la arası çok iyiydi. Ayrıca Talha Temimoğulları'ndandı. Sakife'de Ebubekir'in hilafeti konusunda Temimoğulları'yla Haşimoğulları arasında tartışmalar çıkmıştı. Bu yüzden Talha, Ali'ye sırt çevirerek Osman'ın tarafın tutuyordu. Ömer'in ölümünden sonra bunlar toplanarak müşavere ettiler. Müşaverede üç gruba ayrılınca oylamada Talha, Osman'ı destekledi. Zübeyr Ali'yi, Sa'd b. Ebi Vakkas ise Abdurrahman b. Avf'ın yanında yer aldı. Ömer demişti ki: "Şura üç günden fazla sürmemelidir. İhtilaf çıkacak olursa Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grubu destekleyin." Böyle olunca Abdurrahman Ali'ye dedi ki, "Allah'ın kitabı, Resulullah'ın sünneti ve ilk iki halifenin gidişatıyla amel edeceğine dair Allah'ın ahid ve sözleşmesi senin üzerine olsun." Ali, "Bilgim alanında ve gücüm yettiğini yapmam ümit edilir" dedi. Sonra Abdurrahman, Osman'a dönerek aynı şeyi ona söyledi. Osman hepsini kabul etti. Bunun üzerine Abdurrahman başını mescidin tavanına doğru kaldırarak, "Allah'ım duy ve tanık ol. Allah'ım ben üzerimde olan şeyi Osman'ın üzerine bıraktım" dedi. Sonra elini Osman'a sürerek, "Allah'ın selamı senin üzerine olsun ya emirulmüminin" dedi ve ona biat etti. Ali, endişeli ve üzgün bir halde oradan dışarı çıktı. Mikdad b. Usve Abdurrahman'a, "Sen Hakk tarafını koruyan ve adil bir şahıs olan Ali'yi mi bıraktın?!" dedi. Abdurrahman ise, "Ey Mikdad; ben Müslümanlar için elimden geleni yaptım" cevabını verdi. Mikdad dedi ki: "Ben Kureyşe şaşıyorum, hakka hakemlik etmede kendisinden üstünü tanıtılmayan, bilinmeyen bir kişiyi bıraktılar." Abdurrahman, "Ben senin fitne çıkarmandan korkuyorum; Allah aşkına bitir artık" dedi. Osman'ın zamanında vuku bulan olayların asıl nedenleri onun akrabalarıydı. O zaman o, çeşitli şehirlere hükümet ediyordu. Sonuçta ashabın ileri gelenleri ona sırt çevirdiler. Bunun üzerine Mikdad, Abdurrahman'a, "bunun sebebi sensin" dedi. Abdurrahman, "Ben böyle olacağımı sanmıyordum; ama Allah şahit olsun ki onunla konuşmayacağım" cevabını verdi ve Osman'dan küsülü olduğu halde öldü. Öyle ki, Abdurrahman hasta yatağındayken Osman onu görmeye gittiğinde Abdurrahman yüzünü Osma'dan çevirerek duvara taraf döndü. Allah daha iyi bilir ve hakimlik O'na aittir, dedi.

sömürdüler. Sonunda onun da ipi çözüldü; hareketi tezce yaralanıp öldürülmesine sebep oldu, karnının dolgunluğu onu yüz üste devirdi; işini tamamladı gitti.

Derken, halkın benim etrâfıma, sırtlanın boynundaki kıllar gibi üşüşmesi kadar beni üzen bir şey olmadı; her yoldan, birbiri ardınca çevreme üşüştiler; bir derecede ki kalabalıktan Hasan'la Hüseyin, ayaklar altında kalacaktı neredeyse. Koyunların ağıla üşüşmesi gibi çevreme toplandılar; bu sırada elbisem bile yırtılmıştı.

Ama işi elimle aldıktan sonra bir bölük, biatten döndü; ahdini bozdu. Öbür bölük ok yaydan fırlar gibi fırladı, inancından vazgeçti; öbürleri de itâatten çıktı; sanki onlar, her türlü noksan sıfatlardan münezzeh Allah'ın **"İşte âhiret yurdu; biz onu, yeryüzünde yücelik ve bozgunculuk dilemeyenlere veririz ve sonuç, çekinenleridir"** (Kasas, 83) buyurduğunu duymamışlardı.

Evet, andolsun Allah'a, elbette duydular da, ezberlediler de; fakat dünya, gözlerine bezenmiş bir şekilde göründü, onun bezentisi hoş geldi onlara.

Ama şunu da bilin ki andolsun tohumu yarana, insanı yaratana, bu topluluk, biat için toplanmasaydı, Allâh'ın, zâlimin doyup zulmetmemesi, mazlûmun aç kalmaması hakkında bilginlerden aldığı ahd-ü peyman olmasaydı hilâfet devesinin yularını sırtına atardım; ümmetin sonuncusunu, ilkinin kâsesiyle suvarır giderdim. Siz de anlamışsınızdır ki şu dünyânızın değeri, bir dişi keçinin aksırığından da değersizdir bence."

Demişlerdir ki: Hutbelerinde söz, buraya gelince, Irak ili halkından biri kalktı, Hazrete bir kâğıt sundu. Hazret kâğıdı okumaya daldılar. Okuyup bitince İbn-i Abbas, ey Müminler Emiri dedi, sözüne, bıraktığın yerden başlasan; Emirülmüminin aleyhisselâm buyurdular ki:

"Heyhât ey Abbas oğlu, bu, erkek devenin, esridiği zaman ağzına gelen bir köpüktü; geldi, gene geriye gitti."

İbn-i Abbas, vallahi demiştir, bu sözün yarım kalmasına eseflendiğim gibi hiçbir söze eseflenmedim; Emirülmüminin (a.s) ne olurdu, dilediği gibi söyleseydi.

Hilafet Mektebi izleyicileri Hz. Ali'nin (a.s) bu gibi buyruklarını unutmuş veya kendilerini unutmuşluğa vurmuş ve sadece İmam Ali'nin (a.s) Muaviye ve onunla aynı düşüncede olanlara getirmiş olduğu delile sarılmışlardır; oysa İmam, onlara, kendilerinin kabul ettikleri delille delil getirmek zorundaydı.

4- Zor ve Galebeyle Hilafete İstidlalin İncelemesi

İslam tarihini karıştıran herkes, Osmalıların hükümetine kadar halifelerin hilafet ve önderliğinin genelde zor ve galebe temeline dayandığını; aksinin ise Hz. Ali'nin (a.s) hükümetinde olduğu gibi çok az olduğunu bilir. Bu, dost ve düşmanın inkar edemeyeceği bir konudur.

"Allah'a ve kıyamet gününe iman eden bir kimsenin, ister muttaki olsun ve ister fasık kılıç zoruyla İslam ümmetinin başına geçip, hilafet kürsüsüne oturan ve 'Emirulmüminin' diye çağırılan kimseyi kendisine halife ve önder bilmeden akşamı sabahlaması câiz değildir" söyleyen ulemaya gelince; onların İslam toplumuna hükümet konusunda Allah'ın dini ve kurallarından mı, yoksa vahşi ve yırtıcı hayvanlar için orman kanunlarından mı bahsettiklerini anlayamadık.

Hilafet Mektebinin geçmiş ulemasının söz ve yazılarını naklederken, günümüzde Müslümanların öncülüğünü iddia eden ve geçmiş ulemasıyla aynı fikirde olmayıp, "Bugün İslam'ın feryadına koşmalıyız!"³⁹⁹ diyen bazı günümüz alimlerinin itiraz ve eleştirilerine hedef olmamak için günümüzdeki Müslüman ülkelerinden birinin kültür bakanlığı tarafından medreselerinden biri için basılmış olan bir kitabın kapak yazısı aynen şöyledir: "Hakaikun an Emirulmüminin Yezid b. Muaviye" -Emirulmüminin Yezid b. Muaviye Hakkındaki Bazı Gerçekler- (bu kitabın orijinalinde fotokopisi basılmıştır).

---

399 - Mecelletu'l - Ezher, c. 32, "el-kutub" bölümü, hicri 1380 yılında Abdullah b. Seba kibatinın eleştirisinde basılmış olan onuncu cildin 1150, 1151. sayfalarından.

Üstelik bu kitap, Kabe-i Müşerreffe, Allah'ın evi, Resulullah'ın (s.a.a) mescidi ve hareminin bulunduğu topraklarda basılmıştır.

Bu kitap Yezid'in mehdi ve övgüsünde yazılmış, onun övgüsünde rivayetler nakletmiştir!

Bir Yezid ki, Müslümanların kiblesi Kabe'yi mancanıkğa tutmuş, yerle bir etmiş!

Bir Yezid ki, Resulullah'ın (s.a.a) şehri, mescidi ve haremini, halkı kılıçtan geçirip kadınlarına tecavüz etmeleri için üç gün üç gece askerlerine mubah etmiştir!

Evet, bu kitap böyle bir yerde, Haremeyn-i Şerife'nin de, o da Yezid b. Muaviye'yi savunmak ve övmek için yayınlanmış ve ders kitapları olarak okutulmaktadır!

İleride Muaviye'nin oğlu, Ebusüfyan'ın torunu ve Resulullah'ın (s.a.a) eski düşmanının telafi edilmez cinayet ve facialarını, "Halife'nin orduları Resulullah'ın (s.a.a) evine tecavüzü caiz bilmektedirler" ve "Halifenin orduları Mekke'yi yerle bir etmek için Mekke yolunda" başlıkları altında genişçe işleyeceğiz.

Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetine Muhalif Zalim Öndere İtaat

Hilafet Mektebinin, imam ve öndere itaat etme bölümünde, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine muhalif zalim öndere karşı kıyamın haram olduğunu, ona itaatin farz olduğunu rivayet ettiklerini gördük.

Fakat Ehlibeyt (a.s) Mektebinde Resulullah'tan (s.a.a) bu gibi rivayetlerle tamamen çelişen rivayetler nakledilmiştir. Örneğin Resulullah'ın torunu İmam Hüseyin (a.s) o hazretin şöyle buyurduğunu nakleder:

"Zalim bir önderin, Allah'ın haramını halel ettiğini, ahdini bozduğunu, Resulullah'ın sünnetiyle muhalefet ettiğini, Allah kullarına karşı kötü davranıp zulmettiğini gören kimse amelen veya diliyle ona karşı kıyam etmezse Allah Tealâ'ya onu o zalim önderle birlikte cehennem azabına atması hak olur."⁴⁰⁰

---

400 - İmam Hüseyin'in (a.s) Hür b. Yezid-i Riyahi'ye karşı okuduğu hutbeden, Tarih-i Taberi, İbn-i Esir ve Maktel-i Harezmi.

Bu gibi rivayetleri Hilafet Mektebi rivayetleriyle karşılaştırdığımızda, Hilafet Mektebinin bu gibi rivayetlerinin Emeviler döneminde hakim gücü desteklemek ve teyid etmek için Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edildiğini görmekteyiz. Bu hadisler, hadislerin yazılmaya başladığı hicretin ikinci yılının başlarında Sihah ve Müsnet kitaplarına kaydedilmiş,⁴⁰¹ doğruluklarına ve bunlara uygun amel edilmesi gerektiğine inanmışlardır!

Muhadisler, kadılar, hatipler, Cuma ve camaat imamları, ve benzerlerinden teşkil olan saray alimleri, Şam ve Endülüste Emevi halifeleri, Bağdat'ta Abbasî halifeleri, Türkiye'de Osmanlılar, Mısır'da memleketlerin her bölgenin kendi yöneticileri, İran'da Selçuklular ve Gazneviler, Şam'da Kürtlere kadar hepsi bu hadisleri açıklayıp doğruluğunu teyit ettiler. Padişahlar da onları sarayların mal ve mevkilerinden yararlandırıldılar; onların izleyicileri de aynı yolu sürdürdüler.

Böylece Müslümanlar iki gruba ayrıldılar: Biri padişah ve önderleri, mezheplerini tebliğ edenleri mal ve makamda boğan Hulefa okulu, diğer ise devlet makamlarını teyit için rivayet edilen bu gibi rivayet, düşünce ve içtihatlarla karşı mücadele eden, onların düşünce ve görüşlerini İslam toplumunda Resulullah'ın (s.a.a) gerçek sünnetinden uzak tutmak, Müslümanlardan gizlemek için asırlar boyu devlet makamlarından ve dönemin hakim güçlerinden mükafat olarak idam, zindan, avarelik, yağmalanma, kitaplarının ve kütüphanelerin yakılmasından başka bir şey görmeyen⁴⁰² Ehlibeyt (a.s) okuludur.⁴⁰³ Bütün bunlardan sonra günümüzde gerçeklerden ne kadar bize ulaşmış olabilir?!

Özet:

Benî Saide Sakifesi toplantısında ister Muhacirler, ister Ensar'ın amelde ve sözde kullandıkları en sağlam mantık kabilecilik ve kavmiyetçilik mantığıydı.

O gün Ömer, Ebubekir'e yapılan biati oldu bittiye getirilen hesaplanmamış bir hareket saymıştır.

---

401 - Bu konuyu, inşaallah bu kitabın ikinci cildinde inceleyeceğiz.

402 - İnşaallah bu konuyu, kitabımızın ilerideki bölümlerinde Moğulların İslam ülkelerine saldırısını anlatırken genişçe inceleyeceğiz.

403 - İnşaallah ilerinde bu alanda genişçe bahsedeceğiz.

Şura meselesinde de Ömer, hilafetin şurayla olması gerektiğine dair Kur'an ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden bir delil göstermemiştir! Aksine, sadece şahsına özgü içtihadına dayanmıştır. Ömer bu alanda içtihat ederek kendisinden sonraki halife ve emir sahibinin tayinini yalnız altı kişilik bir şuraya bırakmıştır! O, içtihat ederek bu altı kişinin hepsini Muhacirlerden seçmiş, Ensar'a hiç yer vermemiştir!

Yine Ömer içtihat ederek kendisinden sonra seçilen halifenin tayinini sadece Abdurrahman b. Afv'a bırakmış ve diğerlerini bundan mahrum ederek, "İki kişi birini ve diğer iki kişi de başka birini seçecek olurlarsa Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grup kazanır" demiştir!

O, içtihat ederek, "Abdurrahman b. Avf biat olarak bir elini diğer eline sürerse ona uyun" demiştir!

O halde Ömer'in içtihadını, İslam hükümlerinin kaynaklarından biri olarak Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın sünnetiyle bir sırada sayanlar, imamet ve hilafetin, altı kişilik şuradan, beş kişinin, aralarından birine halife diye biat etmesiyle gerçekleştiğine inanırlar.

Hilafet Mektebi izleyicilerinin delil olarak getirdikleri **"İşleri kendi aralarında şura ile olanlar"** ayeti, Allah ve Resulü'nden (s.a.a) bir hüküm olmadığı yerde müşavere ve danışmanın iyi bir şey olduğu dışında bir şeye delalet etmez. Çünkü eğer Allah Tealâ müşaverenin farz olduğunu bildirmek isteseydi, farza delalet eden "kutube aleykum" (size yazılmıştır), "ferezellahu" (size farz kılınmıştır) veya "ceelee" ve "vessa" vs. sözcüklerini kullanırdı.

Resulullah'a (s.a.a) hitaben **"İş konusunda onlarla müşavere et"** ayetinden maksat, bu yolla bir meselenin hükmünü elde etmek değil, savaşlarda ve Müslümanların manevi olarak güçlendirmek, terbiye etmek veya müşrikler arasında şüphe uyandırmaktır ve bunların tümü şerî hükmün nasıl uygulanacağını belirtmek içindir.

Ayrıca, Hilafet Mektebi uleması halife seçimi için oluşturulan şuranın nasıl bir şura olması gerektiğini belirtmemişlerdir. Oysa geçmişte meşhur şuranın Osman'ı nasıl hilafete geçirdiğini gördük!

Biat de zor, baskı uygulamayla ve celladın kılıcı altında olmamalıdır. Yine günah işlemek için olmamalı, Allah'a karşı günah işleyen kimseye yapılmamalıdır.

Ashabın siretine gelince; bu da, İslam'ın hükümlerinin kaynaklarından biri olarak Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın sünnetiyle

aynı sırada yer alsaydı onunla istidlal doğru olurdu, aksi durumda ashabın sireti hüccet ve delil değildir.

Delil ve tanık olarak gösterilen Emirülmüminin Ali'nin (a.s) sözleriyse, hepsi karşı tarafı kabule zorlayan delillerdir. Tartışmada karşı tarafı susturmak için bu yöntemden yararlanmayı akıl sahibi bütün insanlar kabul ederler. Yine delil olarak ashabın icması gösterilecek olursa, Emirülmüminin Ali, İmam Hasan ve İmam Hüseyin'in (a.s) bulunmadığı bir şuradan Allah Tealâ'nın razı olmayacağı apaçık bellidir; nitekim Hz. Ali'nin buyrukları da bunu teyit eder.

"Kılıç zoruyla zafer elde edip güç kazanan kimse emirülmüminin olur; bu durumda ister takvalı olsun ister zalim ve günahkâr, ona itaat farzdır" şeklindeki sözlerine gelince, bu da hilafet konusunda günümüze kadar aksi vuku bulmayan bir konudur; İslam'da halifeler tarihini inceleyenler onların hepsinin bu şekilde hilafete geçtiğini görecektir.

Bütün bunlar Hilafet Mektebinin inanç, görüş ve delilleridir. Bu alanda Ehlibeyt (a.s) mektebinin inanç, delil ve görüşlerini ise şimdi inceleyeceğiz.

* * *

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EHLİBEYT (A.S) MEKTBİ AÇISINDAN İMAMET

Resulullah'ın (s.a.a) Kendisinden Sonraki Halifeleri Tayin Etmeye Verdiği Önem

Resulullah'ın (s.a.a) Kendisinden Sonraki Veliyy-i Emr'i Tayin Eden Nassları

Hilafet Mektebi İzleyicilerinin Vasilik Rivayetlerini Gizleme ve Tevili Yolundaki Büyük Çalışmaları

Halifelerin, Siyasetlerine Muhalif Olan Sünnetin Karşısında Tepkileri

Seyf'in Hadislerinin Tarih-i Taberî'den Diğer Kaynaklara Geçimesinin Sebebi

Hulefa Mektebi Resulullah'tan (s.a.a) Sonra Müslümanların Emir Sahibi Ehlibeyt'in Önderliğine Dâir Diğer Nasslar

Vasi Tayininde Hz. Muhammed'le (s.a.a) Hz. Musa'nın (a.s) Ümmetinin Ortak Noktası

Kur'an-ı Kerim'de Velayet ve Emir Sahipleri

Ali (a.s) ve Evlatlarındırdan Olan İmamlar Resulullah'ın (s.a.a) Mübelliğleridir

İmamet, İlahi Ahittir

Yukarıda "imamet" hakkında Hilafet Mektebinin görüş ve delillerini inceledik. Fakat Ehlibeyt (a.s) Mektebi izleyicileri Resulullah'tan (s.a.a) sonraki imamın günah ve hatadan masum ve korunmuş olmasını, bu makama Allah tarafından atanmış ve Resulullah (s.a.a) tarafından tayin edilmiş olmasını şart bilirler. Nitekim Allah Tealâ Hz. İbrahim'e (a.s) hitaben şöyle buyurmaktadır: **“Seni şüphesiz insanlara imam kılacağım. 'Ya soyumdan olanlar?’ dedi. O, 'zalimlere benim ahdim erişmez' dedi.”** (Bakara, 124)

Dolayısıyla, imamet ilahî bir ahittir ve Allah Tealâ dininin hükümlerini peygamberi vasıtasıyla iblağ ettiği gibi, bu ahdini kimin üzerine bıraktığını da yine peygamberleriyle bildirir; ayrıca imamet ahdine zalimler ulaşamaz. Kendine ve diğerlerine zulmetmeyen kimseye ise "masum" denir.

Dolayısıyla, imamet ilahi bir ahit olup imam seçimi Allah'a mahsustur. Bu arada peygamber de sadece bu atamayı tebliğ etmekle vazifelendirilmiştir. Masumiyet ise bunun gereğidir. İşte bu iki şart Ehlibeyt imamlarında (a.s) gerçekleşmiştir; şimdi bunu inceleyelim.

EHLİBEYT'İN (A.S) MASUM OLUŞU

Allah Tealâ Ehlibeyt, yani Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin (Allah'ın selamı onların üzerine olsun) gûnahtan masumdur buyurmuştur: **"Ey Ehlibeyt, gerçekten Allah, sizden ricsi (gûnah ve çirkinliği) defetmek ve sizi tertemiz kılmak ister"** (*Ahzab*, 33)

Tathir Ayetinin Nüzul Sebebi

Abdullah b. Cafer b. Ebutalib⁴⁰⁴ şöyle rivayet eder:
Resulullah (s.a.a) Allah'ın rahmetinin inmek üzere olduğunu görünce, "Çağırın gelsinler, çağırın gelsinler" diye buyurdu. Safiyye⁴⁰⁵, "Kimi çağıralım

---

404 - Abdullah b. Cafer-i Zulcenaheyn, Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğludur. Annesi Umeys-i Hasemiye kızı Esmâ'dır. Cafer, annesiyle babası Habeşe hicret ettiği yıl orada dünyaya gelmiş, sonra babasıyla birlikte Medine'ye hicret etmiştir. Abdullah eli açık ve cömert bir kişi olduğu için "cömertlik denizi" anlamında "Bahru'l - Cud" diye lakaplandırılmıştır. O, "Cuhaf" yılı diye meşhur olan hicretin 80. yılında Medine'de vefat etmiştir. O yıl Mekke'ye büyük bir sel gelmiş, hacılara büyük can ve mal kayıpları vermiş, bütün mallarını ve develerini götürmüştü. Sihah kitaplarında ondan 25 hadis rivayet edilmiştir. Abdullah b. Cafer'in biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe ve Cevamiu's - Siyre, s. 282.

405 - Safiyye, İsrailoğulları ve Hz. Harun'un soyundan Huye b. Ehtab kızıdır. Annesi, Benî Kureyze kabilesinden Semul kızı Birre'dir. Safiyye ilk önce Benî Nezir Yahudilerinden Kenane b. Rabi'nin karısıydı. Kocasını Hayber savaşında öldürülünce Resulullah (s.a.a) ona, "Müslüman olursan seni kendi yanımda tutarım, Yahudilikte kalırsan ailenin yanına gitmen için serbest bırakırım" buyurdu. Safiyye dedi ki: "Ya Resulullah! Sen beni İslam'a davet etmeden önce senin tarafına geçip Müslüman olmuştum. Yahudilere balılığım da yoktur. Babam ve kardeşim de kalmadı, o halde neden beni İslam'la küfür arasında seçenekli bırakıyorsun? Ben Allah ve Resulünü,

ya Resulullah?" diye sorunca o hazret, "Ehlibeyt'imi, Ali, Fatıma⁴⁰⁶, Hasan⁴⁰⁷ ve Hüseyin'i⁴⁰⁸" diye

serbest kalıp aileme gitmekten daha çok seviyorum." Böylece Safiyye'nin iddet müddeti geçtikten sonra Resulullah (s.a.a) onunla evlendi. Safiyye hicretin 52. yılında vefat etti. Sihah'ta ondan on hadis rivayet edilmiştir. Safiyye'nin biyografisi için bkz. Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 8, s. 120 - 129 ve Cevamiu's - Sire, s. 285.

406 - Fatıma (s.a), Resulullah'ın (s.a.a) kızıdır. Annesi Ümmü'l - Müminin Hatice'dir. Usdu'l - Gabe ve İsabe kitaplarında Hz. Fatıma'nın (s.a) hayatını anlatırken şöyle geçer: Fatıma'nın künyesi "Ümm-ü Ebiha"dır. Resulullah'ın (s.a.a) soyu sadece ondan yürümüştür. Resulullah (s.a.a) Fatıma'ya şöyle buyurmuştur: "Allah, senin gazabınla gazaplanır ve senin hoşnutluğunla hoşnut olur." Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 153; Mizanu'l - İ'tidal, c. 2, s. 77 ve Tehzibu't - Tehzib, c. 12, s. 441. Yine Sahih-i Buharî, "Menakib-u Fatıma" bölümü, c. 4, s. 200, 201, 205'de Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu geçer: "Fatıma benim vücudumun bir parçasıdır; onu öfkeliendiren, beni öfkeliendirmiş olur." Sahih-i Müslim ve Sahih-i Tirmizi, Kitab-u Nikah, "er-Recul an ibnetih" bölümü, c. 3, s. 177'de, Müsned-i Ahmed b. Hanbel c. 4, s. 41 ve 328, Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 153'te diğer bir rivayette şöyle geçer: "Fatıma'yı inciten beni incitir."

Resulullah (s.a.a) Medine'den çıktığında sürekli görüştüğü son kişi Fatıma'ydı, Medine'ye döndüğünde ise ilk önce Fatıma'yı görmeye giderdi. Bu rivayet Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 155 ve 156, c. 1, s. 489, Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 275, Sünen-i Beyhakî, c. 1, s. 26'da kaydedilmiştir. Vâfi ve Sahih-i Buharî, "Farzu'l - Hums" bölümü, c. 2, s. 124'te Aişe'den şöyle nakledilir: Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Fatıma, Ebubekir'den babasından geriye kalanlardan ve Allah Tealâ'nın peygambere vermiş olduğu şeylerden kendi payına düşeni vermesini istedi. Ebubekir dedi ki: Resulullah, "Biz miras bırakmayız; bizden geriye kalan mallar sadakadır!" buyurmuştur. Fatıma, Ebubekir'in bu sözüne kızdı ve ölünceye kadar onunla konuşmadı. Fatıma, Resulullah'tan sonra altı ay yaşadı." Yine Sahih-i Buharî, "Gazve-i Hayber" bölümü, c. 3, s. 38'de şöyle geçer: Fatıma vefat edince eşi Ali, Ebubekir'e haber vermeden ona geceleyin gusül verdi ve namaz kılarak defnetti. Fatıma, Ali'nin iftihar kaynağıydı. Ama Fatıma ölünce kavmin ileri gelenleri Ali'den yüzlerini çevirdiler; öyle ki nihayet Ali, Ebubekir'le uzlaşmak zorunda kaldı." Bu konuyu Sahih-i Müslim, "cihad" kitabı, c. 5, s. 154, Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 9, Sünen-i Beyhakî, c. 6, s. 300'de kaydetmişlerdir. Usdu'l - Gabe'de de şöyle geçer: "Fatıma kendisine Esmâ'nın gusül vermesini ve hiç kimsenin yanına gelememesini vasiyet etti. Fatıma ölünce Aişe geldi ama Esmâ onu kovdu."

Yazar: Bugüne kadar Fatıma'nın mezarının nerede olduğu belli değil. Sihah kitaplarında ondan on sekiz hadis nakledilmiştir. Cevamiu's - Sire, s. 283.

407 - Hasaneyn (Hasan'la Hüseyin) Fatıma'nın (s.a) oğulları ve Resulullah'ın (s.a.a) torunlarıdır. Hasan (a.s) hicretin üçüncü yılında Ramazan ayının ortasında, Hüseyin ise hicretin dördüncü yılında Şaban ayının üçünde dünyaya gelmiştir. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Hasan'la Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir. Babaları onlardan daha üstündür." Sünen-u İbn-i Mâce, "Fezail-u ashab-i Resulullah" bölümü, Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 167 ve diğer

buyurdu. Onları çağdırdıklarında Hazret abasını onların üzerine örttü ve ellerini gökyüzüne kaldırarak şöyle buyurdu: "Allah'ım! Bunlar benim Ehlibeytimdir. O halde Muhammed ve Âl-i Muhammed'e selam gönder." Tam o sırada şu ayet nazil oldu:

"Ey Ehlibeyt, gerçekten Allah, sizden ricisi (günah ve çirkinliği) defetmek ve sizi tertemiz kılmak ister." (Ahzab, 33)⁴⁰⁹

Ümmü'l Müminin Aişe'nin⁴¹⁰ naklettiği rivayette siyan yünden olan bu abanın üzerinde hareket halindeki bir kervanın resmi olduğu geçer.

Yine Vasile b. Eska'nın naklettiği rivayette Resulullah'ın (s.a.a) Ali'yle (a.s) Fatıma'yı (a.s) karşısında, Hasan'la Hüseyin'i (a.s) de dizlerinin üzerinde oturttuğu kaydedilmiştir.⁴¹¹

---

kaynaklar. Hicretin kırkinci yılında babasının şehadetinden sonra İmam Hasan'a (a.s) biat edildi. Hilafet müdeti altı aydan biraz fazladır. Bu müddetten sonra İmam Hasan (a.s) İslam'ın yüce maslahatı için Muaviye'yle sulh etti. Muaviye, oğlu Yezid için biat almaya kalkışınca hicretin ellinci yılında o hazreti zehirletti.

408 - İmam Hüseyin (a.s), hicretin altmışıncı yılında Yezid'e biat etmekten sakınarak tarihî sözünü buyurdu: "Yezid gib biri başa geçecek olursa İslam'a veda etmek gerekir." Nihayet Yezid'in ordusu hicretin 61. yılının Muharrem ayının onunda Kerbela'da şehit etti ona. Bkz. İbn-i Tavus'un Luhufu. Sihah kitaplarında İmam Hasan'dan (a.s) on üç hadis ve İmam Hüseyin'den (a.s) sekiz hadis nakledilmiştir. Cevamiu's - Sire, s. 284 ve 286; Takribu't - Tehzib, c. 1, s. 168.

409 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 147.

410 - Aişe, Ebubekir'in kızıdır. Annesi Ümm-ü Ruman'dır. Bi'set'in dördüncü yılında dünyaya gelmiş, hicretin on sekizinci ayında Resulullah'la (s.a.a) evlenmiştir. Hicretin 57 veya 58 ya da 59 yılında vefat etmiş, Ebu Hureyre ona namaz kılmıştır. Sihah kitaplarında ondan 2210 hadis rivayet edilmiştir. Bkz. Ehadis-u Ümm-ül Müminin Aişe. Aişe'nin Tathir ayetinin nüzul sebebi hakkındaki rivayeti şu kaynaklarda geçer: Sahih-i Müslim, c. 7, s. 130, "Fezail-u Ehl-i Beyt" babı; Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 147; bu ayetin tefsiri İbn-i Cerir Tefsiri ve ed-Dürr-ül Mensur-i Siyuti, Zamehşeri Tefsiri ve Razî Tefsiri Mubahele ayetinin tefsiri; Sünen-i Beyhakî, c. 2, s. 149.

411 - Vasile b. Eskai'l - Leysî Resulullah (s.a.a) Tebuk savaşı için hareket edince Müslüman oldu. Onun Resulullah'a (s.a.a) üç yıl hizmet ettiği ve hicri 83 veya 85 yılında Dimaşk'te veya Beytulmukaddes'te vefat ettiği geçer. Sihah kitaplarında ondan 56 hadis nakledilmiştir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, Cevamiu's - Siyre, s. 279. Tathir ayeti hakkında onun naklettiği hadis şu kaynaklarda geçer: Sünen-i Beyhakî, c. 2, s. 152; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 4, s. 107 ve Müstedreku's - Sahihayn, c. 2, s. 416 ve c. 3, s. 147; Mecmau'z - Zevaid, c.

Yine Ümmü'l Müminin Ümm-ü Seleme'nin naklettiği rivayette şöyle geçer: Tathir ayeti benim evimde Resulullah'a (s.a.a) nazil oldu. Bu ayet inince odada yedi kişi vardı: Cebrail, Mikail, Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin ve Resulullah (s.a.a). Ben de o sırada odanın eşiğinde oturmıştım. Ayet inince ben Resul-i Ekrem'e, "Ya Resulullah; ben Ehlibeyt'ten değil miyim?" diye sorduğumda o hazret, "Sen sonu hayırlı olan bir kadınsın, sen peygamberin eşlerindensin" buyurdu."⁴¹²

İsmi andıklarımız dışında ileri gelen şu kişiler de Tathir ayetinin nüzul sebebini rivayet etmişlerdir: Abdullah b. Abbas,⁴¹³ Ömer b. Ebi Seleme (Resulullah'ın üvey oğlu),⁴¹⁴ Ebu Said-i Hudrî,⁴¹⁵ Sa'd b. Ebi Vakkas,⁴¹⁶ Enes b. Malik⁴¹⁷ ve diğerleri.⁴¹⁸

9, s. 167; İbn-i Cerir ve Siyuti kendi tefsirlerinde bu ayetin tefsirinde; Usdu'l - Gabe, c. 2, s. 20.

412 - Ümm-ü Seleme'nin naklettiği rivayet Tefsir-i Siyuti'de, bu ayetin tefsirinde, c. 5, s. 198 - 199'da geçer. Ondan diğer bir rivayet de Sünen-i Tirmizî, c. 13, s. 248; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 306; Usdu'l - Gabe, c. 4, s. 29 ve c. 2, s. 297; Tehzibu't - Tehzib, c. 2, s. 297'de geçer. Bir rivayeti de Müstedrek-i Hakim, c. 2, s. 416 ve c. 3, s. 147; Sünen-i Beyhakî, c. 2, s. 150; Usdu'l - Gabe, c. 5, s. 521 ve 589; Tarih-u Bağdad, c. 9, s. 126'da geçer. Diğer bir rivayeti Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 292'de kaydedilmiştir.

413 - Abdullah b. Abbas'ın naklettiği rivayet şu kaynaklarda kaydedilmiştir: Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 330; Hasais-u Nesaî, s. 11; er-Riyazu'n - Nedire, c. 2, s. 269; Mecmeu'z - Zevaid, c. 9, s. 119 ve 207; Siyuti'nin ed-Dürr-ül Mensur'unda, bu ayetin tefsirinde.

414 - Ömer b. Ebi Seleme b. Abdüsed Ebu Hafs-i Mahzumî Resulullah'ın (s.a.a) eğitiminde büyümüştür. Annesi Ümm-ü Seleme'dir. O, Habeş'te dünyaya gelmiş, Cemel savaşında Hz. Ali'nin (a.s) safında yer almış, İmam Ali (a.s) onu Bahreyn ve Fars'a vali tayin etmiştir. O, hicri 83 yılında ölmüştür. Sihah-ı Sitte,'de ondan on iki hadis rivayet edilmiştir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, Cevamiu's - Siyre, s. 284. Tathir ayetinin nüzul sebebi hakkında naklettiği hadis Fezailu'l - Hamse, c. 1, s. 214, Sünen-i Tirmizî'den naklen c. 2, s. 209'da geçer.

415 - Ebu Said-i Hudrî'nin naklettiği rivayet bu ayetin tefsirinde Tefsir-i İbn-i Cerir ve Siyuti'de ve yine Tarih-u Bağdad, c. 10, s. 278, Mecmeu'z - Zevaid, c. 9, s. 167 ve 169'da kaydedilmiştir. Ebu Said-i Hudrî'nin ismi Sad'dır. Malik-i Hazreci'nin oğludur. Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin hafızlarından biri olan Said hicri 54 yılında ölmüştür. Usdu'l - Gabe, c. 5, s. 211.

416 - Sa'd b. Ebi Vakkas, Malik b. Ehyeb-i Kureyşi-i Zührî, annesi Süfyan b. Ümeyye kızı Hamne'dir. O ilk Müslümanlardan olup Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmıştır. Irak savaşına, Celula savaşına, Mısır ve Kufe'nin fethine katılmıştır. Hz. Ali'ye biat etmekten ve Muaviye'nin ısrarına rağmen o hazrete kükfermekten sakınmıştır. Muaviye oğlu Yezid için biat alırken onu zehirleyerek öldürmüştür. Sihah-ı Sitte'de ondan 271 hadis rivayet edilmiştir. Biyografisi için

İmam Hasan (a.s) Kufe mescidinde⁴¹⁹ ve İmam Ali b. Hüseyin⁴²⁰ Şam mescidinde halktan Tathir ayetinin nüzul sebebine tanıklık etmelerini istemiştir.

Resulullah (s.a.a) ve Tathir Ayeti

Resulullah (s.a.a), Tathir ayeti nazil olduktan sonra aylarca Ali'yle Fatıma'nın evine giderek onlara selam ettikten sonra yüksek sesle bu ayeti okuyordu. İbn-i Abbas der ki:

Ben, dokuz ay boyunca Resulullah'ın (s.a.a) günde beş defa, namaz vakitlerinde Ali b. Ebitalib'in evinin önünde durarak "Ya Ehlibeyt; esselamu aleykum ve rahmetullahi ve berakatuh. **"Ey Ehlibeyt, gerçekten Allah, sizden ricsi (günah ve çirkinliği) defetmek ve sizi tertemiz kılmak ister."** Allah size merhamet etsin, namaz vaktidir" söylediğine kendim şahit oldum.⁴²¹

Ebu Hemra'dan da şöyle rivayet edilir:

---

bkz. Usdu'l - Gabe; Sahih-i Müslim, c. 7, s. 120; Ehadis-u Ümm-ül Müminin Aişe, c. 1, s. 356. Tathir ayetiyle ilgili naklettiği rivayet Hasais-u Nesaî, s. 4-5 ve Sünen-i Tirmizî, c. 13, s. 171-172'de geçer.

417 - Enes b. Malik'in Tathir ayeti hakkında naklettiği rivayet Sünen-i Tirmizî, c. 13, s. 248 ve Mecmeu'z - Zevaid, c. 9, s. 206'da kaydedilmiştir.

418 - Kutade, bu ayetin tefsirinde Tefsir-i İbn-i Cerir ve Tefsir-i Siyuti'de, Atiyye Usdu'l - Gabe, c. 3, s. 413'te hayatı anlatılırken, Muakkal b. Yesar Sünen-i Tirmizî, c. 13, s. 248'de...

419 - İmam Hasan'ın halktan şahit olmalarını istemesi Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 172, Mecmeu'z - Zevaid, c. 9, s. 146 ve 172'de geçmiştir.

420 - Ali b. Hüseyin'in annesi Yezdgerd-i Sasanî'nin kızıdır. O hazretin doğumunda annesi ölmüştür. (Zamehşeri'nin Rabi'u'l - Ebrar'ının onuncu bölümü, Necef'in Emirülmüminin kitaphanesinde 2059 sayısında bu kitabın el hattı mevcuttur.) Annesinin ölümünden sonra o hazretin bakımını babasının Gazale ismindeki cariyelerinden biri üzerine almıştır. İmam Ali b. Hüseyin, İmam Hüseyin'in şehadetinden sonra onu evlendirmiştir. Uyun-u Ahbar-i Rıza, c. 2, s. 128. İmam Seccad Ali b. Hüseyin hicri 95 yılında Medine'de şehit edilmiştir. Sihah kitaplarında o hazretten bir kaç hadis nakledilmiştir. İmam Seccad'ın halktan Tathir ayetine tanıklık etmelerini istemesi Tefsir-i Taberi'de geçer. Biyografisi Vefayatu'l - A'yan, c. 2, s. 429 ve Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 303'te kaydedilmiştir.

421 - Bu ayetin ve "ehline emret" ayetinin tefsirinde İbn-i Abbas'ın naklettiği rivayet Siyuti'nin ed-Dürr-ül Mensur'unda kaydedilmiştir.

"Resulullah (s.a.a), Medine'de sabah namazı vakitlerinde, ilk önce Ali'nin evinin önünde durur, ellerini kapının iki tarafına bırakarak yüksek sesle evdekilere hitaben "Namaz vaktidir" söyler ve sonra da Tathir ayetini okurdu. Hazret sekiz ay boyunca bir defa bile böyle yapmadan namaza gitmedi."⁴²²

Ebu Berze de der ki: Ben yedi ay Resulullah'la (s.a.a) namaz kıldım. Bu müddet boyunca Hazret namaz için evden çıktığında devamlı Fatıma'nın evinin önünde durup Tathir ayetini okurdu.⁴²³

Bu müddet Enes b. Malik'ten altı ay⁴²⁴ ve diğerlerinden de daha farklı olarak rivayet edilmiştir.

Bu ayette Allah Tealâ, özellikle peygamberinin döneminde masumların varlığını haber vermiş, Resulullah da (s.a.a) ebasını onların üzerine örterek ve aylarca ashabın gözlerin önünde onların evlerinin önünde Tathir ayetini okuyarak amelen onları tanıtmıştır.

Tathir ayeti ve Ehlibeyt (a.s) hakkında Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen amel ve buyrukları onların masumluğuna en iyi ve en açık delildir. Yine tarihte de Ehlibeyt'in (a.s) masumiyetiyle çelişen hiç bir şey yoktur. Oysa, İslam tarihinin Hilafet Mektebi uleması tarafından kaleme alındığını ve bu kitaplarda genellikle asırlar boyu halifelerin ilgi duyup rıza gösterdikleri konuların ele alındığını bilmekteyiz. Çünkü halifeler, Müslümanların Ehlibeyt'e (a.s) yönelip halife diye onlara biat etmelerinden korkarak hayatları boyunca bütün güçleriyle onların nurlarını söndürmeye çalışmışlardır. Bu nedenle Ehlibeyt İmamlarından (a.s) bazılarını şehit etmiş, bazılarını zindana atmış, bazılarını da derbeder etmişlerdir; özellikle hiç yılmadan,

---

422 - Ebu Hemrâ, Resulullah'ın (s.a.a) azad ettiği köledir. İsmi Hilal b. Haris veya İbn-i Zafer'dir. Tathir ayeti hakkında naklettiği rivayet, hayatı anlatılırken İstiab, c. 2, s. 598, Usdu'l - Gabe, c. 5, s. 174, Mecmeu'z - Zevaid, c. 9, s. 168'de geçer.

423 - Ebu Berze Eslemi'nin isminde ihtilaf vardır. O, hicri 60 veya 64 yılında Basra'da vefat etmiştir. Sihah kitaplarında ondan 20 veya 46 hadis nakledilmiştir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, Cevamiu's - Siyre, s. 280 ve 283. Tahtir ayeti hakkında naklettiği hadis Mecmeu'z - Zevaid, c. 9, s. 169'da nakledilmiş ve bu müddeti on yedi ay belirtmiştir; bu hatanın o hadisi üzerinden yazarlardan kaynaklandığı sanılmaktadır.

424 - Enes b. Malik'ten nakledilen rivayet, Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 3, s. 252, Teyalesi, c. 7, s. 274, h. 2509, Usdu'l - Gabe, c. 5, s. 521 ve İbn-i Cerir ve Siyuti tefsirlerinde bu ayetin tefsirinde kaydedilmiştir.

Müslümanlar'ın minberlerinde, Cuma namazı hutbelerinde Ehlibeyt (a.s) Mektebinin ilk imamı Emirülmüminin Ali'ye (a.s) lanet ve küfredilmesini emreden Emevi halifeleri bu konuda ellerinden geleni esirgememişlerdir. Ve tabii ki, bu arada Şiiler, onları sevenler, imamet ve velayetlerine inananlar Emeviler'in öfke, azap ve işkencesinden günvecede kalmamışlardır.

Fakat bütün bunlara rağmen, Hilafet Mektebi ulemasının yazmış olduğu bu İslam tarihlerinde Ehlibeyt İmamlarına (a.s) en küçük bir yanlışlık, hata, günah ve sapma nispet verilmemiştir; bu ise Allah Tealâ'nın Ehlibeyt İmamlarını (a.s) her türlü günah, çirkinlik ve kötülükten uzak tuttuğuna ve onları tetremiz kıldığını dair inkâr edilmez apaçık delildir. Bu ise, Ehlibeyt (a.s) Mektebi izleyicilerinin, Ehlibeyt İmamların (a.s) masum olduklarına dair ileri sürdükleri en önemli delildir.

Şimdi, Allah Tealâ'nın, Resulü (s.a.a) hakkında **"O, hevedan (kendi istek, düşünce ve tutkularına göre) konuşmaz. O (söyledikleri), yalnızca vahyolunmakta olan bir vahiydir."** (Necm, 3 - 4) buyurduğunu göz önünde bulundurarak o hazretten Ehlibeyt'in (a.s) imameti hakkında nakledilen nasslardan bazılarını inceleyelim.

RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ HALİFELERİ TAYİN ETMEYE VERDİĞİ ÖNEM

Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonraki imam ve halifeleri tanııtma alanındaki nassları incelemeden önce Hazretin kendinden sonraki halifeye duyduğu ilgi hakkında biraz bahsetmemiz yerinde olacak.

Resulullah'tan (s.a.a) sonraki imamet ve önderliğin önem ve hassasiyeti ne Resulullah'a (s.a.a) ve ne de etrafındakilere ve ashabına gizli olmayan en önemli meselelerdendir; Resulullah'ın (s.a.a) bi'setinin başından beri herkes bunu düşünmekteydi. Gördüğünüz gibi Benî Sa'saa kabilesinden olan Beyhare, kendisiyle kabilesinin İslam'ı kabul etmek için, Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilafenin kendilerine bırakılmasını şart koşmuştu. Havze-i Hanefî de Müslüman olması karşısında, Resulullah'tan (s.a.a) sonraki hilafetin hatta çok az bir bölümünün kendisine bırakılmasına rıza göstermişti.

Resulullah (s.a.a) bi'setinin başından beri devamlı kendisinden sonraki halifeyi düşünüyordu; özellikle İslam toplumunun teşkili için izleyicilerinden biat aldığı ilk günde, o hazretin bu hassas ve önemli konuya duyduğu ilgi apaçık belliydi.

Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonraki hilafet konusundaki düşüncelerini Buhari'yle Müslim kendi *Sahih*'lerinde, Nesaî ve İbn-i Mace *Sünen*'lerinde, Malik *el-Muvatta*'da, Ahmet b. Hanbel *Müsned*'de ve diğerleri de kendi kitaplarında kaydetmişlerdir. Biz burada Buhari'nin kendi *Sahih*'indeki sözlerini naklediyoruz:

Ubade b. Samit der ki: "Biz Resulullah'a (s.a.a), sıkıntı ve rahatlık anlarında, üzüntü ve sevinç durumlarında emirlerine itaat edeceğimize, önderlik konusunda Ehlibeyt'iyle (a.s) kavga etmeyeceğimize dair biat ettik."⁴²⁵

Ubade b. Samit, Akabe-i Kübra biatinde⁴²⁶ Ensar'ın güven duyduğu on iki gözeticiden biriydi. O gün Resulullah (s.a.a) kendisine biat eden yetmiş küsur kişiden, Medine'de kendi grubunun sorumluluğunu üzerine almaları için kendi aralarından on iki güvenilir gözetici seçip kendine tanıtılmalarını istemişti.

Resul-i Ekrem (s.a.a) bu seçilenlere buyurdu ki: Her alanda grubunuzun sorumluluğu sizin üzerinizdir. Sizler, İsa b. Meryem'in hevarilerinin üstlenmiş oldukları vazifeyi üstlenmiş bulunmaktasınız...⁴²⁷

"Akabe'de biat konularından biri, Resulullah'tan (s.a.a) sonra önderlik hususunda o hazretin Ehlibeyt'iyle kavga etmememizdi" diyen Ubade b. Samit bu on iki gözeticiden biridir. (En la yunaziul emre ehleh"

Bu hadiste geçen ve Resulullah'ın (s.a.a) Akabe-i Kübra biatinde Ensar'dan yetmiş iki erkek ve iki kadından biat alınca Ehlibeyt'iyle (a.s) kavga etmemelerini vurguladığı "el-emre" sözcüğünden maksat, Benî Saide Sakifesi'nde,⁴²⁸ ele geçirmek için kavga ettikleri hükümet ve önderliktir; oysa Allah Tealâ böyle bir hükümete liyakat ve ehliyeti olanları şöyle anmıştır:

---

425 - Sahih-i Buharî, "ahkam" kitabı, "Keyfe yubau-l imamu'n - nas" bölümü, c. 4, s. 163, h. 1, "el-Usr ve-l Yusr" (sıkıntı ve rahatlık) sözcükleri; Sahih-i Müslim, "imâre" kitabı, "vücubu't - taati'l - umera fi gayr-i masiyeti ve tahrimuha fi-l masiyet" bölümü, h. 41 ve 42; Sünen-i Nesaî, "bey" kitabı, "el-Biat-u ala en la nunaziu'l - emre ehleh" bölümü, Sünen-u İbn-i Mâce, "cihad" kitabı, "el-Bey" bölümü, h. 2866; Muvatta-i Malik, "cihad" kitabı, "et-Terğib-u fi'l cihad" bölümü, h. 5; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 314 ve 316, 319 ve 321 ve c. 4, s. 411. İbade b. Samit'in hayatı Siyer-u E'lam-in Nubala, c. 2, s. 3 ve İbn-i Asakir'in Tehzib'inde, c. 7, s. 207-219'da geçer.

426 - Ubade'nin biyografisi için bkz. İstiab, c. 2, s. 412 ve Usdu'l - Gabe c. 3, s. 106-107.

427 - Tarih-i Taberi, Abrupa basımı, c. 1, s. 1221.

428 - Bu kitabın Muhacirle Ensar'ın Kabile savaşları, Sakife ve Ebubekir'e Biat bölümüne müracaat ediniz.

"Ey iman edenler, Allah'a itaat edin; peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de" (Nisa, 59)⁴²⁹

Resulullah (s.a.a) her ne kadar kendisinden sonraki Ensar'dan olmayan imam ve halifeyi tanıtmaması hikmete aykırı olduğu için -çünkü o gün Resulullah'a biat eden bazılarının ruhi durumları bunu kabul etmeye hazır olmayabilirdi- burada, onu tanıtmamışsa da, ama daha sonraları imam ve emir sahibini tanıttınca onunla kavga etmeyeceklerine dair onlardan söz almıştı.

Yakınlara Uyarı

Resulullah (s.a.a), kendisinden sonraki önder ve emir sahibini, Akabe-i Kübra toplantısından daha küçük bir toplulukta, yakınlarını İslamı kabul etmeye davet ettiği ilk günde tanıtmıştır.

Bu konuyu, Taberî, İbn-i Asakir, İbn-i Esir, İbn-i Kesir, Muttaki-i Hindî gibi bir grup muhaddis ve tarihçiler kendi kitaplarında kaydetmişlerdir.

Taberî kendi *Tarih*'inde bu konuyu Emirülmüminin Ali'nin (a.s) dilinden şöyle kaydeder:

"En yakın hısımlarımı (aşiretini) uyarıp-korkut" (Şuara, 214) ayeti Resulullah'a (s.a.a) nazil olunca o hazret beni çağırarak buyurdu ki: "Ya Ali! Allah Tealâ bana, yakınlarımı uyarmamı ve oları sapmaktan korkutmamı emretti. Bunun güç yitiren zor bir iş olduğunu gördüm; çünkü, bu konuda ağzımı açacak olursam, görmek istemediğim kötü bir hareketle karşılaşacağımı biliyorum. Dolayısıyla sessiz kaldım. Nihayet Cebrail gelerek: "Ya Muhammed! İtaat etmezsen Allah Tealâ seni azaplandıracaktır" dedi. Şimdi bize koyun budundan bir yemekle ayran hazırla. Sonra Abdulmuttaliboğulları'nı davet et de onlarla konuşup Allah'ın emrini kendilerine iletayim."

Ben itaat ederek Resulullah'ın (s.a.a) emrini yerine getirdim ve sayıları -yaklaşık- kırk kişi olan, aralarında Ebutalib, Hamza, Abbas ve Ebuleheb

---

429 - İleride bu ayetin tefsirini Resulullah'tan (s.a.a) nakledeceğiz.

gibi o hazretin amcaları da bulunan Abdulmuttaliboğulları'nı o toplantıya davet ettim.

Bütün misafirler gelince Resulullah (s.a.a) onlar için hazırladığım yemeği sofraya getirmemi emretti. Ben de buyurduğu gibi yaptım. Sonra Resulullah (s.a.a) herkesten önce elini yemek tabağına uzatarak bir et parçası aldı. Hazret o eti dişleriyle bir kaç parçaya ayırdıktan sonra bir tabağa attı. Daha sonra misafirlere dönerek şöyle buyurdu: Allah'ın adıyla başlayın.

Misafirler yiyebildiklerinde o yemekten doyasıya yediler; öyle ki parmak izleri tabaklarında gözükmekteydi.

Ali'nin canını elinde bulunduran Allah'a andolsun onların önüne bıraktıklarım, sadece birisinin iştahını doyurabilecek kadar azdı.

Yemek bitince Resulullah (s.a.a) onlara ayran vermemi istedi. O ayrandan herkes içip susuzluklarını giderdiler. Vallahi o ayran onlardan sadece birisini susuzluğunu giderebilecek kadar azdı.

Sonra Resulullah (s.a.a) konuşmak isteyince Ebuleheb daha önce davranarak, "Arkadaşınız sizi fena bir şekilde sihirledi" dedi. Ebuleheb'in bu sözleriyle oradakiler ayağa kalktılar ve Resul-i Ekrem'in (s.a.a) konuşmasını beklemeden çıkıp gittiler. Onlar gittikten sonra Resulullah (s.a.a) bana buyurdu ki:

"Ya Ali! Bu adam benden önce konuştu, gördüğün gibi ben onlarla konuşmadan dağılıp gittiler. Bu yaptığın yemekten tekrar hazırla ve yarın yine onları yemeğe davet et."

Ben yine Resulullah'a (s.a.a) itaat ederek onları yemeğe davet ettim. O hazret önceki gibi yine yemeği getirmemi istedi; yemeği getirdiğimde önceki gün yaptığı gibi yaptı. Hepsi o yemekten doyasıya yediler. Sonra ayranı getirdim, hepsi içerek

susuzluklarını giderdiler. Daha sonra Resulullah (s.a.a) şöyle konuştu:

"Ey Abdulmuttaliboğulları! Vallahi bütün Arapların arasında, akrabalarına, benim size getirdiğimden daha iyisini getirmiş olan bir genç yoktur. Ben sizin için dünya ve ahiret yurdunun hayırını getirdim ve Allah Tealâ bütün bu hayırları elde etmeniz için sizi O'na davet etmemi emretti bana. Şimdi bu önemli meseleyi yerine getirmek için hanginiz bana yardım edecek de aranızda benim kardeşim, vasim ve halifem olacak?"

Hiç kimse Resulullah'ın (s.a.a) önerisini kabul etmedi; hepsi onu reddetti. Ben yaş bakımından hepsinden küçüktüm; yaşlı gözlerimle, "Ben" dedim. "Ya Resulullah! Bu konuda ben senin yardımcın olacağım."

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) ensemden tutarak oradakilere dönüp şöyle buyurdu: "Bu sizin aranızda benim kardeşim, vasim ve halifemdir; o halde emrini dinleyin ve ona itaat edin."

Oradakiler, kahkahalar atarak yerlerinden kalktılar ve evden çıkarken Ebutalib'e dönerek, "Sana, oğluna itaat etmeni ve onun emrini yerine getirmeni emrediyor" dediler.⁴³⁰

Bi'setin üçüncü yılında vuku bulan bu davet, Resulullah'ın (s.a.a) halkı açıkça İslam'a ilk davetiydi. O hazret bu davette kendisinden sonraki imam ve önderi de akrabalarına ilk kez tanıtıyordu.

Evet, Resulullah (s.a.a) hicretin üçüncü yılında böyle yaptı; fakat bu olaydan on yıl geçtikten sonra, İslam toplumunun teşkili için Ensar'dan biat alırken kendisinden sonraki imamın ismini ağzına almadı. Çünkü bu imam Ensar'dan değildi. Ve o günün toplumu kabile

---

430 - Tarih-i Taberi, Avrupa basımı, c. 1, s. 1171-1172; Tarih-i İbn-i Asakir, Muhammed Bâkır Mahmudi incelemesi, c. 1, İmam'ın biyografisinde; Tarih-i İbn-i Esir, c. 2, s. 222; Şerh-u Nehc-il Belağa-i İbn-i Ebi'l Hadid, c. 3, s. 263; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 3, s. 39 -Bu kitapta Resulullah'ın İmam Ali (a.s) hakkındaki buyruğunu silerek yerine "böyle, böyle" yazmıştır. Kenzu'l - Ummal-i Muttaki Hindî, c. 15, s. 100, 115 ve 116 ve, s. 130'da şöyle kaydeder: "Benden sonra kardeşim, arkadaşım ve sizin önderiniz." Sire-i Halebiyye, Beyrut İntişarat-i İslamiyye, c. 1, s. 285.

ve kavmiyetçilik temeli üzerine kurulmuş olduğundan Resulullah'ın (s.a.a) onlardan kendi kabilelerinden olmayan birisi için biat alması hikmet ve ileri görüşlülükle bağdaşmazdı. İşte bu nedenle Resul-i Ekrem (s.a.a) sadece biat, hükümet ve önderlik konusunda kendisinden sonraki emir sahibiyle kavga etmeyeceklerine dair onlardan söz almakla yetindi.

Resul-i Ekrem (s.a.a), Bedir savaşında ashabıyla müşavere ettiği gibi ailevi toplantısında Kureys'i uyarırken kendisinden sonraki vasi ve halifesini akrabalarına tanıttı. Resulullah (s.a.a) o savaşın sonucunu bildiği ve toplantıdan sonra müşriklerin ileri gelenlerinin başlarının düştüğü yeri ashaba gösterdiği halde ilk önce "ne yapmalıyız" diye onlarla müşavere etti. O hazret burada da aynı şeyi yaptı. Yani, kendisine yalnız Hz. Ali'nin (a.s) yardım edeceğini bildiği halde, tebliğ konusunda kendisine yardım etmeyi, kendisinden sonraki vasi ve halifesinin tayinini için şart koşup bunu kabul edenlerin ileri çıkmasını istedi. Fakat onların hepsi bundan sakınıp sadece amcası oğlu Ali buna hazırlığını ilan edince onun ensesini tutarak yukarıda söylediklerimizi dile getirdi; onlara da Ali'ye (a.s) itaat etmelerini ve emrini yerine getirmelerini emretti.

Yukarıda söylenenleri göz önünde bulundurduğumuzda, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) kendisinden sonraki imamet ve önderlik konusuna ne kadar önem verdiğini, yine Resulullah'ın (s.a.a) bu önderi bütün özellikleriyle tanıttığını, başka bir yerde kendisinden sonraki imam ve önderle kavga etmeyeceklerine dair halktan söz aldığını ve kendisinden sonra, hilafete göz dikenlere karşı koyduğunu görmekteyiz.

Şimdi, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinden sonraki halife ve imamın tayinine ne kadar önem verdiği anlamak için o hazretin savaşlara giderken Medine'yi terkettiğinde ne yaptığını ve Medine'de olmadığı bir kaç gün için kendi yerine kimi, nasıl tayin ettiğini inceleyelim.

Savaşlarda Resulullah (s.a.a) Medine'de Kendi Yerine Kimleri Geçirdi

Hicretin İkinci Yılı

Allah Tealâ, hicretin ikinci yılının safer ayında Resulullah'a (s.a.a) müşriklerle savaşmasını emretti. Bu nedenle Resul-i Ekrem (s.a.a)

Muhacirlerle birlikte, Kureyş'in ticaret kervanına saldırı düzenleyip o ayda Veddan ve Ebva'ya⁴³¹ kadar ilerledi.

1- Resulullah (s.a.a) Medine'den çıkınca on beş gün boyunca Hazrec kabilesinin reisi Sa'd b. Ubade'yi bıraktı.

2- Aynı yıl Rabiulevvel ayında vuku bulan Bevat gazvesinde, Avs kabilesinin rislerinden Sa'd b. Muaz'ı kendi yerine seçti.⁴³²

3- Kurz b. Cabir-i Fehrî, Medine etrafına baskın yaparak halkın mallarını çalıyordu. Resulullah (s.a.a) azad ettiği kölesi Zeyd b. Haris'i kendi yerine oturarak Kerz'i takibe koyulup Sefvan'a kadar ilerledi. Ama Kurz kaçmayı başardı ve yanındaki halkın mallarını da beraberinde götürdü.⁴³³

4- Cemadilula veya Cemadissani ayında Zulaşire gazvesinde Ebu Seleme-i Mahzumi'yi kendi yerine oturarak Şam'a doğru hareket etmekte olan Kureyş kafilesine saldırmak için Medine'den çıktı. Fakat müşriklerin kafilesi kaçmaya muvaffak oldu ve kabile Şam'dan dönüşte Bedir denen yerde savaş oldu.⁴³⁴

5- Bedr-i Kübra gazvesinde gözleri kör olan İbn-i Umm-u Mektum'u Medine'de yerine geçirmiş ve kendisi bu gazvede on dokuz gün Medine dışında kalmıştır.⁴³⁵

---

431 - Ebva, Medine'nin 23 mil uzaklığında bir kasabaydı. Resulullah'ın (s.a.a) annesi Amene'nin mezarının bulunduğu Feraz etrafında bir yerd. Veddan da Ebva'nın altı mil uzaklığında, Cuhfa mahallelerinden bir kasabaydı. Mu'cemu'l - Buldan-i Hamevî.

432 - Bevvat, Şam yolu üzerinde Cehine dağlarından Medine'nin doksan altı mil uzaklığında bir yerdir. Bu gazvede, Resulullah (s.a.a) açıkça ashabının kabile duygularını gözetmiştir.

433 - Bu gazve, o yılın Rabiulevvel ayında Bevat gazvesinden sonra vuku buldu. Sefvan, Bedr etrafında bir çöldür. Şunu da hatırlatalım ki, Kurz daha sonra Müslüman oldu; Mekke'nin fethinde Resulullah'ın (s.a.a) safında yer aldı ve orada da öldürüldü. Bkz. İbn-i Hazm'ın Cemhere'si, Benî Muharib b. Fehr'in soyunu sayarken; İsabe, biyografisini anlatırken.

434 - Zulaşire, et-Tenbih kitabında yazıldığı üzere Medine'nin 108 mil uzaklığında, Yenbeğ bölgesinde bir yerdir. Ebu Seleme-i Mahzumi'nin ismi Abdullah b. Abdused'dir. Annesi, Abdulmuttalib kızı ve Resulullah'ın (s.a.a) halası Birre'dir. Ebu Seleme ilk önce Habeş'e, daha sonra Medine'ye hicret etti ve Bedir savaşına katıldı. Uhud savaşı için de hareket ettiyse de eceli bu fırsatı vermedi ve hicretin üçünde Cemadilahir ayında öldü. Biyografisi Usdu'l - Gabe'de kaydedilmiştir.

435 - Resulullah (s.a.a), Ramazan ayının üçünde Medine'den ayrılmış, Ramazan ayının on yedisi Cuma günü Bedir savaşında müşrikleri yenilgiye uğratmıştır.

6- Benî Kinka' gazvesinde Ebu Lubabe-i Ensarî'yi Medine'de kendi yerine bırakmıştır.⁴³⁶

7- Suveyk gazvesinde Ebu Lübabe-i Ensarî'yi⁴³⁷ kendi yerine geçirdi. Bu savaşta Resulullah (s.a.a) nezrini yerine getirmek amacıyla Mekke'den dışarı çıkmış olan Ebusüfyan'la savaşmak için Medine'den çıkmıştı.

Ebusüfyan, Bedir savaşında öldürülen adamlarının intikamını almaya kadar güzel kokulardan ve kadınlardan sakınmayı nezretmişti. Dolayısıyla iki yüz atıyla Medine üzerine hareket etti ve Ariz'e⁴³⁸ kadar da ilerledi. Yolda Resulullah'ın (s.a.a) kendisine doğru geldiğini haber verdiklerinde Mekke'ye doğru kaçarken hafif olmak için un tulumlarını bırakarak kaçtılar. Bu yüzden bu savaşa "un savaşı" anlamında "Suveyk gazvesi" ismi verildi.

Hicretin Üçüncü Yılı

8- Hicretin üçüncü yılının Muharrem ayının on beşinde İbn-i Ümm-ü Mektum'u kendi yerine bırakarak Kerkeretu'l - Keder gazvesine katılmak ve Selim'le Gafan kabileleriyle savaşmak için Medine dışına çıktı. Bu kabilenin mensupları korkudan kaçınca malları Resulullah'ın (s.a.a) eline geçti ve savaşmadan Medine'ye döndüler.⁴³⁹

9- İbn-i Ümm-ü Mektum'u Cemadiulahır ayında on gün kendi yerine bırakarak kendisi Selimoğullarını takip etmek için Feran gazvesinde Medine'den çıkmıştır. Bu gazvede düşman korkudan çakmış Müslümanlarla savaşma cesaretini gösterememiştir.⁴⁴⁰

---

436 - Tarihçiler şöyle yazar: Yahudiler Medine'ye ilk girişlerinde Medine'nin alçak bölgelerine yerleşmişlerdi; fakat daha sonra havanın kötü olması sebebiyle şehrin yüksek bölgelerine göçtüler. Benî Nezir Buthan'a ve Benî Kureyze ise Mehzur'a yerleştiler. Benî Nezir bağlar ve taşla sağlam evler yapmaya başladı; fakat Resulullah (s.a.a) savaşarak onları oradan çıkardı. Bkz. Mu'cemu'l - Buldan, "Buthan" ve "Mehzum" kökleri.

437 - Ebu Lübabe, Beşir veya Abdulmunzir, Akabe-i Kübra'daki on iki gözeticiden biriydi. Biyografisi Usdu'l - Gabe'de geçer.

438 - Ariz, Medine çölüne denirdi. Bkz. Mu'cemu'l - Buldan, "Ariz" kökü.

439 - Kerkeret-il Keder, Irak'tan Mekke'ye sekiz günlük yol üzerinde Benî Selim kabilesinin toplandığı merkezdi. Resulullah (s.a.a) Muharrem ayının on beşinde oraya girmiştir. Bkz. Mu'cemu'l - Buldan, "Kerkere" kökü.

440 - Feran Fer-i Zi Mecaz bölgesinde Selimoğulları kabilesinin merkeziydi. Bkz. Mu'cemu'l - Buldan, "Feran" kökü.

10- Necd bölgesinde Zi'l-emr gazvesinde Osman b. Affan'ı kendi yerine bırakarak Gatfan kabilesiyle savaşmak için Medine'den çıktı. Resulullah (s.a.a) bu savaşta on gün Medine'ye dönmedi. Düşman ise bir şey yapamadan kaçtı.

11- Uhud gazvesinde İbn-i Ümm-ü Mektum'u bir gün kendi yerine geçirerek Medine'nin bir mil uzaklığındaki Uhud dağı eteğinde müşriklerle savaştı.

12- Hemrau'l - Esed gazvesinde yine İbn-i Ümm-ü Mektum'u kendi yerine bırakarak yeni bir saldırı için Medine'ye doğru hareket eden Ebusüfyan'la savaşmak için Medine'nin on mil uzaklığındaki Hemrau'l - Esed bölgesine gitti. Ebusüfyan'la beraberindekiler kaçtılar; Resulullah (s.a.a) onların geri dönmeyeceklerinden emin olmak için orada üç gün bekledikten sonra Medine'ye döndü.

Hicretin Dördüncü Yılı

13- Benî Nezir gazvesinde İbn-i Ümm-ü Mektum'u kendi yerine bırakarak Medine'nin iki mil uzaklığındaki Ğars bölgesinde Benî Nezir Yahudileri'ni on beş gün kuşatmada tuttuktan sonra onları oradan çıkardı.⁴⁴¹

14- Üçüncü Bedir gazvesinde Abdullah b. Revahe-i Ensarî'yi⁴⁴² on altı gün kendi yerine bırakarak Uhud savaşında Ebusüfyan'ın, bir yıl sonra Bedir'de o hazretle savaşmaya geleceği yönündeki sözü üzerine sekiz gün Bedir'de beklemiş, fakat bu maksatla Mekke'den hareket edip Asfan'a kadar ilerleyen Ebusüfyan görüşünü değiştirerek Resulullah'la (s.a.a) savaşmadan Mekke'ye dönmüştür.

---

441 - Benî Nezir Yahudilerinin evleri, Medine'nin iki mil uzaklığındaki Kaba kasabasında Ğars kuyusunun yanında idi. Kaba ismini de o kuyunun isminden almışlardır. Bkz. Mu'cemu'l - Buldan, "Ğars" ve "Kaba" kökleri.

442 - Abdullah b. Revahe-i Ensarî-i Hazreci, Akabe biatında Benî Haris kabilesinin gözeticisi olarak Resulullah'a (s.a.a) tanıtıldı. Abdullah b. Revahe Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmış, Mute savaşında Resulullah'ın (s.a.a) kumandasından biriydi; o, sonunda şehadet derecesine ulaşmıştır. Biyografisi için bkz. İstiab ve Usdu'l - Gabe.

Hicretin Beşinci Yılı

15- Zat-u'r - Rika⁴⁴³ gazvesinde Osman b. Affan'ı Medine'de on beş gün kendi yerine bırakarak kendisi o yılın Muharrem ayının onunda Medine'den çıktı. Resulullah'ın (s.a.a) kendilerine doğru hareket ettiğini haber alan Araplar o hazretle karşılaşma cesaretini gösteremeyerek kaçıp derelere dağıldılar.

16- Duvmetu'l - Cundel gazvesinde⁴⁴⁴ İbn-i Ümm-ü Mektum'u kendi yerine bırakarak kendisi Medine'den Şam'a doğru hareket halinde olan Müslümanların ticaret kafilesine saldıran Ekider b. Abdulmelik-i Nasrai'yle savaşmaya gitmiştir. Ekider kaçtı ve Resulullah (s.a.a) bir kaç gün Duvmetu'l - Cündeb'de kaldıktan sonra Medine'ye döndü. Bu, Resulullah'ın (s.a.a) Rumların bölgesindeki ilk gazvesi sayılıyordu.

17- Hicretin beşinci yılının Şaban ayının ikisinde Mureysa suyunun⁴⁴⁵ kenarında vuku bulan Benî Mustalak gazvesinde Zeyd b. Harise'yi kendi yerine bırakarak Medine'den çıkmıştır.

18- Hicretin beşinci yılında Şevval veya Zilkaade ayında vuku bulan Hendek gazvesinde, yine İbn-i Ümm-ü Mektum'u Medine'de kendi yerine bırakmış, kendisi Hendek'te Ahzab'la savaşmıştır.

19- Zilkaade ayına yedi gün kala Medine yakınlarında vuku bulan Benî Kureyze gazvesinde Eburehm-i Gaffarî'yi⁴⁴⁶ kendi yerine seçerek kendisi on beş gün veya daha fazla Benî Kureyze'yi muhasara'da tutmuştur.

---

443 - Zatu'r - Rika, Sa'd ve Şakre tarafında Nuhayl bölgesinde kırmızı, siyah ve beyaz lekeleri olan bir dağın ismidir. Bu gazve et-Tenvih ve el-İşraf kitaplarında genişçe anlatılmıştır.

444 - Duvmetu'l - Cündel, beş fersah uzaklıkta Cündel'de sağlam bir kaleydi. Dimaşk'e yedi menzil ve Medine'ye on beş günlük yol uzaklığında yer almıştı. Bkz. Mu'cemu'l - Buldan, "Duvme" kökü. Bu gazvenin şerhi için bkz. Mesudi'nin el-İşfa'ı ve et-Tenbih.

445 - Mureysa, Ferğ yolu üzerinde, Medine'ye sekiz bord uzaklıkta bir suyun ismidir.

446 - Ebu Rehm-i Gaffari'nin ismi Külsüm b. Hasin'di. Resulullah'ın (s.a.a) Medine'ye gelmesinden sonra Müslüman olmuştur. O, Uhud savaşında, boğazına bir ok isabet etmesi sonucu yaralanmıştır; Resulullah (s.a.a) onun yarasını mübarek ağzının suyuyla tedavi etmiştir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe.

Hicretin Altıncı Yılı

20- Asfan⁴⁴⁷ yakınlarındaki Benî Lehyan gazvesi'nde⁴⁴⁸ İbn-i Ümm-ü Mektum'u yerine bırakarak on dört gün Medine dışında kaldıktan sonra Medine'ye dönmüştür.

21- İbn-i Ümm-ü Mektum'u beş gün kendi yerine bırakarak Medine'ye iki günlük yol uzaklığında Zî Gard gazvesine⁴⁴⁹ gitmiştir.

22- Hudeybiyye gazvesinde⁴⁵⁰ de Ümm-ü Mektum'u kendi yerine geçirmiştir.

Hicretin Yedinci Yılı

23- Medine'nin 96 mil uzaklığındaki Hayber gazvesinde Resulullah (s.a.a), Siba b. Urfute'yi⁴⁵¹ kendi yerine bırakarak savaş ve sulh yoluyla Hayber'in sağlam kalesini fethettikten sonra Vadiu'l - Kara'ya doğru ilerledi ve orayı da kuşatarak fethetti. Daha sonra Şam'ın sekiz menzil uzaklığında ve Medine'yle Şam arasında yer alan Tima ahalisi o hazretle sulhetteler; Resulullah (s.a.a) da onların önerisini kabul etti.

24- Yine Siba b. Urfute'yi Medine'de kendi yerine geçirerek Zilkaade ayının altısında Umretu'l - Gaza gazvesi için Medine'yi terketmiştir.

---

447 - Afsan, Mekke'yle Medine arasında bir yerdir; Asfan'ın dakik olarak nerede yer aldığı ihtilaf vardır. Mu'cemu'l - Buldan, "Asfan" kökü.

448 - Lehyanoğulları kabilesinin soyu İbn-i Hazm'ın Cemhere'sinde, Mısır, 1382 yılı basımı, s. 196-198'de geçer.

449 - Zî'l-Kered'de, Uyeyne b. Hisn-i Fezari'nin yağma yapması üzerine Resulullah (s.a.a) onunla savaşmak için Medine'den çıkmıştır. Daha geniş bilgi için bkz. Mesudi'nin el-İşfar'ı ve Tenbih.

450 - Resulullah (s.a.a) Zilhacce ayının biri Pazartesi günü Umre yerine getirmek için Mekke'ye doğru hareket etti, fakat müşriklerin engellemesiyle karşılaşınca Mekke'nin dokuz mil uzaklığındaki Hudeybiyye'de ikamet ederek ashabından ölünceye kadar savaşmaları ve direnmeleri için biat aldı; ama müşriklerin elçisi gelince savaşı bırakıp barış yaptılar. Barış maddelerinden biri, Müslümanların o yıl Medine'ye dönüp Mekke'ye gelecek yıl gelmeleriydi.

451 - Resulullah (s.a.a) Hayber ve Tima'ya gittiğinde onu Medine'de kendi yerine geçirmişti. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe.

Hicretin Sekizinci Yılı

25- Mekke'nin fethinde Ebu Rehm-i Gaffarî'yi kendi yerine seçmiştir.

26- Mekke'nin fethinden sonra Resulullah (s.a.a) Hevazun'a doğru giderek Huneyn savaşını⁴⁵² yapmıştır. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu gazvede Medine'de kendi yerine Ebu Rehm-i Gaffarî'yi bırakmıştı.

27- Medine'nin 90 fersah uzaklığında bulunan Tebuk savaşında, yerine Ali b. Ebutalib'i bırakmıştır. Tebuk savaşı, Resulullah'ın (s.a.a) son gazvesidir. Hayber gazvesiyle Vadi'l - Kıra gazvesini iki gazve sayacak olursak Resulullah'ın (s.a.a) gazvelerinin sayısı 28'dir, aksi durumda 27'dir.

* * *

Resulullah'ın (s.a.a) Medine'de olmadığı durumlarda kendi yerine bıraktığı kimselerin isimlerini Mesudî'nin *el-İşraf* ve *et-Tenbih* kitaplarının, hicretin ikinci yılından sekizinci yılına kadar vuku bulan olaylar bölümünden naklettik. Elbette Mesudî, Resulullah'ın (s.a.a) gazvelerde kendi yerine bıraktığı kimselerin isimler konusunda bazı tarihçilerle ihtilaf etmektedir. Faka Resulullah'ın (s.a.a), Tebuk savaşında Ali b. Ebutalib'i (a.s) kendi yerine bırakmış olmasında Hanbelilerin imamı Ahmed b. Hanbel'le aynı görüştedir. Ahmed b. Hanmel kendi *Müsned*'inde Sa'd b. Ebi Vakkas'tan naklen şöyle yazar:

Resulullah (s.a.a) Tebuk savaşı için Medine'den çıkınca, Medine'de kendi yerine Ali b. Ebutalib'i (r.a) seçti. Ali, o hazrete dedi ki: "Ya Resulullah! Ben her yerde sizin yanınızda olmak istiyorum." Resulullah buyurdu ki: "Sen bana nispet Harun'un Musa'ya menziletinde olmak istemez misin; ama benden sonra peygamber yoktur."⁴⁵³

Buhari de *Sahih*'inde Sa'd b. Ebi Vakkas'tan şöyle nakleder:

Resulullah Tebuk'a doğru hareket edince, Medine'de kendi yerine Ali'yi tayin etti. Fakat Ali dedi ki: "Beni kadınlarla çocukların arasında mı bırakıyorsun?" Resulullah, "Bana nispet Harun'un

---

452 - Huneyn, Mekke'ye üç günlük yol uzaklığında Zi'l Mecar tarafında bir derenin ismidir.

453 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 177.

Musa'ya menziletinde olmak istemez misin; şu farkla ki, benden sorna peygamber yoktur?" buyurdu.⁴⁵⁴

Müslim de Sa'd b. Ebi Vakkas'ın sözünü kendi *Sahih*'inde şöyle kaydeder:

Resulullah (s.a.a) gazvelerinin birinde Medine'de yerine Ali b. Ebitalib'i bıraktı. Ali, Resulullah'a dedi ki: "Ya Resulullah! Beni kadınlarla çocukların arasında mı bırakıyorsun?" Peygamber ona dedi ki: "Benim için Harun'un Musa'ya menziletinde olmayı istemez misin; şu farkla ki artık benden sonra peygamber yoktur?"⁴⁵⁵

* * *

Böylece, Resulullah'ın (s.a.a) hatta savaşlara katılmak amacıyla bir kaç gün Medine'den çıktığında, birini kendi yerine tayin ettiğini ve kendisi olmadığı zaman içerisinde halkın ona müracaat etmesini istediğini görüyoruz. Hatta Resul-i Ekrem (s.a.a) bir gün veya bir kaç saat için Medine'den çıktığında işleri yürütmesi için birini kendi yerine bırakıyordu. Yine o hazret Medine'ye bir mil uzaklıktaki Uhud savaşında bile, kendisi savaşırken halkın işleriyle uğraşması için birini kendisine halife etmiştir. Veya Hendek savaşında, Resulullah (s.a.a), kendisi Medine'deki Hendek'te Kureyş müşrikleriyle savaşırken halka işlerinde müracaat etmeleri için bir merci tayin etmiş, kendisi rahat bir kafayla savaşla meşgul olmuştur.

Buna binaen, eğer Resulullah (s.a.a) bir kaç saatliğine bile olsa veya kendisi Medine'de savaşırken yerine birini tayin ediyorduyorsa, ümmetini her zaman için terkettiğinde ne yapmıştır acaba? Onları başsız ve perişan bir vaziyette bırakarak onlar için bir merci tayin etmemiş midir sahi?! Bu konuyu, kitabımızın ilerideki bölümlerinde inceleyeceğiz.

---

454 - Sahih-i Buharî, Kitab-u Bidu'l - Halk, Gazvetu't - Tebuk, c. 3, s. 58.

455 - Sahih-i Müslim, "fezail" kitabı's - Sahabe, h. 32; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 173, 182 ve 330 ve c. 4, s. 153; Müsned-i Ebu Davud, c. 1, s. 29; Hilyetu'l - Evliya-i Ebu Nuaym, c. 7, s. 195 ve 196; Tarih-u Bağdad, c. 11, s. 432; Hasais-u Nesaî, s. 8 ve 16; Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 3, k. 1, s. 15.

RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ VELİYY-İ EMR'İ TAYİN EDEN NASSLARI

Bahsimize, peygamberlerin (a.s) kendilerinden sonra ümmetlerine vasi ve emir sahibi tayin etme yolundaki girişimleriyle başlıyoruz.

Önceki Ümmetlerde Vasiyet

Mesudî, Hz. Adem'den (a.s) son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.a) kadar peygamberlerin (a.s) veli ve vasilerinin isimlerini ard arda getirerek onlar hakkında şöyle yazmıştır:

"Adem'in vasinin ismi, İbrice Şeys denilen Hibetullah'tı.

İbrahim'in vasisi, İsmail'di.

Yakub'un vasisi, Hz. Yusuf'tu.

Musa'nın vasisi, Hz. Yusuf'un torunlarından Yu'şa b. Nun b. Efrahim b. Yusuf'du (a.s); Hz. Musa'nın karısı Sefvera ona karşı kıyam etti.

Hz. İsa'nın vasisi, Şemun'du.

Peygamberlerin sonuncusunun (s.a.a) vasisinin ismi Ali b. Ebitalib ve ondan sonra onun on bir oğludur (a.s).⁴⁵⁶

---

456 - İsbatu'l - Vasiyyet, Necef - Hayderiyye basımı, s. 5-70. Ebu'l Hasan Ali b. Hüseyin Mesudî, meşhur sahabi Abdullah b. Mesud'un torunlarından. Mesudî kameri 346 yılında vefat etti; biyografisi Tabakat-uş Şafiiyye, c. 2, s. 307'de kaydedilmiştir. Mesudî'nin mutezile mezhebinden olduğu söylenir. Fevatu'l - Vefeyat, c. 2, s. 45, Mu'cemu'l - Udeba, c. 13, s. 94'te onun bu kitabına işaret edilmiş, "bey" kitabın fi Esmâ-il Eimme kitabının da onun olduğu söylenmiştir.

Şimdi bu vasilerden üçüne kısaca değinelim.

1- Hz. Adem'in (a.s) Vasisi Şeys

Yakubî, Hz. Adem'in (a.s) Şeys peygambere vasiyeti hakkında şöyle yazar: "Adem'in ölüm vakti gelince... Şeys'i kendine vasi tayin etti." Taberî de yazar ki: "İbrice, Şeys denilen Hibetullah Adem'in vasisiydi. Adem ona vasiyet etti ve vasiyetnamesini yazdı. Denildiğine göre, Şeys, babası Hz. Adem'in vasisiydi.

Mesudî, vasiyet ve Hz. Adem'in ölümüyle ilgili şöyle yazar: Adem, Şeys'e vasiyet ettikten sonra ölünceye kadar vasiyetini diğerlerinden gizledi..."

İbn-i Esir de yazar ki: "Şeys, Allah'ın bağışı anlamındadır. Şeys, Adem'in (a.s) vasisiydi; Adem (a.s), ölüm vakti ulaşınca Şeys'i kendine vasi ve halife etti.

İbn-i Kesir de Hz. Adem'in hayatı ve Şeys'e vasiyeti hakkında şöyle der: "Şeys, Allah'ın bağışı anlamına gelir. Adem'in (a.s) ölüm vakti ulaşınca oğlu Şeys'i kendine vasi ve halife etti.

2- Hz. Musa'nın (a.s) Vasisi Yu'şa b. Nun

a- Tevrat'ta Yu'şa b. Nun: Kamus-i Mukaddes kitabında, "Yu'şa" sözcüğünde Tevrat'tan naklen şöyle geçer: Yu'şa b. Nun, Musa'yla birlikte Sina dağındaydı ve Harun'un döneminde buzağıya tapmayla bulaşmadı.

Ve Sıfır-ı Aded'in yirmi yedinci eshahının sonunda, Allah tarafından Musa'nın vasisliğine atandığı geçer. (Bu atamanın fotokopisi bu kitabın orijinalinde geçer; biz tercümesini getiriyoruz.)

"Musa Allah'la konuştu; Allah'ım, bütün insanlara ve topluluklarına, giriş ve çıkışlarında, her işlerinde ön ayak olacak bir kişiyi belirt, toplulukları çobansız bir sürü gibi olmasın. Allah, Musa'ya dedi ki, Yu'şa b. Nun böyle bir güce sahip bir gençtir, elini ona sür. Ve onu kahin "Eliazar" ve bütün cemaatın (İsrailoğulları'nın) karşısından ve gözleri önünde kendine vasi ilan et. Sonra, ona kendi heybet

---

İbn-i Hacer Kitabu'l - Mizan, c. 4, s. 224'te, Mesudî'nin Tayinu'l - Halife adlı bir kitabı olduğunu yazar. Bu kitab ez-Zeria adlı eserde İsbatu'l - Vasiyyet diye anılmıştır.

ve gücünden ver ki bütün İsrailoğulları ona itaat etsin de "Eliazar"dan öne geçsin. Ve Allah'tan onun arzularının gerçekleşmesini iste ki, bütün İsrailoğulları onunla birlikte olsunlar ve onun emriyle her işi yapsınlar. Musa Allah'ın emrine uydu ve Yu'sa'yı alarak kahin "Eliazar" ve bütün İsrailoğulları karşısında tuttu. Ve Allah'ın Musa'ya dediği gibi iki elini onun ellerine sürerek onu kendine vasi etti."⁴⁵⁷

Yu'sa b. Nun'un öyküsü, İsrailoğulları'nın işlerini üstlenmesi ve savaşları .*Sıfr-i Yu'sa b. Nun*'un yirmi üçüncü Eshah'ında geçer.

b- Kur'an'da ve Diğer İslam Kaynaklarında Yu'sa b. Nun: İbranice olan Yu'sa ismi Kur'an'da Arapçalaştırılmış, En'am suresinin 86'ncı ayetinde ve Sâd suresinin 48'inci ayetinde "Elyes" olarak gelmiştir.

Yakubî kendi *Tarih*'inde c. 1, s. 46'da şöyle yazar: Musa'nın ölüm vakti ulaşınca Allah Azze ve Celle, ona, Yu'sa b. Nun'u Kubbe-i Rumman'ın içine çağırmasını ve bereketinin Yu'sa b. Nun'un bedenine intikal etmesi, onu vasi tayin etmesi ve İsrailoğulları'nın işlerini onun üzerine bırakması için elini onun bedenine sürmesini emretti.

H. Muhammed'in (s.a.a) Vasisiyle H. Musa'nın Vasisinin Benzerlikleri

Yu'sa b. Nun, Musa'yla (a.s) birlikte Sina dağındaydı ve asla buzağıya tapmadı. Allah Tealâ, H. Musa'ya, Allah'a tapanların, çobanı olmayan sürü gibi olmaması için kendisinden sonra Yu'sa b. Nun'u kendisine vasi etmesini emretti.

H. Ali (a.s) de Hira dağında Resulullah'ın (s.a.a) beraberindeydi ve hiç bir zaman hiç bir puta tapmamıştır. Allah Tealâ da, Resulüne veda haccından dönüşte hacıların karşısında Ali'yi (a.s) kendisinden sonra vasisi ve ümmetin önderi tanıtmasını, İslam ümmetini başsız bırakmamasını emretti. Resulullah (s.a.a) da itaat ederek Gadir-i Hum'da, Ali'yi (a.s) kendisine vasisi tayin etti.

Gerçekten ne kadar da doğru buyurmuştur Resulullah (s.a.a):

---

457 - Tevrat, Kitab-u Mukaddes, Beyrut, Amerikalı basımevi, m.1907.

"Yakında İsrail oğullarının başına gelen şey
aynen benim ümmetimin de başına gelecektir..."⁴⁵⁸

3- Hz. İsa'nın (a.s) Vasisi Şem'un

a- İncil'de Şem'un: Kamus-i Kitab-i Mukaddes'te, "Şem'un" sözcüğünde bu isimle on kişi sayılmıştır; bunlardan biri Şem'un Petros'tur. Bu isim Tevrat'ta "Sem'un" diye geçer. İncil-i Meta'da, onuncu Eshah'da şöyle geçer:

"Sonra -İsa- on iki öğrencisini çağırarak, kötü ruhları kendilerinden uzaklaştırmaları ve bütün hastalıkları iyileştirmeleri için onlara güç ve kötü ruhlarla karşılaşma kuvveti verdi. Onun on iki sefirinin isimleri şöyledir: Birincisi Petrus denilen Sem'an..."

Yuhenna incili'nde, 21. Eshahta, (sayı: 15-18) Hz. İsa'nın Şem'un'a, "Sürünün sorumlusu ol" şeklinde vasiyet ettiği geçer. Hz. İsa (a.s) burda demek istiyor ki, "Bana iman edenlerin sorumluluğunu üstlen." Yine *Kamus-i Kitab-i Mukaddes'te*, "İsa onu (Şem'un'u) kilisenin önderli etti" diye geçer.

b- İslam Kaynaklarında Şem'un: Yakubî kendi *Tarih*'inde Şem'un'u "Semman'us Sefa" diye anmıştır. Mes'udî de der ki: "Yunanca Şem'un ve Arapça Sem'an olan Petrus Roma'da öldürüldü."⁴⁵⁹

Yine *Mu'cemu'l - Buldan*'da, "Sem'an'ın manastırı" sözcüğünde şöyle geçer: Sem'an manastırı, Dimaşk yakınlarındadır. Bu manastıra mensup olan Sem'an Hristiyanlar'ın ileri gelenlerinden biriydi; onun Şem'un-i Sefa olduğu söylenmektedir.

* * *

Burada örnek olarak geçmiş ümmetlerin peygamberlerinin vasilerinden üçüne değindik.

Bunları göz önünde bulundurarak, bütün o peygamberler arasında Resulullah (s.a.a) onların aksine hareket eden, kendinden sonra bir önder ve imam tayin etmeden ümmetini kendi hallerine bırakan tek peygamber olamazdı. Resul-i Ekrem (s.a.a), hatta savaşlara katılmak

---

458 - Yazarın, bu konuda genişçe bahseden "Yüz Elli Uydurma Sahabi" (Farsçası) adlı tercümesi, c. 3, s. 21-52.

459 - Tarih-i Mesudî, c. 1, s. 343.

amacıyla çok kısa bir süre için bile olsa Medine'den çıkarken o günün küçük İslam toplumu için kendi yerine devamlı birini tayin ediyordu.

O halde, kesinlikle peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed (s.a.a) büyük İslam toplumunu, kendinden sonra onlar için bir imam ve önder tayin etmeden, o da her zaman için kendi hallerine bırakmış olamaz; tam aksine, kendisinden sonraki halifelerini çeşitli yerlerde, çeşitli tabirlerle tanıtmıştır. Bazen sadece kendisinden hemen sonraki imam ve önderi tanıtırken, bazen de kendisinden sonraki bütün imamları tanıtmıştır.

Şimdi sadece Resulullah'ın (s.a.a) Emirülmüminin Ali'yi (a.s) vasi ve halife olarak tanıtan hadislerini inceleyelim.

RESULULLAH'IN (S.A.A) KENDİSİNDEN SONRAKİ VASİSİ, VEZİRİ, HALİFESİ VE VELİAHDI

Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinde Vasi

Daha önce Resulullah'ın (s.a.a) Haşimoğulları'nı uyarırken o gün Haşimoğulları'nın ileri gelenlerini karşısında Ali (a.s) hakkında, "Bu sizin aranızda benim kardemiş, vasim ve halifemdir. Ona itaat edin" buyurduğunu söyledik. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu buyruğuyla onların arasındaki vasi ve halifesini tanıtmış, ona itaat etmelerini emretmiştir. Allah Tealâ da buyurmuştur ki: **"Peygamber size ne verirse artık onu alın."** (Haşr, 7)

Taberanî Selman-i Farsi'den şöyle nakleder:

Resulullah'a, "Her peygamberin bir vasisi vardı; peki sizin vasiniz kimdir?" diye sordum. O hazret bana cevap vermedi. Bir müddet geçtikten sonra beni görünce "Selman!" buyurdu. Ben aceleyle huzuruna giderek "efendim" dedim. Resulullah (s.a.a), "Musa'nın vasisinin kim olduğunu biliyor musun?" buyurdu. Ben, "Evet, Yu'şa b. Nun'du" dedim. Buyurdu, "Neden?" Ben, "Çünkü o günün insanların en bilginiydi o" dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "Vazifemi üstlenen ve borcumu ödeyen Ali b. Ebitalib de aynı şekilde

benim vasim, sırlarımın mahzeni ve en iyi hatıramdır."⁴⁶⁰

Eba Eyyub-i Ensarî, Resulullah'ın (s.a.a), kızı Fatıma'ya (s.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Allah Tealâ'nın, yeryüzündekilere bakıp onların arasından babanı seçerek peygamberliğe seçtiğini, bir kez daha bakarak kocanı seçtiğini ve vahiy meleşine, seni ona nikahlamamı ve yine onu kendime vasi etmemi buyurduğunu bilmez misin?"⁴⁶¹

Ebu Said-i Hudrî de Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Benim vasim, sırlarımın mahzeni ve en iyi hatıram, vazifemi üzerine alan ve borcumu ödeyen Ali b. Ebutalib'dir."⁴⁶²

---

460 - Mecmeu'z - Zevaid-i Heysemi, c. 9, s. 113, Mu'cemu'l - Kebir, c. 6, s. 221'de Teberani'den naklen. Sıbt-i İbn-i Cevzi'nin Tezkiretu'l - Hevas'ında, "hadisu'n - necva" bölümünde, Ahmed b. Hanbel'in Fezail adlı kitabından naklen şöyle kaydeder: Enes der ki, biz Selman'a, Resulullah'tan vasisinin kim olduğunu sor dedik. Selman bunu sorunca Resulullah, "Musa'nın vasisi kimdi?" diye sordu. Selman, "Yu'şa b. Nun'du" dedi. Resulullah bunu üzerine şöyle buyurdu: "Benim vasim, mirasçım, vaadlerimi yerine getirecek olan Ali b. Ebutalib'dir." Er-Riyazu'n - Nezire, -Muhib Taberi- c. 2, s. 234.

461 - Mecmeu'z - Zevaid-i Heysemi, c. 8, s. 253 ve c9, s. 165. Bunu, Ali b. Ali-i Hilali'den şöyle nakleder: "Benim vasim vasilerin en üstünü, Allah yanında insanların en azizidir ve o senin kocandır." Kenzu'l - Ummal, Muntehab-u Kenz-il Ummal, Müsned-i Ahmed b. Hanbel'in haşiyesinde, c. 5, s. 31; Kenzu'l - Ummal, c. 12, s. 204, "fezail" kitabı, ikinci bölüm, fezail-u Ali b. Ebutalib, h. 1163; Muvsuet-u Etraf-il Hadis, Mu'cemu'l - Buldan'dan naklen, c. 4, s. 205; Cemu'l - Cevami-i Siyuti, h. 4261.

Ebu Eyyub-i Ensari'nin ismi Halid b. Zeyd-i Hazreci'dir. Akabe biatine ve Resulullah'ın (s.a.a) bütün savaşlarına katılmış, Cemel, Sıffin ve Nehrivan savaşlarında Hz. Ali'nin (a.s) safında kılıç sallamış ve hk. 50 veya 51 yılında Kostantaniyye (bu günkü İstanbul) etrafında vefat etmiştir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, c. 5, s. 143.

462 - Kenzu'l - Ummal, c. 12, s. 209, ikinci baskı, "fezail" kitabı, ikinci bölüm, fezail-u Ali b. Ebutalib, h. 1192; Kenzu'l - Ummal'dan Etrafu'l - Hadis, h. 32952; Mucemu'l - Kebir-i Teberani, c. 6,s.271.

Ebu Said-i Hudri'nin ismi Sa'd b. Malik-i Hazreci'dir. O, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin hafızlarındandı; hk. 54 yılında vefat etmiştir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, c. 5, s. 211.

Ve Enes b. Malik şöyle nakleder: Resulullah'ın (s.a.a) abdest alarak iki rakat namaz kıldıktan sonra şöyle buyurdu:

"Bu kapıdan girecek olan ilk kişi çekinenlerin önderi, Müslümanların efendisi, dinin lideri, vasilerin sonuncusu... olacaktır." Çok geçmeden Ali b. Ebitalib içeri girdi. Resulullah (s.a.a) bana, "Kim içeri girdi?" diye sordu. Ben, "Ali"dir, dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) yerinden kalkarak mutlulukla onu kucakladı.⁴⁶³

Sehabeden olan Bureyde ise Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Her peygamberin bir vasi ve mirasçısı vardır; benim de vasim ve mirasçım Ali'dir."⁴⁶⁴

Beyhaki'nin *Musavi* ve *Mehasin* kitabında genişçe kaydedilen bir rivayet özetle şöyledir: "Cebrail, Allah tarafından, Resulullah'a, amcası oğlu ve vasisi Ali b. Ebutalib'e vermesi için bir hediye getirdi."⁴⁶⁵

Biz Resulullah'ın (s.a.a) vasi ve vasiyetten bahseden bu kadar hadisini ele geçirebildik.

Geçmiş Ümmetlerin Kitaplarında Vasiyet

Nasr b. Muzahim, *Vak'at-u Sıffin* adlı kitabında ve Hatib Bağdadî, *Tarih-u Bağdad* adlı eserinde geçmiş ümmetlerin kitaplarından vasiyet

---

463 - Hilyetu'l - Evliya, c. 1, s. 63; Tarih-u İbn-i Asakir, c. 2, s. 486; Şerh-u Nehc-il Belağa, birinci baskı, Mısır, c. 1, s. 450; Etrafu'l - Hadis, Etrafu'l - Hadis, İthafu'l - Sadeti'l Muttakin'den naklen -Zübeydi-, c. 7, s. 461.

Ebu Semame, Enes b. Malik-i Hazreci; Buhari ve Müslim ondan 2286 hadis nakletmişlerdir. Vefat yılında ihtilaf vardır; vefat yılı hk. 90 ila 93 yılı arasında kaydedilmiştir. Biyografisi için bkz. İstiab, Usdu'l - Gabe ve İsabe.

464 - Tarih-u İbn-i Asakir, c. 3, s. 5; er-Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 234, Bureyde'den naklen.

Bureyde, Ebu Abdullah Bureyde b. Hasib-i Eslemî, Uhud savaşından sonra Medine'ye giderek Resulullah'ın (s.a.a) savaşlarına katıldı. Daha sonra Basra'ya giderek orada bir ev yaptı. Sonra da cihad için Horasan'a giderek Merv'de ikamet etti ve orada da vefat etti. Usdu'l - Gabe, c. 1, s. 175 ve Tehzibu't - Tehzib, c. 1, s. 432 - 433..

465 - Muhammed b. İbrahim-i Beyhaki'nin el-Mehasin ve Musavi, Muhammed Ebulfazl İbrahim incelemesi, Kahire basımı, kameri 1380, c. 1, s. 64-65.

hakkında bir takım rivayetler kaydetmiştir. Biz şimdi Nasr b. Muzahim'in sözünü getiriyoruz:

Emirülmüminin Ali'nin (a.s) ordusu Sıffin'e doğru hareket ederken susuz bir çölde, kötü bir şekilde susuzlukla karşılaştı. İmam Ali ordusunu bir kayaya doğru yönlendirerek o kayayı yerinden oynatmalarını emretti, kendisi de onlara yardım ederek o kayayı kenara ittiler. O kayanın altından bir su kaynağı çıktı. Bütün askerler o sudan içerek susuzluklarını giderdiler. O etrafta bir kilise vardı. Kilisenin rahibi bu olayı duyunca dedi ki: Bu kilise yalnız bu kaynağın buradan çıkması için yapılmıştır. Ve bize bu kaynağı peygamber veya peygamberin vasisinden başka hiç kimsenin çıkaramayacağı bildirilmiştir.⁴⁶⁶

Bunu Teyid Eden Bir Rivayet Daha

Nasr b. Muzahim'in *Vak'atu's - Sıffin* kitabında ve *Tarih-u İbn-i Asakir*'de şöyle geçer:

Emirülmüminin Ali (a.s) Fırat kıyısında Rıkka'da, Belih adlı bölgede⁴⁶⁷ konaklayınca, o bölge sakinlerinden olan bir rahip manastırdan çıkıp İmam'ın (a.s) yanına giderek dedi ki: "Elimizde babalarımızdan bize miras olarak ulaşan, Hz. İsa'nın ashabından birinin hattıyla yazılmış olan bir yazı var, onu size okumamı ister misiniz?" İmam (a.s) "Evet" diyince rahip şöyle okudu:

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın takdir ettiği şey gerçekleşecek, yazdığı şey vuku bulacaktır. Allah Tealâ okuma-yazma bilmeyenler arasından ve onların kendilerinden, ümmetine kitap ve hikmeti öğretmesi ve Allah'ın yoluna yöneltmesi için bir peygamber gönderecektir. O ne serttir, ne taş kalpli, ne de öfkeli. Diğerleriyle davranışında kötülüğe kötülükle karşılık vermez,

---

466 - Vak'atu's - Sıffin, -Nasr b. Muzahim-, 1382 Mısır - Medeni basımı, s. 145; Tarih-u Hatib, c. 12, s. 305. Biz bu olayı özetle Sıffin kitabından naklettik. Bu olaydan asırlar geçmektedir. O kilisenin temelleri üzerine Berasa mescidi yapılmıştır; şimdi bile o mescit vardır; yalnız Irak'tan geçen Dicle ve Fırat nehirlerinin yönü değişmiştir; şimdi o mescidin yakınlarından sadece Dicle nehri geçmektedir.

467 - Belih, Rıkka'da kaynak suların birikmesiyle meydana gelen bir nehrin ismidir. Mu'cemu'l - Buldan.

tam aksine, herkese aff ve bağış gözüyle bakar. Onun ümmeti şükreden, her olayda Allah'a hamdeden, dilleriyle tam bir alçakgönüllülükle Allah'ı tesbih eden, ululayan ve tenzih eden bir ümmettir. Allah onu, kendisine saldıran herkese galip edecektir. Allah onu ahiret yurduna götürdüğünde ümmetinde parçalanma ve gruplaşmalar meydana gelecek, daha sonra bir araya toplanacaklar ve Allah istediği kadar böyle kalacaklardır. Sonra tekrar aralarına ihtilaf ve tefrika düşecektir.

Bu peygamberin ümmetinden Fırat'ın bu kıyısında, marufu emreden ve münkerden nehyeden bir kişi inecektir. O, hak üzere hakemlik edecek ve hakemlik ederken -hiç kimseden ve hiç bir şeyden-etkilenmeyecek, rüşvet almayacaktır. Dünya onun gözünde şiddetli rüzgarın etrafa dağıttığı külden daha alçak, ölüm ise gözünde, susuz bir kimseye sudan daha tatlıdır. O, içinde Allah'tan korkar, açıkta onu savunur ve Allah yolunda hiç bir kınayanın kınamasından korkmaz.

Bu toprakların halkından o peygamberi görenler Allah'a iman ederse mükafatları benim rızam ve cennettir. O salih kulun zamanını görenler de onun yardımına koşmalıdırlar, çünkü onunla öldürülmek şehadettir."

Daha sonra rahip, "Sana ulaşan bana da ulaşınca dek ben senden ayrılmam" dedi. Bunun üzerine Emirülmüminin Ali (a.s) ağlayarak şöyle buyurdu: "Beni gözden düşürmeyen ve ismimi iyilerin kitaplarında getiren Allah'a şükürler olsun."

Bu rahip Emirülmüminin Ali'nin (a.s) safında yer aldı ve söylendiğine göre Sıffin savaşında şehadet şerbetini içinceye kadar gece ve gündüzünü o hazretle geçiriyordu. Savaş bitince askerler şehitlerini gömerlerken Hz. Ali (a.s), o rahibin cesedini bulmalarını emretti. Onun cesedini bulduklarına o hazret şahsen ona namaz kılarak toprağa verdikten sonra mezarının üzerinde, "Bu, bizim

ailemizdendir" buyurdu ve defalarca onun için Allah'tan bağışlanma diledi.⁴⁶⁸

Sahabe ve Tabiinin Sözlerinde Vasiyet

1- Ebuzer Gaffari'nin Sözlerinde Vasiyet: Ebuzer, Osman'ın hilafeti döneminde Resulullah'ın (s.a.a) mescidinin önünde yaptığı bir konuşmada şöyle dedi:

"Muhammed, Adem'in ilminin ve diğer peygamberleri seçkin eden şeyin mirasçısıydı. Ali b. Ebutalib de, Muhammed'in vasisi ve ilminin mirasçısıdır..."⁴⁶⁹

2- Malik Eşter'in Sözlerinde Vasiyet: Malik Eşter, Emirülmüminin Ali'ye (a.s) biat edince şöyle dedi:

"Ey insanlar! Bu adam vasilerin vasisi ve peygamberlerin ilminin mirasçısıdır. Öyle birisidir ki, Allah yolunda musibet ve ıstırapları canıyla satın almış ve imtihandan çok iyi çıkmıştır. Öyle bir kişidir ki, Kur'an onun imanına tanıklık etmiş ve Resulullah (s.a.a) cennetle müjdelemiştir. Kemal ve üstünlükler onda zirveye ulaşmış, onun İslam'ı kabulde önceliğinde, ilim ve faziletinde geçmişler ve gelecekler şüphe etmemiş ve etmeyeceklerdir."⁴⁷⁰

3- Amr b. Humk-i Huzai'nin Sözlerinde Vasiyet: Emirülmüminin Ali (a.s), Kufe'de halkı Sıffin savaşı için seferber edip onları Muaviye'yle savaşmak için hareket etmeleri konusunda aydınlatırken Amr b. Humk-i Huzai yerinden kalkarak şöyle dedi:

"Ya Emirülmüminin! Seninle aramızda olan akrabalık yüzünden, bana bir server bağışlaman için veya beni yüceltecek bir makama ulaştırmanı umarak seni sevip sana biat etmiş değilim. Ben -şu-beş özellikten dolayı seni sevmekteyim: Sen Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlusun, o hazretin

---

468 - Vak'atu's - Sıffin, Mısır Medeni basımı, s. 147-148; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 7, s. 254.

469 - Ebuzer'in hutbesinin tamamı bu kitabın ilerideki bölümlerinde, Hilafet Mektebinde hadis gizleme çeşitlerinde geçecektir.

470 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 178.

vasisisin, Resulullah'tan (s.a.a) bizlere hatıra kalan evlatların babasısn, İslam'ı ilk kabul eden kişşisin ve Allah yolunda cihadda Muhacirler arasında herkesten çok payın var."⁴⁷¹

4- Muhammed b. Ebubekir'in Mektubunda Vasiyet:

Muhammed b. Ebubekir bir mektubunda Muaviye'ye şöyle yazdı:

Bismillahirrahmanirrahim

Ebubekir oğlu Muhammed'den Sahr oğlu azgına. Allah'a itaat edenlere selam olsun, onlara ki, Allah'ın velayet ve imametine sahip olanlar karşısında teslim oldular. Ama sonra; Allah Tealâ ... Muhammed'i seçti ve peygamberliği ona özgü kıldı. Vahyini alsın ve risaletinin emini olsun diye onu seçti. Onu kendine peygamber etti ve o da kendisinden önceki ilahi kitapları doğruladı ve onu hüküm ve kuralları için kılavuz kıldı. O hazret hikmet ve güzel öğütlerle insanları Allah yoluna davet etti. Tamamen halis olarak ve tam bir alçak gönüllükle davetini kabul edip onu doğrulayan, onunla birlikte olup iman getiren ve emirlerine teslim olan ilk kişi kardeşi ve amcası oğlu Ali b. Ebitalib'ti (a.s). O, gizli ve açık işlerde Resulullah'ı

---

471 - Şerh-u Nehc-il Belağa-i İbn-i Ebi'l Hadid, c. 1, s. 281. Amr b. Humuk-i Huzaî, Hudeybiyye savaşından sonra Medine'ye hicret etmiş, Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak o hazrete su vermiş, o hazret de onun hakkında, "Allah'ım onu gençlikten yararlandır" diye dua etmiştir. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) duasının sonucu Amr seksen yıl yaşadı ve ölünceye kadar yüzünde beyaz bir kıl görünmedi. Amr, Hz. Ali'nin (a.s) safında yer almış, o hazretin bütün savaşlarına katılmış ve Hucr b. Adiy'nin arkadaşlarından sayılmaktaydı. Amr, Ziyad b. Ebih'ten korkarak Kufe'den kaçıp Musul yakınlarında bir mağaraya saklandı. Muaviye, kız kardeşinin oğlu Musul valisi Amr b. Hekem'e, Amr'ı yakalayarak Şam'a göndermesini emretti. Musul valisi nihayet bir yılanın ısırması sonucu ölmüş olan Amr'ı bularak başını kesip dayısı Muaviye için Şam'a gönderdi. İslam dininde Amr b. Humk başı kesilerek şehir şehir gezdirilen ilk kişidir. Amr'ın karısı Şerid kızı Amine'yi zindana atmış olan Muaviye, Amr'ın başını onun önüne atmalarını emretti! Amine, Amr'ın başını görünce şaşırarak titremeye başladı. Daha sonra kesik başı alarak elini alnına bıraktı ve yarı açık ağzını kapatarak şöyle dedi: "Uzun zamandır kocamı benden almış, uzaklaştırmışsınız; şimdi ise onun kesik başını bana hediye etmektesiniz! Ben bu suskun hediyeye hoş geldin diyorum." Amr b. Humk, hicretin ellinci yılında şehit olmuştur. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, c. 4, s. 100 - 101.

(s.a.a) doğruladı ve onu bütün değerli işlere seçti ve bütün zararlardan savundu ve onu bütün korkunç olaylardan kendi canıyla korudu. Düşmanlarıyla savaştı, dostlarıyla barış içerisinde oldu, ilk başından beri zor ve sıkı durumlarda ve korkunç yerlerde ihlasla başını koltuğuna alarak dayandı. Nihayet her öne geçenden öne geçti. Öyle ki savaşta onun gibisi bulunmaz, hareket ve davranışta onun benzeri yoktu.

Şimdi görüyorum ki sen kendini onunla bir saymışsın; oysa sen, sensin ve o da odur. O her iyiliğe ilk koşan, İslam getirenlerin ilki ve insanların arasında niyeti en temiz olanıdır. Öyle bir kişidir ki, evlatları, insanların evlatlarının en temiz, eşi, kadınların en üstünü ve amcası oğulları dünyanın en üstün kişilerdir..

Fakat sen ve baban bütün hilelerinle daima Allah'ın dini karşısında azgınlık yapıp Allah'ın nurunu söndürmeye çalışmaktaydınız. Bu düşüceyle diğerlerini etrafınıza çağırır, bu yolda mal verir ve ona karşı diğer kabilelerle ahitleşirdiniz. Yine bu düşünceyle baban öldü, onun yolunu sürdürmek için yerine sen geçtin. Bunun en bariz delili, Ahzab'tan kalanlar, münafıkların başları ve Resulullah'a (s.a.a) kin besleyenlerin senin etrafında toplanmış ve sana sığınmış olmalarıdır.

Ama Ali'nin (a.s) şahsiyetinin deliline gelince; sahip olduğu apaçık fazilet, üstünlüğü ve İslam'ı herkesten önce kabul etmiş olması dışında, ashabının Kur'an'da fazilet ve makamlarına değinilen, Allah Tealâ'nın kendilerini övdüğü Muhacir ve Ensardan olmasıdır. Böyle tanınmış çehreler onunla birliktedirler. Onun etrafında öyle savaşçılar toplanmışlardır ki, kılıçlarını yıldırım gibi düşmanın tepesine indirir, onun yolunda canlarından geçer ve kanlarını vermekten çekinmezler. Çünkü fazilet ve şerefi onu izlemekte bilir, zillet ve bedbahtlığı onun emrine itaatsizlik etmede sayarlar.

Vay haline senin! Nasıl olur da sen kendini Ali'yle bir bilirsin?! O, Resulullah'ın (s.a.a) mirasçısı, vasisi, onun evlatlarının babası, onu izleyen ilk kişi, o hazretin -hayatının sonuna kadar- yanında olan, buyruklarını duyan, sırlarını göğsünde gizleyen, işlerinde onuna ortaklaşan en son kişidir."

Muaviye, Muhammed b. Ebubekir'in cevabında şöyle yazdı:

Ebusüfyan oğlu Muaviye'den babasına zulmeden Muhammed b. Ebubekir'e. Selam Allah'a itaat edenlerin üzerine olsun. Ama sonra; mektubun elime ulaştı; mektubun Allah'ın azamet ve kudretinden, Resulullah'ın (s.a.a) özelliklerinden bahseden ve aklının kısılgını, babana karşı küstahlık ve eleştirini gösteren şahsen uydurup eklediğin diğer konuları içermektedir.

Ebutalib oğlunun hakkından bahsetmiş, onun geçmişine, Resulullah'a yakınlığına değinmiş ve ona yardım etmesinden söz etmişsin, yine onun sıkıntı, zorluk ve korku anlarında can ve malıyla o hazrete yardımda bulunduğunu kaydetmişsin. Sonunda da kendi fazilet ve üstünlüğün hakkında değil, başkasının fazilet ve üstünlüğüne delil getirmiştin. O halde fazilet ve üstünlüğü senden alarak başkasına veren Allah'a şükrediyorum.

Peygamberimiz hayattayken babanla yanyanaydık, Ebutalib oğlunun hakkını kendimiz için bilirdik, onun fazilet ve üstünlüğü her ikimize de açıktı. Fakat Allah Tealâ kendi yanında peygamberi için olanı ona verip, ona vaadettiği her şeyi yerine getirince ve davetini açığa vurup, hüccetini muvaffak edince onu kendine çağırdı. Babanla (Ebubekir) Faruk'u (Ömer) zorla ve çirkin bir şekilde onu (Ali'yi) hakkından mahrum eden ve onunla muhalefete kalkışan ilk kişilerdi! Çok

önceden bu işi yapmayı kararlaştırmış, onun ön hazırlıklarını yapmışlardı.⁴⁷²

Sonar babanla Ömer ondan kendilerine biat ve yardım etmesini istediler. Fakat Ebutalib oğlu onlardan uzak durdu, onlara biat ve yardım etmekten sakındı. O ikisi de ona ruhî ıstırap ve kederi tattırdılar ve onu öldürmeye kalkıştılar; nihayet o da teslim olup onlara biat etti. Fakat buna rağmen o ikisi ecelleri gelip ölünceye kadar onu işlerine karıştırmadılar, sırlarını ondan gizlediler. Daha sonra sıra onların üçüncüsü Osman b. Affan'a geldi; o da onlar gibi hareket etti...

Burada Muaviye'nin mektubundan özellikle, Muhammed b. Ebubekir'in mektubundakileri açıkça itiraf edip doğruluğunu onayladığı bölümü getirdik.

Bu iki mektubun metninin tamamı, Nasr b. Muzahim'in *Vak'atu's - Siffin*'inde ve Mesudî'nin *Murucu'z - Zeheb*'inde kaydedilmiştir. Fakat Taberi'yle İbn-i Esir hicri otuz altı yılında vuku bulan olaylarda bu iki mektuba değinmelerine rağmen kitaplarında kaydetmemişlerdir. Taberi kendi senediyle Yezid b. Zibyan'dan şöyle yazar:

"Muhammed b. Ebubekir Mısır hükümetine atandığında Muaviye'ye bir mektup yazdı, Muaviye de onun mektubuna cevap verdi. Fakat ben bu mektuptakileri avam halkın duymasından hoşlanmıyorum; çünkü avam halk bunu duymaya güç yetiremez!!"

Binaenaleyh, Taberi'nin, Muhammed b. Ebubekir'le Muaviye'nin mektuplarının içeriğini büyük tarih kitabında kaydetmemesinin sebebi, onun doğruluğunda şüphe etmesi değil, avam halkının ondan haberi olmasını doğru bulmamasıdır. Taberi'nin bu konudaki ibareti aynen şöyledir: "O ikisi (Muaviye'yle Muhammed b. Ebubekir) arasında yazışmalar oldu; ben, avam halkının bu yazışmalara tahammül edememelerinden korkarak onları getirmek istemedim."

Allame İbn-i Esir de Taberi'yi izleyerek büyük tarih kitabında bu mektupların metnini kaydetmemiş ve Taberi'nin bahanesini getirerek

---

472 - Buna binaen, Benî Saide Sakifesi'nde sahneye getirilen tiyatronun senaryosu, Resulullah'ın (s.a.a) vefatından çok önce hazırlanmış, yönetmenleri ayarlanmış ve oyuncuların hepsinin rolü önceden belirtilmişti! Müt.

şöyle demiştir: "Avam halkının tahammül edememesinden korkarak bunların zikrinden sakındım."⁴⁷³

5- Amr b. As'ın Mektubunda Vasiyet: Harzemi kendi kitabında Amr b. As'ın, Muaviye'ye yazmış olduğu bir mektubunu nakleder. Bu mektupta şöyle geçer:

"... Ama bizden yapmamızı istediğin... batıl üzere olmana rağmen sana yardım edip Resulullah'ın (s.a.a) kardeşi, vasisi, mirasçısı, borcunu ödeyen, vaadini yerine getiren, kızının kocası... Ali'ye kılıç çekmemi istediğin..."⁴⁷⁴

6- İmam Ali'nin (a.s) Sözlerinde Vasiyet ve İstidlali: Harezmi, İmam Ali'nin (a.s) sözlerinden bir bölümünü şöyle kaydeder: "Ben Resulullah'ın (s.a.a) kardeşi ve vasisiyim..."⁴⁷⁵

İbn-i Ebi'l Hadid de İmam Ali'nin (a.s) Mısır halkına yazmış olduğu mektubun bir bölümünü şöyle kaydeder: "Bilik ki, hidayet imamıyla, sapıklık önderi ve Peygamber'in vasisiyle Peygamber'in düşmanı eşit değildir."⁴⁷⁶

Yakubî de kendi *Tarih*'inde Haricilerin İmam Ali'ye (a.s) karşı getirdikleri delillerini şöyle kaydeder: O (Ali -a.s-) vasiyete itina etmedi ve onu zayi etti." İmam Ali (a.s) onlara vermiş olduğu cevabın bir bölümünde şöyle buyurur: *"Benim Resulullah'ın vasisi olduğum halde onu zayi ettiğimi söylüyorsunuz; bunun cevabı şudur Allah Tealâ buyuruyor ki: "Ona bir yol bulup güç yetirenlerin Ev'i (Kabe'yi) haccetmesi Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır. Kim de küfre saparsa, kuşkusu yok, Allah alemlere karşı muhtaç olmayandır." (Âl-i İmran) Buna göre, sizce, Ka'be'yi haccetmeyen kimse mi Allah'ın evine küfretilmiş olur, yoksa onu ziyaret etme gücüne sahip olduğu halde ziyaret etmeyen mi?! O halde beni bırakarak kafir olanlar sizlersiniz, ben değil; çünkü sizler beni terkettiniz."*⁴⁷⁷

---

473 - Muhammed b. Ebubekir'le Muaviye'nin mektubunu kaydeden Vak'atu's - Sıffîn, Nasr b. Muazhim, 1382 Kahire basımı, s. 118-119. Tarih-i Taberi, Avrupa basımı, c. 1, s. 3248; Tarih-i İbn-i Esir, Avrupa basımı, c. 3, s. 108; Murucu'z - Zeheb-i Mes'udî, 1385 Beyrut basımı, c. 3, s. 11; bu kitapta şöyle kaydeder: "O dönemde Hz. Ali (a.s) tarafından Mısır valiliğine atanan Muhammed b. Ebubekir, Muaviye'ye bir mektup yazdı..." İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 1, s. 284.

474 - Menakib-u Harezmi, s. 125.

475 - Menakib-u Harezmi, s. 143.

476 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 2, s. 28.

477 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 192- 193.

7- İmam Ali'nin (a.s) Hutbelerinde Vasiyet: Emirulmüminin Ali (a.s) *Nehcu'l - Belağa*'nın 82. hutbesinde şöyle buyurur:

"Ey insanlar! Ben size önceki peygamberlerin ümmetlerine verdikleri öğütleri verdim ve peygamberlerin vasiyelerinin onlardan sonraki vazifeleri olan şekilde davrandım."

Ve 88. hutbede ise şöyle buyurur:

"Dinlerinin delillerindeki o kadar ihtilaflara rağmen bu grubun hatalarına nasıl şaşırmaıyayım; onlar ne peygamberi izlerler ve ne de onun vasisinin davranışına uyarlar."

Diğer bir hutbede ise şöyle buyurur:

"Bu ümmetin fertlerinin hiç biri Âl-i Muhammed'le (s.a.a) mukayese edilemez. Onların bağışlama nimetine ulaşan kimse onlarla asla eşit olamaz. Onlar dinin asıl temelleridirler... Onlar hak olarak imamet ve velayet özelliklerine, mirasçılık ve vasilik makamına sahiptirler."

İbn-i Ebi'l Hadid şöyle yazıyor ki: Bir gün Emirulmüminin Ali (a.s) yaptığı bir konuşmada şöyle buyurdu:

*"Ben Allah'ın kulu ve peygamberinin kardeşiyim; benden önce veya sonra böyle bir iddiada bulunan kimse yalan konuşmuş olur. Ben rahmet peygamberinden miras aldım, bu ümmetin hanımlarının efendisiyle evlendim, vasilerin en sonuncusuyum ben."*⁴⁷⁸

8- İmam Hasan'ın (a.s) Hutbesinde Vasiyet: İmam Hasan (a.s), babası Emirulmüminin Ali'nin (a.s) şehadetinden sonra okuduğu bir hutbede şöyle buyurur:

*"Ben Ali oğlu Hasan'ım, ben Resulullah'ın (s.a.a) oğluyum, Resulullah'ın vasisinin oğluyum."*⁴⁷⁹

9- Şiiler'in İmam Hasan'ın (a.s) Şehadetinden Dolayı İmam Hüseyin'e (a.s) Yazmış Oldukları Tesliyet Mektubunda Vasiyet: İmam Hasan (a.s) şehid edildiği haberi Kufe'de Şiilere ulaşınca, Şiiler, Süleyman b. Sard-i Hazaî'nin evinde toplanarak İmam Hüseyin'e (a.s) hitaben bir mektup yazıp kardeşinin şehadetinden dolayı o hazrete tesliyet arzetteler: Bu mektup şöyledir:

478 - Şerh-u Nehc-il Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, birinci baskı, c. 1, s. 208.

479 - Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 172; Zehairu'l - Ukba, s. 138; Mecmeu'z - Zevaid, c. 9, s. 146 -o da Taberani ve diğerlerinden nakletmiştir.-

Bismillahirrahmanirrahim

Kendi izleyicileri ve babası Emirulmüminin'in izleyicileri tarafından Hüseyin b. Ali'ye. Selam olsun sana.

Biz senin karşında, kendisinden başka ilah olmayan Allah'a hamdediyoruz. Ama sora.

Hasan b. Ali'nin doğduğu gün, öldüğü gün ve tekrar dirileceği gün (Allah'ın selamı onun üzerine olsun)⁴⁸⁰ şehadet haberi bize ulaştı... Resulullah'ın vasisinin ve kızının oğlunun şehadet haberi umumen bu ümmete, özellikle sizin şahsınıza ve Şiilerinize çok ağır geldi...⁴⁸¹

Mes'udî'nin *Murucu'z - Zeheb*'inde şöyle geçer: İmam Hasan'ın (a.s) şehadet haberi Şam'da Muaviye'ye ulaşınca, İbn-i Abbas ona dedi ki:

"Bizim musibete uğramamız yeni bir şey değildir. Biz bundan önce peygamberlerin efendisi, çekinenlerin önderi ve alemlerin Rabb'inin gönderdiği Resule ve ondan sonra da peygamberlerin vasilerinin efendisine matemliydik; Allah Tealâ bu musibeti telâfi etsin."⁴⁸²

10- İmam Hüseyin'in (a.s) Hutbesinde Vasiyet: İmam Hüseyin (a.s) Aşura günü Yezid'in ordusu karşısında bir hutbe okuyarak kendi hakkını şöyle isbata çalıştı:

"Ama sonra, benim soy ve akrabalığımı göz önünde bulundurun ve benim kim olduğuma bakın. Sonra kendinize gelerek, beni öldürüp hürmetimi çiğnemeniz câiz midir diye kendinizi kınayın. Acaba ben sizin peygamberinizin kızının ve onun amcası oğlu olan vasisinin oğlu değil miyim? O kimsenin oğlu ki, İslam getiren ilk kişiydi, Allah'a ilk iman eden, peygamberinin risaletini ve Allah tarafından o hazrete vahyedilenleri doğrulayan ilk kişiydi? Şehitler efendisi Hamza benim babamın amcası

---

480 - Rivayette bu cümle yoktur, ama rivayetin akışı bunu gerektirmektedir.

481 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 228.

482 - *Murucu'z - Zeheb-i Mes'udî*, c. 2, s. 430.

değil midir? Cennette iki kanadı olan şehit Cafet-i Teyyar benim amcam değil midir?"⁴⁸³

İmam Hüseyin'in (a.s) babası Emirulmüminin'i (a.s) "vasi" diye nitelendirmesinin nedeni, bu sıfatın o dönemde halk arasında meşhur oluşudur; tıpkı dedesinin "peygamber" veya babasının amcası Hamza'nın "Seyyid-uş Şuheda" ve amcası Cafer'in "Cennette iki kanadıyla uçan -Teyyar-" diye meşhur oluşu gibi, Emirulmüminin'in bu sıfatla meşhur olmasıdır. Bu nedenle İmam Hüseyin (a.s) soyunu sayarken, babası Ali'yi "vasi" diye nitelemiş ve hiç kimse de bunu reddetmemiştir.

11- Seffah'ın amcası Abbasî Halifesi Abdullah'ın İstidlalinde Vasiyet: Abbasiler ilk başta halkı Âl-i Muhammed (s.a.a) adına Emevilere karşı kıyama davet ediyor, Eba Müslim-i Horasanî'yi Âl-i Muhammed'in emiri⁴⁸⁴ diye adlandırıyorlardı ve muhalifelerine karşı, hükümet ve önderliğin Âl-i Muhammed'in hakkı olduğu etrafında Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen hadis ve nasslarla istidlal ediyorlardı. Fakat galip gelip hükümeti ele geçirince Âl-i Muhammed'e sırt çevirdiler. Buna rağmen, Abbasoğullarından "vasiyet" meselesine istidlal edenlerden biri ilk Abbasi halifesi Seffah'ın amcasıdır. Bu hususta Zehebî'nin Ebu Amr-ı Evzai'den⁴⁸⁵ naklettiği özetle şöyledir:

Avzai der ki: Saffah'ın amcası Abdullah b. Ali Şam'a girip Ümeyyeoğullarını öldürünce birini benim peşime gönderdi. Ben onun yanına gittiğimde dedi ki: "Yazıklar olsun sana! Bizim hükümetimiz meşru değil midir?" Ben, "nasıl" dedim. Bunun üzerine, "Resulullah (s.a.a) Ali'yi kendine vasi etmedi mi?" dedi. Ben, "Eğer o hazret onu vasi ettiyse hakemeyn de neyin nesi oluyordu, neyi halletmek istiyorlardı?" dedim.

---

483 - Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c. 2, s. 329; Tarih-i İbn-i Esir, Avrupa basımı, c. 4, s. 52. İbn-i Kesir bu hutbeyi kendi Tarih'inde, c. 8, s. 179'da kaydetmiş, fakat "vasiyet" sıfatını atmış ve sadece "Babam Ali" söylemekle yetindikten sonra gerisini kaydetmiştir.

484 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 352; et-Tenbih-u ve-l İşraf-i Mes'udî, s. 293; Tarih-i İbn-i Esir, c. 5, s. 139 - 142-194, hicri 129 ve 130 yıllarında vuku bulan olayları anlatırken.

485 - Avzaî'nin biyografisi için bkz. Tezkiretu'l - Huffaz, c. 1, s. 181.

Ben bu cevabı verince Abdullah sustu, öfkesi yüzünden belli oluyordu. Ben öldürüleceğime emin olup her an başımın karşıma yuvarlanmasını bekliyordum. Ama o eliyle beni dışarı çıkarmalarını işaret etti. Bunun üzerine dışarı çıktım...

Evzaî, Haricilerin getirmiş oldukları delille vasiyeti reddetmeye çalışmıştır. İmam, bunun cevabını haricilere vermiştir. Biz İmam'ın cevabını, "İmam Ali'nin (a.s) sözlerinde vasiyet ve İmam'ın İstidlali" bölümünde getirdik.

12- Muhammed b. Abdullah b. İmam Hasan'ın (a.s) Vasiyet Konusunda Mensur'a İstidlali: -İmam Hasan'ın (a.s) torunlarından Muhammed b. Abdullah da "vasiyet" konusunu Mensur'un yüzüne vurmuştur.- Bu olayı, Taberi'yle İbn-i Esir kendi *Tarih*'lerinde, hicri 145 yılında vuku bulan olaylar bölümünde şöyle kaydederler:

Muhammed b. Abdullah b. Hasan b. Ali b. Ebutalib'in (a.s), Abbasî halifesi Ebu Cafer-i Mensur'a karşı kıyam edip Medine halkı kendisine biat edince Mensur'un mektubuna cevaben yazmış olduğu uzunca mektupta bir takım delillere getirerek, hilafet makamına ve hükümete kendisinin Mensur'dan daha lâîk olduğunu ispatlamıştır. O mektubunun bir bölümünde şöyle diyor:

"Babamız Ali, hem imamdı hem de peygamberin vasisiydi. O halde, onun evlatları hayattayken sen nasıl oldu da onların kesin hakkı olan imamet ve velayeti miras aldın?!"

Mensur, her ne kadar bir mektup yazarak Muhammed'e cevap verseyse de, bu delil karşısında sessiz kalıp bir şey yazmadı. Mensur'un, Muhammed'in mektubu karşısında bu sessizliği, onun bu iddianın doğruluğunu itiraf etmesini gösterir.⁴⁸⁶

13- Harun'un Ehlibeyt'in (a.s) Vasiliğini İtirafı: *Ahbaru't - Tival*'da Esmeî'den rivayet edilenler⁴⁸⁷ özetle şöyledir:

---

486 - Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c. 3, s. 209, Tarih-i İbn-i Esir, Mısır, birinci basım, c. 5, s. 199; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 10, s. 85.

487 - Esmeî'nin ismi Abdumelik b. Karib'dir. O, hicri 216 yılında vefat etmiştir. Esmeî, lügatçı ve nehivciydi; onun on iki bin ezberlediği söylenmektedir. Biyografisi için bkz. el-Künye ve'l Elkab-i Kummî.

Esmeî der ki: Harun-i Reşid'in yanına gittim. Harun, birini oğulları Muhammed ve Abdullah'ın peşine gönderdi. Oğulları gelince birini sağ tarafına, diğerini ise sol tarafına oturttu ve bana onlara bazı sorular sormamı emretti. Ben onlara edep kurallarını sordum. İkisi de iyi cevap verdiler. Harun bana, "Bu ikisinin edebini nasıl buldun?" diye sorunca dedim ki: "Ya Emirülmüminin! Ben şimdiye kadar zeka, akıl, anlayış ve edepte ... bunlar gibisini görmedim." Benim bu sözünden dolayı Harun gözlerinde yaşlar döküldüğü halde oğullarını bağrına bastı. Sonra onlara gitmesini söyledi. Onlar kalkarak gittikten sonra bana dedi ki: "Onların arasında insanların çoğu bu iki kardeşin ölümlerini arzulayacak şekilde bir düşmanlık çıkar da birbirlerine kin ve nefret besleyip yekdiğerine karşı savaşırılsa sen ne yaparsın?" Ben, "Ya Emirülmüminin! Bu, onlar doğarken münecimlerin uydurduğu bir şey midir, yoksa ulemanın onlar hakkındaki sanıları mıdır?!" dedim. Harun, "Hayır" dedi, "Bu ulemanın vasilerden ve onların da peygamberlerden bu iki kardeş hakkında naklettikleri bir gerçektir..."

Abbasi halifesi Me'mun'un kendi hilafeti döneminde şöyle dediğini kaydederler: "Babam Reşid, benimle kardeşim Emin arasında vuku bulan bütün olayları, daha önce Musa b. Cafer'den (a.s) duymuştu; işte bu yüzden böyle söylüyordu."⁴⁸⁸

* * *

Harun, burada Ehlibeyt İmamlarının (a.s) vasilerinden, Musa b. Cafer'i, babası Cafer-i Sadık'ı, dedesi Muhammed Bâkır'ı, dedesinin babası Ali b. Hüseyin'i, sonra da Hasan ve Hüseyin'i ve onların babası Ali b. Ebtalib'i (a.s) kastetmektedir. Enbiyadan maksadı ise Resulullah'tır (s.a.a). O, buna tüm varlığıyla inandığı için Abbasi

---

488 - Ahbaru't - Tival -Ebu Hanife Dinverî-, (ö: hicri 282) Kahire 1960, birinci basım, s. 389; Murucu'z Zeheb, c. 3, s. 351.

halifelerinin hiç birinde eşi görülmeyen bir işe girişti. Tarihçiler bu alanda şöyle yazmışlardır:

Harun Mekke'ye girince minbere çıkıp halka konuşmaya başladı. Daha sonra aşağı inerek Ka'be'nin içine girdi. Sonra oğulları Muhammed'le Abdullah'ı (Emin'le Me'mu) çağırarak aşağıdaki ahdi Muhammed'e (Emin) dikte etti. Muhammed (Emin) onu yazarak yerine getireceğine dair yemin etti ve bu konuda babası Reşid'le ahitleşti.

Harun, Me'mun'a da aynısını yaparak ondan söz aldı. Harun'un imlasıyla Muhammed Emin'in kendi hattıyla yazmış olduğu ahitname şöyledir:

Bismillahirrahmanirrahim

Bu, Allah kulu Emirulmüminin Harun için yazılmış olan bir yazıdır. Bu yazıyı, Harun oğlu Muhammed tamamen sağlıklı, akli yerinde ve tam bir serbestlik içerisinde yazmıştır: Harun, kendisinden sonra hükümete geçmem için beni kendine veliaht etti ve halktan benim için biat aldı. Benim rıza ve muvafakatimle emirulmümininin oğlu kardeşim Abdullah'ı Müslümanların bütün işlerin için benim veliahdım ve halifem etti; Horasan'la ona bağlı bütün her şeyi, sınırları, şehirleri, orduları, maliyetleri, kanunları, posta, arama, beytülmal, zekat, şehir ve gümrük vergilerini ve bütün işleri kendi hayatında ve kendisinden sonra onun üzerine bıraktı. Ve emirulmüminin, benden sonra biat, veliahtlık, hükümet, hilafet ve Müslümanların işlerinin yönetiminin kardeşime (Me'mun) ulaşmasına saygı gösterme için benden söz almıştır...

Taberî bunun peşinden şöyle yazar:

"Emin ve Me'mun Ka'be'nin içinde kendi el yazılarıyla, o yıl hacca gelen emirulmümininin bütün ailesinin karşısında, yine ordu komutanları, devlet görevlileri, hakemler ve Ka'be'nin perdecilerinin gözleri önünde sözleşmelerini yazdılar; onlar da onun altını yazarak tanıklık ettiler. Daha sonra emirulmüminin Harun onları Kabe'nin perdecilerine emanet edip onların sözleşmelerini Ka'be'nin içine asmalarını emretti. Bu işler Ka'be'nin içinde yazılmış olduğu için bu

sözleşmelere tanık olan kadı ve hakemleri ve o yıl hac ve umreye gelenleri ve yine yakın ve uzak şehirlerden Mekke'de toplanan temsilcileri o sözleşmeleri okuyarak içeriğinden haberdar etmelerini, bunu onlara iyice anlatmalarını ve dönüşte onu kendi kardeşleri ve hemşerilerine bildirmeleri için akıllarında tutmalarını emretti. Onlar da itaat ettiler. Her ikisi sözleşmelerini Mescidu'l - Haram'da halka okuyunca oradaki herkes onun içeriğinden haberdar oldu..."⁴⁸⁹

Emirulmüminin Ali'nin (A.S) "Resulullah'ın Vasisi" Lakabıyla Meşhur Oluşu ve Bu Lakabın Ashapla Tabiinin Şiirlerinde ve Lügat Kitaplarında Yayılışı

Sadr-ı İslam'da

Hz. Ali'nin (a.s) sadr-ı İslam'da "Vasi" lakabıyla meşhurdur; hatta lügat kitaplarında da böyle kaydedilmiştir. *Tacu'l - Arus*, kitabında, "el-Vasiy" sözcüğünde şöyle geçer: "el-Ganiy vezninde olan el-Vasiy Ali'nin (r.a) lakabıdır." *Lisanu'l - Arap* kitabında ise şöyle geçer: "Ali'ye, 'vasi' diyorlardı."⁴⁹⁰

Yine sahabenin döneminde bu lakap Resulullah'ın (s.a.a) şairi Hisan b. Sabit-i Ensarî gibi şairlerin şiirlerinde de geçmiştir. Hisan, Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra bir kasidesinde şöyle der:

Allah Tealâ bizden yana hayırlı mükafat versin
Ebu'l Hasan'a;

Herkesin mükafatı O'nun elindedir; kim denk
olabilir Ebu-l Hasan'a?

Sen aramızda Resulullah'ın bekçisiydin; o da
velayetini verdi sana;

Kim senden daha layık olabilir, kim bu
makama?

Sen onun ortağıydın hidayette, irşatta

---

489 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 416 - 421; Tarih-i Taberi, Avrupa basımı, c. 3, s. 654 - 662, hicri 186 yılında vuku bulan olaylarda. Ayrıca Mes'udi, Murucu-z - Zeheb'de, c. 3, s. 353 ve İbn-i Esir el-Kamil'de, Avrupa basımı, c. 6, s. 177 ve İbn-i Kesir el-Bidayet-u ve'n Nihaye'de, c. 10, s. 187 özetle getirmiştir.

490 - Gelecek sayfalarda Kamilu'l - Lügat kitabında Muberrred'in sözünü getireceğiz.

Vasisi ve Kur'an'la sünneti herkesten daha bilen
değil miydin?⁴⁹¹

Zübeyr b. Bekkar *el-Muvaffakiyyat* adlı eserinde Abdullah b. Abbas'ın övgüsünde Kureyş şairlerinden birinden bir şiir getirmiştir. Şair bu şiirinin bir yerinde şöyle der:

Vallahi bütün insanlar arasında vasi olan Ali'den
sonra
Hiç kimse İbn-i Abbas gibi güzel
konuşmamıştır.⁴⁹²

Yine Velid b. Akabe b. Ebu Muit, Osman'ın mateminde okuduğu şiirin bir bölümünde şöyle der:

Bilin ki, o üçünden sonra insanların en üstünü,
Mısır'dan gelen "tecibi"yi (İbn-i Udeys'ten
kinayedir) öldürendir.
Fazl b. Abbas⁴⁹³ ise ona şöyle cevap vermiştir:

Bilin ki Allah Tealâ yanında Muhammed'den
(s.a.a) sonra,
İnsanların en üstünü seçkin peygamberin
vasisidir.
Peygamberin kardeşi, ilk namaz kılan;
Bedir'de küfür ve sapıklığın ileri gelenlerini
öldüren kişidir.⁴⁹⁴

---

491 - el-Muvaffakiyyat-i Zübeyr b. Bekkar, -Bağdat-, s. 574 - 575, Hisan'ın şiiri Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 128 sözcüklerde biraz farkla nakledilmiştir. Şerh-u Nehci'l - Belağa birinci baskı, c. 2, s. 15.

492 - Muvaffakiyyat, s. 575; Şerh-u Nehci'l - Belağa Mısır, birinci baskı, c. 2, s. 201.

493 - Fazl b. Abbas b. Abdulmuttalib, Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas'ın büyük oğludur. Fazl Mekke'nin fethinde ve Huneyn'de Resulullah'ın ashâbı kaçmaya başlayınca o hazretin yanında kalanlardan biridir. O, Resulullah'ın (s.a.a) kefenlenip defnedilmesine iştirak etmiş, Mercu's - Sefra veya Ecnadin ve bir görüşe göre de Yermuk savaşında şehit olmuştur (h.18) öldürülmüştür. Hayatı için bkz. İstiab, Usdu'l - Gabe ve İsabe.

494 - Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c. 1, s. 3064-3065; Tarih-i İbn-i Esir, Avrupa basımı, c. 3, s. 152, Osman'a mersiye okuyanlardan bahsederken. Velid b. Akabe, Ümeyye'nin kendine evlat nispeti verdiği kölesi Zekrevan'ın torunudur.

Yine Ensardan olan şair Nu'man b. Eclan⁴⁹⁵ Resulullah'ın (s.a.a) irtihalinden sonra okuduğu bir kasidesinde şöyle der:

"Biz Ali'nin taraftarıyız, sen dilmesen de

Ey Amr! Bu sevgiye layıktır o;

Allah'ın seçkin peygamberinin vasisi, amcası
oğludur o.

O küfür ve sapıklık azgınlarını öldürenidir."

Nu'man bu kasideyi, Sakife olayında ensara öfkelenerek, onları kınayan ve onları öfkeliendiren Amr-ı As'ın cevap olarak okumuş, o zaman Ali de (a.s) muhacirler karşısında ensarı savunmuştu.

İbn-i Ebi'l Hadid der ki: Asr-ı Saadet'te okuna ve Ali'nin Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğunu dile getiren şiirlerden biri de Hars b. Abdulmuttalib torunu Abdullah b. Ebi Süfyan'ın şu şiiridir:

"Hayber savaşının ünlü kahramanı Ali
bizdendir.

Velid'le halife Osman, Urvi isminde bir kadından dünyaya gelmişlerdir. Resulullah (s.a.a) sadakaları (zekat) toplaması için Velid'i Benî Mustalik kabilesine gönderdi. Kabile halkı Velid'i karşılamaya gelince Velid korkarak geri döndü ve o insanların mürtet olduğunu ve zekat vermeyi reddettiklerini söyledi. Bunun üzerinde Velid hakkında "Ey iman edenler, eğer bir fasık, size haber getirirse, onu etrafıca araştırın." (Hucurat, 6) ayeti nazil oldu ve Allah Teala ona fasık dedi. Resulullah (s.a.a) Velid'in yerine başka birini gönderince o, Benî Mustalik halkının önceki gibi Müslüman olduğunu bildirdi. Osman bu Velid'i Kufe'ye vali tayin etti. Sarhoş olan Velid bir gün sabah namazını dört rekat olarak kıldı Osman onu makamından almak zorunda kaldı. Bu olay, Nakş-i Aîşe, c. 1, s. 151 - 187'de tafsilatlı bir şekilde kaydedilmiştir. Ayrıca Velid'in "O üçünden sonra" sözünden maksadı Resulullah (s.a.a), Ebubekir ve Ömer'dir. "Tecibi" veya "Tevvibi" ise Mısır'ın meşhur bir mahallesinde sakin olan Muzhec kabilesine işarettir. Onlardan biri, Osman'ın öldürülmesinde parmağı olan Abdurrahman b. Edis-i Belvi'ydı, Velid şiirinde ona işaret eder. Diğerisi ise, yine Tecibi kabilesinden olan ve Hz. Ali'yi (a.s) şehit eden Abdurrahman b. Mulcem-i Teduli'dir. Bu konuda Ensab-u Semanî kitabında "Tecibi" ve "Teduli" sözcüklerine ve İbn-i Makula'nın İkmal adlı eseri, c. 1, s. 214 ve 256 ve yine İbn-i Esir'in Kitabu'l - Lübab fî Tehzib-il Ensab kitabına müracaat ediniz.

495 - Nu'man b. Eclan-i Zerkî-i Ensari, ensarın şair ve sözcüsüydü. İmam Ali (a.s) onu Bahreyn valiliğine atamıştı. Hayatı için bkz. İstiab, c. 1, s. 298, 1323 sayısında; Usdu'l - Gabe, c. 5, s. 26; İsabe, c. 3, s. 532 ve soyu ise İbn-i Hazm'ın Cemhere'sinde, s. 327-338. Ve yine İbn-i Deris'in İştikak'ı, s. 461 ve onun el-Muvafakiyyat'ındaki beyitleri, s. 592 - 594'de geçer. Yine Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l Hadid, Muhammed Ebulfazl incelemesi, c. 6, s. 31.

Yine Bedir savaşında, her taraftan orduların
kükrediği gün.

Peygamberin vasisi ve amcası oğludur
bizdendir,

Bu özellikte kim ona denk olabilir?"

Abdurrahman b. Cuayl ise şöyle der şiirinde:

"Canıma andoldun ki, öyle birine biat ettiniz ki

o

Koruyucusudur dinin, temizlik ve zaferiyle
meşhurdur.

Ali, Resulullah'ın (s.a.a) vasisi, amcası oğlu ve
ilk namaz kılandır,

Peygamberin kardeşi, yardımcısı ve takvalı bir
kişidir."⁴⁹⁶

Cemel Savaşı Şiirlerinde "Vasi"⁴⁹⁷

İbn-i Ebi'l Hadid der ki: Bedir savaşına katılmış olan Ebu Heysem
b. Teyhan-i Bedrî, Cemel savaşında şu şiirleri okuyordu:

"Talha'yla Zübeyr'e de ki, biz

Ensar arasında meşhur olanlarız

Kureyş Bedir savaşında görmüştür.

Kuyu savaşında bizim yeteneğimizi

Peygamberlerin şiarları bizim ismimizdi

Biz koruyucularıydık onun,

Canımızı ve gözümüzü feda ediyorduk ona.

Peygamberin vasisi, bizim imamımızdır;
velimizdir.

Şimdi gerçekler ortaya çıktı ve sırlar perde
arkasından zahir oldu!"

Ömer b. Harise-i Ensarî'nin, Cemel savaşında, Emirülmüminin
Ali'nin (a.s) oğlu Muhammed b. Hanefiyye hakkında okuduğu
şiirlerde şöyle geçer:

---

496 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, c. 1, s. 47; Futuh-u İbn-i
A'sem, Hadarabad basımı, 1288, c. 2, s. 277.

497 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, c. 1, s. 47 - 49, İbn-i A'sem'in
Futuh'u, c. 2, s. 307.

"O, Resulullah'la (s.a.a) adaştır, onun vasisine benzer,
Sancağı kan rengindedir onun."
Ezud kabilesinden bir adam o savaşta şöyle bir şiir okudu:
"Bilin ki bu Ali'dir, peygamberin vasisidir o
Muhacirle ensarı kardeş ettiği gün onu kendine kardeş etti de
Dedi ki: Benden sonra vasidir o;
Bahtiyarlar kabul ettiler ve bedbahtlar ise unuttular onu."
Yine o savaşta Benî Zebbeh kabilesinden bir genç elde bayrak Aişe'nin ordusundan çıkarak İmam Ali'ye (a.s) şöyle hitap etti:
"Biz Beni Zebbeh Ali'nin düşmanlarındanız;
O ki öteden beri "Resulullah'ın vasisi" diye meşhurdur!
Resulullah dönemi kahramanının düşmanıyız biz;
Bu kadar fazilet ve üstünlüğe karşı kör değilim ben;
Fakat Affan'ın çekinen oğluna matemliyim ben;
Karşınızdaki bu genç, efendisinin intikamını almaya kalkışan onun sevgilisidir."⁴⁹⁸
Cemel savaşında İmam Ali'nin (a.s) safında savaşan Said b. Kays-i Hemdani şiirinde şöyle okumuştur:
"Resulullah'ın vasisine haber ver Kahtan'ın geldiğini,
Öyle bir kabiledir ki bu kabilenin Hemdan boyu bile tek başına sana yeter."
Hucr b. Adiy-i Kindi de o savaşta şu şiirleri okumuştur:
"Allah'ım! Ali'yi bizim için koru,
O beğenilmiş mübarek simaya bizim için koruyucu ol.
O, Allah'a tapan, sapmayan, görüşü isabetli olan takvalı,
Hidayete ermiş ve kılavuz olan bir mümindir.
Allah'ım! Onu ve onda peygamberi koru.

---

498 - İbn-i A'sem'in Futuh'u, c. 2, s. 321.

Peygamber onu severdi; onu seçerek kendine vasi etti."

Bedir ashabından Hazimet b. Sabit-i Zu'shahadeteyn Cemel savaşında İmam Ali'nin (a.s) safında yer almış ve şu şiiri okumuştur:

"Ey peygamberin vasisi! Savaş düşmanı yok etti.

Tahtırevana binenler yıkıldılar yere, işlerin iyi gitti

Şam tarafından da teslimiyet ve yenilgi alameti görüldü.

Gördükleri yeter onlara. Bizim olduğumuz gibi kalmamız, onların da oldukları gibi kalmaları yeter sana."

Hazimet o savaşta Ümmü-l Müminin Aişe'ye hitaben şiirinde şöyle dedi:

"O ailesi arasında Resulullah'ın vasisidir

Ve sen de buna tanıktın elbet."

Yine o savaşta Abdullah b. Zübeyr'in konuşmasının peşinden Hasan b. Ali (a.s) de bir konuşma yaptı. Bunun üzerine Amr b. Uheyha İmam Hasan'ı şöyle övdü:

"Ey babası Ali'ye benzeyen hayırlı Hasan!

Bizim aramızda sen iyi bir konuşma yaptın.

Aramızda öyle bir konuşma yaptı ki

Rezil etti Allah senin vesilenle babana karşı saçmalayanları.

Babana kusur arayanları yerlere vurdun,

Perdeleri kenara iterek gerçekleri ortaya koydun

Çirkinlikleri temizledin gönüllerden.

Sen şaşkın şaşkın her kapıya baş vuran

Zübeyr oğlu gibi saçmalayan, bağırıp gürültü çıkaran bir kişi değilsin.

Allah da onun, soylu kişinin ve vasisinin oğlunun yerinde durmasının caiz görmez.

Allah sana hayırlar versin ey İmam!

Peygamberle vasisi arasında yer alan senin gibi bir şahıs meçhul değildir."

İbn-i Ebi'l Hadid burada çok az bir bölümünü kaydettiğimiz bu gibi şiirleri naklettikten sonra şöyle der:

Bu beyitleri Ebu Mihnef b. Yahya *Vak'a-i Cemal* adlı eserinde kaydetmiştir. Ebu Mihnef, seçim yoluyla imamın başa geçirilmesini doğru bilen muhaddislerdendir. O, şii değildir, şii ricallerinden sayılmaz. Sıffin savaşında Emirulmüminin Ali'yi "vasi" diye lakaplandıran şiirleri, hadis ricallerinden Yesar-i Mankeri'nin torunu Nasr b. Muzahim'in *Sıffin* adlı kitabında kaydetmiştir.

Sıffin Savaşındaki Şiirler ve Destanlarda "Vasi"

Emirulmüminin Ali'nin (a.s) mektubu Osman tarafından İran şehirlerine vali olarak atanmış olan Cerir b. Abdullah-i Beceli ve E'şas b. Kays-i Kindi'ye ulaşınca Cerir şiirler yazarak o hazrete cevap vermiştir. Bu şiirlerin bir bölümünde şöyle geçer:

"Ali'nin mektubu bize ulaştı; bize de

İran topraklarında konusunda emrini gelmedik
görmezlikten.

İtaatsizlik etmedik o mektupta geçenlere

Asla kınamadık onu biz de.

Azizlere yardım edip zimmette olanları savunan

Sınırlarda onun kumandanlarıyız bizler.

Savaş anında ölüm kadehiyle ölüm zehrini

Düşmana tattırır da şifa veririz kalplere.

Kılıç darbesiyle onları yerle bir ederiz de

Başları bedenlerden alırsız.

İmamımıza ve zulmeti yırtan,

Peygamberimizin dinine güvenerek ilerleriz.

Öyle bir peygamber ki Allah'ın emnidir,

Adalet timsali ve insanların dayanağıdır o.

O Allah'ın peygamberidir ve ondan sonra

İşleri ele geçiren bizim halifemizdir.

Maksadım peygamberin vasisi Ali'dir.

Hangi milletten olursa olsun ona muhalif

azgınlarla savaşırız." ⁴⁹⁹

Eş'as'ın dilinden İmam Ali'nin (a.s) cevabında şu beyitler rivayet olmuştur:

"Ali'nin gönderdiği elçi ulaştı,

---

499 - Nasr b. Muzahim'in Sıffin adlı eseri, s. 15 - 18, Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, c. 1, s. 247. Yine bkz. İbn-i A'sem'in Futuh adlı eseri, c. 2, s. 305.

Gelişine Müslümanlar sevinip, şaştı.
Müminler arasında fazilet sahibi
Peygamberin, İslam'ı ilk kabul eden vasisinin
elçisi.

Öyle bir vasinin elçisi ki, Allah ve Resulü emin
peygamberimiz Mustafa yolunda ihlas gösterdi,
Allah yolunda savaştı, yıkılıp düşmedi, kafirler ve
azgınlarla savaştı. O, peygamberin yardımcısı ve
damadıdır, zalimlerin başına inen ölüm kılıcıdır
O.⁵⁰⁰

Yine onun dilinden şöyle bir şiir okumuştur:

"Bize Vasi'nin elçisi geldi,
Haşimoğulları'ndan tertemiz Ali'nin.
Peygamberin vasisi, vasinin elçisi
Halkın en iyisinin elçisi.
Peygamberin veziri, damadı
İnsanların en üstünü Ali.
Peygamberinin kendisine verdiği ve üzerine
aldığı
Hayır işlerde onun fazilet ve üstünlüğü var.
Allah'ın peygamberi, rahmet bulutu ve
Elçilerin en sonuncusu Muhammed'i diyorum.

---

500 - O dönemde komutanların şiir yazma yetenekleri olmasaydı özel durumlarda etrafındakilerden kendileri yerine şiirle cevap vermelerini isterlerdi; Eş'as'ın durumu bu durumlardan biridir. Cerir b. Abdullah-i Beceli Resulullah'ın (s.a.a) vefatından kırk gün önce Müslüman olmuş, Kadisiye savaşına katılmıştır. Resulullah (s.a.a) onu Zilhals'a'da bulunan Hesam kabilesinin putlarını yok etmeyle görevlendirdi. Cerir putları yakarak görevini yerine getirdi. Cerir hicri 51 veya 54 yılında vefat etti. Hayatı için bkz. İstiab, Usdu'l - Gabe ve İsabe.

Eş'as b. Kays-i Kindi hicretin onunda kabilesinin temsilcileriyle birlikte Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak Müslüman oldu. Fakat Ebubekir'in temsilcisine zekat vermekten sakınması sonucu halifenin göndermiş olduğu orduyla savaşmak zorunda kaldı; bu savaşın sonunda esir düştü. Fakat Ebubekir onu affederek kız kardeşi Ümm-ü Ferve'yi onunla evlendirdi. Eş'as Şam ve Irak savaşlarının bazılarında katılması üzerine Osman onu Azerbaycan hükümetine atadı. Eş'as Sıffin savaşında İmam Ali'nin (a.s) safında yer almıştır. İmam Ali'yi Hakemeyn olayını kabule zorlayan, Devmetu'l - Cündel'de, Amr-ı As'la Ebu Musa Eş'ari'nin toplantısında bulunan odur. Eş'as, İmam Ali'nin (a.s) şehadetinden kırk gün sonra Kufe'de vefat etti. Hayatı için bkz. İstiab, Usdu'l - Gabe ve İsabe.

Biz Ali'nin devamlı sahip olduğu fazilet,
İtaat, ibadet ve ihlas nedeniyle ona itaat
ediyoruz.

O sabırlı, haşmetli ve aslanlar gibi

Çok heybetli bir fakihdir.⁵⁰¹

Muaviye, Amr-ı As'ı, Ali'yle (a.s) savaşta kendisine yardım etmesi
ümidiyle Mısır valiliğine atayınca Emirülmüminin Ali (a.s) bir şiir
okudu. Bu şiirinde şöyle geçer:

"Hayret, kötü bir şey duydum.

Allah'a yalan isnat etmek saçı ağartır;

Kulağı sağır, gözü kör eder.

Resulün (s.a.a) haberi olursa sevinmez buna:

Resulullah'ın (s.a.a) vasisini, onun azarladığı

O gözü eğri soysuz melunla eşit bilmişler."⁵⁰²

Sıffin savaşında, Eş'as'ı, kendi kabilesine komutanlıktan alıp onun
yerine başka birini tayin etme konusunda Emirülmüminin Ali'nin (a.s)
ordusunda ihtilaf çıkınca şair Necaşi şöyle bir şiir okudu:

"Biz Ali'nin bizim için hayırlı gördüğüne
razıyız;

Onun seçimi hoş gelmese bile bize.

Çünkü Resulullah'ın ailesi arasında o tek
vasisidir,

Peygamberin yaşlı amcalarından sonra tek
mirasçısıdır."⁵⁰³

Sıffin savaşında okunan şiirlerden biri de Nazr b. İclan-i
Ensari'nin şu şiiridir:

"Andolsun, Sıffin'de arasında geçenlerden

Tamamen gafıl ve habersizdim ben.

Çekilmemem gerekirdi benim savaştan.

---

501 - Nasr b. Muzahim'in Sıffin adlı eseri, s. 20-24.

502 - Sıffin, s. 43.

503 - Nasr b. Muazhim'in Sıffin adlı eseri, s. 137. Necaşi diye meşhur olan
Kays b. Amr, cahiliye dönemiyle İslam'ı gören ve her iki dönemde de meşhur olan
bir şairdir. Necaşi asaleten Necran'lı olup Kufe'de ikamet etmiştir. O, hicretin kırkıcı
yılında vefat etmiştir. Bkz. A'lam-u Zirikli.

Gerçekten itiraf etmeliyim ki kaynağı cahillikten.

Önderimiz "vasi" olduğu halde ihtilaf neden?

İhtilafın bize zillet ve şaşkınlıktan başka bir sonucu yoktur.

Sapık ve azgın Muaviye'yi bırakıp uyun Vasiye'e

Hemen kılıç çekip savaşın Muaviye'yle."⁵⁰⁴

Hucr b. Adiy de o savaşta şöyle bir şiir okumuştur:

"Allah'ım! Bizim için Ali'yi koru.

O tertemiz insanı bizlere koru.

Hidayet bulmuş o seçkin mümini

Bu ümmetin hidayet için imamı kıl.

Boş şeyler söylemeyen, cahil de olmayan onu.

Allah'ım! Peygamberini koruduğun gibi onu koru.

Çünkü peygamberinin velisidir o.

Emrinle peygamberin onu kendinden sonra vasi seçti."⁵⁰⁵

Abdurrahman b. Zueyb-i Eslemi şiirinde şöyle der:

"Harb oğlu Muaviye'ye de ki:

Neden doğru yola dönmüyorsun?

Bunu bil ki, dünyanın ömründen

Bir gün kalsa da sen hayatta olsan,

Büyük bir orduyla sana saldıracağız;

Öyle bir orduyla ki, onun komutasını

Elbetteki Vasi üzerine alacak

Seni azgınlıktan engellemek için."⁵⁰⁶

---

504 - Sıffın, s. 365.

505 - Sıffın, s. 381. Hucl b. Adiy-i Kindi, Hicru'l - Hayr diye meşhurdur. Hicr Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkmış, İmam Ali'nin (a.s) bütün savaşlarına katılmış, Sıffın savaşında Kinde'ye komutanlık yapmıştır. Hicr, Kadisiye savaşına da katılmıştır. Ziyad b. Ebih, bir grupta onu Muaviye'ye göndermiş, o da hicri 51 yılında Merc-u Azra denen yerde onların hepsini öldürmüştür. Hucl b. Adiy, Merc-u Arza şehrinin fethinden sonra kendisinin ilk tekbir getiren Müslüman olduğunu söyler. İbn-i Ebi-l Hadid bu şiirleri kendi kitabında Cemel savaşı şiirlerinde nakleder.

506 - Sıffın, 382.

Muğayre b. Haris b. Abdulmuttalib'in de bu savaşta okumuş olduğu şiirler vardır. O şiirlerden bir bölümü şöyledir:

"Ey düşman için ölüm haberi getiren öncü!

Sabırlı ol ve Muaviye'nin hilesi sizi korkutmasın;

Hak apaçık bellidir. Savaşın sizinle savaşanlarla,
Zorlukta sabredenindir zafer

İndirin kılıçlarınızı onların tepesine

Dileyin Allah'tan savaşta mükafatını, zaferini.

İyi bilin ki, size muhalefet edenler

Bedbaht olur, hep kendisine zarar verirler.

Resulullah'ın vasisi önderdir karşınızda,

Onun Ehlibeyt'i, Allah'ın Kitabı var aranızda."⁵⁰⁷

Fazl b. Abbas da şiirinde şöyle der:

"Ailesi arasında peygamberin vasisi olan tek
yiğit;

Savaşçı isdiklerinde herkesten önce o çıkar
erdir."⁵⁰⁸

Munzir b. Humeyse-i Vidai der ki:

"Ey velayet ve vasilik makamının sahibi!

Allah için seni kendisine veli tanımayan bizden değildir."⁵⁰⁹

İbn-i Abbas'ın Mektubunda "Vasi"

İbn-i Abbas Sıffin savaşında Muaviye'nin mektubuna şöyle bir cevap yazdı:

"Bismillahirrahmanirrahim

---

507 - Sıffin, s. 385. Ebusüfyan'ın kardeşi Muğayre b. Haris b. Abdulmuttalib şairdi; bazıları onların bir kişi olduğunu da söylemişlerdir. Biyografisi için bkz. Usdu'l - Gabe, el-Esma vel Künye bölümü.

508 - Sıffin, s. 416, Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, birinci basım, c. 1, s. 284.

509 - Sıffin, s. 436, Munzir Hemdan kabilesinden savaşçı bir şairdi. İsabe kitabında onun hayatı hakkında Resulullah'ın (s.a.a) ashabından ve payların dağıtılmasında özel görüşü olan ilk kişi olduğu, görüşünün Ömer tarafından kabul edilip uygulandığı geçer. İsabe, c. 3, s. 478. Vidaah, Hemdan boylarından biridir. (İştikak-i İbn-i Dureyd)

Ama sonra

Mektubun ulaştı ve onun içeriğini bildim. Bizim Osman'ın dostlarından kopup Ümeyyeoğulları'nı onaylamamamıza hayret etmene gelince; vallahi Osman senden yardım istediğinde sen durumu bildiğin halde onun yardımına koşmadın, nihayet istediğin şeye kavuştun. Osman'ın anne tarafından kardeşi Velid b. Akabe, seninle Osman hakkındaki bu iddiamıza şahittir.

Başımıza kaktığın Tim ve Adiy kabilelerine gelince; bilmelisin ki, Ebubekir'le Ömer Osman'dan üstün olduğu gibi Osman da senden üstündü. Kureyş'in başlarından altı kişi kalmadığını söylersin; bil ki, onların erkekleri çoktur, geride bıraktıkları yakınları pek iyidirler; onların seçkinleri seninle savaştılar, seni bırakanlar ise bize de yardım edemediler. Savaşı hatırlatman da, hatırında bizden bir şeyler kaldığını, onların çoğunu unuttuğunu ve sonucundan da korktuğunu gösterir.

İnsanlar bana biat edecek olurlarsa sen de derhal emrime gireceğini söylüyorsun; fakat bil ki, insanlar Resulullah'ın kardeşi, amcası oğlu, vasisi ve veziri Ali'ye biat ettiler; o daha üstündür.

Fakat hükümette senin hiç hakkın yoktur; çünkü sen azat edilen köle ve azat edilen kölenin oğlu (Mekkke'nin fethine işarettir), Ahzab'ın öncüsü, ciğer yiyen Hind'in oğlusun. Ves-Selam."

İbn-i Abbas'ın mektubu Muaviye'ye ulaşınca onu okuyunca, "Hata benimdir; kendim kendime ettim! Vallahi bir yıl ona mektup yazmayacağım" dedi ve sonra şu şiiri okudu:

"Abbasoğlu'nu bir yolu öne almaya davet ettim; benim mektuplarım ona hükümeti hediye ediyordu. Öngörümde yanıldım; vuku bulacak olaylar çoktur ve İbn-i Abbas zor anlarda bana yardım etmezdi. Sunduğu şey yakışmazdı, bunun beni öfkeliendirmekten başka bir sonucu yoktu. İbn-i Abbas'a de ki, bu işlerinle benim ne denli öfkeli olduğumu anlamak istediğini biliyorum. O halde

edebildiğin kadar coş ve gösteri yap; çünkü ben senin istediğin işler karşısında eli açığım. Hayatta oldukça Sıffin benim yurdumdur; beni korkuttuğun şey benim ölümüm değildir."

Fazl b. Abbas da Muaviye'ye cevaben şu beyitleri okudu:

"Ey Hind'in oğlu! Ben gafıl bir insan değilim ve sen kafanda tasarladığın şeye ulaşamayacaksın. Savaşın ateşi yatışıp, bir deve gibi göğsünü yere bırakınca ve bütün Şamlı askerler öldürülüp ölüleri yeri kaplayınca bizim hak izleyicileri olduğumuzu ve senin çirkin ve batıl bir şey istediğini anlayacaksın?!"

Sen hileyle İbn-i Abbas'ı barışa, ölünceye kadar ağzına almayacağı bir şeye davet ediyorsun. Mızrak tutanlar süvarileri kovup azgınlara başları vuruluncaya kadar İbn-i Abbas barışa yanaşmayacaktır. Sen bir yıl ona mektup yazmamaya karar vermişsin. Sen istediğin kadar cevap yazma, fakat bunu bil ki okun taş isabet etti.

Ona demiştin ki, insanlar sana biat ederlerse sen de ona itaat edeceksin, oysa Ali herkesten üstündür. Ailesi arasında Resulullah'ın vasisi ve savaş meydanında savaşçı istenildiğinde odur savaşçı. Kendisiyle savaştığın kimsenin, muhacirler arasında düşman karşısında kaçmayan tek kişi olduğuna dikkat et."⁵¹⁰

Malik Eşter de şiirinde şöyle okumuştur:

"İmam'ın kendisinden başka her şey hakir ve küçüktür ve İmam'ı öldürmek de çok büyük bir günahdır.

Şehit verdik; bugün aramızdan bir grup yiğit öldürüldü. Onlardan biri bin kişiye eşitti. Bu nedenle Allah yanında sevabı fazladır. Bizlerden bir grubu devamlı hayır ve iyilik yolunda hareket eder; öyle bir yolda ki onu büyük bir nimet ve sevinç izler.

---

510 - Futuh-u İbn-i A'sem, c. 3, s. 254-258; Nasr b. Muazhim'in Sıffin adlı eseri, s. 416; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, birinci baskı, c. 1, s. 284.

Resulullah'ın vasisi Ali'nin nurlu yüzünü kim görmüştür; o, zulmetler arasında bir meşaledir. Kabe'ye andolsun o, karanlıklar içinde insanlara nur saçan bir meşaledir. İmamı kendisinden razı olan kimse, Allah'ın emirlerini yerine getirdikten sonra günahı affedilir de cennete girer."⁵¹¹

Mes'udî, *Murucu'z - Zeheb* adlı eserinde şöyle kaydeder: İmam Ali'nin (a.s) şehadetinden sonra hakkında şiir okuyanlardan biri de o hazretin şiirlerinden biridir. Bu adam şiirinde şöyle der:

"Bu musibete sabret; Resulullah'ın ölümü, vasinin şehadeti, Hüseyin'in öldürülüp Hasan'ın zehirlenmesine üzüntünü teselli edebilecek olan nedir."⁵¹²

Yine Mes'udî, Hucr b. Adiy'nin öldürülmesinden bahsederken şöyle yazar: Hicr'in katili, kılıçla onun başını bedeninden ayırmaya gidince Hicr'e dedi ki: "Emirulmüminin Muaviye bana, sapıkların başı, küfr ve bozgunculuk kaynağı ve Ebu Turab'ın dostlarından olan senin boynunu vurmamı, fakat küfründen dönüp arkadaşınıza (Ali'ye) küfreder de ondan uzak durursan affetmemi emretti." Hicr ona şöyle cevap verdi:

"Kılıcın keskin ağzına sabretmek bizden istediğiniz şeyden daha kolaydır. Allah'a kavuşup Resulullah'ın ve vasisinin huzuruna çıkmak cehennem ateşine girmekten bizim için daha sevimlidir."⁵¹³

Ali b. Muhammed b. Cafer-i Alevi, kendilerinin Samet b. Luu b. Galib'in soyundan olduklarını söyleyenler hakkında şöyle bir şiir okumuştur:

---

511 - Futuh-u İbn-i A'sem, c. 3, s. 226; Menakib-u Harezmi, s. 170. A'semle Harezmi'nin bu alandaki sözleri özetle şöyledir:

Malik Eşter'le Emirulmüminin Ali'nin (a.s) diğer ashabı bir gün Sıffin savaşında İmam'ın (a.s) ortada olmadığını farkettiler. Endişelenerek İmam'ı aradılar. Sonunda o hazreti Rabie kabilesinin savaşçıları arasında buldular. İmam, Malik Eşter'in fena bir şekilde renginin değiştiğini ve ağladığını görünce ona dedi ki: "Ya Malik! Ne oldu? Oğlun mu öldü, yoksa başka bir şey mi geldi başına?" Bunun üzerine Malik yukarıdaki şiiri okudu.

512 - *Murucu'z - Zeheb-i Mes'udî*, c. 2, s. 428.

513 - *Murucu-z Zeheb-i Mes'udî*, c. 3, s. 4.

Samet bizdendir, fakat evlatlarının durumu bize belli değildir. Onlar öyle kişilerdir ki hurafe veya bir rüyadan başka bir şey olmayan soylarıyla övünürler. Biz onlara Resulullah'ın vasisinin buyruğunu söylüyoruz; çünkü onun buyruğu sağlam ve metindir: "Sana bir şeyi sorarlar da sen onun ne olduğunu bilmezsen, "Allah bilir" de."⁵¹⁴

Abbasi Halifesi Me'mun'un Şiirinde "Vasi"

Abbasi halifesi Me'mun, Alevilere yaklaşım siyaseti doğrultusunda, Hz. İmam Rıza'yı (a.s) kendine veliaht etmek zorunda kaldı. Me'mun bu konuda bir şiirinde Resulullah'ın (s.a.a) vasisini şöyle anmıştır:

"Acaba, Resulullah'ın vasisi Ebu-l Hasan'ı sevdiğim için kınanıyor muyum ben? Bu zamanın şaşırılacak şeylerinden biridir!"⁵¹⁵

Resulullah'ın vasisinin evladına yaklaştığım için kin besleyerek bana kızan sapıklardandır."⁵¹⁶

Tarih Boyunca Ali'nin (a.s) "Vasi" Diye Meşhur Oluşu

Muberred, *el-Kamil* adlı eserinde şair Kumeyt'in bir şiirinde şöyle dediğini nakleder:

"Vasi, Tecubi'nin⁵¹⁷ öldürerek ümmetin arzular sarayını yıktığı kimsedir."

Sonra Muberred,⁵¹⁸ o dönemin insanların Kumeyt'in⁵¹⁹ şiirinde getirdiği "vasi" sözcüğünü bildiklerini ve çok kullandıklarını eklemektedir.

---

514 - Murucu-z Zeheb-i Mes'udî, c. 2, s. 408, İmam'ın (a.s) hayatının son bölümünde, Sametoğulları ve o hazrete nispetleri hakkında onların "Naciyeoğulları" oldukları geçer.

Ali b. Muhammed b. Cafer-i Alevi, İmam Cafer-i Sadık'ın (a.s) torunlarındandır. Soyu, İbn-i Hazm'ın Ensab adlı eserinde, s. 61'de geçer.

515 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, c. 2, s. 22.

516 - el-Mehasin-u ve'l Musavî-i Beyhaki, c. 1, s. 105.

517 - Tecubi, Emirulmüminin Ali'nin (a.s) katili Abdurrahman b. Mulcem-i Teduli'dir. Tedul, Mısır'da Abdurrahman b. Mulcem'in Kufe'ye gitmeden önce ikamet ettiği mahallenin ismidir. El-Kamil-i Muberred, Beyrut basımı, c. 2, s. 151.

Dolayısıyla, Emirülmüminin Hz. Ali (a.s) "Ebu Turab" diye meşhur olduğu gibi “vasi” diye de meşhurdu. Öyle ki bu lakap o hazretin özelliklerinden biri sayılıyordu.

Muberred, Hz. Ali'nin (a.s) “vasi” lakabıyla meşhur olduğuna tanık olarak, bu lakabı Hamza ve Abbas isimleriyle birlikte getiren ve onların hiç birini özel bir şekilde tanıtmayan Ebu-l Esved-i Dueli'nin şiirini getiriyor. Ebu-l Esved diyor ki:

"Çok seviyorum Muhammed'i, Abbas'ı,
Hamza'yı ve Vasi'yi."⁵²⁰

Yine Himyeri'nin şu şiiri:

"Ben vasinin inandığı dinin izleyicisiyim. Ben
bu inançla Nuhayle savaşına katıldım."⁵²¹

Yine der ki:

"Allah Tealâ Muhammed'in varlığıyla onlara
minnet bıraktı da hidayet etti, yiyecek ve giyecek
verdi onlara. Fakat onun vasisi iş başına gelince ona

---

518 - Muberred, Ebu-l Abbas, Muhammed b. Zeydî el-Ezdi-i Sumali-i Basri'dir. Hatib Bağdadi Mubarred hakkında şöyle yazar: O, nahivcilerin büyüğü, Ulumu'l -Arabiyye'nin hafızıdır. Lügat alanındaki el-Kamil kitabı onun eserlerinden biridir. O, 285 yılında Bağdad'da vefat etmiştir. Tarih-u Bağdad, c. 3, s. 380; Keşfu'z - Zunun, "el-Kamil" sözcüğü.

519 - el-Kumeyt, Ebu-l Mustehil b. Zeyd-i Esedî Kufe ahalisinden olup Arap lügati, adap, rivayet ve soy bilimlerini bilen ve sözü senet olarak geçen bir kişiydi. Onun Haşimiyat şiiri Almanca'ya tercüme edilmiştir. Kumeyt hicri 126 yılında vefat etmiştir. A'lam-u Zirikli, .6, s. 92.

520 - el-Kamil-i Muberred, c. 2, s. 152; Ebu'l Ferec, Eğanî, Himyeri'nin biyografisinde, Sasi basımı, c. 7, s. 10.

Ebu-l Esved-i Dueli, Zalim b. Amr meşhur fakih ve şairlerden biri olup nahiv ilminin kurucusudur. Emirülmüminin Ali (a.s) bu ilmi ona öğretmiş, o da açıklayarak yazmıştır. O, Kur'an harflerine nokta bırakan ilk kişidir. Ebu-l Esved Sıffın savaşında İmam Ali'nin (a.s) safında yer almış ve hicri 69 yılında Basra'da vefat etmiştir. A'lam-u Zirikli, c. 3, s. 34. Yine bkz. Ikdu'l - Ferid, 1372 Mısır basımı, c. 3, s. 211.

521 - el-Kamil-i Muberred, c. 2, s. 175. Bu şiirleri ve bunları okumasının sebebini Ebu-l Ferec, Eğanî, adlı eserinde c. 7, s. 21'de kaydetmiştir.

Seyyid Himyeri, İsmail b. Muhammed, cahiliye dönemi ve İslam'ın zuhurundan sonra en çok şiiri olan üç şairden biridir. O, Abbasi halifeleri Mensur ve Mehdi'nin yanında yüce bir makam ve saygıya sahipti. Himyeri hicri 173 yılında vefat etmiştir. A'lam-u Zirikli, c. 1, s. 320.

karşı çirkin bir davranışta bulunup üzüntü zehrini tattırdılar ona." ⁵²²

Aynı şekilde, Şafiilerin imamı, Muhammed b. İdris-i Şafii (ö. 204) şiirinde şöyle der:

"O vasiyi sevmek Rafizilikse, ben herkesten daha çok rafiziyim" ⁵²³

İbn-i Dureyd de bu alanda şöyle der:

"Ben Muhammed'in, onun vasisinin, iki evladının ve pak kızının taraftarıyım." ⁵²⁴

Ve *Divan-i Mutenebbi*'de, ona, neden Emirulmüminin Ali b. Ebitalib'i (a.s) övmediğini sorduklarında şöyle cevap verdiği geçer:

"Ben kasıtlı olarak Vasi'yi övmedim; çünkü onun kendisi kapsamlı bir nurdur. Kıvamı kendinden olan şeyin tanıtımı güneşin ışığını tanıtmak gibidir." ⁵²⁵

Bu şiirin ikinci beyti bu değişikliklerle darbu'l - misal halini almıştır:

"Uzun zaman devam eden şeyin kıvamı kendinden olur

Güneşin ışığının sıfatı batılı yok eder." ⁵²⁶

Yine Mutenebbi, Ebu-l Kasım Tahir b. Hüseyin-i Alevi'nin övgüsünde şöyle der:

"O Resulullah'ın (s.a.a) evladı, onun vasisinin oğlu olup, o hazrete benzemektedir ve bu denenmiştir." ⁵²⁷

Ve Şeyhu'l - İslam Hamevinî Cüveyni (ö: 722) de şöyle der:

"Haşimoğulları'nın seçkini olan seçkin Ahmed'in kardeşi, efendilik, şeref, bereket ve yüceliğin ileri

---

522 - Eğanî, c. 9, s. 6, Himyerî'nin biyografisinde.

523 - Divan-i Şafii, s. 35, 1403 Beyrut basımı.

524 - el-Künye ve'l Elkab, c. 1, s. 274. İbn-i Dureyd diye meşhur olan Ebubekir Muhammed b. Ezdi hicri 321 yılında vefat etmiştir. O, şair, nahivci ve lügatçiydi. Cemhere onun eserlerinden biridir.

525 - Divan-i Ebu Tayyib-i Mutenebbi, Fedir Roh incelemesi, s. 846, 1861 Berlin basımı.

526 - el-Künye vel Elkab'da, c. 1, s. 162, Ebu Nevas'ın hayatında bu sözcükle geçmiştir.

527 - Divan-i Mutenebbi, s. 333.

gelenidir Ali, Ebu-l Hasan, peygamberlerin önderi Muhammed'in vasisidir."⁵²⁸

Yine der ki:

"Yüce son peygamberin, alemlerin rabbinin tertemiz peygamberi Muhammed'in (s.a.a) kardeşi, peygamberin vasisi, yardımcısı, şeref ve yüceliğın ileri geleni haydar Ali'dir."⁵²⁹

Yine Musul'un müftüsü Muhammed Habibu'l - Ebidi (ö. 1383 kameri), İngilizler Irak'ı işgal edip kendilerini Irak ve Iraklıların vasisi, kayyımı bilirken Irak halkının İslam inkılabında "Fi sarhetih-il ulâ" isminde şiirler okuyarak onların boş iddialarını reddetmiştir. Bu şiirlerde şöyle geçer:

"Ey Batı! Şaşırtıcı bir iddia edersin sen; bizim "Vasi" dışında ne başka bir vasimiz ve ne de kayyımımız yoktur. İncil ve Kur'an'a andolsun, biz her kayyımı ve yöneticiyi kabul etmeyiz; kanımızdan büyük seller oluşsa bile. Zehra'nın (s.a) eşi Vasi'den sonra İngiliz'in vasiliğine teslim olur muyuz biz?

Irak topraklarında Zehra (s.a) oğlu Ebiabdullah uğruna en yüce insanların kanları döküldü; şimdi Resulullah'ın (s.a.a) torunu Hüseyin'den (a.s) sonra İngiliz yönetimine teslim olur muyuz biz?!

Ey Resulullah'ın Ehlibeyt'inin sevgilileri! Irak ülkesi namert ve alçakların toprakları mı olacak? Oysa bu topraklar Resulullah'ın (s.a.a) mirasıdır. Acaba yüce imamlarımızdan sonra İngilizlerin yönetimine mi teslim olacağız biz?

Yine, yer ve göktekiler bilsinler ki, "Vasi'nin izleyicileri ondan başka hiç bir vasiyi resmen tanımayacaktır.

Resulullah'la (s.a.a) ahdimizi bozup, utanç kaynağını satın almış oluruz, başkalarının yönetimini kabul edecek olursak biz. Vasi bize

---

528 - Tahran üniversitesi merkez kütüphanesinden fotoğrafı çekilmiş olan Feraidu's - Sımtayn kitabının ön sözünde, el hattı 2. yaprakta, 1164, 1690 sayısında; ikinci beyitte "Ali" ismiyle "vasi" sıfatını bir araya toplamıştır.

529 - Feraidu's - Sımtayn kitabının birinci kısmında, 7. yaprakta.

öfkelenmez mi, İngilizlerin yönetimini kabul edersek biz?

Kıyamet günü rahmet peygamberine, Zehra-i Athar'ın babasına, Kerbela şehidine ve Samirra'daki hidayet İmam'a ne cevap veririz İngilizlerin yönetimini kabul edersek biz?

Yine ikinci kasidesinde şöyle söylemektedir:

Ne senin bize bir nispetin var, ne bizim sana. O halde senin yönetiminin ne anlamı var bize?

Ey Londra yavrusu! Sen ne Alevisin, ne Haşimi ve ne de Kureyşi. Müslüman ve Arap da değilsin. Ne bizim akrabalarımızdansın ne de doğululardan. O halde ne diye yöneticimiz olasın bizim?

Muhtelif mezheplerden (Caferilik, Hanefilik, Şafilik, Zeydilik) bahsetme bize. Tek olan Muhammedî din birbirimizin etrafına toplamıştır bizi. Öyle bir din ki, diğerlerinin yönetiminden alıkoyar bizi. O halde ne diye yöneticimiz olasın bizim?

Sizin tefrika yaratan siyasetinizden bıktık, usandık biz. Ve şimdi doğru yolumuzu bulduk biz. Ey dost elbisesi giyen düşman! Sen Vasi ve Ebubekir karşısında riyakar bir yabancından başka bir şey değilsin. O halde ne diye yöneticimiz olasın bizim?⁵³⁰

* * *

Vasi ve vasiyet hakkında kaydettiklerimiz, hicretin birinci asrından on dördüncü asra kadar Hilafet Mektebi izleyicilerince kesin ve meşhur bir konuydu. Cemel savaşında Aişe'nin ordusundan Zıbbiy kabilesinden bir adam kalkarak şöyle bağırmaı mı:

"Biz Zıbbiyoğulları, düşmanlarıyız Ali'nin;

Öteden beri "Vasi" diye meşhur olanın!"

Evet, Ali'ye "Vasi" lakabını vermişlerdi. Onunla on bir oğlunu evsiyâ (vasiler) lakabıyla tanırlardı. Nitekim Abbasi halifesi Harun

---

530 - 1920 inkılabının ellinci yılı anısı: Malumat ve Müşahadat. Muhammedali Kemaluddin, Tezamun basım evi, h. 1391, m. 1971, s. 319-320.

Reşid de iki oğlunun (Emin ve Me'mun) birbirine karşı savaşacaklarını Resulullah'ın (s.a.a) Vasisinden nakletmişti.

Ali'ye "Vasi", diyorlardı, oysa bu sözcüklerin anlam ve mefhumundan haberleri yoktu. Fakat bunların anlamlarını düşünüp önemini anladıklarında bazen tamamıyla inkar ediyor, bazen gizliyor ve bazen de onu tahrif ediyorlardı. Biz, Allah'ın izniyle ilerideki bahislerde bunların hepsini inceleyeceğiz.

EHİL-İ SÜNNET VE HİLAFET OKULU İZLEYİCİLERİNİN VASILİK RİVAYETLERİNİ GİZLEME VE TEVİLİ YOLUNDAKİ BÜYÜK ÇALIŞMALARI

"Vasilik" rivayetlerini gizlemeye çalışan ilk kişi, kendilerinden nakledilen bir rivayetten anlaşıldığı üzere Ümmü-l Müminin Aişe'ydi. Fakat onun "vasilik"i inkâr eden bu rivayetin kendisi, Emirülmüminin Hz. Ali'nin (a.s) onun zamanında "vasi" diye meşhur oluşuna kesin bir tanıktır.

Aişe'nin Rivayeti, Ali'nin (a.s) Vasi Oluşuna Delildir

Emirülmüminin Ali'nin (a.s) sahabe arasında "Resulullah'ın (s.a.a) vasisi" diye meşhur olduğunu gösteren delillerden biri, Ümmü-l Müminin Aişe'nin *Sahih-i Müslim*'de naklettiği şu rivayettir:

Aişe'nin yanında Ali'nin Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğu söylenince dedi ki: "Bu vasilik işi ne zaman oldu!... Resulullah'ı göğsüme veya yan tarafıma yaslamıştım. O hazret bir leğen istedi ve bana yaslanmış olduğu halde vefat etti. Fakat ben onun ne zaman öldüğünü fark etmedim. Bu durumda Resulullah onu ne zaman vasi tayin etmiş olabilir?!"⁵³¹

---

531 - Sahih-i Müslim, Şerh-i Nevevî, Kitabu'l - Vasiyyet, c. 11, s. 89; Sahih-i Buharî, Kitabu'l - Meğazi, "Merazu'n - Nebiy (s.a.a)" bölümü, c. 3, s. 65 ve

Ümmü-l Müminin Aişe o günlerde, insanları, İmam Ali'ye karşı harekete geçirip, tarihte "Cemel Savaşı" diye adlandırılan savaşa katılmak için seferber etmeye ihtiyaç duyuyordu. Dolayısıyla bunun normal bir konuşma şeklinde olmadığını, aksine, Aişe'ye karşı İmam Ali'nin (a.s) "Resulullah'ın Vasisi" diye meşhur oluşuna dair açıklanan bir delil olduğunu görmekteyiz.

Aişe'nin bu tutumu o tarihî olaylarla bağdaşmaktadır ve yine onun bu tavrı, o günlerde Hz. Ali'ye (a.s) karşı diğer tutumlarıyla da tamamen uyum içerisindedir. İbn-i Sa'd'ın *Tabakat* adlı eserinde Resulullah'ın (s.a.a) hastalığında Aişe'den naklettiği rivayete dikkat çekmektedir:

"Resulullah iki kişinin yardımıyla evden çıktı. Onlardan biri Fazl b. Abbas'tı, diğeryse başkasıydı! O hazretin ayakları yerde sürünüyordu..."

Abdullah der ki, Aişe'nin bu sözünün İbn-i Abbas'a naklettiğimde dedi ki:

"Aişe'nin ismini söylemediği ikinci kişinin kim olduğunu biliyor musun?" Ben "hayır" dedim. İbn-i Abbas, "O, Ali b. Ebitalib'di. Aişe onun hakkında ağzından hayır bir söz çıkmasını bile istemiyor."⁵³²

Ahmed b. Hanbel *Müsned*'inde şöyle yazar:

"Adamın biri Aişe'nin yanına gelerek Ali'yle Ammar hakkında kötü şeyler söyledi. Aişe dedi ki: "Ali hakkında sana bir şey söylemiyorum. Fakat Resulullah'ın Ammar hakkında, "Ammar iki şeyin arasında kalmaz; onların en iyisini seçer" buyurduğunu duydum."⁵³³

Evet, Ümmü-l Müminin Aişe Ammar'ı böyle savunup hakkında kötü şeyler söylenmesine engel olurken Ali (a.s) hakkında kötü şeyler söylenirken susup ses çıkarmıyor!

Kitabu'l - Vasiyyet, "Vesaya" bölümü; Fethu'l - Bari, c. 6, s. 291; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 32.

532 - Tabakat-u İbn-i Sa'd, Beyrut basımı, c. 2, s. 232. Bu hadisin bir benzeri Sahih-i Buharî, "marezu'n - Nebi ve vefatih" bölümünde, c. 3, s. 63'de şu şekilde geçer: İbn-i Abbas dedi ki: "Aişe'nin ismini söylemediği ikinci kişinin kim olduğunu tanıdın mı?" Ben, "Hayır" dedim. İbn-i Abbas dedi ki: "O Ali b. Ebitalib'di." Buhari İbn-i Abbas'ın sözünün devamında, "Aişe onun hakkında hayır bir söz konuşmak istemez" cümlesini silmiştir.

533 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 113.

Aşağıdaki rivayet *Sahih-i Müslim*, *Sahih-i Buharî*'de ve diğer kaynaklarda kaydedilmiştir. Biz burada Müslim'den naklediyoruz:

Aişe'den şöyle rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.a) birini sahabeden bir grubun başına geçirerek Medine dışında savaşa gönderdi. O adam emri altındaki gruba namaz kıldırıldığında daima Fatiha suresinden sonra İhlas suresini okumakla yetiniyordu. O grup Medine'ye dönünce onu Resulullah'a (s.a.a) raporladılar. Resulullah (s.a.a), "Niye böyle yaptığını kendisinden sorun" buyurdu.

Ona bunun nedenini sorduklarında adam şöyle cevap verdi:

"Tevhid suresi baştan sonuna kadar Allah'ın sıfatları olduğu için onu okumayı daha çok seviyorum." Resulullah (s.a.a) bunu duyunca, "Ona söyleyin ki Allah da seni seviyor" buyurdu.⁵³⁴

Allah'ın sevdiği ve Aişe'nin ismini bile ağzına almayı uygun görmediği bu kişi kim olabilir acaba?

Gerçekten, eğer o adam Aişe'nin babası Ebubekir veya Ömer ya da amcası oğlu Talha gibi onun akrabalarından ve yakınlarından biri olsaydı Aişe yine o adamın ismini söylemez miydi?!

Biz her ne kadar da Hilafet Mektebi kaynaklarını araştırdıysak bu adamın kim olduğunu bulamadık; bu nedenle Ehlibeyt kaynaklarına müracaat etmek zorunda kaldık. Nihayet bu rivayeti *Mecmau'l - Beyan ve el-Burhan* tefsirlerinde İhlas suresinin tefsirinde ve Şeyh Seduk'un (ö. 381) *et-Tevhid* kitabının "Kul huvellah-u ehad'ın anlamı" babında bulduk. Bu rivayet şöyledir: Sahabeden olan İmran b. Hasin'den şöyle nakledilir:

Resulullah (s.a.a) bir grubu savaşa gönderdi, Ali'yi de onların başına geçirdi. Bu grup görevinden döndükten sonra Resulullah (s.a.a) olup bitenleri sorunca, "Her şey yolunda gitti, fakat Ali bizimle kıldığı namazların hepsinde İhlas suresini okuyordu" dediler. Resulullah (s.a.a) bunun sebebini Ali'den

---

534 - Sahih-i Müslim, "salatu'l - musafirin" kitabı, "fazilet-i karaat-i kul huvellah-u ehad" bölümü, h. 263, s. 557; Sahih-i Buharî, Kitabu't - Tevhid, "Mâ câe fî dua-in nebi (s.a.a) ümmetehu fî tevhidillah-i Tebareke ve Teala" bölümü, c. 4, s. 182.

sorunca Ali, "Ben İhlas suresini seviyorum" cevabını verdi. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Bu sevginden dolayı Allah da seni seviyor" buyurdu.⁵³⁵

İki güçlü ve sağlam delil bu hadisin doğruluğunu onaylamaktadır:

1- *Sahih-i Buharî*'de ve diğer kaynaklarda, Ümmü-l Müminin Aişe'nin rivayetinde İmam Ali'yi (a.s) "reculun" (bir kişi) diye andığı geçer. Nitekim yukarıdaki rivayetinde de böyle geçmiştir!

2- *Sahih-i Buharî* ve diğer kaynaklarda Resulullah'ın (s.a.a) Ali (a.s) hakkında "Allah onu seviyor" buyurduğu geçer. Nitekim yukarıdaki hadiste de "Allah seni seviyor" diye geçmiştir.

Gördüğümüz gibi, Aişe'nin rivayetinde Ali'nin ismi söylenmiyor ve onun yerine "bir kişi" diye geçiştiriyor. Hatta İmam Ali (a.s) hakkında bu kadarla yetinmeyerek daha ileri gidiyor. Onlardan bazıları şöyledir:

Aişe'nin, İmam Ali'nin (a.s) Şehadet Haberine Sevinmesi

Buraya kadar değindiklerimizden daha acısı Ebu-l Ferec-i İsfehani'nin *Mekatilü't - Talibiyyin* adlı eserinde Emirulmüminin Ali'nin (a.s) şehadeti ve Aişe'nin buna sevinışı hakkında naklettiği rivayettir. O der ki: İmam Ali'nin şehadet haberi Aişe'ye ulaşınca secdeye kapandı.⁵³⁶ Yani bu müjdeden dolayı Allah'a şükretti!

Taberî, Ebu-l Ferec-i İsfehani, İbn-i Sa'd ve İbn-i Esir şöyle kaydederler: Aişe, Ali'nin şehit edildiğini haber alınca şöyle dedi:

"Asasını attı da sular değirmenden döküldü, onun şehadetine, bir yolcunun gelmesiyle gözlerin aydınlanması gibi sevindim."

Sonra Ali'yi kimin öldürdüğünü sorudu. Murad kabilesinden biri öldürdü dediklerinde Aişe dedi ki:

---

535 - Mecmau'l - Beyan Tefsir, -Eminuddin Fazl b. Hasan-i Tabersi-, Ahmed Arifuzzeyn tashihi, hk. 1333 İrfan Seyda basımı, c. 10, s. 567; el-Burhan Tefsiri, -Seyid Haşim Behrani- üçüncü baskı, Kum hk. 1394, c. 4, s. 521; Tevhid-i Seduk, hk. 1387 Tahran, s. 94, hadis: 11.

İmran b. Hasin Ebu Nedidi'l - Huzaî, Hayber yılında Müslüman oldu; Ömer onu fakih unvanıyla Basra'ya gönderdi. Sahabenin en faziletliyelerinden ve duası kabul görenlerindendir . Hicri 52 yılında Basra'da vefat etti. Usdu'l - Gabe, c. 4, s. 137 - 138.

536 - Mekatilü't - Talibiyyin, 1368 Kahire, s. 43.

"Her ne kadar da onun kendisi uzaktaysa da, fakat ölüm haberini bir genç getirdi; (o gencin) ağzına toprak dolmasın (ölmesin)."

Orada olan Ümmü Seleme kızı Zeybep, Aişe'ye, "Bunları Ali hakkında mı söylüyorsun?" dedi. Aişe ona, "Unutmuştur. Unuttuğumda bana hatırlatın!" şeklide cevap verdi ve sonra da şu şiiri okudu:

"İkimiz arasında devamlı tatlı şiirler olurdu; nihayet ben ona sırt çevirdim de her toplantıda hikayemiz sinek vızıltısı gibi söylendi."⁵³⁷

Aişe'yle Diğerlerinin Rivayetleriyle Mukayesesi

Ümmü-l Müminin Aişe'nin Emirülmüminin Ali'ye (a.s) karşı bazı tutumlarını inceledik. Fakat Aişe'nin, "Resulullah ne zaman Ali'ye vasiyet etti... Resulullah göğsüme veya yan tarafıma yaslanmış olduğu halde vefat etti. Fakat ben onun ne zaman öldüğünü farketmedim"⁵³⁸ şeklindeki rivayetini ondan başka rivayet eden yoktur; hatta diğer rivayetler bununla çelişmektedirler. Örneğin:

İbn-i Sa'd *Tabakat*'ında, "Resulullah'ın (s.a.a) Ali'nin (a.s) kucağında vefat ettiğini söyleyenler" babında şöyle yazar:

1- Ali b. Ebitalib'ten şöyle rivayet edilir:

"Resulullah (s.a.a) hastalığında, "kardeşimi çağırın bana" buyurdu. Beni o hazretin başının üzerine çağırdılar. Haret, "Yanıma gel" buyurdu. Yakına gittiğimde bana yaslanarak konuştu; öyle ki bazen mübarek ağzının suyu yüzüme sırıyordu. O hazret öldükten sonra mübarek bedeni kucağında ağırlaşınca kadar öyle kaldı...

2- Ali b. Hüseyin'den ise şöyle rivayet edilir:

---

537 - Tarih-i Taberî, hicretin dördüncü yılı olaylarında, Emirülmüminin Ali'nin şehadetinin sebebi bölümünde, Avrupa basımı, c. 1, s. 3466; Tarih-i İbn-i Esir, Avrupa basımı, c. 3, s. 331 ve birinci basımı, c. 3, s. 157; *Tabakat-u İbn-i Sa'd*, c. 3, s. 27; *Mekatilü't - Talibiyyin*, s. 42.

538 - Sahih-i Buharî, "vesaya" kitabı, birinci bölüm, c. 2, s. 84 ve *Mitabu'l - Meğazi*, "Merazu'n - Nebi (s.a.a) ve vefatihi" bölümü, c. 3, s. 63; Sahih-i Müslim, *Kitabu'l - Vasiyyet*, 19. bölüm. Sünen-u İbn-i Mâce, *Kitabu'l - Cenaiz*, 64. bölüm; *Müsned-i Ahmed b. Hanbel*, c. 6, s. 32, 64 ve 77; Tarih-i Taberî, c. 1, s. 1814. Bundan önce bu kitabın 298. sayfasına müracaat edilsin.

"Resulullah (s.a.a) başı Ali'nin eteğinde olduğu halde vefat etti."

3- Şa'bî der ki:

"Resulullah (s.a.a) vefat edince başı Ali'nin kucağındaydı, o hazretin guslünü de Ali verdi..."

4- Ebu Gafan der ki, İbni-i Abbas'a:

Resulullah vefat edince başının birinin kucağında olduğunu kendi gözlerinle gördün mü sen? diye sorduğumda, "Resulullah (s.a.a) Ali'ye yaslanmış olduğu halde vefat etti" cevabını verdi. Bunun üzerine dedim ki: Urve, Aişe'nin, "Resulullah vefat ettiğinde mübarek başı benim göğsümle boynum arasındaydı, o hazret bana yaslanmış olduğu halde vefat etti" dediğin nakleder! İbn-i Abbas dedik ki: "Sen de inandın mı?! Vallahi Resulullah (s.a.a) Ali'nin göğsüne yaslanmış olduğu halde vefat etti; Ali şahsen o hazrete gusül verdi..."

5- Cabir b. Abdullah-i Ensari'den şöyle rivayet edilir:

Ömer'in hilafeti döneminde, bir gün hepimiz halifenin huzurunda oturmuştuk. O sırada Ka'bul Ahbar yerinden kalkarak Ömer'e, "Resulullah'ın dudaklarından çıkan en son kelime neydi?" diye sordu. Ömer, "Ali'den sorun" dedi. Ka'b, "Ali nerde?" diye sordu. Ömer, "Ordadır, ondan sor" dedi. Ka'b bu soruyu Ali'ye sorunca Ali dedi ki:

"O hazreti göğsüme yaslamıştım. O da başını omzuma yaslamış olduğu halde "Namaz, namaz" diye buyurdu."

Ka'b dedi ki: "Doğrudur, enbiyanın son sözü budur. Bunun için görevlendirilmişlerdir ve yine bu şekilde dirileceklerdir."

Sonra Ömer'e dönerek, "Resulullah'a kim gusül verdi" diye sordu. Ömer yine, "Ali'ye sor" dedi. Ka'b Ali'ye sorunca dedi ki: "Resulullah'a ben gusül

verdim. O sırada Abbas oturmuştu, Usame'yle Şekran da su getiriyorlardı."⁵³⁹

Eğer Resulullah (s.a.a) Aişe'nin dediğine göre onun göğsüne ve boğazının altına yaslanarak vefat etmiş olsaydı kesinlikle Ömer, "Resulullah'ın son sözünün ne olduğunu Ümmü-l Müminin Aişe'ye sor" der ve Ka'b'ı Ali'ye göndermezdi.

Bu rivayetlerden daha kati ve daha sağlam olanı, olayı kendi gözleriyle gören peygamberin eşlerinden Ümmü-l Müminin Ümmü Seleme'nin rivayetidir. Ümmü Seleme der ki:

"Vallahi Ali, Resulullah'ın (s.a.a) son anlarına kadar onun yanındaydı ve ona herkesten yakındı. Sabahleyin Resulullah'ı görmeye gittiğimizde o hazret "Ali geldi mi? Ali geldi mi?" söylüyordu. Nihayet Fatıma, "Sen onu bir işe gönderdin" dedi.

Ali gelince ben Resulullah'ın (s.a.a) onunla özel bir işi olduğunu sandım, bu yüzden hepimiz kalkarak odadan dışarı çıkıp odanın dışında kapının yakınında oturduk. Ben kapıya diğerlerinden daha yakındım. Resulullah'ın (s.a.a) Ali'yi yanına alıp sessizce konuştuklarını gördüm. O gün Resulullah (s.a.a) vefat edinceye kadar böyle devam etti ve Ali son ana kadar o hazretle birlikteydi ve ona herkesten daha yakındı."⁵⁴⁰

Abdullah b. Amr'ın rivayetinde ise şöyle geçer:

---

539 - Yukarıdaki beş rivayet İbn-i Sa'd'ın Tabakat'ında, "Men kale teveffa Resulullah (s.a.a) bi hicri Ali b. Ebitalib" bölümü, Avrupa basımı, c. 2, s. 51'de kaydedilmiştir.

540 - Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 138. Hakim der ki: Bu hadis senet açısından sahih olmasına rağmen Buhari'yle Müslim kaydetmemişlerdir. Zehebî de Talhis-u Müstedrek'de bu hadisin sahih olduğunu itiraf eder. İbn-i Asakir bunu "İnnehu kane ekrabun nas-i ahden bi Resulullah" bölümünde, İmam Ali'nin hayatında, c. 3, s. 14 - 17'de çeşitli yollarla nakletmiştir. Yine bkz. Musnef-i İbn-i Ebi Şeybe, c. 6, s. 348; Mecmeu'z - Zevaid, c. 9, s. 112; Kenzu'l - Ummal, ikinci baskı, "fezail" kitabı, Fezail-u Ali b. Ebitalib, c. 15, s. 128, h. 374; Tezkiretu'l - Hevas-il Ümme, "Hadisu'n - Necva vel Vasiyet" bölümü, Ahmed b. Hanbel'in Fezail kitabından naklen.

"Resulullah (s.a.a) hasta yatağında "Kardeşimi çağırın" buyurdu. Ali gelince o hazret üzerindeki örtüyü Ali'nin üzerine örterek onu yanına aldı..."⁵⁴¹

Emirülmüminin Ali'nin (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) vefatıyla ilgili söylerinden biri de şudur:

"...Seni kabrine yatırdım; senin ruhun boynumla göğsüm arasında kabzedildi. **'Gerçekten de biz Allah'tanız ve gerçekten de ona kavuşacağız'**."⁵⁴²

Yine buyurmuştur ki:

"Allâh'ın salâtı O'na ve soyuna olsun, Rasûlullâh vefat ettiği zaman başı, benim göğsümdeydi; ağzının yârı (kanı) elime akmıştı; ben de onu yüzüme sürmüştüm.

Onu yıkamaya kalktım, melekler yardımcımdı. Evde, çevresinde feryat yücelmişti. Meleklerin bir bölümü inmedeydi, bir bölümü çıkmada. Onu yatacağı yere koyuncaya dek onların sesleri, onların salavat getirişlerinin, namaz kılışlarının ünleri kulağımdan gitmemişti."⁵⁴³

Ümmü-l Müminin Aişe'nin Rivayetlerinin İncelemesi

Aişe'nin, Resulullah'ın (s.a.a) kendisinin kucağında vefat ettiğini bildiren tek rivayeti, diğer sahabenin rivayetleriyle çelişmektedir.

Bizce, daha önce dediğimiz gibi, Aişe bu rivayeti Basra savaşında, yani Ömer'le Osman'ın hilafetinden sonra söylemiştir. Yine bu hadisin, Muaviye'nin hilafeti dönemiyle uyum içerisinde olduğu da söylenebilir; çünkü o halkı Emirülmüminin Ali'nin (a.s) faziletlerini nakletmekten alıkoyup onunla çelişen şeylerin nakledilmesini emretti.

Aişe'nin bu sözünün doğru olduğunu ve Resulullah'ın (s.a.a) onun göğsüne yaslandığı halde vefat ettiğini farzetsek bile, acaba sadece bu iddia, İmam Ali'nin (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğunu gösteren rivayetlerin tevatürünü yok edebilir mi? Acaba Resulullah (s.a.a) İmam Ali'ye (a.s) başka bir zaman vasiyet etmiş olamaz mı? Halbuki

---

541 - Kenzu'l - Ummal, birinci baskı, c. 6, s. 392; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 7, s. 359; Tarih-u İbn-i Asakir, İmam Ali'nin hayatında, c. 2, s. 484, hk. 1395 Beyrut.

542 - Nehcu'l - Belağa, 202. hutbe.

543 - Nehcu'l - Belağa, 197. hutebe.

buna delalet eden bir çok rivayet vardır; örneğin *Sünen* ve *Müsned*'lerin yazarları İmam Ali'den (a.s) şöyle naklederler:

"Resulullah'la (s.a.a) iki özel görüşme zamanım vardı. Birini geceleyin ve diğerini de gündüz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıktığımda namaz halinde olsaydı yavaşça öksürürdü..."⁵⁴⁴

Diğer bir rivayette şöyle der:

"Benim Resulullah'ın (s.a.a) yanında insanlardan hiç kimsenin sahip olmadığı bir makam ve mevkim vardı. Ben her sabah o hazretin huzuruna gidiyor, öksürmezse selam veriyordum..."⁵⁴⁵

Tarih-u İbn-i Asakir'de Cabir b. Abdullah'tan şöyle nakledilir:

Taif savaşında Resulullah (s.a.a) Ali'yle uzun bir süreydi fısıldaşıyordu. Ashaptan biri, "Amcası oğluyla fısıldaşması ne kadar da uzun sürdü!" söyledi. Bu söz Resulullah'a (s.a.a) ulaşınca şöyle buyurdu: "Onu fısıldaşmaya ben çağırmadım, onunla fısıldaşan Allah'tı."

Bu rivayet başka bir şekilde şöyle gelmiştir "...Uzun bir zaman onunla fısıldaştı. Ebubekir, Ömer ve diğerleri bu fısıldaşmayı seyrediyorlardı. Resulullah (s.a.a) yanımıza gelince aramızdan birimiz dedi ki: "Ya Resulullah! Bugün onunla fısıldaşman uzun sürdü!" Bunun üzerine Resulullah (s.a.a): "Onu fısıldaşmak için ben seçmedim, onu fısıldaşmaya Allah seçmişti" buyurdu."⁵⁴⁶

Bu rivayetleri, kitabımızın "Peygamberin ilimlerini taşıyanlar" ve "Ehlibeyt mektebinde İslam dininin kaynakları" bölümünde getirdik.

---

544 - Sünen-u İbn-i Mâce, "edeb" kitabı, "İsti'zan" bölümü, h. 3708; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 80.

545 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 85 ve 107. Bunun genişçe açıklamasını, Ehl-i Beyt mektebinde İslam dininin kaynakları bölümünde işleyeceğiz.

546 - Bu hadisi İbn-i Asakir kendi Tarih'inde İmam Ali'nin (a.s) hayatın bölümünde, c. 2, s. 310-311 kaydetmiştir. İbn-i Kesir de onu kendi Tarih'inde, c. 7, s. 356'da nakletmiştir. Şerh-u Nehci'l - Belağa, birinci baskı, c. 2, s. 78'de şöyle geçer: O ikisi fısıldaşıyordu. O sırada Aişe adaya girerek şöyle dedi: "Ya Ali! Benim dokuz günden sadece bir gün hakkım var, beni rahat bırakmayacak mısın Ey Ebutalib oğlu?"

Aiše'nin Rivayetiyle İmam Ali'nin (a.s) Sözünün Karşılaştırılması

Ümmü-l Müminin Aişe'nin Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son anlarıyla ilgili, "O hazretin idrar etmek için bir leğen istedi, sonra ağırlaştı ve bana yaslanmış olduğu halde vefat etti..." şeklindeki rivayetinde yalnız kalmıştır ve ondan başka hiç kimse bunları rivayet etmemiştir.

Bu rivayete, onunla diğerlerinin vahyin inişinin başlaması konusundaki rivayetini de ekleyin. Bu rivayette şöyle geçer: Resulullah'a (s.a.a) ilk olarak vahiy indiğinde ve Cebrail, Allah tarafından Alak suresinin bir kaç ayetiyle gelince, o hazret, Cebrail'in şeytan olduğunu ve kendisiyle alay etmek istediğini düşünerek onun hakkında şüpheyne kapıldı. Yine Kur'an ayetlerinin, kahinlerin kafiyeli ve uyaklı sözleri olabileceğini düşünerek şüphe etti! Sonunda Varaka b. Nevfel-i Nasrani, öyle olmadığını, onun Allah'ın peygamberi olduğunu ve Musa b. İmran gibi ona da vahy indiğini söyleyip dayanak vererek onu bu tereddüt ve şüpheden kurtardı! Böylece Resulullah (s.a.a) rahatladı ve peygamber olduğunu anladı!

Ve aynı şekilde Resulullah'ın (s.a.a) davranış ve siretiyle ilgili Hilafet Mektebinin diğer hadisleri.

Bu gibi hadisler, kitabın giriş konularında değindiğimiz gibi, bunların doğruluğuna inanan kimselerin zihninde Resulullah'ın (s.a.a) şahsı hakkında özel bir algılamaya yol açar ve Allah'ın peygamberlerin en yücesinin makam ve mevkisini normal bir insandan bile aşağı düşürürler. İşte burada, "Muhammed kimdir? Muhammed de benim gibi bir insandı!" söyleyen, sözde bilgin Suudlu adama hak verilmektedir.

Fakat vahyin ilk inişinde Hıra dağında, Resulullah'ın (s.a.a) yanında olan bu pek büyük olayın tek şahidi Emirülmüminin Ali (a.s) vahyin ilk inişini şöyle anlatır:

"O sırada bir inilti duydu. Resulullah (s.a.a), bu, artık kendisine ibadet edileceği hakkında ümitsizliğe kapılan Şeytanın sesidir, buyurdu."

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

"Allah Tealâ, daha süt bebeğiiken, en büyük meleklerinden birini gece-gündüz dünyadaki ahlaki faziletleri Resulullah'a (s.a.a) öğretmesi için görevlendirdi."

Veya Resulullah'ın (s.a.a) vefatından söz ederken buyuruyor ki:

"Rasûlullâh'ın vefat ettiği zaman başı, benim göğsümdeydi; ağzının yârı (kanı) elime akmıştı; ben de onu yüzüme sürmüştüm. Onu yıkamaya kalktım, melekler yardımcımdı. Evde, çevresinde feryat yücelmişti. Meleklerin bir bölüğü inmedeydi, bir bölüğü çıkmada. Onu yatacağı yere koyuncaya dek onların sesleri, onların salavat getirişlerinin, namaz kılışlarının ünleri kulağımdan gitmemişti."⁵⁴⁷

Ehlibeyt mektebindeki Resulullah'ın (s.a.a) siretiyle ilgili bu gibi hadisler de bunların doğruluğuna inanan kimselerin zihninde kendilerine has etkilerini bırakacaktır.

Bu durumda, her konuda gerçeklere ulaşmak için iki okulun bütün hadislerini bir arada incelemedikçe Müslümanların birbirlerine yaklaşamayacaklardır. Allah'ın izniyle ancak böyle bir inceleme ışığında Müslümanların kardeşliği gerçekleşecektir.

Şunu yine önemle vurguluyorum ki, her şeyden önce incelenmesi gereken konu, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) siretini, tarihini ve o hazretin yanında olma şerefine kavuşan kimselerin tarihini anlatan rivayetlerin mukayesesidir.

Bir Kadından İki Ayrı Yerde, İki Çelişkili Hadis

İbn-i Asakir şöyle nakleder:

İki kadın Aişe'ye "Ey Ümmü-l Müminin! Ali'yi anlat bize" demesi üzerine Aişe dedi ki: "Kucağında Resulullah'ın vefat ettiği ve elini uğurlu olsun diye yüzüne süren, nerede defnedilmesi gerektiğinde ihtilaf ettiklerinde "Allah yanında en üstünü, Resulullah'ın vefat ettiği yerde defnedilmesidir" diyen adamın neyini sorarsınız?" Onlar, "Öyleyse neden onunla savaşmaya kalkıştın?" diye sorduklarında: "Bu olmuş- bitmiş bir şeydir; dünyadaki her şeyi feda ederek bunu telafi etmek isterim" dedi.

Aişe'nin bu sözü, Emirülmüminin'in "Resûlullâh vefat ettiği zaman başı, benim göğsümdeydi; ağzının yârı (kanı) elime akmıştı; ben de onu yüzüme sürmüştüm" şeklindeki buyruğuyla uyum

---

547 - Ümmü Seleme ve diğer sahabenin hadisleri, bu hadisle tam bir uyum içerisindedir.

içerisindeyken yine kendisinin "Resulullah göğsüme ve çenemin altına yaslanmış olduğu halde ağırlaştı ve vefat etti!" şeklindeki birinci sözüyle çekişmektedir.

Yine İbn-i Asakir Aişe'den şöyle nakleder:

"Resulullah'ın (s.a.a) ölümü yaklaşıncı, "Bana sevgilimi çağırın" buyurdu. O hazretin emri üzerine Ali'yi çağırdılar. Resulullah'ın gözü Ali'^ye takılınca üzerindeki örtüyü onun üzerine atarak onu kucakladı ve vefat edinceye kadar da öyle kaldılar."⁵⁴⁸

Aişe'nin bu hadisi de Abdullah b. Amr'ın şu sözüyle uyum içerisindedir:

"Resulullah hasta yatağında devamlı, "Ali'yi çağırın bana, Ali'yi çağırın bana..." diyordu."

Ayrıca, Aişe'nin bu rivayeti yine kendisinin "Resulullah göğsümle boğazım arasında vefat etti" şeklindeki rivayetiyle çelişmektedir.

Birbiriyle çelişen bütün bu hadislerin kaynağı Ümmü-l Müminin Aişe'nin kendisidir. Bunun sebebi, de Aişe'nin İmam Ali'ye (a.s) karşı farklı tutumlarda bulunması ve bu sözleri farklı açılardan söylemiş olmasıdır.

İmam Ali'ye Karşı İki Farklı Tutum

Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Ebubekir'e biat edildi, fakat Ümmü-l Müminin Aişe'nin rivayeti gereğince, Ali'yle Haşimoğulları Hz. Fatıma (s.a) hayatta olduğu altı ay boyunca Ebubekir'e biat etmediler.⁵⁴⁹ Biatten sonra da Osman'ın hükümetinin sonuna kadar Hz. Ali (a.s) siyaset sahnesinden uzak tutuldu. Osman zamanında Aişe ona karşı kıyam etti ve Osman'dan sonra hilafete amcası oğlu Talha'ya geçsin diye Talha ve Zübeyr gibi muhaliflere önderlik yaptı.⁵⁵⁰

Osman öldürölüp Müslümanlar Emirülmüminin Ali'ye (a.s) biat ettikten sonra ansızın yön değıştirip Osman'ın taraftarı kesiliverdi ve onun kanını istemeye başladı. Bu yersiz suçlamayla saldırıyı İmam Ali'ye yönelterek Cemel savaşını başlattı!

---

548 - Bu iki hadisi İbn-i Asakir kendi Tarih'inde, c. 3, s. 15'de, Emirülmüminin Ali'nin hayatı bölümünde nakleder.

549 - Bu kitapta Sakife Olayı bölümüne müracaat edilsin.

550 - Bu olayın tafsilatı ve Aişe'nin Osman'la Muaviye'ye karşısında durması Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslam kitabında işlenmiştir.

Aişe bu savaşta yenilgiye uğrayınca Emirülmüminin Ali (a.s) onu Medine'ye geri çevirdi. Aişe Medine'de kaldı ve İmam Ali'nin (a.s) şehadet şerbetini içinceye kadar ona kin besledi. Yukarıda da İmam'ın (a.s) şehadet haberine ne kadar sevindiğini gördük.

Fakat Muaviye'nin döneminde İmam Ali (a.s) karşı Muaviye'yle ortak hedefi güttüğünden Muaviye'yle bir safta yer aldı. Nihayet bu dostluk ve samimiyet, Hucr b. Adiy'nin Muaviye tarafından idam edilmesiyle bozuldu.

Ve Muaviye oğlu Yezid'e biat almaya kalkışınca Ümmü-l Müminin Aişe'nin kardeşi Abdurrahman b. Ebubekir ona sert bir şekilde muhalefet etti. Muaviye'nin emriyle Hicaz valisi Mervan b. Hekem, Yezid'e biat almak için Resulullah'ın mescidinde "Emirülmüminin Muaviye sizin hayrınızı için hiç bir işten çekinmediğinden oğlu Yezid'i kendinden sonra Halife etti" dedi. Bunun üzerine Abdurrahman yerinden kalkarak ona hitaben şöyle konuştu: "Ey Mervan! Vallahi hem sen yalan söylüyorsun hem Muaviye. Şimdiye kadar siz Muhammed'in ümmeti için hangi hayrı istediniz? Hayır, bir padişah öldükten sonra yerine başka bir padişahın geçmesi için, siz hükümeti saltanata dönüştürmek ve oğullarınıza miras bırakmak istiyorsunuz!"

Bu beklenmedik itirazla irkildi ve Ebubekir oğluna işaretle dedi ki: **"O kimse ki, anne ve babasına: Öf size... dedi"** (Ahkaf, 17) ayeti bunun hakkında inmiştir.

Aişe, perde arkasından Mervan'ın sözünü duyunca orada yerinden kalkarak Mervan'a hitaben, "Mervan! Mervan!" dedi. Herkes sustu. Mervan da sesin geldiği tarafa döndü. Ümmü-l Müminin Aişe sonra dedi ki: "Kur'an'da Abdurrahman hakkında ayet indiğini sen mi söylüyorsun?! Vallahi yalan konuştun. O ayet Abdurrahman hakkında inmedi, aksine falan oğlu falan hakkında indi. Fakat senin kendin Allah'ın lanetinden bir parçasın!"

Bir rivayete göre de Ümmü-l Müminin Aişe bağırarak şöyle dedi: "Vallahi Mervan yalan söyledi, o ayet Abdurrahman'la ilgili değildir; aksine Resulullah (s.a.a), Mervan babasının sulbündeyken onun babası Hekem'i lanetlemiştir. O halde Mervan Allah Teala'nın lanetinden bir parçadır."⁵⁵¹

---

551 - Tarih-i İbn-i Esir, c. 3, s. 199, hicri 56. yılın olaylarında.

Bu hadisi Buharî kendi *Sahih*'inde özel bir şekilde nakletmiştir! Dikkat edin:

Muaviye tarafından Hicaz valiliğine atanmış olan Mervan, Yezid hakkında bir konuşma yaparak babasından sonra insanlardan onun hükümetini kabul edip ona biat etmelerini istedi. Fakat Abdurrahman b. Ebubekir "bir şey" söyledi de Mervan onu yakalamalarını emretti. Abdurrahman, Aişe'nin evine sığınınca, Mervan'ın görevlileri onu yakalayamadılar. İşte burada Mervan, **"O kimse ki, anne ve babasına: Öf size... dedi"** ayetinin Abdurrahman hakkında nazil olduğunu söyledi. Aişe de perde arkasından bağırarak, "Allah Telala Kur'an'da benim özüüm dışında bizim hakkımızda bir şey söylememiştir" dedi!⁵⁵²

Böylece Buharî, Abdurrahman'ın "Hükümeti saltanat ve babadan oğula mirasa çevirmek istiyorsunuz..." şeklindeki sözünü "bir şey"e dönüştürmüş ve Aişe'nin Mervan hakkındaki rivayetini de tamamen silmiştir. Oysa İbn-i Hecer *Sahih-i Buharî*'ye şerhide (*Fethu'l - Bari*) rivayetin tamamını getirmiştir. Bu rivayette Resulullah'ın (s.a.a) Mervan'ın babasına lanet ettiği ve o sırada Mervan'ın da onun sulbünde olduğu geçer.⁵⁵³

Buharî'nin bu gizlemesinin sebebi, Muaviye ve Yezid'in sözde Müslümanların halifesi sayılmasıydı. Buhari, bu nedenle insanların, Ebubekir'in oğlunun ağzından, o ikisinin, İslam hilafetini miras yoluyla babadan oğula geçen saltanata çevirdiklerini duymalarını istemiyordu! Yine Aişe'nin Mervan hakkındaki rivayetinin tamamını silmiştir. Çünkü Mervan bir gün Müslümanların hilafet kürsüsüne oturmuş olduğundan sözde Müslümanların halifesini kötüleyip alçaltan sözler söylemek doğru olmazdı.

Buhari kendi *Sahih*'inde böyle yapmış, halifelerle hükümete oturanları kötüleyen her şeyi silip atmıştır. İşte bu nedenledir ki Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulu, onun kitabını Allah'ın kitabından sonra en

---

552 - Sahih-i Buharî, c. 3, s. 126, Ahkaf suresinin tefsirinde "Vellezi kâle li valideyhi" bölümü.

553 - Fethu'l - Bari, c. 10, s. 197-198; Eğani, c. 16, s. 90-91'de onu tafsilatlı bir şekilde kaydetmiştir. Hekem b. İbn-i As'ın hayatı İstiab, Usdu'l - Gabe, İsabe, Müstedrek-i Hakim, c. 4, s. 481 ve Tarih-i İbn-i Kesir, c. 8, s. 89 ve el-İcabet-u fi mâ İstedrekehu Aişe ala-s Sahabe'de geçer. Yine Abdurrahman b. Ebubekir'in hayatı için bkz. Tarih-u İbn-i Asakir.

sahih kitap olarak bilmekte ve onu kendi mekteplerinin muhaddislerinin önder ve imamı bilmektedirler.

Abdurrahman b. Ebubekir'in Ansızın Ölümü

Muaviye Hicaz halkından Yezid için biat alamayınca Hac bahanesiyle, fakat gerçekte Yezid'e biati gerçekleştirmek için Medine'ye gitti. Bu alanda İbn-i Abdulberr, *İstiab* adlı kitabında şöyle nakleder:

Muaviye minbere çıkarak Yezid'e biat meselesini söz konusu etti. Muaviye'nin bu önerisine karşı Hüseyin b. Ali (a.s), Abdullah b. Zübeyr ve Abdurrahman b. Ebubekir konuşma yaparak itiraz ettiler. Abdurrahman dedi ki.

Hilafet, bir padişah ölünce yerine başka bir padişahın geçmesi gibi miras yoluyla babadan oğula geçen bir olay değildir. Vallahi biz buna asla razı olmayız.

Abdurrahman Yezid'e biatten sakınınca Muaviye ona yüz bin dirhem gönderdi. Fakat Abdurrahman kabul etmeyerek paraları geri göndererek "Dinimi dinara mı satayım?!" dedi.

Abdurrahman Yezid'in hilafetine bu kadar açık bir şekilde karşı çıktıktan sonra Medine'den Mekke'ye doğru hareket etti, Mekke'ye varmadan fakat yolda Yezid'e biat alınmadan önce vefat etti!⁵⁵⁴

İbn-i Abdulberr daha sonra şöyle yazar:

Ansızın Abdurrahman Mekke'nin on mil uzaklığındaki Mekke'nin on mil uzaklığındaki Habeşi denilen bölgede⁵⁵⁵ vefat etmiş ve orada da toprağa verilmiştir. Abdurrahman'ın uyuduğu halde vefat ettiğini söylerler! Abdurrahman'ın ölüm haberi

---

554 - Bkz. *İstiab*, Abdurrahman'ın biyografisi, c. 2, s. 393; *Usdu'l - Gabe*, c. 3, s. 306; *İsabe*, c. 2, s. 400; *Şezeratu'z - Zeheb*, hicri 53 yılı olayları. Yine buna yakın olarak bkz. *Müstedrek-i Hakim*, c. 3, s. 476.

555 - Hamevi'nin *Mu'cemu'l - Buldan*'ında şöyle geçer: Habeşi, Mekke'nin aşağısında, altı mil uzaklığında bir dağın ismidir. Abdurrahman b. Ebubekir orada ansızın ölmüş, halk cenazesini Mekke'ye kadar omuzlarında taşımışlardır. Kız kardeşi mezarının baş ucuna gelerek iki beyt şiir okumuştur.

Aişe'ye ulaşınca, bir tahtırevana binerek hac için Mekke'ye giderek kardeşine matem tuttu. Aişe Abdurrahman'ın öz kardeşiydi. Aişe kardeşinin mezarının başında ağlayarak şöyle bir şiir okudur:

Biz Cezime arkadaşları gibi birbirimizi öyle severdik ki, bunlar birbirlerinden asla ayrılmazlar, derlerdi. Fakat benimle malik arasına ölüm ayrılık düşürdü, o kadar bağlılığımıza rağmen sanki bir gece bile birlikte olmamışız.⁵⁵⁶

Vallahi eğer burada olsaydım seni layık olduğun gibi defnederdim ve eğer başın üzerinde olsaydım bu kadar ağlamazdım.

Müstedrek-i Hakim'de ise şöyle geçer:

“Abdurrahman yatağında uyumuştı. Onu uyandırmaya gittiklerinde ölü buldular. Fakat Aişe kardeşini öldürdüklerini sandı; kardeşi hayattayken ölüm memurları gelerek aceleyle diri diri mezara gömdüklerini düşünüyordu!⁵⁵⁷

Yezi'de biate edilmesine kati bir şekilde karşı çıkan ve Ümmü-l Müminin Aişe gibi bir desteği olan Abdurrahman hayatta olsaydı kesinlikle Yezid'e biat edilmezdi. Fakat Malik Eşret'in Mısır yolunda Muaviye'nin hilesiyle zehirlenerek öldürüldüğü gibi Abdurrahman da Yezid'e biat alınabilmesi için Mekkey'e ulaşmadan öldü.⁵⁵⁸

Yıllar önce Muaviye'nin düzenlediği hileyle İmam Hasan (a.s) zehirlendiği gibi, Abdurrahman da Yezid'e biat yolunun açılması için öldü.

Sa'd b. Ebi Vakkas ve Abdurrahman b. Halid b. Velid gibi Abdurrahman da Yezid'e biate edilmesine muhalefet ettiği için terör edildi. Fakat bütün bunlar Ümmü-l Müminin Aişe'nin keskin gözünden kaçmadı.

Dolayısıyla Aişe tüm varlığıyla Ümeyyeoğulları'yla mücadeleye girişti ve keskin tebliğat silahıyla Mervan'la babası hakkında

---

556 - Abdurrahman b. Ebubekir'in hayatı için bkz. İstiab, İsabe'nin haşiyesi, c. 2, s. 393.

557 - Müstedrek-i Hakim, s. 3, s. 476. Yine Telhis-u Müstedreki'z - Zehebî'de, “Habeşi” sözcüğünde geçer.

558 - Bkz. Ehadis-u Ümmü'l - Müminin Aişe Der Tarih-i İslam, “Muaviye'yle birlikte” bölümü

Resulullah'tan (s.a.a) duymuş olduğu hadisleri yaymayla onlara karşı yorulmak bilmez ve ezici bir savaş başlattı.

Aişe, özellikle Haşimoğulları'nın, bilhassa İmam'ın ehlibeytinin faziletlerini ortadan kaldırarak Müslümanların arasında İmam Hasan'la İmam Hüseyin'in makamını düşürmek, hilafeti kendi soyundan gelenlere miras bırakmak isteyen ve bu alanda Müslümanların minberlerinde İmam Ali'ye (a.s) lanet okutacak kadar küstahlaşan Muaviye'nin siyasetiyle mücadeleye girişti.

İşte burada Ümmü-l Müminin Aişe var gücüyle Muaviye'nin bu siyasetinin karşısında durdu. Bu kez Emirülmüminin Ali'nin (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) iki torunu Hasan'la Hüseyin (a.s) ve Resulullah'ın (s.a.a) kızı Fatıman'nın (s.a) faziletlerini yaymaya başladı. Bu nedenle bu defasında Aişe'den onların fazilet ve menkıbeleri hakkında bazılarını kendisinin şahsen Resulullah'tan (s.a.a) duyduğu ve bazılarına da tanık olduğu hadisler nakledilmiştir. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) vefatı konusunda getirdiğimiz birbiriyle çelişen o iki hadis başlıca bu rivayetlerdendir.

* * *

Vasiyet hadisi karşısında Ümmü-l Müminin Aişe'nin cephe alışı, Kureyşi'in, "hilafet ve peygamberlik Haşimoğulları'nda toplanmamalıdır" genel siyasetini izleyerek, Resulullah'ın (s.a.a), Ehlibeyt'i hakkındaki hadislerine karşı Kureyş hilafetinin davranışının bir parçasıdır. Allah'ın izniyle, şimdi işleyeceğimiz bahiste bu konuyu inceleyeceğiz.

İMAM ALİ'NİN (A.S) FAZİLETLERİNİN GİZLENMESİ, ONA LANET VE KÜFREDİLMESİNİN YAYILMASI

Bu bahsimizde, ilk önce, İmam Ali'ye (a.s) lanet ve küfretmeyi yayma sebeplerini inceleyecek, sonra o hazretin faziletlerini gizleyen, ona lanet ve küfredilmeyi yayan rivayetleri ve bunun sebeplerini araştıracağız.

Kureyş'in, Peygamberlik ve Hilafetin Haşimoğulları'nda Toplanmasından Dolayı Rahatsızlığı

Taberî kendi *Tarih*'inde Ömer'le İbn-i Abbas arasındaki iki konuşmayı kaydetmiştir. Biz şimdi her ikisini de gözden geçireceğiz. Birinci konuşmada Ömer İbn-i Abbas'a şöyle sorar:

- Ey İbn-i Abbas! Sahi, neden Kureyş sizin hükümet ve hilafete ulaşmanızı engelledi?

- Bilmem.

- Ama ben biliyorum, çünkü sizin onlara hükümet etmenizi istemiyordu.

- Neden? Biz onlar için hayır ve iyilik kaynağı değil miydik?!

- Allah rahmet etsin sana! Kureyş hem peygamberliğin ve hem de hilafet ve hükümetin sizde olmasını ve böylece kendilerine karşı övünmenizi istemiyordu! Belki de, "Ebubekir bu işi yaptı" söylersiniz. Fakat, hayır vallahi, Ebubekir elinden gelen en akıllı işi yaptı.

İkinci konuşmada Ömer İbn-i Abbas'a şöyle sorar:

- Muhammed'den sonra Kureyş'in, sizin hilafet ve hükümete geçmenize neden engel olduğunu biliyor musun?

İbn-i Abbas der ki, kendimi biliyor göstermek istemediğim için dedim ki:

- Bilmesem de Emirülmüminin bana söyler.

- Onlar, hem peygamberlik ve hem de hilafetin sizde olmasını istemiyorlardı; aksi durumda sevinçle onlara karşı övünürdünüz. Bu nedenle Kureyş seçim yaptı ve bu konuda muvaffak oldu.

- Emirülmüminin müsaade eder de öfkelenmezlerse cevabını söylerim.

- Söyle ey İbn-i Abbas.

- Ey Emirülmüminin! Kureyş'in seçim yaptığını ve muvaffak olduğunu söylersiniz; Kureyş, Allah'ın kendileri için uygun gördüğünü seçecek olsaydı doğru bir iş yapmış olurdu; bu hareketleri yersiz ve boş olmazdı. Yine Kureyş'in, hem peygamberlik ve hem de hilafetin bizde olmasını istemediğini söylersiniz; Allah Tealâ böyle kimseleri şöyle nitelendirir: **"İşte böyle; çünkü onlar, Allah'ın indirdiğini çirkin gördüler, bundan dolayı, O da onların amellerin boşa çıkardı."** (Muhammed, 9)

Ömer: Yazıklar olsun! Vallahi ey Abbas oğlu! Senin hakkında bana öyle şeyler raporlamışlardır ki gözümünden düşersin diye onlara inanmak istemiyordum!

- Onlar nelerdir ey Emirülmüminin? Eğer sahih ve doğru şeylerse senin gözünden düşmem doğru olmaz ve eğer gerçeği olmayan yalan şeylerse benim gibi birisi batıl ve doğru olmayanı kendisinden uzaklaştırmalıdır.

- Bana, senin, Kureyş bize zulmetti, bizi kıskandı ve hilafetin bize ulaşmasına engel oldu dediğini söylediler.

- Ey Emirülmüminin! Bize zulmedildiğini, akıllı olan ve olmayan herkes bilir. Kıskanıldığımıza gelince, İblis de Adem'i kıskandı ve biz de İblis'in kıskandığı Adem'in evlatlarıyız.

- Yazıklar olsun ey Abbas oğlu! Siz Haşimoğulları var olduğunuz müddetçe kalpleriniz kıskançlık, hile ve iki yüzlülükle doluydu!

- Yavaş ol ey Emirülmüminin! Allah'ın kendilerinden çirkinlikleri giderip tertemiz kıldığı insanların kalplerini kıskançlık ve iki yüzlülükle tavsif etme; çünkü Resulullah'ın (s.a.a) kalbi de Haşimoğulları'nın kalbindendir.

- Yeter ey İbn-i Abbas! Uzaklaş buradan!

- Emredersiniz.

İbn-i Abbas der ki, ben kalkıp gitmek isteyince Ömer utanarak dedi ki:

- Otur ey Abbas oğlu! Vallahi seni gözettim; ben seni şen görmek istiyorum.

- Ey Eirülmüminin! Benim, senin ve diğer Müslümanların üzerinde bir hakkım var; bu hakkı gözeten faydalanmış ve doğru yolda hareket etmiş olur. Benim hakkımı gözetmeyerek görmezden gelirsen yanlış yola gitmiş olursun ve onun vebalini görürsün.

Daha sonra Ali kalkıp gitti.⁵⁵⁹

Bu İki Konuşma Üzerine

Ömer, her iki konuşmada açıkça, Kureyş'in, Haşimoğulları sevinçle kendilerine karşı övünmesin diye hem peygamberliğin ve hem de hilafetin Haşimoğulları'nda olmasını istemediğini belirtmiştir. İkinci konuşmada ise Ömer Kureyş'in kendisi için seçim yaptığını ve muvaffak olduğunu söyler. Buna binaen, hükümet ve hilafet konusunda Kureyş, Müslümanların hayrını değil, kendini düşünüyor ve kendi çıkarlarını gözetiyordu. Bu açıdan, Resulullah'tan (s.a.a) sonra hükümete Kureyş'in hangi kabilesi geçerse geçsin Müslümanlar için fark etmezdi.

Ömer, Kureyş'in bu hareketini teyid edip doğru göstermek için delil olarak sadece "Kureyş kendisi için seçim yaptı" demekle yetinmiş, Allah'ın kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden bir delil göstermemiştir.

İbn-i Abbas'ın, " Kureyş, Allah'ın kendileri için uygun gördüğünü seçecek olsaydı doğru bir iş yapmış olurdu; bu hareketi yersiz ve olmazdı" şeklindeki cevabından iki nokta anlaşılmaktadır:

a- Kureyş'in seçimi, Allah'ın seçimiyle çelişmektedir. İbn-i Abbas'ın "Allah'ın seçimi"nden maksadı Ali b. Ebutalib'tir (a.s). Bu konudaki rivayetlere yeri geldiğinde değineceğiz.

b- Allah'ın seçimi karşısında Kureyş'in seçim yapmaya hakkı yoktu. Bu konu şu ayete işaret eder: **"Allah ve Resülü, bir işe hükmettiği zaman, mü'min olan bir erkek ve mü'min olan bir kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim**

---

559 - Her iki konuşma Tarih-i Taberi'de, hicri 23 yılı olaylarında, c. 1, s. 30-32 ve Avrupa basımı, c. 1, s. 2768-2772'de ve Tarih-i İbn-i Esir, c. 3, s. 24-25'de kaydedilmiştir.

Allah'a ve Resulü'ne isyan ederse, artık gerçekten o, apaçık bir sapıklıkla sapmıştır." (Ahzab, 36) "İşte böyle; çünkü onlar, Allah'ın indirdiğini çirkin gördüler, bundan dolayı, O da, onların amellerini boşa çıkardı." (Muhammed, 9)⁵⁶⁰

Fakat Ömer, İbn-i Abbas'ın, "Kureyş, Allah'ın seçiminin aksine kendi başına seçim yaparak Allah'ın emrini görmezlikten geldi" şeklindeki iddiasına cevap vermemiş, aksine bunun karşısında, "Kureyş bize zulmetti, bizi kışkırdı ve hilafetin bize ulaşmasına engel oldu, dediğini duydum" dedi. İbn-i Abbas da onu doğrulayarak, "Bize zulmedildiğini aklı olan ve aklı olmayan herkes bilir" dedi. Gerçekte İbn-i Abbas demek istiyor ki: Ali'yi (a.s) hükümet ve hilafetten mahrum etmekle Haşimoğulları'na zulmedildiği meselesini anlamak yalnız İbn-i Abbas'a ait bir konu değildir; aksine bunu akıllısıyla cahiliyle bütün Müslümanlar bilirler.

Kıskançlık konusuna gelince, İbn-i Abbas halifeye, "İblis Adem'i kışkırdı; biz de İblis'in kışkırdığı o Adem'in evlatlarıyız" demiştir. Burada İbn-i Abbas Allah Tealâ'nın şu ayetine işaret eder: **"Gerçek şu ki, Allah, Adem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini alemler üzerine seçti; onlar birbirlerinden (türeme tek) bir zürriyettir. Allah iştir, bilendir."** (Âl-i İmran, 33 - 34) Yani Haşimoğulları, İblis'in kışkırdığı kimsenin evlatlarıdır, çünkü onlar Allah'ın seçkin kullarıdır ve evlatlar da babalarını örnek edinmelidirler.

Sonunda halife öfkeylenip artık İbn-i Abbas'ın dokunaklı sözlerine tahammül etmeye güç yetiremediğinden dedi ki: "Yazıklar olsun! Allah Tealâ siz Haşimoğulları'nın kalbinde kıskançlık, iki yüzlülük ve hileden başka bir şey bırakmamıştır." İbn-i Abbas da ona şöyle cevap verdi: "Yavaş ol ey Emirülmüminin! Allah'ın kendilerinden çirkinlikleri giderip tertemiz kıldığı insanların kalplerini kıskançlık ve iki yüzlülükle tavsif etme; çünkü Resulullah'ın (s.a.a) kalbi de Haşimoğulları'nın kalbindendir."

Biz burada öfke ve nefret kokan Ömer'in sözlerini açıklamaktan sakınıyoruz. Ama İbn-i Abbas'ın sözü açıkça şu ayete işaret eder: **"Ey Ehlibeyt, gerçekten Allah, sizden kiri (günah ve çirkinliği) gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister."** (Ahzab, 33) Ve halife İbn-i

---

560 - Salih amellerin boşa çıkmasını Akaidü'l - İslam adlı kitabımızda, amellerin karşılığı bölümünde getirdik. İsteyenler oraya müracaat edebilirler.

Abbas'ın bu sözleri karşısında cevapsız kalınca onu kovarak: "Ey Abbas oğlu! Uzaklaş burdan!" diyor. İbn-i Abbas da kalkıp gitmek isteyince, halife güya onu gözeterek, "Kal!" diyor. İbn-i Abbas da kabul ediyor. Çünkü Ömer onun halifesi olduğu için aralarındaki konuşma güzel bir şekilde son bulmalıdır.

Kureyş hilafeti, kabilenin diğer fertleri gibi Haşimoğulları'nın hilafete geçmesini istemiyordu. Bu konu, Hams bölgesinin valisinin ölümünden sonra Ömer'le İbn-i Abbas arasında geçen diğer bir konuşmadan anlaşılmaktadır. Bu konuşmada Ömer, İbn-i Abbas'a diyor ki:

- Ey Abbas oğlu! Hayır işleyen ve iyi bir kişi olan Hams valisi öldü; iyiler sayı bakımından azdırlar; ben senin de onlardan biri olmanı ümit ederim. Fakat senin hakkında içimdeki bir şey beni rahatsız etmektedir. Söyle bakayım valiliğe ne dersin?

- Benimle ilgili içindekileri söylemedikçe önerini kabul etmem.

- Ne demek istiyorsun?

- Benim hakkımda düşündüklerin korkulacak bir şeyse, senin gibi ben de korkmak isterim. Ondan sakınmış isem de günahsız olduğumu bilmeyi dilerim. Ondan sonra senin önerini kabul ederim. Senin yapmaya karar verdiğin bir işi yapmadığına az rastladım ben.

- Ey İbn-i Abbas! Sen vali olunca ölümümüm gelip çatmasından ve sonra da senin, "şimdi bizim sıramızdır, bize gelin, bizim etrafımızda toplanın" demenden korkuyorum. Sakın böyle bir durum meydana gelmesin!

Bu konuşmanın Ömer'in hayatının son zamanlarında veya hayatının son ayında vuku bulduğu sanılmaktadır. Çünkü, Buhari kendi senediyle İbn-i Abbas'tan şöyle kaydeder:

Ben, içlerinde Abdurrahman b. Afv'ın da bulunduğu muhacirlerden bir grubuna Kur'an öğretiyordum. Bir gün Mina'da Abdurrahman'ın çadırındaydım. Abdurrahman, son haccına gelmiş olan Ömer'in yanından çadıra dönünce bana dedi ki: Ey İbn-i Abbas, keşke bugün emirulmüminin Ömer'in yanına gelen adamı bir görseydin. O adam halife Ömer'e dedi ki: Ey emirulmüminin! Falancanın, Ömer ölürse ben filan adama biat edeceğim; vallahi Ebubekir'e biat aceleyle ve oldu-bittiye getirilen hesaplanmamış bir işti dediğini duydun mu?

Ömer bu söze öfkelenerek, "Ben Allah'ın izniyle yarın halka konuşarak onları, hükümetlerini gasbetmek isteyen bunlardan sakındıracağım" dedi.

Abdurrahman dedi ki, ben Ömer'e dedim ki: Ey emirulmüminin! Sakın bu işi yapmayın. Şimdi hac mevsimidir. İnsanlar her taraftan toplanacaklar. Sen konuşmaya başlayınca etrafında toplanacak, yanındakileri uzaklaştıracaklar. Ben, içindekileri söylemenden ve halkın onları anlamayarak gereğini yerine getirmemelerinden ve senin maksadını başka bir şeye tabir etmelerinden korkuyorum. Sabret de Medine'ye, Resulullah'ın hicret ettiği eve ve sünnetinin beşiğine dönelim. Orada fakihleri ve kavmin ileri gelenlerini toplayarak istediğin şeyi tam bir kuvvet ve güçle söyle de bilginler söylediklerini anlasınlar ve maksadını bilsinler.

Ömer dedi ki: Doğru söylüyorsun, vallahi Medine'ye döndüğümüzde ilk toplantım bu olacak.

İbn-i Abbas der ki: Zilhicce ayının sonunda Medine'ye döndük. Cuma günü öğle vakti sevinçli bir şekilde aceleyle mescide gittik. Said b. Zeyd b. Amr b. Nufey'in minberin kenarında oturduğunu gördüm. Ben de onun yanında otuyordum, öyle ki dizlerim onun dizlerine değiyordu. Çok geçmeden Ömer b. Hattab geldi. Ömer'i gördüğümde Said'e, "Bugün halife, hilafeti boyunca söylemediği bir şeyi söyleyecek!" dedim. Said, "Sen bunu nereden biliyorsun?" diye bana itiraz etti. Ömer minbere çıktı. Müezzinler susunca ayağa kalkarak Allah'a hamd u sena ettikten sonra şöyle konuştu:

"Bugün söylenmesi gereken bir şeyi söylemek istiyorum, kim bilir ecelim yaklaşmış olabilir. O halde sözlerini anlayanların eleştirisi olursa söylesinler; fakat maksadımı anlamadığından korkan olursa bana yalan isnat etmeye hakkı yoktur...

Bana aranızdan birinin, "Vallahi eğer Ömer ölürse falan adama biat edeceğim" dediğini raporladılar. Ebubekir'e biatin aceleye ve oldu bittiye getirilen, hesap edilmemiş bir iş olduğunu söyleyen o adamın sözleri sizi aldatmasın. Bu doğrudur, Ebubekir'e biat böyleydi. Fakat Allah Tealâ bu aceleciliğin şerrini giderdi. Ayrıca sizin aranızda Ebubekir gibi boyunlar kendisine itaatle bükülen bir kimse de yoktu. Bundan böyle birisi

Müslümanlarla müşavere etmeden biat ederse ne onun böyle bir şeye hakkı vardır ve ne de ondan biat alanın; her ikisi de ölümü hakketmiş olurlar."

Ömer hutbesinin son bölümünde yine vurgulayarak demiştir ki: "Ne onun böyle bir şeye hakkı vardır ve ne de ondan biat alanın; her ikisi de ölümü hakketmiş olurlar."⁵⁶¹

Hayret! Kime biat edilmesini istiyordu ve kim sözleriyle halifeyi öfkелendirdi de halife böyle konuştu. İbn-i Ebi'l Hadid-i Şafii her iki ismin üzerinden perdeyi açarak şöyle demiştir:

"Eğer Ömer ölürse falan adama biat edeceğim" söyleyen Ammar b. Yasir'di. Ammar "Eğer Ömer ölürse Aliye biat edeceğim" demiştir. Ömeri öfkелendirerek hutbesinde öyle konuşmasına sebep olan söz budur.

Bu Hutbe Üzerine

Ömer'in sözlerinden anlaşılıyor ki, o kendisinin ölümünden sonra hilafetin Kureys'in elinden çıkmasından ve Müslümanların (sahabe ve tabiinler) kendisinin hükümetini istemediği birine biat etmelerinden korkuyordu; o adam da Emirülmüminin Ali'dir (a.s). Bu nedenle atik bir hareketle böyle bir hareketin önünü alarak "Bundan böyle kim Müslümanlarla müşavere etmeden birine biat ederse, ne onun böyle bir şeye hakkı vardır, ne de ondan biat alanın; her ikisi de ölümü hakketmiş olurlar" dedi.

Bu sözleri söylenenin kendisi, Ebubekir'den sonra Müslümanlarla müşavere etmeden hilafete geçmiştir! Her durumda o böyle bir planla kendisinden sonra hükümetin Kureys'in elinden çıkmasını güçlü bir şekilde önledi. Fakat az bir zaman sonra, yaralı bir şekilde ölüm yatağına düştüğünde Kureys'in ileri gelenlerinden altı kişinin kendi aralarından birini hilafete seçmelerini emretti, son karar ve genel muvafakatı da Abdurrahman b. Avf'a bıraktı. Abdurrahman ise böyle bir halifeye biati Allah'ın kitabı, Resulullah'ın sünneti ve Şeyheyn'in (Ebubekir'le Ömer) siretine amelle şartlandırdı. Bunu da Osman kabul etti, fakat Ali (a.s) kabul etmekten sakındı. Çünkü onlar Ali'nin (a.s),

---

561 - Sahih-i Buharî, c. 4, s. 119-120, "Racmu'l - Habli min zina" bölümü, Kitabu'l - Hudud. Biz Ömer'in hutbesinden konumuzla ilgili bölümü bu kitabın 151. sayfasından aldık.

Allah'ın kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini Ebubekir'le Ömer'in siretiyle bir sırada tutmayacağını biliyorlardı. Kitabımızın önceki sayfalarına müracaat edecek olursak, Ömer'in, Sa'd b. As-ı Emevi'nin yakın akrabalarından olan kendisinden sonraki halifeden açıkça haber verdiğini görürüz. Sa'd'ın dediğine göre daha sonraları onun Osman b. Affan olduğu anlaşıldı. Yine daha fazla inceleyecek olursak, Ebubekir'in Osman'la olduğu bir sırada ona şöyle yazmasını söylediğini görürüz:

"Bu Ebubekr'in Müslümanlarla ahdidir! Ama sonra" Ebubekir bunu söyledikten sonra bayıldı ve Osman onun sözünü kendisi şöyle tamamladı: "Ama sonra, Ben kendi yerime Ömer b. Hattab'ı seçtim!" Ebubekir ayılınca Ömer'in hilafeti konusunda Osman'ın yazdıklarını teyid ederek imzaladı. Çünkü bu atama daha önceden kararlaştırılmıştı.

Yakubî Osman'dan sonra hilafet hakkında şöyle yazar:

Osman şiddetli bir hastalığa tutulmuştu. Hemran b. Eban'ı çağırarak kendisinden sonraki halifeye bir hüküm yazmasını ve onun isminin yerini boş bırakmasını istedi. Daha sonra Osman boş bırakılan yere kendi eliyle Abdurrahman b. Affan'ın ismini yazıp ağzını kapayarak Hemran aracılığıyla onu Ebusüfyan kızı Ümm-ü Habibe'ye gönderdi.

Hemran yolda Osman'ın hükmünü açıp okuduktan sonra Abdurrahman b. Avf'ın yanına gidip olanları ona bildirdi. Abdurrahman bunu duyunca öfkelenerek dedi ki: "Ben Osman'ı herkesin gözü önünde halife ettim; o beni gizlice mi kendi yerine seçiyor?"

Bu haber Medine halkına ulaştı ve Emeviler bu habere çok öfkelenildiler. Sonunda Osman Hemran'ı çağırarak ona yüz kırbaç vurdurarak Basra'ya sürgün etti. Bu olay Abdurrahman'la Osman arasında düşmanlık yarattı. Başlıca Abdurrahman oğluyla Osman'a şöyle bir haber göndererek: Ben geçmişte üç açıdan senden üstün olduğum halde sana biat ettim..."⁵⁶²

---

562 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 169.

Bu olaydan, Osman b. Affan'dan sonra hilafete Abdurrahman'ın geçmesi kararlaştırılmış olduğu anlaşılmaktadır. Fakat Abdurrahman hicri 31 veya 32 yılında Osman'la arasın iyice açılmış olduğu halde vefat etti.⁵⁶³

Böylece Kureyş'in hakim gücü Ümeyyeoğulları ile diğer Kureyş boyları arasında ihtilaf çıktı. Osman'a karşı kıyam eden muhaliflerinin başını Tim soyundan Ümmü'l Müminin Aişe çekiyordu. Nihayet Osman Medine'deki evinde Muhacirle Ensar'ın gözleri önünde öldürüldü.⁵⁶⁴

Osman'ın ölümünden sonra İslam devletinin hükümeti Müslümanların eline geçti ve geçmişte ettikleri her biatten kurtuldular. O zaman Emirülmüminin Ali'ye (a.s) yöneldiler ve onun etrafında toplanarak başta Resulullah'ın (s.a.a) ashabı olmak üzere o hazrete biat ettiler.

Hilafete Ali (a.s) geçince, kendinden önceki halifelerin döneminde Kureyş'in ele geçirdiği bütün imtiyazları iptal ederek beytülmalin taksiminde ve sosyal konumlarda Kureyş'in başarılarıyla, Arabıyla - Acemiyle diğer Müslümanlar arasında eşitliği sağladı.

Kureyş, İmam Ali'nin (a.s) hilafetinden dört ay sona her taraftan güçlerini seferber ederek Cemel savaşını meydana getirdi ve Osman'ın kanını talep etme bahanesiyle Mervan b. Hekem, dün halkı Osman'ı öldürmeye tahrik eden Osman'ın zorlu düşmanları Talha'yla Zübeyr, doğrudan doğruya, Osman'ın öldürülmesine fetva veren Aişe'nin komutasında bu savaş İmam Ali'ye (a.s) yüklediler. Çok geçmeden Kureyş İmam'a (a.s) karşı Sıffin savaşını başlattı! Osman'ın kanını talep etme adıyla bu iki savaş o hazrete tahmil edildi ve böylece Kureyş Medine dışında gerçekleri Müslümanların zihninde karıştırdı. Sonra "Hakemeyn Olayı"nın peşinden Hariciler İmam'a (a.s) karşı kıyam ettiler. Bu nedenle İmam Ali (a.s) defalarca Kureyş'in kendisine yaptığı zulümden yakınmıştır. Bunun bir örneğini İmam Ali'nin (a.s), kardeşi Aki'le yazmış olduğu mektupta bulmak mümkündür. İmam (a.s) bu mektupta şöyle yazıyor:

"Dalalete meyleden, ayrılık ve ihtilafi seçen,
kendileri dalaletin karanlığında yaşayan ve hakka

---

563 - el-Evail, -Ebi Hilal Askeri-, 1407 Avrupa basımı, s. 129; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, Muhammed Ebu-l Fazl İbrahim incelemesi, c. 1, s. 169.

564 - Bkz. Ümmü'l - Müminin Aişe'nin hadisleri, 1408 Beyrut basımı, s. 87-162, "fi ahd-i sahreyn" bölümü.

varmayı zorlaştıran Kureyşi kendi haline bırak. Onlar benden önce Resulullah'a (s.a.a) karşı savaşmakta birleştikleri gibi, bana karşı savaşmakta da ittifak ettiler. Kureyş bana ait olan mükafatı benden aldı, akrabalık bağını kopardı. Annemin oğlunun (Resulullah) otoritesini benden zorla aldı."⁵⁶⁵

İmam Ali'ye (a.s) onlardan birisi, ey Ebutâlib oğlu dedi, sen bu işe gerçekten de pek sarılmışsın. İmam onun cevabında ise şöyle buyurur:

"Siz, andolsun Allâh'a benden fazla sarılmışsınız; (hilafete layık olma açısından) benden fazla da uzaksınız ondan. Benimse hem ona ihtisâsım var; hem de daha yakınım, daha lâyıkımla, ona. Ben hakkımı aradım, istedim; size onunla benim arama girdiniz; engel oldunuz, ona karşı da benim yüzüme vurdunuz.

Onu delille, orda bulunanların önünde hırpalayınca donakaldı; bana ne cevap vereceğini bilmez bir hale düştü!

Allâh'ım! Kureyş'ten hakkımı al benim, onlara yardım edenlerden hakkımı al benim, bunu istiyorum, yardım diliyorum senden; çünkü onlar, yakınlığımı inkâr ettiler; pek büyük olan derecemi küçülttüler; bana âit olan işte, benimle kavgaya giriştiler. Sonra da dediler ki: Hakkı almak da var, vermek de!"⁵⁶⁶

Diğer bir hutbesinde de şöyle buyuruyor:

"Allah'ım, Kureyş'ten hakkımı senden istiyorum; onlara karşı senden yardım diliyorum. Rasûlullah'a (s.a.a) olan yakınlığımı inkâr etiler, elimdeki kabı baş aşağı çevirdiler; başkasından fazla lâyıklı olduğum işte, hakkım olan mevki'de benimle kavgaya giriştiler. Hak alınır da, verilir de; istersen

---

565 - Şerh-u Nehci'l - Belağa -Muhammed Abduh- mektup.36; Eġani, c. 15, s. 44.

566 - Şerh-u Nehci'l - Belağa -Muhammed Abduh-, hutbe:167 ve Dr. Subhi Salih tarafından Beyrut basımı, hutbe: 172.

gamlara batarak dayan; istersen esef ederek öl dediler!

Baktım, gördüm ki Ehlibeytimden başka ne bir yardımcı var bana, ne bir yâr ve yâver. Onların tehlikeye düşmelerini revâ görmedim. Gözlerime toz-toprak dolmuştu; gözlerimi yumdum; ağzımın yârını dertle, elemle yuttum; zehirden acı olan bıçaklarla doğranmaktan çetin bulunan bu işe dayandım."⁵⁶⁷

Sonunda İmam Ali (a.s) Kufe mescidi mihrabında Haricilerin bir tarafından öldürüldü ve hicretin dördüncü yılında Muaviye hükümeti tamamen ele geçirerek o yılı birlik ve kaynaşma yılı anlamında "Amu'l - Cemaet" diye adlandırdı; fakat gerçekte o yıla Kureyş'in kaynaşma yılı anlamında "Amu'l - Cemaeti'l - Kureyş" adı verilmeliydi. Sonra Muaviye yirmi yıl saltanat sürdükten sonra hicretin altmışında öldü.

* * *

Bunlar Kureyş'in, İmam Ali'nin (a.s) hilafete geçmesini istemediklerini gösteren bazı örneklerdir; Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yayılmasının yasaklanması da bunun diğer bir örneğidir. Şimdi hadisin yasaklanışını inceleyelim.

Kureyş'in, Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinin Yazılmasını Önleyişi

Amr-ı Asoğlu Andullah der ki:

Ben Resulullah'tan (s.a.a) duyduğum her şeyi yazıyordum. Fakat Kureyş yazmamı engelleyerek dediler ki: "Sen Resulullah'tan (s.a.a) duyduğun her şeyi yazıyorsun musun? Oysa, peygamber de beşerdir. O da hoşnut olarak ve öfkelenerek konuşur!" Bunun üzerine artık duyduklarımı yazmayı bıraktım. Fakat bunu Resulullah'a (s.a.a) söylediğimde o hazret parmağıyla ağzına işaret

---

567 - Şerh-u Nehci'l - Belağa -Muhammed Abduh-, hutbe: 212. Bunun baş tarafı el-Garat-i Sekafi'de, s. 392'de geçer.

ederek, "Yaz" dedi, "Canım elinde olan Allah'a andolsun buradan haktan başka bir şey çıkmaz."

Kureyş, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasının engellemesinin sebebini açıkça beyan etmiştir. Yani Resulullah (s.a.a) birine kızmış veya birinden hoşnut olduğu halde konuşmuş olabilirdi! Birinci durumda Resul-i Ekrem'in hadisi o hazretin utanç duymasına ve adının kötüye çıkmasına sebep olurdu. Oysa Kureyş'in inat ve azgınlığı hakkında Resulullah'ın (s.a.a) neler söylediğini ve onları ezmek için inen ayetleri tefsir ettiğini bilmekteyiz. İkinci durumda ise, Resulullah'ın (s.a.a) hadisi, birinin hakkında açık bir nass olarak kalacaktı; oysa Kureyş onun hakkında böyle bir nassın yayılmasını istemezdi!

İşte bu nedenle Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son anlarında vasiyetinin yazılmasına engel oldular. Resul-i Ekrem (s.a.a), "gelin sizin için bir şeyler yazayım da benden sonra asla sapmayın" buyurdu. Fakat Ömer dedi ki: "Resulullah'a ağırları galip gelmiştir! Sizin aranızda Allah'ın kitabı vardır; o size yeter!" Yine dediler ki: "Ona ne oluyor? Sayıklıyor!"

Bu engelleme, hilafete geçmesini istemedikleri birinin hakkında Resulullah'ın (s.a.a) nassının yayılmasından korktukları içindi. Bu nass yayılacak olsaydı peygamberlikle hilafet onun ailesinde toplanmış olurdu!

Kureyş'in bu endişesinden dolayı Ömer kendi hilafeti döneminde Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasını engelledi ve ashabın Resul-i Ekrem'den (s.a.a) yazdıkları hadisleri toplayarak hepsini yakıverdi!

Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasının yasaklanması Emevi halifesi Ömer b. Abdulaziz zamanına kadar devam etti; diğer işlerde bu şekildeydi. Bu konuda kitabımızın ikinci cildinde "halifeler döneminde hadis yazımının yasaklanması" bölümünde genişçe bahsedeceğiz. Fakat şimdi Hulefa-i Raşidin'den sonra Kureyş halifelerinin o kerahet ve düşmanlıklarını sergilemek için izledikleri siyaseti inceleyeceğiz.

Kureyş ve Ümeyyeoğulları'nın Siyaseti

a- Muaviye'nin Döneminde

Cahiz, Muaviye döneminde Kureyş hilafetinin siyasetine kısaca değinmiş ve İbn-i Ebi'l Hadid onu kitabında şöyle kaydetmiştir:

Ebu Osman Cahiz⁵⁶⁸ der ki: "Muaviye Irak, Şam ve diğer bölgelerin ahalisine Ali'ye (a.s) küfretmelerini ve ondan beri olmalarını emretti! Bunun üzerine Müslümanların minberlerinde ve hutbelerde Ali'ye (a.s) sebbedildi! Ali'ye (a.s) seb ve lanet etme Ömer b. Abdulaziz zamanına kadar yaygın bir sünnet haline gelmişti. Fakat Ömer b. Abdulaziz hilafet kürsüsüne oturunca ona sebbetmeyi yasakladı."

Cahiz, Muaviye'nin, Cuma hutbelerinin sonunda şöyle dediğini vurgular:

"Allah'ım! Ebaturab (Ali) senin dininde mülhît olmuş, yolundan insanları azdırmıştır. Ona şiddetle lanet et. Onu acılı bir azaba düşür!"

Bu kelimeler İslam topraklarının dört bir yanına genelge edildi. Ömer b. Abdulaziz dönemine kadar İslam minberlerinde söylenen bunlardı!

Taberî şöyle diyor: Muaviye, Muğayre b. Şübe'yi hicri 41'de Kufe valiliğine atadı. Fermanı yazınca şöyle dedi: Sana bir kaç şeyi sipariş etmek istiyordum, faka zeka ve yeteneğine güvenerek onları senin kendi üzerine bırakıyorum. Ama bir konuda sipariş ihmal etmiyorum, o da şudur: Sakın Ali'ye küfredip hakkında kötü şeyler söylemekten gafil olma. Osman'a acıyıp onun için rahmet ve bağışlanma dilemeyi unutma. Ali dostlarında kusur aramayı, kötülemeyi ve Osman'ın taraftarlarını övüp kendine yaklaştırmayı ihmal etme!

---

568 - Şerh'u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, 57. hutbenin şerhi, c. 1, s. 56, hicri 1378, birinci baskı.

Ebu Osman Cahiz, Ömer b. Bahr-i Leysi-i Basri, lügatçi ve nahivcidir. Cahiz Nasibilerdendi. Ebu Cafer İskafî ve Şeyh Mufid'in (ö. 255 kameri) reddettikleri Osmanîye kitabı onun eserlerindendir.

Muğayre dedi ki: Denedim ve denendim. Senden önce diğerlerine de çalıştım, onlar tarafından kınanmadım. Şimdi bir kez daha deneniyorum. Bakalım ne olacak: Övülecek miyim, kınanacak mıyım?

Muaviye, "Övülecek ve medhedileceksin inşallah" dedi!!⁵⁶⁹

İbn-i Ebi'l Hadid, Medaini'nin *Ehdas* adlı eserinden şöyle nakleder: Muaviye, Amu'l - Cemaet yılında İslam topraklarının dört bir yanındaki valilerine şöyle bir genelge gönderdi: "Kim Ebuturab ve ailesinin fazileti hakkında bir şey rivayet ederse ben artık ondan beriyim." Bu hükümle, Emirülmüminin'in (a.s) şiiilerinden ve taraftarlarından olan Kufe halkı bir çok zorluklarla karşılaştı.⁵⁷⁰

Muaviye tekrar ülkenin dört bir yanındaki valilerine şöyle yazdı:⁵⁷¹ "Ali ve ehlibeytinin taraftarlarından olan hiç kimsenin şahitliğini kabul etmeyin. Kendi bölgenizdeki Osman taraftarlarını ve onun faziletini rivayet edenleri keşfederek kendinize yakınlaştırm ve onları ağırlayın. Ve onların Osman'ın faziletleri hakkında rivayet ettiklerini isimlerini, babalarının isimleri ve kabilelerini yazarak bana gönderin.

Valiler Muaviye'nin bu emrini uygulama yolunda, Osman'ın fazileti hakkında Resulullah'ın (s.a.a) dilinden rivayet edenlerle hadislerini Muaviye'nin sarayına yansıtıyorlardı. Muaviye de onun karşısında para ve hediye gönderiyor, toprak ve mülk veriyor, bu yolla insanları yararlandırıyordu. İnsanlar da birbirleriyle rekabete ederek mal ve makama ulaşmak için her yerde hadisler uydurup Muaviye'nin görevlilerine verdiler.

Muaviye'nin hakimlerinden birinin yanına gidip Osman hakkında bir fazilet nakleden hiç kimse eli boş dönmüyordu; aksine ismi ve rivayeti yazılıyor ve devlet düzenine yaklaşmış oluyor, sözü dinleniyor ve isteği yerine getiriliyordu. Bir süre böyle devam etti. Nihayet Muaviye tekrar valilerine genelge göndererek dedi ki: "Osman hakkındaki rivayetler çoğaldı ve bütün şehirlerde dillere

---

569 - Tefsir-i Taberî, hicretin 51. yılının olayları bölümünde, c. 6, s. 108; Tarih-i İbn-i Esir, c. 3, s. 302.

570 - Şerh'u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l - Hadid, Mısır - birinci baskı, c. 3, s. 15 - 16.

571 - Fecru'l - İslam -Ahmed Emin-, s. 275.

düştü. Şimdi ise mektubum elinize ulaşınca halkı sahabe ve ilk iki halife hakkında hadis rivayet etmeye davet edin ve Ebuturab (Ali) hakkında rivayet edilen hadislerin aksini sahabeler için rivayet edip bana göndermelerini söyleyin. Ben bunu daha çok seviyorum, bununla gözlerim daha fazla aydınlanır. Bu Ebuturab'la şiilerine karşı en ezici delildir. Bu onlar için Osman'ın fazilet ve menkıbelerini söylemekten daha acı gelecektir!"

Muaviye'nin emrini halka okudular. Onun peşinden ashabın fazilet ve menkıbeleri hakkında gerçeği olmayan bir çok rivayetler uydurup yaydılar. İnsanlarda o uydurma rivayetleri toplantılarında söylüyorlardı. Sahabe hakkındaki o uydurma rivayetler hatiplerin eline geçti ve oradan da medreselere ulaştı; öğretmenlere de onları çocuklara ve öğrencilerine öğrettiler. Onlar da o uydurma hadisleri Kur'an gibi öğrendiler!

Nihayet, o uydurma hadisler evlerin içine işledi; kadınlar, hizmetçiler ve onların etrafındakiler de ondan nasipsiz kalmadılar. Yıllar böyle geçti ve insanların eline çok miktarda yalan düştü; öyle ki, kadılar, fakihler ve valiler de bunların alanında bahse giriştiler!⁵⁷²

Hadis biliminin ileri gelenlerinden olup Nefteviyye diye meşhur olan İbn-i Arafat kendi tarihinde şöyle yazar:

Ashabın fazilet ve menkıbeleri hakkındaki uydurma rivayetlerin çoğu, Ümeyyeoğulları'nın hükümeti döneminde insanları kendilerine yaklaştırmak ve bu vesileyle Haşimoğulları'nın burnunu yere sürtmek amacıyla uydurulmuştur!⁵⁷³

İbn-i Ebi'l Hadid, İskafi'den şöyle nakleder:

"Muaviye, ashap ve tabiinden bir grubunu Ali (a.s) hakkında nefret uyandırıcı çirkin ve yakışmaz rivayet etmeleri için görevlendirdi. Bunun

---

572 - Şerh-u Nehci'l - Belağa, c. 3, s. 15 - 16, "min kelamin lehu ve kad seelehu sailun an ehadis-il bidat"ın şerhinde, İbn-i Ebi-l Hadid rivayeti Ebu-l Hasan Ali b. Muhammed b. Abdullah'ın (hicri ö. 315) Medain adlı eserinden nakletmiştir. En-Nedim el-İhdas'da onun 15 kitabının ismini kaydetmiştir. el-Fihrist, s. 115.

573 - Önceki kaynak ve Fecru'l - İslam, s. 213. Nefteviyye, İbrahim b. Muhammed b. Arafat-i Ezdi. Tarih-u Bağdad'da Nefteviyye'nin hayatıyla ilgili, onun bir çok eserleri olduğu kaydedilir. Mes'udi de onu tarihçi bilmiş ve onun kitabı hakkında, "Yine Nefteviyye diye lakaplanan Ebu Abdullah'ın Tarih'i" diye yazmış, sonra onu överek faydalı ve kapsamlı bir eser olduğunu söylemiştir. Hedyetu'l - Arifin kitabında, s. 5'de onun kitaplarının ismi kaydedilmiş, vefat yılı 323 yılı olarak bildirilmiştir.

karşılığında onları teşvik etmek ve daha fazla bu gibi hadisler uydurmaları için çok miktarda para veriyordu!"⁵⁷⁴

Yine bu alanda, Amr-ı As'tan naklettiği rivayetlerden biri Buhari⁵⁷⁵ ve Müslim *Sahih*'lerinde kendi senetleriyle Amr b. As'tan naklettikleri hadistir. Bu hadis şöyledir:

Resulullah'ın açıkça⁵⁷⁶ şöyle dediğini duydum:
"Abutaliboğulları benim dostlarım değillerdir, benim dostum Allah ve salih müminlerdir!"

Ve *Sahih-i Buhari*'deki diğer bir rivayete göre bu uydurma hadisin son bölümü şöyledir: "Fakat onlar benim akrabalarımdır; bu nedenle onlarla akrabalık bağını gözetiyorum."

Bu iki hadisi İbn-i Ebi'l Hadid *Sahih-i Buhari*'den alarak kendi kitabında kaydetmiştir. Fakat *Sahih-i Buhari*'nin günümüzdeki baskılarında "Ebutaliboğulları" yerine "Ebu Falan oğulları" yazılmıştır!

Taberî Muğayre b. Şube hakkında şöyle yazar:

O, yedi yıl kaç ay Kufe'ye hükümet sürdü. Ali'ye küfredip hakkında çirkin sözler söylemeyi, Osman'ın katillerini eleştirip lanet etmeyi, Osman için rahmet ve bağışlanma dilemeyi ve onun dostlarını pak ve günahsız göstermeyi bir gün bile unutmamıştır!⁵⁷⁷ Ayrıca Muğayre siyasetçi ve muhafazakâr bir adamdı. Bazen küfreder ve çirkin şeyler söyler, bazen de yumuşaklık gösterir, itina etmeden yanından geçerdi.

---

574 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, birinci baskı, c. 1, s. 358. İskaf, Nehriyan nahiyelerinden Bağdat'la Vaist arasında yer almıştır. Ebu Cafer İskafi, Mucemu'l - Buldan kitabında Bağdat ahalisinden ve meşhur Mu'tezile mütekellimlerinden biri sayılmış, vefat yılı 204 yılı olarak kaydedilmiştir. İbn-i Hacer, Lisanu'l - Mizan'da şöyle yazar: Muhammed b. Abdullah İskafi Mu'tezile'nin mütekellim ve ileri gelenlerinden biridir; İskafiyye fırkası da ona mensuptur. O Bağdat'lı ve asaleten Semerkantli'dir. İbn-i Nedim onun bilgi, zeka, takva ve himmette başta gelenlerden biri olduğunu, uzun bir hayat yaşadığını, Mu'tasim Abbasi'nin ikramının kapsamına girdiğini ve 240 yılında vefat ettiğini söyler. Lisanu'l - Mizan, c. 5, s. 221.

575 - Sahih-i Buharî, c. 4, s. 34, "edeb" kitabı, "Yebl-ur rehim bi belaliha" bölümü.

576 - İkinci rivayetteki bu fazlalık Sahih-i Buhari'de Amr-ı As'tan; Sahih-i Müslim, c. 1, s. 136, Kitabı'l - İman, "Muvalatu'l - müminin ve mukatietu gayrihim" bölümünde kaydedilmiştir.

577 - Tefsir-i Taberî, Avrupa baskısı, c. 2, s. 112.

Kufe valiliği döneminde, bir gün Sa'saa b. Suhan'a dedi ki: Sakın Osman hakkında çirkin sözler söyleyip ona kusur aradığını veya açıkça Ali'nin (a.s) faziletiyle ilgili bir şey söylediğini duymayayım! Çünkü sen Ali'nin (a.s) fazileti hakkında benden fazla bilmiyorsun; aksine, ben onun fazilet ve menkıbesini senden daha fazla biliyorum. Fakat elden ne gelir ki başa geçen şu padişah sıkı bir şekilde gözetmektedir ve bizden onu kusuru halka söylememizi istemiştir. Biz ise bize emredilen çoğu şeyleri görmezden geliyor ve bunların şerrini canımızdan defetmekten başkasını söylemiyoruz. Dolayısıyla Ali'nin (a.s) faziletleri hakkında bir şey söylemek istersen onu arkadaşlarına gizli söyle veya gizlice evlerinizde söyleyin. Fakat mescitte açıkça bu konuda bir şey söylemeye kalkışırsan halife bunu duymaya tahammül etmez de bizden kabul etmez.⁵⁷⁸

Bu alanda Yakubî'nin sözü de özetle şöyledir:⁵⁷⁹

Hucr b. Adiy, Amr b. Humk-i Huzaî ve dostları Ali b. Ebitalib'in (a.s) dostlarındandı. Muğayre ve Muaviye'nin diğer dostlarının minberde Ali'ye (a.s) lanet ettiklerini duyunca buna dayanamayarak onların karşısında durup itiraz etiler.

Fakat Ziyad b. Ebih, Kufe'ye girince onları tutuklamalarını emretti. Bunun üzerine onlardan bir grubu tutuklanarak idam edildi! Fakat Amr b. Humk-i Huzaî arkadaşlarından bir grubyula Musul'a kaçtı, Hucl b. Adiy'le on üç kişi ise Ziyad'ın eline düştüler. Ziyad onları şam'a Muaviye'nin yanına göndererek, "bunlar halkın aksine Ebuturab'a küfretmekten sakındılar ve kendi kumandanlarının karşısında durdular, münakaşa ediyorlar, emire itaatsizlik ve isyan ettiler!" diye yazdı ve bir grubu da buna tanık tuttu!

Tutuklular şam'ın bir kaç mil uzaklığındaki Muruc-u Azra'ya ulaştıklarında Muaviye onları orada tutmalarını ve şam'a sokmamalarını emretti. Sonra bir grubu onları idam etmeye gönderdi.

Bunun üzerine Muaviye'nin etrafındakilerden bir grubu aracı olunca onlardan altısı serbest bırakıldı. Geri kalanlara da Ali'den uzak olduklarını, ona lanet ve küfretmelerini önermelerini, kabul edecek olurlarsa serbest bırakmalarını, aksi durumda idam edilmelerini emretti! Fakat Hicr'le arkadaşları bir ağızdan, "Allah'ım! Biz böyle bir iş yapmayız" dediler.

---

578 - Tefsir-i Taberî, Avrupa baskısı, c. 2, s. 38.

579 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 230 - 231.

Onları idam etmek için görevlendirilenler onların kabirlerini gözleri önünde kazıp kefenlerini hazırladılar. Onlar da bütün gece sabaha kadar namaz ve ibadetle meşgul oldular. Sabah olunca tekrar Ali'den beri olduklarını ve ona lanet ve küfretmelerini önerdiler, fakat onlar yine, "biz onun velayetinden vazgeçmeyiz ve onun düşmanlarından beriyiz" dediler. Bunun üzerine cellat ileri çıktı. Hicr ondan, tekrar abdest alıp namaz kılmak için kendisine müsaade etmesini istedi. Namazı bitince de boynunu vurdular.

Cellatlar onları birer birer ileri çekerek boyunlarını vurdular. Sıra Abdurrahman b. Hisan-i Anzi ve Kerim b. Afif-i Hasemi'ye yetişti. Bu ikisi, "bizi emürlümünün Muaviye'nin yanına götürün, istediği şeyi onun yanında söyleyelim" dediler. Onların önerisini kabul ederek Muaviye'nin yanına gönderdiler. Muaviye'nin yanına ulaştıklarında Muaviye Hasemi'ye, "Ali hakkında ne söylüyorsun?" dedi. Kerim, "senin dediğini!" diye cevap verdi. Muviye, "Ali'nin dininden beri misin?" dedi. Kerim sustu. Sonra Kerim'in amcası oğlu kalkarak onu kendisine bağışlamasını rica etti. Muaviye Kerim'i zindana atmalarını emretti ve bir ay sonra Kufe'ye dönmesi şartıyla serbest bırakıldı.

Muaviye Abdurrahman b. Hisan-i Anzi'ye, "Ali hakkında ne dersin?" dedi. Anzi dedi ki: Şehadet ederim ki o çokça Allah'ın zikrini eder, hakka emredip, adaletin koruyucularından ve halka yürek yakan bir şahıstı." Muaviye, "Ya Osman hakkında ne dersin?" diye sorunca dedi ki: "Osman zulmün kapısını açan ve hakkın kapısını kapayan ilk kişiydi." Muaviye ona, "Kendini öldürdün!" dedi. Anzi cevabında, "Aksine sadece seni öldürdüm!" dedi. Bunun üzerine Muaviye onu Ziyad b. Ebih'in yanına göndererek şöyle yazdı: "Anzi şimdiye kadar bana gönderdiklerinin en kötüsüdür. Ona hakettiği cezayı ver ve en kötü bir şekilde idam et!"

Abdurrahman Anzi'yi Ziyad'a götürdüklerinde Ziyad, onu diri diri gömmeleri için Kıssu'n - Natife gönderdi!⁵⁸⁰

Bu alanda Ziyad b. Ebih'in hikayelerinden biri de Sayfi b. Fesil'e davranışdır. Ziyad, Sayfi'yi getirmelerini emretti. Sayfi gelince ona, "Ey Allah'ın düşmanı! Ebuturab hakkında ne dersin?" dedi. Sayfi, "Ben Ebuturabı tanımıyorum!" dedi. Ziyad, "Sen onu tanımıyorsun ha?" dedi. Sayfi, "Hayır, ben onu tanımıyorum!" cevabını verdi.

---

580 - Özet olarak bu hikaye için bkz. Abdullah b. Seba, c. 2, s. 284-303, bunu Tarih-u İbn-i Asakir ve Tehzib'de genişçe kaydedilmiş olan Hicr'in hayatı bölümünde getirdik.

Ziyad, "Yani sen Ali b. Ebitalib'i tanımıyor musun?!" diye sorunca Sayfi dedi ki:

"Evet, onu tanıyorum. Ebuturab odur!" Aralarında geçen bir takım tartışmalardan sonra Ziyad, "Sopa getirin" diye bağırdı. Sopa geldikten sonra Sayfi'ye dedi ki: "Şimdi Ali hakkında ne dersin?" Sayfi, "Allah'ın kullarından bir hakkında söyleyeceğim en güzel sözü onu hakkında söylerim" dedi. Ziyad bağırarak, "Yere yapışincaya kadar sopayla ensesine vurun" dedi. Ziyad'ın cellatları onun emrini yerine getirdiler. Ziyad, "Onu ayağa kaldırın" dedi. Ayağa kaldırdıklarında, "Şimdi bırakın" dedi. Sonra tekrar Sayfi'ye sordu: "Ali hakkında ne diyorsun?" Sayfi, "Vallahi bedenimi parça parça etsen de Ali hakkında benden duyduğundan başkasını duymayacaksın" dedi. Ziyad, "Ali'ye lanet etmelisin; yoksa boynunu vururum" dedi. Sayfi, "O halde şüphesiz boynumu vurmuş oldun; bundan dolayı ben saadete erdim ve sen ise bedbaht oldun" dedi. Bunun üzerine Ziyad onun boynuna bir zincir bağlayarak zindana atmalarını emretti. Sonunda Sayfi Hucr b. Adiy ile birlikte idam edilerek şehadet şerbetini içti.⁵⁸¹

Ziyad b. Ebih yine Hazremut ahalisinden ikisi hakkında Muaviye'ye, "Bunlar Ali Şiası olup onun mektebine bağlıdırlar" diye bir mektup yazarak, ne yapması gerektiğini belirtmesini istedi. Muaviye ona şöyle cevap verdi:

"Ali'nin mektep ve düşüncesinde bulduğun herkesi öldür, kulak ve burnunu keserek evinin önüne as!"

Ziyad da, Ali'yi (a.s) medhedip Osman'a kusur bulan Hasami'yi diri diri gömdüğü gibi onları da Kufe'de evlerinin önünde astı.⁵⁸²

Mes'udî ve İbn-i Asakir, Ziyad b. Ebih'in sonunu kendi *Tarih*'lerinde kaydetmişlerdir. Mes'udî der ki:

"Ziyad b. Ebih, bütün Kufe halkını sarayı önünde toplamalarını emretti ve onları Ali'ye küfretmeye zorladı. İtaat etmeyenleri ise kılıçtan geçiriyordu. O sırada Taun hastalığına tutuldu ve insanlar şerrinden kurtuldu."⁵⁸³

---

581 - Tarih-i Taberî, c. 6, s. 108 ve 149; Tarih-i İbn-i Esir, c. 3, s. 204; Eġani, c. 16, s. 7; Tarih-u İbn-i Asakir, c. 6, s. 459.

582 - el-Muhbir, s. 479.

583 - Mes'udî, Muaviye'nin günlerinde, c. 3, s. 30; İbn-i Asakir, c. 5, s. 421.

Amr b. Humk-i Huzaî de bu yolda avare edilip öldürülenlerin arasındadır. Amr, Ziyad b. Ebîh'in elinden kaçarak çöllere düştü. Fakat Ziyad ondan vazgeçmedi, onu bulmak için her yeri aradı. Sonunda onu bularak başını bedeninden ayırıp Muaviye'ye gönderdiler!

Muaviye, Amr'ın başını Şam çarşısına asmalarını emrettiler. Daha sonra Amr'ı bulmak için zindana attıkları eşine gönderip kesik başı onun eteğine atmalarını emretti!⁵⁸⁴

Bu siyaset İslam beldesinin dört bir yanında uygulandı ve ismini andıklarımızın dışında bütün İslam şehirlerinin emirleri, valileri bu siyaseti izliyor ve bunu uyguluyorlardı; Basra'da hüküm süren Busr b. Artad ve İbn-i Şehab-i Dürerî⁵⁸⁵ gibi. Tarih kitaplarında bunların birinin kendine has bir öyküsü vardır.

Bu Emevi siyaseti daha sonralar da izlendi; halkın çoğunluğu gerçeği bilmeksizin İslam beldesinin dört bir yanında minberlerde Ali b. Ebitalib'e (a.s) lanet okuyor, küfrediyorlardı!!! Fakat Sistan beldesi bunlardan müstesnaydı. Bu şehirde sadece bir defa lanet okundu. Bunun üzerine halk Ümeyyeoğulları karşısında durdular ve öyle bir hadde ulaştı ki, Mekke ve Medine gibi kutlu beldelerde lanet okunmaya devam edilirken ve o hazretin ailesinin karşısında sürekli tekrarlanırken, ondan böyle Sistan'da minberlerinde hiç kimseye lanet okunup küfredilmedi.⁵⁸⁶ Biz örnek olarak onlardan sadece İbn-i Haber'in *Tathiru'l - Lisan* kitabında kaydetmiş olduğu birini kaydetmekte yetiniyoruz. İbn-i Hacer şöyle yazar:

Amr minbere çıkarak Ali'ye küfretti. Peşinden Muğayre b. Şube çıkarak o da Ali'ye küfretti. Bunun üzerine bir grup da İmam Hasan'a (a.s) minbere çıkıp onlara küfretmesini önerdiler. İmam Hasan kabul etmedi; ancak, söyledikleri doğru olursa kendisini teyid edeceklerine ve eğer yalan olursa yalanlayacaklarına dair söz verirlerse minbere

---

584 - el-Mearif, -İbn-i Kuteybe-, c. 7, s. 12; İstiab, c. 2, s. 517; İsabe, c. 2, s. 526; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 8, s. 48; el-Muhbir, s. 490.

585 - Tarih-i Taberî, hicri 41 yılı olayları, c. 6, s. 96; Tarih-i İbn-i Esir, c. 3, s. 165; İbn-i Şehab İbn-i Esir'de Muğayre'nin Kufe valiliğine atanması konusunda ve hicri 47 yılı olaylarında, c. 3, s. 179.

586 - Hamevi'nin Mu'cemu'l - Buldan'ından özetle, c. 5, s. 38, Mısır birinci baskı, "Sescistan" kökü. "Secistan" İran şehirlerindendir.

çıkacağını söyledi. Onlar da kabul ederek söz verdiler. Sonra İmam Hasan (a.s) minbere çıkarak Allah'a Hamd u sena ettikten sonra şöyle buyurdu:

"Ey Amr ve ey Muğayre! Allah için söyleyin, Resulullah'ın (s.a.a) onlardan biri falanca olan o azgına lanet ettiğini biliyor musunuz? İkisi de "Evet, vallahi!" dediler. Bunun üzerine İmam Hasan Muaviye'yle Muğayre'ye dönerek şöyle dedi: Sen ey Muaviye ve sen ey Muğayre! Resulullah'ın çeşitli şekillerde Amr'a lanet ettiğini biliyor musunuz? İkisi de, "Evet, vallahi" dediler!⁵⁸⁷

Halk duymak istemedikleri bu konulardan dolayı oturup onların konuşma ve hutbeleri dinlemedikleri için sünnetin aksine hutbeyi namazdan önce geçirdiler.

İbn-i Hazm *Muhella*'da şöyle yazar:

Ümeyyeoğulları, halkın namazdan sonra dağılıp giderek hutbelerini dinlemedikleri bahanesiyle hutbeyi namazdan önce okumayı bidat bıraktılar. Halkın dağılıp gitmesinin sebebi ise onların hutbede Ali b. Ebitalib'e (a.s) lanet okuyup küfretmeleriydi. Müslümanlar buna tahammül edemedikleri için kaçıp gidiyorlardı ve bu konuda haklıydılar da.⁵⁸⁸

Yakubî de kendi *Tarih*'inde şöyle yazar:

Hicretin kırk dördüncü yılında Muaviye mescidde konuşmak için özel bir yer yaptırdı, Kurban ve Ramazan bayramlarında minberleri namazhanenin dışına çıkararak namazdan önce hutbe okudu. Çünkü halk Ali'ye lanet edilmesini duymamak için namazı bitirince hemen gidiyor, onların hutbelerini dinlemiyorlardı. Muaviye'nin hutbeyi namazdan önce okumasının sebebi budur.

---

587 - Tathiru'l - Lisan, s. 55, bu kaynakta, hakkında çeşitli görüşler olan bir kişi dışında bu rivayetin senedinin bütün ricallerinin doğru olduğunu vurgulamıştır. Fakat Zehebî o bir kişiyi de "O sıkı ve güvenilir kimselerden olup hiç bir kusuru yoktur" şeklindeki sözüyle teyid etmiş ve sonra da bu hadisi kaydetmiştir.

588 - el-Muhella -İbn-i Hazm-, Ahmed Muhammed Şakiri incelemesi, c. 5, s. 85-86; Kitabu'l - Ümm -Şafî-, c. 1, s. 208.

Yine Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ini kızdırmak için

Fedek'i Mervan b. Hekem'e verdi.⁵⁸⁹

Sahih-i Buharî, Sahih-i Müslim ve diğer kaynaklarda Ebu Said-i Hudri'den şöyle nakledilir:

Ben Kurban veya Ramazan bayramı günü Medine valisi Mervan b. Hekem'le birlikte dışarıdaki namazhaneye giderek Kesir b. Salt'ın yapmış olduğu minberin yanında durduk. Mervan namazı kıldırmadan önce minbere çıkarak hutbe okumak isteyince eteğinden tutarak, "yukarı çıkma", dedim. Fakat Mervan eteğini çekil elimden çıkararak minbere çıktı ve namazdan önce hutbe okudu. Bunun üzerine ona dedim ki, "Vallahi sünneti değiştirdiniz ve aksini uyguladınız." Ama Mervan dedi ki: "Ey Ebu Said! Bildiğin değişti!" dedi. Ben, "Vallahi bildiğim bilmediğimden daha üstündür" dedim. Mervan, "halk namazdan sonra oturup hutbeleri dinlemediği için hutbeyi namazdan önce okudum."⁵⁹⁰

Evet, sadece kendileri böyle yapmakla kalmıyor, diğer sahabileri de buna emrediyorlardı:

Sahih-i Müslim ve diğer kaynaklarda Sehl b. Said'den şöyle geçer:

Mervan ailesinden birini Medine valiliğine atadılar. O Sehl'i çağırarak Ali'ye küfretmesini emretti! Sehl kabul etmeyince, "O zaman Ebu Turab'a lanet et" dedi. Bunun üzerine Sehl dedi ki: "Ali'nin yanında Ebu Turab isminden daha sevimli bir isim yoktu. Onu bu isimle çağırdıklarında sevinirdi." O, "Sebebi nedir? Neden ona Ebu Turab denildi?" diye sorunca Sehl dedi ki: "Bir gün Resulullah (s.a.a) Fatıma'nın (s.a) evine gidince Ali'yi orada bulamadı. Fatıma'ya, "Amcan oğlu nerede?..." diye sordu. Fatıma (s.a), "Mescidde uyumuştur" cevabını verdi. Resulullah (s.a.a) Ali'nin başı üzerine gidince Ali'nin üzerindeki elbise açılmış, bedeninin yarısı görünür halde uyuyor buldu. Resulullah (s.a.a) Ali'nin bedenindeki toprakları temizleyerek bir kaç defa, "Kalk Ey Ebu Turab" diye buyurdu."⁵⁹¹

---

589 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 223.

590 - Sahih-i Buharî, c. 2, s. 111; Sahih-i Müslim, c. 3, s. 20; Sünen-i Ebu Davud, c. 1, s. 178; Sünen-u İbn-i Mâce, c. 1, s. 386; Beyhaki, c. 3, s. 297; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 3, s. 10, 20, 52, 54 ve 92, bu kaynakta itiraz edenin Ebu Said olmadığını kaydeder.

591 -Sahih-i Müslim'den özetle, c. 7, s. 124, "Menakıb-u Ali" bölümü. Buhari bu olayı "Menakıb-ı Ali" bölümünde, Kitabı's - Selat'ın "nevmu'r - recul fi'l mescid" bölümünde, c. 2, s. 199 ve İraşdu's - Sari, c. 6, s. 112'de tahrif olmuş olarak

Amir b. Sa'd b. Ebi Vakkas'tan şöyle nakledilir: Muaviye Sa'd b. Ebi Vakkas'a, "Neden Ebu Turab'a küfretmiyorsun?" diye sordu. Sa'd şöyle dedi: "Resulullah'ın (s.a.a) üç konuda ona buyurduğu sözlerini hatırladıkça ona küfretmem. Resulullah (s.a.a) onlardan birini bana söylemesini kızıl develerden daha çok severdim: Resulullah (s.a.a) gazvelerinden birinde Ali'yi Medine'de kendi yerine bıraktığında ona şöyle buyurduğunu duydum:

"Bana nispet Harun'un Musa'ya menzilesinde olmak istemez misin? Fakat şu farkla ki benden sonra peygamber yoktur."

Yine Hayber savaşında Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: "Yarın sancağı öyle birine vereceğim ki Allah ve Resulü'nü sever, Allah ve Resulü de onu severler." O kimse biz olmak ümidiyle boyunlarımızı uzattık. Fakat Resulullah (s.a.a), "Ali'yi çağırın" buyurdu. Ali'yi göz ağrısına tutulmuş olduğu halde getirdiler. O hazret ağzının suyunda onun gözüne sürdükten sonra sancağı onun eline verdi. Allah Tealâ da Hayber kalesini onu eliyle açtı.

Bir de **"De ki: Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım;..."** ayeti nazil olunca Resulullah (s.a.a) Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'in çağırarak "Allah'ım; bunlar benim Ehlibeytimdir" dedi.⁵⁹²

Mes'udî, Taberî'den şöyle nakleder:

Muaviye Hacc'da Sad b. Ebi Vakkas'la birlikte Beytullah'ı tavaf etti. Tavaftan sonra Daru'n - Nedve'ye gitti ve Sad'ı kendisi için hazırlanmış olan tahtın üzerinde kendi yanında oturtuktan sonra Ali'ye küfretmeye başladı! Bunun üzerine Sad b. Ebi Vakkas yerinden kalkarak, "Sen, beni tahtında kendi yanına oturtturarak Ali'ye küfür mü ediyorsun?! Vallahi Ali'nin özelliklerinden hatta bir tanesi bile bende olsaydı benim için her şeyden değerli olurdu, dedi. Mes'udî sonra devamında biraz farkla yukarıdaki hadisi kaydeder ve sonra da şöyle der: Sa'd b. Ebi Vakkas, Muaviye'ye, "Allah bilir ki yaşadığım

---

kaydetmiş ve o valinin Mervan b. Hekem olduğunu vurgulamıştır. Yine bkz. Beyhakî, c. 2, s. 446.

592 - Sahih-i Müslim, c. 7, s. 120; Sünen-i Tirmizî, c. 13, s. 171; Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 108 - 109; bu kaynakta şu fazlalık da var: "Vallahi Muaviye Medine'de olduğu müddetçe artık bu alanda konuşmadı." İsabe, c. 2, s. 509; Hasais-u Nesaî, s. 15.

müddetçe seninle bir çatı altında durmam" dedi ve sonra kalkıp oradan uzaklaştı.⁵⁹³

İbn-i Abdulberr *Ikdu'l - Ferid*'de yukarıdaki olayı özetle kaydederek şöyle der:

Hasan b. Ali (a.s) vefat edince Muaviye haccetti, sonra Medine'ye giderek Resulullah'ın (s.a.a) minberinde Ali'ye lanet okuyup küfretmek istedi. Fakat, "Sad b. Ebi Vakkas Medine'dedir ve senin bu hareketine razı olacağını sanmıyoruz. Birini onun yanına göndererek bu konuda görüşünü al" dediklerinde Muaviye biri Sa'd'ın yanına göndererek niyetini ona bildirdi. Sa'd Muaviye'ye cevap olarak, "Bunu yapacak olursan mescitten çıkar, artık oraya ayak basmam!" diye haber gönderdi. Muaviye de Sa'd b. Ebi Vakkas hayatta olduğu müddetçe Ali'ye küfretmekten sakınmak zorunda kaldı. Fakat Sa'd ölünce Resulullah'ın (s.a.a) minberinde Ali'ye lanet ve küfretmeye başladı ve valilerine minberlerde Ali'ye küfretmelerini emretti. Muaviye'nin valileri de onun emrine uydular.⁵⁹⁴

Resulullah'ın (s.a.a) eşlerinden Ümm-ü Seleme Muaviye'ye şöyle yazdı: "Siz bu hareketinizle minberlerde Allah ve Resulü'ne lanet ve küfretmiş oluyorsunuz! Çünkü siz Ali b. Ebitalib'e ve onu sevenlere küfür ve lanet ediyorsunuz ve Allah şahittir ki Allah ve Resulü Ali'yi sever." Fakat Muaviye Ümm-ü Seleme'nin bu mektubuna önem vermedi!⁵⁹⁵

İbn-i Ebi'l Hadid şöyle yazar:

Cahiz de şöyle kaydeder: Ümeyyeoğulları'ndan bir grubu Muaviye'ye giderek, "Ya emirülmüminin! Artık arzularına ulaştın sen. Ne olur bu adama (Ali'ye) küfür ve lanet etmeyi bırakıver" dediler. Muaviye dedi ki: "Hayır vallahi, çocuklar bu inançla büyüyüp, büyükler yaşlanıncaya ve onun faziletini

---

593 - Murucu'z - Zeheb, c. 3, s. 24, Zikr-i Eyyam'ı Muaviye'den naklen. Bu kaynakta, Muaviye'nin kalemimizin yazamadığı o meclisiyle orada yaptıklarıyla kaydetmiştir.

594 - *Ikdu'l - Ferid*, c. 3, s. 127.

595 - Bkz. Ehadis-u Ümmü'l - Müminin Aişe'den, s. 389.

ağızına alacak biri bulunmayıncaya kadar bundan vazgeçmem."⁵⁹⁶

Muaviye'nin İş Başına Gelişinden İtibaren Şam Halkının Emirülmüminin Ali'ye (a.s) Kin ve Düşmanlık Besleyişi

Sakafî *el-Garat* adlı eserinde şöyle yazar:

Muaviye'nin döneminde Ömer b. Sabit, Şam'da bir bineğe biner, etraftaki köylere giderek halkı etrafında toplayıp şöyle derdi: "Ey insanlar! Ali b. Ebitalib Akabe gecesini Resulullah'ı terör etmek isteyen bir münafıktı, ona lanet edin!" Hiç bir şeyden haberi olmayan insanlar da onun sözünü kabul ederek Ali'ye lanet ederlerdi!! Ömer b. Sabit oradan başka bir köye gider ve orada da aynı işi yapardı!

Özetle Akabe Gecesi

Hicretin dokuzuncu yılında, Resulullah (s.a.a) Tebuk gazvesinden dönünce Şam, Mekke ve Medine üç yolunun eteğinde kervan geçidindeki Hereşî Akabesi'ne ulaşınca ordunun vadiden ortasından geçmesini emretti ve kendisi de geceleyin Hereşî boğazından Medine'ye doğru yola koyuldu. Münafıklardan bazıları fırsatı ganimet bilerek o gece Resulullah'ın (s.a.a) devesini ürküterek o hazreti uçuruma yuvarlayıp ortadan kaldırmayı tasarladılar. Fakat bu suikast o hazretin beraberinde hareket eden Ammar b. Yasir ve Huzeyfe tarafından etkisiz hale getirildi.⁵⁹⁷ Bu kallesçe terörü Muaviye'nin görevlisi Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğluna nispet vermiştir!

Muaviye, Bu Gibi İşlerden Hangi Hedefi Güdüyordu?

Kureyş'ten başkalarının, Ali b. Ebitalib'e karşı bu davranışlarının sebebi hilafetle peygamberliğin Haşimoğulları'nda toplanmasını önlemek idiye, bunun dışında Muaviye'yi tahrik eden, onun

---

596 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid-i Mu'tezili, 57. hutbenin şerhi.

597 - İmtau'l - Esma-i Mukrizi, s. 477; Mu'cemu'l - Buldan-i Hamevi, "Hareş" kökü.

Haşimoğullarına karşı öteden beri kin duymasından kaynaklanmaktaydı. Şu rivayete dikkat edin:

Zübeyr b. Bukar *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında⁵⁹⁸ Mutrif b. Muğayre b. Şube'den şöyle nakleder:

Babamla birlikte Muaviye'yi görmek için Şam'a gittik. Babam Muaviye'nin yanına giderek onunla sohbet ediyordu. Dönünce de bize Muaviye'den ve onun ne kadar akıllı olduğunu anlatır, orada gördüklerinden hayret ederdi. Bir gece Muaviye'nin yanından dönünce üzgün bir halle oturdu ve yemeğe el sürmedi. Bir müddet sonra, bizim bir hareketimize kırılmış olabileceğini düşünerek ona, "Bu gece neden üzgünsü?" diye sordum. Dedi ki: "Oğlum! Ben en alçak ve hak bilmez kimsenin yanından geliyorum?" Ne olduğunu sorunca şöyle cevap verdi: "Muvaiye'yle başbaşa oturmuştuk ona dedim ki: Ya emirulmüminin! Uzun bir ömür boyu yaşadın, yaşlandın; artık ne olursun hakkı yerine getir de bu yaşta hayır bir iş yap, Haşimî kardeşlerinin elinden tutarak akrabalık hakkını yerine getir. Vallahi onlarda korkmana sebep olacak bir şey kalmadı. Bu hareketinle geriye iyi bir isim bırak; ayrıca sevap da alırsın!"

Fakat Muaviye dedi ki: "Neler söylüyorsun sen?! Benden sonra ismin iyi anılmasını nasıl ümit edebilirim?! O Timli adam (Ebubekir) hükümeti ele geçirdi, adalete uydu da yapacağını yaptı. Fakat ölünce ismi de silinip gitti. Şimdi sadece "Ebubekir" diye anılır. Ondan sonra Adiy kabilesinden o adam (Ömer) iş başına geçti, bir takım faaliyetlerde bulundu, on yıl çaba harcadı fakat o da ölünce onun ismi de silinip gitti. Şimdi sadece (Ömer) diye anılır.

Fakat bu İbn-i Ebi Kebşe⁵⁹⁹ ismini "Eşhedu enne Muhammeden Resulullah" diye günde beş vakit anmaktalar. Ey babasız! Böyle bir isim oldukça hangi amel ve hangi isim kalabilir?! Vallahi bu ismi defnedip tamamen ortadan kaldırmadıkça vazgeçmem!!

Muaviye'nin ağzından çıkan bu feryat Haşimoğulları'na beslediği köklü kininden kaynaklanmaktadır.

---

598 - Zübeyr b. Bukar'ın *el-Muvaffakiyyat* adlı eseri, s. 576-577; Murucu'z - Zeheb, c. 2, s. 454; Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, c. 1, s. 463; Mısır basımı, Muhammed Ebulfazl İbrahim incelemesi, c. 5, s. 129 - 130.

599 - Ebu Kebşe, Kureyş'in Resulullah'la (s.a.a) alay etmek için o hazrete taktığı lakaptır.

Muaviye'nin Haşimoğulları'na Neden Kin Besliyor?

Muaviye'nin, neden Haşimoğulları'na kin beslediğini anlamak için *Ehadis-u Ümmü-l Müminin Aişe* kitabına müracaat etmemiz daha yarinde olur. Bu kitapta Muaviye'nin, Haşimoğulları'na kin beslemesinin sebebi genişçe açıklanmıştır.

Muaviye bu kini, Uhud savaşında, Haşimoğulları'na karşı öfkeli kalbini yatıştırmak için Resulullah'ın amcası Hamza'nın ciğerlerini dişleriyle çiğneyen, ondan gerdanlık yapıp boynuna asan annesi Hind'den miras almıştır. Sonunda, Yezid b. Muaviye, Kerbela'da Resulullah'ın (s.a.a) evlatlarını öldürüp, başlarını kesip, kadınlarını esir alarak Ebusüfyan soyunun kinini yatıştırdı. Allah'ın izniyle kitabımızın üçüncü cildinde bu alanda genişçe bir açıklamada bulunacağız.

Yezid'den sonra Ümeyyeoğulları'ndan Mervan ve Mervan boyu hükümeti ele geçirdi. Abdullah b. Zübeyr'in kendi hilafeti döneminde Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine yaptıklarına değindikten sonra Mervanoğulları'nın, facialardan bir bölümünü inceleyeceğiz.

Zübeyr Oğlunun Politikası

İbn-i Ebi'l Hadid, İbn-i Zübeyr'in kendi hükümeti dönemindeki politikası hakkında şöyle yazar:

Ömer b. Şubbeh, İbn-i Kelbi, Vakidi ve diğer raviler şöyle rivayet ederler: Zübeyr oğlu hükümete geçince kıldırıldığı kırk Cuma namazında Resulullah'a (s.a.a) salat göndermedi ve "Bazı kişilerin burnunu yere sürmek için onun ismini anmıyorum" dedi!!

Muhammed b. Habib, Ebu Ubeyde ve Muammer b. Musenna'nın rivayetine göre İbn-i Zübeyr şöyle demiştir: "Onun ismi anılınca boyunlarını uzatan kötü bir ailesi var!"

Said b. Cübeyr der ki: Abdullah b. Zübeyr İbn-i Abbas'a, "Bu ne biçim hadistir Resulullah'tan nakletmişsin?" dedi. İbn-i Abbas, "Hangi hadis?" diye sorunca, "Beni kınayan hadis" dedi.

Dedi ki: Ben Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: "Müslümanların en kötüsü komşusu aç olduğu halde doyuncaya kadar yiyen kimsedir!!"

İbn-i Zübeyr dedi ki: "Siz Ehlibeyt'e karşı düşmanlığımı kırk yıldır göğsümde saklıyorum!!"

İbn-i Abbas rivayet ettiği bu hadiste İbn-i Zübeyr'in cimriliğine işaret eder.

Yine Ömer b. Şubbeh'in Said b. Cübeyr'den şöyle rivayet ettiğini nakleder:

Abdullah b. Zübeyr bir hutbe okuyarak Ali'yi kötüleyip ve azarlamaya başladı. Zübeyr oğlunun sözleri Muhammed b. Hanefiyye'ye (ö. 81 hk.) ulaşınca Abdullah b. Zübeyr'in konuştuğu yere gitti. Abdullah b. Zübeyr hala konuşmaktaydı. Muhammed b. Hanefi için bir sandalye bıraktılar. Muhammed Abdullah b. Zübeyr'in hutbesine girerek şöyle dedi:

Ey Araplar! Yüzünüz kara olsun! Sizin gözleriniz önünde Ali'yi mi kötülüyorlar?! Ali, düşmanlarına karşı Allah'ın eliydi, kafirlere ve hakkını inkâr edenlere karşı emrinden bir yıldırımıydı. Ali, onları kafir olmaları sebebiyle ortadan kaldırdı, onlar da Ali'ye karşı kin ve düşmanlık beslediler ve amcası oğlu -Resulullah (s.a.a)- hayatta olduğu müddetçe ona karşı düşmanlık kılıçlarını gizlediler. Fakat Allah Tealâ Resulünü kendi yanına çağırınca insanlar ona karşı köklü düşmanlıklarını açığa vurdular ve bütün öfkelerini onun üzerine döktüler. Bazıları ona ati hakka el uzatarak onu o haktan mahrum ettiler. Bazıları onu öldürmek için suikast düzenlediler ve bazıları da ona gerçeği olmayan iftiralar etmeye, küfretmeye başladılar!!

Bugün onun evlatlarının ve dostlarının gücü olsaydı, onların dirilerini öldürüp alçalttıktan sonra bugün çürüyen bedenlerindeki kemiklerini kırar, kabirlerini yerle bir ederdi. O zaman yüce Allah onları bizim elimizle azaplandırıp alçaltmış, bizi onlara galip edip kalbimize şifa vermişti.

Vallahi Ali'ye, kafir olandan başkası küfretmez, bu küfrün arkasında Resulullah'a (s.a.a) küfretmiş olur ve sırrının bilinmesinden korkar; bu sebeple Ali'ye küfreder ama maksadı Resulullah'tır (s.a.a)!

Aranızdan uzun ömürlü olanınız Resulullah'ın (s.a.a) onun hakkındaki şu buyruğunu duymuştur: "Ya Ali! Senin mü'minden başkası sevmez, sana münafıktan başkası düşman olmaz;

zulmetmekte olanlar, nasıl bir inkılaba uğrayıp-devrileceklerini pek yakında bilecekler."⁶⁰⁰

İbn-i Ebi'l Hadid der ki: "Abdullah b. Zübeyr, Ali'ye küfrediyor, hakkında çirkin şeyler söylüyor, düşmanlık güdüyor, hürmetini çiğniyordu!!"⁶⁰¹

Yakubî de der ki: Abdullah b. Zübeyr Haşimoğulları'na sıkı tutuyor, onlara zulmediyor, onlara karşı düşmanlığını açıkça vuruyordu. Öyle ki, hutbelerinde Muhammed'e salatı atmıştı! Kendisine, "Niçin Muhammed'e (s.a.a) selam göndermiyorsun?!" diye sorulunca dedi ki: "Onun kötü bir ailesi var; ona selam gönderildiğinde sevinerek boyunlarını uzatır, başlarını havaya kaldırırılar!"

İbn-i Zübeyr, Muhammed b. Hanefiyye'yi, Abdullah b. Abbas'ı ve Haşimoğullarından yirmi dört kişiyi halife diye kendisine biat etmeleri için tutuklamıştı. Onlar biatten sakınınca Zemzem odasına hapsetti ve kendisine biat etmedikleri takdirde onları yakacağına dair ortağı olmayan Allah'a yemin etti. Bunun üzerine Muhammed b. Hanefiyye, Muhtar b. Ebi Ubeyde'ye şöyle bir mektup yazdı:

"Bismillahirrahmanirrahim

Muhammed b. Ali ve Resulullah'ın diğer ailesinden Muhtar b. Ebi Ubeyde ve diğer Müslümanlara. Ama sonra, Abdullah b. Zübeyr bizi tutuklayarak Zemzem odasına hapsetti ve kendisine biat etmediğimiz takdirde bizi yakacağına dair ortağı olmayan Allah'a yemin etti! O halde yardımımıza koş."

Bunun üzerine Muhtar, onları kurtarmak için Ebu Abdullah Cedeli'yi dört bin atıyla Mekke'ye gönderdi. Abdullah Cedeli Mekke'ye giderek odanın kapısını kırıp onları kurtardı. Abdullah, Muhammed b. Ali'ye, "İbn-i Zübeyr'i bana bırak" dediyse de Muhammed kabul etmedi ve "Ben, akrabalık bağı

---

600 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, 57. hutbenin şerhi; Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 262 -bu kaynakta daha tafsilatlı yazar-. İbn-i Zübeyr, hicri 64 yılında Yezid b. Muaviye'den sonra Hicaz ve Irak'ta kendisine biat edilen, sonunda hicri 67 yılında Haccac b. Yusuf tarafından öldürülen Abdullah b. Zübeyr-i Esedi'dir.

601 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, c. 1, s. 358.

kesip beni öldürmek isteyen kimseye misilleme yapmam" dedi.⁶⁰²

İbn-i Zübeyr'den Sonra

Abdullah b. Züneyr'in öldürülmesinden sonra, hilafet meydanı Emevilerden Mervan soyunun eline geçti. Mervan soyu da Emirülmüminin Ali (a.s) hakkında Muaviye'nin siyasetini sürdürdü.

Abdumelik ve Oğlu Velid'in Dönemi

İbn-i Ebi'l Hadid bu alanda Cahiz'den şöyle nakleder:

Fazilet, dirayet, dürüstlük ve yüce bir makamı olan Abdumelik Mervan, Ali aleyhisselamın fazilet, yüce makam ve mevkisini biliyordu ve halk arasında, minberlerde, hutbelerde açıkça Hz. Ali'ye as lanet ve küfretmenin çirkin sonucunun kendisine döneceğini ve sonunda kendi isminin lekeleneyeceğinin bilincindeydi; çünkü ikisi de Abdumenafoğulları boyundandılar, kökenleri birdi. Fakat Abdumelik Mervan, hükümetinin temellerini sağlamlaştırıp geçmişlerinin işlerini teyid etmek, Haşimoğulları'nın hükümette bir payı olmadığını bütün insanlara kabul ettirmek ve varlığıyla övündükleri önder ve ileri gelenlerinin düşük bir durumda olduğunu göstermek istediği için böyle davranıyordu. Eğer böyle yapmasaydı kendini ona bağlayan, onu izleyen ve ona eğilim gösterenler kendilerini suçlamış, hilafet düzeninden kovmuş, zelil ve perişan etmiş olurdu!

Yine tarihçilerin, Velid b. Abdumelik'in doğru-dürüst Arapça telaffuz edemediğini ve kelimelerin seslerini iyi çıkaramadığını kaydettiklerini söyler. O, Ali'ye küfrederken kelimeleri yanlış çıkarır, ona hırsız oğlu hırsız derdi! İnsanlar, Velid'in konuşmasındaki ritim hakkında diyorlardı ki: Hangisinin daha şaşırtıcı olduğunu bilemiyoruz: Velid'in konuşma tarzı mı, Ali'ye hırsızlık nispeti vermesi mi!

Velid'in konuşmada yetersizliğini bilmek için şu olaya dikkat etmek yeterlidir:

Ruh b. Zenba' der ki: Bir gün Abdumelik Mervan'ın yanına gittiğimde onu üzgün buldum. Abdumelik Mervan bana dedi ki: "Birini Arabın başına geçirmek istiyorum, fakat hiç kimseyi

---

602 - Tarih-i Yakubî, c. 3, s. 261. Muhammed b. Hanefiyye, Emirülmüminin Ali'nin (a.s) oğludur. Muhammed, kameri 81 yılında vefat etmişti.

bulamıyorum." Ben, "Öyleyse Arab'ın seçkini ve efendisi Velid ne güne duruyor, neden onu unutuyorsun?!" dedim. Bunun üzerine, "Ey İbn-i Zenba! Arapça konuşamayan birinin Arab'a hükümet etmesi yakışmaz" dedi. Velid babasının sözlerini duymuş olacak ki derhal harekete geçerek nahiv bilginlerini toplayıp altı ay onlarla bir evde oturdu. Ama dışarı çıktığında Arapça'ya eskisinden daha cahildi! Abdülmelik bunu görünce, "Velid'in kusuru daha fazlalaştı" dedi.⁶⁰³

Buraya kadar Abdülmelik Mevran ve oğlu Velid döneminde Kureyş Hilafetinin siyasetinin bir bölümünü inceledik. Diğer bölümlerini ise Abdülmelik'in valisi Haccac b. Yusuf-i Sekafi'nin davranışları bölümünde inceleyeceğiz.

Kureyş Siyasetinin İcrasında Haccac'ın Yaptıklarının Bir Bölümü

İbn-i Ebi'l Hadid bu alanda Haccac'ın bazı işlerine değinerek şöyle demiştir:

Haccac -Allah ona lanet etsin- Ali'ye lanet okur ve diğerlerini de Ali'ye lanet okumaya zorlardı. Bir gün atına binmişti, biri önüne çıkarak dedi ki:

"Ey emir! Ailem ismimi Ali bırakarak bana zulmetmiştir; benim ismimi değiştir ve bana bağışta bulun; ben fakir ve zavallının biriyim." Haccac ona şöyle cevap verdi: "Aracılıktaki zarıflığın için adını falan koydum, falan bölgenin yönetimini de sana bıraktım; şimdi görevine koş!"⁶⁰⁴

Mesudî de şöyle kaydeder: Haccac bir gün Abdullah b. Hani'ye,⁶⁰⁵ "Vallahi senin hakkını layık olduğun gibi yerine getirmiş değilim" dedi ve birini Fezare kabilesinden Esmâ b. Harice'nin peşine gönderdi. Esmâ gelince ona, "Kızını Abdullah b. Hani'ye nikahla" dedi. Esmâ, "Hayır!" dedi, "Vallahi bu hakarettir!" Haccac bu cevabı duyunca

---

603 - İslam tarihinde Velid'in hayatı Tarih-i Zehebî, c. 4, s. 65'te geçer. Bu konuyu Zehebî Siyer-u A'lam-in Nebla eserinde, birinci baskı, c. 4, s. 251'de, Abdülmelik Mevran için vezir konumunda olan Ruh b. Zenba'nın hayatında kaydetmiştir. İbn-i Zenba' hicri 84 yılında vefat etmiştir.

604 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, c. 1, s. 356.

605 - Haccac'ın yakın ve samimi dostlarından Abdullah b. Hani, Yemen etrafındaki Evd kabilesinin ileri geleni olup Haccac'ın bütün savaşlarına katılmış, Beytullah'ı yakarken Haccac'ın yanında yer almıştır.

"kırbaç getirin" diye bağırdı! Esmâ çaresiz, "Kabul ettim, kızımı ona nikahladım" dedi! Sonra Haccac'ın emri üzerine Yemanilerin reisi Sa'd b. Kays-i Hemdani'ni getirdiler. Haccac ona da, "Kızını Abdullah b. Hani'ye nikahla" dedi! Sa'd, "O Eyd kabilesindendir" dedi, "Vallahi bu hakarettir; ben kızımı ona nikahlamam." Haccac, "Kılıcı getirin" diye bağırdı!! Bu durumu gören Sa'd, "Öyleyse müsaade edin de aileme danışayım" dedi. Ailesi, "Bu fasık seni öldürmeden kabul et" dediler! O da kabul etmek zorunda kaldı. Haccac sonra Abdullah'a dönerek dedi ki:

"Ey Abdullah! Fezare kabilesinin ileri geleninin kızı ve Hemdan kabilesinin reisi ve Kehlan boyunun önde geleninin kızını sana nikahladım. Eyd kabilesinin onlara üstünlüğü nedir?!" Bunun üzerine Abdullah dedi ki: "Ya emir! Allah ıslah etsin seni, böyle deme. Bizim öyle faziletlerimiz var ki Araplardan hiçbirisi onlara sahip değillerdi!" Haccac onların neler olduğunu sorunca, "Bizlerden hiç kimse emirulmüminin Osman'a köfretmemiştir!" dedi. Haccac, "Evet, vallahi bu iftihar kaynağıdır" dedi! Abdullah, "Bizden yetmiş kişi Sıffın savaşında emirulmüminin Muaviye'nin safında yer almış, sadece bir kişi Ebu Turab'ın yanında yer almıştır; vallahi onu da kötü bir adam bilmiyorum" dedi. Haccac, "Vallahi bu da bir fazilettir" dedi! Abdullah, "Kabilemizden hiç kimse Ebu Turab'ı seven ve onu mevlası bilen bir kadını nikahlamamıştır" dedi! Haccac, "Vallahi bu da bir fazilettir" dedi! Abdullah yine, "Kabilemizin bütün kadınları Hüseyin öldürüldüğü durumda on deve kurban keseceklerini nezretmiş ve nezirlerini de yerine getirmişlerdir!!" dedi. Haccac, "Vallahi bu da kendi başına bir fazilettir" dedi!! Abdullah, "Kabilemizden hiç kimse Ebu Turab'a lanet ve küfretmekten sakınmamış, buna onun oğulları Hasan'la Hüseyin ve anneleri Fatıma'ya küfretmeyi de eklemişlerdir" dedi!! Haccac, "Vallahi bu da fazilettir" dedi!! Abdullah, "Güzellik açısından hiç bir Arap bize ulaşamaz" dedi! Burada Haccac gülerek, "Ey Abdullah! Bu birini söz konusu etmesen daha iyi olur" dedi! Abdullah Hani, çok çirkin ve iğrenç biriydi; çöpür, şaşı, ağzı eğri ve korkunç suratlıydı; Haccac onun için gülmüştü.⁶⁰⁶

İbn-i Sa'd, Tabakat'ında, Atiyye b. Sa'd b. Evnadedu'l Ufî'nin hayatında şöyle kaydeder: Haccac, Muhammed b. Kasım-ı Sakafî'ye bir mektup yazarak Atiyye'yi çağırır. Ali b. Ebitalib'e lanet ve

---

606 - Murucu'z Zeheb, c. 3, s. 144 ve İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 1, s. 357.

küfretmeyi kabul etmezse ona dört yüz kırbaç vur, saçıyla sakalını tıraş et, dedi!

Muhammed b. Kasım itaat ederek Haccac'ın mektubunu Atiyye'ye okudu. Atiyye kabul etmeyince ona dört yüz kırbaç vurduktan sonra saç ve sakalını tıraş etti!⁶⁰⁷

Haccac'ın Kardeşinin Yaptıklarından Bir Bölümü

Haccac'ın kardeşi Yemen hükümdarı Muhammed b. Yusuf kendi hakimiyet bölgesinde Haccac'ın programlarını uyguluyordu.

Zehebî'nin, Hucru'l - Mederi'den naklettiği özetle şöyledir: Hucr der ki: Bir gün Ali b. Ebitalib bana dedi ki:

- Bana lanet etmeni emrettiklerinde ne yapacaksın?
- Böyle bir şey olacak mı?!
- Evet!
- Siz ne yapmamı emredersiniz?
- Bana lanet et, ama benden teberri etme.

Nihayet bir gün Yemen valisi Haccac'ın kardeşi Muhammed b. Yusuf ona Ali'ye lanet etmesini emretti. Hucr dedi ki: Emir bana Ali'ye lanet etmemi emretti, o halde ona (maksat Muhammed b. Yusuf'tur) lanet edin, Allah ona lanet etsin.

Hucr'un lanet ederken nasıl bir incelikten yararlandığını bir kişiden başka kimse anlamadı.⁶⁰⁸

---

607 - Tabakatu'l - Kübra, c. 6, s. 212-213 ve Avrupa basımı, c. 2, s. 2494; Tehzibu't - Tehzib, c. 7, s. 224-226. Ve Takribu't - Tehzib'de Atiyye'nin hadisini Buhari, Ebu Davud, Tirmizî ve İbn-i Mâce'nin kendi kitaplarında kaydettikleri geçer. Atiyye hicri 111 yılında vefat etmiştir. * Muhammed b. Kasım-ı Sakafi, Fars topraklarındaki ordunun kumandanıydı, Haccac, hicri 92 yılında Send bölgesinin fethini ona bıraktı. Muhammed orayı fethederek padişahını öldürdü. Şimdi Pakistan'ın şehirlerinden olan Keraçi ve Movlutan şehirleri onun fethettiği bölgelerdendi. Hilafete Süleyman geçince Haccac'ın komutanlarını temizlemeye başladı. O zaman Muhammed b. Kasım da tutuklanarak zindana atıldı ve sonunda hicri 92 yılında zindanda idam edildi.

608 - Tarih-i Zehebî, c. 4, s. 51 - 52, Muhammed b. Yusuf-i Sekafi'nin hayatında. Hucr b. Kays-i Hemdani, Mederi diye Yemen'in Meder dağına nispet verilmiştir. İbn-i Hecer onun tabiinden ve sıkı olduğunu kaydeder. Hucr'un hadisini Ebu Davud, Nesai ve İbn-i Mâce kaydetmişlerdir. Hayatı için bkz. Tehzibu't - Tehzib, c. 2, s. 215 ve Takribu't - Tehzib, c. 1, s. 155.

Kureyş'in Emevi siyaseti Ömer b. Abdulaziz dönemine kadar böyle devam etti. Fakat Ömer b. Abdulaziz hilafete geçince bu siyaseti kaldırdı.

Ömer b. Abdulaziz'in Hilafeti Döneminde

Ömer b. Abdulaziz, Emevi hilafetinin siyasetine karşı çıkarak Ali'ye (a.s) lanet ve küfredilmesinin terk edilmesini emretti.

Yazarlar bu siyasetin değişimi hakkında yazılar yazmışlardır; mesela İbn-i Ebi'l Hadid, Ömer b. Abdulaziz'den -r.a- şöyle nakleder:

Ben çocuktum, Kur'an'ı Utbe b. Mes'ud'un çocuklarının birinin yanında öğreniyordum. Bir gün çocuklarla oynarken Ali'ye lanet ediyorduk, tam o sırada hocam yanımdan geçti. Hocam bizim Ali hakkındaki bu çirkin sözlerimizi duyduktan sonra mescide gitti. Ben hocamdan ders almak için çocuklardan ayrıldım. Hocamın gözü bana takılınca namaza durdu. Namazını çok uzatmasından benden uzak durduğunu anladım. Nihayet namaz bitince suratını asarak baktı bana. Bunun üzerine durumun ne olduğunu sordum kendisine. Buyurdu ki:

"Oğlum! Bugün sen Ali'ye mi küfrediyordun?" Ben, "Evet" dedim. Hocam, "Allah Tealâ'nın Bedir ashabından razı olduğunu bildirdikten sonra onlara öfkelenildiğini ne zamandan beri anladı?" dedi. Ben, "Ali Bedir ashabından mıdır?" diye sordum. Hocam, "Yazıklar olsun sana, Bedir savaşında Ali'den başkası söz konusu muydu ki?" dedi. Ben, "Bundan böyle onun hakkında çirkin şeyler söylemem" dedim. Hocam, "Allah aşkına, bundan böyle ona küfretmeyecek misin?" dedi. Ben de, "Evet" dedim ve ondan sonra asla ona lanet etmedim.⁶⁰⁹

O günden itibaren, Cuma günleri mescidde oturup Medine valisi olan babamın hutbelerini dinliyor, mat mat dudaklarına bakıyordum. Sıra Ali'ye lanet ve küfretmeye gelince onun yavaşça anlaşılmas şeyler söylediğini görüyordum. O sırada onun ne söylediğini yalnız Allah bilirdi. Ben buna hayret ediyordum. Nihayet bir gün babama

---

609 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, Muhammed Ebulfazl İbrahim incelemesi, c. 4, s. 58-59. Bu rivayeti İbn-i Asakir Tarih-i Dimeşk kitabında, c. 1, s. 132'de Ömer b. Abdulaziz'in hayatı bölümünde kaydetmiştir. Ömer b. Abdulaziz hicri 99 yılında hilafete geçmiş ve 101 yılında zehirlenerek öldürülmüştür.

dedim ki: "Babacığım; sen halkın en fasihi, hutbe okumak konusunda insanların en üstünü olmana rağmen sıra bu adama lanet okumaya gelince nasıl oluyor da dilin tutuluyor?"

Babam dedi ki: "Ey oğlum! Hutbemi dinlemeye gelen Şamlılar ve diğerleri, babanın bu adamın fazilet ve üstün makamı hakkında bildiğini bilecek olurlarsa hiç biri bize itaat etmez!"

Babamın bu sözleri içime oturdu; hocamın sözleriyle uyum içerisindeydi. Dolayısıyla o andan itibaren, bir gün hilafete geçecek olursam bu çirkin sünneti kaldıracağımı Allah'a ahdettim. Allah hakkımda lütüfta bulunarak beni hilafete geçirince Ali'ye (a.s) lanet ve küfretme sünnetini kaldırıp yerine **"Şüphe yok ki Allah, adaleti, ihsanı, yakınlara vermeyi emreder; çirkin utanmazlıklardan (fehşadan), kötülüklerden ve zorbalıklardan sakındırır. Size öğüt vermektedir, umulur ki öğüt alıp-düşünürsünüz"**⁶¹⁰ ayetini bıraktım ve ülkenin dört bir yanına genelge edip bunu yapmalarını emrettim.⁶¹¹ O zamandan itibaren bu bir sünnet haline geldi.⁶¹²

Kesir b. Abdurrahman, Ömr b. Abdulaziz'i ve onun Ali'ye laneti yasaklayışını şiirinde şöyle över:

Keşke küfretmeseydin Ali'ye, hakkında kötü
söylemeseydin bir kulun
Çirkin sözlerini kabul etmeseydin bir suçlunun
Getirdiğin kanunla affederek örttün üzerini
günahların
Böylece rızasını kazandın her Müslüman'ın.⁶¹³

Ebu'l Hasan Rezi -r.a- de şöyle der:
Ey Abdulaziz! Eğer ağlayacak olsaydı gözüm
Ümeyyeoğullarından bir gence, sana ağlardım
Her ne kadar da ailen iyi ve temiz olmasa da
Ben, tertemizsin diyorum sen!
Münezzeh ettin bizi küfürden, çirkinlikten

---

610 - Nahl, 90.

611 - Bu rivayeti İbn-i Esir kendi Tarih'inde, c. 5, s. 16'da ve Mesudi de kendi Tarih'inde, c. 3, s. 184'te kaydetmişlerdir.

612 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, 57. hutbe şerhi ve özetle Tarih-i Yakubî, c. 1, s. 305.

613 - Eğanî, c. 9, s. 250 (ed-Dar basımı) rivayette ihtilafla.

Mümkün olsaydı mükafatlandırırdım seni ben.⁶¹⁴

Fakat buna rağmen Ömer b. Abdulaziz'in çabası iki nedenden dolayı tam bir sonuç vermedi:

1- Müslümanlar Emirülmüminin Ali'ye (a.s) lanet ve küfretmeye alışmışlardı ve onu terkedilmez bir sünnet bilmekteydiler! İşte bu yüzden Hamevi ve Mes'udi'nin dediği gibi Harran ahalisi gibi bazıları Ali'ye (a.s) lanet etmeyi bırakmadılar. Mes'udi der ki:

Ömer b. Abdulaziz döneminde Emirülmüminin Ali'ye (a.s) lanet yasaklanınca Harran ahalisi bunu -Allah onları yok etsin- kabul etmeyerek Cuma günü, "Ebu Turab'a lanet edilmeyen bir namaz, namaz değildir!" dediler ve tam bir yıl Ali'ye lanet etmeye devam ettiler.⁶¹⁵

2- Emevi halifeleri, Ömer b. Abdulaziz'in ölümünden sonra tekrar bu çirkin sünneti ihya ettiler; aşağıda bunu inceleyeceğiz.

Hişam b. Abdulmelik'in Hilafeti Döneminde

İbn-i Asakir, Emeviler'in dostlarından Cüneyd b. Abdurrahman-i Herri torunu Cünade b. Amr'ın hayatında, dedesi Cüneyd'den şöyle naklettiğini kaydeder:

Maaşımı almak için Hevran'dan Dimeşk'e gitmiştim. Cuma günüydü, Cuma namazını kıldıktan sonra mescidin ed-Derc adlı kapısından dışarı çıkınca Ebu Şeybe Kass denilen saygı değer birinin halka hikaye anlattığını gördüm. Ben de onlara katıldım. Ebu Şeybe sözleriyle bizi öyle etkilemişti ki bazen seviniyor, bazen de kederlenip üzülüyor ve hatta ağlıyorduk. Sözleri bitince, "Şimdi sözümüzü Ebu Turab'a lanetle bitirelim, o halde hepiniz EbuTurab'a lanet edin!" dedi. Ben sağ tarafımda oturan adama dönerek, "Ebu Turab da kim oluyor?!" diye sordum. Adam, "O, Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlu, kızının kocası, İlk Müslüman olan, Hasan'la Hüseyin'in babası Ali b. Ebutalib'dir" dedi! Ben üzgün halde, "Hikaye anlatan bu adama ne oldu böyle?!" dedim ve koşarak kendimi ona ulaştırdım; omuzlarına bir kürk atmıştı. Kürkünü tutarak tokatlamaya, başını duvara vurmaya başladım. Adam bağırınca mescidin yöneticileri yardımına koşup

---

614 - Divanından, 124 ve İbn-i Ebi'l Hadid, c. 1, s. 357.

615 - Murucu'z - Zeheb-i Mes'udi, c. 3, s. 245 ve Mu'cemu'l - Buldan, "Harran" sözcüğü. Harran, Musul, Şam ve Türkiye arasında İbn-i Teymiyye'nin (ö. 728 hicri) doğduğu şehirdir.

cübbemi boynuma bağlayıp beni çeke çeke Hişam b. Abdülmelik Mervan'ın yanına götürdüler. Ebu Şeybe benden önce yetip bağırarak, "Ey emirülmüminin! Baksana; senin, babanın ve dedenin destancısının başına neler getirdiler!" dedi. Hişam, "Kim incitti seni?!" diye sordu. Ebu Şeybe, bana işaret ederek, "Bu adam" dedi. Hişam, saygın kişilerin yanında oturmuş bir halde bana dönerek, "Ey Ebu Yahya! Ne zaman geldin?" diye sordu. Dedim ki: "Dün akşam geldim; hizmetinize gelmek istediysem de Cuma namazı vakti olduğu için namaza kaldım, namazdan sonra mescidin ed-Derc kapısından çıkınca etrafındakilere konuşma yapan bu adamla karşılaştım. Ben de onların arasında oturarak onu dinledim. O, halkın dikkatini kendine çekmiş, korku ve ümitle ilgili konuşuyordu; biz de ona eşlik ediyorduk. Nihayet dua etti, biz de amin dedik. Sonunda, sözümüzü Ebu Turab'a lanetle bitiriyoruz, dedi. Ben Ebu Turab'ın kim olduğunu sorduğumda, "İlk Müslüman, Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlu, Hasan'la Hüseyin'in babası ve Resulullah'ın (s.a.a) kızının kocası Ali b. Ebitalib'dir, dediler. Ey emirülmüminin! Resulullah'ın (s.a.a) damadı ve kızının kocası bir kenara dursun, vallahi, biri sana bu kadar yakın olan birine bile lanet etmiş olsaydı kanını dökerdim!!"

Hişam, "kötü bir iş yapmıştır" dedi ve sonra da Send bölgesinin valiliğine atadı beni. Daha sonra yanındaki arkadaşlarından birine şöyle dedi: "Burada böyle konuşmalar olmamalıdır, aksi durumda hükümetimizi yerle bir eder." Hişam, Cüneyd'i Send'e göndererek kendisinden uzaklaştırdı; böylece Cüneyd hayatının sonuna kadar orada kaldı.

Bir şair şiirinde şöyle söyler:

Bağışla, Cüneyd gittiler birlikte
Bağışla, Cüneyd'e selam olsun o halde⁶¹⁶

Emevi halifesi Hişam b. Hekem böyle davranıyordu; şimdi onun emrindekilerden birinin davranışlarını görelim.

---

616 - Cünade b. Amr b. Cüneyd'in hayatı İbn-i Bedran'ın Tehzib-u Tarih-i Dimaşk'inde, c. 3, s. 410 kaydedilmiştir. Muhtasar-ı Tarih-i Dimaşk -İbn-i Manzur-, c. 6, s. 117 - 118.

Halid b. Abudllah-i Kasriy'nin Davranışı

Muberrid, *el-Kamil* adlı eserinde şöyle kaydeder: Hişam b. Abudlmelik-i Mervan'ın döneminde Halid b. Abdullah-i Kasriy Irak valiliğine atanınca mescidin minberinde Ali b. Ebitalib'e (a.s), "Allah'ım! Resulullah'ın kızının kocası, Hasan'la Hüseyin'in babası Ali b. Ebitalib b. Abdulmuttalib b. Hişam'a lanet et" şeklinde lanet okur, sonra halka dönerek, "Künyesini doğru söyledim mi?" diye sorardı.⁶¹⁷

Halid b. Abdullah-i Kasriy Kimdir?

Ebu-l Heysem, Halid b. Abdullah-i Kasri'nin annesi hıristiyan bir kadındı.⁶¹⁸ Halid, halkın övgüsünü kendisine celbetmek için Müslümanların beytulmalını etrafındakilere bağışlamada oldukça eli açıktı. O, Abdulmelik'in oğulları Velid, Süleyman ve Hişam döneminde Mekke valisi oldu, Hişam'ın döneminde ise Irak hükümetini ele geçirdi.

İbn-i Asakir onun hakkında şöyle yazar:

Halid, Mekke valisiyken, uzak bir noktadaki suyun yönünü çevirttirerek Mekke'ye su getirtti. Ve Zemzem suyu yakınında ona bir leğen bağlayarak şöyle konuşmaya başladı: "Buraya kadar tatlı bir su çektim. Bu suyun, Ummu'l - Hannas'a (siyah böceğe -maksat Zemzem suyudur-) benzer bir yanı yoktur" dedi ve peşinden de Ali b. Ebitalib'e küfretti.

İbn-i Asakir der ki: "Halid, Ali (a.s) hakkında öyle şeyler söylüyor ki, aktarmamız yakışmaz... Halid bir hutbesinde şöyle dedi: "Vallahi, emirulmüminin bana yazacak olursa Kabe'nin taşlarını bir bir yerinde çıkarırım!"

Sonunda Hişam b. Abdulmelik, Halid'i Irak'taki valisi Seyf b. Ömer'in eline verdi. O da Halid'i hicri 126 yılında işkenceyle idam etti.⁶¹⁹

---

617 - el-Kamil, s. 414, Avrupa basımı. İbn-i Ebi'l - Hadid, c. 1, s. 356. Basralı Muberrid, Ebu-l Abbas Muhammed b. Yezid-i Ezdi-i Sumali nahiv bilginlerinden, Arapça biliminin hafızıydı. O, Bağdad'da ikamet etmiş ve hicri kameri 285 yılında vefat etmiştir. Hatib onun hayatını Tarih-i Bağdad adlı eserinde kaydetmiştir.

618 - Taberi'nin Fihrist'inde Huye-i Müsteşrik basımı, s. 163'de böyle geçer.

619 - Muhtasar-ı Tarih-i Dimaşk -İbn-i Menzur-, c. 7, s. 369 - 384.

İbn-i Hallikan, Halid'in annesinin ibadet etmesi için evinde bir kilise yaptığını söyler.⁶²⁰

Emevi hilafeti var gücüyle halkın Ali b. Ebitalib'i (a.s) iyi anmasını engellemeye çalışıyordu. Bu bağnazlık öyle bir hadde ulaştı ki insanları hatta isimlerinin "Ali" olmasından sakındırıyorlardı. İbn-i Hacer'in bu alanda Ali b. Rebbah'ın hayatında yazdıklarına dikkat edecek olursak bu konu daha bir açıklık kazanacaktır:

Ümeyyeoğulları İsmi "Ali" Olanları Öldürüyorlardı

Ümeyyeoğulları, bir çocuğun ismini "Ali" bıraktıklarını haber alsalardı hiç çekinmeden onu öldürürlerdi! Bunu duyan Rebbah, o halde çocuğumun ismi "Ali" değil "Uleyy"dir dedi. O Ali'ye düşmanlık besliyor, ismi Ali olanlara sıkı tutuyordu!

İbn-i Hacer der ki: Ali b. Rebbah "Bana Ali diyeni affetmem, benim adım Uleyy'dir" derdi!⁶²¹

* * *

Bundan sonra gelecek olan Ömer b. Abdulaziz ve Hişam'ın rivayetinden anlaşılan şudur: Ümeyyeoğulları Emirülmüminin Ali'nin (a.s) yüce makam ve mevkisini bildiği halde o hazrete lanet ve küfredelerdi!

İbn-i Ebi'l Hadid der ki: Hişam hacc yaptı ve hacılara bir hutbe okuyup konuşma yapmaya başladı. Onun konuşmasının arasında yerinden kalkıp, "Ey emirülmüminin! Halifeler bugün Ebu Turab'a lanet etmeyi sünnet bilirlerdi!" dedi. Hişam bağırarak, "Kes sesini! Biz bunun için gelmedik" dedi!⁶²²

Hişam'ı, Arafe günü Emirülmüminin Ali'ye (a.s) lanet etmekten sakındıran sebep, Medine'de Cuma hutbesinde Abdulaziz'i, İmam Ali'ye (a.s) lanet ederken kelimeleri anlaşılmaz bir şekilde çıkarmaya zorlayan şeydir. Nitekim, daha önce değindiğimiz gibi bunu oğlu

---

620 - İbn-i Hallikan, c. 2, s. 7, İbn-i Kesir, c. 10, s. 21 ve bazı rivayetleri Mes'udi'nin Murucu'z - Zeheb'inde, c. 3, s. 120, 174, 179 ve 280.

621 - Ali b. Rıyah-i Lahmi, (ö. 114 veya 117 hicri-kameri) biyografisi Tehzibu't - Tehzib'de, c. 7, s. 319'da geçer.

622 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi'l Hadid, c. 1, s. 356.

Ömer b. Abdulaziz'e şöyle beyan etmiştir: Ey oğlum! Hutbemizi dinleyen Şam halkı ve diğer yerlerden gelenler onun fazilet ve makamı hakkında babanın bildiklerini bilecek olsalar hiç biri bize itaat etmez.

Buna binaen, bu alanda Kureyş Emevi hilafeti siyaseti, Resul-i Ekrem'den (s.a.a) sonraki ilk Kureyş hilafeti siyasetinin devamıdır ve Ümeyyeoğulları'ndan sonra o siyasetin etkileri İslam toplumunda kalmıştır. Bunların bazı örneklerini Abbasoğulları'nın hilafeti döneminde inceleyeceğiz inşallah.

Abbasi Halifelerinin Siyaseti

Abbasi halifeleri döneminde, geçmiş haliflerin ve valilerinin tutumları İslam toplumunda aynı şekilde göze çarpmaktaydı. Şimdi toplumun üç tabakasından her birinde bunlardan bazı örnekleri inceleyelim.

1- Ulemanın Davranışı

İbn-i Hecer, Ebu Osman Hureyz b. Osman-i Hamsi'nin⁶²³ hayatını anlatırken bir takım şeylere değinmiştir; onlar özetle şöyledir: Ebu Osman Hureyz, Ali'yi kötüler, ona küfredirdi! İsmail b. Ayyaş,⁶²⁴ Hureyz'in Mısır'dan Mekke'ye geldiğini ve orada Ali'ye lanet ve küfrettiğini söyler! Yine Hureyz'den şöyle duyduğunu söyler: "İnsanlar, Resulullah'ın Ali'ye, "Sen bana Harun'un Musaya menziletindesin" buyurduğunu rivayet ederler; bu doğrudur. Fakat insanlar onu yanlış duymuşlardır!" O halde doğrusu nedir?! diye sorduklarında dedi ki: "Resulullah, sen bana Karun'un Musa'ya menziletindesin!" buyurmuştur!"

Yine Ezdi, Hureyz b. Osman'dan şöyle nakleder: "Resulullah katıra binmek isteyince Ali b. Ebutalib gelerek o hazretin yere düşmesi için katırın karnının altındaki kayışı kesti!"

---

623 - Hureyz b. Osman, Mehdi Abbasi'nin (ö. 163 kameri) hilafeti döneminde Bağdat'a gitmiştir. İbn-i Hecer Tehzibu't - Tehzib'de, c. 2, s. 237 - 240 ve Takribu't - Tehzib, c. 1, s. 159'da Hureyz hakkında şöyle yazar: O sıkadır, Nasibilikle suçlanmıştır, hadisini Buhari ve Müslüm dışında diğerleri kaydetmişlerdir. Hayatı için bkz. Tehzibu't - Tarih-i İbn-i Asakir İbn-i. Bedran, c. 4, s. 116 - 118.

624 - İsmail b. Ayyaş b. Selim-il İnsi-i Hamsi (ö. 81 veya 82 hicri kameri) hadisini Sünen'de kaydetmişlerdir. Takribu't - Tehzib, c. 1, s. 73.

Yahya b. Salih'e,⁶²⁵ "Neden Hureyz hakkında bir şey yazmıyorsun?!" diye sorduklarında dedi ki: "Yedi yıl sabah namazında kendisiyle uyduğum bir kimse hakkında nasıl bir şey yazabilirim; o bu müddet içerisinde yetmiş defa Ali'ye lanet etmeden mescidden dışarı çıkmazdı!!"

İbn-i Hebbab⁶²⁶ da, Hureyz'in yetmiş defa sabahları ve yetmiş defa da akşamları Ali'ye lanet ettiğini söyler!!

2- Valilerin Davranışı

İbn-i Hecer, Nasr b. Ali'nin hayatında şöyle der: Nasr b. Ali, Ali b. Ebitalib'den şöyle bir rivayet etti: "Resulullah (s.a.a) Hasan'la Hüseyin'in elini tutarak şöyle buyurdu: Kim beni, bu ikisini ve bunların babasıyla annesini severse kıyamet günü benim derecemde olur." Mutevekkil bu hadisi duyunca ona bin kırbaç vurmalarını emretti. Fakat Cafer b. Abdulvahid aracı olarak, "Bu Ehl-i Sünnet'tendir" dedi ve o kadar direndi ki sonunda Mütevekkil onu bıraktı!!⁶²⁷

3- Halkın Davranışları

Zehebî, *Tezkiretu'l - Hevas* adlı eserinde İbn-i Seka'nın hayatını anlatırken şöyle der:

Hafız, imam ve muhaddis Ebu Muhammed Abdullah b. Muhammed b. Osman-i Vasiti "Tayr" hadisini halka yazdırdı; fakat insanlar bunu kaldıramayarak ona karşı ayaklandılar, onu kaldırarak oturduğu yeri temizleyip yıkadılar! O da oradan giderek evine kapandı ve artık Vasit ahalisiyle konuşmadı. İşte bu nedenle Vasit ahalisi arasında onun naklettiği hadisler oldukça azdır.⁶²⁸

---

625 - Yahya b. Salih-i Vuhazi-i Hamsi (ö. 222 kameri) hadisini Sihah ve Sünen sahipleri kendi kitaplarında kaydetmişlerdir. Takribu't - Tehzib, c. 2, s. 349.

626 - İbn-i Hebban, Ebu Hatem-il Besti Muhammed b. Habbab'dır (ö. 354 hicri kameri).

627 - Nasr b. Ali b. Sibhan-il Ezdi-il Cehzemi (ö. 250 veya 251 hicri) bkz. Tehzibu't - Tehzib, c. 10, s. 430.

628 - Tezkiretu'l - Huffaz, s. 965-966. Tayr hadisi şöyledir: Bir kuşu kebab edip Resulullah'a (s.a.a) getirdiler. Resulullah (s.a.a) elini kaldırarak şöyle dua etti: "Allah'ım! Yaratıkların arasında herkesten daha çok sevdiğin kimseyi gönder de bu kuşun etini birlikte yiyelim." Tam o sırada Ali içeri girince Resulullah (s.a.a) o

* * *

Asırlar boyunca valiler, hakimler ve halifelerin lanet ve küfretmeleri, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeytinin hadislerinin rivayet edilmesini yasaklamaları ve Ehlibeyt'ten beri olmaları sadece örneklerini zikrettiğimiz miktarla sınırlı değildir; bunların yanısıra işkence, idam ve katliamlar da etmişlerdir. Biz bunlardan Kerbela'da Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin başına gelenlerden bir bölümünü kitabımızın üçüncü cildinde kaydettik. Bunu, Emeviler'le Abbasiler'in döneminde valiler, emirler ve halifelerin katliamları izlemektedir; Ebu-l Ferec-i İsfehani, *Mekatilu't - Talibiyyin* adlı kitabını bunlarla doldurmuştur. Şunu da hatırlatalım ki, Abbasi halifelerinin Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine yaptıkları onlardan önceki halifelerin yaptıklarından çok daha şiddetli, aç ve yürek yakıcıdır!

A- Mensur-i Abbasi'nin, Ehlibeyt'e Karşı İşlediği Cinayetlerden Biri

Ebu-l Ferec şöyle yazar: Mensur-i Devaniki, İmam Hasan'ın (a.s) torunlarından Muhammed b. İbrahim'e, "Sarı dibaç sen misin?!" diye sordu. Muhammed, "Evet" cevabını verince Mensur dedi ki: "Vallahi seni öyle bir şekilde öldüreceğim ki ailenden hiç kimse o şekilde öldürümemiştin!" Sonra emretti ortası boş bir direk getirdiler ve onu o direğin içine bıraktıktan sonra baş tarafını çamurla doldurdular ve onu o halde diri diri gömdüler!!⁶²⁹

Mütevekkil Abbasi'nin Cinayetlerinden Bir Örnek

Taberî, hicri 236 yılı olaylarında şöyle kaydeder:

Bu yılda Mütevekkil, Hüseyin b. Ali'nin (a.s) mezarını yerle bir etmelerini, onun etrafında yapılan evleri yıkmalarını emretti. Bu arada İmam Hüseyin'in mezarını sürüp ettikten sonra suladılar

---

kuşun etini onunla birlikte yedi. Bu konuda bkz. Tarih-i Dimaşk, -İbn-i Asakir-Mahmudi incelemesi, 1395 Beyrut basımı, c. 2, s. 105 - 155.

629 - Tarih-i Taberî, c. 9, s. 198; Mekatilu't - Talibiyyin, s. 200 * "Dibaç" ipek anlamındaki "diba"nın arapçasıdır, "Dibacetu'l - vech" ise "Güzel yüzlü kimse" anlamındadır. Mensur da Abbasî halifesi Ebu Cafer Abdullah b. Muhammed b. Ali Sani'dir (ö. 158 kameri).

ve halkın İmam'ın mezarını ziyaret etmesine engel oldular. Yine derler ki: Mütevekkil'in memurları, o tarihten itibaren üç gün sonra İmam Hüseyin'in kabrinin yanında görülenleri karanlık ve dar kuyuya atacaklarını bildirmelerini emrettiler! Bunun üzerine halk oradan kaçtılar, memurlar da diğerlerinin oraya girmelerini engellediler ve mezarı sürerek yerine tohum ektiler!!⁶³⁰

İbn-i Esir, 236 yılı olaylarında şöyle kaydeder:

Bu yılda Mütevekkil, Hüseyin b. Ali'nin (a.s) mezarını ve onun etrafındaki evleri yerle bir etmelerini, toprağını sürerek tohum ekip sulamalarını ve halkın gelip ziyaret etmelerini engellemelerini emretti. Ve bu doğrultuda, üç gün sonra İmam Hüseyin'in (a.s) kabrinin yanında bulduklarını karanlık kuyuya atacaklarını ilan ettiler! Bu nedenle insanlar oradan kaçarak o hazretin ziyaretini terk ettiler. İmam Hüseyin'in kabrinin etrafındaki evler yıkılıp yerinde ziraat yapıldı.

Mütevekkil, Ali b. Ebitalib (a.s) ve o hazretin Ehlibeyt'ine karşı çok şiddetli kin beslemekteydi. Bir kimsenin İmam Ali (a.s) ve o hazretin Ehlibeyt'inin sevgililerinden olduğunu duysaydı hemen onun öldürür, malını yağmalardı!

Mütevekkil'in Ubade-i Muhes isminde palyaço bir adamı vardı. Elbisesinin altında ellerini karnına bağlıyor, kel başını açıyor ve Mütevekkil'in yanında oynayarak Emirülmüminin Ali'nin (a.s) taklidini yapıyordu. Çalgıcılar da çalgılarını çalarak hep bir ağızdan, "Başı kel, karnı büyük Müslümanların halifesi geldi!" diyorlardı. Mütevekkil de şarap içip kahkahalar atıyordu!

Bir gün Muntasır'ın yanında da bu alayı yaptıklarında Muntasır İbade'yi işaretle tehdit etti. Ubade korkudan susunca Mütevekkil, "Ne oldu?" diye sordu. Ubade de kalkarak mevzuu Mütevekkil'e anlattı. Muntasır dedi ki: "Ey emirülmüminin! Bu köpek, senin ailenin ileri geleni, övgü ve iftihar kaynağın olan amcan oğlunun taklidini yaparak insanları güldürüyor. Onun etini kendin yesen de bu köpekle benzerlerine yedirme." Mütevekkil, Muntasır'ın sözlerini duyunca

---

630 - Tarih-i Taberî, c. 3, s. 1407, 236 yılı olaylarında, * el-Mütevekkil-i alallah, Harun Reşid'in torunu Cafer b. Mu'tasim'dır. 232 yılında hilafete geçmiş, 247 yılında ise öldürülmüştür.

çalgıcılara dönerek, "Çalın ve şöyle söyledin: O genç amcası oğlunu yağmaladı, o gencin başı annesinin ...dedir."

Bu olay sonucu Muntasır, Mütevekkil'e kin duydu ve onu öldürmeye karar aldı.⁶³¹

Ebu Ferec-i İsfehani *Mekatilu't - Talibiyyin* adlı eserinde şöyle yazar: Mütevekkil, önce Yahudi olup sonra Müslüman olan Dizec ismindeki adamlarından birine İmam Hüseyin'in (a.s) mezarını yıkıp yerini sürmesini, izlerini yok etmesini ve onun etrafındaki bütün evleri yıkmasını emretti! Bunun üzerine Dizec Kerbela'ya giderek İmam Hüseyin'in kabrinin etrafındaki evleri yıkıp toplamı iki bin dekar olan toprağı sürdü. Fakat İmam Hüseyin'in (a.s) kabrine ulaştığında hiç kimse ona yaklaşmaya cüret edemedi. Dizec de orayı sürüm sulamaları için bir grup Yahudi'yi görevlendirdi.

Dizec daha sonra hiç kimse İmam Hüseyin'in (a.s) kabrine ulaşp ziyaret etmesin diye bir mil arayla gözetme kulübeleri dikti. Ziyarete gelen herkesi de Dizec'in yanına götürüyorlardı!

Ebu Ferec bunun peşinden Muhammed b. Hüseyin-i Eşnani'den şöyle nakleder:

"O dönemde uzun bir zaman İmam Hüseyin'in (a.s) kabrini ziyaret etmeye cüret edemiyorduk. Nihayet her şeyi göz önüne alarak o hazretin kabrini ziyaret etmek istedik. Esansçılardan biri de bana yardım etti birlikte İmam'ı (a.s) ziyaret etmek için hareket ettik. Gündüzleri saklanıp geceleri hareket ediyorduk. Nihayet Gaziriye yakınlarına ulaştık. Gece yarısı oradan hareket ettik, bekçileri uyuyan gözetme kulübelerinin arasında yavaşça geçerek İmam'ın (a.s) kabrinin bulunduğu bölgeye ulaştık. Fakat kabrin nerede olduğunu bilmiyorduk. Itırlı bir nesim esiyordu. Nesimin estiğı yönü tutarak yavaşça ilerledik, sonunda kabre ulaştık. Kabrin üzerindeki sadığı yıkıp yakmışlardı. Kabrin etrafını sulamaları sonucu yakınındaki kerpiçler ıslanmış, yeri çukurlaşmıştı. Biz ziyaret ettik ve kendimizi kabrin üzerine attık. Oradan mislini hiç bir gülde koklamadığımız çok güzel bir koku geliyordu. Ben yanımdaki esansçıya o kokunun ne olduğunu sordum. O, "Vallahi" dedi, "şimdiye kadar hiç bir esansın böyle koktuğunu görmedim." Sonra o hazretle vedalaşarak kabrin etrafına bir kaç alamet bırakarak geri döndük.

---

631 - Tarih-i İbn-i Esir, Mısır, birinci basım, c. 7, s. 18.

Mütevekkil öldürölünce, Şiilerden ve İmam Hüseyin'in (a.s) taliplerinden bir grup birleşerek o hazretin kabrini ziyarete gittik ve oraya gizlediğim alâmetleri çıkararak hazretin kabrini önceki haliyle yeniden yaptık."

Yine şöyle rivâyet eder: "Mütevekkil, Ömer b. Ferec-i Rohci'yi Mekke ve Medine hükümetine atadı. Ömer b. Ferec, Âl-i Muhammed'in halkla ilişkisini engelleyip insanların onlara iyilik ve ihsanda bulunmasına mani oldu. Birinin onlara çok az da olsa iyilik ve ihsanda bulunduğunu duysaydı fena bir şekilde cezalandırır, ağır bir para cezası da alırdı ondan. Ömer b. Ferec, Âl-i Muhammed'i o kadar kötü bir durumda bıraktı ki Ali Şiileri olan bir grup kadın sahip oldukları tek elbiseyi namaz için sırayla giyer, öyle namaz kılarlardı. Daha sonraları bu elbisenin yırtılan yerlerini yamıyor, üstü ve başları açık bir şekilde çıplak ayakları üzerinde oturuyorlardı! Nihayet Mütevekkil öldürölünce Munsatır onlarla ilgilenerek haklarında iyilik ve ihsanda bulundu, onlara bir miktar para göndererek aralarında bölüştü. Muntasır'ın bütün alanlarda babasıyla muhalefeti ve onun tutumlarına şiddetle karşı oluşu Mütevekkil'in isminin kötü anılmasına ve Muntasır'ın işlerinin ilerlemesine sebep oldu.⁶³²

Bunlar Kureyş hilafetinin Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine karşı uyguladığı siyasetin etkilerinden bazılarıdır. İleride bunlardan diğer bazılarını da inceleyeceğiz inşallah.

Bu İncelemenin Sonucu

Kureyş, peygamberlikle hilafetin Haşimoğulları'nda toplanmasını istemiyordu. Dolayısıyla Kureyş, Resulullah'tan (s.a.a) sonra Haşimoğulları'nın hilafete geçmemesi veya Resulullah'tan (s.a.a), Kureyş'in başlarından birini kınayan, onların hilafete ulaşmasını engelleyen, rakipleri, özellikle Haşimoğulları ve genel olarak Ensar için fazilet beyan eden bir hadisin yayılmaması için var gücüyle Resulullah'ın (s.a.a) hayatı döneminde hadislerinin yazılmasını engelleyerek ileride hilafet konusunda birileri hakkında bir nassın olmasına mani olmaya çalıştı!

Bu hedefle, Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son anlarındaki vasiyetinin yazılmasını engellerdiler; oysa bu vasiyet hakkında, *"Bu vasiyetime uyduğunuz durumda benden sonra asla sapmazsınız"* diye

---

632 - Mekatilu't - Talibiyyin, s. 598 - 599.

vurgulamıştı. Fakat Kureyş, Resulullah'ın (s.a.a) Haşimoğulları'ndan birinin hilafete geçmesi hakkında bir şeyler yazmasından endişelenerek onun yazılmasını engellediler; çünkü onlar peygamberlikle hilafetin bir yerde toplanmasını istemiyorlardı!

İşte bu nedenle Kureyşli sahabi Ömer, kendisiyle aynı fikirde olan diğer Kureyş'li Muhacirlerle birlikte Resulullah'tan (s.a.a) sonra Kureyş'in Tim boyundan Ebubekir adına biat almak için bütün çabalarını harcadılar. Yine bu nedenle Kureyşli halife Ebubekir, Kureyşli Osman aracılığıyla hilafeti eski dostu Kureyş'in Adv boyundan Ömer'e bıraktı!⁶³³

Yine bu sebeple Ömer var gücüyle Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılıp yayılmasını öneldi ve ashabın yazdıklarını da ateşe atarak yaktı. Bu konuda kendisine muhalefet edip Medine dışında Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini yayanları ise Medine'de zindana attı.⁶³⁴

Yine bu sebeple Ömer birini bir yere vali tayin ettiğinde kendisi şahsen onu uğurlayıp "Sadece Kur'an'ı tebliğ edin ve Muhammed'den rivayeti azaltın; ben sizi gözetiyorum dikkatli olun" diyordu!⁶³⁵

Yine bu nedenle Ebubekir'le Ömer, Haşimoğulları'ndan hiç birini savaşlarda ordunun başına veya fethedilen şehirlere vali tayin etmiyorlardı!!⁶³⁶

Ve yine bundan dolayı Ömer, altı kişilik şurada Kureyşli Abdurrahman b. Avf aracılığıyla Kureyşli Emevi Osman'ın hilafete geçmesinin planını uyguladı.

Ve yine bu nedenle Osman, Kur'an'ı Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinden ayırarak bir kaç nüshada yazıp İslam topraklarının çeşitli şehirlerine gönderdikten sonra Kur'an'la birlikte tefsir olarak Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini yazmış olan diğer sahabilerin mushaflarını yaktı ve Kur'an'ın yakılmasına karşı çıkan Abdullah b. Mes'ud'u Medine'ye çağırarak dövmelerini ve Beytulmaldan aldığı aylığı kesmelerini emretti!⁶³⁷

---

633 - Bu konudaki rivayetleri kitabımızın Tarihi Olaylar bölümünde kaydettik.

634 - Bkz. Kitabın orijinalinde c. 2, s. 44 - 45.

635 - Tarih-i Taberî, c. 5, s. 19.

636 - Murucu'z - Zeheb-i Mes'udi, c. 2, s. 321 - 322. Bu kitapta, ilk üç halife döneminde Haşimoğulları'ndan hiç birinin iş başına geçirilmediği vurgulanmıştır.

637 - Bkz. Yazarın Kur'an'ı - Kerim ve Rivayetu'l - Medreseteyn kitabı, Osman'ın Dönemi bölümü.

Yine Osman, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini yayan Ebuzer'i halkın gözlerin önünde Rebeze'ye sürdü!⁶³⁸ Ve hasta yatağında yazdığı vasiyetinde Kureyişli Abdurrahman b. Afv-i Zehri'yi kendi yerine seçti!

Fakat Abdurrahman b. Avf, Osman'ın hayatı döneminde vefat edince Osman da yerine Kureyş'ten birini tayin edemedi öldürülünce Müslümanlar işlerini kendileri ellerine alıp Emirülmüminin Ali'nin (a.s) etrafına toplandılar, işler ellerinden çıkan ve artık ellerinden bir şey gelmeyen Kureyş ulularının peşinden o hazrete biat ettiler. Fakat o günden dört ay sonra Kureyş kendine geldi ve her taraftan asker toplayarak hükümeti İmam Ali'nin (a.s) elinden çıkarmak ümidiyle Ümmü-l Müminin Aişe, Talha ve Zübeyr önderliğinde Cemel savaşını başlattılar. Sonra aynı hedefle ve Medine'den uzak olan insanları Osman'ı Ali'nin öldürdüğüne ve hilafeti bu şekilde ele geçirdiğine inandırmak için Sıffin savaşını açtılar. Medine'den uzak olan Müslümanlar dini öğretilerini, Resulullah'ın (s.a.a), Ehlibeyt'inin ve ashabının siresini kendilerine ulaşabildikleri sahabilerden, Kureyş hakimlerinden, Kureyş valilerinden ve onların taraftarlarından aldıklarından, İslam'dan ve Müslümanların siresinden bu şahısların kendilerine öğrettiklerinden başka bir şey bilmediklerinden ve bunlara başka bir yolla da ulaşamadıklarından, Kureyş, Emirülmüminin Ali'ye (a.s) karşı onların zihinlerini bu yolla perişan edip onları İmam Ali (a.s) hakkında yanıltabilmişti; özellikle Sıffin savaşında Muaviye ordusu İmam Ali'nin (a.s) ordusu karşısında zayıf düşünce hileyle Kur'an'ları mızraklara takarak İmam Ali'yle ordusunu Kur'an'ın hakemliğine ve onun peşinden iki kişinin hakemliğine davet ettiler! Hakemey olayından sonra da, ısrarla Hakemeynin kabulünü isteyen İmam Ali'nin ordusundaki Kur'an karileriyle fikirdaşları, hakemlik konusunda Kureyişli Emevi sahabe Amr-ı As'ın, Ebu Musa Esari'ye oynadığı oyun ve bu haberin yayılması hakemliği kabul eden bir grup Kufeli Kur'an karilerine ağır gelince bütün Müslümanların kafir olduğuna hükmederek İmam Ali'ye karşı ayaklanıp Nehrivan'da o hazretle savaştılar; İmam da onları büyük bir yenilgiye uğrattı. Fakat

---

638 - Bkz. bu kitapta c. 2, s. 46 ve Nakş-i Aişe der Tarih-i İslam kitabının birinci cildi.

sonunda o hazretin kendisi de Kufe mescidinin mihrabında onlardan biri tarafından terör edildi.⁶³⁹

Bütün bu olaylar, Medine'den uzak olan insanların İmam Ali (a.s) hakkında doğru hükmedememelerine, gerçekleri karıştırmalarına ve o hazret hakkında yaydıkları gerçeği olmayan şeylere inanmalarına sebep oldu!

Diğer taraftan, sadece İmam Ali'nin hilafetiyle muhalefet eden (çünkü Haşimoğulları'ndan İmam Ali'den başka hiç kimse İslam dünyasına hükümet adayı değildi) Kureyş'in, Haşimoğulları'ndan birinin başa geçmesini istemeyişi, İmam Ali'ye (a.s) tahmil ettikleri iki savaş yüzünden bu muhalefet ve isteksizlik Emirulmüminin Ali'ye (a.s) karşı şiddetli bir kin ve düşmanlığa dönüştü. Ve o günden itibaren Kureyş'in Müslümanlara hükümeti İmam Ali'yle düşmanlık temeli üzerine kuruldu. İşte bu mesele, beyan etmekte olduğumuz Ümeyyeoğulları'nın Müslümanlara hükümetinde de açık bir şekilde görülmektedir.

Emevi Hilafetinin İmam Ali ve O Hazretin Eserlerine Düşmanlığı

Ebusüfyanoğulları Hilafetinde

Muaviye hilafet kürsüsüne oturunca hükümetinin temellerini iki şey üzerine kurdu:

1- Hilafeti kendisinden sonra oğlu Yezid'e bırakmak. Çünkü halifeler "Hilafeti Kureyş'te bırakın"⁶⁴⁰ sloganıyla hilafeti elden ele Kureyş'te tutmak siyasetini izliyorlardı!

2- İleri geleni Ali b. Ebitalib olan Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine karşı düşmanlık siyaseti.

Tarihte, Muaviye'nin Emirulmüminin Ali'ye (a.s) ve peşinden de bütün Haşimoğulları'na kin ve düşmanlığının bir eşine rastlanmamıştır!

Muaviye, hükümetinin temellerini Ali ve Haşimoğullarını kötülemek, onlar hakkında kötülükleri ve diğerleri hakkında ise iyilik

---

639 - Sıffin ve Nehrivan savaşı hakkında bkz. Tarih-i Taberî, İbn-i Esir ve diğer kaynaklar.

640 - Bu sloganın rivayetini nerede gördüğümü hatırlamıyorum. Fakat Kureyş gerçekte hükümeti ele geçirmekle pratikle bu siyasetin varlığını ispatlamıştır.

ve güzellikler uydurmayı bütün ülke çapında yayma üzerine kurdu. Muaviye her fırsatta, özellikle Cuma hutbelerinde, en uzak noktaya kadar  slam topraklarındaki bütün mescidlerde Ali'ye lanet ve küfretmeye emretti. Ve  ocuklar böyle yeti ip yaşlılar ölünceye kadar bu siyasetini sürdürmeye karar verdi!

O, bu siyasetin uygulamasında emrine itaat etmeyen Müslümanların ileri gelenlerine işkence edip sonunda idama mahk m ediyordu. Oğlu Yezid bu alanda ondan  ne geçip bu siyaset doğrultusunda Kerbela'da Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ini (a.s) en feci duruma d   rm  , hepsini öldürüp ba larını bedenlerinden ayırmı , Resulullah'ın (s.a.a) kadınlarıyla çocuklarını esir ederek onları Resulullah'ın (s.a.a) evlatlarının kesik ba larıyla birlikte  ehir  ehir gezdirmi tir! G ya Yezid'in bu görevi yerine getirmesiyle, Ebusüfyan soyunun bu alanda Ha ımo ulları'na karşı vazifesi bitmiş, Emevi hilafetinden sıra Kureyi  kabilesinin  meyyeo ulları boyundan Mervano ulları'nın gelmişti.

 meyyeo ulları Kabilesinden Mervano ullarının Hükümetinin Siyaseti

Mervano ulları halifeleri, hilafeti aileleri arasında elden ele gezdirme, Emirülmüminin Ali'ye lanet ve küfretme o hazretin makam ve mevkisini a a ı getirmede  mer b. Abdulaziz dönemine kadar Muaviye'nin siyasetini izlemişlerdir. Sıra  mer b. Abdulaziz'e gelince  mam Ali'ye (a.s) lanet ve k fredilmesini yasaklamıştır. Ne var ki,  mer b. Abdulaziz döneminde insanlar  mam Ali'ye (a.s) lanet ve küfretmeye alı mı lardı, hatta bazıları bunu bir farz bilip terkinin caiz bilmemekteydiler! Herran ahalisi gibi Ali'ye (a.s) lanet edilmeden kılınan Cuma namazını kabul görmüyorlar, "Lanetsiz kılınan namaz, namaz değildir!" diyorlardı. Yine  mer b. Abdulaziz'in iki yıl bir kaç ay kadar⁶⁴¹ kısa bir zaman hilafet sürdükten sonra ailesi tarafından zehirlenerek öldürüldü! ⁶⁴²  mer b. Abdulaziz'in öldürülmesiyle  meyyeo ulları tekrar eski alışkanlıklarına dönerek  mam Ali'ye (a.s) lanet ve küfretmeye devam ettiler; bu durum Abbasiler hilafete geçinceye kadar sürdü. Abbaso ullarının siyasetini ise aşağıda inceleyeceğiz!

---

641 - Murucu'z - Zeheb, c. 2, s. 35 ve diğer kaynaklar.

642 - Tarih-i  bn-i Kesir, c. 9, s. 209.

Abbasi Halifelerinin Siyaseti

Abbasoğulları halifeleri arasında Ebu Cafer Mensur-i Devaniki, Harun-ur Reşid ve Mütevekkil gibi, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ini (a.s) öldürüp makam ve mevkilerini Müslümanlar arasında aşağı düşürmede Emevilerden öne geçenler vardı!! Yine onların aksine Resulullah'ın Ehlibeyt'inin tarafını tutup hürmetlerini gözetenler de vardı.⁶⁴³

Mesele şuydu: Halk, Muaviye'nin kendilerini yetiştirdiği gibi doksan yıl Ümeyyeoğullarının hilafeti döneminde Emirulmüminin Ali'ye (a.s) lanet ve küfretme, ondan teberri etme, makam ve mevkisini düşürmeyle yetişmişlerdi,⁶⁴⁴ böyle bir eğitimin etkileri Abbasilerin hilafeti dönemine kadar sürmüş, onların döneminde de yetmiş defa sabahları ve yetmiş defa da akşamları Emirulmüminin Ali'ye (a.s) lanet eden, o hazreti kötüleyen hadis ve rivayetler uydurarak Bağdat ve diğer büyük İslam şehirlerinde yaygınlaştıran Hureyz b. Osman (ö. 162 kameri) gibi bilgin ve muhaddisler ortaya çıkmıştı!!

Veya çeşitli şehirlerin ahalisi arasında, Vasit şehri ahalisi gibi insanlar da ordaya çıkarak şehirlerinin meşhur bilgin ve muhaddisleri Abdullah b. Muhammed b. Osman'ı (ö. 371 kameri) "Tayr hadisi"ni anlatması yüzünden makamından alıp, böyle birisi kafir ve necis olmuştur suçuyla oturduğu yeri yıkayıp temizliyorlardı; netice de tardedilerek inzivaya çekiliyorlardı.

Evet, Emirulmüminin Ali'nin (a.s) faziletinde sadece bir hadis söylemesi yüzünden, şehir halkı meşhur muhaddislerini yerinden kaldırarak necis oldu diye suçlayarak oturduğu yeri yıkayıp inzivaya ittiler!!

Mesele, sadece söylediklerimiz ve ismini andıklarımız veya belirttiğimiz dönemle sınırlı değildir; aksine bu meseleler elden ele günümüze kadar sürmüştür. Biz geçen sayfalarda, asırlar boyunca Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin (a.s) ismini gizlemede, onlar

---

643 - Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi izleyicilerinden en-Nasirudinillah gibi; ben onun Samirra şehrindeki ve Mescidu'l - Mehdi'nin aşağısındaki Serdab-ı Gayb diye meşhur olan Eimme musellasında bir eserini gördüm. Bu, bir metre yüksekliğinde bir yere asılmış ağaçtan bir tablo idi, bu tabloda on iki Ehl-i Beyt İmamlarının (a.s) isimleri işlenmişti ve onun Abbasi halifesi en-Nasirudinillah'ın emriyle yapıldığı kaydedilmişti.

644 - Mecmeu'z - Zevaid-i Mesudi, c. 3, s. 235.

hakkında çirkin şeyler yaymada, makam ve mevkilerini düşürmede halife ve hükümdarların yaptıklarından bazı örnekler getirmeyle yetindik.

Onlar Müslümanların Ehlibeyt'e (a.s) yönelip kendilerine sırt dönmelerinden, saltanat ve güçlerini zayıflatmalarından ve sonuçta Kureyiş'in hilafet ve hükümdarlığının ellerinden çıkıp, yerine onların hükümetlerinin viranelerinde Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin hükümetinin kurulmasından endişeleniyorlardı.

İşte bu nedenle, Ümeyye ve Mervanoğulları'ndan Abbasilere kadar hükümdarlardan tutun hükme uyanlar, vali ve kumandanlara kadar Kureyiş siyaseti, Resulullah'ın (s.a.a) sünneti, Ehlibeyt'in ve o hazretin ashabın rivayetlerinde Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'ine (a.s) ait şeyleri gizleyip tahrif etme ve gerçekleri Müslümanlardan uzak tutma sonucuna vardı. Hilafet Mektebi da, ileride beyan edeceğimiz on çeşit gizleme ve tahrifin icrasında bu siyaseti uyguladılar!

SÜNNET VE HADİSTE ON ÇEŞİT GİZLEME VE
TAHRİF

EHLİBEYT (A.S) VE İZLEYİCİLERİNİN
GİDİŞATI

HALİFELERİN, SİYASETLERİNE MUHALİF OLAN SÜNNETİN KARŞISINDA TEPKİLERİ

Bu bölümde, Hilafet Mektebinin siyasetlerine aykırı nasslara karşı davranışlarının bir örneğine değineceğiz. Özellikle Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde ve sahabenin sözlerinde İmam Ali'nin (a.s) "vasi" diye meşhur olduğu söz konusu nasslara karşı Hilafet Mektebi izleyicilerinin tepkilerini inceleyeceğiz.

Resulullah'ın (s.a.a) ashabından muteber, tamamen güvenilir çeşitli rivayetlerde o hazretin "Ali benim vasim ve yardımcımdır" ve bazı rivayetlerde de, "Ali benim halifemdir" buyurduğu geçer.

Fakat bütün bu lakaplar arasında, Emirülmüminin Ali "vasi" lakabıyla daha bir meşhur olmuş, daha fazla tanınmıştır. Öyle ki, bu lakap Ali'ye has bir isim olmuş, Ali'den başka hiç kimse bu lakapla tanınmamıştır. Nitekim daha önce Resulullah (s.a.a) da ona "Ebu Turab" künyesini vermiş, bu Ali'ye ait bir olmuş, o hazret bununla tanınmış ve Ali'den başka hiç kimse bu künyeyle tanınmamıştı.

Ashap, tabiin ve onlardan sonra gelenler Emirülmüminin Ali'yi çokça "vasi" diye anmışlardır; nitekim bu lakap kitap ehlinin bilginlerinin söz ve yazılarında geçmiş ve insanları bundan aydınlatmışlardır.

Vasiyyeti İnkâr Etme veya Güneşi Çamurla Sıvama!

Emirülmüminin Ali'nin (a.s) "vasi" lakabıyla meşhur oluşu Hilafet Mektebi siyasetiyle çeliştiğinden bunu inkar edip, bu alandaki nassları gizlemek yolunda oldukça çaba harcadılar. İlk önce Ümmü-l Müminin Aişe güçlü bir propagandayla İmam Ali'nin (a.s) "vasi" lakabıyla

meşhur olmasına karşı mücadeleye girişip bunu tamamen inkar etti. Ondan sonra da Hilafet Mektebi izleyicileri asırlar boyunca çeşitli şekillerle İmam Ali'nin (a.s) bu meşhurluğuna karşı saldırılarına devam ettiler.

Hilafet okulunun bu alanda yaptığı en önemli hareketlerden biri vasiyet hakkındaki nassları gizlemektir. Öyle ki her araştırmacı, ister vasiyet alanında olsun, ister diğer alanlarda genel olarak halifelerin siyasetine aykırı olan nassların gizlenmesini çok acı ve yürek yakıcı bir şey bulacaktır.

Hilafet okulunun gizlemelerinden aşağıdaki on örneği Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini gizleme hasebiyle önemliden başlayarak en önemliye doğru sıralayacağız:

On Çeşit Gizleme

1- Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin hadisinin bir bölümünü silip onun yerine anlaşılmaz bir söz yerleştirme.

2- Silindiğine işaret ederek Sahabenin siretinden rivayetin tamamını silme.

3- Resulullah'ın sünnetinden hadisin anlamını tevil etme.

4- Silindiğine işaret etmeden Sahabilerin sözlerinden bir bölümünü silme.

5- Silindiğine işaret etmeden Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden rivayetin hepsini silme.

6- Resulullah'ın (s.a.a) hadisinin yazılmasını engelleme.

7- Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin rivayetleriyle ravilerini ve hakim gücü eleştiren kitapları taz'if etme.

8- Kitaplarla kütüphaneleri yakma.

9- Sahabenin siretinin rivayetinin bir bölümünü silip onu tahrif etme.

10- Resulullah'ın (s.a.a) doğru sünneti ve ashabın sahih sireti yerine yalan rivayetler uydurma.

* * *

1- Hadisinin Bir Bölümünü Silip Onun Yerine Anlaşılmaz Bir Söz Yerleştirmek

Hilafet okulunda gizleme çeşitlerinden biri Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin hadisinin bir bölümünü silip onu anlaşılmaz bir cümleye çevirmektir. Aynen "**En yakın hısımlarını uyarıp-korkut**" ayetinin tefsirinde, Haşımoğulları'nı daveti nakleden rivayette Taberî ve İbn-i Kesir'in yaptıkları gibi. Bu ikisi Resulullah'ın (s.a.a) o toplantıda Ali (a.s) hakkında buyurduğu, "O sizin aranızda benim vasım ve vezirimdir" cümlesini atmış bunun yerine "şöyle ve böyle" kelimesini bırakmışlardır; halbuki bu belirtisiz bir kelime olup hiç bir şeyi anlatamamaktadır.

Yine Buhari'nin kendi *Sahih*'inde, daha önce değindiğimiz Abdurrahman b. Ebubekir'in rivayetinde sahabenin siretine yaptıkları da bunlardandır. Buhari, Abdurrahman'ın Mervan'a ne söylediğini nakletmeyip onun yerine, "Abdurrahman bir şey dedi" yazmıştır! Abdurrahman'ın sözünü belirsiz ve kapalı olarak "şey" diye tabir etmiştir.! Ayrıca, Ümmü-l Müminin Aişe'nin, Mervan'ın babasının hükmü hakkında Resulullah'tan (s.a.a) rivayet ettiğı şeyi silmiştir!

Yine bu gizlemelerden biri de Resulullah'ın (s.a.a) Bedir savaşı hakkında ashapla müşaveresi ve ashabın o hazrete cevabında yaptıklarıdır. Taberî ve İbn-i Hişam şöyle yazarlar:

Kureyiş'in, ticaret kervanını korumak için hareket ettiğini Resulullah'a (s.a.a) haber verdiklerinde Resul-i Ekrem bunu ashaba açarak onlarla müşaverede bulundu. Bunun üzerine Ebubekir kalkarak güzel bir konuşma yaptı! Sonda sonra Ömer kalkarak o da güzel bir konuşma yaptı! Daha sonra Mikdad b. Amr kalkarak şöyle dedi: "Ya Resulullah! Allah Tealâ'nın sana emrettiğini yap; biz de senin yanındayız. Vallahi biz İsrailoğulları'nın Musa'ya söyledikleri **"Sen ve Rabbin git, ikiniz savaşın. Biz burada duracağız!"** sözü söylemeyiz, aksine sen ve Rabbin onların üzerine git, biz de sizin yanınızda onlarla savaşırız..." Resulullah (s.a.a) Mikdad'ı tebrik ederek hakkında hayır duada bulundu.

Ve Sa'd b. Muaz-ı Ensari'nin Resulullah'a verdiği cevapta şöyle geçer: "Ya Resulullah! Sen nasıl ister ve salah görürsen öyle davran; biz de seninle birlikteyiz. Gerçekten seni peygamber gönderene andolsun ki bize denizin derinliklerine girmeyi emredersen, seninle birlikte denizin derinliklerine gireriz ve bizden hiç kimse itaatsizlik

etmez." Daha sonra Sa'd'ın sözlerinin Resulullah'ı (s.a.a) memnun ettiğini yazar.

Dikkat ediniz! O ikisi -Ebubekir'le Ömer- Resulullah'a (s.a.a) ne söylediler, neden onların söyledikleri rivayette silinerek yerine, "Güzel konuştu" yerleştirilmiştir?! Bu iki sahabinin cevabı güzeldiyse, neden Muhacirlerden olan Mikdad'ın ve Ensar'dan olan Sa'd b. Muaz'ın sözlerinin tamamını naklettikleri halde o güzel cevabı kaydetmemişlerdir?!

Müslim de bu rivayeti şöyle kaydeder: Resulullah, Ebusüfyan'ın kendilerine doğru hareket ettiğini haber alınca aşıpla müşaverede bulundu. Bunun üzerine Ebubekir konuştu, fakat Resulullah (s.a.a) yüzünü ondan çevirdi. Daha sonra Ömer konuştu Resulullah (s.a.a) ondan da yüzünü çevirdi...

Hayret! Eğer bu iki sahabe yerinde ve güzel bir şey söylemiş olsalardı neden Resulullah (s.a.a) hoşlanmayarak onlardan yüzünü çevirsin?! Bu iki sahabenin o gün Resulullah'a (s.a.a) ne söylediklerini merak ederek Vakidî ve Mukrizî'nin kitaplarına müracaat ettiğimizde bu ikisinin başka şeyler söylediklerini gördük. Vakidî diyor ki:

Ömer Resulullah'a şöyle dedi: "Ya Resulullah! Vallahi Kureyş bütün gurur ve iftiharlarıyla sana gelmektedir. Vallahi Kureyş izzet bulduğu günden itibaren zillet ve alçaklığı tatmamıştır ve tuğyan ettiği günden itibaren de kanun ve imana yanaşmamıştır. Vallahi Kureyş iftiharlarını kaybetmeyecek ve sana karşı amansız bir savaş yapacaktır. O halde kendini böyle bir savaş için hazırla ve ona layık bir güç bul..."⁶⁴⁵

İbn-i Hişam, Taberî ve Müslüm'in rivayetinden, Ebubekir'den sonra Ömer'in kalkarak konuşup görüşünü belirttiği anlaşılmaktadır. Taberî'yle İbn-i Hişam, bu iki sahabenin sözlerini "Güzel" diye nitelendirmektedirler!

Fakat Müslim'in rivayetinde Resulullah'ın (s.a.a) ilk önce Ebubekir'in ve sonra da Ömer'in sözlerinden yüzünü çevirdiği geçer. İşte buradan Ebubekir'le Ömer'in sözlerinin aynı şey oldukları anlaşılmaktadır. Vakidi'yle Mukrizi Ömer'in söylediklerini kaydedip, Ebubekir'in söylediklerini nakletmekten sakındıkları için Ömer'in sözlerinden Ebubekir'in ne söylediğini anlamak mümkündür. Ve bu

---

645 - Bkz. kitabımızın, Şura'yla istidlalin değerlendirilmesi konusu.

iki sahabenin söyledikleri halkı rahatsız edebileceği için İbn-i Hişam, Taberî ve Müslim'in rivayetlerinde bu ikisinin sözleri silinmiştir. İşte bu gizlemeler nedeniyle Hilafet Mektebi izleyicileri arasında bunların kitapları muteber ve güvenilir sayılmaktadır.

Fakat Buhari kendi *Sahih*'inde bu rivayeti kapalı ve belirsiz bile olsa nakletmediği için sihat ve doğruluk açısından Hilafet Mektebinin bütün kitapları arasında özel bir konuma sahiptir.

Ayrıca, Taberî'yle İbn-i Kesir, Haşimoğulları'nı uyarıp-korkutma hadisinde Resulullah'ın (s.a.a) buyruğundan "vasım ve vezirim" ibaresini belirsiz "şöyle ve böyle" olarak değiştirmişlerdir. Çünkü bu rivayet, hilafet ve önderlik konusunda Hz. Ali'nin (a.s) kesin hakkını insanlara beyan etmektedir; oysa insanların bundan haberi olması katiyen doğru değildi!

Buhari de Abdurrahman b. Ebubekir'in sözlerini "bir şey" diye değiştirmiştir. Çünkü aksi durumda Abdurrahman'ın sözleri Muaviye, Yezid ve Mervan gibi halifelere dokunur ve insanlar bilmeleri yakışmayan şey konusunda aydınlatırdı!

Ebubekir'le Ömer'in Resulullah (s.a.a) karşısında verdikleri cevaplar sözleri *Sire-i İbn-i Hişam*, *Tarih-i Taberî* ve *Sahih-i Müslim*'de değiştirilmiştir. Çünkü bu iki sahabenin sözleri, ilk iki halifeye yakışmayan bir anlam taşıyordu. İşte bu nedenle onlardan birinde rivayetin bir bölümünü silerek yerine belirsiz bir şey bırakmışlardır!

Bu gibi gizlemelere, Hilafet Mektebi ulemasında sık sık rastlanmaktadır.

2- Silindiğine İşaret Ederek Sahabenin Siretinden Rivayetin Tamamının Silinişi

Hilafet Mektebi ulamasının gizlemelerinden biri de Muhammed b. Ebubekir'le Muaviye arasında gidip-gelen mektuplardır. Oysa Nasr b. Muzahi'in (ö. 212 hk.) *Sıffîn* adlı kitabında ve Mesudî'nin (ö. 346 hk.) *Murucu'z - Zeheb* adlı kitabında Muhammed b. Ebubekir'in Muaviye'ye yazmış olduğu Emirülmüminin Ali'nin (a.s) faziletlerinden ve o hazretin Resulullah'ın "vasi"si olduğundan bahsettiği mektubun tamamını kaydetmiştir. Muaviye de ona verdiği cevapta bütün bunlara itiraf etmiştir.

Fakat mektupta ve cevabından yayılması halifelerin makamını düşürecek konular olduğu için Taberî (ö. 310 hk.) her iki mektubun

rivayetlerinin senetlerine işaret ederek, "normal insanların bu konuları duymaya gücü yetmez" bahanesiyle onları kaydetmemiştir. Veya başka bir tabirler, O, böyle bir bahaneyle kasıtlı olarak hakkı insanlardan gizlemiştir!!

Taberî'den sonra gelen İbn-i Esir (ö. 630 hk.) de Taberî'yi izleyerek aynı bahaneyi getirmiştir!

Bu ikisinden sonra gelen İbn-i Kesir ise *el-Kubra*⁶⁴⁶ adlı eserinde Muhammed b. Ebubekir'in mektubuna işaret etmiş, fakat, "Mektupta sertlik kullanılmıştır" demekle yetinmiştir.

Taberî'yle İbn-i Esir, Muhammed b. Ebubekir'in mektubu ve Muaviye'nin cevabı hakkında, "Normal insanların bu konuları duymaya gücü yetmez" derken, normal ve sıradan insanların bu iki mektupların içeriğini duyduktan sonra halifeler hakkında görüşlerinin değişeceğini kastetmektedirler!

Bu gibi gizleme veya kaydedilmediğine işaret ederek rivayetin tamamının silinmesi Hilafet Mektebinin bilginlerinde azdır.

3- Hadisin Anlamının Tevil Edilişi

Hilafet Mektebindeki gizlemelerden bir diğeri de hadisin anlamını tevil etmektir. Nitekim Zehebî,⁶⁴⁷ Nesaî'nin -"Sünen-i Nesaî" kitabının yazarı- hayatını anlatırken aynı şeyi yapmış ve şöyle demiştir:

Nesaî'den, Muaviye hakkında bir kitap yazmasını istediklerinde, Nesaî, Muaviye'nin fazileti hakkında "Allah'ım! Onun karnını doyurma" hadisini yazayım mı?" dedi.

Zehebî sonra diyor ki:

"Bu hadis Muaviye için bir fazilet olabilir! Çünkü Resulullah şöyle buyuruyor: Allah'ım! Kendisine lanet veya küfrettiğim kimse için lanetimi rahmet ve temizlik kaynağı kıl!!"

Burada Zehebî (ö. 748 hk.), Muaviye hakkındaki bu hadiste sözlerini "olabilir" kaydıyla getirmişse, ondan sonra gelen ve hicretin 774'ünde vefat eden İbn-i Kesir de tabiatıyla kati bir şekilde "Muaviye dünya ve ahirette bu duadan yararlanmıştır!" diyecektir.

---

646 - el-Bidayet-u ve'n Nihaye, c. 7, s. 314. Bu mektupları daha önce kaydedip onlar hakkında ve Taberî'nin bu alanda davranışıyla ilişkin görüşümüzü belirttik.

647 - Tezkiretu'l - Huffaz, s. 698-701.

Muaviye hakkındaki rivayet *Sahih-i Müslim*'de, "Men leenehu en-nebiy av sebbehu cealehullah lehu zekaten ve tuhra" babı'nda İbn-i Abbas'tan şöyle nakledilir:⁶⁴⁸ Ben çocuklarla oynuyordum. O sırada Resulullah (s.a.a) geldi. Ben bir evin kapısının arkasına saklandım. Fakat peygamber yakına gelerek eliyle sırtıma vurarak "Git Muaviye'yi çağır" buyurdu. Ben Muaviye'nin yanına gidip döndüm ve "Muaviye yemek yiyor" dedim. Tekrar "Git Muaviye'yi çağır" buyurdu. Ben gidip dönerek, "Hala yemek yiyor" dedim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) "Allah'ım! Onun karnını doyurma" buyurdu.⁶⁴⁹

Bu hadisi İbn-i Kesir kendi Tarih'inde kaydetmiş ve Resulullah'ın (s.a.a) "Git Muaviye'yi çağır" sözüne "Muaviye vahiy katiplerindendi!" sözünü de eklemiştir. O, bu rivayeti İbn-i Abbas'tan naklen şöyle kaydeder:

Ben çocuklarla oynuyordum. O sırada Resulullah (s.a.a) geldi. Kendi kendime, "O hazret benim yanıma geliyor" diyerek bir evin kapısının arkasına saklandım; fakat Resulullah (s.a.a) yaklaşarak elinin içiyle bir iki defa sırtıma vurduktan sonra "Git Muaviye'yi çağır" buyurdu. Muaviye vahiy katiplerinden biriydi. Ben giderek ona Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkmasını söyledim. Fakat bana onun yemek yediğini söylediler. Ben de geri dönerek o hazrete "yemek yiyor" dedim. Bunun üzerine tekrar "Git Muaviye'yi çağır" buyurdu. Ben gittiğimde yine Muaviye'nin yemek yediğini söylediler! Üçüncü defasında Resulullah (s.a.a) "Allah'ım! Onun karnını doyurma" buyurdu.

O zamandan itibaren Muaviye'nin karnı doymadı. O dünya ve ahirette Resulullah'ın (s.a.a) bu duasından yararlandı. Çünkü dünyada onu Şam hükümetine atadıklarında günde yedi defa yemek yiyordu. Her defasında bir tabak etle soğan getiriyorlardı. Onu tek başını yiyip bitiriyordu. Muaviye günde yedi defa etli yemek dışında çok miktarda tatlı ve meyve yediği halde sonunda "Vallahi yoruldu ama

---

648 - el-Bidayet-u ve'n Nihaye, c. 8, s. 119.

649 - Sahih-i Müslim, Kitabu'l - Birr-u ve's Sıla, s. 2010, h. 96.

doymadım" diyordu! Bu ise bir nimettir. Çünkü her padişah böyle bir mideye sahip olayı arzu eder!

Muaviye'nin ahiretiyle ilgili olarak da, Müslim bu rivayeti, Buhari ve diğerlerinin çeşitli yollarla bir gurup sahabeden naklettikleri şu hadisin peşinde nakletmiştir:

"Allah'ım! Ben de bir kulum. O halde kullarından birine hakketmediği halde küfreder veya kırbaçla vurursam ya da lanet edersem bunu kıyamet günü sana daha yakın olabilmesi için günahlarının keffareti kıl."

Müslim bu iki hadisi birleştirerek Muaviye için bir fazilet saymıştır; bunun dışında Muaviye hakkında bir şey nakletmemiştir.⁶⁵⁰

İbn-i Kesir, Resulullah'ın (s.a.a) Muaviye hakkındaki duası dünya ve ahiret hayırına sebep oldu. O, dünya hayrını padişahların ve Muaviye'nin şahsının tıka basa yemesinde bilmektedir. Ahiret hayrını ise, Resulullah'ın (s.a.a) -maazallah- müminlere lanet ettiğini, fakat bu lanetin onlar için temizlik vesilesi olması için dua ettiğini bildiren bir hadise dayandırmaktadır. Müslim bu hadisi kitabının "Peygamberin laneti" babının son kısmında getirdiğinde kıyamette Muaviye'nin cennet ve Allah'a yakınlığa ulaşacağını ispatlıyor!

Böylece, kudrette olan halifelerle valileri kınayıp kötüleyen hadisleri tevil ederek onları övgüye dönüştürmüşlerdir!

Biz burada onların Resulullah'ın (s.a.a) -maazallah- müminlere lanet ettiğini alanındaki rivayetlerini inceleyeceğiz.

Resulullah'ın (s.a.a) Müminlere Laneti

Müslim kendi *Sahih*'inde, "men leanehu'n - nebi" babında Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

"Allah'ım! Ben seninle anlaşıyorum ve sen asla onun aksini yapmazsın: Ben de bir beşerim; o halde incittiğim, küfrettiğim, lanet ettiğim veya kırbaç vurduğum müminlere bu hareketimi kıyamet günü onları için dua, temizlik ve Sana yakınlık kıl!"

Ben bunları yazarken, Resulullah'a (s.a.a) nispet verilen bu şeyin büyüklüğünden dolayı kalbime hançer gömülmektedir.

Bunlar bu hadisi Allah Tealâ'nın Resul-i Ekrem'e (s.a.a) hitaben, **"Doğrusu sen yüce bir ahlak üzeresin"** ayeti karşısında söylemektedirler. Bunu, sahih rivayetin yerine uydurma rivayet

---

650 - el-Bidayet-u ve'n Nihaye, c. 8, s. 119.

bırakma olan onuncu gizlemeden saymamız yerinde olacaktır. Çünkü bunlar Resulullah'ın (s.a.a) güzel ahlakının yüceliği konusunda bütün Müslümanlara göre tevatür haddine ulaşan o hazretin gerçek sireti karşısında böyle bir ahlakı nispet vermektedirler ona.

Bunların böyle rivayetleri Resulullah'a (s.a.a) nispet vermelerinin nedeni Ümmü-l Müminin Aişe'nin, daha önce belirttiğimiz Resul-i Ekrem'in (s.a.a), Emevi halifesi Mervan'ın babası Hekem b. Ebi As'a lanet ettiğini bildiren rivayetini gizlemek veya Resulullah'ın (s.a.a) Muaviye hakkında tevatüre ulaşan rivayetini övgüye tevil etmek istemeleridir; nitekim İbn-i Kesir böyle yapmıştır.

Bu gibi hadisleri "*Ehadis-i Ümmü-l Müminin Aişe*" adlı eserimizin ikinci cildinde ve "*Nakş-i Eimme Der İhya-i Din*" adlı kitabımızın üçüncü cildinde değerlendirdiğimiz için tekrar burada da söz konusu etmeye gerek görmüyoruz.

Tekrar gizleme çeşitlerinden rivayetin anlamının teviline dönelim.

Bu tür tevillerden biri de, Sa'd b. Ebi Vakkas aracılığıyla Ebu Muhcen'den şarap içmenin haddinin (cezasının) kaldırılmasıdır. İbn-i Fethun ve İb-i Hecer, açıkça "Vallahi şarap içme suçuyla sana kırbaç vurmayacağım" söyleyen Sa'd'ın sözünü tevil etmeye çalışmışlardır. Bu olay ilerde kitabımızda genişçe inceleyeceğiz.

Yine yakında Resulullah'ın (s.a.a) "İmam ve halifelerimin sayısı on ikidir" nassı hakkındaki bahsimizde Hilafet Mektebi bilginlerinin, bu hadisi o kadar açıklığıyla Resulullah'ın (s.a.a) soyundan on iki imamdan başkasıyla uyuşmadığını bildikleri halde nasıl tevil etmeye çalıştıklarını açıklığa kavuşturacağız. Buna rağmen Hilafet Mektebi hadis uleması sayıları On İki olan Ehlibeyt İmamlarından (a.s) başkalarına tevil etmeye çalışmışlar; fakat her alimin tevilleri diğer bilginlerini ikna edemediğinden onu eleştirip reddetmişlerdir!

Taberanî gibi bilginler aşağıdaki rivayette bu çeşit bir gizleme yapmışlardır.

Mecmeu'z - Zevaid kitabında Selman-i Farsi'den şöyle nakledilir: Resul-i Ekrem'e (s.a.a) "Ya Resulullah (s.a.a)! Her peygamberin bir vasisi vardı; ya senin vasin kimdir?" diye sordum. O gün Resulullah (s.a.a) bana cevap vermedi. Fakat bir kaç gün sonra beni görünce, "Ya Selman!" buyurdu. Ben aceleyle huzuruna koşarak, "Efendim" dedim. O hazret, "Musa'nın vasisinin kim olduğunu biliyor musun?" buyurdu. Ben, "Evet; Yu'şa b. Nun'du" dedim. O hazret, "Neden, biliyor musun?" diye sorunca, "Çünkü o herkesten daha bilgiliydi" buyurdu.

Sonra şöyle devam etti: "Benim vasım, sırdaşım, en seçkin hatıram, ahdimi yerine getirip borcumu ödeyecek olan Ali b. Ebitalib'dir."

Heysemi der ki: *Mecmeu'z - Zevaid*'in yazarı burada şöyle ekler: Taberanî bu rivayeti kaydederek der ki: Resulullah "Benim vasım" derken Ali'yi kendi ailesine vasi etmiştir, hilafete değil.⁶⁵¹

Bu Hadis Üzerinde Bir Bahis ve Taberanî'nin Tevilinin İncelemesi

Taberanî'nin bu hadis-i şeriften anladığının ne derecede sahih olabileceğini anlamak için Resulullah'ın (s.a.a) bu hadisini üç açıdan (Soruyu soran, soru, Resulullah'ın cevap verirken kullandığı hikmet) inceleyeceğiz.

Soruyu soran aslen İranlı olan Selman-i Farsi'dir. O, ne Abdulmuttalib soyundan, ne Resulullah'ın eşlerinin akraba ve yakınlarından ve ne de enişterinden olmadığı için Resulullah'ın (s.a.a) kendi ailesine kimi sorumlu kılacağını bilmek istemesi mantıklı olmaz.

Selman, Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda Müslüman olmadan yıllarca önce rahipler ve Hıristiyan bilginleriyle düşüp-kalkan, onlarla bağlantısı olan bir kişiydi; onlardan önceki ümmetlerin hakkında bilgi edinmiş, peygamberlerle onların vasilerinin rivayetlerini öğrenmişti. İşte bu nedenle Resulullah'a (s.a.a), "Her peygamberin bir vasisi vardır, ya senin vasin kimdir?" diye sormaktadır.

Dolayısıyla Selman, Resulullah'ın (s.a.a) dinine vasisini ve ümmete halifesini sormaktadır, "Her ailenin sorumlusu, kendisinden sonra ailesinin sorumluluğunu üstlenmesi için birini kendine vasi eder; o halde senin vasin kimdir?" söylemiyor; dolayısıyla, Resulullah'ın (s.a.a), ailesine kimi vasi ettiğini sormuş olması anlaşılmaz.

Resulullah'ın (s.a.a), çok önemli konularda ilahi emri beklerdi; nitekim Medine'de kibleyi Beytulkaddes'ten Kabe'ye çevirmede de aynı şeyi yapmıştı, sonunda kiblenin Kabe olacağını bildiği halde **"Biz, senin, yüzünü çok defa göğe doğru çevirip-durduğunu görüyoruz. Şimdi elbette seni hoşnut olacağın kibleye çevireceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram yönüne çevir."** (Bakara, 144) ayeti ininceye kadar beklemişti.

---

651 - *Mecmeu'z - Zevaid*, c. 9, s. 113 - 114.

Resulullah (s.a.a) hükümet ve hilafet konusunda Arap'ın daha önce bir bölümüne değindiğimiz hırs ve rekabetini bildiğinden ve kendisinin Medine'de temelini yeni attığı küçük İslam toplumu Resulullah'tan (s.a.a) sonra İmam Ali b. Ebitalib'in veliahtlık haberini ve o hazretin yerine geçmesini duymaya güç yetirecek seviyede olmadığından o hazret Selman'ın cevabını bir süre geciktirdi. Şayet Resulullah (s.a.a) Selman'ın cevabını verirken bu mevzuu açıklamasına müsaade edilmiş, o zaman "Musa'nın vasisi kimdi?" sorusuyla Selman'ı sorduğu sorunun cevabını duymaya hazırlamak istemişti. Çünkü o hazret Selman'ın kitap ehli bilginleri aracılığıyla bundan haberdar olduğunu biliyordur. Selman Resulullah'ın (s.a.a) bu sorusuna "Musa'nın vasisi Yuşa b. Nun'du" cevabını verince "Neden?" diye sordu. Selman, "Çünkü o, İsrailoğullarının en bilginiydi" cevabını verdi. Bunun üzerine "O halde benim de vasim... Ali b. Ebitalib'dir" buyurdu.

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Selman'a bu şekilde cevap vermesinin hikmeti şudur:

1- Resulullah'ın (s.a.a) örnek olarak Yuşa b. Nun'u getirmesinin sebebi, onun peygamberlerin vasilerinin en meşhuru olması, Hz. Musa'nın (a.s) kendisinden sonra onu halife etmesi ve Hz. Musa'dan sonra İsrailoğulları'nın ve savaşlarda ordusunun kumandanlığını üstlenmiş olmasıdır. Nitekim Ali aleyhisselam da Resulullah'tan (s.a.a) sonra kendi hilafeti döneminde böyleydi.

2- Resul-i Ekrem (s.a.a) Selman'a, Yuşa b. Nun'un neden Hz. Musa'nın (a.s) vasisi seçildiğini sorunca Selman "Çünkü Yuşa onların en bilginiydi" cevabını verdi. Bu sade soru ve cevapla Resulullah (s.a.a), Ali aleyhisselamın, amcası oğlu olduğu veya eşsiz cesaretiyle müşriklerle savaşta İslam'ın yılmak bilmez savunucusu olduğu için değil, insanların en bilgisi olduğu için kendine halife etmişti. Başka bir deyişle, o, vasilik ve Müslümanlara hilafet için Ali'nin (a.s) yetenek ve salahiyyetini beyan etmiş ve "O benim sırdaşım, en iyi hatıramdır" sözüyle bunu vurgulamıştır. Resulullah'ın (s.a.a) bu son sözünü Taberanî kendi isteğine göre, "Ailemden en iyi hatıramdır" şeklinde tevil etmiştir. Böylece Taberanî hiç bir zaaf bulamadığı bir hadisi kendi isteğine göre tevil etmiştir!

Vasiyet Anlamının Tevilinde Diğer Bilginlerin Şaşkınlığı

İbn-i Ebi'l Hadid-i Şafii, Emirülmüminin Ali'nin (a.s), "Bu ümmetten hiç kimse Âl-i Muhammed'le mukayese edilemez... Onlar imanin direkleridirler... Velayet ve önderlik hakkı onlara mahsustur, vasiyet ve mirasçılık makamı onlardadır" buyruğunda geçen "vasiyet" teriminin şerhinde şöyle yazar:

Vasiyet konusuna gelince; Ali'nin (s.a.a) Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğunda hiç şüphemiz yoktur; bunu kabul etmeyenler bizce inat ve düşmanlık etmektedirler. Fakat biz vasiyeti hilafet için bir nass kabul etmiyoruz, aksine bunun başka bir anlama geldiğini sanıyoruz; dikkat edilir de bu anlam anlaşılırsa bu konudan daha yüce olabilir!

Biz İbn-i Ebi'l Hadid'in cevabında şunu diyoruz: Hz. Ali (a.s) "Velayet, vasilik ve mirasçılık hakkı bana mahsustur" dememiştir, dolayısıyla bundan, Resulullah'ın (s.a.a) ailesine vasilik ve sorumluluk hakkı Ali'ye mahsustur" sonucunu alamayız. Aksine İmam Ali (a.s), "Âl-i Muhammed dinin temel direğidir, Resulullah'ın as (s.a.a) vasiliği onlara mahsustur" buyurmuştur.

İmam, vasiyet ve saydığı diğer sıfatları Âl-i Muhammed'e mahsus bilmıştır; bu, Hz. Muhammed'in (s.a.a) ailesinin Muhammed ailesine vasilik ve hilafet hakkı olduğu anlamına gelmez. Buna binaen İmam, vasiyeti, kendisiyle on bir oğlunu da kapsamına alan Âl-i Muhammed'in has bir özellik bilmıştır.

Burada İbn-i Ebi'l Hadid gibi Şafii mezhebine mensup bir bilgin "vasiyet" sözcüğünün anlamında yanılmış, açıkça Taberani'nin tevilini tekrar etme cüretini de gösterememiştir. İşte bu nedenle "Biz vasiyeti hilafete bir nass bilmemekteyiz; aksine bunun başka bir anlamı vardır!" diyor.

Burada İbn-i Ebi'l Hadid'den şunu sormamız yerinde olsa gerek: "Vasiyetin başka bir anlamı olduğunu söylüyorsunuz; peki vasiyetin bu söylediğiniz anlamı nedir?!"

Kısacası, bu çeşit gizlemede bilginler, Müslümanlara hakim gücün, halife ve valilerin maslahat ve siyasetiyle çelişen, bunları eleştirilmesine sebep olan Resulullah'ın (s.a.a), Ehlibeyt'in (a.s) ve o hazretin ashabının sireti, sünneti, hadisleri onlara fazilet ve övgü olacak şekilde tevil ve mana ediyorlardı.

4- Silindiğine İşaret Etmeden Ashabın Sözlerinin Bir Bölümünün Silinişi

Hilafet Mektebinin gizlemelerinden biri de naklettikleri rivayetin bir bölümünü silmeleri ve buna işaret etmemeleridir. İki beytini vasiyet konusunda söylenen şiirler bölümünde kaydettiğimiz Ensar'dan olan sahabi Nu'man b. Eclan'ın şiirinin başına getirdikleri gibi.

Zübeyr b. Bukar, Sakife olayı ve Muhacirlerle Ensar'ın tartışmalarını ve her birinin getirdiği delillerini anlatırken bu şiiri tam olarak kaydetmiş, bu cümleden Amr-ı As'ın, Ensar aleyhindeki sözlerine değinmiştir. Nu'man bir şiirinde ona cevap vermiş, Resulullah'a (s.a.a) yardım etmede, o hazretin Kureyiş'e karşı savaşlarına katılmada Ensar'ın yardımlarına değinerek, Kureyiş avarelerini Ensar'ın savunduğunu ve onları tüm varlıklarına ortak ettiklerini hatırlatmıştır. Daha sonra Sakife olayına değinerek şöyle demiştir:

Dediler ki Sa'd'ı hilafete seçmek doğru değildir, oysa Ebubekir'i seçmeyi doğru bildiniz!

Gerçi Ebubekir'in buna liyakati var ve bunun hakkından iyi bir şekilde gelebilir; fakat hilafete Ali daha layıktır.

Biz Ali'nin taraftarıydık ve sen ey Amr bilmezsin, onun hilafete liyâkati vardır.

O Allah'ın yardımıyla insanları doğru yola hidayet eder, kötülük ve çirkinlikten önler.

O Resulullah'ın vasisi ve amcasının oğludur; kafirlerle sapıkların başlarını öldürendir.

Fakat, öbürü, kalp gözleri kör olanları doğru yola hidayet eden ve sağırları sağırlıktan kurtaran Allah'a şükürler olsun

O, Resulullah'la (s.a.a) mağarada tek başına kaldı; geçen yıllarda doğru konuşan arkadaşıydı.

İbn-i Abdulberr, *İstiab* adlı kitabında Nu'man b. Eclan'ın hayatında bu kasidenin tamamını getirmiş, fakat şu iki beyti atmıştır:

"O Allah'ın yardımıyla insanları doğru yola hidayet eder, kötülük ve çirkinlikten önler.

O Resulullah'ın vasisi ve amcasının oğludur; kafirlerle sapıkların başlarını öldürendir."

İbn-i Abdulbirr, Nu'man'ın kasidesinden bu iki beyti atmasının sebebi, bu beyitlerde Resulullah'ın (s.a.a) amcası oğlu Ali'nin o hazretin vasisi olarak övülmüş olmasıdır; fakat Ebubekir'i öven diğer iki beyti kaleminden düşürmemiştir!

İbn-i Abdulbir'den sonra gelen İbn-i Esir *Usdu'l - Gabe* adlı kitabında Nu'man'ın hayatında şöyle kaydeder:

Onun şiirlerinden biri, ensarın sözlerinden bahsettiği, peşinden Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilafet konusuna değindiği kasidesidir...

İbn-i Esir daha sonra Nu'man'ın kasidesinin baş tarafından sadece Ensarın faaliyetlerini anlatan bir kaç beyini kaydetmiş, hilafet konusunda Muhacirlerle Ensar arasındaki ihtilaf ve ikiliği beyan eden geriye kalanını ve yine İmam Ali'nin (a.s) övgüsündeki iki beytini, özellikle o hazretin Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğunu bildiren kısmını atmıştır!!

İbn-i Esir'den sonra İbn-i Hecer gelmiş Numan-i Eclan'ın hayatında şöyle yazmıştır: "O şiirler okuyarak kendi kavmi olan Ensarı övünmüştür!"

Daha sonra Nu'man'ın şiirinden Ensarın faaliyet ve iftiharlarını kapsayan bir kaç beytini nakletmiş, hilafet konusundaki geriye kalan kısmını kaydetmekten sakınmıştır!

Ve böylece zaman ilerleyip tarihin rakamları fazlalaştıkça Ehl-i Sünnet bilginlerinin kalemi de hoşlanmadıkları rivayetleri silmede daha keskinleşmiş, bizleri tarihi gerçeklere ulaşmamaktan bir o kadar uzaklaştırmışlardır.

Mesela Zübeyr b. Bukar'ın (ö. 256 hk.) farkına varmadan *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilafet konusundaki ihtilafı ve Sakife'de Muhacirlerle Ensar'ın şiir ve konuşmalarını, bu cümleden Nu'man b. Eclan'ın şiirini ve Emirülmüminin Ali'nin (a.s) fazilet ve menkıbeleri hakkındaki iki beytini tamamıyla kaydettiğini görmekteyiz. Fakat İbn-i Abdulbirr (ö. 463 hk.), Zübeyr b. Bukar'ın bu büyük hatasının farkına vararak "vasilik" hakkındaki o iki beyti silmiştir!

İbn-i Abdulbir'den sonra gelen ve 638 yılında vefat eden İbn-i Esir de Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilafet konusunda ihtilafın zihinlerde sorular yarattığını görünce Nu'man'ın kasidesinden hilafet konusunda Muhacirlerle Esnar arasında ihtilaf olduğunu bildiren beyitleri atmış, sadece "Nu'man'ın şiirlerinde hilafet konusundan

bahsedilmiştir" demekle yetinmiştir. Yine İmam Ali (a.s) ve onun "vasi" olduğu hakkındaki beyitleri silmekten çekinmemiştir!

Ehl-i Sünnet ulemasının bu iki meşhur bilgininden sonra gelen ve 852 yılında vefat eden İbn-i Hecer daha kolayını bularak Nu'man'ın kasidesinin hilafet konusundan bahsettiğine hiç değinmemiştir!!

İşte bu nedenle, tarih ilerledikçe Ehl-i Sünnet'in meşhur bilginlerinin de söylenmesi yararlarına olmayan tarihi gerçekleri daha fazla tahrif ettiklerini ve sildiklerini söylüyoruz.

Vasiyet konusunda söylenenlere dönecek olursak veya gizleme çeşitlerinde ve "vasiyet" rivayetinde gizlediklerini bir daha gözden geçirecek olursak Hz. Ali'nin (a.s) Resulullah (s.a.a) tarafından o hazretin vasisi olarak tayin edilmesi alanındaki rivayetin yayılması Hilafet Mektebinin karşılaştığı en acı mesele olduğunu ve bundan rahatsız olduğunu çok iyi bir şekilde anlarız. Yine bu nedenle bu konuyu silindiğine işaret etmeden kaside ve rivayetten silmişlerdir.

İster Resulullah'ın (s.a.a) hadis ve siretinde olsun, ister o hazretin ashabının siretinde bu çeşit gizleme Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulunda çok yaygın olup diğer gizleme çeşitlerinden daha fazladır. Vasiyet konusu dışında silinen ve kaleminden düşürülen diğer konulara değinecek olursak ister istemez bahsimiz uzayacaktır.

5- Silindiğine İşaret Etmeden Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinden Rivayetin Tamamının Silinmesi

İbn-i Hişam,⁶⁵² Sire kitabında Resulullah'ın (s.a.a) sünneti hakkında kaydettiklerini Bukai'nin rivayetiyle İbn-i İshak'ın Sire'sinden almıştır. O, kendi kitabı hakkında şöyle der:

---

652 - İbn-i Hişam, Ebu Muhammed Abdulmalik b. Hişam-i Himyeri, İbn-i Hallikan yazar ki: "O, Resulullah'ın (s.a.a) siretini İbn-i İshak'ın el-Meğazi ves Siyer kitabından alarak düzenlemiştir..." Siyutî de Beğyetu'l - Via adlı eserinde, s. 215'de şöyle yazar: "Resulullah'ın (s.a.a) siretini düzenleyen kimse, onu İbn-i İshak'ın arkadaşı Ziyad-i Bukai'den duyarak ıslah etmiştir... Bu iki yazarın düzenleme ve ıslahtan maksatları, İbn-i Hişam'ın, İbn-i İshak'ın Siretindeki hakim gücün maslahatına aykırı olan şeyleri silmiş olmasıdır. İbn-i Hişam 218 veya 213 yılında Mısır'da vefat etmiştir.

Bukai'nin ismi Ziyad b. Abdullah b. Tufeyl-i Bukai-i Amiri'dir (ö. 183 hk.).

İbn-i İshak, Ebu Abdullah veya Ebubekir, Muhammed b. İshak b. Yesar-i Mutallibi Vulai'dir. O, Sire kitabını Abbasi halifesi Ebu Cafer Mensur-i Devaniki'nin emriyle oğlu Mehdi Abbasi için yazmıştır. İbn-i İshak 151 veya 152 ya

"Ben İbn-i İshak'ın bu kitaptaki yazılarından bazılarını kaydetmedim... Söylenmesi hadis makamını düşüren ve halkın söylenmesinden hoşlanmadığı şeyleri kaydetmekten sakındım!"

İbn-i Hişam'ın, halkın hoşlanmadığı bahanesiyle İbn-i İshak'ın Siret'inden sildiği şeylerden biri de Resulullah'ın (s.a.a) **"En yakın hısımlarını uyarıp-korkut"** (Şuera, 214) ayetin inince Abdulmuttaliboğulları'nı davet etmesi rivayetidir. Taberî bu rivayeti kendi senediyle İbn-i İshak'tan kaydederek Resulullah'ın (s.a.a) bu davette Abdulmuttaliboğulları'na şöyle buyurduğunu yazar:

"Bu konuda hanginiz bana yardım edecek ki böylece aranızda benim kardeşim, vasim ve halifem olsun?" Ali b. Ebitalib dışında hepsi bu öneriden yüz çevirdiler. Ali dedi ki: "Ben ya Resulullah, bu konuda senin yar ve yardımcın ben olacağım." Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) onun ensesinden tutarak "Bu sizin aranızda benim kardeşim, vasim ve halifemdir. Bunu dinleyin ve buna itaat edin" buyurdu.

Resulullah'ın (s.a.a) bu sözünü duyan hazırdakiler gülerek yerlerinden kalktılar ve Ebutalib'e, "Sana, oğlunun emirlerine itaat etmeni emrediyor" dediler.⁶⁵³

İbn-i Hişam, bu rivayeti ve kendi deyişiyle halkın duymak istemediği diğer bir çok rivayeti silmiş, kaydetmemiştir. Elbette İbn-i Hişam'ın bu sözündeki "halk"tan maksadı, sırada genel halk kitlesi değil, hilafet makamına oturan hakim güç ve etrafındakilerdir.⁶⁵⁴ Bu nedenle İbn-i İshak'ın *Sire'si* unutulmuş, ona karşı ilgisiz davranılmıştır. Çünkü bu kitapta yayılmasını istemedikleri rivayetler yer almıştır. Bu sebeple İbn-i İshak'ın bu kitabının nüshaları bulunmaz

---

da 154 yılında vefat etmiştir. Biz bunu Muhammed b. Hüseyin-i Heykel'in, İbn-i Hişam'ın 1356'da Kahire'de basılan Sire'sine yazmış olduğu ön sözden aldık.

653 - Tarih-i Taberî'den özetle, Mısır- birinci baskı, c. 2, s. 216-217.

654 - Onlardan bazılarını "Min Tarih-il Hadis" adlı el yazısı kitabımda kaydettim.

hale geldi,⁶⁵⁵ onun yerine İbn-i Hişam'ın *Sire*'si meşhur olup halk tarafından en muteber kaynaklardan biri olarak tanındı!

Fakat, o önemli olayı kendi *Tarih*'inde kaydettikten sonra İmam Ali (a.s) hakkındaki bu nassın öneminin farkına varan Taberî Tefsir'inde bunu telafi etmeye çalışarak aynı senetle yukarıdaki ayetin altına şöyle kaydetmiştir:

Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "Aranızdan hanginiz bu konuda bana yardım edecek ki benim kardeşim ve şöyle böyle olsun!" Daha sonra buyurdu ki: "Bu benim kardeşim ve şöyle böyledir, sözünü dinleyin ve ona itaat edin! Bunun üzerine oradakiler gülerek ayağa kalktılar ve Ebutalib'e dediler ki ..."⁶⁵⁶

İbn-i Kesir de *Tarih*'inde⁶⁵⁷ bu rivayet hakkında ve *Tefsir*'inde yukarıdaki ayetin tefsiri hakkında aynı şeyi yapmıştır. İşte bu rivayetin bir bölümünü silerek yerine belirsiz bir şey bırakmaktır.

Bundan daha kötüsü, Muhammed Hüseyin Heykel'in yaptığıdır. O, "*Hayat-u Muhammed*" adlı kitabının birinci baskı 104. Sayfasında bu rivayeti şöyle kaydeder: "Bu konuda hanginiz bana yardımcı olacak; ki böylece aranızda benim kardeşim, vasım ve halifem olsun." Sonra 1354 yılında kitabının ikinci baskısında 139. sayfada bunu silmiştir!⁶⁵⁸

Her halukârda bu çeşit gizleme -silindiğine işaret etmeden rivayetin tamamını gizleme- Hilafet Mektebi ulemasında olcukça fazla rastlanan bir konudur.

6- Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinin Yazılmasını Engellenişi

Hilafet Mektebinde Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini gizlemenin en önemlilerinden biri de halifelerin Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin yazılmasını yasaklamalarıdır. Bu yasaklama Resulullah'ın (s.a.a) döneminde başladı. Kureyş Muhacirleri Abdurrahman b. Amr-ı As'ın, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini yazmasını engelleyerek dediler ki:

---

655 - Son zamanlarda, İbn-i İshak'ın *Sire* adlı eserinin bazı bölümleri 1395 yılında Rubat-i Mağrib'de basılmıştır.

656 - Tefsir-i Taberî, birinci baskı, Bulak, 1323-1330, c. 19, s. 72-75.

657 - el-Bidayet-u ve'n Nihaye, c. 3, s. 40.

658 - Biz bunu Allame Eminî'nin el-Gadir adlı kitabından, 1372 Tahran basımı, c. 2, s. 288 - 289'dan naklettik.

"Sen Resulullah'tan (s.a.a) duyduğun her şeyi yazıyorsun; oysa Resulullah da bir beşerdir, sevinç ve öfke halinde ağzından bir söz çıkar!"

Yine Kureyiş Muhacirleri, Resul-i Ekrem'in (s.a.a) hayatının son anlarında vasiyetini yazmasını engellediler. Ve yine Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilafet kürsüsüne oturunca var güçleriyle o hazretin sünnetinin yazılmasına engel olanlar da yine Kureyiş'tir!

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sünnetinin yazılıp nakledilmesi Emevi halifesi Ömer b. Abdulaziz'in döneminde kadar devam etti. Ömer b. Abdulaziz hilafete ulaşınca bu kayıtları kaldırarak Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin yazılmasını emretti.

Hükümet düzeninin Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasını engellemelerini kitabımızın ikinci cildinde, İki Mektebe Göre İslam'ın Teşrii kaynakları konusunda genişçe inceleyeceğiz. Elbette Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin yazılmasının nasıl engellendiği daha önce Sakife rivayetlerinde geçti.

Uzun yıllar boyunca Resulullah'ın (s.a.a) "vasiyet" hakkındaki hadisleri ve diğer hadislerinden yazılmasının engellenmesi nedeniyle ne kadarının unutulduğunu Allah bilir.

Biz bu çeşit gizleme hakkında iki rivayetle yetiniyoruz:

Birinci rivayet, Ebu-l Ferec İsfehani'nin *Eğani* adlı kitabında genişçe kaydettiği Muaviye'yle Amr-ı Âs'ın Ensar'a davranışları hakkındadır. Bu rivayet özetle şöyledir:

Ensar'ın temsilcilerinden bir grubu Muaviye'ye giderek perdecı Sa'd-ı Ebu Dürre'den Ensar için Muaviye'den izin almasını istediler. Perdecı içeri girdi ve yanında Amr-ı Âs olan Muaviye'ye, "Ensar kapıda bekliyor" dedi. Amr Muaviye'ye dönerek dedi ki:

"Ey Emirülmüminin! Bunların bir nesep gibi kullandığı bu nasıl bir lakap? Eğer razı olursan onları nesep ve soylarıyla çağırılmalarını emretti." Muaviye, "Sonunda rezil olmaktan endişeleniyorum" dedi. Amr, "Sen bunu emret, eğer muvaffak olursan onları küçük düşürmüş olursun, aksi durumda bu isimle anılırsınlar" dedi. Bunun üzerine Muaviye perdecıye, "Git onlara Amr b. Amir evlatlarından olanlar içeri girsinler de" dedi. Perdecı giderek Muaviye'nin emrini yerine getirdi. Bunun üzerine Amr b. Amiroğulları'nın hepsi içeri girdi. Fakat Ensardan hiç biri yerinden kıınıldamadı. Muaviye öfkeyle Amr'a bakarak, "Yazıklar olsun sana" dedi ve sonra hizmetçisine dönerek, "Git onlara Avs ve Hazrec kabilesinden olanların içeri girmesini

söyle" dedi. Perdeci çıkararak Muaviye'nin emrini ulaştırdı, ama bu kez de hiç biri yerinden kımıldamadı. Bunun üzerine Muaviye, "Git Ensarın gelmesini söyle" demek zorunda kaldı. Böylece önlerinde Nu'man b. Beşir hareket eden bütün Esnar ve Nu'man şu şiirleri okuyarak içeri girdiler:

Ey Sa'd! Bize başka belirtiler bırakma; ki bizim
Ensardan başka nesebimiz yoktur, dolayısıyla
ona cevap vermeyiz.

Bu nesebi Allah bize seçmiştir ve bu nesep
kafirleri ağır gelir.

Bedir'de sizden kuyunun içine yuvarlananlar
ateş ehlidirler.

Nu'man-ı Beşir şiirlerini bitirince öfkeli bir halde Muaviye'nin sarayından dışarı çıktı. Fakat Muaviye onu geri çevirmesi için birini peşine gönderdi. Nu'man gelince onu sıcak bir şekilde karşılayıp gönlünü aldı ve onunla beraberindekilerin isteklerini yerine getirdi. Daha sonra Amr'a dönerek, "Bizim bu kadar baş belasına ihtiyacımız yoktu" dedi!⁶⁵⁹

Bu rivayette hakim gücün, Resulullah'ın (s.a.a) sünneti olan, ne hakim gücün taraftarlarından ve ne de akrabalarından olmayan o hazretin ashabına övgü sayılan "Ensar" lakabının yayılmasını engellediklerini görüyoruz ve bütün bunlardan alınan sonuç şudur: Hakim güç, düşmanlarıyla düşmanlık ederek hangi yolla olursa olsun Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin yayılmasına engel olmaktadır!!

İkinci rivayeti de Ebu-l Ferec-i İsfahani, *Eğani* adlı kitabında İbn-i Şehap'tan şöyle nakleder:

Halid b. Abdullah-i Kasri benden soy biliminde bir kitap yazmamı istedi. Ben de itaat ederek Muzirr kabilesinden başlayarak bu kitabı yazmaya koyuldum. Bir müddet sonra huzuruna gittiğimde bana, "Ne yaptın?" diye sordu.

Ben, "Muzirr kabilesinin soyunu yazmaktayım, daha bunu bitirmedim" dedim. Bunun üzerine, "Muzirri'i bırak; Allah onların kökünü kurutsun" dedi, "Bunu yazmaya devam etmen gerekmez. Bana siret hakkında bir kitap yaz" dedi. Ben, "Siret kitabı yazacak olursam

---

659 - Eğani, Sasi basımı, c. 14, s. 120 - 122 ve Beyrtu basımı, c. 16, s. 13 - 17.

Ali b. Ebitalib'in siretini de yazmak zorunda kalacağım. Bunu yazmama müsaade ediyor musunuz?" dedim. Halid, "Hayır" dedi, "bunu istemem; ama onu cehennemin derinliklerine düşürecek bir konu bulursan yaz!"⁶⁶⁰

Gördüğünüz gibi hakim güç Hz. Ali'nin (a.s) kötülenmesi dışında hatta isminin yazılmasını bile engellemekteydi. Bu durumda açıkça Hz. Ali'yi seçerek kendisinden sonra vasi ve halifesi olarak tanıtan Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin yazılmasına izin verir mi hiç?!

Halifeler var güçleriyle Resul-i Ekrem'in (s.a.a) sünnet ve hadislerinin yazılmasını engelliyor ve asırlar boyunca emirlerine karşı hareket ederek Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini rivayet eden veya siyasetleriyle çelişen hadisleri nakleden veya yazanlar ileride örneklerine değineceğimiz gibi ya ezerek inzivaya iterler veya cellatlarının elinde idam edilirlerdi.

7- Resulullah'ın (s.a.a) Sünnetinin Ravileri ve Rivayetlerinin Taz'if Edilişi

Bu bölümde, Resulullah'ın (s.a.a) rivayet ve ravilerinin taz'if edilmesinden, hakim gücü kınayan kitaplardan ve yer yer muhaliflerinin katliam edilmesinden bahsedeceğiz. Hakim gücü soru altına götüren ravi veya rivayetlerin tazif edilişinde Ehl-i Sünnet bilginlerinin aksülamellerinin tamamını saymak veya hakim gücün kudretini kırıp halife, vali, emir ve komutanı soru altına götüren ve yer yer söz ve hareketleri hakim gücün siyasetleriyle bağdaşmayan bilginlerin idam edilmesine sebep olan rivayetlerin taz'ifine karşı Ehl-i Sünnet bilginlerinin davranışları sayılamayacak kadar çoktur.

Burada bahsimizin uzamaması için, bu tür gizlemelerden dördünü açıklıyoruz:

---

660 - Eġani, Sasi basımı, c. 19, s. 59 ve Beyrut basımı, c. 22, s. 23. İbn-i Şehab, Muhammed b. Mes'ud-i Kureyşi-i Zehri'nin hadisini Sihah sahipleri kitaplarında kaydetmişlerdir. O, hicri 125 yılında veya bir iki yıl sonra vefat etmiştir. Takribu't - Tehzib, c. 2, s. 207.

Halid b. Abdullah, hicri 89 yılında Velid tarafından Mekke valiliğine ve hicri 105 yılında Hişam b. Abdulmelik tarafından Basra ve Küfe valiliğine atanmış, hicri 120 yılında bu makamından alınmış ve peşinden kendisinden sonraki vali tarafından Irak'ta öldürülmüştür. Halid soy ve dini hakkında suçlanmıştır. Halid'in hayatı için bkz. Tehzib-u Tarih-i İbn-i Asakir, c. 5, s. 67-80 ve diğer kaynaklarda geçer.

a- "Vasilik"ten Bahsedenlerin Kınanışı

İbn-i Kesir kendi *Tarih*'inde değindiği bazı konular özetle şöyledir:

"Şia'nın cahilleriyle aptal destancılarını razı eden ve övünç kaynağı olan şey tepeden tırnağa yalan ve iftira olan bir konudur; onlar, "Resulullah'ın (s.a.a) vasiyet ederek Ali'yi (a.s) halife tayin etmiştir" diyorlar. Bu durumda, ashab-ı kiram, vasiyet konusunda Resulullah'ın (s.a.a) emrine itaat etmeyerek o hazretten sonra çok büyük bir hıyanet işlemiş olmaları gerekiyor...

Saf ve cahil destancılar, vasiyet konusunda derler ki: "Resulullah (s.a.a) muaşeret adabı ve ahlakla ilgili Ali'ye bir takım tavsiyelerde bulundu..." Bütün bunlar esası olmayan saçma şeylerdir. Bunlar tepeden tırnağa yalan olup bir grup alçak ve cahil insanların uydurmasıdır; buna aptallardan başkası inanıp övünmez!"⁶⁶¹

İbn-i Kesir gibi bir Ehl-i Sünnet bilgininin istidlal ve görüşünü böyle belirtiyor; bozuk bir asapla Şia'ya saldırıp böyle büyük bir sorun karşısında kötü bir şekilde iradesinin yularını kaybediyor ve küfürden başka hiç bir delil getiremiyor.

Şimdi Şia'nın cahilleriyle aptal destancılarını razı edip övünç kaynağı olan sahabe, tabiin vs.'nin kimler olduğunu görelim:

1- Resulullah'ın (s.a.a) Ashabından:

- a- İmam Ali b. Ebutalib-i Muhacirî (a.s),
- b- Selman-ı Muhammedî (Farsi).
- c- Ebu Eyyub-i Ensarî.
- d- Ebu Said-i Hudrî-i Ensarî.
- e- Enes b. Malik-i Ensarî.
- f- Bureyde b. Huseyb-i Esmelî-i Muhacirî.
- g- Amr b. As-ı Kureyşî.
- h- Ebuzer-i Geffarî.
- i- İmam Hasan (a.s); Resulullah'ın (s.a.a) büyük torunu.
- j- İmam Hüseyin (a.s); Resulullah'ın (s.a.a) küçük torunu ve Kerbela şehidi.
- k- Hesan b. Sabit-i Ensarî.
- l- Fazl b. Abbas b. Abdulmuttalib.

---

661 - el-Bidayet-u ve'n Nihaye, c. 7, s. 224.

- m- Nu'man b. Eclan-i Ensarî.
- n- Abdullah b. Ebusüyfan-i Hers b. Abdulmuttalib.
- o- Ebu Heysem b. Teyhan-i Ensarî.
- p- Sa'd b. Kays-i Ensarî.
- r- Hucr b. Adiy-i Kindî.
- s- Huzeyme b. Sabit-i Zu-şehadeteyn.
- t- Amr b. Humk-i Huzaî.
- u- Abdullah b. Abbas.
- v- Muğayre b. Haris b. Abdulmuttalib.
- y- Eşas b. Kays-i Kindî -İmam Ali'nin (a.s) düşmanlarından-.

2- Tabiinden:

- a- Cerir b. Abdullah-i Becelî.
- b- Şair Kays b. Amr-ı Neccaşî.
- c- Muhammed b. Ebubekir (birinci halifenin oğlu).
- d- Munzir b. Humeyze-i Vadi'i.
- e- Abdurrahman b. Cuayl.
- f- Nazr b. İclan.
- g- Malik Eşret.
- h- Ömer b. Harise-i Ensarî.
- i- Abdurrahman b. Zueyb-i Eslemî.

3- Ehl-i Sünnet Halifeleri ve Mezhep İmamlarından Bir Grubu:

- a- Abbasi halifesi Seffah'ın amcası Emir Ali b. Abdullah.
- b- Abbasî halifesi Harunu-r Reşid
- c- Abbasî halifesi Me'mun.
- d- Şafiîlerin imamı Muhammed b. İdris-i Şafiî

4- Resulullah'ten (s.a.a) "Vasiyet" Hadisini Kaydeden Yazarlardan:

- a- Hanbelilerin İmamı Ahmed b. Hanbel (ö. 241 hk.) *Menakib-u Ali* adlı kitabında.
- b- Dinverî (ö. 282 hk.) *Ahbaru't - Tival* adlı kitabında.
- c- İmamu'l - Muvarrihin Muhammed b. Cerir-i Taberî (ö. 310 hk.) kendi *Tarih*'inde.

- d- Beyhakî *el-Mehasin ve'l Musavi* adlı kitabında; hicri 320 yılından öncesine kadar hayattaydı.
- e- İmamul - Muhaddisin ve Hilafet Mektebinin direği Taberânî (ö. 360 hicri) *Meacim*'inde.
- f- Ebu Nuayn-i İsfehâni (ö. 430 hk.) *Hilyetu'l - Evliyâ*'da.
- g- Hafız İbn-i Asakir-i Şafî (ö. 571 hk.) *Tarih-i Medinet-i Dimaşk*'de.
- h- İbh-i Esir (ö. 630 hk.) kendi *Tarih*'inde.
- i- İbn-i Ebi'l Hadid-i Şafî (ö. 656 hk.) *Şerh-u Nehc-il Belağ'a*'da.
- j- Muttakî Hindî (ö. 975 hk.) *Kenzu'l - Ummal*'de.

Bunlar İbn-i Kesir'in tabirince, "Vasilik" hadisini ashap ve tabiinden kendi emsallerine anlatarak veya kitaplarında naklederek aldanan ve kendi şiir, söz ve rivayetlerinde delil olarak kullanan Şia'nın cahilleri ve aptallarının hikayesidir. Örneğin:

Zübeyr b. Bukar *el-Muvaffakiyyat* adlı kitabında, Taberî ve İbn-i Esir *Tarih*'lerinde, Hatip Bağdadî kendi *Tarih*'inde, Mes'udî-i Şafî *Murucu'z - Zeheb*'de, İmam-ı Mukaddem Hakim Nişaburi'nin hadisinde *Mustedrek*'te ve Zehebî *Tezkiretu'l - Huffaz*'da ve...

İbn-i Kesir, bu alanda kaydettiklerimizin hepsinin üzerini örtmüş, işaret ettiğimiz ve bu asrın bilginlerin ulaştığı şeylerin çoğunu gizlemiş ve onları şiddetle halktan gizlemeleri sonucu bu senetler tarih kaynaklarına yansımamıştır.

İbn-i Kesir, bütün bunları gizlemiş, görmezden gelmiş ve onlardan hiç birini kendi *Tarih*'inde kaydetmemiştir.

İbn-i Kesir, gizlenip ört-bas edilen şeylerden biri ileride diğer bir kitapta bulunacak olursa kendisinin, "Bunlar Şia'nın cahillerinin adlandırdığı ve aptalların hikayesidir!" sözüne dayanarak ört-bas edilen o şeyi doğrulanmaması için ravileri, rivayetleri bu rivayetleri nakleden kitapları ta'zif edip bu rivayetlerle istidlalde bulunanları akıl dışı sayarak bütün bunları gizlemiştir.

Hilafet Mektebi bilginlerinde bu gibi gizlemelere sık sık rastlanmaktadır.

b- Hadis Ravilerini Yalanlamak

İbn-i Abdulberr, Şa'bi'nin, Haris-i Hemdani'yi, "Büyük yalancılardan biri olan Haris bana şöyle nakletti" diye andığını kaydeder. İbn-i Abdulberr ise şöyle diyor: "Şimdiye kadar Haris'in

yalan söylediği görülmemiştir. Şa'bî, Ali'yi sevmekte, onun makam ve mevkisini diğerlerinden üstün bilmekte aşırı gittiği için Haris'ten nefret ederek -Allah bilir- onu yalancı olarak tanıtmıştır. Çünkü Şa'bî Ebubekir'in diğerlerinden üstün ve ilk Müslüman olduğuna inanır.⁶⁶²

c- Hadis İmamlarını Yalanlamak

(a- Hakim Nişaburî)

Bazen Ehl-i Sünnet okulunda, siyasetlerine aykırı bir hadis nakleden hadis öncülerini eleştiriyorlar; Şafii Hakim'in başına getirdikleri gibi. Zehebî kitabında onun hayatın bölümünde başına gelenleri anlatmıştır.⁶⁶³ Bu olay özetle şöyledir:

İbni'l Bey' diye meşhur olan büyük hafız, muhaddislerin ileri geleni Ebu Abdullah Muhammed b. Abdullah b. Muhammed b. Hamdviye-i Nişaburi hicri 312 yılında dünyaya gelmiş ve 405 yılında da vefat etmiştir.

Hakim çocuk yaşta hadis öğrenmek için Irak'a göçüp oraya yerleşmiştir. Daha sonra haccederek Horasan ve Maverannehreyn'i gezerek iki binden fazla muhaddisin konuşmalarını dinlemiştir.

Hakim'in yaklaşık beş yüz risalesi vardır, teliflerinden biri *Fezailu's - Şafîi* adlı kitabıdır.

Hakim'in kendi dönemindeki hadis bilginlerinin en meşhuru olduğu, döneminin bilginleri onu kendilerinden önce geçirdikleri, onun fazilet ve kemal hakkını gözettikleri, hürmet ve saygısını korudukları söylenir...

Zehebî şöyle diyor: Hakim'e "Tayr" hadisi sorulduğunda dedi ki: "Bu hadis doğru değildir; çünkü bu hadis doğru olursa, Resulullah'tan (s.a.a) sonra hiç kimsenin Ali'den üstün olmadığı anlamına gelir." Sonra Zehebî der ki: "Fakat bir müddet sonra Hakim görüşünü değiştirerek "Tayr" hadisini *Müstedrek*'inde kaydetti.

Daha sonra Zehebî Hakim'le *Müstedrek*'i hakkında bilginlerin görüşlerini şöyle kaydeder: "Hakim kendi kitabında "Tayr" hadisi ve "Ben kimin mevlasıysam Ali de onun Mevlasıdır" gibi hadisleri kaydederek bunların Buhari'yle Müslim'in şartlarıyla sahih olduğunu

662 - Camiu'l - Beyan-il İlim, "Hükmü'l - ulema bazuhum fi baz" bölümü, c. 2, s. 189.

663 - Tezkiretu'l - Huffaz, s. 1039-1045.

iddia etmiştir. Elbette bunları hadis bilginleri kabul etmemiş ve onun sözüne itina etmemişlerdir...

Zehebî şöyle diyor: "Tayr" hadisi, bize çeşitli ve sahih yollarla ulaşmıştır. Ben ayrı bir kitapta bunları bir araya topladım. Bu mecmua bu hadisin yeteri kadar sahih olduğunu göstermektedir.

"Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır" hadisi de çeşitli ve sahih yollarla bize ulaşmıştır. Ben bu konuda da ayrı bir kitap yazmış bulunmaktayım...

Yani Zehebî, "Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır" hadisi hakkında ayrı bir kitap yazmıştır.

"Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır" hadisi ve Resulullah'ın (s.a.a) Emirülmüminin Ali (a.s) hakkındaki nasslarını kendi yerinde inceleyeceğiz. Ama "Tayr" hadisi, Enes ve diğer sahabilere nakledilmiş olup bu hadis şöyledir:

Bir gün Resulullah'a (s.a.a) kızartılmış bir kuş getirdiler. Resulullah (s.a.a) dua ederek Allah Tealâ'dan o kuşun etini beraber yemeleri için - Resulullah'tan (s.a.a) sonra- yaratıklarının en üstününü göndermesini istedi. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) duası kabul oldu ve Ali gelerek kuşu o hazretle birlikte yediler."

Bu hadis Resulullah'tan (s.a.a) sonra Ali'nin insanların en üstünü olduğunu sergilediği için Hakim'le diğerleri hayretle neden bu hadisi naklettiğini eleştirmişlerdir.

Şunu da söyleyelim ki, biz Emirülmüminin Hz. Ali'nin (a.s) fazilet ve menkıbelerini saymak istemediğimiz için "Tayr" hadisini nasslar bölümünde getirmedik; bu bölümde bizim maksadımız Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'i (a.s) ve hilafet hakkındaki nassları kaydetmektir.

Zehebî, Şafii mezhebi mensuplarından olan Hakim'in, Ehlişünnet nezdinde, hadis ilmindeki fazilet ve kemalatını kaydetmiştir. Fakat Hakim *Müstedrek*'inde İmam Ali'nin fazileti ve Muaviye'nin alçaklığı hakkında bir takım hadisler kaydetmiş olduğu için diğerleri tarafından kınanmıştır. Zehebî, Hakim'i kınayanların sözlerini şöyle kaydeder: "O -Hakim- hadiste güvenilir olmasına rağmen alçak bir rafizidir" veya "O -Hakim-, hilafet konusunda Ebubekir'le Ömer'i Ali'den üstün bilerek Sünniliğini ortaya koymakla birlikte Muaviye'yle Âl'inden - Yezid'den- yüz çevirmiş olup, açıkça buna bir mazeret de

getirmemektedir." Daha sonra Zehebî, Hakim hakkındaki kendi görüşünü şöyle beyan ediyor:

Hakim'in, Ali'nin düşmanlarından yüz çevirmesi apaçık bellidir; fakat şeyheyn (Ebubekir ve Ömer) konusunda Hakim bu ikisine devamlı saygı duyardı. O, rafizi değil şiiydi. Bütün bunlara rağmen keşke o *Müstedrek* adlı kitabını yazmamış olsaydı! Çünkü bu kitabındaki yersiz algılamaları onun mekam ve mevkisinin aşağı düşmesine sebep oldu!

(b- Şafîî)

Şafîîlerin imamı Muhammed b. İdris-i Şafîî (ö. 204 hk.) de Ehl-i Sünnet okulunda rafizilikle suçlanan mauhaddislerden biridir! Beyhakî, Şafîî'nin şu şiirleri okuduğunu kaydeder:

Dinden çıktın, dediler; dedim asla, ne dinden çıktım ve ne de dinsizliğe inandım.

Şüphesiz ben imamların en üstünü ve hidayet edicilerin en hayırlısını sevmekteyim. "Vasiy"⁶⁶⁴ sevmek dinsizlikse(!) bu durumda ben insanların en dinsiziyim.

Yine demiştir ki:

Âl-i Muhammed'i sevmek rafz ve dinden çıkmak sayılıyorsa herkes bilsin kim ben rafiziyim

Şafîî'nin aşağıdaki sözünden bazen sevgisini onlardan gizlemek zorunda kaldığı anlaşılmaktadır:

Ben devamlı bu sevgiyi senden gizlemekteydim ve adeta soranlara cevap vermekten acızdım.

Ben bu halis sevgiyi, kınayanların ve saçma şeyler söyleyenlerin sözlerinden kurtulmak için devamlı senden gizliyordum.⁶⁶⁵

---

664 - Şafîî'nin divanında, Beyrut basımı, 1403 hk. ve yine Muhammed b. Yahya-i Alevî'nin (ö. 1350 hk.) eseri en-Nesaihu'l - Kafiyye- li men yetevella Muaviye kitabında böyle geçer. Fakat İbn-i Hecer Ehl-i Sünnet-Sevaiku'l - Muhrika adlı eserinde, s. 131'de "Vasi" kelimesi yerine "Veli" yazmıştır. Biz Sevaik kitabındaki bu farkı Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulundaki gizlemelerden saymaktayız.

665 - Heysemî (ö. 974 hk.) yukarıdaki şiirleri Beyhaki'nin sözleriyle birlikte Savaik adlı kitabında, s. 131'de (ikinci baskı, 1375, Mısır,) tafsilatlı bir şekilde kaydetmiştir. Ayrıca "Âl-i Muhammed'i sevmek rafizilikse..." beytiyle son iki beyti

Fakat sonunda bu gizlemenin ona bir faydası olmadı ve diğer bilginler gibi Resulullah'ın (s.a.a) sünneti ve o hazretin ashabının sireti hakkında bildiklerini gizlemediği için rafizilik ve dinden çıkmakla suçlandı.

Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulunda Şafii mezhebine mensup bilginlerin çoğu, diğer mezheplere mensup bilginler gibi "vasiyet" hadisini gizlemedikleri için rafizilik ve dinden çıkmayla suçlanmaktadır.

* * *

Bu bahsimizde, ravi ve ravilerin ta'zif edilmesinden başından onların sapma, dinden çıkma, Şiileşmek ve hadisin itibardan düşmesine sebep olacak şeylerle suçlanmasına kadar inkar çeşitlerini kaydettik. Bu gibi inkarlar, istidlal konusunda mantıklı bir sözü kabul etmek istemeyenler için en kolay yoldur. Diğer taraftan da hakkı ispatlamak için kullanılan en zor yol olduğu unutulmamalıdır; çünkü reddedenin "Bu hadis zayıftır, batıldır- uydurma ve yalandır!!" demesi kolaydır.

Fakat haklı olan taraf onun doğru olduğuna dair peş peşe delil getirerek onu ispatlamak zorundadır. Oysa karşı taraf sadece onu inkar ve reddetmekle yetinmektedir!

Böyle bir davranış gerçekte ravilerin şahsiyetlerini öldürmek ve dolayısıyla da Ehl-i Sünnet ve Hilafet Mektebinin maslahatına aykırı şeyleri nakleden ravileri fiziksel olarak katletmektir!

Şimdi aşağıda, Ehl-i Sünnet okulunda bu sonuncusunun bir örneği olan *Sihah-ı Sitte*'nin sahiplerinden birisinin katledilişini okuyacaksınız.

d- Sihah Yazarlarından Biri Olan Nesaî'nin Katledilişi!

Biz, Nesaî'nin hayatını kaydeden Zehebî ve İbn-i Hallikan'ın kitaplarından, onun nasıl idama mahkum edildiğini⁶⁶⁶ özetle naklediyoruz:

Hafız, imam, Şeyhu'l - İslam Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb-i Nesaî hadis ilminde kendi döneminin en ileri geleniydi. O, hadisleri

---

İbn-i Sebbâğ-i Malikî (ö. 855 hk.) el-Fusul adlı kitabında, el-Künye ve'l Elkab kitabından, Şafii'nin biyografisi bölümünden naklen kaydetmiştir.

666 - Tezkiretu'l - Huffaz, c. 1, , s. 698; Vefayatu'l - A'yan, c. 1, s. 59.

tanıma ve senetlerinin yüceliği açısından son derece sağlam ve eşsiz olan *Sünen* kitabını yazarıdır. Nesaî, Mısır'da ikamet eder, bir gün arayla oruç tutup geceleri ibadetle geçirirdi. O, Mısır valisiyle birlikte savaşa çıktı; oysa hiç bir zaman onunla bir toplantıda ve bir sofranın başında oturmamıştır.

Nesaî hayatının son dönemlerinde Hac ziyareti için hareket etti; o zamandan itibaren Dimaşk'e gitti. Orada Emirülmüminin Ali'nin (a.s) ve Ehlibeyt'in diğer fertlerinin fazilet ve menkıbeleri hakkında *Hasais* kitabını yazdı. O, bu kitabındaki rivayetlerin çoğunu Ahmet b. Hanbel'den almıştır. Bu kitabı yazması sonucu kötü bir şekilde Şam'lıların öfkesine maruz kalmıştır. Nesaî der ki:

"Dimaşk'e gittiğimde orada Hz. Ali'nin (a.s) bir çok düşmanı olduğunu gördüm. Bu nedenle *Hasais* adlı kitabımı yazarak Allah'tan bu kitap vesilesiyle onları hidayet etmesini ümit ettim."

Şam ahali Nesaî'ye, bir kitap da Muaviye'nin faziletlerinde yazmasını önerdiler! Nesaî, "Onun hakkında ne yazayım ki? "Allah'ım, onun karnını doyurma" hadisini mi?!" dedi. Bu öneride bulunan kimse onun bu sözü karşısında söyleyecek bir şey bulamadı.

Tekrar ona müracaat ederek Muaviye'nin faziletlerinde bir şeyler yazmasını istediler. Bu defa da dedi ki: "Onu böyle Ali'yle bir kabul etmeyip Ali'den üstün mü bilmek istiyorsunuz?!" dedi.

Nesaî'nin bu cevabı, ona tekme ve yumrukla saldırıp hayasına vurmaları, sürükleyerek mescidden dışarı çıkarıp baygın bir halde çöle atmaları için yetmişti.

Hafız Ebu Nuaym hakkında, "Nesaî o dayak ve sürüklenme sonucu öldü" der. Darkutni de, "Nesaî Dimaşk'te bir imtihana tabi tutuldu ve hicri 303 yılında orada şehit oldu" der.

Nesaî, Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini yayma yolunda tatsızlıklarla karşılaşan, zulüm gören ve sonunda öldürülen ilk kişi değildir. Resul-i Ekrem'in sahabesi Ebuzer-i Gaffari de Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini gizleme konusunun geriye kalan bölümünde geleceği gibi bu yolda bir çok zahmetlerle karşılaşmıştır.

Bu yolda canını kaybeden bilginlerin sayısı çoktur; onlardan bazılarının hayatını gönümüzün değerli alimlerinden Emîni "*Şuheda-i Fazilet*" adlı kitabında kaydetmiştir.

Böyle bir durumda, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin fazileti hakkında o hazretin nasslarını anlatmaya kim cesaret edebilirdi? Bu

durumda, hilafetin Ehlibeyt'inin hakkı olduğu konusunda Resulullah'ın (s.a.a) nasslarını anlatmaya hiç kimsenin cüret edemeyeceği açıktır!

Acaba İbn-i Kesir, bilginlerden Muaviye'nin faziletleri hakkında bir kitap yazmalarını istediklerinde kolları sıvayarak Muaviye'yi rezil eden rivayetleri dünya ve ahirette onun faziletlerini gösterecek bir şekilde tevil edemez miydi? Böyle bir durumda Resulullah'ın (s.a.a) doğru sünnetini yaymak nasıl mümkündü?

Ehl-i Sünnet ve Hilafet okuluna muhalefet eden veya Resulullah'ın (s.a.a) sünnetiyle ilgili bir kitap yazan ya da bu alanda halifelerin siyasetiyle uyuşmayan bir rivayet söyleyenlerin akıbetinin ne olduğu hususunda yeteri kadar bahsettik. Şimdi halifelerin siyasetine muhalif olan Resulullah'ın (s.a.a) sünneti hakkındaki kitapların başına neler geldiğini inceleyelim.

8- Kitaplarla Kütüphanelerin Yakılışı

Hilafet okulunda gizleme çeşitlerinden biri de, bu okulun, yayılarak insanların eline geçmesini istemediği Resulullah'ın (s.a.a) sünneti, hadis ve siretinin kaydedilmiş olduğu kitapların yakılmasıdır.

Kitapları yakan ilk kişi Ömer b. Hattab'dır; biz ileride İslam'ın teşrii kaynakları hakkında hilafet okulunun görüşleri bölümünde bunu geniş bir şekilde inceleyeceğiz. İbn-i Sa'd *Tabakat*'ında bu alanda şöyle der:

Resulullah'ın hadisleri Ömer'in hilafeti döneminde oldukça çoğaldı. Bu yüzden halife halkı çağırarak onların hepsini kendisine götürmeleri için onlara yemin ettirdi. Halk yazdıklarını getirince onların hepsini yakmalarını emretti."

Zübeyr b. Bukar *Muvaffakiyyat*⁶⁶⁷ adlı kitabında şöyle yazar:

Süleyman b. Abdulmelik kendi veliahtlık döneminde hacc için Mekke'ye giderken yolu Medine'ye düştü. Orada Aban b. Osman'dan kendisi için Resulullah'ın (s.a.a) sireti ve savaşlarıyla ilgili bir kitap yazmasını istedi. Aba, "Bu kitabı ben daha önce güvenilir ravilerin dilinden toplayıp hazırladım" dedi. Bunun üzerine Süleyman on kişinin onun üzerinden yazmasını emretti. Onlar da itaat ederek o kitabı derinin üzerine yazıp Süleyman'a sundular.

---

667 - el-Muvaffakiyyat, s. 332 - 333.

Süleyman kitabı alarak okumaya başladı. Ensar ve onların Akabe'de toplanarak birinci ve ikinci Akabe'de Resulullah'a (s.a.a) biat etmelerine ve Bedir savaşına katılmalarına ulaşınca dayanamayarak Aban'a şöyle dedi:

"Ben Ensar'ın böyle bir iftihara sahip olduğunu bilmiyordum. Ya benim ailem onlara zulmetmişler ya da gerçekten böyle bir şey yoktur!"

Aban, "Ey emir!" dedi, "Bunların mazlum şehit (Osman) hakkında yaptıkları bizim hakkı söylemememize ve onu gizlememize sebep olamaz. Bunlar kitabımızda andığımız gibidir."

Süleyman, "Benim böyle bir kitaptan not almaya ihtiyacım yoktur. Şimdilik dursun da bu konuyu emirulmümininle (babası Abdulmelik'le) konuşayım; onun da buna muhalefet edeceğini sanıyorum" dedi ve sonra da emri üzerine o kitabı ateşe atarak yaktılar!

Süleyman Hac yolculuğundan dönünce babasının yanına giderek Aban'ın kitabıyla ilgili olanları babasına anlattı. Bunun üzerine Abdulmelik dedi ki:

"İçinde bizim fazilet ve iftiharlarımızla ilgili bir şey yazılmayan kitaptan sana ne; halbuki tam aksine o kitapta Şamlıların bilmesini istemediğimiz konular kaydedilmiştir!"

Süleyman, "İşte bu yüzden önce emirulmümininin bu alanda görüşünü almak için o kitabın nüshalarını yakmalarını emrettim" dedi. Abdulmelik oğlunun bu hareketini doğrulayarak teyit etti!

Evet, Müslümanların, kendilerinin çıkar ve siyasetleriyle uyuşmayan şeylerden haberlerinin olmaması için halifelerle onların veliahtları, Resulullah'ın (s.a.a) hadis ve sünnetinin bulunduğu kitapları böyle yakmayı emrediyorlardı. Bu halifeler daha tehlikeli şeyler işleyerek içinde kendi siyasetlerine aykırı olan Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini kapsayan kitap ve yazıların bulunduğu kütüphaneleri de yakıverdiler. Örneğin:

Bağdat'ın İslamî Kütüphanesinin Yakılışı

İbn-i Kesir, hicri 416 yılı olaylarında, Erdişir oğlu Şapur'un hayatında şöyle kaydeder:

O, çok iyilik sever ve pak insandı. Müezzinin sesini duyduğunda hiç bir şey onu namazdan alıkoymazdı.

Şapur, hicri 381 yılında bir evi ilim için vakf etmiş, onda bir çok kitap toplamış ve onu idare etmek için kira yoluyla geliri olan bazı yerleri oraya vakfetmiştir. Bu merkez yetmiş yıl varlığını sürdürdü. Nihayet hicri 450 yılında Selçuklu Tuğrul'un saldırısı sonucu yakıldı. Bu ev Beynessurey'de bir yerdedir.⁶⁶⁸

Yakut-u Hamevi de *Mucemu'l - Buldan* kitabında Beynessureyn hakkında şöyle kaydeder:

Beynessureyn, Bağdat'ın Kerh bölgesindeki büyük bir mahallenin ismidir. Orada vezir Bahauddevle tarafından vakfedilen kitaplar vardır. Dünyanın hiç bir yerinde oradaki kitaplardan daha iyisi bulunmazdı. Oradaki kitapların tamamı büyük hadis ricalleri ve büyük bilginlerin hattıyla yazılmıştı. Bu kütüphane Selçukluların ilk padişahı Tuğrulbey'in Bağdat'a saldırısında yakıldı; bu sebeple Kerh mahallelerinden bir bölümü de ateş aldı!

Yine İbn-i Kesir, Şeyh Ebu Cafer Tusî'nin hayatında ve hicri 460 yılı olaylarında şöyle kaydeder:

O değerli alimin eviyle kütüphanesini 448 yılında yaktılar!⁶⁶⁹

Bunlardan daha fazlası, Mısır'daki Fatimî halifelerinin muteber kütüphanelerinin başına getirildi.

Mukrizî (ö. 848 hk.), Fatimî halifelerinin saraylarındaki hazineleri sayarken Fatimilerin sarayındaki kitap hazineleri hakkında şöyle yazar:

"Onları kütüphaneleri dünyanın harikalarından biriydi. Bütün İslam beldelerinde Kahire'deki Fatimiler'in sarayının kütüphanesi kadar büyük bir kütüphane olmadığı söylenir. Yine, bu kütüphanede bir milyon altı yüz bin cilt kitap olduğu söylenmektedir."

Mukrizî bundan önce şöyle yazmıştır:

Kitapların cildini kölelerle cariyeler bir elbise gibi ayaklarına takıyor, yapraklarını saltanat saraylarından dışarı atılıp mezheplerine

---

668 - el-Bidayet-u ve'n Nihaye, c. 12, s. 19.

669 - el-Bidayet-u ve'n Nihaye, c. 12, s. 97.

aykırı olan doğuluların sözlerini kapsıyor diye yakarak yok ediyorlardı!⁶⁷⁰

Yine bu kütüphanelerdeki kitapların bir bölümü nehirlerle atılmış telef olmuş veya başkalarının ellerine düşerek diğer şehirlere götürülmüştür. Ve ateşin alevlerinden kurtulanları ise rüzgara maruz kalmış toprağa gömülerek kümeler oluşturmuşlardır ki günümüze kadar "kitaplar kümesi" ismiyle tanınmıştır.

Kerh kütüphanesinin temelini Ehlibeyt okulu izleyicilerinden Buveyhoğulları vezirlerinden biri atmıştı. Hilafet Mektebi izleyicilerinden olan Selçuklular başa geçince Bağdat'ın Kerh bölgesindeki Şeyh Tusi'nin kütüphanesini yakmışlar ve Mısır'da Selahattin Eyyubî'nin iş başına geçmesiyle Fatimiler'in kütüphanesindeki kitap hazinelerinin başında bundan kat kat daha büyük bir bela getirmişlerdir!

Allah'ım! Hilafet Mektebinin muhaliflerinin kitap ve kütüphanelerinin yakılmasıyla Resulullah'ın (s.a.a) değerli sünnetinden ne kadarını kaybettik?!

Onların arasında Resulullah'ın (s.a.a), Ehlibeyt'i (a.s) hakkında ve vasiyet konusunda ne kadar sahih hadisler vardı; bütün bunlar bu gizlemeler sonucu yok olup gittiler; Allah daha iyi bilir.

Fakat, Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulunda Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini gizlemelerden en önemlisi, o hazretin sünneti ve ashabının gidişatının tahrif edilışıdır; aşağıdaki bahsimizde bunu inceleyeceğiz.

9- Ashabın Gidişatıyla İlgili Rivayetin Bir Bölümünün Silinip Tahrif Edilişi

Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulunda gizleme çeşitlerinden biri de rivayetin bir bölümünü silip görmezden gelmektir; tıpkı İbn-i Kesir'in kendi *Tarih*'inde İmam Hüseyin'in (a.s) hutbesinin başına getirdikleri gibi. Bu hutbeyi Taberî'yle İbn-i Esir kendi *Tarih*'lerinde şöyle kaydetmişlerdir:

"Ama sonra; benim soyuma bakın ve görün kim olduğumu. Sonra kendinize gelerek beni öldürüp hürmetimi çiğnemek size yakışır mı diye kınayın kendinizi.

---

670 - Hututu'l - Mukrizi, c. 2, s. 254 ve 255.

Acaba ben peygamberinizin kızının oğlu, vasisinin, amcasıoğlunun, Allah'a ilk iman eden ve Resulü'nün Allah tarafından getirdiklerini doğrulayan ilk kimsenin evladı değil miyim?! Acaba şehitler efendisi Hamza benim babamın amcamsı değil midir? Acaba iki kanadıyla cennette uçan Cafer-i Tayyar benim amcam değil midir?!"⁶⁷¹

İbn-i Kesir bu rivayeti kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

"Kendinize gelerek dikkat edin: Benim gibi birini öldürmek sizin yararınıza mıdır? Oysa ben peygamberinizin kızının oğluyum ve yeryüzünde benden başka bir peygamberin kızının oğlu yoktur. Ali benim babamdır. Cafer-i Tayyar benim amcamdır, şehitler efendisi Hamza benim amcasıdır!!"⁶⁷²

İbn-i Kesir, İmam Hüseyin'in (a.s) hutbesinden "vasiyet" meselesini atmıştır; çünkü daha önce dediğimiz gibi bu sözcüğü kaydettiği durumda insanlar hükümet ve imametini Hz. Ali'yle Resulullah'ın (s.a.a) evlatlarının kesin hakkı olduğunu anarlardı. İşte bunun yayılması hakim gücün zararına tamam olacağı için İmam Hüseyin'in (a.s) hutbesini tahrif ederek gizlemiştir!

Bu, benzerini Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini ve siretini silme ve gizleme çeşitlerinin onuncusunda örneklerine değineceğimiz Hilafet Mektebindeki tahrif çeşitlerinden biridir.

10- Sahih Hadislerin Yerine Uydurma Hadislerin Yerleştirilişi

Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulundaki gizleme çeşitlerinden biri sahih rivayetlerin yerine uydurma rivayetleri yaymaktır. Bu konuda bir örneğe dikkat edelim:

Taberî kendi *Tarih*'inde Ebuzer-i Gaffarî hakkında şöyle yazar:

"Bu yıl, yani hicretin otuzuncu yılında Ebuzer-i Gaffari'yle Muaviye arasında çıkan tartışma sonucu Muaviye onu koruma altında Şam'dan Medine'ye gönderdi. Muaviye'nin Ebuzer-i Gaffarî'ye karşı

---

671 - Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c. 2, s. 329; Tarih-i İbn-i Esir, Avrupa basımı, c. 4, s. 52 ve Mısır birinci baskı, c. 4, s. 25.

672 - Tarih-i İbn-i Kesir, c. 7, s. 179.

bu davranışına sebep olan bir çok şeyler söylenmiştir; fakat ben onların çoğunu anlatmaktan hoşlanmıyorum.

Ancak Muaviye'yi savunmaya kalkışanlar bir hikayeyi öne sürmüşlerdir. Sırrî bu hikayeyi yazarak bana göndermiştir. Bu hikayede Şuayb'in Seyf'e şöyle dediği geçer..."

İbn-i Esir de Taberî'yi izleyerek şöyle kaydeder:

Bu yılda vuku bulan olaylardan biri Ebuzer'in meselesi ve Muavi'ye tarafından onun Şam'dan Medine'ye sürülmesidir. Muaviye'nin ona küfretmesine, öldürmeyle tehdit etmesine, havutsuz bir deveye bindirerek Şam'dan Medine'ye ve Medine'den de söylemekten hoşlanmadığım kötü bir şekilde Rebeze'ye sürmesine sebep olan bir çok etkenler yazmışlardır.

Şimdi, Taberî gibi bir bilginin, öyküsünü muteber kitabında, Ebuzer'in rivayeti bölümünde kaydettiği bu Seyf'in kim olduğunu görelim; öyle bir hikaye ki, Muaviye'yi savunanlar, Ebuzer'e karşı davranışından dolayı onu temize çıkarmada bu hikayeye sarılırlar. Yine Seyf'in rivayetlerinin nasıl olduğu ve nasıl bir değer ve itibara sahip olduğunu inceleyelim.

Bir Kaç Satırda Seyf b. Ömer-i Temimi

Seyf, yaklaşık hicri 170 yılında vefat etmiştir. O, Resulullah'ın (s.a.a) döneminden, Beni Saide Sakife'si ve Ebubekir'e biat edilmesi, irtidat savaşları, fetihler ve nihayet Cemel savaşı hakkında öyle rivayetlerde bulunmuştur ki şahsına mahsustur; bu rivayetleri ondan başka hiç kimse söylememiştir.

Rical ilmi bilginleri Seyf b. Ömer hakkında şöyle kaydederler:

"O zayıftır. Hadisi metruktur. Sözlerine itina edilmez. Söz konusu olmayan bir yalancı, hadis uyduran ve zındıklıkla suçlanan bir kişidir."⁶⁷³

Seyf'in Rivayetlerinin Niteliği

Seyf kendi rivayetinde Resulullah'ın (s.a.a) için yüz elli sahabe uydurmuştur. Biz bunlardan doksan üçünü "*Hamsun-e Miete*

---

673 - Seyf hakkındaki bu vasıfları Yahya b. Muin (ö. 233 hk.), Ebu Davud (ö. 275 hk.), Sünen'in yazarı Nesai (ö. 303 hk.), İbn-i Ebi Hatem-i Razi (ö. 327 hk.), İbn-i Habban (ö. 354 hk.) ve Hakim (ö. 405 hk.) gibi bilginler kaydetmişlerdir. Seyf'in hayatı için bkz. Abdullah b. Seba ve Yüze Elli Uydurma Sahabe kitapları.

Sehabiyyun Muhtelekun" (Yüz Elli Uydurma Sahabi) adlı kitabımızın iki cildinde her biri hakkında yaptığımız geniş incelemelerde kaydettik.

Seyf bunlardan yirmi dokuzunu kendi kabilesi olan Temim'den uydurmuş, hayalinde her biri için fetihler, kerametler, şiir ve hadis rivayetleri alanında bir sürü haberler uydurmuştur. Oysa Allah Tealâ ne bu insanları, ne de bunların rivayetlerini yaratmış değil; aksine bunların hepsini Seyf uydurmuştur. Biz, *Abdullah b. Seba* ve *Hamsune Miete Sahabiyyun Muhtelekun*⁶⁷⁴ adlı kitaplarımızda bu ravilerden yetmişten fazlasını inceleyip gücümüz yettiği kadarıyla Seyf'in bu uydurma rivayetlerinin ravilerini aradık ve şu sonuca vardık: Seyf, Muhammed b. Sevad-i Nuveyre dediği ravilerinden birinden yaklaşık 216 rivayet, diğer ravilerinden ise daha az miktarda rivayet etmiştir; öyle ki, bir ravisinden sadece bir rivayet nakletmiştir.

Yine Seyf, Arap'lar için şairler Fars ve Rumlar için komutanlar, Müslüman ve Müslüman olmayan devletlerde topraklar uydurmuş, tarihi olayların yıllarını tahrif etmiş, isimleri İslam tarihinden kaydedilmiş olan seçkin kişilerin isimlerini değiştirmiş ve uydurduğu rivayetlerle Müslümanların arasında bir takım hurafeler yaymıştır.

Seyf irtidat ve fütuhatta hiç bir zaman vuku bulmayan savaşlar uydurmuş, bu savaşlarda feci bir şekilde Müslümanların eliyle öldürülen yüz binlerce ölüden bahsetmiştir; oysa ne bu savaşlar ve ne de böyle vahşice öldürmeler vuku bulmuş.

O uydurduğu şeylerde İslam'ın bir kılıç darbesiyle yayıldığını yaymıştır; biz *Abdullah b. Seba* adlı kitabımızın ikinci cildinin başında bunun temelsiz bir iddia olduğunu ispatladık.

Seyf'in uydurma rivayetleri, Ehl-i Sünnet'te hadis, tarih, edebiyat gibi İslam'ın önemli kaynaklarından yetmişine⁶⁷⁵ girmiş, bu rivayetler Resulullah'ın (s.a.a) döneminden Muaviye'nin zamanına kadar bu kaynaklarda tamamen yayılmıştır. Herkesten daha fazla ve daha önce Seyfe ilgi duyup rivayetlerini kitabında kaydeden kimse İmamul - Muvarrihin Muhammed b. Cerir-i Taberî'dir.⁶⁷⁶ Taberî, Seyf'ten şu tür rivayetler nakletmiştir:

---

674 - Bu kitap dört ciltte Farsça'ya tercüme edilerek yayınlanmıştır. -müt-

675 - Bu kaynaklardan çoğunun isimleri için bkz. Yüz Elli Uydurma Sehabes adlı kitabımız, c. 1, s. 100-105.

676 - Dareyn, Kadisiye, Şuş, Viyeh-i Erdeşir vs. fetihlerinde Seyf'in rivayetleri için bkz. Yüz Elli Uydurma Sehabes adlı kitabımız.

a- İslam ordusunun denizin üzerinde hareket edişi! Dareyh sahillerinden gemiyle bir gece-gündüzde alınabilecek yolu alışı!

İslam ordusu su üzerinde bu mesafeyi, üzerini bir miktar su almış olan kum üstünde hareket ediyormuş gibi katediyordu; öyle ki, denizin suyu develerin tırnaklarını zor kaplıyordu!

b- Kadisiye savaşında inekler, Seyf'in uydurduğu sahabe Asım b. Amr-ı Temimi'yle fasih bir Arapça'yla konuşuyorlardı. Bekir, geçmek istediği nehirlerde Etlal ismindeki atına "Etlal uç!" diye bağırır, Etlal da açık bir dille ona "Bakara suresinin hakkı için uçuyorum!" diye cevap verip nehrin üzerinden uçardı!

c- Kadisiye savaşında cinler, Temim savaşçılarının yiğitlikleri hakkında şiirler okumuşlardır!

d- Şuş şehrinin kapısı, Deccal'ın, duvarına tekme vurarak "İnfetih bizar"⁶⁷⁷ demesiyle hiç kimsenin eli değmeden açıldı!

e- Veyh-i Erdeşir'in Behersir şehrinin fethinde melekler Esved b. Kutbe-i Temimi'nin dilinden Farsça kendisinin de anlamadığı bir söz söyledi; fakat o söz sebebiyle İranlılar kaçtılar!

Bu gibi efsane ve hurafeleri Taberî Seyften almış, kendi *Tarih*'inde kaydetmiş, oradan Taberî'den sonra günümüze kadar yazılan diğer rivayet kaynaklarıyla İslam Tarihlerine geçmiştir; biz bunlardan bir bölümüne değineceğiz.

Seyf'in Hadislerinin *Tarih-i Taberî*'den Diğer Kaynaklara Geçimesinin Sebebi

İbn-i Esir *el-Kamil* adlı kitabının mukaddimesinde şöyle yazar:

Ben bu kitapta, şimdiye kadar bir kitapta toplanmayan şeyleri topladım. İlk önce herkesin güvenerek dayandığı, ihtilaf konularında herkesin kabul ettiği İmam Ebu Cafer Taberî'nin *Tarih-i Kebir*'ine müracaat ettim...

Bu kitaptan sonra diğer meşhur tarih kaynaklarına müracaat ederek inceledim ve *Tarih-i Taberî*'de bulamadıklarımı onlardan alarak kitabıma ekledim... Yalnız Resulullah'ın (s.a.a) ashabı arasında vuku bulan olaylar konusunda Taberî'nin naklettiklerine, daha fazla açıklama yapılan veya başka birinin ismi söylen ya da nakli hiç bir açıdan ashaptan hiç birini kötülemeyen konular dışında bir şey eklemedim. Böylece ben, naklettiklerinin doğruluğuyla tanınan bu

---

677 - İffete aykırı çirkin bir küfürdür -müt-.

gibi muteber tarihlerden ve meşhur kitaplardan başkasından bir şey nakletmedim.⁶⁷⁸

İbn-i Kesir de İrtidad savaşları, fütuhat ve Osman dönemindeki karışık durum hakkında sahabenin rivayetlerinin sonunda şöyle yazar:

Bu İbn-i Cerir Taberî'nin -Allah rahmet etsin- tarih imamlarından kendi kitabında kaydettiklerinin özetidir; onun kaydettikleri arasında Şii ve diğerlerinden heva ve heves ehlinin isnat ettiği temelsiz yalan sözlerle uydurma hadisler görülmemektedir.⁶⁷⁹

İbn-i Haldun da der ki: Bu, sonunda toplumsal bağlılık ve birliğe sebep olan İslam hilafeti, irtidad, fütuhat ve savaşları hakkında sözün sonudur. Ben onların külliyyatını özetle Muhammed b. Cerir-i Taberî'nin *Tarih-i Kebir*'inden naklettim. Taberî'nin kitabı, şimdiye kadar bu alanda gördüğümüz rivayet kaynaklarının en muteberi, sahabe ve tabiinin adillerinden ibaret olan ümmetin ileri gelenleri ve seçkinlerinin eleştiri ve alayına sebebiyet veren şeylerden veya onların şek ve şüphelerinden en uzak kalanıdır.⁶⁸⁰

Sadr-ı İslam'ın Meşhur Bilginlerinin Seyf'in Rivayetlerini Seçmelerinin Nedeni

Taberî, fakir sahabe Ebuzer'le emir Muaviye'nin rivayetinde şöyle yazar:

"Onlardan çoğunu söylemekten hoşlanmıyorum; fakat bu alanda Muaviye'yi savunanlar Seyften bir hikaye..."

İbn-i Esir de kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

"Muaviye, Ebuzer'e küfrederek öldürmeyle tehdit etti; sonunda onu havutsuz bir deveye bindirerek Medine'ye sürdü, oradan da söylenmesi salah olmayan çok dokunucu bir şekilde Rebeze'ye sürüldü!" Daha sonra Seyf'in hikayesini sözde Muaviye'yi savunanların dilinden nakleder!

Sahi, neden bu iki bilgin Muaviye'yle Ebuzer hakkında Seyf'in rivayetinden başkasını kaydetmemişlerdir?!

Bu iki bilgin Seyf'in rivayetinden başkasını nakletmemelerinin sebebi onların sahih olmasına güvenmedikleri için değil, o

---

678 - Tarih-i İbn-i Esir, hicri 1348 yılı Mısır basımı, c. 1, s. 5.

679 - Tarih-i İbn-i Kesir, c. 7, s. 246.

680 - Tarih-i İbn-i Haldun, c. 2, s. 457.

rivayetlerde hakim gücün Ebuzer'e karşı davranışında bir bahane ve kaçış yolu bulamadıkları içindi. Muaviye ile halife Osman'ı savunup mazeret gösterenler nezdinde buldukları tek şey Seyf'in zındık oluşu, onun ravilerinin ise uydurma kişiler oluşuydu.

Demek ki Taberî *Tarih-i Kebir*'ini bu nedenle Seyf'in temelsiz rivayetleriyle süslemiş, İbn-i Esir de bu sebeple Taberî'yi izleyerek Seyf'in rivayetlerini *Tarih-i Taberî*'den almıştır!

İbn-i Kesir de aynı yolu izleyerek hicri 36 yılı olaylarında ve Seyf'in rivayetleriyle kaydettiği Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra Cemel savaşına kadarki olaylar sonunda şöyle diyor:

"Bu, İbn-i Cerir Taberî'nin -Allah ona rahmet etsin- tarih imamlarından kendi kitabında kaydettiklerinin özetidir!"

İbn-i Kesir'in buradaki tarih imamlarından maksadı Taberî'nin rivayetlerini aldığı Zındık Seyf b. Ömer'le onun uydurma ravileridir!

Fakat İbn-i Haldun gibi bir bilgin, *Tarih-i Taberî*'deki halifelere biat rivayetleri, irtidad hikayeleri, fütihat veya Muaviye'ye biat için toplandığı yıl rivayetleri gibi Seyf'in rivayetlerinin seçilmesinin sebebini çok açık bir şekilde ve daha fazla vurguyla şöyle beyan ediyor:

"*Tarih-i Taberî*'de kaydedilen bu rivayetler şimdiye kadar gördüklerimizin en güvenilir, ümmetin ileri gelenlerinin yüce makamına oranla şek, şüphe ve eleştirilerden en uzak olanıdır!"

Buna binaen, *Tarih-i Taberî*'de, Seyf'in rivayetleri, onların rivayet kaynaklarından en önemlisi sayılmaktadır; çünkü bu rivayetler eleştirilerden, halifeler, valiler ve akrabalarını oluşturup ümmetin eleri gelenleri olan sahabe ve tabiin hakkında şek ve şüphe yaratmaktan en uzak olan konulardır.

Ümmetin ileri gelenlerinin kınanmasına neden olan bir rivayetin nakledilmesinin çirkin olduğuna ve ne pahasına olursa olsun, eleştiri konusunun sahabe hakkında geçerli göstermek için bir bahane ve mazeret aranması gerektiğine dair diğer bir delil de Sa'd b. Ebi Vakkas'ın, şarap içen Ebu Muhcen ismindeki birisinden şerî haddi kaldırması ve ordunun komutanı Sa'd'ın bu aykırı işine getirilmesi gereken mazerettir! Dikkat ediniz:

Sa'd'ın, Şarap İçen Ebu Muhcen'den Şerî Haddi Kaldırışı

Ebu Muhcen-i Sekafi, *Usdu'l - Gabe*, *İstiab* ve *İsabe* kitaplarında hayatında geçtiği gibi şarap içmeyi alışkanlık haline getirmesi yüzünden Ömer tarafından yedi defa şerî hadde çarptırılan ve sonunda Medine'den sürülen bir kişidir.

Ebu Muhcen, Kadisiye savaşında Sad b. Ebi Vakkas'ın ordusuna katılmış, şarap içmesi yüzünden Sa'd onu zincirle bağlayarak hapsedmiş, fakat Sa'd'ın karısı onu zindandan çıkarmıştır. Ebu Muhcen de savaş meydanının yolunu tutarak övgüye değer kahramanlıklar göstermiş, bu kahramanlığı yüzünden Sa'd da onu affederek şerî hadd uygulamaktan vazgeçmiş, "Vallahi şarap içtiğin için sana şeri hadd uygulamayacağım" demiştir. Ebu Muhcen ise, "Ben de artık şarap içmeyeceğim" demiştir!

Sa'd, Ebu Muhcen'den şerî haddi böyle kaldırmıştır. Fakat İbn-i Hecer, *İsabe* adlı eserinde Ebu Muhcen'in hayatında, İbn-i Fethun'un (ö. 519 hk.) *İstiab*'ın haşiyesinde basılan sözünü naklettikten sonra şöyle demiştir:

İbn-i Fethun, "Neden Ebu Muhcen'in hikayesinde onun hiç çekinmeden şarap içen laubali bir kişi olduğunu ve... söylemiştir" diye Ebu Ömer'i eleştirmiştir. Daha sonra yazar ki: "İbn-i Fethun, Sa'd b.Ebi Vakkas'ın Ebu Muhcen'den şarap içme haddini kaldırmış olmasını kabul etmeyerek Sa'd hakkında böyle bir zannın mümkün olmadığını söylemektedir." Sonra da "Bunun daha iyi bir tevcihi vardır" demiş, fakat İbn-i Fethun bu iyi tevcihin ne olduğunu belirtmemiştir. Şayet demek istiyordu ki: "Sa'd, içinde olan bir şart yüzünden Ebu Muhcen'e şerî haddi uygulamamıştır; o da Ebu Muhcen'in şarap içmiş olmasının kendisine tespit olmasıydı! Bu da Allah Tealâ'nın Ebu Muhcen'i, halis bir tövbe ederek artık şaraba yaklaşmamaya muvaffak etmesine sebep oldu!"⁶⁸¹

Hilafet Mektebi izleyicileri, sahabe ve tabiinin ileri gelenleri bildikleri halifeler, valiler ve ilk halifelerin akrabalarından Muaviye, Yezid, Mervan b. Hekem ve onların valilerine kadar kavmin ileri gelenlerini eleştiriden kurtarmak için bu şekilde mazeret aramaktalar!

Ve Seyf b. Ömer-i Zındık, sazı hangi tarafından çalacağını iyi bildiği için rivayetlerini asırlar boyunca Hilafet Mektebinin çeşitli tabakalarının isteğine uygun olarak uydurmuştur!

---

681 - İsabe, c. 4, s. 173-175.

O, uydurma rivayetlerini, eleştiriye tabi tutulan halifelerle akrabalarını savunma adına ve böyle aldatıcı ve kalın bir perde ardında İslam'a darbe vurmak, İslam tarihini itibarsızlaştırmak ve İslam inançlarına zararlı hurafeleri sokmaktan ibaret olan hedeflerini herkesten gizleyip halk arasında, "İslam bir kılıç darbesiyle yayılmıştır!" sözünü yayabilmiştir.

Seyf, zındıklık amacına uygun olarak uydurduğu şeyler vasıtasıyla örneklerini nakledeceğimiz bütün hedeflerine ulaşmıştır. Peygamberlik iddiasında bulunan Esved-i Anesi'nin kıssasında ve Allah Tealâ'nın huzurunda İran padişahı Kesra'nın Resulullah'la (s.a.a) konuşmaları hikayesinde İslam inançlarına zararlı olan hurafeleri sokmak buna örnek teşkil etmektedir!

Seyf'in Rivayetlerinde Esved-i Anesi'nin Hikayesi

Taberî, peygamberlik iddiasında bulunan Esved-i Anesi'nin⁶⁸² hikayesinde Seyf'ten bir kaç rivayet nakletmiştir; biz bunların özetle kaydediyoruz:

Esved peygamberlik iddiasında bulunduktan sonra Yemen'i ele geçirdi ve Yemen'in İranlı padişahı Şehr b. Bazan'ı öldürerek karısıyla evlendi. Daha sonra ordusunu komutanlığını Kays b. Abduyağus'a ve Yemen'de oturan İranlıların işlerinin sorumluluğunu da Firuz ve Dazviye'nin üzerine bıraktı.

Resulullah'a (s.a.a), Esved'in bu hareketini duyunca Kays, Firuz ve Dazviye'ye bir mektup yazarak onlara savaş veya hileyle nasıl mümkünse Esved'in işini bitirip onu ortadan kaldırmalarını emretti.

Bu üç kişi hileyle Esved'i öldürmeye karar verdiler. Fakat Esved'in casusları onların komplolarını Esved'e bildirdiler. Esved bunu öğrenince Kays'ı çağırarak ona, "Ey Kays! Meleğin ne dediğini biliyor musun?" dedi. Kays, "Ne diyor?!" diye sordu. Esved, "Melek diyor ki, sen Kays'a güvenerek ağırladın, nihayet senin tarafından yüce makamlara ulaştı, izzet ve yücelikte seninle bir oldu. Fakat o sana ihanet ederek düşmanına yöneldi, onun komutanı olarak saltanatı istedi; şimdi bu hileyi içinde saklamaktadır." O diyor ki: Ey Esved! Ey

---

682 - Anesi, Zeyd b. Kehlan b. Sebe boyundan olan Anes b. Muzhec'e verilen nispettir. Bunların hayatı için bkz. Ensab-u İbn-i Hazm, s. 381. Esved'e Ze'l-hammar veya Zulhimar lakabı takılmıştı.

zavallı! Kays'ın boynunu vur; aksi durumda o seni hükümetten alarak boynunu vuracaktır" dedi!

Kays bin bir yemin ederek, bütün bunlar yalanladı ve şöyle dedi: "Sen bana nefsimden daha yücesin. Benim hakkımda böyle laf etmekten daha ulusun." Esved, "Ey zalim!" dedi, "Sen meleği yalancı mı biliyorsun?! Fakat senin sırrını melekler bana söylediler. Yaptıklarından dolayı pişman olup tövbe ettiğini biliyorum!"

Seyf der ki: Kays, Esved'in yanından ayrılınca Esved'le aralarında geçenleri arkadaşlarına söyledi. Bunun üzerine Esved hakkında düşüncelerinde daha da kararlı oldular. Bu nedenle Esved tekrar Kays'ı çağırarak dedi ki:

"Ey Kays! Ben sana doğru söylemedim mi ve senin bana söylediklerinin hepsi yalan değil miydi?! Melek bana diyor ki: Ey zavallı, Ey zavallı! Eğer Kays'ın elini kesmezsen o senin başını kesecektir!"

Kays dedi ki: "Allah'ın peygamberi olan senin gibi birini öldürmem doğru olamaz. Öyleyse sen nasıl uygun görürsen hakkımda ona karar ver. Ben korkuyla endişe arasındayım. Beni öldürmelerini emret; çünkü bir defa ölmek bir günde defalarca gözlerimle ölümü görmemden daha iyidir!"

Seyf der ki: "Esved, Kays'a acıyarak serbest bıraktı. Sonra yüz deveyle yüz inek getirmelerini emretti. Hayvanları getirdiklerinde bir çizgi çizdi, kendisi de çizginin arkasında durdu ve hayvanların ayaklarını bağlamadan boğazladı. Hayvanların hiç biri o çizginin diğer tarafında geçemediler! Esved onları öylece kendi hallerine bıraktı. Hayvanlar çizginin arkasında çırpınarak öldüler!" Ravi der ki: "O gün kadar öyle ürpertici ve korkunç bir gün görmemiştim!"

Seyf der ki: "Sonunda Kays'la arkadaşları Esved'in karısını da kendi saflarına çekerek geceleyin dördü hep birlikte Esved'i öldürmek için saldırdılar.

Firuz ileri çıktı. Esved'in şeytanı onu uyandırarak Firuz'un orada olduğunu söyledi. Fakat Esved aksi bir tepki göstermedi. Bunun üzerine Esved'in şeytanı, hala horuldayarak Firuz'a bakmakta olan Esved'in sesiyle, "Ey Firuz! Ne istiyorsun benden?" dedi. Fakat Firuz ona fırsat vermeyerek Esved'in boynuna bir darbeye indirerek onu öldürdü. O sırada Firuz'un arkadaşları Esved'in başını bedeninden ayırmak için odaya girdiler. Fakat Esved'in şeytanı onu hareket ettirmeye başladı. Onu öyle hareket ettiriyordu ki başını kesmek

mümkün değildi. Bu yüzden ikisi Esved'in sırtına oturdular, Esved'in eşi onun saçlarından tuttu. Dördüncü kişi de bıçakla başını bedeninden ayırdı. O sırada Esved'in şeytanı onun diliyle anlaşılmaz bir söyledi ve Esved o güne kadar duyduğum ineklerin sesinden çok daha yüksek bir nara attı!

Esved'in narasıyla nöbetçiler başlarını odaya daldırarak "Bu ses neydi?!" diye sordular. Esved'in karısı, "Bir şey değil, peygambere vahiy nazil oldu!" dedi.

Seyf b. Ömer'in bu efsanesini Taberî ve Zehebî kendi *Tarih*'lerinde genişçe nakletmişlerdir. İbn-i Esir ve İbn-i Kesir bunu aynen, İbn-i Haldun ise özetle Taberî'den alarak kendi *Tarih*'lerinde nakletmişlerdi.

Esved-i Anesi'nin Rivayetinin İncelemesi

a- Bu Rivayetin Ravileri

Bu rivayeti Seyf b. Ömer on bir rivayette, dört uydurma raviden şu şekilde nakletmiştir: Sehl b. Yusuf-i Hazrecî-i Selmi, Ubeyd b. Sahr-i Hazreci-i Selmî, Mustenyir b. Yezid-i Neh'i, Urvet b. Gazyet-i Duseyni.

Zındık Seyf bunları kendi hayalinde yaratmış; fakat Allah Tealâ şimdiye kadar bu isimde raviler yaratmamıştır!

b- Rivayetin Metni

Seyfin Anesi hakkındaki uydurma rivayetini sahih olan diğer rivayetlerle mukayese edip bu rivayetin ve ravilerinin uydurma olduğunu *Abdullah b. Seba* adlı kitabımızın ikinci cildinde ispatladık.

Seyfin Rivayetlerinde Kesra ve Peygamberin Allah Nezindeki Üçlü Oturumları

Seyf, İran padişahı Yezdgerd'in Celula'da yenilgiye uğramasından sonra Horasan'a kaçış hikayesinde şöyle yazar: İran padişahı Yezdgerd, ordusunun Celula'da yenilgiye uğrayınca Rey'e kaçtı. Bu kaçışta İran padişahı devamlı bir devenin üzerindeki tahtirevanındaydı, orada uyuyor ve dışarı çıkmıyordu. Kaçanlar hiç durmadan öylece kaçışlarına devam ediyorlardı. Nihayet yolları

üzerinde bir gölcüğün yanından geçmek zorunda kaldılar. Padişah tahtırevanda uyumuştı. Durumu bilmesi ve develer gölcükten geçerken korkmaması için köleler onu uyandırmak zorundaydılar.

Sersem bir halde uyanan padişah kendisini uyandırdıkları için köleleri azarlayarak dedi ki: "Beni kendi halime bırakacak olsaydınız bu ümmetin ne kadar dayanabileceğini bilecektim! Çünkü Muhammed'le birlikte Tanrıyla özel bir toplantımız vardı. Toplantıda Tanrı Muhammed'e, "Ümmetinin hükümetinin devamını yüz yıl kıldım", dedi. Muhammed ise, "Daha fazla kıl", dedi! Tanrı, "Olsun yüz yirmi yıl kıldım!" Bunun üzerine Muhammed , "Kendin bilirsin", dedi! Tam bu sırada siz beni uyandırdınız ve bu ümmetin hükümetinin ne zamana kadar devam edeceğini bilmeme engel oldunuz!"

Bu Üçlü Oturumun Rivayetinin İncelemesi

a- Rivayetin Ravileri

Seyf, Kesra ve Muhammed'in tanrı nezdindeki üçlü oturumu efsanesini kendi uydurma ravilerinden şöyle nakleder:

1- Muhammed. Seyfin, Muhammed b. Abdullah b. Sevad-i Nuveyre diye tanıtmıştır.

2- Muhleb b. Akebe-i Esedi diye bilinen Muhleb.

3- Amr. Seyf, "Amr" adında iki ravi uydurmuştur. Biri, Amr b. Nufeyl ve diğeri ise Amr b. Reyhan'dır. Biz *Yüz Elli Uydurma Sahabe* ve *Abdullah b. Seba* adlı kitaplarımızın birinci cildinde bu ravilerin hepsinin uydurma olduklarını ispatladık.

Rivayetin Metninin İncelemesi

Bu rivayetin metnini *Yüz Elli Uydurma Sahabe* adlı kitabımızın birinci cildinde inceleyerek bunun temelsiz olduğunu ispatladık. Dolayısıyla burada aynı şeyleri tekrarlamaya gerek görmüyoruz. Fakat zındık Seyfin bu iki rivayeti hangi amaç ve hedefle uydurduğunu inceleyelim.

Nübüvvet iddiasında bulunan Esved arada bir Kays'ı çağırıyor ve ona, "Melek bana şöyle ve böyle dedi" diyordu. Haber getiren bu melek ise onun şeytanıydı. Esved apaçık bir mucize göstererek yere bir çizgi çizip yüz baş deveyle ineği o çizginin arkasında tutup ayaklarını bağlamadan hepsinin başını kesince onlar yerlerinden

kımıldamayarak o çizginin diğer tarafına geçmediler, çizginin arkasında çırpınarak öldüler. Ravi de Esved'in bu işini çok büyük bilmiştir.

Seyf, ikinci rivayette ise Kesra'nın rüya aleminde Resulullah'la birlikte Tanrının huzurunda oturup üçlü bir oturum yaptıklarını gördüğünü söyler!

Birinci efsanenin sonucu şudur: Resulullah da peygamberlik iddiasında bulunmuştur; meleği gayptan ona haber getirmiş ve bir takım mucizeler de göstermiştir!

İkinci efsanede, bu zındık, tepeden tırnağa yalan ve alay dolu böyle bir rivayeti naklederek Allah ve Resulü'nün, ortak düşmanları olan İran padişahı Yezdgerd'le üçlü bir oturum yaptıklarını söylemekle Allah, Resulü ve Müslümanlarla alay etmiyor mu?

Ve sonunda Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulunu ileri gelenleriyle tarihçileri Seyf'in hurafe efsanelerini naklederek İslam'ın tarih kitaplarını bunlarla doldurmuşlardır; öyle ki, bu efsaneler İslam'ın muteber kaynaklarından biri sayılmışlardır! Yine İslam tarihi kitaplarında Seyf'in, "İslam kılıçla, zor ve baskı uygulamakla yayılmıştır, başka bir şeyle değil!" sözünü yaymışlardır!

Evet, Seyf, irtidat ve fütihat savaşları hakkında uydurduğu rivayetlerde İslam'ın kılıç ve kan ile ilerlediğini yaymıştır!

Tıpkı şu rivayetler gibi:

İrtidat Savaşları Rivayetlerinde Seyf'in Yalan ve Düzmeleri

Seyf, Ridde savaşlarında uydurduğu korkunç sahneleri bir takım kısa rivayetlerle nakletmiş, Taberî de onların hepsini muteber kitabında Ridde (irtidat) haberlerinin başında nakletmiştir:

Seyf şöyle diyor:

"Küfr, İslam topraklarını almış, fitne ve kargaşa ateşinin alevleri her tarafta yükselmiş, Kureyş ve Sakif kabileleri dışında bütün Araplar mürtet olarak İslam'dan çıkmışlardı!

Seyf daha sonra Gatfan kabilesinin mürtet oluşunu ve Hevazan'ın Ebubekir'in temsilcisine zekat ve sadakaları vermekten çekinmesini, Tey ve Esed kabilelerinin halifeye baş kaldırıp Talihe'nin etrafından

toplanmalarını ve Selimoğulları kabilesinin başlarının mürtet oluşlarını söz konusu ederek şöyle diyor:

İnsanlar her tarafta böylece İslam'dan çıkıp mürtet oldular. Bunun üzerine, insanların veya kabile başlarının İslam'dan çıkıp yeminlerini bozduklarına dair her taraftan Resulullah'ın (s.a.a) valilerinin mektupları Medine'ye aktı...

Bu rivayeti İbn-i Esir'le İbn-i Haldun kendi *Tarih*'lerinde böyle nakletmişlerdir; fakat İbn-i Kesir bu rivayetin anlamını naklederek *Tarih*'inde şöyle yazıyor:

Resulullah'ın (s.a.a) vefatıyla, Mescideyn -Mekke'yle Medine-sakinleri dışında Arap İslam'a sırt çevirerek mürtet oldu!⁶⁸³

Zındık Seyf b. Ömer, bu uydurma olayları naklettikten sonra bu mürtetlerin korkutma, tehdit, kılıç zoru, güç ve baskı uygulamayla İslam'a dönüşlerini kendi istediği gibi rivayetlerinde canlandırmıştır. Biz bunların arasından örnek olarak Ridde savaşlarında Ahabis savaşı(!) diye adlandırdığı şeyi naklediyoruz.

Akk ve Eş'arun Kabilelerinin İrtidadı ve Seyf'in Rivayetinde Resulullah'ın (s.a.a) Üvey Oğlu Tahir'in Haberi

Seyf, Ahabis rivayetinde Akk kabilesi hakkında şöyle diyor:

Deniz kıyısındaki Akk ve Eş'areyn kabileleri, Resulullah'ın (s.a.a) vefat ettiğini haber alınca Tehame'de baş kaldıran ilk kabilelerden idiler.

Tahir b. Ebu Hale bu olayı Ebubekir'e rapo ettikten sonra kendisi Mesruk-i Akki ile birlikte onların üzerine giderek onlarla savaştı. Allah Tealâ da onları kafirlere galip etti. Yollarda onların cesetlerinden tepeler oluştu ve onların bu savaşı büyük bir zafer sayıldı!

Fakat Ebubekir, Tahir'in zafer haberini almadan şöyle cevap yazdı:

"Mektubun ve fitnecilerin üzerine hareket ettiğine, A'lab'da Ahabise karşı Mesruk'la kabilesinden yardım istediğine dair raporun elimize ulaştı ve buna rıza gösterildi. Şimdi aceleyle hareket et ve fitnecileri kötü bir şekilde yatıştır, onların huzur ve rahatlıklarını kaçır ve emrim gelinceye kadar A'lab'da bekle."

---

683 - el-Bidayet'u - ve'n Nihaye, c. 6, s. 312.

O zamandan günümüze kadar fitnecilere Ahabis (habisler) dendi; hatta onların toplandıkları yer ve oraya giden yol dahi "habislerin yolu" diye adlandırıldı! Tahir b. Ebu Hale bu hususta şu şiiri okumuştur:

Fe vallahi lev la Allah, la şey'e ğayreh

...

...

Seyf şöyle diyor: Tahir, Mesruk'la birlikte Ahabis'in yolu üzerinde ordu kurarak Ebubekir'in emrinin gelmesini bekledi.

Seyf, Akk ve Eş'arun kabilelerinin irtidat rivayetini hayalinde yarattığı Tahir b. Ebi Hale ismindeki birsinin komutanlığı çevresinde uydurmuştur. Şimdi Seyf'in, Tahir ismindeki bu adamı nasıl birisi tasavvur ettiğini görelim!

Seyf'in Sözlerinde Tahir b. Ebu Hale

Seyf b. Ömer, hayal gücünde Tahir'in babasını Ebu Hale-i Temimi ve annesini ise Ümmü-l Müminin Hatice-i Kübra olarak canlandırmıştır. Onun, Resulullah'ın (s.a.a) eli altında yetişen, valilerinden biri olduğunu uydurmuş, Ebubekir'in hilafeti döneminde Akk ve Eş'arun kabilelerinin mürtetlerinin katliam edilmesini onun işlerinden saymıştır.

Hilafet Mektebi bilginleri Seyf'in bu rivayetlerine dayanarak Tahir b. Ebu Hale'nin hayatını anlatmış, *İstiab*, *Mucemu's - Sehabe*, *Usdu'l - Gabe*, *Tecrid*, *Esmu's - Sehabe*, *İsabe* kitaplarında ve Resulullah'ın (s.a.a) ashabını tanıtan diğer kaynaklarda onu Resulullah'ın (s.a.a) ashabının safında saymış, *Mu'cemu's - Şuera* ve *Seyru'n - Nubela* kitaplarında hayatını anlatırken okuduğu şiirleri kaydetmişlerdir!

Seyf'in uydurma sahabisi, Tahir b. Ebu Hale'nin rivayetleri Taberî, İbn-i Esir, İbn-i Kesir, İbn-i Haldun ve Mirhand tarihlerinde kaydedilmiş, Seydi Şerefuddin de bu kitaplarda ona güven gözüyle bakarak *Fusulu'l - Muhimme* adlı eserinde Tahir b. Ebu Hale'yi Emirülmüminin Ali'nin (a.s) ashap ve şiilerinden biri olarak kaydetmiştir.

Yine Seyf'in rivayetlerine güvenerek, Hamevi ve Abdul Mümin gibi coğrafyacılar *Mu'cemu'l - Buldan* ve *Mirsadu'l - İtla* adlı kitaplarında yer küresindeki mekanlar arasında Seyf'in uydurduğu A'lab ve Ahabis gibi yerlerin hususiyatlarını beyan etmişlerdir!

Tahir b. Ebu Hale'nin Rivayetine Bir Eleştiri

Seyf b. Ömer, Tahir b. Ebu Hale'nin haberini naklettiği beş rivayetin senetlerinde Seyf'in uydurduğu beş ravinin isimleri göze çarpmaktadır; bu raviler şunlardır: Sehl babası Yusuf-i Selmi'den, Abdullah b. Sahr-i Luzan, Cerir b. Yezid-i Cu'fî, Ebu Amr ve Talha'nın kölesi.

Akk ve Eş'areyn kabilelerinin irtidat meselesi gerçekte yalan ve temelsiz bir şey olup asla böyle bir şey vuku bulmamış, Allah Tealâ A'lab ve Ahabis diye yerler yaratmamış, yeryüzünde bu isimlerde bir yer hiç bir zaman olmamış, günümüzde de yoktur! Yine Resulullah'ın (s.a.a) terbiyesinde yetişen, annesi Hz. Hatice, babası Ebu Hale ve kendi ismi de Tahir olan şii bir sahabiyyi Allah Tealâ hiç bir zaman yaratmamıştır!

Nihayet, Seyf b. Ömer'in anlattığı Akk ve Eş'areyn kabilelerinin mürtetleriyle korkunç bir savaş asla vuku bulmamış ve dediğimiz gibi Seyf'in, kendilerinden Tahir'in rivayetlerini Akk ve Eş'arun'un irtidadını ve Ahabis'i naklettiği ravileri Allah Tealâ yaratmamıştır!

Seyf, bu kabilelerin mürtet oluşlarını ve onlarla savaşıldığını, A'lab ve Ahabis topraklarını, Tahir'in şiirlerini, Ebubekir'in mektubunu, sahabi Tahir b. Ebu Hale'yi ve onun rivayetinin ravilerini hepsini kendisi uydurmuş ve bunların arasında istediği hedefe ulaşarak "Resulullah'tan sonra Kureyş ve Sakif'ten başka bütün insanlar İslam dininden çıkarak mürtet olmuş ve Müslümanlar onların hepsini katliam etmişlerdir!" demiştir. Biz bütün bu rivayetlerle ravilerini Seyf'in, Tahir b. Ebu Hale diye adlandırdığı hayali kişinin hayatında inceledik.

Bu, Seyf'in irtidad savaşları adında uydurduğu efsanelerden sadece biridir. Seyf, hayal aleminde Resulullah'ın vefatından sonra İslam için bir takım savaşlar uydurarak onlara irtidad savaşları ismini vermiş, bu savaşlardaki olayları kaydetmiştir; Teyy ve Ümm-ü Zeml'in İrtidadı, Umman ve Mehre ahalisinin irtidadı, Yemen'in birinci ve ikinci irtidat savaşları gibi.

Seyf, bu kabilelerin irtidadı, şehirler ve savaşları hikayesini ve yine Ebubekir'in hilafeti döneminde vuku bulduğunu tasavvur ettiği diğer irtidad savaşlarını kendi yanından uydurmuştur ve bunlar bir yalandan başka bir şey değildir.

O, bu savaşlarda ölenlerin sayısını göstermede ve bu savaşlardaki ürpertici rivayetlerde yalan ve iftira yolunu izlemiş ve tasarladığı çirkin hedefiyle kendi zannınca İslam ve İslam tarihinin parlak çehresini lekelerdirmek istemiştir. O, fütuhat rivayetlerinin naklinde de aynı metodu izlemiş, hiç bir zaman vuku bulmayan savaşları açıklamış ve İslam ordusunun asla yapmadığı vahşice katliamlardan bahsetmiştir. Aşağıdaki hikaye onun uydurduğu bu savaşların bir örneğidir:

Seyfin Rivayetlerinde Elyes'in Fethi ve Emğışya'nın Viran Edilişi

Taberî, Elyes ve Emğışya'nın fethi rivayetinde, Irak'ın diğeri şehirlerinin fethinde Seyf'ten şöyle nakleder:

Aralarında amansız bir savaş başladı. Müşriklerin Behmen Cazuye'nin yardımlarına gelmesini beklemeleri onları direnmeye ve her türlü zahmet ve ıstıraba katlanmaya zorluyordu. Müslümanları da Allah'ın ilmindeki fetih ve zafere ulaşmak duygusu sabır ve direnmeye sevk ediyordu. O sırada Halid ellerini açarak şöyle dua etti:

"Allah'ım! Bizi bunlara galip edecek olursan onlardan esir ettiklerimizin kanlarıyla bir nehir oluşturmдықça hiç birisini bırakmayacağımıza dair seninle ahitleşiyorum!"

Nihayet Allah Tealâ Müslümanları müşriklere galip ederek onlara fetih ve zafer verdi. Bunun üzerine Halid'in emriyle münadisi şöyle bağırdı: Esir, yalnız esir alın ve direnmedikçe düşmanı öldürmekten sakının!

Halid'in bu emrine binaen atlıları dört bir yandan grup grup esirler getiriyorlardı. Halid de adağını yerine getirmek için bir gruba daha önce önünü tuttıkları bir nehirde esirlerin başlarını vurmalarını emretti!

Müşriklerin boynunun vurulması bir gece gündüz devam etti. Halid'in askerleri o günün yarını ve daha ertesi günü Beyennehrey'e kadar kaçan müşrikleri takip ettiler. Elyes etrafında da bir bu kadar mesafede aramaya koyularak kaçan düşmanları esir edip getirerek boyunlarını vuruyorlardı. Fakat kan nehri akılmıyordu. Nihayet Ka'kaa ve diğeri dediler ki:

Yeryüzündeki bütün insanların boynunu vursan bile onların kanı nehirde akmaz. Çünkü kanın hareket etmesini ve yerin de onu içine

çekmesini önlemelerinden bu yana fazlasıyla akmaz. O halde sen ahdini yerine getirmek istiyorsan kan nehrinin akması için, dökülen kanların üzerine su akıtmalarını emret.

Halid bunun üzerine su yolunu açmalarını emretti. Nehrin önü açılınca akan sular kan nehrini oluşturdular ve o zamandan günümüze kadar orası "Kan nehri" diye meşhurdur!

Bundan önce de Beşir b. Hasasiye Halid'e şöyle demişti:

Bize, yeryüzünün, Adem'in oğlunun kanını ilk olarak içine çektiği zamandan itibaren, kanı içine çekmesinin ve kanın da pıhtılaşma miktarı dışında akmasının yasaklandığını söylemişlerdir.

Seyf daha sonra diyor ki: O nehrin üzerinde nehir suyuyla çalışan bir kaç değirmen vardı. Bu değirmenler üç gün üç gece kan nehriyle çalışarak Halid'in on sekiz binlik ordusunun yiyeceğini temin etti!

Seyf, Emğişilerin şehrinin viran edilişi rivayetinde der ki: Halid, Elyes'le savaştan sonra Emğişilere doğru hareket etti. O şehrin ahalisi Halid'le ordusu gelmeden önce şehir ve diyarlarını terk ederek diğer şehirlere gitmişlerdi. Halid, vardığında bayındırlık açısından Hire gibi olan ve Elyes şehrinin ili konumunda olan Emğişya'ye varınca orayı tahrip ederek ortadan kaldırmalarını emretti! Emğişya şehrinin başına eşi görülmemiş bir bela getirdiler.

Seyf bu geniş rivayeti ve ravilerini kendi yanından uydurmuştur; bunların hiç biri kesinlikle vuku bulmamıştır.

Şimdi Seyf'in uydurduğu bu iki rivayetten hangi hedefi güttüğünü anlamak için biraz bu rivayetlerin üzerinde duralım.

Seyf'in, Elyes ve Emğişa Rivayetlerini Uydurmaktan Hedefi

Seyf, Elyes savaşı hikayesinde der ki: Halid'in, Elyes nehrini oranın ahalisinin kanıyla akıtmayı ahdedti; bu nedenle zafere ulaştıktan sonra nehrin yönünü değiştirdi. Halid'in Savaşçıları iki gece gündüzlük yola kadar kaçan İranlıları ve Elyes etrafındaki göçebeleri yakalayarak getiriyorlardı ve Halid bir grubu nehrin ortasında onların başlarını vurarak kanlarını akıtmakla görevlendirmişti!

Bu esirlerin başlarının vurulması bir gece gündüz devam etti. Fakat dökülen kanlar pıhtılaşarak kuruyor, kan nehri akıyordu. Nihayet Seyf'in uydurarak ashaptan saydığı Kakaa ismindeki birisiyle diğerleri Halid'e diyorlar ki: Sen yeryüzündeki bütün insanların başını

vursan da kanları yerde akmaz. Ahdini yerine getirmek için dökülen bu kanların üzerine su dök!

Halid de nehrin önündeki setti kaldırarak o kanların üzerine su akıtmalarını emretti. Su akınca kan nehri meydana geldi ve o günden itibaren orası "kan nehri" diye meşhur oldu. Halid daha sonra Hire gibi büyük bir şehir olan Emğışya şehrine saldırarak orayı yerle bir etmelerini ve ortadan kaldırmalarını emretti.

Seyfin, bir şehir diye uydurduğu Emğışya ve ona bağlı olan diğer kazaların hikayesi ve daha sonra bunların yerle bir edilmesinin emredilişi, yine esir aldıkları insanları öldürmeleri meselesi tarihte eşine rastlanabilir şeylerdendir -Hulagu, Cengiz ve benzeri canilerin yaptıklarını gibi-. Fakat Seyfin Halid'e nispet verdiği, esirlerin kanını dökerek nehir oluşturulması ve onun kan nehri diye adlandırılması tarihte eşine rastlanmayan bir şeydir!

Seyf, bütün bu rivayetleri kendi yanından uydurmuş, Sena, Muzar, Mukirr, Fem-i Fırat-ı Badkılı ve Masih savaşı gibi savaşları hayal aleminde canlandırmış, bu savaşlarda kafirleri Müslümanların kılıcından geçirmiş, kafirlerin ölülerinden, kokusu etrafı saran başı kesilmiş koyunlar gibi tepeler meydana getirmiştir. Yüz bin Rum askerini Müslümanların kılıcından geçirdiği Sena, Zümeyl ve Feraz savaşları gibi!

Seyf bu rivayetlerle benzerlerini kendi yanından uydurmuştur; bunlardan hatta bir teki bile doğru değildir. Fakat buna rağmen bu hikayeler Taberî tarihi, İbn-i Esir, İbn-i Kesir, İbn-i Haldun ve diğerlerinin kitaplarında işlenmiştir!

Bu hayalî savaşların rivayetleriyle senetlerini *Abdullah b. Seba* kitabının "Seyfin sözlerinde İslam'ın kılıç darbesi ve kanla yayılışı" bölümünde inceledik.

Efsane ve yalanlara bulaşmış olan böyle bir tarihe rağmen düşmanların "İslam kılıç darbesiyle yayılmıştır" demeye hakkı yok mudur?!

Acaba bütün bunlara rağmen, Seyfin, İslam'a böyle bir tarih uydurmakla İslam'ın yüce şahsiye ve makamını lekelemekten başka hedefi olmadığında şüphe edilebilir mi?!

Seyfin bütün bu uydurma ve yalanlardan tek hedefi bilginlerin kendisini suçladıkları zındıklık değildiyse peki neydi?!

Ve nihayet, acaba Seyfin bütün bu yalan ve iftiralarını İmamu'l - Muvvarihin Taberî, Ehl-i Sünnet'in İbn-i Esir gibi bilginini, İbn-i Kesir

gibi konuşkanı, İbn-i Haldun gibi filozof ve düşünürü veya bunlara benzer İbn-i Abdulberr, İbn-i Asakir, Zehebî ve İbn-i Hecer gibi onlarca bilgin bilmiyorlar mıydı?! Yani o kadar bilgi ve iddia sahibi bu bilginler bütün bunların yalan ve iftira olduğunu bilmiyorlar mıydı?!

Hayır, asla böyle değildi; çünkü Seyfî yalancılık ve zındıklıkla suçlayanlar bunlardı. Nitekim, Taberî, İbn-i Esir ve İbn-i Haldun kendi tarihlerinde Zatu's - Selasil savaşında hiç çekinmeden "Bu alanda Seyf'in sözleri tarihçilerin kaydettikleriyle çelişmektedir!" diye yazmışlardır!

Böyle bir itirafa rağmen, Hilafet Mektebinin ileri gelenlerinin, Seyf'in yalanlarını ve zındıklığını bildikleri halde onun sözlerine güvenerek yazılarını diğerlerinin rivayetlerine tercih etmelerine sebep olan etken nedir?! Bunun tek nedeni şudur: Seyf uydurma ve yalanlarını sahabenin teşkil ettiği hakim güç hakkında yaydığı bir takım fazilet ve menkıbelerle süslemiş, Ehl-i Sünnet bilginleri de tüm varlıklarıyla Seyf'in bütün rivayetlerinin yalan olduğunu bildikleri halde onları yaymak için var güçlerini harcamışlardır!

Mesela Irak'ın fethinde Seyf'in uydurma ve yalanlarını Halid b. Velid'in faziletleri sloganı altında getirdiğini ve halife Ebubekir'in dilinden, Elyes savaşı, Emğışya'nın dağılması ve Irak savaşlarından sonra Halid'in methinde şöyle dediğini uydurduğunu görmekteyiz:

"Ey Kureyişliler! Bilin ki, sizin kabilenizden aslan biri yırtıcı bir aslana saldırarak onu paramparça edip bereketli eczasını ele geçirdi. Gerçekten kadınlar Halid gibi erkekleri doğurmaktan acizdirler!"

Nitekim Seyf İrtidad savaşlarındaki uydurmalarını da Ebubekir'in menkıbe ve faziletleri adı altında yaymıştır. Yine Ömer'in hilafeti döneminde, halife Osman döneminin fitnelerinde ve Emirülmüminin Hz. Ali'nin (a.s) hilafeti döneminde Şam ve İran fütuhâtındaki uydurma rivayetlerinde de aynı metodu kullanmıştır. Seyf, bütün bunları hakim gücün eleştirilip kınandığı konularda onların faziletleri ve onları savunma adı altında gizlemiş, süslemiş, bu yüzden tepeden tırnağa yalan ve uydurma olan rivayetleri dillere düşmüş, sahih ve doğru rivayetler ise unutulmuş, dikkate alınmamıştır! Gerçekte Seyf'in uydurma rivayetleri ve yalanları sahabe için bir fazilet ve menkıbe olmadığı gibi onları kötülemeyi de içermektedir. Mesela, ellerinden silahları alınmış on binlerce insanı, sadece kanlarından nehri akıtacağına dair etmiş olduğu yemini yerine getirmek için nehirde

boyunlarını vurmak Halid b. Velid için bir fazilet olamayacağı gibi, tam aksine onun insanlık makamından düştüğünü gösterdiği Ehl-i Sünnet bilginlerinin gözünden nasıl kaçmıştır?! Bu ancak Halid'in hayatını, "Yaşam nurun zindanıdır; dolayısıyla nurun zindandan kurtulması için onu ortadan kaldırmaya çalışılmalıdır!" diyen zındıkların bakış açısınca incelersek onun için bir fazilet sayılabilir!⁶⁸⁴

Her durumda konu ne olursa olsun fark etmez; çünkü Seyf'in bu değersiz sözü dillere düşerek yayıldı. Elbette Seyf bunları kavmin ileri gelenlerine faziletler zikretmekle süsledi. Hakim gücün fazilet ve menkıbelerini yayıp onları savunmada doymak bilmez bir iştaha sahip olan Ehl-i Sünnet bilginleri de onlar için gerçekte fazilet ve değer olmadığı halde görünüşte bir fazilet sayılabilecek her şeyi yaymak zorunda kaldılar!

Bütün bunlardan daha acı olan şudur: Seyf, görünüşte fazilet olan, fakat gerçekte sahabe ve hakim gücü kötüleyen bu gibi rivayetleri uydurmakla yetinmeyip, sadece bu yolla İslam'ı tahrip etmekle kalmamış, aynı zamanda Resulullah (s.a.a) için Allah Tealâ'nın yaratmadığı sahabeler yaratmış, fütuhatta onlar için istediği kadar kerametler uydurmuş, dillerine harika şiirler ve güzel kahramanlıklar bırakmış, menkıbe ve metihlerinde istediği kadar konuşmuştur! Çünkü o insanların, hakim gücün iftihar ve menkıbeleriyle ilgili şeyleri hiç şüphe etmeksizin kabul edip iki elli alacaklarını biliyordu!

Seyf bu inançtan destek alarak İslam'ın kökünü kurutmak için istediği kadar yalanlar düzmüş, rivayet ve raviler uydurmuş ve böylece sözlerinin taraftarlarının bu sade inançlarıyla alay etmiştir.

Ehl-i Sünnet ve Hilafet bilginleri de Seyf'i ümitsizliğe düşürmemiş, on üç asır boyunca yorulmak bilmez bir çabayla onun yalan ve uydurmalarını yaymış, her yerde dillere düşürmüşler.

Buraya kadar Seyf'in İslam'a darbe vurmak için uydurduğu, sahabe ve tabiinin veya hakim gücün fazilet ve menkıbeleriyle süslediği uydurma ve yalanlarından bazı örneklerle değildik. Şimdi Seyf'in, vasiyet konusunda Hilafet Mektebinin sorununu halletme amacıyla söylediği yalan ve uydurmalarından diğer örnekleri inceleyelim.

---

684 - Bkz. Yüz Elli Uydurma Sahabe kitabının giriş bölümünde zındık ve zındıklar bahsi, c. 1, s. 39 - 56.

Ali'nin (a.s) "Vasi" Diye Meşhur Oluşu Hilafet Mektebi'nin Sorunu

Geçen konularda, Ümmü-l Müminin Aişe'nin döneminden İbn-i Kesir'in dönemine kadar yedi yüz yıl boyunca iki mektep arasında "nass" ve "vasiye" konusunda nasıl tartışmalar geçtiğini gördük. Çünkü "vasilik"le ilgili nassın oluşu, Resulullah'ın (s.a.a) diğer nasslardaki maksadını açıklamaktadır. O hazret bu nasslarda hükümet konusunda Ehlibeyt'ine (a.s) ait olan hakkı açıkça Hz. Ali'den (a.s) İmam Mehdi'ye (a.s) kadar açıkça ifade etmiştir; Gadir-i Hum hadisi ve Ali'nin Resulullah'tan (s.a.a) sonra o hazretin mirasçısı ve halifesi olduğunu bildiren hadis vb. gibi. Hilafet Mektebi bütün bu nassları Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin (a.s) hükümet ve hilafetine değil, tam aksine faziletine, makam ve mevkilerinin yüceliğine tevvil etmiştir!

Mesela diğer ilahi dinlerin izleyicileri Allah'ın son peygamberinin vasisinden bahsettiklerinde tek maksatları o hazretin veliahdı ve kendisinden sonraki halifesiydi. Veya Emirülmüminin Ali'nin (a.s) taraftarları, kendi konuşma ve şiirlerinde "vasilik"ten bahsettiklerinde onu, hilafet ve Müslümanlara hükümet etmenin Hz. Ali'nin (a.s) hakkı olduğuna dair bir delil ve senet olarak gösteriyorlardı. Ebuzer-i Gaffari'nin Osman'ın hilafeti dönemindeki sözleri, Malik Eşter'in İmam Ali'ye (a.s) biat edince yaptığı konuşma, Muhammed b. Ebubekir'in Muaviye'ye mektubundaki sözleri veya Cemel ve Sıffin savaşlarında Muhacir ve Ensar'ın şiirleri veya İmam Hasan'a (a.s) biat edildiğinde o hazretin sözleri ya da İmam Hüseyin'in (a.s) Kerbela'daki hilafet ordusuna karşı okuduğu hutbesindeki buyrukları bunlardan birer örnektir.

Bunların hepsi "Vasilik"le delil getirmişlerdir. Çünkü Ehlibeyt (a.s) hakkındaki bütün nasslarda "vasiyet" konusu vardır ve bu nassların hepsini kapsamına almaktadır. Sanki onlar "vasiyet"le delil getirirken bütün nassları göz önünde bulundurarak onlara işaret ediyorlardı.

Ali dostlarının hilafeti ele geçirmek için kıyamı İmam Hüseyin'in (a.s) şehadetiyle son bulmamış, aksine, halifelere karşı kıyımları Abbasi'lerin hilafeti dönemine kadar sürmüştür.

Fakat asırlar boyunca siyasi çekişmelerde Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulunu her şeyden daha çok zor duruma düşüren şey Hz. Ali'nin (a.s)

Resulullah'ın "vasi"si diye meşhur oluşuydu. Hilafete karşı kıyam eden Ali soyundan olanlar buna sarılır, bununla delil getirerek hilafeti kendi meşru hakları bilirlerdi. Çünkü -daha önce dediğimiz gibi- "vasilik"te hükümet ve hilafetin Hz. Ali'yle (a.s) evlatlarının kesin hakkı olduğuna tasrih edilmiştir.

İşte bu yüzden Abbasi halifesi Me'mun Alevilerin kıyamını yatıştırmaya çalışırken riyakâr bir şekilde "vasiyet" meselesiyle istidlal ederek İmam Rıza'yı (a.s) kendisinden sonra İslam devletinin başına geçmesi için kendine veliaht seçmiş ve bu hileyle geniş İslam topraklarının dört bir yanındaki Alevilerin ardı arkası kesilmeyen kıyımlarını yatıştırmış, kıyamın başlarını hükümet merkezine çekip bir bir zehirleyerek ortadan kaldırmış ve böylece her şeyi kendi eline almıştır.

Buna binaen, asırlar boyunca Hz. Ali'nin (a.s) "Resulullah'ın (s.a.a) vasisi" diye meşhur oluşu Hilafet Mektebi için çok büyük bir sorundu. Şimdi Seyf'in bu sorunu nasıl hallettiğini görelim!

Seyf'in, "Vasilik" Sorununu Halletmeye Çalışması

Geçen bahislerde Hilafet Mektebinin "vasiyet"i beyan eden rivayetleri silerek, tahrif ederek veya ravilerini ve bu hadis ile istidlal edenleri suçlayarak nasıl gizlediklerini ve vasiyet hakkındaki sarih nassları tevil ettiklerini gördük!

Ama bununla birlikte, vasiyet konusunu ortadan kaldırmak ve böyle büyük ve karışık bir sorunu halletmede için hakikatleri o kadar tahrif etmelerine rağmen onların hiç birisi Seyf b. Ömer'e ulaşamamıştır. Bu alanda Seyf'in aşağıdaki uydurma rivayetine dikkat ediniz:

a- Taberî, hicri otuz beşinci yılın olaylarının başında şu rivayeti nakleder:

Seyf Atiyye'den ve o da Yezid-i Fakasi'den şöyle nakleder:

Yemen'in Senan ahalisinden Yahudi Abdullah b. Seba siyah bir kadının oğlu olup Osman'ın hilafeti döneminde Müslüman olmuş ve insanları saptırmak için uzun yolculuklar yapmıştır. İlk önce Hicaz'a, sonra Basra'ya, oradan Kufe'ye ve sonra da Şam'a gitmiştir. Fakat Şam ahalisi sözlerini kabul etmeyerek onu şehirden kovmuşlardır!

Abdullah sonunda Mısır'a gidip oraya yerleşmek zorunda kaldı. O, Mısır'da toplantılar düzenleyerek halka karışıyor, onlarla konuşup şu konuları aktarıyordu onlara:

"Hz. İsa'nın (a.s) döneceğine inandıkları halde Muhammed'in döneceğini inkar eden insanlara şaşıyorum. Oysa Allah Tealâ buyuruyor ki: **"Hiç şüphesiz, sana Kur'an'ı farz kılan, seni dönülecek yere elbette döndürecektir."** Ve Muhammed bu ricat ve dönüş İsa'dan daha layıktır."

İnsanlar da onun sözünü kabul ettiler. Böylece İbn-i Seba oturup hakkında konuşmaları için ricat meselesini insanların arasında söz konusu etti. Bir müddet sonra İbn-i Seba şu meseleyi söz konusu ediyor: "Bin tane peygamber gelmiştir ve her birinin vasisi vardı; Ali de Muhammed'in vasisidir!" Daha sonra sözlerini şöyle tamamlıyor: "Muhammed peygamberlerin, Ali de vasilerin sonuncusudur. Peygamberin vasiyetini dinlemeyip Resulullah'ın vasisi Ali'ye saldırarak haksız olarak ümmetin başına geçen kimseden daha zalim kim var?!"

Sonra diyor ki: "Osman haksız olarak hükümete geçti. Resulullah'ın vasisi burada hazır olan Ali'dir. O halde kıyam ederek bunu herkese duyurun ve insanları uyandırın. Bu harekette marufu emretme ve münkerden nehyetme hususunda ilk önce başınızdakileri eleştirin ki halk size meyletsin; o zaman onları istediğiniz hedefe yönlendirin!"

Abdullah b. Seba daha sonra her tarafa temsilciler gönderdi ve İslam topraklarının köşe bucağında üzerinden fesat kokusu gelen herkese mektuplar yazdı. Onlar da gizli bir şekilde onun hedefini izlediklerini söyleyerek marufu emretme ve münkerden nehyetme adı altında ülkenin dört bir yanına mektuplar yazarak başlarındakilerin kötülükleriyle çirkin hareketlerini onlara anlattılar. Fikirdaşları da aynı işi yaptılar; böylece herkes kendi şehrinde yaptıklarını diğer şehirlere raporladı, onlar da bu raporları insanlara okudular. Nihayet bu haberler Medine'ye ulaşarak her tarafta yayıldı.

Onlar bu can ve başla çalışmalarında hedeflerinin ne olduğunu söylemiyorlardı. İnsanlara söyledikleriyle içlerinde olanlar arasında çok büyük bir fark vardı!

Sonunda Medine halkı dışında herkes durumlarının diğer şehirlerin halkının durumundan daha iyi olduğuna inandı. Diğer şehirlerin haberleri Medine'ye ulaşınca Medine halkı buna inanmayarak "Biz böyle bir emniyet ve huzur içindeyken diğer şehirlerin insanları bu kadar azap mı çekiyor?" dediler. Öyle ki sonunda Medine halkının Osman'ın yanına giderek şöyle dediklerini

yazarlar: "Ey emirülmüminin! İnsanlardan bize ulaşan sana da ulaştı mı?" Osman "Hayır vallahi!" dedi, "halkın emniyet ve rahatlığı hakkında iyi haberlerden dışında bir şey duymadım." Onlar, "Ama bize ulaştı" dediler ve sonra bildiklerini Osman'a söylediler. Osman dedi ki: "Siz her zaman benim yanımdaydınız, müminlerin yar ve yardımcısısınız; ne yapmamı istersiniz?" Onlar, "Bizce güvenilir adamlarını diğer şehirlerde olup bitenleri sana getirmeleri için oralara göndermelisin" dediler.

Osman onların önerisini yerine getirmek için Osman b. Müslime'yi çağırarak Kufe'ye, Usame b. Zeyd'i Basra'ya, Ammar b. Yasir'i Mısır'a, Abdullah b. Ömer'i Şam'a ve önde gelen diğerlerini diğer yerlere gönderdi.

Bu elçiler gönderildikleri şehirlerde görevlerini yerine getirdikten sonra Ammar Yasir'den önce Medine'ye dönerek kavmin eleri gelenlerinin veya avam halkının söylediği endişelendirici bir şeyle karşılaşmadıklarını söylediler!

Hepsi görüş birliği içerisinde işlerin Müslümanların istedikleri gibi gittiğini ve yalnızca adaleti uygulamada valilerin sıkı tuttuklarını raporladılar.

Halk uzun bir zaman Ammar'ın gelmesini bekledi; öyle ki sonunda onun öldüğünü veya öldürüldüğünü sandılar! Fakat Abdullah b. Sa'd b. Serh'in mektubu Ammar'ın durumunu açıklığa kavuşturarak onları bu endişeden kurtardı.

Abdullah mektubunda şöyle yazmıştır: "Mısır halkından bir grubu Ammar'ın etrafını almış, onu kendilerine yaklaştırarak yakın ilişkiler kurmuşlardır. Ammar'ın etrafında toplananların arasında Abdullah b. Sevda, Halid b. Mulcem, Sevdan b. Hemran, Kenane b. Buşr gibi kimseler göze çarpmaktadır..."

b- Zehebî de hicri otuz beşinci yılın olaylarında sözünün başlangıcında Seyf'ten şu iki rivayeti nakleder:⁶⁸⁵

1- Seyf b. Ömer, Atiyye'den, o da Yezid-i Fek'asi'den şöyle rivayet eder:

İbn-i Sevda Mısır'a gidince bir müddet Kenane b. Buşr'un ve bir müddet de Sevdan b. Hemran'ın yanında ve sonunda da Gafiki'nin yanında kaldı. Gafiki'den cesaret alarak onunla konuştu. Gafiki sonra onu Halid b. Mulcem, Abdullah b. Rezzin ve onun fikirdaşlarının

---

685 - Tarih-i İslam, -Zehebî- c. 2, s. 122 - 128.

yanına götürdü. İbn-i Seba onunla da konuştu, fakat vasiyet konusunda onların kendisiyle aynı düşünmediklerini gördü...

2- Zehebî, Ammar Yasir'in Mısır'a gidişini Seyf'in dilinden şöyle nakleder:

Seyf, Mubeşşir'den, o da Selh b. Yusuf'tan ve o da Muhammed b. Sa'd b. Ebi Vakkas'tan şöyle nakleder: Ammar Yasir, Mısır'a gitti. Babam onun gelişini haber aldı. Ammar'ın geldiğini söylediklerinde beni onun peşine gönderdi. Ben Ammar'ın peşine giderek görevimi yerine getirdim. Başında eski ve kirli bir sarık olan Ammar kalkarak benimle birlikte babamın yanına geldi. Sa'd, Ammar'ı görünce dedi ki: "Yazıklar olsun sana ey Eba Yekzan! Sen bizim yanımızda iyi bir kişi olarak meşhurdun; şimdi ne oldu ki Müslümanlar arasında fitne ve fesat çıkarmak için çalıştığını ve onları emirulmüminin Osman'a karşı ayaklanmaları için tahrik ettiğini duyuyorum; sen aklını mı kaçırdın?!" Ammar, Sa'd'ın bu sözlerini duyunca öfkeyle başındaki sarığını çıkararak yere vurup, "Ben başımdan sarığımı çıkardığım gibi Osman'ı hilafetten aldım!" dedi.

Sa'd istirca ederek şöyle dedi:

"Yazıklar olsun sana! Yaşlanıp kemiklerinin için boşalınca ve hayatının sonunda İslam'ın kaydından kurtularak hiç azığın olmadan dinden mi çıktın?!" Ammar öfkeyle yerinden kalkarak Sa'd'a sırt dönüp giderken şöyle dedi: "Sa'd'ın vesvesesinden Allah'a sığınırım." Sa'd Ammar'ın cevabında Kur'an'ın "**Haberin olsun, onlar fitnenin (tâ) içine düşmüşlerdir**" ayetini okuduktan sonra dedi ki: "Allah'ım! Osman'ın sabır ve merhametinin mükafatı olarak kendi yanında onun yüceliğini artır!"

Ammar dışarı çıkınca Sa'd bana dönerek öyle şiddetli bir şekilde ağladı ki göz yaşları sakalını ıslattı. Sonra dedi ki: "Fitne selinden kurtulan kimdir?!" Oğlum, Ammar'dan duyduklarını hiç kimseye söyleme, onları kendi içinde tut. Çünkü ben halkın onu bahane ederek diğerlerine ulaştırıp fitne yaratmalarından korkuyorum. Oysa Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: "Yaşlılık nedeniyle cahillik ve düşüncesizliğe düşmesi dışında daima hak Ammar'ladır!" Şimdi o zaman ulaşmış, yaşlılık belirtileri ortaya çıkmış cahil ve akılsız olmuştur!"

Osman'a karşı kıyam edenlerden diğer biri de Muhammed b. Ebubekir'di. Salim b. Abdullah'tan Muhammed b. Ebubekir'in neden kıyam ettiğini sorduklarında onun şöyle cevap verdiğini derler: "Onun

kıyam etmesine öfke ve hırsı sebep oldu. Bundan önce onun İslam'da bir makam ve mevkisi vardı. Fakat diğerleri onu aldattılar; o da tamahına kurban oldu. Onun hükümette bir hakkı vardı; ama Osman onu bu haktan mahrum etti."

c- Taberî de hicretin otuzuncu yılı olaylarında Ebuzer-i Gaffari hakkında şöyle yazar:⁶⁸⁶

Seyf Atiyye'den, o da Yezid Fek'ası'den İbn-i Sevda'nın Şam'a gittiğinde Ebuzer'le görüşerek ona şöyle dediğini nakleder:

"Ey Ebuzer! Mal, "Allah'ın malıdır!" diyen Muaviye'nin sözüne şaşırmıyor musun?! Elbette ki her şey Allah'ındır. Fakat o bu sözüyle Müslümanları mal ve servetlerinden uzak tutarak her şeyi kendine almaya çalışmaktadır!"

Ebuzer, İbn-i Sevda'nın bu sözünü duyunca Muaviye'nin yanına giderek, "Ne hakla Müslümanların malını kendi malın bilmektesin?!" dedi. Muaviye dedi ki: "Ey Ebuzer! Allah sana merhamet etsin. Biz Allah'ın kulları değil miyiz? Mal ve servet Allah'ın, varlıklar O'nun varlıkları ve emir de O'nun emri değil midir?" Ebuzer, "Öyleyse artık o sözleri tekrarlama!" dedi. Muaviye, "Ben, mal, Allah'ın malı değildir demeyeceğim, aksine mal Müslümanlara aittir, diyeceğim" dedi.

Ebu Derda da İbn-i Sevda'yla görüşmesinde ona dedi ki: "Sen kim oluyorsun; vallahi ben senin bir Yahudi olduğumu sanıyorum!"

İbadet b. Samit de İbn-i Sevda'yla görüşünce onun yakasını tutarak çeke çeke Muaviye'nin yanına götürüp, "Vallahi! Ebuzer'i sana gönderen budur!" dedi.

Ebuzer, Şam'da Abdullah b. Seba'yla görüştüktan sonra bir takım tebliğlerde bulundu. Bu cümleden şöyle diyordu:

Ey güçlüler! Zavallılarla eşitliği gözetin **"Altın ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda harcamayanlar ise, onlara da acıklı bir azabı müjdele. Bunların üzerlerinin cehennem ateşinde kızdırılacağı gün, onların alınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanacak"**

Ebuzer sürekli bu sözleri tekrarlıyordu. Nihayet fakirlerle zayıfları aldatarak kendi safına geçirdi ve onlar da zenginlere karşı aynı sözleri söyleyerek onları mallarını infak etmeye mecbur ettiler. Sonunda zenginler usanarak Muaviye'ye şikayete gittiler. O da Osman'a bir

---

686 - Tarih-i Taberî, Avrupa basımı, c. 1, s. 2858 - 2859.

mektup yazarak, "Ebuzer beni sıkı bir duruma düşürdü ve şöyle-böyle etti!" dedi.

Osman, Muaviye'ye şöyle cevap yazdı: "Fitne yavaş yavaş baş gösterdi, çok geçmeden tüm çehresini meydana koyacaktır. O halde sen bu irinli yaranın başını açma! Ebuzer'e yol azığı vererek bir kılavuzla birlikte bana gönder. Elinden geldiğince ona yumuşak davran halkı da yatıştır; böyle yapacak olursan işleri ele almış olursun."

Bunun üzerine Muaviye, bir kılavuzla Ebuzer'i Medine'ye gönderdi. Ebuzer Medine'ye ulaşır Medine'nin sınırının Sel' bölgesine ulaştığını görünce, "Medine halkını hikayelerde söylenen hesapsız savaşlar ve canlar yakıcı savaşlarla müjdele!" dedi.

Osman'ın yanına gittiğinde halife ona şöyle sordu: "Ey Ebuzer! Şamlılara ne yaptın ki sözlerinden usandılar?!"

Ebuzer olup-bitenleri Osman'a anlatarak, "Mal, Allah'ın malıdır" diye söylenmesi ve yine zenginlerin bütün malları kendi yanlarında toplamaları doğru değil!" dedi. Osman dedi ki: "Gerekeni emretmek, insanları takvalı olmaya ve çekinmeye veya insanları çalışıp çaba harcamaya ve orta yolu tutmaya davet etmek benim vazifemdir." Ebuzer, "O halde müsaade et de Medine'den dışarı çıkayım. Çünkü Medine artık benim kalacağım yer değil!" dedi. Osman, "Medine'den çıkınca bundan daha kötüsünü yapmayacak mısın?!" dedi. Ebuzer şöyle cevap verdi: "Resulullah (s.a.a) Medine evleri Sel'a ulaştığında bana oradan çıkmamı emretti!" Bunun üzerine Osman, "Resulullah'ın sana emrettiğini yerine getir" dedi. Böylece Ebuzer Medine'den çıkarak Rebeze'ye gidip orada bir mescid yaptı. Osman da ona bir kaç deveyle iki köle göndererek "Medine'yi tamamen terk etme, ara-sıra Medine'ye gel de tekrar bedevî sayılmayasın!" dedi. Ebuzer de Osman'ın bu önerisini kabul etti!

Osman'ın Hilafeti Dönemindeki Kargaşada Seyf'in Rivayetlerinin İncelemesi

Seyf bu ve benzeri rivayetleri Osman, Muaviye, Mervan Ümeyyeoğulları halifelerini ve Velid, Sa'd b. Ebi Sarh gibi komutanlarla Emevilerin diğer ileri gelenlerini savunmak için uydurmuş, uydurma hikayeleri o dönemin kargaşa ortamında dillere düşmüş ve oradan da kuru ağaçlar üzerine düşen bir ateş parçası gibi

muteber İslam kaynaklarına geçmiştir. Biz bunu *Abdullah b. Seba* adlı eserimizde açılığa kavuşturduk ve o kargaşa döneminin sahih rivayetlerini *Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslam* adlı eserimizin birinci ve üçüncü cildinde kaydettik.

Şimdi daha geniş bilgi için, geçen rivayetlerde Seyf'in çeşitli uydurma ve tahriflerinden bir kaç örneğe değinelim.

GEÇEN RİVAYETLERDE SEYF'İN YALAN VE TAHRİFLERİ

1- Geçen Rivayetlerde Seyf'in Uydurmaları

a- Geçen rivayerlerde Seyf'in uydurma ravileri şunlardır: Atiyye, Mubeşşir, Selh b. Yusuf ve Yezid Fek'asi. Bunun beyanı ise şudur:

Seyf, Atiyye'yi, Bilal b. Ebi Bilal-i Ehlali-i Zabbi diye uydurmuş ve onun Sa'b isminde bir oğlu olduğunu da söylemiştir. Seyf, uydurma rivayetlerinin bir bölümünü Sa'b aracılığıyla babasından ve bazen de diğerlerinin dilinden nakletmiştir.

Biz Seyf'in onlara isnat ettiği rivayetleri sayarak inceleyip *Uydurma Raviler* adlı kitabımızda kaydettik ve Seyf'in onlara isnat ettiği bazı rivayetlerle diğerlerinin rivayetlerini, *Yüz Elli Uydurma Sahabe* adlı eserimizde onun uydurma sahabilerinden biri olan Ka'kaa b. Amr'ın hayatında, yine Ala-i Hazremi hikayesinde *Abdullah b. Seba* adlı kitabımızın birinci cildinde mukayese ettik.

Sehl b. Yusuf'un soyunu ise, "Sehl b. Yusuf b. Selh b. Malik-i Ensarî" diye kaydeder. Biz bunların hayatını ve Seyf'in bunların adına uydurduğu rivayetlerin sayısını *Uydurma Raviler* adlı kitabımızda ve Seyf'in bunların dilinden naklettiği rivayetleri *Yüze Elli Uydurma Sahabi* adlı kitabımızda, Ka'kaa'nın hayatında inceledik.

Mubeşşir'e gelince, Seyf onu Mubeşşir b. Fuzeyl diye adlandırmıştır. Biz Mubeşşir'i ve Seyf'in onun dilinden uydurduğu rivayetleri *Abdullah b. Seba* adlı kitabımızın birinci cildinde "Beni Saide Sakifesi" bölümünde inceledik.

Bunlardan sonuncusu Yezid b. Fak'asi'dir. Biz hadis, tarih, edebiyat, nesep, tabakalar kitaplarında ve hadis ilminin ileri gelenlerinin hayatında böyle bir isim bulamadık. Bu isim, dördü *Tarih-i Taberî*'de ve biri de Zehebî'nin *Tarih-i İslam*'ında olmak üzere

sadece Seyf'in beş rivayetinde geçmektedir. Sanki Allah Tealâ böyle birini sadece Seyf b. Ömer'in ravisi olmak için yaratmıştır!

İşte bu nedenle biz bunu Seyf b. Ömer'in uydurma ravilerinden saydık.

b- Seyf geçen rivayetlerde, ravilerin dışında Gafiki ve diğer bazı kişileri de uydurmuştur; biz sözün uzamasını istemediğimizden onun uydurmalarından ve bunların uydurma olduklarına dair inkar edilmez delilleri göstermekten sakınıyoruz. Yine geçen rivayetlerde Seyf şu hikayeleri de uydurmuştur:

Birincisi: Osman'ın hilafeti dönemindeki kargaşalarda Abdullah b. Seba'nın faaliyeti. Böyle bir kişiyi uydurma olduğunu anlamak için bu rivayetleri *Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslam* adlı eserimizin birinci ve üçüncü cildindeki sahih rivayetler ve olaylarla karşılaştırmak yeterlidir.

İkincisi: Bu uydurma olayların arsında, Resulullah'ın sahabileri olan Ebuzer'le Ammar'ın, Seyf'in uydurduğu Yemen ahalisinden Abdullah b. Seba isminde Yahudi bir kişiye uyduklarını, ashap ve tabiinden bir grubun da bu ikisini izlediğini söylemiş ve onların hepsine "Sabailer" ismini vermiştir!

Üçüncüsü: Osman'ın, diğer yerlerden gelen şikayetlerle ilgilenmeleri için çeşitli şehirlere memurlar gönderdiğini ve onları şöyle böldüğünü uydurmuştur: Kufe'ye Muhammed Müslime'yi, Basra'ya Usame b. Zeyd'i, Mısır'a Ammar b. Yasir'i, Şam'a Abdullah b. Ömer'i. Seyf, Ammar Yasir dışında bütün memurların memuriyet bölgelerinden geri dönerek o bölgelerin ahalsinin teşekkür ve memnuniyetini Osman'a bildirdiklerini, fakat Ammar'ın Abdullah b. Seba'ı izleyerek Mısır'da fesat ve kargaşa yaratmak için onun yanında kaldığını uydurmuştur!

Seyf bütün bu rivayetleri bütün cüziyatıyla kendi yanından uydurmuştur ve böyle efsaneleri ondan başka hiç bir tarihçinin eserlerinde bulmak mümkün değildir. Bu alandaki sahih rivayetler, *Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslam* adlı eserimizde Belazuri'nin *Ensabu'l - Eşraf*'ından naklettiklerimizdir.

Dördüncüsü: Seyf, Ebuzer Gaffari'yle Muaviye'nin hikayesini uydurmuş ve bu alandaki doğru rivayetleri tahrif etmiştir. Biz bu alandaki sahih rivayetleri *Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslam* adlı kitabımızda naklettik.

Beşincisi: Seyf, Osman'la valileri arasında gidip gelen mektuplar gibi diğer hikayeleri uydurmuştur.

2- Geçen Rivayetlerde Tahrif Örnekleri

a- İsimlerde Tahrif:

Seyf, Emirülmüminin Ali'nin (a.s) katili Abdurrahman b. Mulcem'in ismini Halid b. Mulcem ve Nehrivan savaşında Haricilerin başlarından olan Abdullah b. Veheb-i Sebai'nin ismini de Abdullah b. Seba diye değiştirmiş ve tahrif etmiştir. Biz bunu *Abdullah b. Seba* adlı kitabımızın ikinci cildinde, Tashif ve Tahrif bölümünde ispatladık.

b- Rivayette Tahrif:

Ubade b. Samit'in Muaviye'yle görüşmesi rivayetini tahrif etmiştir; biz bu rivayetin sahihini *Nakş-i Aîşe Der Tarih-i İslam* adlı eserimizde kaydettik. Yine ric'at meselesiyle ilgili rivayeti de tahrif ederek bunu İbn-i Seba'nın kendi yanından uydurduğunu ve böyle bir şeyin asla mümkün olmadığını iddia etmiştir. Kur'an ve sünnetten buna karşı bir delil getirmek istersek bu konudaki sözümüz uzayacaktır. Dolayısıyla bu alanda bir rivayetle yetiniyoruz:

Resulullah (s.a.a) vefat edince Ebubekir Senh'teki evindeydi. Fakat orada olan Ömer sürekli şöyle diyordu:

"Münafıklardan bir grubu peygamberin öldüğünü yaymışlardır. Hayır, peygamber ölmemiştir; o, kırk gün kırk gece Allah'ın yanına giderek kavminden gaip olan ve öldüğünü yaymalarından sonra dönüp gelen Musa b. İmran gibi Allah'ın yanına gitmiştir! Vallahi Resulullah da ricat edecektir (dönecektir)..."⁶⁸⁷

Yine Seyf "vasiyet" rivayetini tahrif etmiş ve gördüğünüz gibi onu Yahudi Abdullah b. Seba'ya isnat etmiştir. Ve yine Resulullah'ın (s.a.a) Ammar hakkındaki rivayetini tahrif ederek o hazretin Ammar hakkında şöyle buyurduğunu söylemiştir: " Ammar, yaşlılıktan dolayı

---

687 - Bu olayın tafsilatı için bkz. Abdullah b. Seba adlı eserimizin birinci cildinde Resulullah'ın (s.a.a) vefatı bölümü.

aptal ve cahil olmadıkça hakk ile birliktedir!" Sad b. Ebi Vakkas'ın da "Ammar yaşlanmıştır" dediğini dile getirmiştir. Oysa aşağıdaki hadis Resulullah'ın (s.a.a) Ammar hakkındaki görüşünü çok iyi bir şekilde beyan etmektedir:

Abdullah b. Mes'ud'un Resulullah'tan (s.a.a) şöyle naklettiği söylenir:

"İnsanların arasına ihtilaf düşünce hak Sümme'ye'nin oğlu iledir."⁶⁸⁸

Yine İbn-i Sa'd'ın *Tabakat*'ında Hz. Ali'nin (a.s) Ammar'ın mateminde şöyle dediği geçer:

"Ammar hak ise ve hak da Ammar iledir."⁶⁸⁹

Seyf b. Ömer, Ammar hakkındaki bu hadisleri tahrif etmiş ve bunlara "Yaşlılıktan dolayı aptal ve cahil olmadıkça" sözünü eklemiştir.

Resulullah'ın (s.a.a) Ammar hakkındaki hadislerinden bir de İbn-i Hişam'ın Mescidü'n - Nebi'nin yapımı rivayetinde kaydettiği şu hadistir:

Bu arada biri Ammar'ı rahatsız etti. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: "Ammar'dan ne istiyorlar? Ammar onları cennete davet ediyor, onlar ise onu cehenneme! Ammar benim gözümle burnum arasındaki derim gibidir; böyle bir makama ulaşmış olan bir kimseyle uğraşmayın."

İbn-i Hişam bu hadisi kaydederken Ammar'ı rahatsız edenin kim olduğunu söylememiştir. Fakat Ebuzer (ö. 770 hk.) *Sire-i İbn-i Hişam*'a yazmış olduğu şerhte onun Osman b. Affan olduğunu söylemiştir. Biz, *Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslam* adlı eserimizde bunun tafsilatını kaydettik.

Fakat Resulullah'ın (s.a.a) Ebuzer hakkında şöyle buyurduğu bir gerçektir:

"Ebuzer'den daha doğru konuşan bir kimsenin üzerine gökyüzü gölge etmemiş ve yeryüzü de üzerinde bulundurmamıştır."⁶⁹⁰

---

688 - Tarih-i Zehebî, c. 2, s. 179; Tarih-i İbn-i Kesir, c7, s. 270.

689 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, Beyrut basımı, c. 3, s. 262.

690 - Sünen-u İbn-i Mâce, mukaddime, bölüm.11, h. 156; Sünen-i Tirmizî, "menakib" kitabı, Menakıb-ı Ebuzer (r.a) bölümü; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 2,

Kargaşalar Meselesinde Seyf'in Rivayetleriyle Diğerlerinin Rivayetlerinin Mukayesesi

Zehebî kendi tarihinde⁶⁹¹ Osman'ın hilafeti dönemindeki fitne ve olayları şöyle kaydeder:

Zuhrî der ki: Osman hilafet kürsüsüne oturunca hilafetinin ilk altı yılında hiç kimse onu ve işlerini eleştirmede. Halk onu Ömer'den daha fazla seviyordu. Çünkü Ömer halkı sıkıyordu. Ama Osman halife olunca insanlara karşı yumuşak davrandı ve onların sorunlarıyla ilgilendi. Fakat Osman'ın hilafetinden altı yıl sonra, hilafetinin ikinci altı yılında halkın sorunlarıyla ilgilenmiyor, işleri yakınlarıyla akrabalarına bırakıyordu. Mesela özel bir hükümle Mısır veya Afrika'nın ganimetlerinin humsunu Mervan'a bağışladı! Umuma ait servet ve malları kendi yakınlarına bırakarak diğer Müslümanları ondan mahrum etti ve "Allah'ın emriyle sıla-ı rahim ettim" diye bu işine bir gerekçe bulmaya çalıştı!

Osman malları halktan alır ve sonra onu beytülmalde borç olarak kendisi götürerek şöyle derdi:

"Ebubekir'le Ömer kendilerine düşeni beytülmalde almıyorlardı, fakat ben onları beytülmalde alarak kendi akrabalarım arasında bölüştürürüm." Halk ise bunu kabul etmedi.

Ve yine dediğimiz gibi takvalı bir kişi olan Umeyr b. Sa'd'ı Hams valiliğinden alarak Şam'la birlikte oranın valiliğini Muaviye'ye verdi. Amr-ı As'ı Mısır valiliğinden alarak yerine İbn-i Ebi Serh'i atadı. Ebu Musa Eş'ari'yi Basra valiliğinden alarak yerine Abdullah b. Amir'i atadı. Muğire b. Şube'yi⁶⁹² Kufe valiliğinden alarak yerine Said b. As'ı geçirdi. İşte bu amelleri yüzünden insanlar itiraz ederek onun karşısında durdular.

Zuhrî der ki: Osman, aralarında Ammar Yasir de olan sahabenin ileri gelenlerinden bir grubu çağırarak onlara şöyle dedi: "Sizlerden bir şey soracağım ve bana doğruyu söylemenizi istiyorum. Allah için söyleyin, Resulullah'ın (s.a.a) Kureyş'i diğer insanlara ve Haşimoğulları'nı da diğer Kureyşlilere tercih ettiğini kabul ediyor musunuz?" Onlar susarak bir şey söylemeyince Osman bu kez dedi ki:

---

s. 163, 175, 223 ve c. 5, s. 351, 356 ve c. 6, s. 442; Tabakat-u İbn-i Sa'd, Avrupa basımı, c. 4, k. 1, s. 168.

691 - Tarih-i Zehebî, c. 2, s. 122.

692 - Bu nüshadaki Muğire b. Şube yanlıştır; doğrusu Sa'd b. Ebi Vakkas'tır.

"Cennetin anahtarları benim elimde olsaydı şüphesiz onları Ümeyyeoğulları'na verir ve böylece hepsinin cennete girmesini sağlardım!"⁶⁹³

* * *

Burada, Osman'ın hilafetinin son dönemlerinde Mısır, Şam, Kufe ve Medine'de Ümeyyeoğulları halifeleriyle valilerinin -tarihçilerin değindiği- kötü amellerini veya şahsen Osman'la etrafındakilerin tertemiz sahabeyle tabiine karşı çirkin davranışlarını anlatma fırsatımız yoktur. Fakat buna rağmen, sadece Osman'la akrabalarının Resulullah'ın (s.a.a) ashabının gözleri önünde Ebuzer-i Gaffari'ye yaptıklarının bir bölümüne değinmekle yetiniyoruz.

Ebuzer, Hac Mevsiminde Mina'da

Ebu Kesir babasından naklen şöyle der:

Cemre-i Vusta'da Ebuzer'le görüştim. Orada halk onun etrafını sarmış soru soruyor, fetva istiyorlardı. O sırada bir adam Ebuzer'in başının üzerinde durarak "Sana meselelere cevaplandırmamanı ve fetva vermemeni emretmediler mi?!" dedi. Ebuzer başını kaldırıp ona bakarak dedi ki:

"Sen benim takipçim misin?!" Sonra boynunun arkasını işaret ederek şöyle devam etti: "Eğer kılıcınızı buraya koysanız ve ben başım kopmadan önce Resulullah'tan (s.a.a) duyduğum hatta bir kelimeyi söylemeye fırsatım olduğunu sansam şüphesiz onu söyleyeceğim."⁶⁹⁴

Buharî bu rivayeti tam olarak kaydetmemiştir. O diyor ki: Ebuzer boynunun arkasını işaret ederek şöyle dedi: "Eğer kılıcınızı buraya bıraksanız ve beni öldürmenizden önce Resulullah'tan (s.a.a)

---

693 - Cennetin anahtarları Osman'ın elinde değildiyse de beytülmalin anahtarları onun elindeydi.

694 - Sünen-i Daremi, c. 1, s. 137; Tabakat-u İbn-i Sa'd, c. 2, s. 354.

duyduğum bir kelmeyi söyleyebileceğimi sansam şüphesiz onu söylerim."⁶⁹⁵

İbn-i Hecer *Fethu'l - Bari* adlı kitabında bu konunun açıklamasında şöyle yazar:

"Ebuzer'i muhatap alan o kimse Kureys'tendi. Onu fetva vermekten engelleyen ise Osman b. Affan'dı."⁶⁹⁶ Daha sonra bu olayın şerhinde şöyle yazar: "Ebuzer'in "bir kelime" sözü az bir konuyu kapsamına aldığı gibi çok konuyu da içerir. Ebuzer'in bu sözle, her durumda tebliğ edeceğini ve hatta öldürülse bile tebliğden vazgeçmeyeceğini söylemek istemektedir.

İbn-i Hecer, Ebuzer'in sözünü, "Resulullah'tan (s.a.a) duyduğu her şeyi bir tek kelime bile olsa insanlara söyleyecek ve öldürülse bile bu vazifeden vazgeçmeyecek" diye tefsir etmiştir. Zehebî'nin *Tezkiretu'l - Huffaz* adlı eserinde şöyle geçer: Kureys'li bir adam Ebuzer'in başının üzerinde durarak "Emirulmüminin sana fetva vermemeni emretmedi mi?..." dedi.⁶⁹⁷

Ebuzer Beytulharam'da

Hakim *Müstedrek*'inde kendi senediyle Heneş-i Kenani'den⁶⁹⁸ şöyle nakleder: Ebuzer'in elini Kabe'ye yaslayarak insanlara şöyle dediğini duydum:

Ey insanlar! Beni tanıyanlar benim kim olduğumu bilir, beni tanımayanlar ise bilsinler ki ben Ebuzer'im. Ben Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu duydum: "Ehlibeyt'imın misali Nuh'un gemisi gibidir; ona binen kurtuldu, ondan ayrılıp sapan ise boğuldu."⁶⁹⁹

---

695 - Sahih-i Buharî, "İlim" kitabı, "el-İlm-u kabl-el kevl-i ve'l amel" bölümü, c. 1, s. 16.

696 - *Fethu'l - Bari*, c. 1, s. 170.

697 - *Tezkiretu'l - Huffaz-i Zehebî*, c. 1, s. 18.

698 - İsabe'de, Heneş'in Gaffar'dan bir kişi olduğu geçer.

699 - *Müstedreku's - Sahihayn*, c. 2, s. 343. Hakim bu hadisin Müslim'in şartıyla sahih olduğunu söyler.

Ebuzer Mescid-i Nebi'de ve Diğer Yerlerde

Yakubi, Ebuzer'in hakim güce karşı çıkışını kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Osman'a, Ebuzer'in Mescid-i Nebi'de oturup, insanlar etrafını sarınca onlara bir takım konuları anlatarak ona dokunaklı ve imalı sözler söylediğini veya mescidin kapısında durarak halka hitaben şöyle dediğini haber verdiler:

Ey insanlar! Beni tanıyanlar tanırırlar, tanımayanlar da bilsinler ki ben Ebuzer-i Gaffarî'yim, ben Cündeb b. Cünade-i Rebezi'yim.

"Gerçek şu ki, Allah, Adem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini, İmran ailesini alemler üzerine seçti. Onlar birbirlerinden (türeme tek) bir zürriyetti. Allah işitendir, bilendir." (Âl-i İmran, 33)

Ey insanlar! Muhammed (s.a.a) Nuh, İbrahim ailesi ve İsmail soyunun seçkinidir ve hidayet edici aile Muhammed'dendir (s.a.a). O, onların yücesinin yücesidir; onlar öyle kişilerdir ki kavimleri arasında fazilet ve üstünlük kazanmışlardır, Bizim aramızda yükselmiş gökyüzü, perdesi çekilmiş Ka'be, kendisine yönelilen kible, parlak güneş, gökte gezen ay, yol gösteren yıldızlar, yağsı her tarafı ışılatan ve herkese bereketini ulaştıran zeytin ağacı gibidirler.

Muhammed, Adem'in ve peygamberlerin kendisiyle üstün kılındıkları şeyin mirasçısıdır ve Ali b. Ebitalib de Muhammed'in (s.a.a) vasisi ve ilminin mirasçısıdır.

Ey peygamberlerinden sonra şaşkın gezen ümmet! Bilin ki, eğer Allah'ın öne geçirdiği kimseyi önce geçirip O'nun geriye bıraktığı kimseyi geride bıraksaydınız, velayet ve veraseti Resulullah'ın (s.a.a) ailesine bıraksaydınız şüphesiz başınızın üstünden ve ayağınızın altından yararlanırdınız. Hayır ve bereketler her taraftan size yönelir, Allah dostları zavallı olmaz, Allah'ın farzlarından bir bölümü yok olup gitmez ve Allah'ın hükmünü uygulamada iki kişi arasında ihtilaf çıkmazdı. Çünkü gerçek bilgi onların yanındadır. Fakat yaptıklarınızı yaptığınız için çirkin amellerinizin sonucunu tadın ki, **"Zulmetmekte olanlar, nasıl bir inkılaba uğrayıp devrileceklerini pek yakında bileceklerdir!"**⁷⁰⁰

---

700 - Rivayetin akışından, Ebuzer'in bu tebliğ hareketini hac mevsiminde Mescid-i Nebi'de, Mescid-i Haram'da ve Mina'da yaptığı anlaşılmaktadır. Çünkü hac mevsimi dışında kendisini tanıtmaya gerek yoktu, zira herkes ve özellikle Medine halkı onu çok iyi tanıyordu.

Yakubi bundan sona kendi *Tarih*'inde şöyle kaydeder:

Osman, Ebuzer'in kendisini kötülediğini ve değiştirdiği Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini veya Ebubekir'le Ömer'in gidişatını insanlara anlattığını öğrenince onu Şam'da olan Muaviye'nin yanına gönderdi!

Ebuzer Şam'da da boş durmadı. Ebuzer, mescidde oturup o sözlerini orada da söylüyor, insanlar da etrafında toplanarak sözlerini dinliyorlardı. Nihayet dinleyicilerinin sayısı çoğaldı ve büyük bir halka oluşturdular...

Bunun peşinden Yakubi'nin söyledikleri özetle şöyledir:

Muaviye Osman'a bir mektup yazarak, "Sen Ebuzer'i buraya göndermekle Şam'ı da kendine karşı bozdun!" dedi. Bunun üzerine Osman, Muaviye'ye "Ebuzer'i havutsuz bir devenin üzerine oturttarak Medine'ye gönder" diye yazdı!

Ve böylece Ebuzer, bu uzun yolculuk boyunca bacakları kötü bir duruma düştüğü halde Medine'ye geri çevrildi! Osman, Ebuzer'le ilk karşılaşmasında aralarında geçen bir takım tartışmalar sonucu onun Rebeze'ye sürülme fermanını verdi!

Kufe valisi Velid b. Akabe'yle Resulullah'ın (s.a.a) sahabisi İbn-i Mes'ud arasında da buna benzer bir sürtüşme meydana gelmiş, bunun üzerine Osman onu Medine'ye çağırılmış ve onunla ilk karşılaşmalarında emriyle sert bir şekilde onu yere vurmaları sonucu ölmüştür.

Osman, Resulullah'ın (s.a.a) sahabisi Ammar Yasir'e de benzeri şekilde davranmıştır!⁷⁰¹

Osman'ın Hilafetinin Son Dönemlerindeki Kargaşa Ortamından Özet

Osman, Emevi valilerinin ellerini Müslümanlar ve beytülmal hususunda serbest bırakmıştı. Halk başlarındaki valilerin zulmünden usanıp ona şikayet edecek olsalardı önemsemez, şikayetlerine bakmazdı. Nihayet ona karşı ayaklanarak haklarını almak için kıyam ettiler.

Osman'a karşı kıyamda, Temimoğulları Talha'yı hilafete oturtmak ve Zübeyr ailesi de Zübeyr'in hilafete geçirmek ümidiyle Osman'la ters düşüp ona karşı düşmanlık ettiler! Bunların dışında ve

---

701 - Her üç alanda daha fazla bilgi için bkz. Nakş-i Aişe Der Tarih-i İslam.

Ümeyyeoğulları'ndan başka hemen hemen bütün Ensar ve Resulullah'ın (s.a.a) ashabının hepsi Emirülmüminin Ali'yi (a.s) tebliğ etmekteydiler.

Sonunda kıyam edenler, Ensar ve diğerlerinin desteğinden mahrum kalan Osman'ı ortadan kaldırarak Ali'ye (a.s) biat edip onu hilafete geçirdiler.

Talha'yla Zübeyr de çoğunluğa uyarak diğer sahabilerin başında Ali'ye (a.s) biat etmek zorunda kaldılar.

Fakat İmam Ali (a.s) beytülmalî Müslümanlar arasında eşit bir şekilde bölüştürünce kendilerini diğerlerinden üstün gören tabaka buna çok kızıp o hazrete itiraz ettiler; bunların başlarını da Talha ve Zübeyr çekmekteydi!

Talha ve Zübeyr çok geçmeden Ümmü-l Müminin Aişe'ye gittiler. Ümmeyyeoğulları da onların etrafında toplanarak Osman'ın kanını almayı bu fitnelere bahane ettiler!

Ahdini bozan bu insanlar Basra üzerine yürüyerek orayı ele geçirdiler ve oradan İmam Ali'ye (a.s) karşı büyük bir ordu seferber ettiler. İmam Ali (a.s) de bu fitneyi yatıştırmak için Medine'den çıkarak Basra şehri dışında onların ordusuyla karşılaştı. Sonunda iki ordu arasında Cemel savaşı diye meşhur olan savaş patlak verdi. Aişe'nin ordusundan bir grubu öldürüldü, teslim olan diğerlerini de İmam Ali'nin (a.s) affetti.

Osman dönemindeki halkın kıyamı, Emirülmüminin Hz. Ali'ye (a.s) biat etmeleri ve Basra'da vuku bulan Cemel savaşı özetle böyleydi. Biz bu alandaki rivayetleri *Nakş-ı Aişe Der Tarih-i İslam* adlı eserimizin ikinci cildinde genişçe kaydettik.

Seyf'in Uydurma Rivayetleriyle, Kargaşa Döneminin Sahih Rivayetlerinin Mukayesesi

Seyf der ki: Yemen'in Sena ahalisinden olup, zahiren Osman'ın hilafeti döneminde Müslüman olan siyah bir cariye'nin oğlu Abdullah b. Seba isminde bir Yahudi Medine, Şam, Kufe, Basra ve Mısır gibi büyük İslam şehirlerini gezerek insanlara Resulullah'ın ricat edip döneceğini, Ali'nin Resulullah'ın vasisi olduğunu, Osman'ın onun hakkını gasbettiğini, dolayısıyla ona karşı kıyam ederek hakkı ondan alıp asıl sahibine vermek gerektiğini söylüyordu!

Resulullah'ın (s.a.a) tertemiz sahabesinin ileri gelenlerinden olup Sebailer denilen Ammar Yasir, Ebuzer-i Gaffari, Hicr b. Adiy ve benzeri onlarca insan onun sözlerine inanarak önderliğini kabul ettiler.

Yahudi İbn-i Seba, marufu emretme ve münkerden nehyetme adı altında insanları davet etmek, valileri eleştiren mektuplar yazıp insanları onlara karşı ayaklandırmak için öğretmişti bunları; nitekim onlar da böyle yaptılar! Ammar Yasir de peygamberin buyurduğu gibi yaşlanmış ve aptallaşmıştı; aynı şekilde Ebuzer-i Gaffarî de!

Sonuçta Sebailer, yani ashopla tabiin İbn-i Seba'nın emirlerine uyarak insanları Medine'ye çektiler ve Osman'ı evinde öldürerek Ali'ye (a.s) biat ettiler!

Ama Talha'yla Zübeyr, Osman'ın kanını istemek için Basara'ya gittiler; Ali de onların peşinden oraya doğru hareket etti. İki ordu Basra şehri dışında birbirleriyle karşılaşarak müzekere edip sulh yolunu aradılar; böylece sulhu savaş ve kan dökmeye tercih ettiler. Fakat arzularının suya düştüğünü gören Sebailer işlerinin sonundan korkuya kapıldılar. Bu nedenle bir hile düşünerek geceleyin iki ordunun içine sızdılar. Sabah olunca iki taraftan şiddetli ok yağmurları başlattılar. İki ordunun komutanlarından hiç biri Sebailerin hilelerinden haberi olmaksızın onların bu hareketi iki ordunun birbirlerine saldırmalarına sebep oldu. Sonunda da aralarındaki okçuların kim olduğunu kimse anlayamadı! Ve nihayet Seyf, Cemel savaşının böyle başladığını ve İmam Ali'nin zaferiyle sonuçlandığını söylemektedir!

Seyf, bu rivayetleri yüzlerce düzme rivayetlerinin arasından ve uydurma ravilerinin dillerinden nakletmektedir. Geçen rivayetlerde isimleri belirtilen sahih rivayetlerine işaret ettiğimiz raviler bu cümledendir. Oysa Taberî, İbn-i Esir, İbn-i Kesir, İbn-i Asakir, İbn-i Haldun ve diğer meşhur bilginler Seyf b. Ömer'in zındıklıkla suçlandığını, bilginlerin onu yalancı diye tanıttıklarını, güvenilir bilmeyip sözlerine itina edilemeyeceğini söylediklerini biliyorlardı. Biz bütün bunları *Abdullah b. Seba* adlı kitabımızda onların bir çoğundan naklettik.

Yine bu bilginler o rivayetlerin hangilerinin sahih olduğunu bildikleri halde söylemek istemiyorlardı. Kendileri de bu mevzuu hiç çekinmeden söylemiş ve sahih hadisleri "sıradan insanların bunları duymaya güçleri yetmez" bahanesiyle gizlemişlerdir!

Keşke bu bilginler, diğer bir çok rivayetlerde yaptıkları gibi bu konuda sadece sahih rivayetleri gizlemekle yetinseydiler de sahih hadisler yerine yalan hadisler nakletmeseydiler ve kesinlikle yalan ve temelsiz olduğunu bildikleri uydurma rivayetleri halka anlatmasaydılar.

Bu bilginler Seyf b. Ömer'in, Ammar, Ebuzer, İbn-i Mes'ud, Hicr b. Adiy ve diğer onlarca sahabi ve tabiine isnat ettiği bütün şeylerin yalan ve iftira olduğunu çok iyi biliyorlardı. Ve yine Seyf'in, "Sahabenin ileri gelenleri bir Yahudi'yi izlediler ve o Yahudi, onlara Müslümanların birbirlerine düşmeleri ve bilmeden her işi yapmaları için onların arasında fesat, fitne ve kargaşa çıkarmalarını emretti" şeklindeki sözü tamamen yalan ve iftiradır!

Böyle hurafelere inanan beyinler kahrolsun! Onlar, Seyf'in dediğine göre, halife Osman'ın fitne ve fesadı körükleyen böyle bir Yahudi'nin varlığından habersiz olduğunu nasıl kabul edebilirler?!

Nasıl olur da Ammar Yasir'le Ebuzer-i Gaffarî, Ali'nin Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğunu söyleyen bu Yahudi'nin iddiasını Emirülmüminin Ali'den (a.s) sormamış olabilirler?!

Bilmem bunlar bu yalanları nasıl kabul ettiler? Hilafet Mektebi bilginlerinin Seyf'in bu uydurmalarını doğrulayacaklarına inanmıyorum? Asla! Böyle bir şey kesinlikle olamaz! Çünkü onlar Seyf'in düzme ve iftiralарının yalan olduğunu biliyorlardı ve bilmektedirler.

Avam halkın bu hurafe efsanelere nasıl inandıklarına şaşırıyorum. Seyf'in düzmelerini yayan bilginler bütün bunların yalan ve iftira olduğunu bilmektedirler; buna rağmen yine de, yalanlarını, dönemin hakim güçlerinin eleştiri oklarına hedef oldukları konularda onları savunma adına gizleyişi ve yine insanların eleştirisine sebep olan Halid b. Velid'in, sahabi Malik b. Nuveyre'yi öldürerek aynı gece onun karısıyla ilişkide bulunuşuna karşı yaptığı işten dolayı bu zındığın rivayetlerini seçmişlerdir!

Veya Basra valisi olduğu dönemlerde Muğire b. Şu'be'nin suçlanması veya Sa'd b. Ebi Vakkas'ın Ebu Muhcen'den şarap içme haddini kaldırışı ya da şarap içmesi yüzünden Velid b. Ukba'nın kırbalanması gibi her biri halifelerle onların valileri ve akrabaları için utanç ve eleştiri kaynağı olan rivayetleri riyakarane bir şekilde düzeltmeye çalıştığı için Seyf'in rivayetleri Ehl-i Sünnet tarafından seçilmiştir.

Böyle bir durumda Hilafet Mektebinin ileri gelen bilginleri akçe ve güç erbaplarını savunma ve suçlanan hakim gücü temize çıkarma unvanı altında bu zındığın İbn-i Mes'ud, Ebuzer ve Ammar gibi tertemiz ve yoksul sahabilere töhmet ve iftiralarını yaymayı önemsememektedirler. Çünkü onlar için önemli olan, halifelerle valileri, yakınları ve etrafındakilerin eleştirilmesine sebep olan şeylerin avam halkından gizli kalmasıdır ki bu da ancak Seyf'in uydurma ve düzmelerini yaymakla mümkündür! Çünkü bu durumda hem onlar amaçlarına ulaşmış olurlar ve hem de Seyf zındıklık nidasına cevaben Resulullah'ın (s.a.a) sahabesinin temiz olanlarını alçak ve değersiz göstermek ve İslam tarihinde gevşek ve değersiz yalan ve iftiraları yaymakla öteden beri tasarladığı arzusuna kavuşmuş olurdu!

Osman'ın öldürülmesinin sebepleri hakkında "Biz bunun illetlerinin bir çoğunu söylemekten sakınıyoruz; çünkü öyle sebepler vardır ki onları görmezlikten gelmek icap eder" söyleyen Taberî'nin bu sözünden anlaşılan şudur: Taberî'nin, sahih rivayetleri gizlemesine sebebi, hakim gücün avam halkı arasında utanç kaynağı ve kınanmasına sebep olacak rivayetlerin varlığıdır; nitekim daha önce de onun "Ve onlar avam halkının duymaya gücü yetiremeyeceği şeylerdir" dediğini nakletmiştik!

Kısacası, bu gibi gizlemelerle Resulullah'ın (s.a.a) hadisleri, o hazretin sireti ve Ehlibeyt'iyle ashabının gidişatı tahrif edilmiş, sahih rivayetler düzme ve uydurma rivayetlere dönüştürülmüştür. Seyf bunları, içindeki zındıklık sesine cevaben yapmış, bilginler de onun bu uydurma rivayetlerinin içinde hakim gücü, halifelerle valileri ve akrabalarını savunabilecekleri bir nokta buldukları için tepeden tırnağa yalan olduklarını bildikleri halde sahih rivayetlerin yerine dillere düşürmüşlerdir!

Hilafet Mektebinin bu çeşit gizlemelerine çok fazla rastlanmaktadır.

Hilafet Mektebinde Gizleme Çeşitleri Konusunun Özeti

Ehl-i Sünnet bilginlerinin, sadr-ı İslam'daki hakim gücü, valileri ve akrabalarını eleştirip kınayan rivayetleri gizlemede görüş birliği içerisinde olduklarını ve buna, onların hepsinin Resulullah'ın (s.a.a) ashabı olmalarını, dolayısıyla onları eleştiren bir şey söylemenin caiz olmayışını delil getirdiklerini gördük! Oysa bu bilginler, Resulullah'ın

(s.a.a) Ammar, Ebuzer ve İbn-i Mes'ud gibi tertemiz yoksul ve fakir ashabına saygısızlık olan yalan ve uydurma rivayetleri yaymışlardır!

Bunlar, hakim gücü savunma yolunda bazen rivayetin tamamını gizlemiş, bazen onları eleştiren bölümünü silmişler, onları eleştirmeyen diğer bölümünü nakletmişlerdir.

Bazen de rivayetin hakim gücü eleştiren bölümünü silerek yerine anlaşılmaz ve belirsiz bir kelime bırakmışlar, böylece onun anlaşılmasını engellemişlerdir.

Bazen ise bazıları rivayeti çeşitli şekillerde tahrif edip sabırlı kişiyi cahil bir zalim ve tam aksine azgın ve bencil bir zalimi sabırlı bir kişi gösterirler; başka bir deyişle, her şeyi aksine değiştirirler!

Sonra da diğerleri, tahrif edilmiş veya uydurulmuş bu rivayete geçerlilik kazandırarak güvenilir edip, onu hakim güçle valilerini eleştiren sahih rivayetler yerine İslam toplumlarında yaymaya çalışırlar! Yine var güçlerini harcayarak ve bazen de fikirdaşlarından yardım alarak hakim gücü eleştiren rivayeti, o rivayetin ravisini ve onu kitabında kaydeden yazarı taz'if etmeye kalkışır, binlerce dil yarası ve iftira yağmuruna tutarak itibarını düşürürler.

Bunları da yapamamaları o rivayeti hakim gücün lehine olacak şekilde tevil ve mana ederler. İşte bu yolla hakim gücü eleştiren ve kınayan rivayetleri onların medh ve övgüsüne çevirirler!

Sonra onların yolunu izleyenlere bu gidişatta kendilerine eşlik ettikleri miktarca saygı duyarlar. Onlarla uyum içerisinde olan rivayetin ravisini güvenilir kişi tanıtır rivayetin sahih olduğunu söylerler ve onlarla aynı hedefi izleyen yazarın eserini o yoldaki uyumu kadar güvenilir ve doğru tanıtır, ravi ve yazarın ismini yücelterek ağızlarına alır ve meşhur olması için var güçlerini harcarlar!

İşte bu nedenle Ehl-i Sünnet mektebinde Sünniler arasında *Sire-i İbn-i Hişam* doğruluk ve güvenilirliğiyle meşhur olmuştur. Çünkü bu kitap onların ittifak içerisinde olduğu doğrultuda ve onlarla uyum içerisinde hareket etmektedir. *Sire-i İbn-i İshak* da yine bu nedenle ilgisizlikle karşılaşmış ve onların metoduyla uyum içerisinde olmadığı için unutulmuştur. Oysa İbn-i Hişam, Sire'sini İbn-i İshak'ın *Sire'sinden* almıştır; ancak şu farkla ki, kendi deyişiyle, söylenmesi insanların rahatsız eden şeyleri ondan atmıştır!

Yine bu sebeple *Tarih-i Taberî*, en güvenilir rivayet ve İslam tarihi kaynağı tanıtılmış, özel bir itibar ve şöhret kazanmıştır! Ve yine

aynı nedenle bu kitabın yazarı Ehl-i Sünnet mektebinde "Tarihçilerin imamı" anlamında "İmamu'l - Muvarrihin" lakabını almıştır. Çünkü o, bu metodu izleyerek uydurma ve yalan olduklarını çok iyi bildiği ve hepsinin gerçeklerle ve tarihi olaylarla çeliştiğinden haberinin olduğu Seyf'in bütün rivayetlerini sahabilerin dönemi, daha açık diyecek olursak ilk halifelerin dönemlerinin rivayetlerinde perakende olarak kaydetmiştir! Ve bunun peşinden bilginler *Tarih-i Taberî*'de kaydedilenleri ele geçirmek için adeta hücum ederek onların hepsini İslam kaynaklarına geçtiler ve sahih hadislere ise hiç ilgi duymadılar; öyle ki sahih hadisler İslami toplumlarda yok olmaya mahkum oldular!

Yine bu sebeple Ehl-i Sünnet mektebinde Buharî İmamu'l - Muhaddis'in makamına oturdu ve *Sahih*'i de Kur'an'dan sonra en sahih kitaplardan sayıldı; onun veya Müslim'in *Sahih*'inde geçmeyen sahih hadisler ise güvenilmez ve itibarsız olarak tanıtıldılar!

İslam Kaynaklarındaki Rivayetlerde İhtilaf Kaynağı

Bu kitabın geçen konularına veya bu kitabın ikinci cildindeki halifelerin içtihadı konusuna dikkat edecek olursak İslam rivayetlerindeki ihtilaf kaynağını bulabiliriz!

Biz, iki yerde, hakim gücün siyaseti veya çıkarlarına ters düşen sahih rivayetlerin karşısında, onların siyaset ve çıkarlarıyla uyum içerisinde olması maksadıyla uydurulmuş olan hadislerle karşılaştık! Buradan güçlü hadisi zayıf hadislerden ayırt etmek için sabit bir ölçü elde ettik. Şöyle ki, *Sahih-i Buharî*'deki çelişkili hadislerden zayıfı, örneğin ölüye ağlamak konusunda, ölüye ağlamaya muhalif olan ve bu nehyi Resulullah'a isnat eden hakim gücün siyasetiyle uyum içerisinde olanıdır. Güçlü hadis ise ölüye ağlamayı caiz bilen ve bunu Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden sayan Ümmü-l Müminin Aişe'yle diğerlerinin rivayetidir.

Yine, "Resulullah'ın hayatının son anlarında yanında kim vardı?" konusundan bahseden Ümmü-l Müminin Aişe'nin birbiriyle çelişen iki rivayetinden zayıf olanı "Aliye ne zaman vasiyet edildi ki benim haberim olmadı? Peygamber benim kucağımda, göğsüme yaslanmış olduğu halde vefat etti!" diyen hadistir. Aişe'den nakledilen güçlü rivayet ise, Resulullah'ın (s.a.a) hayatının son anlarında başucunda Emirülmüminin Ali'nin (a.s) bulunduğunu bildiren rivayettir. Aişe'nin birinci rivayeti hükümet ve güç sahiplerinin hoşnutluğunu kazanmak

içindir, ikinci rivayeti ise onların siyaset ve çıkarlarıyla çelişmektedir. İşte bu, Resulullah'ın (s.a.a) sünneti, ashap ve tabiinin sireti ve hatta geçmiş peygamberlerin siretinde güçlü hadisi zayıf olanından ve hatta halifelerin kendi siyasetlerine uygun olarak içtihat edip fetva verdikleri hükümleri birbirinden ayırdetmek için sabit bir ölçüdür.

Geçen Konuların Özeti ve Hakikatler

Araştırmacı bir kişi, Ehl-i Sünnet okulunda hakkı batıldan ayırdetmede tek ölçünün yalnız hakim gücün maslahatı olduğunu anlar! Şöyle ki, eleştiriye tutulan veya onların rezil olmalarına ve isimlerinin kötüye çıkmalarına sebep olan her rivayet zayıf ve batıldır. Bundan bir kısmını rivayet eden her kitap, ravi ve yazar zayıf ve güvenilmez bir kişi sayılır! Ve onu çeşitli şekilde kötülerler! Eğer kötüleyemedikleri bir rivayet veya yazarını eleştiremedikleri bir yazıyla karşılaşılırsa onu kendi istedikleri gibi mana ve tevil ederler!

Diğer taraftan, hakim gücün menkıbe ve faziletlerini anlatan ve onların eleştirilmesine sebep olan şeyleri bırakan her yazar ve ravi güvenilir ve doğrucudur!

Bunun dışında, rivayet ettiği veya yazdığı şeylerde hakim gücü savunan ve onlara taraftarlık eden kimseyi güvenilir, sıkı ve gerçek doğrucu olarak tanıtır rivayetlerini alarak kendi kitaplarında nakleder ve bu sesi dünyadakilere duyururlar!

Böyle geniş ve açık bir kapıdan Zındık Sefy b. Ömer, zındıklık hükmüyle Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine, hadis ve siretine istediği her şeyi sokmuştur! Yine bu nedenle onun uydurma rivayetleri on üç asır boyunca yetmişden fazla İslamî kaynaklara işlenmiştir!

Seyf, istediği hadis ve sireti Resulullah'ın (s.a.a) sünnetine sokmuştur. Biz bunları *Yüze Elli Uydurma Sahabi* ve *Ruvatu'l - Muhtelekun* adlı kitaplarımızın aşağıdaki bölümlerinde inceledik:

Resulullah'ın (s.a.a) elçileri.

Resulullah'ın (s.a.a) vasileri.

Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkan temsilciler.

Resulullah'ın (s.a.a) üvey evladı.

Daha önce Seyf'in, Resulullah'ın (s.a.a) Ammar hakkındaki hadisini nasıl tahrif ettiğini söyledik.

Seyf b. Ömer, hurafe hadisleri *Siretu'n - Nebiyy-il Muhtar* adlı kitabında ve diğer kitaplarda kaydeden *Kitabu'l - Envar*'ın yazarı Ebu-l Hasan-i Bikri veya İsrailiyyat'ının İslam kaynaklarına girmesine

neden olan Ka'bu'l - Ahbar gibi kişiler hakkında görüşümüz budur. Bize *Nakş-i Eimme Der İhya-i Din* adlı kitabımızda bunların rivayetlerini ve hedeflerini inceleyip bizim yanımızdaki konumlarını beyan ettik.

Ama Buhari'yle *Sahih*'i, İbn-i Hişam'la *Sire*'si, Taberî'yle *Tarih*'i ve metot ve davranışlarını inceleyip eleştirdiğimiz benzeri bilginlerin bizim yanımızda farklı bir konumları vardır. Çünkü bazı yerlerde her ne kadar bunları metodları eleştiriliyorsa da, buna rağmen kendi kitaplarında bizce de güvenilir olan Resulullah'ın (s.a.a) bir çok sahih sünnetlerini, siret ve hadislerini kaydetmişler ve bize de onları bunlardan nakletmekteyiz.

Ehlibeyt okulu ulemasının metodu şudur: İlmi çalışmasında bir bilginin yanlış olduğunu görseler, o bilgin onlara göre saygı değer biri olsa ve eleştirdikleri konu dışında diğer yerlerde onun bilgisinden yararlanmış olsalar bile hiç çekinmeden onu o konuda eleştirirler. Bu ise, fıkıh hükümleri ve hadis ilmi dışında onların ulema ve bilginleri taklit etmedikleri anlamına gelir.

Ehlibeyt okulu uleması, *Usul-u Kâfi*'deki zayıf hadisle *Sahih-i Buharî*'deki zayıf hadisi birlikte reddeder ve sahih hadisi hangi kitaptan olursa olsun kabul eder.

Büyük Meclisi (ö. 1111 hk.) *Usul-u Kâfi* kitabına *Miratu'l - Ukul* isminde bir şerh yazarken *Usul-u Kafi*'nin çeşitli bölümlerinde karşılaştığı binlerce zayıf hadisi ortaya koymuştur. Oysa *Usul-u Kâfi* kitabı Ehlibeyt okulu izleyicilerinin en meşhur hadis kitaplarından. Ve Ehlibeyt mektebinde bu konu, Hilafet Mektebi izleyicilerinin gidişatının tam aksinedir. Çünkü onlar *Sahih-i Buharî*'yi Kur'an-ı Kerim'le bir ayarda bilip, onda sahih olmayan bir tek hadis bile bulunmadığına inanırlar; hatta Allah'ın kitabında geçmese bile, *Sahih-i Buharî* ve *Sahih-i Müslim*'de geçen Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin tamamının sahih olduğuna inanırlar!

Sihah-ı Sitte dedikleri kitapların diğer dördünde geçse bile bu iki kitapta -*Sahih-i Buharî* ve *Sahih-i Müslim*- geçmeyen Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin doğruluğunu kabul etmek onlar için çok zordur. Oysa Ehl-i Sünnet ve Hilafet okulunda *Sihah-ı Sitte*'nin yazarlarından farklı olan hafızların çoğunun hadiste *Sihah*, *Mesaniid*, *Sünen*, *Musennefat*, *Zevaid* vs'den ibaret olan ayrı kitapları vardır. Örneğin:

Sahih-i Ebu Huzeyme (ö. 311 hk.)

Sahih-i İbn-i Hebban (ö. 345 hk.)

es-Sihahu'l - Me'sure an Resulullah (s.a.a) -Hafız Ebi Ali b. Sukn (ö. 353 hk.)

Müsned-i Tayalesî (ö. 254 hk.)

Müsned-i Ahmed b. Hanbel (ö. 231 hk.)

Sünen-i Beyhakî (ö. 458 hk.)

Sünen-i İbn-i Ebubekr-i Şafî (ö. 348 hk.)

El-Meacium's - Selase -Taberanî- (ö. 360 hk.)

Musnef-i Abdurrazzak-i Sen'ani (ö. 211 hk.)

Musnef-i İbn-i Ebi Şeybe (ö. 235 hk.)

Mecmeu'z - Zevaid-i Heysemi (ö. 807 hk.)

Müstedrek-i Hakim (ö. 405 hk.)

Ve diğer muhaddislerden onlarca diğer büyük hadis kitabı! Resulullah'ın (s.a.a) ve sahabenin sireti ve fütühatta diğer kitaplar telif edilmiştir. Örneğin:

et-Tebakat-u ve't Tarih, -Halife b. Hayyat- (ö. 240).

Futuhu'l - Buldan ve Ensabu'l - Eşraf -Belazurî- (ö. 279 hk.)

et-Tenbih-u vel Eşraf ve Murucu'z - Zeheb Mes'udi (ö. 345 hk.)

el-Meğazi -Vakidi- (ö. 207 hk.)

Tabakat-u İbn-i Sa'd (ö. 230 hk.)

Ve diğer meşhur yazarlardan onlarca muteber kitap!

Şimdi şöyle bir soruyla karşılaşmaktayız: Neden hadiste diğer kaynaklar ilgisizlikle karşılaşırken bütün dikkatler *Sihah-ı Sitte*'ye yönelmiştir?! Ve neden *Sire* ve *Meğazi*'de sadece *Sire-i İbn-i Hişam* ve tarihte sadece *Tarih-i Taberî* söz konusu edilmiş ve diğer kaynaklara pek önem verilmemiştir?

Özetle diyecek olursak, Hilafet Mektebi bilginleri ilmi çalışmalarında iki açıdan eleştiriye tabidirler:

1- Ehl-i Sünnet uleması gerek geçmiş peygamberlerin ve gerekse Resulullah'ın (s.a.a) sünnetindeki hakim gücün siyasetine ters düşen bizzat Peygamber'in kendisinin, Ehlibeyt'i ve ashabının siret, hadis ve rivayetleri gizlemişlerdir. İslam akaidi ve Kur'an tefsiri hakkında da durum aynıdır. Nitekim gördüğümüz gibi Taberî ve İbn-i Esir "**En yakın hısımlarını korkut**" ayetinin tefsirinde bu ayette Emirülmüminin Ali (a.s) hakkında geçen "vasim ve halifem" ifadesi yerine "şöyle ve böyle" kelimelerini bırakarak bunu gizlemişlerdir!

Yine Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini beyan eden nassları halifelerin içtihadlarına ters düşmeleri nedeniyle gizlemişlerdir. Biz -Allah'ın

izniyle- kitabımızın ikinci cildinde Ehl-i Sünnet okulunda İslam'ın Teşrii Kaynakları konusunda onları açıklayacağız.

2- Müslümanların kapsamlı bir İslami kıyamın eşiğinde oldukları böyle bir ortamda fıkıhta öylece dört imamı taklit etmeye devam etmeleri veya hadisin sahih mi, zayıf mı olduğunu anlamak için *Sihah-ı Sitte*'nin yazarlarını, özellikle Buhari'yle Müslim'i izlemeleri doğru değildir. Veya İslam hükümlerinde, halifelerin kendi dönemlerinde bir maslahat üzerine Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin sarıh nassları karşısında içtihat edip fetva verdikleri durumları izlemeleri caiz değildir! Aksine, Resulullah'ın (s.a.a) gerçek sünnetini inceleyip uzun asırlar boyunca halifelerin siyasetlerinden dolayı Müslümanlardan gizli kalan şeyleri açıklığa kavuşturmaları, daha sonra Müslümanların söz birliği, Allah'ın kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sahih ve tertemiz sünnetiyle amel etme doğrultusunda çalışmaları gerekir. Ancak bu durumda herkesin ittifakla kabul ettiği Allah'ın kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sahih sünnetinin ışığı altında Müslümanların söz birliği ve beraberlikleri gerçekleşebilir. Bu ise Allah Tealâ'nın dünya Müslümanlarına lütuf ve merhametinden uzak değildir.

Vasiyet Konusuna Dönüş

Resulullah'tan (s.a.a) sonra hilafeti İmam Ali ve evlatlarından olan imamların kesin hakkı kabul eden nasslar onların yerine hilafet kürsüsüne oturanları eleştiren en önemli deliller oldukları için Ehl-i Sünnet bilginleri bunları gizlemede hiç tereddüt etmemiş, var güçleriyle bunları gizlemeye çalışmışlardır!! Bunların en önemlilerinden biri, ehl-i kitap bilginlerinin Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonra o hazretin vasisinin kim olduğunu sormaları ve onların bu alandaki sözleri veya Sıffin'e giderken Hz. Ali'yle (a.s) görüşen o iki rahibin rivayetleridir; oysa bunların benzerlerini Ehlibeyt uleması kendi kitaplarında kaydetmişlerdir. Tıpkı Ebubekir'in hilafeti döneminde yanına varıp Resulullah'ın (s.a.a) vasisinin kim olduğunu soran, halk Ebubekir'e işaret edince ona bir takım sorular soran ve cevaplarını alamayınca Ali'yi (a.s) çağırta, Ali (a.s) geldiğinde sorularına cevap alınca Müslüman olan ve "Sen peygamberlerin sonuncusunun vasisisin" diyen o iki Yahudi gibi.

Veya Ebubekir'in döneminde olduğu gibi, Ömer'in hilafeti döneminde ehl-i kitap izleyicilerinden bir grubun onun yanına gitmesi,

onlarla Ömer'in ve sonra da İmam Ali'nin (a.s) arasında geçen tartışmaları gibi.

Yine Ka'bu'l - Ahbar'ın, Resulullah'ın (s.a.a) halleri hakkında Ömer'den bir takım sorular sorduğunu ve Ömer'in de onların cevabı için Ali'ye (a.s) gitmelerini söylediğini unutamayız.

Ehl-i kitab'ın bu gibi müracaatları ve Müslüman oluşları asırlar boyunca devam etmiştir. İbn-i Kesir, Tevrat'tan "Allah İbrahim'e İsmail'in doğumunu ve onun soyunu sürdürüp neslinden on iki büyük kişiyi yaratacağını müjdeledi" sözünü naklettikten sonra İbn-i Teymiyye'den şöyle nakleder:

"Bu on iki kişi, Cabir b. Semere'nin rivayetinde gelecekleri müjdelenen ve onlar gelmedikçe kıyametin kopmayacağı söylenen kimselerdir"

Daha sonra İbn-i Kesir kendisi görüş belirterek şöyle yazar:

"Müslüman olan Yahudilerin çoğu, Rafizilerin imamlarının o on iki kişi olduğuna inanmakla yanılmış ve Şia mezhebini seçmişlerdir!"

Sizce, bir çok Yahudi'nin İslam dinine girdiğini ve Rafizilerin mezhebine yöneldiğini söyleyen bu çok sayıda rivayetler nelerdir? Ehl-i Sünnet ve Hilafet uleması Taberî'nin "İnsanların böyle sözleri duymaya gücü yetmez" sözünü benimsemeye hiç tereddüt etmemişler ve bu nedenle Müslüman olan ve Rafizilerin mezhebini seçen kitap ehlinin rivayetlerini ister mücmel olsun ister mufassal, silip kitaplarında kaydetmemişlerdir.

Kaydedilmeyen Rivayetler

İbn-i Kesir'in kendi *Tarih*'inde kaydetmiş olduğu ve kitabının yaklaşık on yedi sayfasını dolduran Resulullah'ın (s.a.a), İmam Ali'nin (a.s) Nehrevan'da savaştığı Hariciler hakkındaki rivayetlerini, o hazretin Cemel, Sıffin vs. savaşları hakkındaki perakende olarak kitaplarda kalan ve sözde İmam Ali'nin fazilet ve üstünlüğünü ifade eden az sayıdaki rivayetleriyle yan yana bırakarak bu ikisini mukayese edecek olursak, Resulullah'ın (s.a.a) hadislerini garazlı olarak İslam ümmetinden gizlemenin ne kadar büyük zararlara yol açtığı anlarız.

Ehl-i Sünnet bilginlerinin, Resulullah'ın (s.a.a), İmama baş kaldıran Hariciler hakkındaki rivayetleri kitaplarında kaydetmelerinin sebebi, haricilerin ayaklanmalarının İmam Ali'den (a.s) sonra da hakim güce karşı devam etmiş olması, onlar hakkındaki bu

rivayetlerin yayılışının hakim gücün maslahat ve lehine olmasındandır; işte bu nedenle onları bütün hadis kitaplarında kaydetmişler ve günümüze kadar da bu rivayetler el sürülmemiş bir halde sağlam kalmışlardır!

Resulullah'ın (s.a.a), yayılması Hilafet Mektebinin siyasetine ters düşen ve bu yüzden gizlenmesi için çok çaba harcadıkları hadisleri, İmam Ali (a.s) hakkında ve onun Resulullah'ın (s.a.a) vasisi olduğu bildiren hadislerdir; bu konuda bahseden ashabın şiir ve nesirlerinin önünü almak için de aynı metottan yararlanmışlardır!

Ve dolayısıyla Ümmü-l Müminin Aişe'nin, "vasiyet"i tamamen inkar ettiğini görüp, onun bu rivayetini ilmi açıdan ele alarak inceledik.

Yine gördük ki:

a- Hilafet Mektebi bilginlerinden bazıları "vasiyet" kelimesinin geçtiği sözü atmış ve bunu sildiklerine de işaret etmemişlerdir; Nu'man b. Eclan-i Ensari'nin kasidesinde yaptıkları gibi.

b- Rivayetin bir bölümünü silenler de onun yerine anlaşılmaz ve müphem bir söz yerleştirmişlerdir; Taberî ve İbn-i Kesir'in kendi *Tefsir*'lerinde Resulullah'ın (s.a.a) hadisindeki "Benim vasim ve halifem" cümlesinin başına getirdikleri gibi.

c- Bir grubu da rivayetten "vasi" kelimesini atmış, rivayeti de tahrif etmişlerdir. İbn-i Kesir'in İmam Hüseyin'in (a.s) hutbesinde yaptığı gibi!

d- Bir grubu ise silindiğine işaret ederek "vasiyet"ten bahsedilen rivayetin tamamını atmışlardır. Taberî, İbn-i Kesir ve İbn-i Esir'in Muhammed b. Ebubekir'in mektubunda yaptıkları gibi.

e- Bazıları da sildiklerine işaret etmeden "vasi" kelimesinin geçtiği rivayetin tamamını silmişlerdir. Resulullah'ın (s.a.a) Haşimoğulları'nı daveti rivayetinde İbn-i Hişam'ın yaptığı gibi. Çünkü bu rivayette Resulullah (s.a.a) "Ali sizin aranızda benim vasim ve halifemdir" buyurmuştu.

f- Onlardan bir grubu da "vasiye" kelimesini tevil etmeye çalışmışlardır. Taberânî'nin Resulullah'ın (s.a.a) hadisinde ve İbn-i Ebi'l Hadid'in Emirulmüminin Ali'nin (a.s) sözlerinde yaptığı gibi.

g- Bazıları ise bundan gaflet ederek kitaplarının birinde getirmiş, fakat daha sonra o kelimeyi diğer kitaplarında müphem ve anlaşılmaz bir ifadeyle kaydetmişlerdir. Taberî'nin kendi *Tarih* ve *Tefsir*'inde yaptığı gibi.

h- Ve nihayet bazıları da kitaplarının birinci baskısında "vasiyet" konusuna değindikleri halde aynı kitabın ikinci ve sonraki baskılarında onu tamamen silmişlerdir. Muhammed b. Hasaneyn-i Heykel'in *Hayat-u Muhammed* adlı kitabında yaptığı gibi!

EHLİBEYT'İN ÖNDERLİĞİNE DÂİR DİĞER NASSLAR

Buraya kadar Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'in önderliği hakkındaki naslarını sunmak istiyorduk; ancak bunun için bu alandaki ve Ehlibeyt hakkındaki nasların asırlar boyunca saltanat ve hükümet gücüne dayanmış olan halifelerin politikasıyla sıkı bir şekilde çeliştiği için birçok gizleme ve tahriflere maruz kalmış olduğunun ve bilginlerinin gafleti sonucu bütün bunlardan Ehl-i Sünnet kitaplarında, Allah'ın tevfiğiyle bulduğumuz az bir miktardan başka bir şey kalmadığının açıklık kazanması amacıyla ilk önce tahrif ve gizleme alanında bazı konulara değinmek zorundaydık. Şimdi Allah'ın izniyle, geçen nasların dışındaki diğer nassları inceleyeceğiz:

Farklı Sözcüklerle Vasi Tayini

Istılahlar bölümünde vasi ve vasiyetin tanımında vasinin bazen "vessaytu" (vasiyet ettim) ve bu kökten türeyen sözcüklerle tayin edildiğini, meselâ vasiyet eden, vasi ettiği adama: "Benim ölümünden sonra falan ve filanca işleri yapman için seni vasi ediyorum" şeklinde gerçekleştiğini; bazen de "benden sonra falan ve filan işlerimi yapmanı istiyorum" şeklinde vasiyet anlamına gelen diğer kelimelerle gerçekleştiğine değindik. "Falancayla anlaştık veya filan işi ona bıraktım" şeklinde vasiye konusunu diğerlerine bildirmek için de aynı şey geçerlidir. Bu ve benzeri tabirlerin hepsi o adamın kendisinden sonra o işi yapması için başka birini vasi ettiğini anlatır.

Resul-i Ekrem (s.a.a) de, kendisinden sonraki vasiyi tayin etmek için böyle yaptı. Resulullah'ın (s.a.a), amcası oğlu hakkında kullandığı

kelimeler o hazretin, amcası oğlu Ali'yi (a.s) kendine vasi ve yardımcı seçtiğine tasrih eder:

Resulullah'ın (s.a.a) Vezir ve Yardımcısı

a- Resulullah'ın (s.a.a) sünnette buyurduğu açıklamalarda Hz. Ali'nin vezirlik makamı kaydedilmiştir. Resulullah'ın (s.a.a) Hz. Ali'ye hitaben buyurmuş olduğu şu sözler o ayete işaret eder:

"Bana nispet Harun'un Musa'ya menziletinde olmak istemez misin; ancak benden sonra peygamber yoktur?"

Allah Teala Kur'an'da Harun'un Hz. Musa'nın yanındaki menziletini onun öyküsünde beyan etmiştir. Kur'an-ı Kerim Hz. Musa'nın dilinden (a.s) şöyle buyurur:

"Ailemden bana bir yardımcı kıl, kardeşim Harun'u. Onunla arkamı kuvvetlendir." (Tâhâ, 29 - 31) Veya:

"Andolsun, biz Musa'ya kitabı verdik ve onunla birlikte kardeşi Harun'u yardımcı kıldık." (Furkan, 35)

b- Resulullah (s.a.a) Ali'yi ne zaman vasi seçti?

Resulullah Abdulmuttaliboğulları'nı çağırarak konuşmasında onlara, "Bu önemli konuda hanginiz bana yardım edeceksiniz..." diye buyurunca onların arasında o hazrete sadece Ali (a.s) olumlu cevap verdi. İşte o gün Peygamber risaletinin tebliğinde Ali'yi (a.s) kendine yardımcı seçti.

Esmâ bint-i Ümeys Resulullah'tan (s.a.a) kendi kulaklarıyla şöyle duyduğunu nakleder:

"Allah'ım! Ailemden birini bana yardımcı et.

Allah'ım! Ben kardeşim Musa'nın dediğini diyorum.

*Allah'ım! Ailemden kardeşim Ali'yi bana vezir ve yardım kıl. Sırtımı onunla pekiştirdi."*⁷⁰²

Tefsir-i Siyutî'de **"Ailemden bana bir yardımcı kıl"** ayetinin tefsirinde şöyle geçer:

Bu ayet nazil olunca Resulullah (s.a.a) da Rabbinden şöyle istedi: "Allah'ım! Sırtımı kardeşim Ali'yle pekiştir" Allah Teala da peygamberinin isteğini kabul etti.

---

702 - Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 163, Ahmed b. Hanbel'in Menakib'inden naklen.

İbn-i Ömer de Resulullah'ın (s.a.a) Ali'ye (a.s) şöyle buyurduğunu nakleder: "Sen benim kardeşim ve yardımcısın. Sen dinimi sürdüreceksin, ahdimi yerine getireceksin..."⁷⁰³

Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'ye *"Sen bana Harun'un Musa'ya menziletindesin; ancak benden sonra peygamber yoktur"* buyruğuyla Harun'un Musa'ya oranla sahip olduğu her şeyi (peygamberlik dışında) Ali için de gerçekleştirmiştir; bunların başında ise Harun'un Musa'nın veziri oluşudur.

Nehcu'l - Belaga'da Resulullah'ın (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) şöyle buyurduğu geçer: *"Sen benim vezirim ve yardımcısın."*⁷⁰⁴

İmam Ali'nin mektubunun cevabında Eş'as'ın dilinden okudukları şiirde şöyle geçer: "Ali peygamberin veziri, yardımcısı ve damadıdır..."

Resulullah'ın (s.a.a), amcası oğlu Ali'ye (a.s) "Sen benim kardeşim ve yardımcısın, işlerimi yapacak, ahitlerimi yerine getireceksin" buyruğundan o hazretin Ali'yi (a.s) kendisinden sonra vasisi olarak seçtiği anlaşılmaktadır. Bu konu yine o hazretin Hz. Ali'ye (a.s) "Sen benim halifem ve yerime geçecek olan kimsesin" buyruğundan da anlaşılmaktadır.

Resulullah'ın (s.a.a) Halifesi

Savaşlarda Resulullah'ın (s.a.a) Medine'deki halifesinden bahsederken Tebûk gazvesi hakkında Sahih-i Buhari'den şöyle naklettik:

Resulullah (s.a.a) Tebûk savaşı için Medine'den çıkınca Medine'de Ali'yi kendi yerine geçirdi. Hz. Ali (a.s) o hazrete: *"Beni kadınlara ve çocuklara mı halife ediyorsun?!"* diye sorması üzerine Resulullah (s.a.a), *"Sen bana nispet Harun'un Musa'ya menziletinde olmak istemez misin? Ancak, benden sonra peygamber yoktur"* buyurdu.

Allah Teala Kur'an'da Harun hakkında şöyle buyurmuştur:

"Musa, kardeşi Harun'a, kavmimde benim yerime geç, ıslah et." (A'raf, 142)

---

703 - Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 121; Kenzu'l - Ummal, birinci basım, c. 6, s. 155. Teberani'den naklen.

704 - Hutbe: 190.

Ahmed b. Hanbel'in kendi Müsned'inde naklettiği iki rivayetten birinde Resulullah'ın (a.s) Abdulmuttaliboğulları'nı davet ederken yaptığı konuşmasında Ali (a.s) için "*Halifem*" tabiri kullanılmıştır.⁷⁰⁵

* * *

Buraya kadar bu özel kitapta vasi, vezir ve halife meselesi hakkında konuşmaya muvaffak olduk. Şimdi de o kadar gizlemelerine rağmen halâ Ehl-i Sünnet kitaplarında bulunan diğer nassları inceleyelim. Bu nasslardan biri, Resulullah'ın (s.a.a) Ali'nin (a.s) kendisinden sonra Müslümanların emir sahibi olduğuna dair buyruğudur:

RESULULLAH'TAN (S.A.A) SONRA MÜSLÜMANLARIN EMİR SAHİBİ

Resulullah (s.a.a) çeşitli yerlerde açık ve sarıh bir şekilde "*Ali, Müslümanların emir sahibidir*" buyurmuştur. Onlardan bazıları şöyledir:

1- Şikayet Hadisi

Müsned-i Ahmed, Hasais-i Nesaî, Müstedrek-i Hakim ve diğer kaynaklarda Bureyde'nin şöyle dediği geçer (biz burada Müsned-i İbn-i Ahmed'den naklediyoruz):

Resulullah (s.a.a) iki grubu Yemen'e gönderdi: Bir grubu Ali b. Ebutalib'in emri altında, diğerini ise Halid b. Velid'in emrinde. Daha sonra, "yolda buluşacak olursanız iki ordunun komutanı Ali'dir, buluşmazsanız da her biriniz kendi ordusunun komutanıdır..." buyurdu. Biz Yemen sakinleri Zeydoğullarıyla savaşıp müşriklere galip geldik. Savaşçıları öldürdük, çocuklarını esir aldık. Bu arada Ali esir kadınlardan birini kendine seçti. Halid b. Velid mektubunda bu olayı Resulullah'a (s.a.a) raporlayarak benimle gönderdi!

Ben Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna ulaşarak Halid'in mektubunu verdim. Mektubu Resulullah'a (s.a.a) okuduklarında o hazretin öfke ve gazabı yüzünden okunuyordu. Bunun üzerine aceleyle "Ya Resulullah!" dedim. "Burası Allah'a sığınılan yerdir. Sen beni bir kimsenin beraberinde gönderdin ve onun emrinde olmamı istedin. Ben

---

705 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 11.

de sizin emrinize uyarak onun emrine itaat ettim." Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu:

*"Ali'yi çirkin bir şekilde anıyorsunuz; oysa o benden, ben de ondanım. O benden sonra sizin emirinizdir. O bendendir ve ben de ondanım ve o benden sonra sizin emirinizdir."*⁷⁰⁶

Diğer bir rivayette Bureyde'nin şöyle dediği geçer:

Resul-i Ekrem'e (s.a.a) "Ya Resulullah! Senin sahaben olmam hakkın için elini uzat da İslam üzerine sana yeniden bi'at edeyim" dedim ve o hazret elini uzatıp İslam adına kendisine yeniden bi'at edinceye dek bu isteğimden vazgeçmedim.⁷⁰⁷

Yine Müsned-i Ahmed'de, Müsned-i Tayalesî'de, Sahih-i Tirmizî'de ve diğer kaynaklarda Ömer b. Hasin'den şöyle nakledilmiştir:⁷⁰⁸

Bu savaşta Resul-i Ekrem'in (s.a.a) ashabından dördü, o hazretin huzuruna vardıklarında Ali'yi kendisine şikayet etmek üzere kararlaştılar!

Bu dört kişi Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna girdiklerinde, onlardan biri ayağa kalkarak, "Ya Resulullah!" dedi. "Ali b. Ebutalib'in şöyle ve böyle yaptığına dikkat etmiyor musunuz?!" Bunun üzerine Resulullah ondan yüzünü çevirdi.

Peşinden ikincisi, üçüncüsü ve nihayet dördüncüsü kalkarak her biri ayrı ayrı aynı şeyi söylediler. Ama her defasında Resulullah (s.a.a) şikayet edenden yüzünü çevirdi. Sonunda Resul-i Ekrem (s.a.a) öfkesi yüzünden okunduğu halde onlara dönerek şöyle buyurdu:

*"Ali'den ne istiyorsunuz, Ali'den ne istiyorsunuz, Ali'den ne istiyorsunuz?! Ali bendendir ve ben de Ali'denim, Ali bendendir ve ben de Ali'denim. Ve o benden sonra her müminin velisidir."*⁷⁰⁹

---

706 - Müsned-i Ahmed, c. 5, s. 356; Hasaih-i Nesaî, s. 24, biraz farkla; Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 110, sözcük farkıyla; Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 127; Kenzu'l - Ummal, c. 12, s. 207 İbn-i Ebi Şeybe'den özetle ve c. 12, s. 210 Deylemî'den; Kunuzu'l - Hakaiki'l - Manevî, s. 186.

707 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 5, s. 350, 358 ve 361; Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 128 Tebrani'den Evsat'ta Bureyde'den şu sözcüklerle geçer: "men kuntu veliyyehu fe Aliyyun veliyuhu" (Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir."

708 - Biz burada Tirmizî'nin sözlerini kaydettik.

709 - Sahih-i Tirmizî, c. 13, s. 165, "menakib-i Ali b. Ebi Talib" bölümü; Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 437; Müsned-i Tayalesî, c. 3, s. 111, 829. hadis; Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 110; Hasaisu'n - Nesaî, s. 19 ve 16; Hilyetu'l - Evliya-i

İkinci Şikayet

Usdu'l - Gabe, Mecmau'z - Zevaid ve diğer muteber kaynaklarda Vehab b. Hamza'dan şöyle dediği geçer (biz Usdu'l - Gabe'den naklediyoruz):

Ali'yle (r.a) birlikte Medine'den Mekke'ye gidiyorduk. Yolculuk boyunca Ali'nin bana karşı hoşlanmadığım bir davranışı oldu. Ali'ye, "Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkınca seni o hazrete şikayet edeceğim" dedim! Medine'ye döndüğümüzde Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıkarak o hazrete, "Ben Ali'den şöyle ve böyle hareketler gördüm" diye şikayet ettim. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), "Böyle deme" buyurdu. "Çünkü o benden sonra sizlere insanların en evla olanıdır."⁷¹⁰

Şikayet Zamanı

Tarih kitapları Hz. Ali'nin (a.s) Yemen'e iki yolculuğunu kaydetmişlerdir. Oysa bizce İmam Ali (a.s) üç defa Yemen'e gitmiştir. Hz. Ali'nin (a.s) bu yolculuklarını inşallah "içtihat" bölümünde zikredeceğiz.

Fakat her durumda Hz. Ali'nin (a.s) Yemen'e son yolculuğunun hicretin onuncu yılında, Vedâ Haccı'nda ve Terviye'den (Zilhicce ayının sekizinci günü) önce gerçekleştiği kesindir. Bu yolculukta İmam Ali (a.s) Mekke'de Resulullah'a (s.a.a) ulaşmıştır. Hz. Ali'nin (a.s) Yemen'e yolculuklarından biri budur.

Hz. Ali'yi (a.s) Resulullah'a (s.a.a) şikayet planı iki kere vuku bulmuşsa onlardan biri Medine'de hicretin onuncu yılından önce, diğeri ise Mekke'de hicretin onuncu yılında Hz. Ali'nin (a.s) beraberindekilerin Resulullah'a ulaşmalarından sonra ve Terviye gününden önce gerçekleşmiş olmalıdır; bu durumda onların hac töreninden önce Mekke'ye ulaşmaları gerekiyor.

İşte bu yüzden bazı bilginler, Gadir-i Hum olayının bu şikayetlere karşılık vermek için gerçekleştirildiğini sanmışlardır! Oysa Gadir-i Hum olayı hac amellerinden sonra, Cuhfe'de ve çok büyük bir Müslüman kitlesinin gözleri önünde vuku bulmuştur. Resulullah

---

Ebu Nuaym, c. 6, s. 294; Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 171; Kenzu'l - Ummal, c. 12, s. 207 ve c. 15, s. 125.

710 - Usdu'l - Gabe, c. 5, s. 94; Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 109.

(s.a.a) Mekke'de, o da sadece şikayet edenlere ve o toplantıda, şikayetlerinin hemen peşinden cevap vermiştir.

İkinci şikayete gelince; bu hadisin kendisi sözkonusu şahsın Hz. Ali'yle (a.s) birlikte Mekke'ye girmelerinden sonra vuku bulduğunu tasrih etmektedir.

Tarihi Belli Olmayan Diğer Nasslar

Tarihi belli olmayan diğer nasslar da vardır. İbn-i Abbas'tan nakledilen şu hadis bu cümledendir: Resulullah (s.a.a) Ali'ye şöyle buyurdu: *"Sen benden sonra bütün müminlerin velisisin"*⁷¹¹ Hz. Ali'nin (a.s) kendisinden de Resulullah'ın (s.a.a) ona şöyle dediği nakledilir: *"Şüphesiz sen benden sonra müminlerin velisisin."*⁷¹²

---

711 - Müsned-i Tayalesî, c. 11, s. 360, h. 2752; Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 203.

712 - Tarih-i Bağdad, c. 4, s. 239; Kenzu'l - Ummal, c. 15, s. 114 ve c. 12, s. 221.

HZ. ALİ'Yİ (A.S) VELAYET VE HİLAFET MAKAMINA ATAMAK, İSLAM VE MÜSLÜMANLARA VASİ KILMAK İÇİN BÜYÜK TOPLANTI

-Gadir-i Hum-

Resulullah (s.a.a) kendisinden sonra veliahdını, İslam ve Müslümanlar üzerine vasisini tanıtmak için büyük bir toplantı düzenledi. Hakim Haskanî⁷¹³ bu alanda şöyle yazar:

Allah Teala, Resul-u Ekrem'e (s.a.a) Ali'yi kendi yerine geçirmesini, halka hükümet için seçmesini ve insanlara onun vilayet makamını bildirmesini emretti. Ama Resulullah halkın, bu hareketinin amcası oğlu Ali'ye karşı ilgisinden kaynaklandığını düşüncelerinden ve bu yüzden kendisini eleştirmelerinden çekiniyordu. Nihayet şu ayet indi: **"Ey peygamber! Rabb'inden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır."** (Mâide, 67)

---

713 - Hakim Haskanî diye meşhur olan Hafız, Ubeydullah b. Abdullah b. Ahmed, Keffaş, Hanefî, Nişaburlu ve hicretin beşinci yüzyılı şahsiyetlerindendir. Hayatı Tezkiretu'l - Huffaz'da, c. 4, s. 390, Hindistan basımı ve c. 3, s. 1200 Mısır basımı 14. tabakanın sonunda kaydedilmiştir. Biz Ehl-i Beyt (a.s) hakkında nazil olan ayetler için onun Muhammed Bâkır Mahmudî'nin tahkikiyle 1393'te Beyrut'ta basılan Şevahidu't - Tenzil li Kavaidi't - Tafsil fi Ayeti'n - Nazilet-i fi Ehl-i Beyt'ine müracaat ettik. Yukarıdaki hadis bu kitapta c. 1, s. 192'de ve 249. hadis olarak kaydedilmiştir.

Resulullah (s.a.a) bu emri aldıktan sonra Gadir-i Hum günü Ali'nin vilayet ve halifeliğini ilan etti.

Hakim Haskanî, Ziyad b. Munzir'den de şöyle nakleder:

Bir gün Ebu Cafer Muhammed b. Ali -İmam Bâkır'ın- (a.s) huzurundaydım. O hazret halka konuşma yapıyordu. O sırada Hasan Basri'den rivayet eden Osman-ı A'şâ isminde Basralı bir adam ayağa kalkarak şöyle dedi:

Ey Resulullah'ın torunu! Allah beni sana feda etsin. Hasan bize, **"Ey peygamber! Rabb'inden sana indirileni tebliğ et..."** ayetinin bir kişi hakkında indiğini söylemişti; ama onun kim olduğunu söylemedi?! İmam, o adamın cevabında şöyle buyurdu: *"Hasan onu tanıtmak isteseydi bu işi yapardı. Ama o korkusundan onu tanıtmamıştır! Cebrail Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna geldi ve ... nihayet şöyle dedi:*

Allah, insanlara hüccetin tamamlanması için sana halkı namaz, oruç, zekat ve hacla tanıştırdığın gibi onları emir sahipleri ve velileriyle tanıştırmayı emreder. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Rabb'im, dedi. Halâ ümmetim cahiliyye düşüncesindedir. Aralarında birbirlerine karşı övünme ve birbirleriyle rekabet kökleri daha kurumamıştır. Onların arasında bu veli ve emirden intikam alma düşüncesinde olmayan hiç kimse yoktur. Ben onların (beni yalanlamalarından) korkuyorum. Bunun üzerine Allah Teala şu ayeti indirdi:

"Ey peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır."

Allah Teala bir taraftan Resulünü tehdit ederken diğer taraftan da onu koruyacağını tazmin ettiği için Resulullah yerinden kalkarak Ali'nin elini tutup ... (hadisin sonuna kadar) buyurdu.⁷¹⁴

Hakim Haskanî, Miraç hadisinde İbn-i Abbas'tan şöyle nakleder:

Allah Teala miraç gecesi, peygamberine şöyle buyurdu: **"Ben risalete seçtiğim bütün peygamberler için bir vezir ve yardımcı belirttim. Şimdi sen Resulullah'sın, Ali de senin vezir ve yardımcın."**

İbn-i Abbasi bu hadisin peşinde şöyle der:

---

714 - Şevahidu't – Tenzil-i Haskanî, c. 1, s. 191; Esbabu'n - Nüzul -Vahidî-, mezkur ayetin tefsirinde; Nüzulu'l - Kur'an -Ebu Nuaym-.

Resulullah (s.a.a) miraçtan dönünce bu konuda halka bir şey söylemek istemiyordu. Çünkü insanlar cahiliyye dönemini yeni geriye bırakmışlardı... Resulullah (s.a.a) bu konuyu açıklamayı geciktiriyordu. Nihayet Zilhicce ayının on sekizinci günü şu ayet nazil oldu: **"Ey peygamber! Rabb'inden sana indirileni tebliğ et..."** Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) ayağa kalkarak şöyle buyurdu:

*"Ey insanlar! Allah Teala beni size bir konuyu söylemem için görevlendirdi. Ancak ben Allah'ın risaletini yerine getirmede sizin beni suçlayıp yalanlamanızdan endişeleniyordum. İşte bu yüzden Allah Teala indirmiş olduğu ayetinde bundan dolayı beni kınadı..."*⁷¹⁵

Hakim Haskanî ve İbn-i Asakir, Ebu Hureyre'den şöyle nakletmiştir:

Allah Teala şu ayeti indirmiştir: **"Ey peygamber! Rabb'inden sana -Ali b. Ebutalib hakkında- indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun..."**⁷¹⁶ Elbette Ebu Hureyre, "tebliğ"den maksadın, Ali (a.s) hakkında nazil olan şeyin iblağ edilmesi olduğunu vurgulamak istemiştir.

Haskanî, Abdullah b. Ebi Evfa'dan da Gadir-i Hum'da Resulullah'ın (s.a.a) **"Ey peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et..."** ayetini okuduğunu ve sonra da koltuğunun altındaki beyazlık görününceye kadar ellerini kaldırarak şöyle buyurduğunu duydum:

*"Ey insanlar! Bilin ki ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır..."*⁷¹⁷

Vahidî, *Esbabu'n - Nüzul* adlı kitabında ve Siyuti ise *Dürr-ül Mensur* adlı kitabında Ebu Said-i Hudri'den şöyle nakleder: **"Ey**

---

715 - Şevahidu't - Tenzil-i Haskanî, c. 1, s. 192-193, sayfa 189'da sadece ayetin nazil olduğuna değinmiştir.

716 - Şevahidu't - Tenzil-i Haskanî, c. 1, s. 187, Tarih-i Dimaşk-i İbn-i Asakir -İmam Ali'nin (a.s) hayatını anlatırken mezkur hadisi çeşitli yollarla 452. hadiste nakletmiştir.

717 - Şevahidu't - Tenzil-i Haskanî, c. 1, s. 190. Abdullah b. Ebi Evfa-i Sahabi diye meşhur olan Alkame b. Halid-i Haris-i Eslemî Hudeybiyye savaşına katılmış, Resulullah'tan (s.a.a) sonra uzunca bir hayat yaşamıştır. O, hicri 86 veya 87 yılında Kufe'de vefat etmiştir. Kufe'de vefat eden son sahabidir. Onun rivayetini sihah sahipleri kaydetmişlerdir. Takribu't - Tehzib, c. 1, s. 402; Usdu'l - Gabe, c. 3, s. 121.

peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et..." ayeti Ali b. Ebutalib hakkında nazil olmuştur.⁷¹⁸

Siyuti'nin Tefsir'inde İbn-i Mes'ud'dan, Resulullah'ın (s.a.a) döneminde bu ayeti şöyle okuyorduk diye rivayet edilmiştir: **"Ey peygamber, Rabbinden sana -doğrusu Ali müminlerin velisidir diye- indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan..."**⁷¹⁹ Elbette İbn-i Mes'ud, mezkur ayeti Resulullah'ın (s.a.a) hayatında böyle tefsir ettiklerini kastediyor.

Ama Gadir-i Hum'da Resulullah'a (s.a.a) nazil olan bu ayetin açıklaması şöyledir:

Gadir-i Hum Olayı

Hicretin onunda, Zilhicce'tu'l - Haram ayının on sekizinde⁷²⁰ Resulullah (s.a.a) vedâ haccından dönerken⁷²¹ Gadir-i Hum bölgesinde, Cuhfe isimindeki bir menzilde,⁷²² Medine, Mısır ve Şam (Suriye) yollarının ayrımında⁷²³ Resul-i Ekrem'e (s.a.a) şu ayet nazil oldu:

"Ey peygamber, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır."⁷²⁴

Bu ayet indikten sonra, Resul-i Ekrem (s.a.a) kervanlara durmalarını ve oracıkta bineklerinden inmelerini emretti. İleridekileri çağırttı, geride kalanlar da gelip yetiştiler.⁷²⁵

Sonra ashabını dağılmamaları için oradaki dikenlerin gölgesinde gölgelenmekten alıkoydu, ağaçların dibini de diken, çör-çöpten

---

718 - Esbabu'n - Nüzul-i Vahidî, s. 135; Durru'l - Mensur-i Siyutî, c. 2, s. 298; -Bunun, Şevahidu't - Tenzil'in 244. hadisi olması gerek-; Bkz. Fethu'l - Kadir, c. 2, s. 57; Tefsir-i Nişaburî, c. 6, s. 194.

Ebu Hasan Ali b. Ahmed (ö: 468 kameri) Vahidî Nişaburî diye meşhurdur. Biz burada onun Esbabu'n - Nüzul adındaki Beyrut basımı kitabına müracaat ettik.

719 - Durru'l - Mensur-i Siyutî, c. 2, s. 298.

720 - Hakim Haskanî, c. 1, s. 192 - 193.

721 - Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 105 ve 163-165. Bu konuyu, olduğu gibi bu sayfalardan naklediyorum.

722 - Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 163-165; İbn-i Kesir, c. 5, s. 209-213.

723 - Mu'cemu'l - Buldan, "el-Cuhfe" maddesi.

724 - Bunun kaynaklarını daha önce zikretmiştik.

725 - Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 213.

temizlemelerini buyurduktan sonra⁷²⁶ halkı cemaat namazına davet etti.⁷²⁷

Ashap diken ağaçlarının dal ve budakları üzerine bez parçaları atarak Resulullah (s.a.a) için bir gölgelik hazırladılar.⁷²⁸ O hazret öğle namazını o yakıcı sıcaklıkta⁷²⁹ o cemaatle birlikte kıldıktan sonra hutbe için ayağa kalktı. Allah'a hamd edip insanlara bir çok öğüt ve nasihatle bulunduktan sonra şöyle buyurdu:

"Yakında beni çağıracaklar ve ben de icabet edeceğim (yani ecelim ulaştı), (Allah katında) ben de sorumluyum, siz de. O gün siz Allah'a ne cevap vereceksiniz?" Oradakiler hep bir ağızdan:

"Senin en iyi şekilde risaletini yerine getirdiğine, bizim için hayır dilediğine tanıklık edeceğiz; Allah seni mükafatlandırsın" diye bağırıyorlar. Bunun üzerine Resulullah (s.a.a), *"Allah'tan başka ilah olmadığına Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna, cennet ve cehennem bir gerçek olduğuna tanıklık etmiyor musunuz?"* diye sorunca da insanlar, "Evet" dediler. "Bütün bunlara tanıklık ediyoruz." Bunun üzerine o hazret, *"Allah'ım! Şahid ol"* buyurdu ve sonra, *"Sesimi duyuyor musunuz?"* diye sordu. Buna da "evet" cevabını verdiler. Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Ben yakında sizden ayrılacağım ve siz Kevser Havuzu'nun başında bana geleceksiniz. O öyle bir havuzdur ki Kevser havuzu, genişliği Basra'dan Sana'ya kadardır.⁷³⁰ O havuzun kenarında gökteki yıldızların sayısınca gümüş kadehler vardır. Ben orada sizin aranızda emanet bıraktığın iki paha biçilmez şeyi soracağım. O halde benden sonra o iki şeye nasıl davranmanız gerektiğine dikkat edin!"*

Bu arada halkın içinden biri bağırarak "Ya Resulullah! O iki paha biçilmez şey nelerdir?" diye sordu. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdu:

---

726 - Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 105. İbn-i Kesir, c. 5, s. 209'da buna yakın bir tabir kullanıyor.

727 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 4, s. 281; Sünen-i İbn-i Mâce, "Fazl-u Ali (a.s)" bölümü; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 209 - 210.

728 - Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 372; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 212.

729 - Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 281; Sünen-i İbn-i Mâce, "Fazl-u Ali (a.s)" bölümü; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 212.

730 - Basra, Dimaşk'ın yakınlarında bir kasabaydı, San'a ise Bağdat yakınlarında bir yerdi. Elbette Resulullah'ın (s.a.a) bu benzetmesi sadece etrafındakiler o havuzun genişliğini düşündükleri içindi. -müt-

*"Onlardan biri, bir taraftan Allah'ın elinde ve diğer taraftan ise sizin elinizde olan Allah'ın Kitabı'dır. Ona sımsıkı sarılın, emirlerini değiştirmeyin; aksi durumda saparsınız. Diğerisi ise, İtretim, Ehlibeytim'dir. Latif ve Habîr olan Allah bu ikisinin Kevser Havuzu'nun başında bana ulaşınca kadar birbirinden ayrılmayacağını bildirdi. Ben o ikisi için Allah'tan bunu istedim. O halde o ikisinden öne geçmeyin, aksi durumda helak olursunuz. O ikisinden geride de kalmayın, yoksa helak olursunuz. Onlara bir şey öğretmeye kalkışmayın; çünkü onlar sizden daha bilgilidirler."*⁷³¹

Sonra şöyle devam etti:

"Biliyor musunuz benim müminlere kendi nefislerinden daha layık ve üstün olduğumu?"

Halk "evet, ya Resulullah!"⁷³² diyince yine şöyle buyurdu:

"Benim her mümine kendin nefsinden üstün olduğumu biliyor musunuz -tanıklık ediyor musunuz-?" Halk yine "evet, ya Resulullah!" diye bağıldılar.⁷³³

Bünün üzerine Resulullah (s.a.a) Ali'nin (a.s) elinden tutarak her ikisinin de koltuğunun altındaki beyazlık görücek kadar kaldırıp⁷³⁴ şöyle buyurdu:

*"Ey insanlar! Allah Teala benim mevlamdır, ben ise sizin mevlanızım."*⁷³⁵ *Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır."*⁷³⁶

-Daha sonra ellerini kaldırarak şöyle dua etti:- *"Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol."*⁷³⁷ *Ona yardım edene yardım*

---

731 - Mecmau'l - Zevaid, c. 9, s. 162 - 163 ve 165. Bazı sözcükleri Hakim Haskanî'ni rivayetlerinde, c. 3, s. 109 - 110 ve Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 209'da geçmiştir.

732 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 118 ve 119 ve c. 4, s. 281; Sünen-i İbn-i Mâce, c. 1, s. 43, h. 116. Evet anlamında olan "belâ" kelimesi yerine Müsned-i Ahmed'de, c. 4, s. 281, 368, 370, 372'de "Neam" kelimesi kaydedilmiştir. Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 209 ve c. 5, s. 210. "elestu evla bikulli imriin min nefsihi"de gelmiştir.

733 - Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 281, 368, 370, 372; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 9, s. 209, 212.

734 - Hakim Haskanî'nin naklettiği rivayette, c. 1, s. 190'de "koltuğunun altının beyazlığı görününceye kadar" ve, s. 193'de "onların koltuklarının altının beyazlığı ortaya çıkıncaya kadar" tabiriyle geçmiştir.

735 - Şevahidu't - Tenzil, -Hakim Haskanî- c. 1, s. 191; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 209'da ise "ve ben de her müminin mevlasıym tabiriyle geçmiştir.

736 - Bu konu şimdiye kadar ismini getirdiğim bütün kaynaklarda kaydedilmiştir.

*et, onu alçaltanı alçalt.*⁷³⁸ *Ona muhabbet edene muhabbet et, ona gazab edene gazab et.*⁷³⁹ Sonunda ise, "*Allah'ım şahid ol*" buyurdu.⁷⁴⁰

Ravi der ki, daha bu ikisi birbirinden ayrılmamıştı ki şu ayet nazil oldu: **"Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslam'ı seçip-beğendim."** (*Mâide*, 3)

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) şöyle buyurdu: "*Dini mükemmelleştiren, nimetleri tamamlayan, benim risaletim ve Ali'nin velayetinden hoşnut olan Allah en yücedir!*"⁷⁴¹

Yakubî kendi Tarih'inde Medine'de nazil olan ayetlerden bahsederken şöyle yazar: Resulullah'a (s.a.a) nazil olan en son ayet **"Bugün size dininizi kemale erdirdim"** ayetidir. Bu rivayetin sahih olduğu ispatlanmıştır. Bu ayet, Resulullah (s.a.a), Gadir-i Hum'da Ali b. Ebutalib'in velayet ve hilafetini açıkça herkese duyurduktan sonra nazil oldu.⁷⁴²

Bu törenden sonra Ömer b. Hattab Hz. Ali'yle (a.s) görüşerek şöyle dedi: "Ey Ebutalib oğlu! Bugün sen bütün mümin erkek ve kadınların mevlası oldun; bu büyük bağış sana kutlu olsun."⁷⁴³

Başka bir rivayette ise şöyle geçer: Ömer b. Hattab Hz. Ali'ye (a.s) "Ne mutlu sana ey Ebutalib'in oğlu!" dedi.⁷⁴⁴ Diğer bir rivayete

---

737 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 118, 119, c. 4, s. 281, 370, 372, 373, c. 5, s. 347, 370; Müstedrek-i Hakim, c. 3, s. 109; Sünen-i İbn-i Mâce, "fazl-u Ali" bölümü; Hakim Haskanî, c. 1, s. 190, 191; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 209, 210 - 213. Bu kitapta c. 5, s. 209'da şöyle geçer: Zeyd'e, "Sen bunu Resulullah'tan (s.a.a) duydun mu?" diye sordum. Zeyd, "O çölde bunu gözleriyle görmeyen ve kulaklarıyla duymayan kimse yoktur" dedi. İbn-i Kesir daha sonra, "Bu hadisi şeyhimiz Ebu Abdullah Zehebî sahih bilmiştir, der.

738 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 118, 119; Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 104, 105, 107; Şevahidu't - Tenzil, c. 1, s. 193; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 210, 211.

739 - Şevahidu't - Tenzil, c. 1, s. 191; Tarih-u İb-i Kesir, c. 5, s. 210.

740 - Şevahidu't - Tenzil, c. 1, s. 190.

741 - Haskanî bu konuyu Ebu Said'i Hudri'den, c. 1, s. 157 - 158, h. 211 ve 212 ve Ebu Hüreyre'den, s. 158, h. 213 ve İbn-i Kesir'in Tarih'inden özetle kaydedilmiştir.

742 - Tarih-i Yakubî, c. 2, s. 43.

743 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 4, s. 281. İbn-i Kesir Tarihi, c. 5, s. 210'da ise, "Bundan böyle bütün..." tabiriyle geçmiştir.

744 - Şevahidu't - Tenzil, c. 1, s. 157 - 158.

göre de şöyle dedi: "Bugün bütün mümin erkek ve kadınların efendisi oldun, afiyet olsun sana ey Ebutalib'in oğlu."⁷⁴⁵

Resulullah'ın (s.a.a) Ali b. Ebutalib'e Taktığı Taç

Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Mekke'nin fethi gibi⁷⁴⁶ özel günlerde⁷⁴⁷ kullandığı "Sehab" isminde siyah⁷⁴⁸ bir emamesi (sarığı) vardı. Resul-i Ekrem (s.a.a) Gadir-i Hum'da o emamesini Hz. Ali'nin (a.s) başına sardı.⁷⁴⁹ Abdula'la b. Adiy-i Behrani'den şöyle rivayet edilmiştir: Resulullah (s.a.a) Gadir-i Hum'da Ali'yi yanına çağırarak kendi eliyle onun başına bir emame sardı ve emamenin gerisini sırtına attı.⁷⁵⁰

Emirulmininin Ali'nin (a.s) kendisinden ise şöyle rivayet edilmiştir:

*"Gadir-i Hum'da, Resulullah (s.a.a) başıma siyah bir emame bağladı, onun gerisini de omuzlarıma sarktı."*⁷⁵¹

Müsned-i Tayalesî ve Sünen-i Beyhakî'de Hz. Ali'den (a.s) şöyle geçer:

"Gadir-i Hum'da Resulullah (s.a.a) başıma siyah bir emame sardı ve emamenin son kısmını sırtıma atarak şöyle buyurdu:

*Allah Teala Bedir ve Huneyn savaşında bana başlarında böyle emameler bulunan meleklerle yardım etti. Onların emameleri Müslümanların müşriklerden tanınmasına sebep oldu..."*⁷⁵²

---

745 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 4, s. 281; Sünen-i İbn-i Mâce, "fazl-u Ali" bölümü; Riyadu'n - Nezire, c. 2, s. 169; Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 210'da ise, "Bundan böyle" tabiri yer almıştır.

746 - Sahih-i Müslim, "Hac" kitabı, h. 451 - 452; Sünen-i Ebu Davud, c. 4, s. 54, "el-Amaim" bölümü; Şerhu'l - Mevahib, c. 5, s. 10 Ebu Nuaym'in Marifetu's - Sahabe'sinden naklen.

747 - Bunlara hadis kitaplarında işaret edilmiştir.

748 - Resulullah'ın (s.a.a), İmam Ali'nin (a.s) başına bir taç gibi bıraktığı emamenin siyah renkte olduğunun belirtilmesi Abdullah b. Bişr'in rivayetinde geçtiği gibi Hz. Ali'nin (a.s) kendisinden de nakledilmiştir.

749 - Zadu'l - Mead-i İbn-i Kayyim "Melabisihi" (Resulullah (s.a.a) elbiseleri) bölümünde, el-Mevahibu'l - Ledunniye'ye Zerkani'nin şerhinin haşiyesinde, c. 1, s. 121.

750 - Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 289, "te'mimihi iyyahu bi yedihi" bölümü; Usd-u Gabe, c. 3, s. 114.

751 - İsabe, c. 2, s. 274, Bağevi'nin tahririne göre Abdullah b. Bişr'in biyografisinde.

752 - Kenzu'l - Ummal, c. 20, s. 45; Müsned-i Tayalesî, c. 1, s. 23; Sünen-i Beyhakî, c. 10, s. 14.

Yine Hz. Ali'den (a.s), Resulullah'ın (s.a.a) kendisinin başına bir emame bıraktığını ve onun son kısmını sırtına ve önüne attığını, daha sonra kendisine "*Arkanı dön*" dediğini. Döndüğünde o hazretin, "*Yüzünü dön*" diye buyurduğunu, yüzünü döndüğünde de halka dönerek, "*Meleklerin başındaki emameler böyledir*" buyurduğunu rivayet ederler.⁷⁵³

İbn-i Abbas'tan ise şöyle rivayet edilir: Resulullah (s.a.a) "Sehab" adındaki emamesini Ali'nin (a.s) başına sarınca ona, "*Emameler Arab'ın tacı gibidir...*" buyurdu.⁷⁵⁴

Abdullah b. Bişr'den ise şöyle nakledilir: Resulullah (s.a.a), Gadir-i Hum'da birini Ali'nin peşine gönderdi. Ali gelince onun başına bir emame sarıp son kısmını ise Ali'nin iki omuzları arasına attıktan sonra şöyle buyurdu: "*Allah Teala Huneyn savaşında başlarında emame olan ve emamelerinin son kısmını aşağı sarkan meleklerle bana yardım etti. Onların emameleri, müminlerin müşriklerden tanınmasına sebep oldu.*"⁷⁵⁵

Emirülmüminin Ali (a.s) Halka Yemin Ettiriyor!

Ebu Tufeyl'den şöyle rivayet edilir: Bir gün Ali (a.s), halkı Kufe Mescidi'nin karşısındaki meydanda toplayarak şöyle dedi:⁷⁵⁶

"*Sizi Allah'a ant veriyorum; Gadir-i Hum'da Resulullah'tan (s.a.a) benim hakkımda bir şeyler duyanınız ayağa kalkıp tanıklık etsin.*"⁷⁵⁷ Kendisi onu görmeyen yerinden kalkmasın.⁷⁵⁸

---

753 - Kenzu'l - Ummal, c. 20, s. 45, Meşihe-i İbn-i Bazan'dan.

754 - Kenzu'l - Ummal, Deylemî kanalıyla.

755 - İbn-i Tavus'un "Emanu'l - Ehtar"daki rivayetine uygun olarak; ancak İsabe kitabında Abdullah b. Bişr'in biyografisinde c. 2, s. 274'te, 4566 sayısında "Gadir-i Hum" kelimesi kaydedilmemiştir.

756 - Tarih-i İbn-i Kesir, c. 5, s. 211.

757 - Ebu Tufeyl, Amir veya Amr b. Vasile-i Leysî rivayet etmiştir bunu. Ebu Tufeyl, Uhud savaşı vuku bulduğu yıl dünyaya gelmiş, Resulullah (s.a.a) ve Ömer'i görmüş, hicri 110 yılında da ölmüştür. O, ölen en son sahabeydi. Sihah sahiplerinin hepsi ondan rivayet etmişlerdir. Biyografisi için bkz. et-Tehzib, c. 1, s. 389. Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 370, c. 1, s. 118'de bu rivayeti ondan üç yolla rivayet edilmiştir:

1- Ebu Tufeyl'den, Zeyd b. Erkam'dan, 2- Kufeli ve sıkı olan Said b. Veheb-i Hemdanî-i Cenvanî'den; 75 veya 76 yılında ölmüştür. Biyografisi Tehzibu't - Tehzib'de kaydedilmiş ve rivayetini ise Ahmed, c. 5, s. 366'da özet olarak

Ravi der ki: Bunun üzerine otuz kişi yerinden kalktı. Başka bir rivayete göre de şehadet vermek için büyük bir çoğunluk ayağa kalktı.⁷⁵⁹

Abdurrahman şöyle der: Bedir savaşına katılmış olan on iki kişi yerinden kalktı; onlardan birini görüyor gibiyim.⁷⁶⁰ Onların hepsi, Resulullah'ın (s.a.a) o gün (Gadir-i Hum'da) Ali'nin elini tutarak şöyle buyurduğuna tanıklık ettiler: *"Benim müminlere kendi nefislerinden daha evla ve üstün olduğumu biliyor musunuz?"* Oradakiler, "Evet, ya Resulullah" dediler!⁷⁶¹ Bunun üzerine Resul-i Ekrem (s.a.a.) onlara şöyle buyurdu:

*"Ben kimin mevlasıysam Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım, onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol,"⁷⁶² ona yardım edene yardım et, onu alçaltanı alçalt."*⁷⁶³

Abdurrahman der ki: Tanıklık etmekten sakınan üç kişi dışında tanıkların tümü kalkarak tanıklık ettiler. İmam (a.s) da tanıklık etmeyenlerin hakkında bedduâ etti ve bedduası kabul oldu.⁷⁶⁴

Ebu Tufeyl şöyle der: Tanıkların yemin ve tanıklıkları bittikten sonra ben yerimden kalkarak şaşkın bir halde yola koyuldum. Bu olay bende şüphe uyandırmıştı sanki, bunu kabul etmek istemiyordum. Yolda Zeyd b. Erkam'la karşılaştım. Ona, "Bugün ben Ali'nin şöyle-böyle dediğini duydum" dedim! Zeyd, "İnkâr etme" dedi, "Ben kendim Resulullah'tan (s.a.a) onun hakkında bütün bunları duydum."⁷⁶⁵

---

kaydetmiştir. 3- Sıka ve üçüncü tabakadan olan Zeyd b. Yesi-i Hemdanî'den. Biyografisi Tehzibu't - Tehzib'de, c. 1, s. 277'de geçer.

758 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 119, sayı:964. Abdurrahman b. Ebi Leyla-i Ensari-i Medeni-i Kufî, ikinci tabakadan sıka; bütün sıhahların sahibleri ondan rivayet etmişlerdir. Hicri seksen küsur yılında vefat etmiştir. Biyografisi Takribu't - Tehzib'de, c. 1, s. 496'da kaydedilmiştir.

759 - Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 370, Ebu Tufeyl'in hadisinde; İbn-i Kesir, c. 5, s. 212.

760 - Müsned-i Ahmed -Abdurrahman'ın hadisi- , c. 1, s. 961 ve c. 5, s. 370; Tarih-u İbn-i Kesir, c. 5, s. 211.

761 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 118, c. 4, s. 370; İbn-i Kesir, c. 5, s. 211; Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 105.

762 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 118 ve 119, c. 4, s. 370, c. 5, s. 370; Tarih-u İbn-i Kesir, c. 5, s. 211.

763 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 118; Tarih-u İbn-i Kesir, c. 5, s. 210.

764 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 119, hadis: 964.

765 - Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 370.

Başka bir rivayette ise şöyle geçer: Otuz kişi ayağa kalktılar.⁷⁶⁶ Diğer bir rivayette de şöyle kaydedilmiştir: Ensar'dan bir grubu Kufe meydanında İmam'la görüşerek "Selam olsun sana, ey mevlamız!" dediler. İmam ise "Sizler özgür Araplarsınız; o halde ben nasıl sizin mevlanız olurum ki?!" buyurdu. Onlar, "Biz kendi kulaklarımızla Gadir-i Hum'da Resulullah'ın (s.a.a) "Ben kimin mevlası isem bu Ali de onun mevlasıdır." buyurduğunu duyduk" dediler.

Ravi der ki: Ensardan bu grub İmam'dan (a.s) ayrıldıklarında ben İmam'ın yanına giderek "Bunlar kimdi?" diye sordum. İmam, "Aralarında Ebu Eyyub-i Ensari'nin bulunan Ensardan bir gruptu" buyurdu.

Diğer bir rivayette İmam'ın (a.s) onlara, "Siz kimlerdensiniz?" diye sorduğu, onların ise, "Biz seni sevenlerdeniz ey Emirelmüminin!" dedikleri geçer.⁷⁶⁷

Vasi Tayininde Hz. Muhammed'le (s.a.a) Hz. Musa'nın (a.s) Ümmetinin Ortak Noktası

-Resulullah'ın (s.a.a) ümmetinde vasi tayininin Hz. Musa'nın (a.s) ümmetinde vasi tayiniyle bazı ortak noktaları vardır.- Tevrat'ta Hz. Musa'nın (a.s) ümmetinde vasi tayiniyle ilgili geçenler özetle şöyledir:

"Allah Teala Musa'ya şöyle emretti: İlahi bir ruha sahip olan Yuşe' b. Nun'u halkın gözleri önünde öne çekerek elini onun üzerine bırakıp onların karşısında onu kendine vasi tayin et. Kendi heybet ve iktidarından ona da ver ki İsrailoğulları ona itaat etsin; onun emriyle düşüp kalsınlar.

Musa (a.s) da itaat ederek Allah'ın emrettiği gibi Yuşe' b. Nun'u halkın karşısına çıkarıp onların gözeri önünde elini onun üzerine bırakarak onu kendisine vasi yaptı..."

Kur'an-ı Kerim'de de, Allah Teala'nın Emirelmüminin Ali (a.s) hakkında Resulü'ne vahyederek açıkça şöyle buyurduğunu görmekteyiz: **"Ey peygamber! Rabb'inden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır."**

---

766 - Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 270, Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 162; Tarih-u İbn-i Kesir, c. 5, s. 212.

767 - Müsned-i Ahmed, c. 5, s. 419; Tarih-u İbn-i Kesir, c. 5, s. 212.

Resul-i Ekrem (s.a.a) bu ayet nazil olduktan sonra Gadir-i Hum'da hacıların toplanmasını emretti. İleride olan geri döndü, geride kalanların da gelip yetişti. Sonra sayıları yetmiş bini aşan o topluluğun karşısında ayağa kalkarak Ali'nin (a.s) elinden tutup herkesin göreceği şekilde kaldırarak, *"Benim size kendi nefislerinizden daha evla olduğumu ve sizin emir sahibiniz olduğuma tanıklık ediyor musunuz?"* diye sordu. Orakdakiler "evet" diye bağırınca Resulullah (s.a.a) kendi heybet ve yüceliğinden Ali'ye (a.s) de vererek tarihi konuşmasını yaptı: *"Ben kimin mevlasıydım, bu Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım; Ali'yi seveni sev, Ali'ye düşman olana düşman ol ve..."*

* * *

Buraya kadar Resulullah'ın (s.a.a), kendisinden sonra ümmetin imamı ve kendi vasisini tayin etmesi alanındaki hadislerinin bir kısmını inceledik. Şimdi ise Kur'an-ı Kerim'in bu konudaki bazı ayetlerini inceleyelim.

KUR'AN'DA VELAYET VE ÖNDERLİK

Kur'an'da Ali'nin (a.s) Velayeti

Geçen bütün hadisler, Resulullah'tan (s.a.a) sonra Hz. Ali'nin (a.s) müminlerin önderi olduğuna tasrih etmektedir. Kur'an-ı Kerim de bu gerçeği vurgulayarak şöyle buyurmaktadır:

"Sizin veliniz ancak Allah, O'nun Resülü, namaz kılan ve rüku halinde zekat veren mü'minlerdir" (Mâide, 55)

Aşağıdaki rivayetler de bunu teyid etmektedir:

Taberî Tefsiri'nde, Vahidî'nin Esbabu'n - Nüzul'unda, Hakim Haskanî'nin Şevahidu'n - Nüzul'unda, Belazurî'nin Ensabu'l - Eşraf'ında ve diğer kaynaklarda⁷⁶⁸ İbn-i Abbas, Ebuzer Gıffarî, Enes b. Malik, Emirulmüminin Ali (a.s) ve diğer ileri gelenlerden nakledilen bir özetle şöyledir:

Fakir bir Müslüman Mescidu'n - Nebi'ye gelerek sadaka istedi. Dilencinin sözlerine, sünnet namazda rüku halinde olan Hz. Ali'nin

---

768 - Tefsir-i Taberî, c. 6, s. 186; Esbabu'n - Nüzul, s. 133-134; Şevahidu't - Tenzil, c. 1, s. 161 - 164, İbn-i Abbas'tan beş rivayette, s. 165-166'da Enes b. Malik'ten iki rivayette, s. 167-169'da yine ondan altı rivayette; Belazuri'nin Ensabu'l - Eşraf'ında, h. 151, İmam Ali'nin (a.s) biyografisinde, c. 1, s. 225; Nişaburî'nin Garaibu'l - Kur'an'ında, c. 6, s. 167-168. Siyutî de bu alanda Tefsir'inde, c. 2, s. 293-294'de birçok rivayet kaydetmiştir. Lübabu'n - Nukul fi Esbab-in Nüzul kitabında, s. 90-91'de bu rivayetleri naklettikten sonra şöyle yazar: Bunlar biri diğerini teyit eden belgelerdir.

(a.s)⁷⁶⁹ kalbini incitti. Bunun üzerine sağ eliyle arkasındaki fakire namazda taktığı kırmızı renkli Yemen akiki yüzüğünü çıkarmasını işaret etti. Fakir adam İmam'ın (a.s) maksadını anlayarak gelip yüzüğü çıkardıktan sonra o hazrete dua ederek mescidden çıktı. Mesciddekilerden hiç biri dışarı çıkmadan Cebrail (a.s) Resulullah'a (s.a.a) şu ayeti indirdi:

"Sizin veliniz ancak Allah, O'nun Resülü, namaz kılan ve rüku halinde zekat veren mü'minlerdir"⁷⁷⁰

Bunun üzerine Hisan b. Sabit yerinden kalkarak şu beyitleri okudu:

Ya Ebu-l Hasan! Kalbim, ruhum feda sana,
Tüm hak yolunu salıklarının de kalbi, ruhu.
Rüku halinde bağışta bulunan sensin;
Canlar feda sana ey rüku edenlerin ruhu.
Allah da senin hakkında indirdi en üstününü velayeti de
Onu dininin muhkematından kıldı.⁷⁷¹

Bu Ayetin Delaletine Yöneltilen Eleştiri

Ehl-i Sünnet ulemasından bazıları bu rivayetin anlamını eleştirmiş ve **"Sizin veliniz ancak Allah, O'nun Resülü, namaz kılan ve rüku halinde zekat veren mü'minlerdir"** ayetinde çoğul şahısın kullanıldığını ve bunun tek bir kişi olan Ali b. Ebutalib'e delalet edemeyeceğini söylemişlerdir. Biz onların bu eleştirilerini reddeterek yanıldıklarını söylüyoruz. Çünkü Arapça'da çoğul için tekil şahıs kullanılmamasına rağmen tekil için çoğul şahısın kullanılması sakıncasız olup konuşmalarda çokça rastlanan bir durumdur. Kur'an'da da bunun birçok örnekleri vardır. Mesela, Munafikun Suresindeki tabirler bu türdendir:

"Münafıklar sana geldikleri zaman: Biz gerçekten şahadet ederiz ki, sen kesin olarak Allah'ın elçisisin, derler. Allah da

---

769 - Bu konu Enes b. Malik'in naklettiği, "Resulullah (s.a.a) öğle namazı için dışarı çıkmıştı. Ali ise o sırada rükundaydı." veya İbn-i Abbas'ın naklettiği rivayetten anlaşılmaktadır. Her iki rivayet Şevahidu't - Tenzil, c. 1, s. 163-164'de kaydedilmiştir.

770 - Buraya kadar olayı özetle Şevahidu't - Tenzil'den naklettik.

771 - Hisan'ın şiiri'ni Kifayetu't - Talib, bölüm:16, s. 228'den naklettik. Diğer kaynakları da İbn-i Kesir'in Tarih'inde, c. 7, s. 357'de kaydedilmiştir.

bilmektedir ki sen elbette O'nun elçisisin. Allah, şüphesiz münafıkların yalan söylemekte olduklarına şahidlik etmektedir.... Onlara: Gelin Allah'ın Resulü sizin için mağfiret (bağışlanma) dilesin, denildiği zaman başlarını yana çevirdiler. Sen, onların büyüklük taslamışlar olarak yüz çevirmekte olduklarını görürsün... Onlar derler ki: Allah'ın Resulü yanında bulunanlara hiç bir infak (harcama)da bulunmayın, sonunda dağılıp gitsinler. Oysa göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır. Ancak münafıklar kavramıyorlar. Derler ki: Andolsun, Medine'ye bir dönecek olursak, gücü ve onuru çok olan, düşkün ve zayıf olanı elbette oradan sürüp çıkaracaktır. Oysa izzet (güç, onur ve üstünlük) Allah'ın, O'nun Resulü'nün ve mü'minlerindir. Ancak münafıklar bilmiyorlar." (Munafikun, 1-8)

Taberî bu sûrenin tefsirinde şöyle yazar:

Bütün bu ayetlerden Abdullah b. Ubey-i Sellul kastedilmiştir. Allah Teala bu sûrenin tüm ayetlerini onun hakkında indirmiştir. Müfessirler de bu görüştedirler, rivayetlerde de böyle geçer.⁷⁷²

Siyuti de bu ayetlerin tefsirinde İbn-i Abbas'tan şöyle nakleder: Bu sûrede münafıklar hakkında nazil olanlardan maksat Abdullah b. Ubey-i Sellul'dur.⁷⁷³

Tarihçilerin dediği ve müfessirlerin de kendi kitaplarında kaydettikleri üzere bu olay özetle şöyledir:

Ömer b. Hattab'ın görevlisi Cehcah-i Gaffarî, Beni Mustalika gazvesinde bölgenin kuyusundan su alma konusunda Hazrec kabilesiyle müttefik olan Sinan b. Cehmi ile kavga etti. Bunun üzerine Cehmi ensarı, Cehcah ise muhacirleri yardıma çağırdı, böylece iş büyüdü!

Abdullah b. Ubey-i Sellul, bu olaydan öfkelenerek aralarında, daha küçük yaşta olan Zeyd b. Erkem da olduğu halde akrabalarından bir grubu etrafına toplayıp şöyle dedi:

Gerçekten muhacirler böyle mi yaptılar?! Onlar bizim şehrimizde ve bizim bölgemizde bize karşı mı övünüyorlar?! Vallahi Kureyş'in bu âvârelerine karşı durumumuz tıpkı, "Köpeğini eğitirsen seni de parçalar!" misalin gibidir. Bize karşı böyle mi davranırlar? Vallahi

---

772 - Tefsir-i Taberî, c. 28, s. 270.

773 - Tefsir-i Siyutî, c. 6, s. 223.

Medine'ye döndüğümüzde gücü ve onuru çok olanımız zayıf ve düşkün olanı elbette oradan sürüp çıkaracaktır.

Daha sonra akrabalarına dönerek şöyle dedi: Bu belayı kendiniz başınıza getirdiniz, şehrinizi onlara bıraktınız, varınızı-yokunuzu onlarla kardeşçe bölüştünüz. Oysa eğer sahip olduğunuz şeyleri onlardan esirgeyecek olsaydınız şüphesiz buradan göçüp başka bir yere giderler!

Bunu duyan Zeyd b. Erkam Resulullah'a (s.a.a) koşarak gördüklerini o hazrete anlattı. Orada olan Ömer⁷⁷⁴ Zeyd'in dediklerini duyunca o hazrete, "Ya Resulullah! İzin ver gidip boynunu vurayım" dedi. Resulullah (s.a.a), "*O zaman Medine'de kanlar dökülür*" buyurdu. Bunun üzerine Ömer, "Eğer muhacirden olan birinin olu öldürmesini uygun görmezseniz, Sad b. Muaz veya Muhammed b. Müslime'nin öldürmesini emredin" dedi. Resulullah (s.a.a), "*Halkın, Muhammed ashabını öldürüyor, demesini istemiyorum*" buyurdu.⁷⁷⁵

Abdullah b. Ubey bunları duyunca hemen Resulullah'a (s.a.a) koşarak kesinlikle böyle bir şeyin olmadığına dair yemin etti! Ensar da olanları Resul-i Ekrem'e (s.a.a) ulaştırdığı için Zeyd b. Erkem'i kınadı ve Abdullah b. Ubey'e, "Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna giderek senin için bağışlanma dilemesini iste" dediler. Abdullah b. Ubey başını sallayarak bu öneriyi reddetti ve şöyle dedi:

"Bana, iman et dediniz, iman ettim. Malımın zekatını vermemi söylediniz, verdim. Şimdi de bir tek Muhammed'e secde etmem kaldı!"

Bunun üzerine onun hakkında Munafıkun suresi nazil oldu. Bu sûrede, **"Onlar derler ki: Allah Resulü'nün yanında bulunanlara hiç bir infak (harcama)da bulunmayın, sonunda dağılıp gitsinler"** sözünden kasdedilen Abdullah b. Ubey'dir.

Yine bu sûrenin **"Onlara: Gelin Allah Resulü sizin için mağfiret (bağışlanma) dilesin, denildiği zaman başlarını yana çevirdiler"** ayetinden maksat da yine Abdullah b. Ubey'dir.⁷⁷⁶

* * *

---

774 - Tefsir-i Taberî, c. 28, s. 75.

775 - Tefsir-i Taberî, c. 28, s. 74.

776 - Tefsir-i Taberî, c. 28, s. 71 ve sonrası; Tefsir-i Siyutî, c. 6, s. 222 ve sonrası; diğer tefsir ve tarih kitaplarında bu konuda çok sayıda rivayet kaydedilmiştir.

Bu sûrede Allah Teala bu sözleri söyleyen tek kişi olan Abdulah b. Ubey'e **"Onlar derler ki"** veya tek konuşan Abdullah b. Ubey'ken ona, **"Onlara: Gelin Allah Resulü sizin için mağfiret (bağışlanma) dilesin, denildiği zaman başlarını yana çevirdiler"** şeklinde (üçüncü çoğul şahısla) işaret eder. Bu konuda bütün müfessirler ittifak içerisinde; çeşitli rivayetlerde de bunu teyid eder. Biz de bunu örnek olarak getirdik. Bunun benzerlerine Kur'an'da sık-sık rastlamak mümkündür. Mesela, **"İçlerinden peygamberi incitenler vardır. O (her sözü dinleyen) bir kulaktır, diyenler vardır."** (Tevbe, 61) Veya **"Onlar, kendilerine insanlar: Size karşı insanlar topladılar..."** (Âl-i İmrân, 173) Ve yine **"Derler ki: Bu işten bize ne var ki?"** (Âl-i İmrân, 154).

Bu ayetlerde ve benzeri diğer bir çok yerde çoğul şahıs kullanılmış olduğu halde maksat bir kişi ve tekil şahıstır.

Emir Sahipleri: Ali (a.s) ve Evlatlarından Olan İmamlar

Yukarıda geçen bütün seçkin ve mütevatir rivayetler Resulullah'tan (s.a.a) sonra Hz. Ali'nin (a.s) müminlerin emir sahibi ve önderi olduğunu ispat eder. Nitekim, **"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin; peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de."**⁷⁷⁷ ayetindeki "emir sahipleri"nin tefsirinden de anlaşılan budur.

Yine aşağıdaki hadisler de bunu apaçık sergilemektedirler:

A- Şevahidu't - Tenzil'de Ali b. Ebutalib'in mezkur ayet hakkında Resulullah'a (s.a.a) *"-Ayette geçen- Emir sahipleri kimlerdi?"* diye sorması üzerine o hazret *"Sen onların ilkinin"* buyurduğu geçer.

B- Müvahid'den "emir sahipleri" hakkında şöyle geçer:

"Allah Teala, Muhammed'den (s.a.a) sonra hükümet ve önderliği o hazretin hayatında Ali b. Ebitalib'e bıraktı. Bu iş, Resulullah (s.a.a) Medine'de Ali'yi kendi yerine bırakmasıyla başladı. Allah Teala da insanlara ona itaat etmelerini ve emrine baş kaldırmamalarını emretti.

C- Ebu Basir'den şöyle rivayet edilir:

Ebu Cafer İmam Bâkır'a, **"Allah'a itaat edin; peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de"** ayetinin nüzul sebebini sorduğumda o hazret, *"Bu ayet Ali b. Ebitalib hakkında nazil olmuştur"* buyurdu. "İnsanlar, o halde niçin Allah Teala Ali ve Ehlibeyt'inin ismini Kur'an'da açıkça getirmemiştir, diyorlar?!" dediğimde İmam

---

777 - Nisa, 59.

(a.s) şöyle buyurdu: *"Onlara de ki, Allah Teala Kur'an'da Resulü'ne namazı nazil etmiş, ama üç veya dört rekat olduğunu belirtmemiştir. Bunu Resulullah'ın (s.a.a) kendisi tefsir etmiştir. Yine haccı farz kıldığı halde Ka'be'nin etrafında yedi defa dönülmesi gerektiğini belirtmemiştir, bunu da Resulullah (s.a.a) insanlara söylemiştir. Aynı şekilde "Allah'a itaat edin; peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de" ayetini Ali, Hasan ve Hüseyin hakkında nazil etmiş, Resulü de (s.a.a) İslam ümmetini bu hususta muhataba alarak, "Sizlere Allah'ın Kitabı ve Ehlibeytim'i tavsiye ediyorum. Ben Allah'tan bu ikisini kıyamette Kevser havuzunun başında bana ulaşınca kadar birbirlerinden ayırmamasını istedim. Allah Teala da bu duâımı kabul etti" buyudu."*⁷⁷⁸

Ehlibeyt'in Nuh'un Gemisine ve İsrailoğulları'nın Bağışlanma Kapısına Benzetilişi

Hz. Ali (a.s), Ebuzer-i Gaffarî, Ebu Said-i Hudri, İbn-i Abbas, Enes b. Malik gibi Resulullah'ın (s.a.a) ashabından ve Ehlibeyti'nden o hazretin şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

"Ehlibeyt'im Nuh'un gemisi gibidir, ona binen kurtuldu, ondan ayrılan ise boğuldu."

Bazı rivayetlerde ise bunun devamında şöyle geçer: *"İsrailoğulları'ndaki bağışlanma kapısı gibi."*

Bu Rivayetin Kaynakları

Mezkur rivayet şu muteber kaynaklarda kaydedilmiştir: Zehairu'l - Ukba, s.20, -Muhib Taberî'nin eseri-; Müstedrek-i Hakim Nişaburi, c.2, s.343 ve c.3, s.150; Hilyetu'l - Evliyâ -Ebu Nuaym'ın eseri-, c.4, s.306; Hatib'in Tarih-u Bağdad'ı, c.12, s.19; Heysemi'nin Mecmau'z - Zevaid'i, c.9, s.168; Siyuti'nin ed-Dürü'l - Mensur'u, **"Secde ederek kapısından girerken dileğimiz bağışlamandır deyin"** (Bakara, 58) ayetinin tefsirinde; Siyuti'nin Tarih-u Hulafa'sı, s. 270 ve Mensur Devaniki'nin hayatı, Me'mun'dan, Reşid'den, Mehdi'den, Mensur'dan, babasından, dedesinden ve o da İbn-i Abbas'tan, o ise Resulullah'tan (s.a.a) şöyle nakleder: *"Ehlibeyt'im Nuh'un gemisi gibidir; ona binen*

---

778 - A, B, C hadisleri, her üçü de peş peşe Şevahidu't - Tenzil, c. 1, s. 148 - 150'de kaydedilmiştir.

kurtuldu, ondan ayrılan ise boğuldu"; Kenzu'l - Ummal, birinci baskı, c.6, s.153 ve 216; Sevaik, -İbn-i Hacer'in eseri-, s.75; İbn-i Hacer bunu Darkutni, Taberanî, İbn-i Cerir, Ahmed b. Hanbel ve diğerlerinden nakletmiştir.

Yukarıda Kitap ve sünnette Allah ve Resulü'nün (s.a.a), Resulullah'tan (s.a.a) sonraki emir sahibini belirttiklerini gördük. Şimdi ise başka tabirlerle kaydedilen diğer nasları inceleyelim.

İMAMLAR, ALİ (A.S) VE ONUN EVLATLARIDIR

Resulullah'ın (s.a.a) Mübelliğleri

Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de çeşitli ayetlerde peygamberin vazifesinin sadece kendisinin emirlerini tebliğ etmek olduğunu belirtmiştir. Mesela:

"Peygambere tebliğden başka (yükümlülük) yoktur." (*Mâide, 99*).

"Peygambere düşen, apaçık bir tebliğden başkası değildir." (*Nur, 54; Ankebut, 18*)

"Bilin ki, elçimize düşen, ancak apaçık bir tebliğdir." (*Mâide, 92 ve Teğabun, 12*)

"Şu halde peygambere düşen apaçık bir tebliğden başkası mı?" (*Nahl, 35*)

Yine bazı ayetlerde Resulullah'ın (s.a.a) vazifesi sadece tebliğle sınırlandırılmıştır. Örneğin:

"Artık yalnızca sana düşen duyurup-bildirme (tebliğ)dir." (*Âl-i İmrân, 20, Ra'd, 13, Nahl, 35*)

"Sana düşen, yalnız tebliğdir." (*Şûrâ, 48*)

Allah'ın emirlerini tebliğ, doğrudan doğruya ve vasıtasız tebliğ, vasıtalı tebliğ ve yine zamanı ulaşan şeyi tebliğle zamanı ulaşmayan şeyi tebliğ diye birkaç kısma ayrılır. Birbirleriyle kavga eden iki mümin grubun hükmü veya zalim bir hükümdar ve sultan karşısında Müslümanların vazifesi gibi.

Resulullah'ın (s.a.a) tebliğ etmekle yükümlü olduğu şey iki kısımdır:

a- Kendisine vahyolan şeyin bizzat sözcük ve anlamının tebliği; yani bu ümmette Kur'an-ı Kerim diye adlandırılan ve hakkında, **"Sizi -ve kime ulaşırsa- kendisiyle uyarıp-korkutmam için bana şu Kur'an vahyedildi"** buyrulan Allah'ın Kitabı.

b- Kendisine anlamını sözlü olarak vahyedilen şeylerin tebliği. Şerî hüküm ve kuralların tebliği gibi; nitekim Allah Teala buyuruyor ki: **"O: Dini dosdoğru ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin, diye dinden Nuh'a vasiyet ettiğini ve sana vahyettiğimizi, İbrahim'e, Musa'ya, İsa'ya da vasiyet ettiğimizi sizin için de teşri' etti."** (Şûrâ, 13)

Resulullah'ın (s.a.a) namazın rek'at ve zikirlerinin sayısını belirtmesi, İslam'ın diğer hüküm ve kurallarını teşrii ya da geçmiş ümmetlerin karşılaştıkları olayları, bu dünyanın ve ahiret yurdunun gaybî haberlerini anlatması, hepsi Kur'an dışında kendine vahyolan şeylerin tebliğidir. Dolayısıyla Allah Teala Kur'an'da şöyle buyurur: **"O, hevadan (kendi istek, düşünce ve tutkularına göre) konuşmaz."** (Necm, 3)

Müslümanlar arasında bu tebliğe hadis-i şerif-i nebevî denir.

* * *

Geçen ayetler, peygamberin vazifesini Allah'ın vahyinin tebliğle sınırlanmıştır. Dolayısıyla peygamberi diğerlerinden ayıran seçkin özellik tebliğdir. O halde eğer Resulullah (s.a.a.) birini tanıtırken, *"falanca bendendir"* buyuruyorsa maksat, tebliğ konusunda onun Resulullah'ın (s.a.a) menziletinde oluşudur.

Biz bunları kendi yanımızdan söylemiyoruz; Resulullah (s.a.a) bazı hadislerde buna açıkça tasrih etmektedir. Buna örnek olarak Berâet Suresinin ayetlerinin tebliğini gösterebiliriz:

Berâet (Tevbe) Sûresinin Tebliği

Berâet sûresinin tebliği olayı Sahih-i Tirmizî, Tefsir-i Taberî, Hasais-i Nesaî, Hakim'in Müstedreku's - Sahihayn'inde ve diğer kaynaklarda Enes b. Malik, İbn-i Abbas, Sa'd b. Ebi Vakkas, Abdullah b. Ömer, Ebu Said-i Hudri, Ömer b. Meymun, Ali b. Ebitalib⁷⁷⁹ ve

---

779 - Sünen-i Tirmizî, c. 13, s. 164-165; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 150-151 ve c. 3, s. 283; Hasais-i Nesaî, s. 28 - 29; Tefsir-i Taberî, c. 10, s. 46;

Ebubekir gibi sahabilerden nakledilmiştir. Biz burada Müsned-i Ahmed b. Hanbel'de şahsen İmam Ali'den (a.s) nakledilen hadisi özetle nakletmekle yetiniyoruz:

Resulullah (s.a.a) Ebubekr'i çağırarak Berât sûresiyle birlikte Mekke'ye gönderdi:

* Gelecek yıldan itibaren hiç bir müşrikin haccetmeye hakkı yoktur.

* Çıplak kimsenin Ka'be'nin etfarında dönmeye hakkı yoktur.

* Müslümanların dışında kimse cennete girmeyecektir.

* Resulullah'la (s.a.a) antlaşma imzalayanların antlaşmaları, süresi bitinceye kadar geçerlidir.

* Allah ve Resulü müşriklerden uzaktır.

Ebubekir gerekli emirleri aldıktan sonra Mekke'ye doğru hareket etti. Fakat üç gün sonra Resulullah (s.a.a) Ali b. Ebutalib'e (a.s) şöyle buyurdu: *"Ebubekir'e ulaştırarak onu bana gönder ve Berâet Suresini de sen tebliğ et."*

Ali (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) emrine uydu. Ebubekir Resul-i Ekrem'in (s.a.a) huzununa gelince ağlayarak "Ya Resulullah! Benden bir hata mı gördünüz?" dedi. Resulullah (s.a.a) *"Sende hayırdan başka bir şey vuku bulmadı; ama bana onu ancak kendim veya kendimden olan bir kişinin tebliğ etmesi emredildi"* buyurdu.⁷⁸⁰

Abdullah b. Ömer'in naklettiği rivayette Resulullah'ın (s.a.a) son cümlesi şöyle kaydedilmiştir: *"Ama bana bunu kendin veya kendinden olan bir kişi dışında hiç kimse senden taraf iblağ etmemelidir, diye emredildi."*⁷⁸¹

Ebu Said-i Hudrî ise bunu şöyle nakleder: *"Onu kendim veya benden taraf, benden olan bir kişiden başkası iblağ etmemelidir."*⁷⁸²

Bu ve benzeri rivayetlerdeki sözlü ve manevî beliriler burada tebliğden maksadın, Allah Teala'nın Resulü'ne nazil etmiş olduğu İslam'ın hükümlerini ilk defa mükelleflere ulaştırmak olduğunu ortaya

---

Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 51 - 52; Mecmau'z - Zevaid, c. 7, s. 29 ve c. 9, s. 119.

780 - Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 3, h. 4, Müsned-i Ebubekir'den, Ahmed Şakir bunun senetlerinin sahih olduğunu söylemiştir. Yine bkz. Kenzu'l - Ummal ve Zehairu'l - Ukba.

781 - Müstedredu's - Sahihayn, c. 3, s. 51.

782 - Dürru'l - Mensur-i Siyutî, Berât suresi tefsirinde.

koymaktadır ve bu ise Resulullah'ın (s.a.a) kendisinin veya kendisinden olan birinin vazifesidir.

Bu tebliğ karşısında, her mükellefin Resulullah (s.a.a) veya o hazretten olan bir kimse tarafından tebliğ edilen hükümleri diğerlerine ulaştırmayla sorumlu olduğu başka bir tebliğ daha vardır. Bu tebliğin özelliklerinden biri, kıyamete kadar devam edecek oluşu ve herkesin onun karşısında kendisini sorumlu bilmesidir.

Resulullah'ın (s.a.a) *"Kendim veya benden taraf, kendimden olan bir kişiden başkası tebliğ etmemelidir"* buyruğundan maksat, birinci kısım tebliğ olduğu apaçık bellidir. Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde geçen *"minni"* (benden) tabirini ise Menzilet hadisi açıklamaktadır.

Menzilet Hadisi: Ali (a.s) Resulullah'a (s.a.a) Nispet Harun'un Musay'a Menziletindedir

Menzilen Hadisi, Sahih-i Buharî, Sahih-i Müslim, Müsned-i Tayalesi, Müsned-i Ahmed b. Hanbel, Sünen-i Tirmizî, Sünen-i İbn-i Mâce ve diğer kaynaklarda⁷⁸³ kaydedilmiştir. Biz burada Sahih-i Buharî'den naklediyoruz: Resulullah (s.a.a) Ali'ye (a.s) şöyle buyurdu:

"Sen bana nisbet Harun'un Musa'ya menziletindesin; ancak benden sonra peygamber yoktur."

Bu hadisin son kısmı Sahih-i Müslim'de şöyle geçer: *"Ancak benden sonra peygamber yoktur."*

İbn-i Sa'd kendi Tabakat'ında Berra b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan şöyle rivayet eder: Tebuk savaşı başlayınca Resulullah (s.a.a) Ali b. Ebutalib'e (a.s) *"Ya ben Medine'de kalmalıyım, ya sen"* buyurdu. Ali'yi kendi yerine seçtikten sonra kendisi müşriklerle savaşmak için Medine'den çıktı.

Resulullah (s.a.a) Medine'den çıktıktan sonra, "Resulullah (s.a.a) Ali'yi yapmış olduğu kötü bir işten dolayı savaşa götürmedi" dediler! Ali bunu duyunca kendini Resul-i Ekrem'e (s.a.a) ulaştırdı. Resulullah Ali'yi görünce "Bir şey mi oldu?" diye sordu. Ali, "Hayır, ya

783 - Sahih-i Buharî, "Menakib-i Ali b. Ebitalib" bölümü, c. 2, s. 200; Sahih-i Müslim, "Fazl-u Ali b. Ebitalib" bölümü, c. 7, s. 120; Sahih-i Tirmizî, "Menakib-i Ali" bölümü, c. 13, s. 171; Müsned-i Tayalesî, c. 1, s. 28 - 29, h. 205, 209, 213; İbn-i Mâce, "Fazl-u Ali b. Ebitalib" bölümü, h. 115; Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 170, 173 - 175, 177, 179, 182, 184, 185, 330 ve c. 3, s. 32 ve 338 ve c. 6, s. 369 ve 438; Müstedrek-i Hakim, c. 2, s. 337; Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 3, k. 1, s. 14 ve 15; Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 109 - 111 ve diğer kaynaklar.

Resulullah!" dedi, "Ama bazılarının, senin yapmamdan hoşlanmadığın bir şey yüzünden beni savaşa götürmediğini yaydıklarını duydum!." Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) tebessüm ederek, "*Ali! Sen bana nisbet Harun'un Musa'ya menziletinde olmak istemiyor musun; ancak benden sonra peygamber yoktur?*" buyurdu. Ali, "İsterim, ya Resulullah!" cevabını verdi. Sonra Resul-i Ekrem (s.a.a) "*Senin makam ve menziletin de öyledir*"⁷⁸⁴ buyurdu.

Bu hadisin bazı bölümlerini gazvelerde Resulullah'ın (s.a.a) Medine'deki halifesinden bahsederken açıkladık.

Resulullah'ın (s.a.a) Hadislerinde "minnî" (benden) Kelimesinden Maksat nedir?

"*Sen bana nisbet Harun'un Musa'ya menziletindesin*" hadisindeki "**minnî**" kelimesi Resulullah'ın (s.a.a) diğer hadislerde bu kelimedenden maksadının ne olduğunu açıklığa kavuşturmaktadır. Şöyle ki: Harun peygamberlik konusunda Hz. Musa'nın (a.s) ortağı, Allah'ın hükümlerini tebliğ konusunda onun yardımcısıydı. Hz. Ali (a.s) de **Menzilet Hadisi**" gereğine Resul-i Ekrem'e (s.a.a) karşı Harun'un Musa'ya konumundadır; ancak, peygamberlik hariç. O halde Harun'un makam ve mevkisinden Ali'ye (a.s) ulaşan tek şey, tebliğ konusunda peygamberin yar ve yardımcılığıdır.

Yine Resulullah (s.a.a) "**minni**" kelimesinden maksadının ne olduğunu Vedâ Haccı'nda Arefe günündeki konuşmasında da beyan etmektedir:

"*Ali bendendir, ben de Ali'denim. Benim vazifemi kendim veya Ali'den başkası yapamaz.*"⁷⁸⁵

Resul-i Ekrem (s.a.a) bu buyruklarında "**minni**" kelimesini kullanmasındaki maksadını apaçık bir şekilde beyan etmektedir. Resulullah'ın (s.a.a) maksadı şudur: Ali (a.s) Allah'ın hükümlerini vasıtasız olarak tebliğ konusunda, mükelleflere karşı Peygamber konumundadır. İşte buradan Resulullah'ın (s.a.a) diğer hadislerinde

784 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, c. 3, k. 1, s. 15; Mecmau'z - Zevaid-i Heysemi, c. 9, s. 111, biraz farklı.

785 - İbn-i Mâce bunu Sünen'inin birinci cildinde, "mukaddime" kitabında, "fazlu's - sahabe" bölümünde, s. 92'de kaydetmiştir. Yine, Tirmizi'nin Menakib adlı kitabında, c. 13, s. 169'da, h. 2531 ve Kenzu'l - Ummal, c. 6, s. 153 -birinci basım-, Ahmed b. Hanbel de Müsned'de c. 4, s. 164 - 165'de Habeşi b. Cünade'nin rivayetinden çeşitli yollarla nakletmiştir.

Ali (a.s) hakkında kullanmış olduğu "**minni**" kelimesinin anlamı açıklık kazanmaktadır; mesela Bureyde'nin hadisinde Ali'yi (a.s) Resulullah'a (s.a.a) şikayete gittiğinde o hazretin: "*Ali'yi şikayet etme, doğrusu o bendendir...*"⁷⁸⁶ Veya İmran b. Hasin'in rivayetinde ona, "*Doğrusu Ali bendendir*" buyurduğunu görüyoruz.⁷⁸⁷

* * *

Tüm bu rivayetlerde Resulullah (s.a.a), Ali (a.s) ve soyundan gelen imamların vasıtasız olarak ağır tebliğ yükünü mükelleflere aktarma konusunda kendisi gibi olduklarını ve aynı vazifeyi taşıdıklarını anlatmak istiyor. Dolayısıyla, onların hepsi Peygamber'dendir, Peygamber de onlardandır. Onlar tebliğ konusunda Resulullah'la (s.a.a) ortaklıklar, aralarındaki tek fark şudur: Resulullah (s.a.a), Allah Teala'nın hükümlerini kanunlarını vasıtasız olarak doğrudan doğruya vahiy yoluyla almakta, onlar ise bunu o hazretin kendisinden almaktadırlar. O halde imamlar Allah tarafından İslam ümmetinin tebliğcileridirler; Allah ve Resulü böyle ağır bir yükü taşımaları için onları daha önce hazırlamışlardır. Çünkü Allah Teala, Tathir ayetinde bildirdiği gibi onlara giydirmiş olduğu temizlik ve masumluk elbisesiyle her türlü çirkinlik ve kötülükten korumuştur.

Ayrıca, Resulullah (s.a.a) Ali'yi (a.s), Allah Teala'nın kendisine vahyettiği şeylerle özel olarak yetiştirmiş, diğer imamlar da onları biri diğerinden almak suretiyle Ali'den (a.s) almışlardır. Aşağıdaki rivayetler bunu apaçık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Resulullah'ın (s.a.a) İlminin Taşıyıcıları

Tefsir-i Razi'de, Muttaki-i Hindi'nin Kenzu'l - Ummal'ında Hz. Ali'nin (a.s) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

*"Resulullah (s.a.a) bana bin çeşit ilim öğretti; bu ilimlerin her birinden de bin kapı açıldı yüzüme."*⁷⁸⁸

Tefsir-i Taberî, Tabakat-i İbn-i Sa'd, Tahzibu't - Tahzib, Kenzu'l - Ummal ve Fethu'l - Bari'de şöyle rivayet edilir (biz Fethu'l - Bari'den naklediyoruz):

---

786 - Bunların senedi "Müslümanların Emir Sahibi" konusunda geçti.

787 - Ae.

788 - Tefsir-i Râzi, "innellahe istafa Ademe ve ..." ayetinin tefsirinde, Kenzu'l - Ummal, c. 6, s. 392 ve 405.

Ebu Tufeyl'den şöyle rivayet edilir: Ali'nin (a.s) konuşmalarından birinden şöyle dediğini gördüm: *"Neyi isterseniz sorun benden; vallahi kıyamete kadar vuku bulacak şeyleri soracak olursanız söylerim size. Bana Kur'an'dan sorun; vallahi gece mi gündüz mü, çölde mi, yoksa dağın başında mı nazil olduğunu bilmediğim bir ayet yoktur..."*⁷⁸⁹

İşte bu yüzden Resulullah (s.a.a) Cabir b. Abdullah'ın rivayetinde Ali (a.s) hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Ben ilim şehriyim, Ali ise onun kapısıdır. Bu şehre girmek isteyen kapısından girmelidir."

Hakim, bu rivayetin senedinin sahih olduğunu söyler.⁷⁹⁰

Bir rivayete göre yukarıdaki hadisin sonunda şöyle geçer: *"İlim isteyen kimse kapıdan girmelidir."*⁷⁹¹

Bu konu, başka bir rivayette şöyle geçer:

Hudeybiyye savaşında Resulullah'ın (s.a.a) Ali'nin (a.s) elini tutarak şöyle buyurduğunu gördüm:

"Bu adam özgür kimselerin efendisi ve zalimleri öldürenidir. Ona yardım eden zafere ulaşır, onu alçaltan ise alçalır." Burada Resul-i Ekrem (s.a.a) sesini yükselterek şöyle devam etti: *"Ben ilim şehriyim, Ali ise onun kapısıdır, bu şehre girmek isteyen onun kapısından girsin."*⁷⁹²

İbn-i Abbas'ın rivayetinde Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu geçer:

*"Ben ilim şehriyim, Ali ise onun kapısıdır, bu şehre girmek isteyen onun kapısından girsin."*⁷⁹³

---

789 - Tefsir-i İbn-i Cerir, c. 26, s. 116; Tabakat-ı İbn-i Sa'd, c. 2, k.2, s. 101; Tehzibu't - Tehzib, c. 7, s. 337; Fethu'l - Bârî, c. 10, s. 221; Hilyetu'l - Evliyâ, c. 1, s. 67-68; Kenzu'l - Ummal, c. 1, s. 228.

790 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 126 ve, s. 127'de başka bir yolla kaydedilmiştir; Tarih-i Bağdad, c. 4, s. 348 ve c. 7, s. 172 ve c. 11, s. 48 ve, s. 49'da Yahya b. Muin'den bu hadisin sahih olduğu kaydedilmiştir; Usdu'l - Gabe, c. 4, s. 22; Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 114; Tehzibu't - Tehzib, c. 6, s. 320 ve c. 7, s. 427; Feyzu'l - Kadir, c. 3, s. 46; Kenzu'l - Ummal, ikinci basım, c. 12, s. 201, h. 1130; Sevaik-u Muhrika, s. 73.

791 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 127-129.

792 - Tarih-i Bağdad -Hatib-, c. 2, s. 377.

793 - Kenzu'l - Ummal, -ikinci baskı-, c. 12, s. 212, h. 1219; bkz. Kunuzu'l - Hakaik-i Manavi.

İmam Ali'nin (a.s) kendi rivayetinde ise şöyle geçer: Resul-i Ekrem (s.a.a), *"Ben ilim eviyim, Ali ise kapısıdır."*⁷⁹⁴

Veya İbn-i Abbas'ın rivayet ettiği gibi: *"Ben hikmet şehriyim, Ali ise onun kapısıdır; ilim ve hikmet isteyen o kapıdan gelsin."*⁷⁹⁵

Hiz. Ali'den (a.s) başka bir rivayette ise Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu kaydedilmiştir:

*"Ben hikmet eviyim, Ali ise kapısıdır."*⁷⁹⁶

Ebuzer ise Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Ali (a.s) hakkında şöyle buyurduğunu rivayet eder:

*"Ali benim ilminin kapısıdır, benden sonra benim gönderildiğim şeyi ümmetime açıklayacak olandır."*⁷⁹⁷

Enes b. Malik de Resulullah'ın (s.a.a) Ali'ye (a.s) hitaben şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: *"Sen benden sonra ümmetime ihtilaf ettikleri konuyu açıklayıp halledecek olansın."* Hakim bu rivayetin Şeyheyn'in şartıyla sahih olduğunu söyler.⁷⁹⁸

Başka bir rivayette Peygamber-i Ekrem'in (s.a.a) Ali'ye (a.s) hitaben şöyle buyurduğu kaydedilmiştir:

*"Sen risaletimi sürdüreceksin, sesimi ümmetimin kulağına ulaştıracaksın, benden sonra ümmetimin ihtilaflarını halledeceksin."*⁷⁹⁹

Ali (a.s) Resulullah'ın (s.a.a) Terbiyesinde

Allah Teala, Resulü-i Ekrem (s.a.a) ve Ali'nin (a.s) bir evin çatısı altında yaşamasını dilediği andan itibaren Resulü'nü vasıtasıyla daha küçük bir çocuk olan amcası oğluna ilmi tattırdı. Hakim bu alanda şöyle der: Allah Teala'nın Ali b. Ebitalib'e vermiş olduğu nimet ve hayırlardan biri şudur:

---

794 - Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 193.

795 - Tarih-i Bağdad-i Hatib, c. 11, s. 204; Sahih-i Tirmizî, "Menakib" kitabı, "Menakib-u Ali b. Ebitalib" bölümü.

796 - Sahih-i Tirmizî, c. 13, s. 171, "Menakib-i Ali b. Ebitalib" bölümü; Hilyetu'l - Evliyâ -Ebu Nuaym-, c. 1, s. 64; Kenzu'l - Ummal -Muttaki Hindî-, birinci baskı, c. 6, s. 156.

797 - Kenzu'l - Ummal, birinci baskı, c. 6, s. 156.

798 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 122; Kenzu'l - Ummal, birinci baskı, c. 6, s. 156; bkz. Kunuzu'l - Hakaik-i Menavî, s. 188.

799 - Hilyetu'l - Evliyâ, c. 1, s. 63.

"Kureyş kuraklık yüzünden fakir ve yoksul düşmüştü. Bu durum, kalabalık bir ailenin sorumluluğunu omuzlarında taşıyan Ebutalib'i oldukça sıkımişti. Bu yüzden çok ıstırap çekiyordu. Nihayet o zaman daha peygamber olmayan Resulullah (s.a.a.) Haşimoğulları arasında zengin ve refah içerisinde olan amcası Abbas b. Abdulmuttalib'e dedi ki: Kardeşin Ebutalib'in kalabalık bir ailesi var. İnsanların bu kuraklık ve kıtlıktan ıstırap çektiklerini görüyorsun. Gel birlikte onun yanına giderek her birimiz oğullarından birinin sorumluluğunu üzerimize alıp ona yardımcı olalım.

Abbas, pekiyi diyerek Hz. Muhammed'in (s.a.a) önerisini kabul edince birlikte Ebutalib'e giderek dediler ki: Biz, insanlar bu sıkıntıdan kurtuluncaya kadar senin yükünü azaltmaya karar verdik. Ebutalib, yalnız Akil'i bana bırakın, istediğinizi yapın dedi.

Bunun üzerine Resulullah (s.a.a) Ali'yi alarak kendi yanına götürdü. Abbas da Cafer'i aldı. O zamandan itibaren Ali, Resulullah'ın (s.a.a) yanındaydı. Allah Teala, Hz. Muhammed'i (s.a.a) peygamberliğe seçince Ali onun peygamberliğini doğruladı ve onu izlemeyi canla, başla kabul etti.

Cafer de Müslümanlığı kabul edip kendi ayakları üzerinde duruncaya kadar amcası Abbas'ın yanındaydı.⁸⁰⁰

Zeyd b.Ali b. Hüseyin, babası kanalıyla dedesinden şöyle rivayet eder:

Resulullah (s.a.a), amcaları Abbas ve Hamza da bulunduğu bir sırada odadan dışarıya bakıyordu. O sırada Ali, Cafer ve Akil'in dışarıda bir şeylerle meşgul olduklarını gördü. Bunun üzerine amcalarına hitaben, bu çocuklardan birini seçip sorumluluğunu üzerinize alın, dedi. Onlardan biri, ben Cafer'i seçiyorum dedi. Diğeri ise, ben de Akil'i seçiyorum dedi. İstedığınızı seçmeniz için sizi serbest bıraktım. Ama Allah bana Ali'yi seçti.⁸⁰¹

Emirülmüminin Ali (a.s) Kasıa hutbesinde buna işaret ederek şöyle buyuruyor:

"Sizler benim Resulullah'a (s.a.a) ne kadar yakın olduğumu, onun yanında nasıl bir mertebeye ulaştığımı bilirsiniz. Çocuktum henüz, o beni bağrına basardı; yatağına alırdı; vücudunu bana sürer, beni

---

800 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 576.

801 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 576 - 577.

koklardı. Lokmayı çiğner, ağzıma verirdi, yedirirdi. Ne bir yalan söylediğimi duymuştur, ne bir kötülük ettiğimi görmüştür.

O sütten kesildiği andan itibaren Allah, meleklerinden pek büyük bir meleği ona eş etmişti; o melek gece-gündüz, ona yücelik yolunu gösterirdi; âlem ehlinin en güzel yollarını belletirdi. Ben de her an, devenin yavrusu, nasıl anasının ardından giderse onun ardından giderdim; o, her gün bana huylarından birini belletir, ona uymamı buyururdu.

Onu ben görürdüm, başkası görmezdi. O gün İslam, Allah'ın salâtı ona ve soyuna olsun, Resulullah'la Hatice'den başkasının evinde yoktu; ben de onların üçüncüsüydim. Vahiy ve peygamberlik nurunu görürdüm, peygamberlik kokusunu duyardım.

Ona vahiy gelirken Şeytan'ın feryadını duydum da, "Ya Resulullah!" dedim, "bu feryat nedir?" Buyurdu ki: "Bu feryat eden Şeytan'dır; kendisine halkın kulluk etmesinden ümidini kesti artık. Sen benim duyduğumu duymadasın, gördüğümü görmedesin; ancak sen peygamber değilsin; fakat vezirsin ve hayır üzeresin; ona ulaşmışsın."

"Ben, Kureyş'in başlarından bir grubu o hazretin huzuruna gittikleri andan itibaren onun yanındaydım. Onlar o hazrete: "Ey Muhammed!" dediler. "Sen babalarının ve ailenden hiç kimsenin bulunmadığı büyük bir iddiada bulundun. Şimdi senden bir isteğimiz var. Bunu yapar da bize gösterirsen senin peygamber ve Allah'ın elçisi olduğunu biz de kabul ederiz; aksi durumda sihirbaz ve yalancı biri olduğunu anlarız." Resulullah (s.a.a), "Ne istiyorsunuz?" buyurdu. Onlar, "Bizim için bu ağacı çağır da kökünden çıkarak gelip karşında dursun" dediler. Resulullah (s.a.a) "Allah'ın her şeye gücü yeter," buyurdu. "Eğer Allah bu istediğinizi yaparsa iman getirerek hakka tanıklık edecek misiniz?" Onlar, "Evet" deyince Resulullah (s.a.a), "Sizin hayır ve salah yoluna yönelmeyeceğinizi, sizin aranızda kuyuya düşürülen ve yine Ahzab ordusunu toplayan kimselerin olduğunu bildiğim halde istediğinizi yapacağım" buyurdu.⁸⁰² Sonra ağaca dönerek, "Ey ağaç! Allah'a ve kıyamet gününe iman etmişsen ve benim Allah'ın elçisi olduğumu biliyorsan kökten çıkarak Allah'ın emriyle bana gel," buyurdu.

---

802 - O günde Kureyş'in ileri gelenlerinden yirmiden fazla kişinin Bedir kuyusuna düşeceğini ve Ahzab savaşında başka bir ordu toplayacağını haber vermesi Resulullah'ın (s.a.a) mucizelerindendir.

O hazreti hak olarak peygamberliğe gönderen Allah'a andolsun ki o ağaç kökten çıkarak kuşların kanatlarının birbirlerine değmesi gibi büyük bir sesle yerinden hareket ederek Resulullah'ın (s.a.a) karşısında durdu ve büyük dallarının başını Resul-i Ekrem'in (s.a.a) başının üzerine indirdi, bazı dallarını da benim omuzlarıma bıraktı; ben o sırada Resulullah'ın (s.a.a) sağ tarafındaydım.

Onlar bu olanları görünce kibir ve gururla, "Bu ağacın yarısının gelmesini, diğer yarısının da yerinde kalmasını emret" dediler. Resulullah (s.a.a) ağaca öyle olmasını emretti. Bunun üzerine ağacın yarısı korkunç bir sesle Resulullah'a (s.a.a) degecek kadar yakına geldi.

Kureyş düşmanlıklarından dolayı, şimdi de ağacın bu yarısının kendi yerine dönmesini ve ilk başka olduğu gibi diğer yarısına yapışmasını emret dedi. Resulullah (s.a.a) da emredince ağacın yarısı geri döndü. Ben bu olanları görünce "La ilahe illellah" dedim. "Ya Resulullah! Ben sana iman eden ilk kişiyim, ağacın Allah'ın emriyle senin nübüvvet ve peygamberliğini doğrulamak ve senin sözünü yüceltmek için şöyle ve böyle ettiğine tanıklık eden ilk kişiyim."

Onlar ise hep bir ağızdan, hayır dediler. O çok yetenekli ve usta bir yalancı ve sihirbazdır. (Daha sonra bana işaret ederek sözlerini şöyle sürdürdüler:) Bunun dışında senin işlerini doğrulayacak başka bir kimse var mı?!"⁸⁰³

Resulullah (s.a.a), Ali'yi (a.s) küçük yaşta güzel ahlak ve davranışıyla böyle yetiştiriyor ve ona bunlara itaat etmesini emrediyordu. Büyüyünce de yüce ilimler okyanusunu tattırması, onu özel yardımcısı, sırdaşı etmiştir. Bu alanda örnek olarak şu rivayet yeter:

Sahih-i Tirmizî ve diğer muteber kaynaklarda Cabir b. Abdullah-i Ensari'den şöyle rivayet edilir (biz Tirmizî'den naklediyoruz): Taif savaşında Resulullah (s.a.a), Ali'yi (a.s) yanına çağırarak uzun bir süre onunla fısıldaştı; halk, "Amcası oğluyla fısıldaşması ne kadar da uzun sürdü?!" demesi üzerine o hazretin şöyle buyurdu: *"Ben onunla kendi başıma fısıldaşmadım; onu benimle fısıldaşmaya Allah Teala davet etmişti."*⁸⁰⁴

Bu olay başka bir rivayette şöyle geçer:

---

803 - Nehcü'l - Belağa, Kasıa hutbesi, c. 2, s. 182, 184.

804 - Sünen-i Tirmizî, "menakib" kitabı-i Ali b. Ebitalib, c. 13, 173; Tarih-u Bağdad-i Hatib, c. 7, s. 402.

"Taif savaşıyla karşılaşıldığında Resulullah (s.a.a.) Ali'yi çağırarak uzun bir süre onunla yavaş yavaş ve dudak altı fısıldaştı. Bunun üzerine ashaptan biri şöyle dedi..."⁸⁰⁵

Cündeb b. Naciye'nin veya Naciye b. Cündeb'in rivayetlerinde şöyle kaydedilmiştir: Taif savaşında Resulullah (s.a.a) yerinden kalkarak Ali'yle (a.s) birlikte gezinmeye başladı. Resulullah (s.a.a) geri dönünce Ebubekir o hazrete, "Ali'yle fısıldaşman çok uzun sürdü?!" dedi. Resulullah (s.a.a) bunun üzerine, *"Ben onunla kendi başıma fısıldaşmıyordum, bazı konuları onun kulağına söylemem Allah'ın emriydi."*⁸⁰⁶

Emirulmüminin Ali (a.s), Resulullah'tan (s.a.a) ilim ve marifet edinme konusunda çok hırslıydı. Nihayet, **"Ey iman edenler, peygambere gizli bir şey arzedeceğiniz zaman, gizli konuşmanızdan önce bir sadaka verin."** (Mücadele, 12)⁸⁰⁷ ayeti nazil olunca Ali yine sadaka vererek Resulullah'la (s.a.a) fısıldaşmaya devam ediyordu. Taberî bu alanda şöyle yazar:

"Müminler sadaka vermeden Resulullah'la (s.a.a) fısıldaşmaktan menedildiler. Bu arada sadaka vererek Resulullah'la (s.a.a) fısıldaşmasını sürdüren tek kişi Ali b. Ebutalib'ti."⁸⁰⁸

Vahidî, Esbabu'n - Nüzul adlı kitabında ve diğerleri de kendi kaynaklarında Ali b. Ebutalib'den şöyle naklederler:

*"Benim bir dinarım vardı. Bu paramı dirheme çevirerek Resulullah'la (s.a.a) fısıldaştığımda bir dirhemini sadaka veriyordum. Dirhemlerim bitinceye kadar böyle devam ettim."*⁸⁰⁹

Diğer bir rivayette ise şöyle geçer:

*"Benim bir dinarım vardı, onu on dirheme çevirdim ve Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna çıktığımda..."*⁸¹⁰

Zamehşerî yukarıdaki ayetin tefsirinde şöyle yazar: "Ali, Resulullah'tan (s.a.a) sorduğu on mesele için parasını sadaka verdi."

---

805 - Usdu'l - Gabe, c. 4, s. 27.

806 - Kenzu'l - Ummal, ikinci baskı, c. 12, s. 200, h. 1122; Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 265.

807 - Siyutî Tefsiri, c. 6, s. 185.

808 - Tefsir-i Taberî, c. 28, s. 14 - 15; ed-Durru'l - Mensur-i Siyutî, c. 6, s. 185.

809 - Esbabu'n - Nüzul-i Vahidi, s. 308; Tefsir-i Taberî, ayetin tefsirinde.

810 - Durru'l - Mensur, ayetin tefsirinde, c. 6, s. 185; Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 265.

İmam Ali'nin (a.s) kendisi bu alanda şöyle der: *Kur'an'da bir ayet var ki, ne benden önce ve ne benden sonra kendimden başka hiç kimse ona amel etmemiştir. O ayet Necva ve fısıldaşma ayetidir: "Ey iman edenler, peygambere gizli bir şey arzedeceğiniz zaman..."* (Mücadele, 12) *Benim bir dinarım vardı... Nihayet bu ayet nash edildi ve benden başka hiç kimse bu ayete amel etmedi. Bu ayetin yerine şu ayet nazil oldu: "Gizli konuşmanızdan önce sadaka vermenizden ürküntü mü duydunuz?..."* (Mücadele, 13).⁸¹¹

Böylece Ali (a.s) devamlı Resulullah'ın (s.a.a) yanbaşında yer almış, hayatının son anlarına kadar o hazretten ayrılmamıştır. Ümmü-l Müminin Aişe bu alanda şöyle der:

"Resulullah ölüm anı yaklaşınca, "Bana habibimi çağırın" buyurdu. Oradakiler Ebubekri çağırdılar. O hazret başını kaldırımla Ebubekr'in geldiğini görünce başını tekrar yastığa bırakarak, "Bana habibimi çağırın" buyurdu. Bu defa da Ömer'i çağırdılar. Başını kaldırdığında Ömer'i görünce tekrar başını yastığa bırakarak, "Bana habibimi çağırın" buyurdu. Nihayet Ali'yi çağırdılar. Resulullah (s.a.a) Ali'yi görünce üzerine örttükleri örtüyü Ali'nin üzerine çekerek onu göğsüne yapıştırdı ve elini onun boynuna bıraktı. Vefat edinceye kadar da bu halde kaldı."⁸¹²

İbn-i Abbas'tan da şöyle rivayet edilir:

"Resulullah'ın (s.a.a) hastalığı ağırlaşınca Aişe ve Hafsa yanlarındaydı. Bu arada Ali içeri girdi. Resulullah (s.a.a) Ali'yi görünce, başını kaldırarak ona, "yakına gel, yakına gel" buyurdu. Ali yakına gelince onu sımsıkı kucakladı, irtihal edinceye kadar da öyle kaldı."⁸¹³

Ümmü-l Müminin Ümm-ü Seleme'den de şöyle rivaye edilir:

"Vallahi Ali Resulullah'a (s.a.a) herkesten yakındı, ölüm anına kadar o hazretin yanındaydı. Sabahleyin Resulullah'ı görmeye gittiğimde o hazretin devamlı "*Ali mi geldi, Ali mi geldi?*" dediğini gördüm. Bunun üzerine Fatıma, "*Kendiniz onu bir işe gönderdiniz*" dedi. Nihayet Ali geldi. Ben Resulullah'ın (s.a.a) onunla gizli bir işi olduğunu sandım. Bu yüzden hepimiz kalkarak odadan dışarı çıkıp

811 - Tefsir-i Siyutî, c. 6, s. 185; Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 265, el-Keşşaf, c. 4, s. 76.

812 - Riyazu'n - Nezire, c. 2, s. 237, ikinci baskı, Mısır - Daru't - Te'lif basımı; Zehairu'l - Ukba, s. 72.

813 - Mecmau'z - Zevaid, c. 9, s. 36.

kapının eşiğinde oturduk. Ben diğerlerinden kapıya daha yakındım. O sırada Resulullah'ın (s.a.a) Ali'yi kucaklayarak onunla fısıldaştığını gördüm. Resul-i Ekrem (s.a.a) o gün vefat etti. O hazret vefat edince Ali yanındaydı ve hayatının son anlarına kadar ondan ayrılmadı.

Hakim, bu hadis senet bakımından sahihtir, demiştir.⁸¹⁴

* * *

İbn-i Abbas'tan Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu nakledilir:

*"Benim gibi yaşayıp benim gibi ölmek ve rabbimin yarattığı Adn cennetine girmek isteyen kimse benden sonra Ali'yi veli ve emir sahibi edinmeli, onu sevenleri sevmeli ve benden sonraki imamlara uymalıdır. Çünkü onlar benim toprağımdan yaratılmış, benim bilgimden yararlanmış olan itretimdirler. O halde ümmetimden onların fazilet ve üstünlüğünü inkâr edenlerin, onlardan kesilip ayrılarak bağlarını benden kesenlerin vay hallerine! Allah Teala kıyamet günü benim şefaati onlara nasib etmeyecektir."*⁸¹⁵

Buraya kadar Resulullah'ın (s.a.a) ilk vasisi hakkında kaydelilenlere işaret ettik. Şimdi ise Resulullah'ın (s.a.a) Hz. Ali'den (a.s) sonraki diğer vasileri hakkındaki bazı konuları inceleyeceğiz.

---

814 - Hakim şöyle yazar: Bu hadis senet açısından sahihtir. Bkz. Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 6, s. 300; Hasais-i Nesaî, s. 40; Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 138-139.

815 - Hilyet-ul Evliyâ -Ebu Nuaym-, c. 1, s. 86.

RESULULLAH'IN (S.A.A) İKİ TORUNU

Geçen bahsimizde birinci imam Hz. Ali (a.s) hakkındaki rivayetlerin bir bölümüne değindik. Şimdi ise Resulullah'ın (s.a.a) iki torunu, yani İmam Hasan ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında nakledilen rivayetleri inceleyeceğiz. Mesela, Resulullah (s.a.a) İmam Hasan ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında ayrı ayrı, *"Bu bendendir"* buyurmuştur. Bu rivayetin Arapça'sında geçen **"minni"** (bendendir) kelimesinin ne anlama geldiğini daha önce söylemiştik.

Hasan ve Hüseyin Peygamber'dendir ve Onun İki Torunudurlar

Müsned-i Ahmed b. Hanbel'de, Mikdam b. Muadda-i Kerb'den Resulullah'ın (s.a.a) Hasan'ı yanına oturtarak *"Bu bendendir..."* buyurduğu nakledilir.⁸¹⁶

Yine Berra b. Azib'den Resulullah'ın (s.a.a) Hasan veya Hüseyin hakkında, *"Bu bendendir"* buyurduğu rivayet edilir.⁸¹⁷

Buharî, Tirmizî, İbn-i Mâce, Ahmed b. Hanbel, Hakim-i Nişaburî, Ye'la b. Merreh'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu nakleder:

*"Hüseyin bendendir ve ben de Hüseyin'denim, Allah Hüseyin'i seveni sever. Hüseyin torunlardan bir torundur."*⁸¹⁸

---

816 Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 132; Kenzu'l - Ummal, c. 13, 99 ve 100 ve c. 16, s. 262; Muntehab-ul Kenz, c. 5, s. 106; el-Câmiu's - Sağir bi Şerh-i Feyz-i Kadir, c. 3, s. 145.

817 - Kenzu'l - Ummal, c. 16, s. 270.

818 - Buharî "Edebu'l - Mufred"de, "Muaniketu's - sebiy" bölümü, h. 364; Tirmizî, c. 13, s. 195, "Menakibu'l - Hasan-i ve'l Hüseyin" bölümü; İbn-i Mâce,

Diğer bir rivayete göre "*Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundur*" buyurmuştur.⁸¹⁹

Ebu Remse'den Resulullah'ı (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmektedir: "*Hüseyin bendendir ve ben de ondanım; o torunlardan bir torundur.*"⁸²⁰

Başka bir rivayette ise "*Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundur.*"⁸²¹

Berra b. Azib'in Resulullah'tan (s.a.a) naklettiği bir rivayette de şöyle geçer: "*Hüseyin bendendir, ben de Hüseyin'denim. Allah Hüseyin'i seveni sever. Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundur.*"⁸²²

Resulullah'ın (s.a.a) bu hadislerinde İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında geçen "**minni**" (benden) tabirini o hazret daha önce Hz. Ali (a.s) hakkında da buyurmuştu. Bütün bu hadislerde, bu tabirle o yüce şahsiyetlerin İslam'ın hükümlerini tebliğ konusunda Resulullah'tan (s.a.a) olduğu kastedilmiştir.

Yine Resul-i Ekrem'in (s.a.a) İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında, "*Bunlar torunlardan iki torundur*" buyurduğunu görüyoruz. Burada hadisin Arapça'sında geçen "**sıbt**" kelimesinden onların herkeste olduğu gibi Resulullah'ın (s.a.a) "torunlar"ı olduğu kastedilmemiştir. Çünkü torunu olmak sadece Resulullah'a (s.a.a) has bir olay değildir; bütün insanlar için söz konusudur. Bu kelimenin "torun" anlamında tutulması çok ilgisiz olur ve bu Resul-i Ekrem'in (s.a.a) yüce makamına yakışmaz. Aksine, hadisin Arapça'sında "**el-esbat**" kelimesindeki "Elif" ve "Lam" harfleri "ahd-i zikri" olup insanın zihnini Kur'an'da anılan "**esbat**"a yöneltmekte, onu çağrıştırmaktadır. Mesela, Kur'an-ı Kerim şöyle buyurur: "**Deyin ki: Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve esbata (torunlarına) indirilene, Musa ve İsa'ya verilen ile peygamberlere Rabb'inden verilene iman ettik. Onlardan hiç birini diğerinden ayırdetmeyiz ve biz O'na teslim olmuşlarız.**" (Bakara, 136)

"mukaddime" kitabı, bölüm: 11, h. 144; Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 172; Müstedrek-u Hakim, c. 3, s. 177, o ve Zehebî bu hadisi sahih bilmişlerdir; Usdu'l - Gabe, c. 2, s. 19 ve c. 5, s. 130.

819 - Kenzu'l - Ummal, c. 6, s. 270.

820 - Kenzu'l - Ummal, c. 13, s. 106.

821 - Kenzu'l - Ummal, c. 13, s. 101, 105.

822 - Kenzu'l - Ummal, c. 16, s. 270.

"Yoksa siz, gerçekten İbrahim'in, İsmail'in, İshak'ın, Yakub'un ve esbatın (torunlarının) Yahudi veya Hristiyan olduklarını mı söylüyorsunuz?..." (Bakar, 140)

"De ki: Biz Allah'a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve esbata (torunlarına) indirilene, Musa'ya, İsa'ya ve peygamberlere Rabb'lerinden verilenlere iman ettik." (Âl-i İmran, 84)

"Nuh'a ve ondan sonraki peygamberlere vahyettiğimiz gibi, sana da vahyettik. İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, esbata (torunlarına), İsa'ya, Eyyub'a, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a da vahyettik." (Nisâ, 163)

O halde İmam Hasan (a.s) ve İmam Hüseyin (a.s) hakkında Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinin Arapça'sında geçen "el-esbat" kelimesindeki "Elif" ve "Lam" harfleri, Müslümanları Kur'an'da zikredilen "esbat"a yöneltmek içindir.

Resulullah (s.a.a), İmam Hasan ve İmam Hüseyin hakkındaki söylediklerini, babaları Ali b. Ebitalib (a.s) hakkında da söylemiştir: "Ali bana nispet Harun'un Musa'ya menziletindedir." Harun'un Hz. Musa'ya (a.s) menziletini Allah Teala Hz. Musa'nın (a.s) kıssasında şöyle kaydeder: "Ailemden bana bir yardımcı kıl, kardeşim Harun'u. Onunla arkamı kuvvetlendir. Onu işimde ortak kıl. Böylece seni çok tesbih edelim. Ve seni çok zikredelim. Hiç şüphesiz sen, bizi görmektesin. (Allah) Dedi ki: Ey Musa istediğin sana verilmiştir." (Tâhâ, 29 - 36)

Veya Hz. Musa'nın (a.s) dilinden şöyle buyurur: "Ve kardeşim Harun; dil bakımından o benden daha düzgün konuşmaktadır, onu da benimle birlikte bir yardımcı (vezir) olarak gönder, beni doğrulasın. Çünkü onların beni yalanlamalarından korkuyorum. (Allah) dedi ki: Pazunu kardeşinle pekiştirip güçlendireceğiz..." (Kasas, 33)

"Musa, kardeşi Harun'a, kavmimde benim yerime geç, ıslah et ve bozguncuların yolunu tutma, dedi." (A'raf, 142)

"Andolsun, biz Musa'ya kitabı verdik ve onunla birlikte kardeşi Harun'u yardımcı kıldık." (Furkan, 35)

"Sonra Musa ve kardeşi Harun'u ayetlerimizle ve apaçık bir delille gönderdik." (Mü'minun, 45).

Bu ayetlerde Allah Teala, Harun'u Hz. Musa'nın yar ve yardımcısı, destekçisi, risalette ortağı kılmış, Musa (a.s) da kavminde onu kendi yerine geçirmiştir.

O halde Resulullah (s.a.a) açıkça, Ali'nin kendisine nispet Harun'un Musa'ya (a.s) menziletinde olduğunu söyleyip kendisinden sonra peygamber olmadığı için Harun'un sahip olduğu bütün özelliklerden sadece nübüvvet ve peygamberliği istisna etmişse, bu durum Emirülmüminin Hz. Ali (a.s) için geriye, peygambere yardımcı olması, Resulullah'ın (s.a.a) hayatı döneminde Allah'ın hükümlerini tebliğde onunla ortak olması ve ondan sonra da ümmeti arasında halifesi olup tebliğ yükünü üstlenmesi kalıyor.

Bu konu, Resulullah'ın (s.a.a) iki torunu Hasan ve Hüseyin (aleyhima selam) için de geçerlidir; elbette diğer torunlarının sahip olduğu peygamberlik makamı bunun dışındadır. Çünkü Resulullah'tan (s.a.a) sonra artık peygamber gelmeyecektir. O halde Hasan ve Hüseyin aleyhimassalam için geriye risalet, İslam hükümlerini İslam toplumuna tebliğ etme sorumluluğu kalıyor.

Resulullah'tan (s.a.a) sonra ilk üç vasi hakkında geçenler bunlardır. Şimdi ise nebevî sünnetten o hazretin en son vasisi hakkında geçen bazı konulara değineceğiz.

RESULULLAH (S.A.A), AHİR ZAMANDA MEHDİ'NİN (A.F) ZUHURUNU MÜJDELİYOR

Mehdi, Resulullah'ın (s.a.a) İsmini Taşıyor

Sünen-i Tirmizî'nin, "mâ câe fî'l Mehdi" bölümünde, Ebu Davud'un Sahih'inde, "el-Mehdi" kitabında ve diğer kaynaklarda Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu kaydedilir:

*"Benim Ehlibeytim'den, benimle aynı isimde olan biri gelip hükümete geçmedikçe dünya sona ermez."*⁸²³

Müstedreku's - Sahihayn, Müsned-i Ahmed ve diğer kaynaklarda Ebu Said-i Hudri'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu kaydedilmiştir:

*"Yeryüzü zulüm, sitem ve adaletsizlikle dolup sonra benim Ehlibeytim'den biri kıyam ederek yeryüzünü zulüm ve sitemle dolduğu gibi adalet ve eşitlikle dolduruncaya kadar kıyamet kopmaz."*⁸²⁴

---

823 - Sünen-i Tirmizî, c. 9, s. 74; Sahih-i Ebu Davud, "el-Mehdi" kitabı, c. 2, s. 7 ve "Dar-u İhyai's - Sünneti'n - Nebeviyye" basımı, c. 4, s. 106-107, h. 4282; Hilyetu'l - Evliyâ, c. 5, s. 75; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 1, s. 376; Tarih-i Bağdad -Hatib Bağdadî-, c. 4, s. 388; Kenzu'l - Ummal, birinci basım, c. 7, s. 188, (bu kitapta "Onun ahlakı benim ahlakım gibidir" cümlesi eklenmiştir. Tefsir-i Siyutî, c. 6, s. 58, (hel yenzurune illes saet...) ayetinin altında.

824 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 4, s. 557; Ebu Nuaym, c. 3, s. 101 biraz farkla; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, c. 3, s. 36; ed-Durru'l - Mensur-i Siyutî, "hel yenzurune ille's saet" ayetinin tefsirinde, c. 6, s. 58.

Mehdi, Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyti'ndendir

Sünen-i İbn-i Mâce, "cihad" bölümünde Ebu Hüreyre'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

"Dünyanın ömründen bir günden fazla kalmasa Allah Teala o günü Ehlibeytim'den biri kişi hükümete geçip Deylem ve Kostantenıyye'ye hükümet edinceye kadar uzatır."

Sünen-i İbn-i Mâce, "fiten" bölümü, "Hurucu'l - Mehdi" kısmında, Müsned-i Ahmed ve diğer kaynaklarda Ali b. Ebitalib (a.s) kanalıyla Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet ediliyor:

"Mehdi biz Ehlibeyt'tendir. Allah Teala bir gecede onu kıyama hazırlayacaktır."

Bu hadisi diğerleri de kaydetmişlerdir.⁸²⁵

Müstedreku's - Sahihayn'de de Ebu Said-i Hudrî kanalıyla Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

"Kartal burunlu ve yüksek alınlı Mehdi biz Ehlibeyt'tendir; o yeryüzünü zulüm ve sitemle dolduktan sonra adaletle dolduracaktır." Daha sonra Resulullah (s.a.a) sol elinin parmaklarıyla sağ elinin iki parmağını açarak *"O, bu kadar (yedi yıl) hükümet edecektir"* buyurdu.

Hakim ise buna şöyle ekler: Bu hadis Müslim'in şartına göre sahihtir, ama Buharî ve Müslim bunu kaydetmemişlerdir. Ebu Dabud-u Teyalasi bu hadisi kendi Müsned'inde nakletmiştir.⁸²⁶

Mehdi, Fatıma'nın (s.a) Evlatlarındandır

Ebu Davud'un kendi Sünen'inde Ümm-ü Seleme'den şöyle rivayet edilir: Resulullah'ın (s.a.a), *"Mehdi benim itretimden, Fatıma'nın evlatlarındandır"* buyurduğunu duydum.⁸²⁷

---

825 - Hilyetu'l - Evliyâ-i Ebu Nuaym, c. 3, s. 177 (bu kitapta "iki günde" ibaresini eklemiştir); Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 84, Siyutî Durru'l - Mensur, c. 6, s. 58'de Muhammed Suresinin "hel yenzurune illa's sae" ayetinin tefsirinde zikretmiş ve bu hadisi İbn-i Ebi Şeybe, Ahmed b. Hanbel ve İbn-i Mâce'nin Ali'den (a.s) rivayet ettiklerini söylemiştir; "fiten" kitabı, "Hurucu'l - Mehdi" bölümü, h. 4085.

826 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 4, s. 557; Sahih-i Ebu Davud, c. 6, s. 136, "Mehdi" kitabı, Ebu Davud'un Sünen'inden, h. 4285 ve c. 4, s. 107.

827 - "Mehdi" kitabı, c. 4, s. 7, h. 4284, "Hurucu'l - Mehdi" bölümü, "Fiten" kitabı, c. 2, s. 1368; Sahih-i Ebu Davud, c. 7, s. 134. İbn-i Mâce bunu kendi Sahih'inde "Ebvabu'l - fiten" bölümünde, "Hurucu'l - Mehdi" bölümünde kaydetmiş ve "Mehdi Fatıma'nın evlatlarındandır" demiştir. Hakim kendi Müstedrek'inde, c. 4, s. 557'de şöyle yazar: "Mehdi'nin varlığı kesin ve gerçektir. O Fatıma'nın

Kenzu'l - Ummal'da Hz. Ali'nin (a.s) şöyle buyurduğu geçer:
*"Mehdi bizden bir kişidir, Fatıma'nın evlatlarındadır."*⁸²⁸

Mehdi, İmam Hüseyin'in (a.s) Soyundan

Zehairu'l - Ukba kitabında Ebu Eyyub-i Ensari'den Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilir:

*"Bu ümmetin Mehdisi o ikisinden (Hasan ve Hüseyin aleyhima selamdan) doğacaktır."*⁸²⁹

Yine bu kitapta Huzeyfe'den Resul-i Ekrem'in (s.a.a) şöyle buyurduğu nakledilir: *"Dünyanın ömründen bir günden fazla kalmamış bile olsa, Allah Teala benimle aynı isimde olan benim evlatlarından bir kişiyi hükümete geçirinceye kadar o günü uzatır."* Selman, "hangi evladınızdan ya Resulullah?!" diye sorunca mübarek eliyle Hüseyin'in (a.s) omzunu okşayarak *"Bu oğlumdan"* buyurdu.

* * *

Resulullah (s.a.a) kendi hadislerinde birinci imam Ali b. Ebutalib'in imametini diğer Ehlibeyt İmamlarından (a.s) daha fazla vurgulamış, onların sonuncusu olan Hz. Mehdi'nin (a.s) kıyamını müjdelerken bu alanda bir çok hadisler buyurmuş ve Ehlibeyt imamlarının sayısının on iki olduğunu vurgulamıştır. Burada Ehlibeyt İmamlarının ilkinin, sonuncusunu ve onların sayısını belirttikten sonra artık ilki Hz. Ali (a.s) ve sonuncusu ise Mehdi olan imamlar (selamullahi aleyhim ecmain) hakkında hiç bir şüphe kalmıyor.

---

evlatlarındandır." Zehebî de Mizanu'l - İ'tidal'da, c. 2, s. 24'te şöyle yazar: "Mehdi Fatıma'nın evlatlarındandır." Durru'l - Mensur-i Siyutî, Muhammed (s.a.a) sûresinin tefsiri, c. 6, s. 58 ve bunu Ebu Davud, İbn-i Mâce, Teberani ve Hakim Ümm-ü Seleme'den rivayet etmişlerdir. "Hel yenzurune ile's saet" ayetinin tefsiri.

828 - Kenzu'l - Ummal, birinci baskı, c. 7, s. 261.

829 - Zehairu'l - Ukba, s. 136.

EHLIBEYT'İN (A.S) İMAMETİ KONUSUNDAKİ NASSLAR

Resulullah'tan (s.a.a) sonra Ehlibeyt'in imameti konusunda rivayet edilen nassların sayısı oldukça fazladır. Bu nasslardan bir kısmı Ehlibeyt'in hepsisinin, bazıları ise onlardan bazılarını imametini içermektedir. Ehlibeyt'in hepsinin imametini içeren nasslar şunlardan ibarettir:

Sekaleyn Hadisi

a- Veda Haccı'nda

Tirmizî, Cabir b. Abdullah'tan şöyle nakleder: Resulullah'ın (s.a.a) Veda Haccı'nda Arefe günü, kulağının ucu kesilmiş bir devenin üzerinde durup halka şöyle hitap ettiğini gördüm:

"Ey insanlar! Ben sizin aranızda öyle bir şey bırakıyorum ki eğer onlara sınıksız sarılacak olursanız asla sapmazsınız: (Onlar) Allah'ın Kitabı ve itretim, Ehlibeytim(dir)."

Tirmizî bunu Menakib-i Ehlibeyt'te Ebu Said-i Hudri, Zeyd b. Erkam ve Huzeyfe b. Useyd'den nakleder.⁸³⁰

---

830 - Tirmizî, c. 13, s. 199, "Menakib-u Ehl-i Beyt" bölümü; Kenzu'l - Ummal, c. 1, s. 48.

b- Gadir-i Hum'da

Sahih-i Müslim, Müsned-i Ahmed, Sünen-i Daremî, Beyhakî ve diğer kaynaklarda Zeyd b. Erkam'dan şöyle nakledilir: Resulullah (s.a.a) Mekke ve Medine arasında, "**Hum**" denilen su alma yerinde bir konuşma yaparak konuşmasında buyurdu ki:

"Ey insanlar! Ben de sizler gibi bir beşerim. Yakında Allah'ın elçisi gelecek ve ben de ona icabet edeceğim. Ben sizin arasızda iki değerli emanet bırakıyorum. Onların biri içinde nur ve hidayet olan Allah'ın Kitabıdır. O halde Allah'ın Kitabını elinize alarak ona sarılın... Diğeri ise benim Ehlibeytim'dir..."⁸³¹

Sünen-i Tirmizî, Müsned-i Ahmed b. Hanbel'de kaydedilen diğer bir hadiste de şöyle geçer (biz Tirmizî'den naklediyoruz):

"Ben sizin aranızda öyle bir şey bırakıyorum ki, ona sarılacak olursanız benden sonra asla sapmazsınız. Onlardan biri diğerinden daha büyüktür. Onlardan biri gökten yere uzanan bir ip olan Allah'ın Kitabı, diğeri ise İtretim, Ehlibeytim'dir. Bu ikisi, Kevser havuzunun başında bana ulaşıncaya kadar birbirlerinden asla ayrılmazlar. O halde benden sonra bu ikisine nasıl davranacağınıza dikkat edin."⁸³²

Müstedreku's - Sahihayn'de de şöyle geçer:

"Sanki çağrıldım da, çağrıya icabet ettim." (Ölümüm ulaştı demek isteniyor.) "Ben sizin aranızda iki değerli emanet bırakıyorum; onların biri diğerinden daha büyüktür: (Onlar) Allah'ın Kitabı ve İtretim(dir). O halde benden sonra bu ikisine nasıl davranacağınıza dikkat edin. O ikisi Kevser havuzunun başında bana dönünceye kadar asla birbirinden ayrılmazlar..."⁸³³

Diğer bir rivayete göre de: "Ey insanlar! Ben sizin aranızda iki şey bırakıyorum; o ikisini izleyecek olursanız asla sapmazsınız. Onlar, Allah'ın Kitabı ve benim İtretim, Ehlibeytim'dir..."

---

831 - Sahih-i Müslim, "Fezail-u Ali b. Ebitalib" bölümü; Müsned-i Ahmed, c. 4, s. 366; Sünen-i Daremi, c. 2, s. 431 özetle; Sünen-i Beyhaki, c. 2, s. 148 ve c. 7, s. 30 tabirde biraz farkla; Müşkulu'l - Eser-i Tahavi, c. 4, s. 368.

832 - Sahih-i Tirmizî, c. 13, s. 201; Usdu'l - Gabe, c. 2, s. 12, İmam Hasan'ın biyografisinde; ed-Durru'l - Mensur, Şura suresinin Meveddet ayetinin tefsirinde.

833 - Müstedreku's - Sahihayn-i Hakim ve özeti, c. 3, s. 109; Hasais-i Nesai, s. 30; Müsned-i Ahmed, c. 3, s. 17 "inni evşeku en udiye fe ucibe" tabiriyle başlar ve, s. 14, 26, 59'da ise genişçe açıklanmıştır; İbn-i Sad'ın Tabakat'ı, ikinci bölüm, c. 2, s. 2; Kenzu'l - Ummal, c. 1, s. 47, 48, 97'de özetle.

Hakim bu hadisin sonunda der ki: Bu hadis Buharî ve Müslim'in şartına göre sahihtir.⁸³⁴

Bu hadis farklı tabirlerle Müsned-i Ahmed, Hilyetu'l - Evliyâ-i Ebu Nuaym ve diğer kaynaklarda da Zeyd b. Sabit'ten gelmiştir.⁸³⁵

* * *

Yukarıdaki hadiste, Resulullah (s.a.a) hayatının son yılında kendisinin de bir beşer olduğunu ve yakında Allah'ın elçisinin gelip kendisini çağıracağını ve kendisinin de onun çağrısına icabet ederek Rabb'ine kavuşacağını bildiriyor. Dolayısıyla şöyle buyuruyor:

"Ben sizin aranızda öyle bir şey bırakıyorum ki, ona sarılacak olursanız benden sonra asla sapmazsınız. Onlardan biri diğerinden daha büyüktür: Gökten yere uzanan Allah'ın Kitabı ve İtretim, Ehlibeytim. Bu ikisi Kevser havuzu başında bana gelinceye kadar birbirlerinden ayrılmazlar. O halde benden sonra bunlara nasıl davranacağınıza bakın."

Bunları Resulullah (s.a.a) bir kere Arafat'ta ve bir kere de Gadir-i Hum'da bütün ashabına duyurmuştur. Bu ise kendisinden sonra ümmetin müracaat edeceği merciler belirten Resulullah'tan (s.a.a) sarîh ve açık nass olup İtretten olan bütün imamları kapsamaktadır.

Aşağıdaki rivayetlerde, Resulullah (s.a.a) kendisinden sonraki imamların sayısını da açıkça belirtmiştir.

Ümmetin On İki İmamı Nassla Belirlenmiştir

İmamların Sayısı Hakkında Hz. Peygamberin (s.a.a) Nassı

Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) kendisinden sonra ümmetin velayet ve merciiyetini üstlenecek imamların 12 kişi olduğunu buyurmuştur. En muteber Ehl-i Sünnet kaynakları olan sıhah ve sünenlerde sarîh olarak geçen bu mevzua kısaca değinelim:

---

834 - Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 109, iki yolla ve buna yakın olarak c. 3, s. 148.

835 - Müshed-i Ahmed b. Hanbel, c. 4, s. 367 ve 371 ve c. 5, s. 181; Tarih-u Bağdad-i Hatib, c. 8, s. 442; Hilyetu'l - Evliyâ, c. 1, s. 355 ve c. 9, s. 64; Usdu'l - Gabe, c. 3, s. 147; Mecmau'z - Zevaid-i Heysemi, c. 9, s. 163 ve 164.

1- Müslim, Cabir b. Semere'den şöyle rivayet eder: Hz. Resulullah (s.a.a) *"Kıyamet gelip çatıncaya ve tamamı Kureyş'ten olup da üzerinizde halifelerim olan on iki kişi gelip geçinceye kadar din, sapa sağlam ve dipdiri kalacaktır."* buyurdular.

Aynı hadisin Arapça metni bir başka rivayette de "lâyezal emrun nâss mâziyen..." ibaresiyle, iki rivayette "ilâ isnâ aşere halife..." şeklinde ve Sünen-i Ebu Davud'da da "hatta yekunu aleykum isnâ aşer halife" şeklinde ve bir hadiste de "ilâ isnâ aşer..." tabiriyle geçmektedir.⁸³⁶

Sahih-i Buharî'de Cabir b. Semere'den şöyle rivayet edilir: Allah Resulü'nün (s.a.a) *"Emir sahipleri 12 kişidir"* buyurduğunu duydum. Ardından, bir şey daha söyledi, ama onu tam olarak anlayamadım. Babamdan sorduğumda dedi ki: Allah Resulü, *"Onların tamamı Kureyş'tendir"* buyurdu.

Bir başka rivayette de şöyle geçer: "Allah Resulü (s.a.a) bir şey daha söyledi, ama ben anlayamadım, babamdan "Peygamberimiz ne buyurdu?" diye sordum, *"Hepsi de Kureyş'tendir buyurdu"* diye cevap verdi.⁸³⁷

Bir rivayette de buna ilaveten şu cümle geçer: *"Düşmanların kin ve nefretleri onlara hiçbir zarar veremez."*⁸³⁸

2- Bir rivayette şöyle nakledilmektedir: *"Bu ümmetin işi yolunda gidecek ve düşmanlarına daima galip olacaktır; hepsi de Kureyş'ten olan 12 halefimin iktidarı boyunca durum bu minval üzere olacaktır. Onların iktidarı sona erdikten sonra ortalık karışacak, her şey alt - üst olacaktır."*⁸³⁹

---

836 - Sahih-i Müslim, c. 6, s. 3, 4 "imare" kitabı, "en-nasu tebe'el Kureyş" bölümündeki bu kısmı bilhassa almamızın nedeni, Cabir tarafından yazılıp kaydedilmiş olmasıdır. Sahih-i Buharî, "ahkam" kitabı, c. 4, s. 165, Sünen-i Tirmizî "mâ câe fi hulafâ" "feten" bölümü; Sünen-i Ebu Davud , c. 3, s. 106 ve "Mehdi" kitabı, Müsned-i Tayâlesi 767 ve 1278. hadisler, Müsned-i Ahmed, c. 5, s. 86, 90, 92, 101, 106, 108, Kenzul Ummal, c. 13, s. 26, 27, Hilyetu'l - Evliyâ -Ebu Nuaym-, c. 4, s. 333.

Cabir b. Semere b. Cünade-i Amirî-i Sevaî, Sâ'd b. Ebi Vakkas'ın yeğenidir, hicretten 70 yıl sonra Kufe'de öldü. Sıhah ashâbı ondan 146 hadis rivayet etmiştir. Hayatı için bkz: Usdu'l - Ğabe, Takrib'ut Tehzîb, Camiu's - Siyre, s. 277.

837 - Fethu'l - Bâri, c. 16, s. 338, Müstedreku's - Sahihayn, c. 3, s. 617.

838 - Fethu'l - Bâri, c. 16, s. 338.

839 - Muntahab-u Kenzi'l - Ummal, c. 5, s. 321, İbn-i Kesir Tar. c. 6, s. 249, Siyutî'nin Halifeler Tarihi, s. 10, Kenzu'l - Ummal, c. 13, s. 26, Sevâiku'l - Muhrika, s. 28.

3- Bir başka rivayette de bu hadis şöyle geçer: *"Bu ümmetin 12 yöneticisi olacaktır. Hepsi de Kureyş'ten olup, onlara itina göstermemek, onlara hiçbir zarar veremeyecek -bilakis, itaat etmeyen zarar görecektir."*⁸⁴⁰

3- Aynı hadis, bir rivayette de şöyledir: *"12 kişi yönetimde bulunduğu sürece insanların işi yolunda gidecek..."*⁸⁴¹

5- Enes b. Malik de bu hadisi şöyle rivayet eder: *"Kureyş'ten olan on iki kişi hayatta olduğu sürece bu din de varlığını koruyacaktır; onların devri tamamlanınca dünyanın da sonu gelecek ve her şey alt üst olacak, kargaşa ve anarşi dünyayı saracaktır."*⁸⁴²

6- Aynı hadis bir diğer rivayette de şu şekilde geçer: *"Tümü Kureyş'ten olan 12 yönetici kıyam ettiği sürece halkın işleri yolunda olacaktır..."*⁸⁴³

7- İmam Ahmed b. Hanbel, Hâkim ve diğer kaynaklar Mesruk'tan naklen şöyle rivayet etmektedirler (biz Ahmet b. Hanbel'den naklediyoruz):

İbn-i Mesud'tan Kur'an öğrenmekle meşgul olduğumuz bir akşamı, adamın biri söze karışarak "Ey Ebu Abdurrahman!" dedi, "Resulullah'tan, bu ümmetin başına geçecek halifelerinin kaç kişi olduğunu sordunuz mu şimdiye değin?" İbn-i Mesud şöyle cevap verdi: Irak'a geldiğimden beri kimse bu soruyu sormadı benden. Evet, o hazretten bunu sorduk; İsrailoğullarının nakıpları sayısınca, yani 12 kişi olduğunu söyledi."⁸⁴⁴

---

840 - Kenzu'l - Ummal: Muttakî Hindî, c. 13, s. 27, ve Muntahab-ı Kenz, c. 5, s. 312.

841 - Nevevî'nin Sahih-i Müslim şerhi, c. 12, s. 202 ve Sevaiku'l - Muhrika: İbn-i Hacer, s. 18, Siyutî'nin Halifeler Tar., s. 10.

842 - Kenzu'l - Ummal.c. 13, s. 27.

843 - Ae. İbn-i Neccar'dan naklen, c. 13, s. 27.

844 - Müsned-i Ahmed, c. 1, s. 398, 406. Ahmed Şâkir, 1. haşiyede şöyle yazıyor: "Senetleri doğru ve sahihtir." Müstedrek-i Hakim ve Zehebî'nin bu eseri Telhisi, c. 4, s. 501, Fethu'l - Bâri, c. 16, s. 339'da özetle, Mecma'uz Zevâid, c. 15, s. 190, Sevaik-u Muhrika -İbn-i Hacer-, s. 12, Tarihu'l - Hulefa: Siyutî, s. 10, Camiu's - Sağıyr, c. 1, s. 75, Kenzu'l - Ummal - Muttakî Hindî-, c. 13, s. 27'de, "Taberani ve Nuaym b. Hammad, bunu el-Fiten'de kaydetmiştir" der. Feyzu'l - Kadir, Şerh-i Camiu's - Sağıyr: Menâvî, c. 2, s. 457, İbn-i Kesir her iki haberi de İbn-i Mesud'un kitabının "zikru'l eimmeti'l - isnâ aşer elleziyne kulluhum min Kureyş" bölümünde, c. 6, s. 248 - 250'de kaydetmiştir.

8- İbn-i Mesud'un Hz. Resulullah'tan (s.a.a) şöyle rivayet ettiği geçer: *"Benden sonra halifem olacak kişilerin sayısı, Musa'nın ashabının sayısındadır."*⁸⁴⁵

İbn-i Kesir, bu cümleden sonra şöyle yazar: Aynı mealdeki bir hadis Abdullah b. Ömer, Huzeyfe ve İbn-i Abbas'tan da rivayet edilmiştir.⁸⁴⁶

İbn-i Kesir'in kastettiği bu rivayetin, Hakim Haskanî'nin mi, yoksa bir başkasının mı İbn-i Abbas'tan aktardığı rivayet olduğu ise belli değildir.

* * *

Yukarıda -en güvenilir kaynaklardan, üstelik çeşitli şekillerde ve defalarca aktardığımız bütün- bu rivayet ve hadislerin de net olarak ortaya koyduğu üzere Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmeti idare edecek olan ve o hazretin halifesi bulunan kişilerin sayısı 12'dir ve bunların tamamı Kureyş'tendir. Bu hadislerde mükerrer defalar geçen, "Kureyş"tendirler ibaresini Emir'el Müminin Hz. Ali (a.s) açıklamakta ve şöyle demektedir:

*"Ümmetin imamlarının hepsinin Kureyş'ten olduğu buyruğu, hepsinin "Haşimoğulları" boyundan olduğudur, Kureyş'in başka boylarından değil! Çünkü Kureyş'in diğer boylarının ümmetin imametini üstlenebilecek salâhiyet ve yetkileri yoktur."*⁸⁴⁷

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor: "Yeryüzü, Allah'ın hükümleriyle hükmeden bir kâim ve hüccetten asla yoksun kalmayacaktır; ister Allah'ın bu hücceti açık, aşîkar ve tanınmış olsun, ister İslam dininin yok olmaması ve Allah'ın delil ve burhanlarının unutulmaması için düşmanların elinden gizlenmiş ve gözlerden saklanır hale gelmiş olsun!"⁸⁴⁸

Tevrat'ta Geçen 12 İmam

İbn-i Kesir, tanınmış Tarih'inde şöyle yazar:

---

845 - İbn-i Kesir Tar. c. 6, s. 248, Kenzu'l - Ummal, c. 13, s. 27, Şevahidu't - Tenzil-i Haskanî, c. 1, s. 455, 626. hadis.

846 - İbn-i Kesir Tar. c. 6, s. 248.

847 - Nehcu'l - Belâğa, 142. hutbe.

848 - Yenabiu'l - Mevedde: Şeyh Süleyman Hanefî, 12. bölüm, s. 523, İhya-i Ulum-id din-i Gazali, c. 1, s. 54, Hilyetu'l - Evliyâ-i Ebu Nuaym, c. 1, s. 80'dan özetle.

Bu gün Yahudilerin elinde bulunan Tevrat'ta şöyle bir mazmun geçer: Allah Tealâ İbrahim'i İsmail'in doğumuyla müjdeledi ve İsmail'le onun evlatları vasıtasıyla soyunun üreyip çoğalacağını ve bunların arasından çok değerli 12 büyüğün çıkıp zuhur edeceğini bildirdi."

İbn-i Kesir bunu aktardıktan sonra şöyle yazar: "İbn-i Teymiye, bu çok değerli büyük insanların; Cabir b. Semere'nin rivayet ettiği hadiste zuhur edip bu -İslam- ümmet içinde ard arda gelecekleri müjdelenen 12 kişi olduğunu söylemiş ve dünya, ancak onların zuhurundan sonra son bulacaktır demiştir."

Daha sonra İbn-i Kesir kendi görüşünü şöyle açıklamaktadır:

"Müslüman olan Yahudilerin çoğu, rafizilerin imamlarının, Tevrat'ta müjdelenen bu 12 kişi olduğunu zannederek bir hataya kapılmış ve Şii olmuşlardır."⁸⁴⁹

İbn-i Kesir'in bahsettiği müjdeleme olayı bugün Yahudilerin elindeki Tevrat'ın 18-20 no'lu, 17, ashah, Sıfır-i Tekvin'de geçmektedir. Bu müjdenin İbranice aslı, Sıfır-i Tekvin'de Hz. İbrahim'e "Rab"bin sözü olarak verilmekte ve şöyle denilmektedir:

"...İsmail'e bereketlendiririm, yetiştirip büyütür, evlatlarını çoğaltırım; onun soyundan 12 imam türetir, büyük bir ümmet meydana getiririm".

Tevrat'taki bu bölüm, Hz. İsmail'in (a.s) soyunun çokluğu, her yeri kaplaması ve bereketine değinmektedir. İbranicede "şenîm oşâr" erkek sıfatı, sonundaki ek "yem" de çoğul ekidir; "nesiyem" imamlar, önderler, halifeler, liderler gibi anlamlara gelir ki tekili "imam, lider" anlamındaki "nâsiy"dir.

Bu müjdede "Rabb"ın İbrahim'e (a.s) müjdesi ise şöyle geçmektedir: "Fi tentiyf guy-ı gedul"un ilk kısmı iki bileşikten oluşmuştur; yani "fi" belirteciyle "nâten" fiilinden oluşmuştur (oluşturur, veya: giderim anlamında). "Netetif"in sonunda "Yef" zamiri İsmail'e eklendiğinden şu anlama gelir: "Onu tayin ettim, ettim". Ümmet anlamına gelen "guy"la, büyük anlamına gelen "gedul" birlikte şu anlama gelir: "Onu büyük bir ümmet ederim". Bundan da şu netice alınmıştır: Bereket ve üreme çokluğu sadece Hz. İsmail'in (a.s) sulbünde belirlenmiş ve apaçık bir şekilde Hz. Resul-i Ekrem'le (s.a.a) onun mutahhar Ehlibeyt'inin (a.s) imamları kastedilmiştir.

---

849 - İbn-i Kesir Tar. c. 6, s. 249 - 250.

Çünkü Hz. Resulullah'la (s.a.a) onun Ehlibeyt'i (a.s) Hz. İsmail'in (a.s) neslinin devamıdır. Bilindiği gibi Allah Teala Hz. İbrahim'e, Nemrud'un ülkesinden Şam'a hicret etmesini emretmişti. O da bu emri yerine getirerek karısı "Sara" ve Hz. Lut'la (a.s) birlikte Allah Teala'nın emrettiği şekilde hicret ederek Filistin'e geldi.⁸⁵⁰ Filistin'de Allah Tealâ, Hz. İbrahim'e (a.s) çok miktarda mal-mülk verdi, o kadar ki, o hazret ellerini semaya açıp "Ya Rabbim!" dedi, "Benim çocuğum olmadıktan sonra bu kadar malı-mülkü ne edeyim ben?" Bunun üzerine Allah-u Azze ve Cell "Gökteki yıldızlar kadar evlat vereceğim sana!" şeklinde vahyetti Hz. İbrahim'e (a.s).⁸⁵¹

O günlerde Hacer, Hz. İbrahim'in (a.s) eşi Hz. Sara'nın (a.s) hizmetçisiydi. Sara, Hacer'i Hz. İbrahim'e (a.s) bağısladı; Hacer, çok geçmeden hamile kalarak Hz. İsmail'i (a.s) dünyaya getirdi. Hz. İsmail (a.s) dünyaya geldiğinde Hz. İbrahim (a.s) 86 yaşındaydı.⁸⁵²

Kur'an-ı Kerim Hz. İbrahim'in (a.s) Allah Teala'dan bu istekte bulunuşunu şöyle aktarır:

"Rabb'imiz, gerçekten ben, çocuklarımdan bir kısmını Beyt-i Haram yanında, ekin ekilmez, ot yeşermez çorak bir vadiye yerleştirdim; Rabb'imiz, dosdoğru namaz kılınlar diye! Böylelikle sen, insanların kalplerini onlara ilgi duyar kıl ve onları çeşitli ürünlerle rızıklandır. Umulur ki şükrederler!" (İbrahim, 37).

Bu ayet-i şerife de göstermektedir ki Hz. İbrahim (a.s) çocuklarından bir kısmını -ki bunlar Hz. İsmail ve onun soyundan üreyecek olanlardır- Mekke'ye yerleştirmiş ve Allah Teala'dan onlara özel bir rahmette bulunmasını ve onları kıyamete değin insanların lideri ve imamı kılmasını istemiştir. Allah Tealâ da onun bu duasını kabul buyurmuş ve Hz. Muhammed'le (s.a.a) onun soyundan gelen 12 imamı, onun zürriyetinde yerleştirmiştir.⁸⁵³ Nitekim İmam Bâkır (a.s) şöyle buyurmaktadır: *"Biz, Hz. İbrahim'in (a.s) Allah'tan istemiş olduğu o soy ve zürriyetin yâdigârlarıyız!"*⁸⁵⁴

---

850 - el-Mu'cemi'l - Hadis, İbranice - Arapça, s. 317.

851 - Ae, s. 84

852 - Ae, s. 82.

853 - Yakubi Tar. c. 1, s. 24 - 25 Kum bas. Sekâfet-i Ehl-i Beyt Yay.

854 - Bu bahiste geçen İbranice asılları el-Tevhid Dergisinde, sayı: 54, s. 127 - 128'de yayınlanan Üstad Ahmed el-Vâsıtî'nin makalesinden aldık.

Bu Hadislerden Elde Edilen Netice

Buraya kadar aktardığımız hadisleri şöyle özetleyebiliriz: İmamların sayısı 12 olup ard arda imamete gelmişlerdir, bunların 12.lerinin imamet süresinin bitmesiyle birlikte dünyanın da sonu gelecektir. Bu hadis kıyamete kadar dinin bâki kalacağını ve bu ümmetin imamlarının 12 kişi olduğunu bildirmektedir.

Beşinci hadiste şöyle geçer: *"Kureyş'ten olan on iki kişi hayatta olduğu sürece bu din de varlığını koruyacaktır; onların devri tamamlanınca dünyanın da sonu gelecek ve her şey alt üst olacak, kargaşa ve anarşi dünyayı saracaktır."* Bu hadis, 12 imam kaldıkça dinin bâki kalacağına ve onların imametlerinin sona ermesiyle cihanın ömrünün de son bulacağına delalet etmektedir.

Sekizinci hadis ise İmamların sayısını on ikiyle sınırlandırarak şöyle buyuruyor: *"Benden sonra halifem olacak kişilerin sayısı, Musa'nın ashabının sayısındadır."*

Bu hadis Resulullah'tan (s.a.a) sonra ancak 12 halife olacağına delalet etmekte; bu rivayetlerin zahiri onların dışında halife olmayacağını, onların devri tamamlanınca dünyanın düzeninin de bozulacağını, her yere kargaşa, anarşi ve usulsüzlüğün egemen olacağını ve peşinden kıyametin kopacağını vurgulamaktadırlar. Bu hususta gelen daha başka hadislerden de çıkarılabilen bir sonuçtur bu; ancak mezbur hadisler, yukarıda zikrettiklerimiz kadar net ve sarih değildir.

Bu durumda bu halife ve imamlardan birinin ömrü, insan oğlunun ömrü konusunda tabiata egemen genel kuralların aksine, çok uzun sürecektir. Bu da ancak Hz. Resulullah'ın (s.a.a) son halifesi olan 12. İmanın (a.s) ömrüyle tatbik etmektedir ki halihazırda gaybette bulunmaktadır.

* * *

Ehl-i Sünnet ve Hilafet Mektebine Mensup Ulemanın Bu Hadisin Yorumundaki Tutarsız Tavrı

Ehl-i Sünnet ve Hilafet Mektebine mensup ulemâ, bu hadislerde geçen "12 halife", "12 imam" "12 yönetici" gibi tabirlerin yorumunda tutarlı bir yol izleyememiş, ve biri diğerini çürüten çelişkili tefsir ve yorumlar öne sürmüşlerdir. -Burada, konunun önemine binaen, bu tutarsız yorum ve tefsirlerin sadece birkaçını aktarmakla yetiniyoruz:-

1- Bu Sarih Hadisin İbn-i Arabi Tarafından Yorumlanış Şekli

İbn-i Arabi, Sünen-i Tirmizî'ye yazdığı şerhte şöyle diyor:

"Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra gelecek olan 12 ulu'l-emr ve imam, bizce şunlar olsa gerektir: Ebubekir, Ömer, Osman, Ali, Hasan, Muaviye, Yezid, Yezidoğlu Muaviye, Mervan, Mervanoğlu Abdulmelik, Velid, Süleyman, Ömer İbn-i Abdulaziz, Abdulmelikoğlu Yezid, Mervanoğlu Muhammed'in oğlu Mervan, Seffah..."

İbn-i Arabi bu şekilde sırasıyla bütün zahiri halifelerin adını sayıp gitmekte ve kendi zamanına kadarki 27 Abbasi halifesini de bu rakama eklemeyi ihmal etmemekte, sonra da şöyle yazmaktadır:

"Bu isimler arasında ard arda hilafetin başına geçenleri ayırırsak, 12. kişi Süleyman b. Abdulmelik olur ve böylece 12 sayısı tamamlanır. Ama eğer gerçek anlamda Hz. Resulullah'ın (s.a.a) halifeleri ve bu isimler arasında hakiki imamların kim olduğuna bakarsak, ancak beş kişiyi buluruz: İlk dört halife ve Ömer b. Abdulaziz!"

İbn-i Arabi, yukarıdaki ifadelerle sözünü tamamladıktan sonra açıkça şu cümleyi eklemektedir: "İşin doğrusu, ben bu hadisin anlamını çıkaramadım."⁸⁵⁵

2- Kadı İyaz Nasıl Yorumlamış?

Hulefâ Mektebinin tanınmış alimlerinden Kadı İyaz, Hz. Peygamber'in (s.a.a) halifelerinin sayısının 12'den fazla olduğunu iddia ederek şöyle der:

"Bu teoriye karşı çıkılamaz. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.a) "halifelerim 12'dir" demiş, ama "12'den daha fazla olmayacak" da dememiştir! Bu 12 kişinin halifelik makamına geçmiş olduklarından hiç şüphe yoktur, ama bu durum, sayılarının daha fazla olamayacağı anlamına da gelmez!"⁸⁵⁶

Tanınmış ulemadan bir diğeri, yani İmam Siyutî ise şöyle der: "Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bu hadisinde kastedilen şey; ard arda gelmemiş olsalar da, İslam'ın bâki kaldığı sürece, yani kıyamete

855 - İbn-i Arabi'nin Sünen-i Tirmizî Şerhi, c. 9, s. 68, 69.

856 - Sahih-i Müslim'e Nevevî Şerhi, c. 12, s. 201, 202, Fethu'l - Bâri, c. 16, s. 339'daki söz onundur ve, s. 341'de de bunu tekrarlamaktadır.

kadarki zaman sürecinde, hakkın ihkakı için kıyam edecek olan gerçek ve hakiki halifelerdir."⁸⁵⁷

İbn-i Hacer de, Feth'ul Bâri adlı tanınmış eserinde şöyle yazar:

"Bu 12 imamdan 4'ü, ilk dört halifedir ki onlar ortaya çıkmıştır zaten; geriye kalan 8'i de -herhalde- kıyamete kadar zuhur eder!"⁸⁵⁸

Ehl-i Sünnet'in bir diğer tanınmış âlimi İbn-i Cevzî biraz daha açıklama yoluna giderek şöyle der:

"Bu hadiste geçen "... sonra da kargaşa ve anarşi hüküm sürecek" buyruğundan maksat, Deccal'in hurucu ve benzeri gibi kıyametin yaklaştığına delalet eden ahir-i zaman fitne ve alametleridir."⁸⁵⁹

Siyutî'nin ise şöyle diyor:

"Peygamber'in (s.a.a) sözünü ettiği 12 halifenin dördü, ilk dört halifedir; onlardan sonra Resulullah'ın (s.a.a) halifeleri sırasıyla şunlardır: Hasan, Muaviye, Abdullah b. Zübeyr, Ömer b. Abdulaziz; buraya kadar 8 kişi olmuş olur. Abbasi halifeleri arasında Emevilerin Ömer b. Abdulaziz'i gibi olan Mehdi-i Abbasi'yi de sayar, adil ve dürüst bir insan olan Abbasi halifesi Tahir'i de buna eklersek on kişi olurlar, böylece 2 kişi kalmış olur; onların da zuhur etmesini beklemek gerekiyor. Bunlardan biri, şüphesiz Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Ehlibeyt'inin (a.s) Mehdi'sidir."⁸⁶⁰

Ve yine şöyle denilmiştir:

"Bu hadisten maksat, İslam'ın iktidarda bulunduğu en görkemli ve en güçlü çağlarında, başta bulunacak olan 12 halifedir ki onların zamanında İslam güç ve iktidarın doruğunda olacak ve herkes onların halifeliğini onaylayacaktır."⁸⁶¹

---

857 - Tarihu'l - Hulefa, Siyutî, s. 12.

858 - Fethu'l - Bâri, c. 16, s. 341, Siyutî'nin Tarihu'l - Hulefa'sı, s. 12.

859 - Fethu'l Bâri, c. 16, s. 341, Tarihu'l - Hulefâ, Siyutî, s. 12.

860 - İbn-i Hacer'in Sevaiku-l Muhrika'sı, s. 19, Siyutî'nin Tarihu-i Hulefa'sı, s. 12. Bu yorumun doğru kabul edilmesi demek, Ehl-i Sünnet ve Hulefa okulu yanlılarının biri Mehdi olan iki imamın zuhurunu bekledikleri manasına gelir. Şia ise sadece bir imamın zuhurunu beklemektedir!

861 - Nevevî, Sahih-i Müslim'e yazdığı Şerh'in, c. 12, s. 202, 203'ünde buna değinmekte ve aynı mevzuyu İbn-i Hacer de Fethu'l - Bâri'de, c. 16, s. 338 ve 341'de ve Siyutî de Tarih-i Hulefâ'sında, s. 10'da yazmışlardır.

3- Beyhakî'nin Bu Hadis Hakkında Görüşü

Hilafet Mektebinin tanınmış ulemasından Beyhakî'nin bu hadisle ilgili görüşü şöyledir:

"Mezbur hadiste kullanılan sıfata binaen, bu sayıda halife, Abdulmelik-i Mervan'ın torunu Velid b. Yezid'e kadar işbaşına geçmiş olanlardır. Çünkü Velid'den sonra ortalık karışmış ve Abbasiler devleti kuruluncaya kadar her tarafta anarşi hüküm sürmüştür. Ancak, sözkonusu halifelerin özellikleri nazara alınmaksızın bu kargaşa döneminden sonra başa geçen halifeler de göz önünde bulundurulursa sayıları, hadiste geçen 12 sayısından daha fazla olacaktır."⁸⁶²

Bir diğer görüş te şöyle olmuş:

Sözkonusu halifelerin kimler olduğu hususunda ittifakla kabul görenler şunlardır: İlk üç halife, yani Ebubekir, Ömer ve Osman, sonra da Sıffın savaşındaki Hakemiyet hadisesi vuku buluncaya kadar Ali'dir. Çünkü bu olayda Muaviye halifelik iddiasında bulunmuştur. Hz. Hasan, Muaviye'yle barıştıktan sonra Muaviye'nin ve ondan sonra da Yezid'in halife olduğu hususunda icma olmuştur. Çünkü Hüseyin (a.s.) halifeliğe geçmeden öldürülmüştür. Yezid öldükten sonra ise, halifelik konusunda ihtilaf başlamış ve Zübeyroğlu Abdullah'ın öldürülüşünden sonra halk Mervanoğlu Abdulmelik'in halifeliği konusunda icma etmiş, ondan sonra da dört oğlu Velid, Süleyman, Yezid ve Hişam'ın -ki Ömer b. Abdulaziz'in başa geçmesi Süleyman'la Yezid iktidarı arasındaki kısa bir döneme rastlar- halife olması konusunda icmaya varılmıştır. Bunların on ikincisi Velid b. Yezid b. Abdulmelik'tir ki o da Hişam'dan sonra halife olmuş, dört yıl iktidarı elinde bulundurmuş, hilafeti hususunda icma edilmiştir⁸⁶³!!!

Dolayısıyla bu on iki kişinin hilafeti sahihtir; çünkü Müslümanlar bu konuda icma etmiş, Resulullah (s.a.a) da Müslümanlara onların hilafete geçip İslam dinini halka aktaracaklarını müjdelemiştir!

Evet, İbn-i Hacer bu görüşe katılmakta ve "sözkonusu hadisi açıklayan en doğru yorum budur" demektedir!

---

862 - İbn-i Kesir Tar. c. 6, s. 249'da Beyhâki'den rivayetle.

863 - Siyutî'nin Hulefa Tar., s. 11, Sevaik-i İbn-i Hacer, s. 19, Fethu'l - Bâri, c. 16, s. 341

4- İbn-i Kesir'in Görüşü

Bu hadisin yorumu konusunda Beyhakî'nin öne sürmüş olduğu ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ard arda gelen halifeleri olarak buyrulan zevatın fasık Velid b. Yezid b. Abdulmelik'e kadar sırasıyla halifelik tahtına oturan halifeler olduğu yolunda bu görüşü destekleyen bazı alimlerin görüşü, gerçekte son derece yanlış ve tarihi ve akidevî gerçeklerle hiç de bağdaşmayan tutarsızlıklarla doludur. Dahası, onun 12. hak halife olarak gösterdiği Velid b. Yezid'in ahlâkî ve akidevî fesatları ve dinî düşüncesindeki fasıklık ve bozulmalar, daha önce değindiğimiz bütün kaynak kitaplarda yazılıdır. Kaldı ki Velid b. Yezid b. Abdulmelik'e kadar ard arda hilafete geçen halifelerin sayısı 12'den fazladır. Çünkü: Evvelâ hulefa-i raşidin, yani Ebubekir, Ömer, Osman ve Ali'nin hilafette bulundukları bir gerçek, böylece 4 halife oluyor. Sonra da Hasan (a.s.) halife oldu, çünkü Hz. Ali kendisinden sonra halife olarak ona biat edilmesi vasiyetinde bulunmuştu, bu nedenle de Irak halkı Hz. Hasan'a (a.s.) biat etti... Nihayet onunla Muaviye barıştı ve Muaviye halife oldu; Muaviye'den sonra oğlu Yezid, ondan sonra da Yezid'in oğlu Muaviye, ardından sırasıyla Mevan-ı Hakem, onun oğlu Abdulmelik b. Mervan, Velid b. Abdulmelik, Süleyman b. Abdulmelik, Ömer b. Abdulaziz, Yezid b. Abdulmelik, Abdulmelik'in oğlu Hişam halife oldu ki buraya kadar 15 kişi olmaktadır; daha sonra Velid b. Yezid b. Abdulmelik ve eğer Abdulmelik'ten önce iktidarda bulunmuş olan Zübeyr oğlu Abdullah'ı da sayacak olursak bu rakam 16 olacaktır!

Bu halifelerin ard arda 12'ye kadar sayılması halinde ise sıra Ömer b. Abdulaziz'e gelmeden 12 rakamı tamamlanmakta ve o zaman da neticede meselâ Muaviye oğlu Yezid pekâlâ "Peygamber'in hak halifeleri"nden sayılabiliyorken, bütün hadis imamlarının saygı ve övgüyle andığı ve çoğu yerde hulefa-i raşidine denk sayılan halkın, adaletinde icmâ ettiği, hilafeti dönemi en adaletli dönem bilinen ve hatta bu özelliği rafiziler tarafından da itiraf edilen Ömer b. Abdulaziz bu grubun dışında bırakılarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) hadis-i şerifinde buyurmuş olduğu halifeler grubunun içine dahil edilememektedir!

Ne var ki Beyhakî "biz sadece hakkında ümmetin icma etmiş olduğu halifeleri tanıyoruz" diyecek olsa bile yukarıdaki ifadeleriyle yine çelişecek ve bu durumda Hz. Ali'yle oğlu Hasan'ın bu halifeler

listesinden çıkarılması gerekecektir; çünkü Şam halkının tamamı bu iki halifeyi halife olarak tanımış ve onlara biatte bulunmuş değildi.

Beyhakî daha sonra şöyle diyor: Bazı alimler Muaviye'yle onun oğlu Yezid ve Yezid'in oğlu Muaviye'yi de bu gruba katmakta, ama Mervan-ı Hakem'le Zübeyroğlu Abdullah'ı bu gruba katmayarak "ümmetin tamamı onlara biat etmiş değildi, muhalifleri de vardı" demektedirler. Bu durumda sadece şu halifelerin Resulullah'ın (s.a.a) hak halifeleri olduğunu söylemek gerekir: Ebubekir, Ömer, Osman, Muaviye, Yezid, Abdulmelik-i Mervan, Velid b. Süleyman, Ömer b. Abdulaziz, Yezid ve Hişam! Buraya kadar on kişi oluyor; bunlardan sonra, fâsık ve ahlâsız bir adam olan Velid b. Yezid b. Abdulmelik gelmektedir ki Ebutaliboğlu Ali'yle, onun oğlu Hasan'ın bu gruba dahil olmaması gerekir -çünkü aksi durumda on iki sayısını geçiyor /çev/- ki bu da Ehl-i Sünnet ve Şia ulemasının görüşüne aykırıdır.⁸⁶⁴

5- İbn-i Cevzî'nin Görüşü

İbn-i Cevzî "Keşfu'l - Müşkül" adlı eserinde bu müşkülün halli için iki yol öne sürmekte ve şöyle demektedir:

a) Hz. Resulullah (s.a.a)'ın maksadı kendisinden ve ashabından sonrasındır. Çünkü o hazretin ashabı da tıpkı kendisi gibidir. Binaenaleyh Peygamber (s.a.a) aslında ashabından sonra iş başına gelecek olan halifelerden bahsetmiş olmaktadır! Öte yandan, o hazret bilhassa Emevi halifelerini kastediyor olsa gerektir, çünkü "onlar var oldukça dine zeval gelmeyecek..." buyurmaktadır ki bununla da hükümet ve devletin, onların iktidarı boyunca güçlü bir şekilde süreceğini, onlardan sonra ortalığın karışarak günden güne durumun daha vahim bir hal alacağını buyurmak istemektedir. Bu esasa göre sözkonusu halifelerin Emevi soyundan gelen ilki, Muaviye'nin oğlu Yezid ve sonuncusu da Mervan-ı Himâr olsa gerektir ki toplam 13 kişi olmaktadır.

Osman, Muaviye ve Zübeyr'in oğlu Abdullah, sahabeden sayıldıkları için bu sıralamada yer alamamışlardır! Mervan-ı Hakem de, bir yandan sahabeliği tartışılır olduğu, bir yandan da halifeliğinde bütün halkın icma ettiği Zübeyroğlu Abdullah'ı zorla ve cebren saf dışı bırakmak suretiyle halifelik tahtına oturmuş olduğu için bu gruba dahil edilemeyecektir. Bilhassa iktidarın Emevilerden Abbasilere

---

864 - İbn-i Kesir Tar. c. 6, s. 249, 250.

geçmesiyle birlikte kargaşa ve anarşi başlamış, derken Abbasiler daha sonra duruma hakim olmuş, ama bu sefer de her alanda köklü değişiklikler olmuştur."⁸⁶⁵

İbn-i Hacer, İbn-i Cevzi'nin bu mantık mukayeselerinin tamamen geçersiz ve bâtil olduğunu söylemekte ve tanınmış eseri "Feth'ul Bâri" de bu tür istidlalde bulunmayı reddetmektedir.

b) İbn-i Cevzi'nin 2. görüşü, Ebu'l Hasan Münadi'nin el-Mehdi adlı kitabına dair izlenimleridir. Şöyle diyor İbn-i Cevzi:

"Bu 12 kişinin, Mehdi'nin zuhurundan sonra, ahir-i zamanda zuhur edip iktidarı ele geçirmeleri de pekalâ muhtemeldir. Çünkü ben, Danyal'ın kitabında Mehdi'nin ölümünden sonra Sıbt-ı Ekber'in torunlarından beş kişi, onlardan sonra da Sıbt-ı Asgar'ın torunlarından beş kişinin iktidara geçeceğini ve halife olacağını okudum. Sıbt-ı Asgar (İmam Hüseyin)'in oğullarının sonuncusu, kendisinden sonra halifeliği Sıbt-ı Ekber (İmam Hasan)'ın evlatlarından olan birine bırakacak, ondan sonra da onun oğlu halife olacak ve böylece sayıları toplam 12 kişiyi bulacaktır ki bunların hepsi "İmam Mehdi aleyhisselam"dırlar"!!!

Evet, yukarıdaki düşüncelerin sahibi, bir başka yerde de şöyle diyecektir:

"Mehdi'den sonra 12 kişinin iktidar dönemi başlayacaktır. Bunların 6'sı İmam Hasan'ın, 5'i İmam Hüseyin'in evlatlarından olacak, 12.nin ise bunlarla hiçbir akrabalığı bulunmayacaktır. İşte bu 12. halifenin ölümünden sonra kainat yok olacaktır!"

İbn-i Hacer "Sevâik" adlı eserinde bu görüşü şiddetle eleştirmekte ve şöyle yazmaktadır: Bu, tamamen hayali ve asılsız bir rivayettir, bu rivayete istinat edilemez!"⁸⁶⁶

6- Diğerlerinin Görüşü

Bir grup demişlerdir ki, bu hadis-i şerifte Hz. Resulullah (s.a.a) efendimiz büyük bir ihtimalle kendilerinden sonra vuku bulacak şaşırtıcı olaylarla fitneleri haber vermektedir. O hazretten sonra insanlar gruplaşacak ve her grup belli bir adamın emri ve komutası altında toplanacaktır. Yani aynı anda 12 kişi bu ümmete imamlık ve

---

865 - Fethu'l Bâri, c. 16, s. 340, Keşfu'l - Müşkûl kitabında İbn-i Cevzi'den naklen.

866 - Fethu'l Bâri, c. 16, s. 341, Sevaiku'l - Muhrika, İbn-i Hacer, s. 19.

emirlikte bulunacaktır! Eğer hazret-i Resulullah (s.a.a) efendimizin maksadı bundan başka bir şey olmuş olsaydı şöyle buyurmaları gerekirdi: "Benden sonra 12 kişi gelecek, iktidara geçecek ve şöyle böyle yönetimde bulunacaklardır" Hazret böyle buyurmadığına göre, şöyle demek istemektedir: "Bu 12 kişi birlikte ve aynı zamanda yönetimin başına geçeceklerdir."⁸⁶⁷

Ve yine demişlerdir ki: Böyle bir durum hicretin 5. yy.'ında vuku bulmuştur. Sadece Endülüs'te aynı zamanda 6 kişi çeşitli yerlerde yönetimin başına geçmiş ve her biri de kendisinin halife olduğunu söylemiştir."

Oysa ki, yukarıda bahsi geçen zevatın halifelik iddiasında bulunduğu sırada Mısır'da bir yönetici ve Bağdat'ta da Abbasî halifesi vardı; kezâ yine o günlerde İslam topraklarının çeşitli noktalarında yine halifelik iddiasında bulunan daha birçok Alevi, hatta Harici de vardı!⁸⁶⁸

İbn-i Hacer -bu görüşü de çürütmekte ve- şöyle demektedir: "Bu, hadis bilimi denilen şeyden; Buharî'deki rivayetlerin özetini çıkarmaktan başka şey bilmeyen birinin öne sürebileceği ham bir görüştür!"

Daha sonra İbn-i Hacer şöyle eklemektedir: "İslam beldelerinde aynı zamanda birkaç halifenin bulunması demek, İslam ümmetinin parça parça olması demektir ki Hz. Resulullah'ın (s.a.a) "Bu hadisini böyle yorumlamak kesinlikle doğru değildir.

* * *

Görüldüğü gibi Ehl-i Sünnet ve Hulefâ Mektebi mensupları Hz. Resulullah (s.a.a)'ın yukarıdaki hadisler hakkında birbirinden çok farklı ve tutarsız yorumlar yapmakta, genel çerçeve dahilinde bile belli bir görüş birliği serdedememektedirler. Dahası, Hz. Resulullah'ın (s.a.a), bu halifelerin isimlerini birer birer saydığı ve kim olduklarını açıkça belirttiği rivayetini, "hilafet politikası"na ters düştüğü için her nedense sürekli görmezden gelmekte.

Sözkonusu rivayetlerin eğilip bükülerek ısrarla saptırılmaya çalışılması ve olayın içyüzünü ortaya koyan birçok hadis ve rivayetin âdeti hiç yokmuş gibi görmezden gelinmiş olmasının nedeni, her

---

867 - Fethu'l - Bâri, c. 16, s. 338.

868 - Nevevî Şerhi, c. 12, s. 202; Fethu'l - Bâri, c. 16, s. 339; biz Fetu'l - Bâri'den naklettik.

zaman olduğu gibi bu kez de maalesef iktidar hırsı ve dünya düşkünlüğü olmuştur.

Ehlibeyt Mektebinin muhaddisleri bu hadisleri sahabenin en güvenilir simaları kanalıyla bizzat Resulullah'tan (s.a.a) rivayet etmiş ve bu hadisleri kaynak kitaplarında da kaydetmeyi ihmal etmemişlerdir. Bu hadislerin hem Ehl-i Sünnet hem Ehl-i Şia mektebinde ittifakla kabul edilmiş olanlarını seçiyor ve bunlardan birkaçını özetle aktarmayı yeterli buluyoruz:

Ehl-i Sünnet ve Hilafet Mektebi Mensuplarının Senetlerinde On iki İmamın İsimleri

a) Cuveynî⁸⁶⁹ Abdullah b. Abbas'tan şöyle rivayet eder:

Hiz. Resulullah (s.a.a) buyurdu ki: *"Ben peygamberlerin en üstünüyüm, Ali de vasilerin en üstünü. Benden sonraki vasilerim on iki kişidir ki bunların ilki Ali b. Ebutalib ve sonuncusu Mehdi'dir."*

b) Yine Cuveynî, İbn-i Abbas'tan rivayetle, Hiz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu yazar:

"Benim vasilerim ve Allah'ın benden sonra insanlar üzerindeki hüccetleri on iki kişidir; bunların ilki kardeşim, sonuncusu evladımdır."

"Ya Resulullah, sizin kardeşiniz buyurduğunuz o zat kimdir?" diye sorulduğunda hazret, *"Ali b. Ebutalib"* buyurdular. "Evladınız kim?" diye sorulduğunda da *"Mehdi"* buyurdular, *"Zulüm ve haksızlığa boğulmuş olan yeryüzünü adalet ve hakla dolduracaktır o! Beni hak peygamber olarak gönderen Rabb'ime yemin ederim ki dünyanın sonuna bir gün kalacak olsa evladım Mehdi kıyam edinceye kadar Allah Tealâ o günü uzatır. İşte o zaman, İsa gökten inecek ve Mehdi'nin arkasında namaz kılacaktır! Dünya baştan başa ilahi nurla ışıyıp parlayacak ve Mehdi'nin iktidarı, kainatın doğusundan batısına değin -tamamına- egemen olacaktır."*

c) Yine Cuveynî, kendi senediyle şöyle rivayet eder:

---

869 - Zehebî, Cuveynî'nin biyografisiyle ilgili olarak Tezkire'tu-l Huffâz, s. 1505'ta şöyle yazar: Sufiyye şeyhi en mükemmel hadis imamı, İslam'ın iftiharî, Sadreddin İbrahim, Muhammed b. Hameviye-i Cuveynî-i Şafîî, rivayetleri aktarmada çok dakik ve dikkatlidir. Moğol hanı Kazan Han, onun vasıtasıyla İslam'ı kabul etmiştir.

"Allah Resulü'nün (s.a.a) şöyle buyurduğunu işittim: *"Ben, Ali, Hasan, Hüseyin ve Hüseyin'in soyundan gelecek 9 evladı mutahhar (temiz) masumuzdur!"*⁸⁷⁰

Hilafet Mektebi mensuplarının izlediği siyaset, son örneklerde aktardığımız türden hadislerin asırlar boyu İslam ümmetinin gözünden uzak tutulmasını gerektiriyordu. Nitekim Ehl-i Sünnet Mektebinden birçokları bu yolda ciddi çabalar sarfettiler; yukarıdaki bahsimizde, halifelerin, kendi politikalarına ters düşen durumlarda Hz. Resulullah'ın (s.a.a) sarih sünneti ve nassı olan hadislerine karşı nasıl bir tavır sergilemiş olduklarına dair ipuçları veren bazı hadis yorumlarını aktardık. Bu kısa bahsimizde sözkonusu hadisler üzerinde daha fazla duramayacağız, -ama dileyen her araştırmacı, kaynak eserlerde konuyla ilgili çok daha fazla bilgi ve belgeler bulabilecektir.-

Bahsimizin bu noktasında, birçok yerde tevatüren açıkça ve çok sarih bir şekilde Hz. Resulullah (s.a.a) tarafından isimleri ve kim oldukları açıklanan 12 İmamın biyografilerine özetle değinmekle yetiniyoruz:

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Halifeleri ve Vasiyleri Olan On iki İmam'ın Kimliği

1. İmam: Emir'el Mü'minin Hz. Ali b. Ebutalib (a.s)

Babası: Ebutalib b. Abdumuttalib b. Haşim.

Annesi: Fatıma bint-i Esed b. Haşim b. Abdumenaf.

Künyesi: Ebu'l Hasan, Ebu'l - Hüseyin ve Ebu Turab

Lakabı: Vasi ve Emiru'l - Mü'minin

Doğ: Kâ'be'de, Beytullah'ın içinde dünyaya gelmiştir⁸⁷¹, doğ: Fil yılının 30. senesi.

---

870 - a, b, c'de geçen üç hadis, el hattıyla yazılmış olan Ferâidu's - Sımteyn'inden nakledilmiştir, Tahran Ün. nüshasına 1164, 1690, 1691 numaralarda 160. sayfa.

871 - Annesi Fâtıma bint-i Esed Hatun, Hz. Ali'ye hamile olduğu bir gün Kâ'be'yi tavafla meşgulken doğum alametleri belirmeye başlar. Bu sırada Kâ'be'nin kapısı ona açılır, Hz. Fâtıma bint-i Esed Hatun Kâ'be'nin içine girer ve orada Hz. Ali'yi (a.s) dünyaya getirir. Bkz: Müstedrek, c. 3, s. 483, Tezkiretu'l - Havâssu'l - Ümmet, s. 10, El Menâkıb, İbn-i Meğazilî, s. 7.

Şehadeti: Haricilerden olan Abdurrahman İbn-i Mülcem-i Murâdî tarafından Kufe şehrinde halife iken hicretin 40. yılı Ramazan'ında - namaz kılarken- şehid edildi, Kufe dışında, Necef'te toprağa verildi.

* * *

2. İmam: Hasan b. Ali b. Ebutalib (a.s)

Annesi: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) kızı Hz. Fâtıma-i Zehra selamullah aleyhâ.

Künyesi: Ebu Muhammed

Lâkabı: Sıbt-ı Ekber, Müçteba

Doğ: Medine, hicretin 3. yılı Ramazan'ının ortasında.

Şehadeti: Hicretin 50. yılı Rabiulevvel'inin bitimine 5 gece kala. Medine'de, Cennet-i Bakî denilen Bakiyy Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

* * *

3. İmam: Hüseyin b. Ali b. Ebutalib (a.s)

Annesi: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) kızı Hz. Fâtımâ-i Zehrâ selamullah aleyhâ.

Künyesi: Ebâ Abdullah.

Lâkabı: Sıbt, Şehid-i Kerbelâ.

Doğ: Medine, hicretin 4. yılı mübarek Şâban ayında.

Şeh. Hicretin 61. yılı Muharrem ayının 10'unda dönemin halifesi (Yezid) tarafından Kerbelâ'da şehid edildi, yanında bulunan Ehlibeyt-i Resulullah'ın (s.a.a) bütün erkekleri (bebekler de dahil) ve yakın ashabının tamamı acımasızca kılıçtan geçirildi. Bugünkü Irak'ın Kerbelâ şehrinde yatmaktadır.⁸⁷²

* * *

---

872 - Emiru'l Mü'minin Hz. Ali'yle (a.s.) iki evladı Hz. Hasan ve Hüseyin (a.s.) hakkında bkz: Taberî, İbn-i Esir, Zehebî, İbn-i Kesir, Tarih-i Bağdad, Dimaşk, İstiyâb, Usdu'l Gabe, İsâbe ve Tabakat-ı İbn-i Sâ'd gibi kaynak tarihlerde hicretin 40, 50 ve 60. yıllarıyla ilgili bölümler. Tabakat-ı İbn-i Sâ'd'ın Avrupa ve Beyrut basımlarında Sıbteyn'in (İmam Hasan ve İmam Hüseyin -a.s-) hayatı geçmemektedir, ancak, daha sonraki baskılarda bu kısımlar da basılmıştır.

4. İmam: Ali b. Hüseyin-i Şehid (a.s)

Annesi: Gazâle; "Şâh-ı Zenân" da denilmektedir.

Künyesi: Ebu'l - Hasan.

Lâkabı: Zeynulâbidin, Seccâd.

Doğ. Medine, hicretin 33 veya 37, ya da 38. yılı.

Şeh: Hicretin 94. yılında Medine'de şehid edildi. Cennetu'l Bâki'de amcası Hz. İmam Hasan'ın (a.s.) yanında yatmaktadır.⁸⁷³

* * *

5. İmam: Muhammed b. Ali-i Seccad (a.s)

Annesi: İmam Hasan'ın (a.s.) kızı Ümmü Abdullah.

Künyesi: Ebu Cafer

Lâkabı: Bâkırul - Ulum (İlimleri Yaran)

Doğ: Medine, hicri 45.

Şeh: Hicretin 117. yılı. Medine'deki Bakiyy Mezarlığı'nda, babasının yanında yatmaktadır.⁸⁷⁴

* * *

6. İmam: Cafer b. Muhammed-i Bâkır (a.s)

Annesi: Ümmü Ferve bint-i Kasım b. Muhammed b. Ebubekir'in.

Künyesi: Ebu Abdullah.

Lâkabı: Sâdık.

Doğ: Medine, hic. 73.

Şeh: Hic. 148'de Medine'de şehid olmuştur; Baki'de, babasının yanında yatmaktadır.⁸⁷⁵

* * *

---

873 - İmam Seccad'ın (a.s.) hayatı için bkz: Tarih-i İbn-i Esir, İbn-i Kesir, Zehebî, İbn-i Sâ'd'ın Tabakat'ı, Hilyetu'l - Evliyâ, Vefeyatu'l - A'yan, Tarih-i Yâkubî, c. 2, s. 303 ve Mesudî, c. 3, s. 160'ta hicri 94. yılın olaylarıyla ilgili bölümler.

874 - Beşinci İmam Hz. Muhammed Bâkırul - Ulum'un hayatı için bkz: Zehebi'nin Tezkiretu'l - Huffâz, Vefeyatu'l - A'yan, Safvetu's - Safve, Hilyetu'l - Evliyâ, Yakubî Tarih, c. 2, s. 320, Zehebî'nin İslam Tarihi'yle İbn-i Kesir Tarihi'nde hicretin 115, 117 ve 118. yıllarının hadiseleri.

875 - Altıncı İmam Hz. Cafer-i Sadık'ın (a.s.) biyografisiyle ilgili bkz. Hilyetu'l - Evliya, Vefeyatu'l - A'yan ve Yakubî Tarihi, c. 2, s. 381; Mesudî Tarihi, c. 3, s. 346.

7. İmam: Musa b. Cafer (a.s)

Annesi: Hamide Hatun

Künyesi: Ebu'l - Hasan

Lâkabı: Kâzım

Doğ: Medine, hic. 128.

Şeh: Hic. 183'te Abbasi halifesi Harunu'r - Reşid'in Bağdad'daki zindanında şehadete kavuştu. Bugün Irak'ın Bağdat şehrinin batısında "Kâzımeyn" olarak bilinen şehirdeki Kureyş kabristanlığında yatmaktadır.⁸⁷⁶

* * *

8. İmam: Ali b. Musa-i Kâzım (a.s)

Annesi: Hayzerân.

Künyesi: Ebu'l Hasan.

Lâkabı: Rıza.

Doğ: Hic. 153, Medine.

Şeh: Hic. 203, bugün İran'ın Meşhed olarak bilinen Horasan'ın Tus bölgesinde yatmaktadır.⁸⁷⁷

* * *

9. İmam: Muhammed b. Ali Rıza (a.s)

Annesi: Sakine.

Künyesi: Ebu Abdullah.

Lâkabı: Cevad.

Doğ: Hic. 195, Medine.

Şeh: Hic. 220, Bağdad, ceddî Musa b. Cafer'in yanında toprağa verilmiştir.⁸⁷⁸

* * *

---

876 - İmam Musa b. Cafer'in (a.s.) biyografisi için bkz: Mekâtîlu't - Tâlibiyyin, Bağdad Târihi, Vefeyatu'l - A'yan, Safvetu's - Safve, İbn-i Kesir Tarihi, c. 2, s. 18 ve Yakubî, c. 2, s. 414.

877 - Sekizinci İmam Hz. Rıza (a.s.) hakkında bkz: Taberî Tarihi, İbn-i Esir, Zehebî'nin İslam Tarihi, İbn-i Kesir Tarihi'nde hicri 203. yılın olayları. Ayrıca Vefeyatu'l - A'yan, Yakubî Tarihi, c. 2, s. 453 ve Mesudî Tarihi, c. 3, s. 441.

878 - Dokuzuncu İmam Hz. Cevad (a.s.)'ın biyografisi için bkz: Bağdad Tarihi, c. 3, s. 54, Vefeyatu'l - A'yan, Şezerât'u'z - Zeheb, c. 2, s. 48 ve Mesudî Târihi, c. 3, s. 464.

10. İmam: Ali b. Muhammed Cevad (a.s)

Annesi: Mağribli Semâne.

Künyesi: Ebu'l - Hasan Askerî.

Lâkabı: Hâdî.

Doğ: Hic. 214, Medine.

Şeh: Hic. 254, Irak - Sâmıra; aynı şehirde toprağa verilmiştir.⁸⁷⁹

* * *

11. İmam: Hasan b. Ali Hâdî (a.s)

Annesi: Susen.

Künyesi: Ebu Muhammed.

Lâkabı: Askerî.

Doğ: Sâmırâ, hic. 231.

Şeh: Samıra, 260; aynı şehirde toprağa verildi.⁸⁸⁰

Buraya kadar kimliklerini özetle aktardığımız Ehlibeyt İmamlarından 11'inin mübarek makbereleri bugün İslam aleminin ünlü ziyaret mekânlarından olup her yıl dünyanın dört bir yanından gelen Müslümanlar tarafından ziyaret edilmektedir. Medine'deki Cennet'ul Bâki'de yatan 4 imam dışında, tamamının mübarek makberi kubbeyle kaplanmış, bargâh yeri yapılmış. -Cennet'ul Bâki'nin durumu ise bütün Müslümanların içini parçalamakta ve kanayan bir yara konumunu sürdürmektedir.- Çünkü Vahhabiler, Medine'ye egemen olur olmaz ilk işlerinden biri, Cennet'ul Bâki'de yatan Ehlibeyt'in 4 imamıyla Hz. Resulullah'ın (s.a.a) eşlerinin ve diğer büyük sahabelerin makberleri üzerindeki kubbe ve sundurmaları yıkmak oldu.*

* * *

---

879 - Onuncu İmam, Hz. Hâdî'nin (a.s.) biyografisi için bkz: Bağdad Tar. c. 12, s. 56, Vefeyatu'l - A'yan, Mesudî Tarihi, c. 4, s. 84 ve Yakubî Tarihi, c. 2, s. 484.

880 - On birinci İmam Hz. Hasan Askerî'nin (a.s.) hayatı için bkz: Vefeyatu'l - A'yan, Sibt İbn-i Cevzi-i Hanefî'nin Tezkiretu'l - Havâssu'l - Ümme, Şeyh Kemaluddin Muhammed b. Talha Şafîi (ö: 654)'nin Metâlibu's Seul fî Menâkıb-i Âl-i Resul (a.s.) adlı eseriyle Yakubî Tar. c. 2, s. 503.

* - Vahhabiler, Cennet'u'l - Baki'yi buldozerlerle ortadan kaldırıp ortaya modern apartman binaları dikerek Hz. Hamza'nın mezarına yaptıkları gibi sadr-ı İslam'ın bu izini de silmek istemiş, ama İslam dünyasından gelen yoğun tepkiler neticesinde bu meşum emellerini gerçekleştirememişlerdi. /çev/.

12. İmam: el-Hüccet, Muhammed b. Hasani'l - Askerî

Annesi: Nergis hatun veya Siygel Hatun.

Künyesi: Ebul Kasım ve Ebu Abdullah.

Lâkabı: Kâim, Muntazar, Halef, Sahibu'z - Zaman, Mehdi.

Doğ: Hicri 255, Sâmırâ.⁸⁸¹

Önemli bir uyarı:

On ikinci İmam Hz. Mehdi aleyhisselam, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bildirmiş olduğu halife ve imamların sonuncusu olup halâ hayattadır ve insanların arasında, tanınmadan yaşamını sürdürmektedir. Çünkü yukarıda da aktardığımız rivayetlerden birinde şöyle buyrulmaktadır: *"Bu ümmetin başına 12 halife geçecektir ki tamamı Kureyş'tendir; onlardan sonra dünyanın düzeni bozulacak her yerde kargaşa ve anarşi kol gezecektir."* Bir diğer rivayette ise şöyle buyruluyor: *"Kureyş'ten 12 kişi imam ve halife olduğu sürece İslam dini varlığını koruyacaktır. Onların iktidar dönemi sona erince dünya alt - üst olacak ve her yana kargaşa egemen olacaktır."*

Bu rivayetlerden de anlaşılacağı üzere Hz. Resulullah'ın (s.a.a) on ikinci halifesinin iktidarından sonra dünyanın sonu gelecektir. Bu durumda, sözkonusu 12 kişiden birinin ömrü, dünyanın sonu gelinceye değin sürecek demektir ki bu da, halihazırda Hz. Resulullah'ın (s.a.a) 12. vasi ve halifesi olan Hz. Mehdi Muhammed b. Hasani'l - Askerî (Allah onun zuhurunu çabuklaştırsın)'nin durumuyla tamamen bağdaşmaktadır. Zira bu sahadaki bütün rivayetler sadece Ehlibeyt'in 12 imamına (a.s.) mutabık düşmektedir, başkalarına değil. Allah'a hamdolsun.

* * *

---

881 - Hz. Hüccet İmam Mehdi (a.s.) için bkz: Tezkiretu'l - Havas-i Sibt İbn-i Cevzî ve: Metâlibu's - Seul, Vefeyatu'l - Â'yan.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İKİ MEKTEP AÇISINDAN İMAMET VE HİLAFET KONUSUNUN ÖZETİ

Sadr-ı İslam'da Hükümeti Ele Geçirmek İçin Vuku Bulan
Tarihi Olaylar

Hilafet Mektebi'nin İleri Gelenleri Açısından Hilafet

Hilafet ve İmamet Konusunda Hilafet Mektebibib
Görüşlerinin İncelenmesi

İmam Ali'nin (a.s) Buyruğuyla İstidlal

Günahkâr Öndere İtaatin Farz Oluşu ve Onu Makamından
Almanın Haram Oluşu!

Ehlibeyt Mektebi Açısından İmamet

Resulullah'tan (s.a.a) Sonra On İki Halifesi

On üç Asır Boyunca Hakim Gücün Tutumları

SADR-I İSLAM'DA HÜKÜMETİ ELE GEÇİRMEK İÇİN VUKU BULAN TARİHİ OLAYLAR

İmamet ve hilafet konusunda iki mektebin görüşlerini incelemeden önce Sadr-ı İslam'da bu alanda vuku bulan tarihi olaylara bir göz atmamız yerinde olacaktır.

Bu Olayların Başlangıcı

Resulullah (s.a.a) kutlu ömürlerinin son anlarında hasta yatağında kendi eliyle ordu kumandanlığının bayrağını yeni yetme bir genç olan kendisinin azad etmiş olduğu Usame adında kölesine verdi ve onu aralarında Ebubekir, Ömer, Ebu Ubeyde-i Cerrah ve Sa'd b. Ebi Vakkas da bulunan ensar ve muhacirlerden oluşan bir ordunun kumandanı etti. Usame, Cerf denilen yerde ordu kurdu.

Resulullah (s.a.a) onların Usame'nin kumandan olmasından rahatsız olduklarını öğrenince öfkelenerek minbere çıkıp Usame'nin bu makama layık olduğunu vurgulaması üzerine itiraz edenler ordugaha geri döndüler.

Bu olaydan sonra Resulullah'ın (s.a.a) hastalığı şiddetlendi. Usame o hazretin huzuruna ulaşarak veda etti. Resulullah (s.a.a) da, *"Usame'yi hemen hareket ettirin"* duyurdu. Ama Pazartesi günü harekete hazır olduklarında Resulullah'ın (s.a.a) ihtizar (ölüm) halinde olduğunu haber verdiler. Bu haberi alınca Medine'ye dönüp Resulullah'ın (s.a.a) yatağının etrafını sardılar. Tam o sırada o hazret

"Kağıt kalem getirin de benden sonra sapmamanız için bir şeyler yazayım" buyurdu. Ama orada bulunan Ömer bağırarak şöyle dedi:

"Resulullah'a ağırları galip gelmiştir. Sizin aranızda Allah'ın kitabı var. Doğrusu Allah'ın kitabı bize yeter!"

Gürültü ve tartışmalar yükselince Resulullah (s.a.a) onlara "*Çıkin dışarı buradan; Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda tartışıp kavga etmek yakışmaz*" buyurdu.

İbn-i Abbas der ki: Orada bulunanlar birbirlerine bağıyorlardı; oysa Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda tartışmak ve kavga etmek edep kurallarına aykırıdır. Hatta daha ileri giderek, "Resulullah sayıklıyor" dediler! Bundan dolayı İbn-i Abbas ayağının altındaki kumlar ıslanincaya kadar ağladı.

Resulullah'ın (s.a.a) Vefatı ve Ömer'in Turumu

Resulullah (s.a.a) vefat edince Ebubekir Senh'teydi. Ama orada bulunan Ömer devamlı diyordu ki:

"Resulullah ölmedi; o, ümmetinin gözünden kırk gün kırk gece gayba çekilen Musa gibi Allah Teâla'nın yanına gitti ve yakında geri dönerek öldüğünü yayanların ellerini kesecektir! Resulullah'ın öldüğünü söyleyenin boynunu kılıcım ile vururum!"

O sırada biri "**Muhammed, yalnızca bir peygamberdir. Ondan önce nice peygamberler gelip-geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz?**" (*Âl-i İmran, 144*) Abbas b. Abdulmuttalib, "Peygamber öldü; Resulullah'tan (s.a.a) kendi ölümü hakkında bir şey duymuş olan varsa söylesin" dedi.

Fakat Ömer bu ayete ve Abbas'ın sözlerine itina etmeyerek etrafındakilere tehdit savurmaya devam ediyordu. Öyle ki, sonunda ağzından köpük çıkıyordu!

Ama Ebubekir yetişip yukarıdaki ayeti okuyunca Ömer susarak bir köşeye çekildi; artık sologan atmıyordu!

Benî Saide Sakifesi ve Ebubekr'e Biat

Resulullah'ın (s.a.a) cenazesini yerde bırakarak çekip gittiler; o hazretin ailesi, cenazesine gusül verip kefenleyip defentmek için orada yalnız kaldı.

Ensar da Benî Saide sakifesinde toplanmış Resulullah'tan (s.a.a) sonra hükümete geçmesi için o zaman hasta olan Sa'd b. Ubade'yi getirmişlerdi.

Sa'd ensarın seçmişini hatırlatarak, "Hükümeti yalnız kendiniz elinize alın!" dedi. Ensar da, "Doğru söylüyorsun; biz bundan vazgeçmeyeceğiz ve seni kendimize önder seçeceğiz" dedi.

Ebubekir'le Ömer bu haberi duyunca dostlarıyla birlikte Sakife'ye koşarak onarın arasında oturdular. Sonra Ebubekir ayağa kalkarak muhacirlerin geçmişinden bahsetti:

"Muhacirler, Resulullah'ın (s.a.a) dostları ve akrabalarıdır. Dolayısıyla hükümete geçmeğe herkesten daha layıktırlar. Bu konuda zalimlerden başka kimse onlarla savaşmaz."

Hebbab b. Munzir-i Ensari de kendi arkadaşlarına şöyle hitap etti:

"Ey Ensar! Hükümeti kendiniz ele alın. Bu insanlar sizin topraklarınızda ve sizin ellerinizdedirler. Hiç bir azgın sizin emriniz karşısında baş kaldırma cüretini gösteremez. Eğer bunu kabul etmezlerse, biz kendimize bir önder seçelim onlar da kendilerine!"

Burada Ömer söze girerek dedi ki:

"Bu imkansızdır. Bir kına iki kılıç sığmaz. Peygamberleri sizden olmayan Arap da size itaat etmez."

Bunun üzerine Hebbab'la Ömer birbirlerini öldürmeyle tehdit ettiler.

O sırada Ensar'ın hepsi veya bir grubu bağırarak, "Biz Ali'den başkasına biat etmeyiz" dediler. Bu slogan Ömer için bir tehlike alarmı sayılırdı ve kendi taraftarları arasında ihtilaf çıkmasından korkuyordu. Bu yüzden hemen Ebubekir'e, "Elini uzat da sana biat edeyim!" dedi. Ama Beşir b. Sa'd daha önce davranarak Ebubekir'e biat etti. Bunun üzerine Hebbab bağırarak, "Ey bütün ailesinin nefretine uğrayan! Amcan oğlunun halife olmasını mı kışkandın?" dedi. Daha sonra Ömer ve Ebu Ubeyde Ebubekir'e biat ettiler.

Avs kabilesi, eğer Hazreç kabilesi iş başına geçer de hükümeti ele geçirirse sonuna kadar bize karşı övünür, bu fazileti başımıza kakar, bize de bir şey vermez diye Ebubekir'e biat etti.

Hazreç kabilesi ve bu kabilenin reisi Sa'd b. Ubade ise yenilgiye uğradı. Hasta olan Sa'd neredeyse emekleyerek yürüyecekti; o sırada arkadaşları, "Ey millet; dikkat edin, Sa'd ayaklarınız altında ezilmesin" diye bağırdılar! Ömer ise, "Allah canını alsın, öldürün onu" diye bağırarak kendisini Sa'd'a ulaştırdı ve Sa'd'a, "Sağlam bir yerin

kalmayacak şekilde ayaklarım altında ezmek isterim seni" dedi! Sa'd'ın yanında olan oğlu Kays yerinden fırlayarak Ömer'in sakalından tutup, "Vallahi onun başından bir tüyünü eksiltirsen ağzında sağlam bir dişin kalmaz" dedi! Olayı izleyen Ebubekir, Ömer'e seslenerek, "yavaş ol ey Ömer! Şimdi yumuşaklık zamanıdır" dedi! Ömer de susarak Kays'tan uzaklaştı.

Arkadaşları Sa'd b. Ubade'yi evine götürürken Ebubekir'in etrafındakiler de onu Sakife'den çıkarıp götürdüler.

Bu arada Eslem kabilesi yetişerek Ebubekir'e biat edince Ebubekir onlardan güç aldı.

Ebubekir taraftarları onu bir gelin götürüyormuş gibi gürültü çıkararak haşmetli bir şekilde mescide götürdüler. Ebubekir Resulullah'ın (s.a.a) minberine çıkıp oturdu. Halk Salı gününe kadar bu gibi işlerle meşgulken Resulullah'ın (s.a.a) cenazesinden gafillerdi.

Salı gününden sonra Benî Saide pazarında kendisine biat edilen Ebubekir'le etrafındakiler tekrar mescide geldiler. Ebubekir çıkıp Resulullah'ın (s.a.a) minberine oturdu. O sırada Ömer yerinden kalkarak şöyle konuştu:

"Dünkü konuşmalarım ne Allah'ın Kitabı'ndan ve ne de Resulullah'ın (s.a.a) emriyle değildi; aksine, ümmetin bu sorununu Resulullah'ın (s.a.a) kendisi şahsen hallettikten sonra vefat edeceğini sandım. Şimdi ise Allah Teâla aramızda bırakmış olduğu Kur'an'la insanları hidayet edecektir. Şimdi Allah Teâla sizleri Resulullah'ın (s.a.a) sahabisi ve yakın arkadaşıyla uzlaştırmıştır; o halde hepiniz kakılarak ona biat edin."

Ömer'in bu sözlerinden sonra halk Sakife'deki biatlarından sonra tekrar Ebubekir'e biat etti! Sonra Ebubekir bir hutbe okuyarak şöyle dedi: "Ben sizlerden daha üstün olmadığım halde sizin halifeniz oldum. O halde işim iyi olursa bana yardım edin ve ..."

Bu ashap bütün Pazartesi günü, Salı gecesi, Salı günü boyunca Resulullah'ın (s.a.a) toprağa verilmesinden gafil olup kendileriyle meşgul idiler! Bundan sonra grup grup gelerek hiç kimse kendilerine imamlık yapmaksızın Resulullah'ın (s.a.a) cenazesine namaz kıldılar!

Resulullah'ın (s.a.a) ashabı o hazretin cenazesini ailesiyle başbaşa bıraktılar ve onlar bu vazifeyi tek başlarına yapmak zorunda kaldılar. Ebubekir'le Ömer, Resulullah'ın (s.a.a) gusül, kefen ve defninde bulunmadılar. Aişe bu konuda der ki: "Çarşamba gecesi kürek sesleri

duyuncaya kadar bizim Resulullah'ın (s.a.a) toprağa verildiğinden haberimiz yoktu!"

Ensar ve muhacirlerden bir grubuyla Haşimoğulları Ebubekir'e biat etmekten sakınarak Ali'ye biat etmek istiyorlardı. Ebubekir taraftarları ise Resulullah'ın (s.a.a) amcası Abbas'a giderek onun da kendilerine uymasını istedilerse de Abbas onların bu önerisini kabul etmedi.

Ebubekir'in muhalifleri olan Haşimoğulları, muhacir ve ensardan bir grubu Hz. Fatıma'nın (s.a) evine sığındılar. Ebubekir de Fatıma'nın evine sığınanları oradan dışarı çıkarması için Ömer b. Hattab'ı gönderdi ve kılıç zoruyla da olsa itaat etmeyenlerin karşısında durmasını istedi! Ömer de eline bir meşale alarak Hz. Zehra'nın evini içindekilerle birlikte yakmaya kalkıştı. Hz. Fatıma (s.a) Ömer'e hitaben:

"Ey Hattab'ın oğlu! Bizim evimizi mi yakmaya geldin?!" dedi. Ömer, "Evet!" dedi, "(Ya bu evi içindekilerle birlikte yakarım) ya da ümmetin kabul ettiğini kabul edersiniz."

Ebubekir ölüm yatağında buna değinerek şöyle demiştir:

"Dünyada üç şey dışında hiç bir şeye üzülmедim; keşke bu üçünü yapmasaydım: ... Keşke bana karşı savaş için kapanmış olan Fatıma'nın evinin kapısını açmasaydım..."

Böyle bir durumda Ali (a.s) geceleyin Fatıma'yı bir bir ensarın evlerinin kapısına götürerek onlardan yardım istedi. Fatıma da Ali'ye yardım etmeleri için onları teşvik ediyordu. Fakat onlar diyorlardı ki: "Ey Resulullah'ın kızı! Biz bunlara biat ettik!! Amcan oğlu Ali, Ebubekir'den önce bize müracaat etmiş olsaydı biz ondan vazgeçmezdik." Ali (a.s) ise, Resulullah'a (s.a.a) gusül verip kefenlemeden evinden onu evinde yalnız bırakıp hükümetini ele geçirmek için insanlarla kava etmem gerektiğini mi söylüyorsunuz?!" şeklinde cevap veriyor, Fatıma (s.a) da, "Ebu-l Hasan'ın (Ali) yaptığı şey yapılması gereken iyi bir işti, bunların yaptıklarının hesabını ise Allah sorar" diyordu.

Muaviye, bu hareketinden dolayı Ali'yi (a.s) kınayarak o hazrete şöyle bir mektup yazdı: Hatırlıyorum ki, dün halk Ebubekir-i Sıddık'a biat edince evindeki mahremine bir eşeğe bindirip Hasan'la Hüseyin'in ellerini tutup sana yardım etmeleri için Bedir'dekilerin ve İslam'ın öncülerinin hepsinin kapılarını çaldın.

Eşinle onların evlerine gittin, iki oğlunu iki senet olarak onlara gösterip Resulullah'ın (mağaradaki) arkadaşı aleyhine tahrik ettin! Ama dört-beş kişiden başka hiç kimse sana olumlu cevap vermedi. Seni kıyama teşvik eden Ebusüfyan'a "Emrimde iradeli kırk kişi olsaydı kıyam ederdim..." diye cevap verdiğini sen hatırlamıyorsan ben iyi hatırlıyorum..."

Buharî de, Resulullah'ın (s.a.a) kızıyla Ebubekir arasında geçen tartışmaları şöyle kaydeder:

"Fatıma yüzünü Ebubekir'den çevirdi ve Resulullah'ın (s.a.a) vefatından sonraki altı aylık ömrü boyunca onunla konuşmadı. Ölümünden sonra da Ali, Ebubekir'e haber vermeden onu toprağa verdi.

Hız. Zehra'nın (s.a.a) varlığı halk arasında Hız. Ali'ye (a.s) saygı duyulmasına sebep oluyordu. Ama Hız. Fatıma (s.a) ölür-ölmez kavimlerin ileri gelenleri ona yüz çevirdiler. Ali altı ay Ebubekir'e biat etmedi; hatta Ali'ye uyarak Haşimoğulları'ndan bir kişi bile Ebubekir'e biat etmedi. Ancak Fatıma'nın (s.a) ölümünden sonra, Ali (a.s) kendisini halkın arasında yalnız bulunca Ebubekir'le barışarak ona biat etmek zorunda kaldı."

Belazurî der ki: "Ali, Ebubekir'e biat etmeden önce hiç kimse düşmanla savaşa gitmeye hazır olmuyordu."

Ebubekir'e biat etmeyenler şunlardır:

Ferve b. Amr, Halid b. Said, Aban b. Said ve Ömer b. Said-i Emevî. Bunlar Haşimoğulları'ndan sonra Ebubekir'e biat ettiler.

Sa'd b. Ubade de Ebubekir'e biat etmekten sakındı ve Ensan, halifeye onu kendi haline bırakmasını önererek onu öldürseler de biat etmeyeceğini, bütün evlatları ve akrabaları da kendisiyle birlikte öldürülmedikçe öldürülemeyeceğini söylemesi üzerine onu kendi haline bıraktılar. Ömer hilafetinin başında Sa'd b. Ubade'ye, "Komşusundan hoşlanmayan evini değiştirir" dedi. Bunun üzerine Sa'd, Şam'a gitti. Daha sonra Ömer bir adamı görevlendirerek şöyle dedi: "Ne pahasına olursa olsun Sa'd'dan biat etmesini iste; kabul etmediği takdirde onu idam etmede Allah'tan yardım al!"

O adam Şam'a giderek Helep yakınındaki Havarin kasabasında Sa'd'la karşılaştı. Orada Sa'd'dan Ömer'e biat etmesini istedi. Sa'd kabul etmeyince kalbine gömdüğü bir okla onu öldürdü!

Ömer'e Biat

Ebubekir ölüm yatağında Osman'ı çağırarak ona şöyle yazmasını söyledi:

"Bismillahirrahmanirrahim

Bu Ebubekir b. Ebu Kuhafe'nin Müslümanlara yazısıdır. Ama sonra;" (Ebubekir bunu söyledikten sonra bayıldı. Bunun üzerine Osman kendi yanından mektubu şöyle tamamladı:)

"Ben kendi yerime sizin için Ömer b. Hattab'ı tayin ediyorum. Ben seçimimde sizin için hayırdan başka bir şey dilemedim."

O sırada Ebubekir kendine gelerek gözlerini açtı. Osman kendi yazdıklarını Ebubekir'e okudu. Ebubekir de onun yazdıklarını onaylayarak imzaladı! Ömer de Ebubekir'in ölümünden sonra onun mektubunu yanına alıp mescide giderek şöyle konuştu:

"Resulullah'ın (s.a.a) halifesi Ebubekir'in emrini duyun ve ona itaat edin. Çünkü o sizin için hayırdan başka bir şey dilememiştir."

İşte bundan sonra halk da Ömer'e biat etti!

Şura ve Osman'a Biat

Ömer yaralanınca ona kendi yerine birini seçmesini söylediler. Bunun üzerine Ömer dedi ki: "Salim hayatta olsaydı kendi yerime onu seçerdim. Veya eğer Ebu Ubeyde hayatta olsaydı yerime onu seçerdim." Daha sonra dedi ki: "Halife seçimini altı kişilik bir şuraya bırakıyorum!"

Ömer bunu söyledikten sonra şuranın bütün üyelerini Kureyş'ten seçti ve o şuraya ensardan hatta bir kişiyi bile sokmadı. Daha sonra Ebu Talha Zeyd b. Sehl-i Hazreci'nin ensardan elli kişinin kumandanlığını kendi üzerine almasını Suheyb'e de üç gün üç gece mescidde halka namaz kıldırmasını emretti. Üç gün sonra şuradakiler kendi aralarından bir kişinin halife olmasını kabul ederlerse muhalif olanı öldürmesini söyledi! Şuradakiler iki gruba ayrılır da her biri bir kişiyi seçerse içlerinde Abdurrahman b. Avf'ın bulunduğu grubun görüşünün geçerli olduğunu, hatta eğer Abdurrahman b. Avf'ın kendisi de aday olur ve bir elini diğerine vurursa onun izlenmesi gerektiğini, ona muhalife olanların ise başının vurulmalarını söyledi!

Halife ölünce Abdurrahman şuradakilere, "Benim seçmem şartıyla benle Sa'd kenara çekiliyoruz" dedi. Hz. Ali dışında şuradakilerin hepsi Abdurrahman'ın bu önerisini kabul ettiler. Ali de Abdurrahman'a kendisini nefsinin heva ve heveslerine teslim etmemesine, hakkı göz önünde bulundurmasına, akrabalığı gözetmemesine dair yemin ettirdi. Abdurrahman yemin edince Ali ona "Şimdi seç, Allah muvafak etsin" dedi.

Daha sonra şuradakiler mescidde toplandılar. Abdurrahman elini Ali'ye uzatarak, "Elini uzat da Allah'ın kitabı, Resulullah'ın sünneti ve şeyheynin (Ebubekir'le Ömer'in) gidişatı üzerine sana biat edeyim" dedi. Ali, *"Aranızda elimden geldiği kadarıyla Allah'ın Kitabını ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini uygulayacağım"* dedi. Bunun üzerine Abdurrahman elini Osman'a uzatarak aynı sözleri tekrarladı. Osman da onların hepsini kabul etti.

Abdurrahman tekrar elini Ali'ye uzatarak aynı sözleri tekrarladı. Ali de aynı cevabı verdi. Daha sonra Osman'a dönerek sözünü tekrarladı; Osman da ilk verdiği cevabı verdi. Abdurrahman üçüncü kere Ali'ye aynı sözlerini söyleyince Ali dedi ki:

"Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinin başkalarının gidişatına ihtiyacı yoktur. Sen hilafetin bana ulaşmamasına çalışıyorsun."

Abdurrahman Ali'ye (a.s) cevap vermeden ilk önerisini Osman'a tekrarladı. Osman da önceki defalardaki gibi bütün şartları kabul etti. Bunun üzerine Abdurrahman, Osman'ın elini tutarak ona biat etti. Bunun üzerine Hz. Ali (a.s) Abdurrahman'a şöyle buyurdu:

*"Osman'a sevgi ve hizmetini tamamladın. Her şeyi ona verdin. Bu bize karşı ilk birleştiğiniz değil. **Bundan sonra (bana düşen) güzel sabırdır. Sizin bu düzüp, uydurduklarınıza karşı (kendisinden) yardım istenecek olan Allah'tır.**" Vallahi Osman'ı hilafete oturtmanın tek sebebi onun da sonunda hilafeti sana bırakmasını ummandır. Fakat her gün Allah'ın bir cilvesi vardır!"*

Abdurrahman'ın Osman'a biat etmesinden sonra şuradaki diğerleri de ona biat ettiler. Ayakta durmuş olayı seyreden Ali bu manzarayı görüp öfkeyle mescidi terk edince Abdurrahman ona "Biat et" dedi, "Biat etmezsen boynunu vururum!" Abdurrahman bu tehdidi yaparken oradakilerin hiç birinin üzerinde kılıç yoktu.

Ali (a.s) mescidden dışarı çıktı. Şuradaki diğerleri koşup Ali'ye ulaşarak, "Biat et" dediler, "Biat etmezsen seninle savaşıyoruz." Bu

konuda o kadar ısrar ettiler ki nihayet Ali'yi geri çevirdiler ve o hazret Osman'a biat etmek zorunda kaldı.

Emirülmüminin Ali'ye (a.s) Biat

Osman öldürölünce Müslümanlar herkesin biatinden kurtuldular. Bunun üzerine Hz. Ali'nin (a.s) etrafında toplanarak o hazretten hilafete geçmesini ve hükümetin işlerini eline almasını istediler!

Aralarında Talha ve Zübeyr de olan ensar ve muhacir bir araya toplanarak Ali'nin evine gidip o hazrete "Sana biat etmeye geldik" dediler. Ali, *"Benim size hükümet etmeye ihtiyacım yok. Ben de size yardım ederim. Gidin istediğinizi hilafete oturtun; ben de sizi seçtiğinizi kabul ediyorum"* buyurdu. Onlar, *"Vallahi senden başkasını seçmeyiz"* dediler.

Osman'ın öldürölmesinden sonra hilafeti kabul etmesi için defalarca Hz. Ali'ye (a.s) müracaat ettiler. Sonunda o hazrete dediler ki:

"Birisi hükümet işlerini ele almadıkça halkın durumu düzelmez. Uzun zamandan beridir durum bozulmuştur. Sana biat etmedikçe hiçbir şey yapmayız ve bu konuda senden vazgeçmeyiz!"

İmam Ali (a.s) onların bu ısrarını görölnce şöyle buyurdu: *"O halde mescidde toplanın. Bana gizli olarak biat edilmemelidir. Bu iş halkın istek ve rızası olmadan yapılmamalıdır."*

Buna binaen, herkes mescidde toplanarak Ali'ye (a.s) biat için izdiham yarattılar. Minberin basamaklarından yukarı çıkıp o hazretin elini tutarak biat eden ilk kişi Talha idi. Ondan sonra muhacir ve ensar ve onların peşinden de diğör halk Ali'ye (a.s) biat ettiler.⁸⁸²

* * *

Şimdi özetle iki okulun imamet ve hilafet konusundaki görüşlerini inceleyelim.

---

882 - Şerh-u Nehci'l - Belağa-i İbn-i Ebi-l Hadid, birinci basım, c. 1, s. 240-241 ve Muhammed Ebulfazl-i İbrahim'in tahkiki basımı, c. 4, s. 8 - 9.

HİLAFET MEKTEBİ'NİN İLERİ GELENLERİ AÇISINDAN HİLAFET

1- Ebubekir, Benî Saide Sakifesi'nde şöyle dedi:

"Arab'ın önemli merkezi olan, soy ve aile yüceliği açısından en üst derecede olan Kureyş dışında hiçbir kabile hilafet makamına geçmeğe layık değildir! Dolayısıyla hilafet için Ömer ve Ebu Ubeyde'den birisini öneriyorum. İstediginize biat edin!"⁸⁸³

Diğer bir rivayete göre Ebubekir şöyle dedi: "Muhacirler ve Kureyş Resulullah'ın (s.a.a) dostları ve akrabalarıdır. Bu yüzden hilafet konusunda diğerlerinden öncelikleri vardır. Bu konuda zalim ve cefakârların dışında hiç kimse onlarla savaşmaya kalkışmaz!"⁸⁸⁴

2- Ömer de o gün ensara hitaben şöyle dedi:

"Allah'a yemin ederim ki Arap sizin hüküm sürmenizi kabul etmeyecektir; çünkü peygamberleri siz(in kabileniz)den değildir. Ama Arap, hem peygamberlik ve hem de hükümetle şereflenen kimselerin hilafete geçmesinde bir engel görmez. Bu alanda bizim sağlam bir delilimiz var ve o da şudur: Muhammed'in (miras bıraktığı) hükümet ve yöneticilik konusunda onun akrabaları olan bize, günaha bulaşmış helaket içerisinde olan sapık ve

---

883 - Buharî, "hudud" kitabı, "recmu'l - hebla" bölümü, c. 4, s. 120.

884 - Tefsir-i Taberî, Avrupa basımı, c. 1, s. 1840.

isyankarlardan başka hiç kimse muhalefet eder mi?!"⁸⁸⁵

Ama bu sahabiye, ölümünden bir ay önce kendi hilafeti döneminde falanca, "Emirulmüminin ölürse falancaya biat edeceğim" dedi, diye haber verdiklerinde şaşırarak dedi ki: "Müslümanlarla müşavere etmeden birine biat eden kimseye ve biat alana itaat etmeyin. Çünkü halkı bu şekilde aldatmalarından dolayı her ikisi canını kaybedebilir."⁸⁸⁶

Kendisini terör ettiklerinde ise altı kişilik şuradakileri belirterek, "Ebu Huzeyfe'nin azad ettiği Salim veya Ebu Ubeyde-i Cerrah'tan biri sağ olsalar da tam bir güvenle hilafeti onlara bıraktırdım!" dedi.⁸⁸⁷

Yine, "Salim sağ olsaydı hilafeti şuraya bırakmazdım!" demiştir.⁸⁸⁸

3- Hilafet mektebi izleyicileri ise şöyle diyorlar:

Halife, bir önceki halife aracılığıyla seçilebileceği gibi ümmetin güvendiği emin kişiler tarafından da seçilebilir. Ebubekir'in, Resulullah'ın (s.a.a) diğer ashabının da muvafık olup olmadıklarını belirtmelerini beklemeden kendisinden sonra Ömer'i halife seçmesi birinci kısmın en bariz delilidir. İkinci kısımda ise bu şuranın kaç kişiden oluşması gerektiği konusu ihtilafıdır. Bazıları, beş kişiden oluşması gerekir diyorlar. Çünkü Sakife'de Ebubekir'e biat edenler beş kişiydiler! Bazıları da altı kişi olması gerekir diyorlar; çünkü, Ömer şura için altı kişiyi belirtmiş, beş kişinin altıncılarına halife olarak biat etmelerini söylemiştir!

Ama çoğu insanlar bu iş için bir kişinin de yeterli olduğunu söylerler. Çünkü Abbas b. Abdulmuttalib Hz. Ali'ye, "Elini uzat da sana biat edeyim" demiştir. Abbas'ın bu sözü bir hüküm yerine geçer ve hükümde bir hakimın hükmü de yeterlidir.

Yine bazıları da derler ki: Kılıç zoruyla halka sulta kurar ve ona "emirulmüminin" derlerse kıyamet gününe iman eden hiç kimse ona biat edip onu kendi önderi bilmeden akşamı sabahlamamalıdır! Bu halife ister salih ve takvalı, ister fasık, günahkâr ve zalim bir kişi olsun; çünkü o müminlerin emiridir!

---

885 - Tefsir-i Taberî, Avrupa basımı, c. 1, s. 1841.

886 - Buharî, "recmu'l - hebla" bölümü, c. 4, s. 120.

887 - Tabakat-i İbn-i Sa'd, Beyrut - Daru's - Sadra basımı, c. 3, s. 343.

888 - İstiaab ve Usdu'l - Gabe, Salim'in biyografisi, c. 2, s. 246.

Yine Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu rivayet etmişlerdir: "Malını alsa ve sırtına kırbaç vursa bile emir ve önderine itaat et!"

Ve yine, günah işlemesi, zulüm etmesi veya şer'i hadleri uygulamaması yüzünden, halife, istifa etmeye zorlanamaz veya makamından alınamaz ve ona karşı kıyam da edilemez; aksine bize ulaşan hadisler gereğince ona nasihat etmeli, Allah'ın azabından korkutmalı ve onu hayıra hidayet etmelidir, derler!

Bunlar hilafet ve halife konusunda hilafet okulunun görüşleridir. Şimdi bu görüşleri incelemeye başlamadan önce bu konudaki bir kaç ıstılahı incelememiz daha yerinde olacak.

* * *

ISTILAHLARIN TANIMI

1- Şura

Arapça'da "et-teşavur" ve "el-muşavere" sözcüğü, bir kişinin başka birine müracaat ederek onun görüşünü istemesi anlamına gelir. Kur'an-ı Kerim'de de bu anlamda kullanılmıştır. Mesela, **"İşleri kendi aralarında şûrâ ile olanlar"** O halde bu kelime şer'î bir ıstılah değildir.

2- Biat

a- "Biat" sözcüğü Arapça'da muameleyi gerçekleştirirken satıcıyla müşterinin ellerini birbirlerine vermesi anlamına gelir. Ve "muameleyi gerçekleştirmek anlamında elini onun eline verdi" denilir.

Fakat Araplar çeşitli şekillerde yemin eder ve antlaşırlar. Örneğin, ellerini çamurlu suya daldırarak bir işi yapmak için sözleşirlerdi veya ellerini kan dolu bir kaba daldırarak bir konuda ahitleşirlerdi.

b- İslam'da biat, biat edenle biat alan arasında bir sözleşmedir; bu sözleşmeye göre biat eden aralarında anlaştıkları şeyi yapmayı üzerine alır. Allah Teâla buyuruyor ki: **"Şüphesiz sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir..."** (Fetih, 10)

Resulullah (s.a.a) ilk olarak Müslümanlardan Akabe-i Ulâ'da İslam dinini kabul etmeleri üzerine biat almıştır. İkincisi ise yine Akabe'de gerçekleşen ve biat-i kubra (büyük biat) diye meşhur olan

biattir. Müslümanlar o zaman İslam toplumu oluşturmak amacıyla savaşmak üzere Resulullah'a (s.a.a) biat ettiler.

Birinci biate, "Nisa biati" de denmektedir; çünkü İslam dininde bu biat savaş yapılmadan gerçekleşmiştir.

Üçüncü biati ise Müslümanlardan Hudeybiyye'de aldı. Müslümanlar Resulullah'la (s.a.a) birlikte Umre yapmak için ihram bağlayarak Medine'den dışarı çıktıklarında bir ağacın altında aldı bu biati. Kureyiş onların Mekke'ye girmelerine engel olup onlarla savaşa hazırlandıklarında umre yerine getirmek için Mekke'ye hareketleri asıl hedeflerinin tam aksine savaş için hareket oldu. Dolayısıyla içlerinde bulundukları ortam bu yeni hareket için Resulullah'ın (s.a.a) ashabından yeniden biat almasını gerektiriyordu. O hazretin Müslümanlardan yeniden biat alması Kureys'i dehşete düşürmüştü.

Dolayısıyla, birinci biat İslam'ı kabul etmek için, ikincisi İslam toplumu oluşturmak ve bu yolda savaşmak için ve üçüncü biat ise düşmanla savaşmak içindi. Biat konusunda Resulullah'ın (s.a.a) sünneti buydu. Resul-i Ekrem'den (s.a.a) nakledilen bir hadiste, o hazretin halktan güç ve kudretleri miktarınca biat aldığı, daha mükellef olmayan erkek çocuklardan biat almadığı geçer.

Resulullah'ın (s.a.a) sünnetini incelediğimizde biatin üç temele dayandığını anlamaktayız:

1- Biat eden, 2- Biat edilen, 3- Özel bir konuda itaat ve sadakat sözleşmesi.

Dolayısıyla biat, biat eden kimse neye biat ettiğini ve ne yapması gerektiğini iyice bildiği durumda doğrudur. Bunları göz önünde bulundurarak biat eden kimse üzerine aldığı bütün vazifeleri kabullenme olarak elini biat edilen kimsenin eline verir; bu şekilde biat gerçekleşmiş olur.

Bu özelliklerdeki biat şer'î bir ıstılahtır. Ama böyle bir İslamî biatin gerçekleşmesi için gerekli şartları Müslümanların çoğu bilmemektedir. Bu şartlar şunlardan ibarettir:

a- Biat eden, biat etmesi doğru olan kimselerden olmalıdır. Dolayısıyla mükellef olmayan balığ olmayan kimsenin veya delinin biat etmesi doğru değildir.

Biat eden kimse azad ve serbest olmalıdır; çünkü biat muamele hükmündedir. Muamelede ise bir şeyi sahibinden zorla alıp parasını vermek doğru değildir. Dolayısıyla zorla, silahla, tehdit ve korkutmayla alınan biat batıldır.

b- Biat alan hiç çekinmeden açıkça günah işleyen, İslam kurallarına aykırı işleri yapmaktan sakınmayan bir kişi olmamalıdır. Zira Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmuştur: *"Allah Tebarek ve Teala'ya karşı günah işleyen kimseye itaat etmek haramdır."*⁸⁸⁹

c- Biat, Allah Teâla'nın nehyettiği bir iş için veya O'nun ve peygamberinin emirlerine muhalefet etmek için olmamalıdır. Çünkü Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurur: *"İnsana günah işlemesi emredilirse itaat etmek câiz değildir."*⁸⁹⁰

3 ve 4- Halife ve Emirülmüminin

"Hilafet" lügatte birinin naibi olmak, onun yerine geçmek anlamına gelir. Başka birisinin yerine geçen ve onun makamına oturan kimseye "halife" denir. Kur'an-ı Kerim'de de bu anlamda geçmiştir: **"Düşün ki (Allah) sizi, Nuh kavminden sonra halifeler kıldı..."** (A'raf, 69) Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen bir hadiste ise şöyle geçer: *"Allah'ım, halifelerime merhamet et."* Resulullah (s.a.a) halifelerini tanıtırken şöyle buyurur: *"Onlar benden sonra gelir, benim hadisimi ve sünnetimi rivayet ederler."*

Dolayısıyla, "halife" terimi, Kur'an-ı Kerim'de ve Resulullah'ın (s.a.a) hadislerinde o hazretin naibi unvanıyla emir verip hükümet etmesi gereken bir kimsenin ismi değildir; aksine bu terim, Ömer'in hilafeti dönemine kadar lügatteki anlamıyla kullanılıyor, ona Resulullah'ın (s.a.a) naibinin naibi deniliyordu; nihayet ona "emirülmüminin" ismini verdiklerinde artık bu terimi kullanmadılar.

Bu durum Abbasoğulları halifelerinin dönemine kadar devam etti. O dönemde "emirülmüminin" lakabıyla birlikte onlara "halifetullah" da deniliyordu.

Osmanlılar döneminde, İslam dünyasının mutlak önderine "halife" diniliyordu. Bu isim bugüne kadar Müslümanlar arasında kullanılagelmıştır.

Dolayısıyla, "halife" ve "emirülmüminin" terimleri şer'î bir ıstılah olmayıp aksine, Müslümanların kendi önderlerine verdikleri bir isimdir; buna binaen bu terimler Müslümanların adlandırmasıdır.

---

889 - Bkz. İstılahlar bölümü, beşinci ıstılah: Biat.

890 - Bkz. İstılahlar bölümü, beşinci ıstılah: Biat.

5- İmam

"İmam" lügatte insanların izledikleri kimseye verilen isimdir. Kur'an-ı Kerim'de de bu anlamda kullanılmıştır. Ama Kur'an'da bir kimsenin "imam" olabilmesi için bir takım şartlar koşulmuştur. Mesela Hz. İbrahim'e (a.s) hitaben buyuruyor ki: **"Şüphesiz, seni insanlara imam kılacağım."** Daha sonra bu makamın gereklerini açıklayarak, **"Zalimler benim ahdime erişemez"** buyuruyor.

O halde "imamet" Allah'ın ahdi ve O'nun emridir ve bunu zalimlere vermez; ister zalim kendine zulmetsin, ister diğerlerine bu alanda bir şeyi değiştirmez. Buna binaen "imam" terimi hem şer'î ıstılahtır, hem de Müslümanların adlandırmasıdır.

6- Emir ve Ulu-l Emr (Hükümet ve Emir Sahibi)

"Emir" Arap lüğatinde, Müslümanların örfünde ve İslamî nasslarda insanlara hüküm sürmek anlamındadır. Ama "ulu-l emr" terimini İslamî bir ıstılah bilmemiz daha doğru olur; çünkü bu terim Kur'an-ı Kerim'de insanlara hüküm sürmek ve velayet etmek anlamında geçer:

"Ey iman edenler, Allah'a itaat edin; peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de." (Nisa, 59)

Ama iki okul Resulullah'tan (s.a.a) sonraki emir sahibi ve hüküm sürece kimsenin teşhisinde ihtilaf etmişlerdir. Ehlibeyt (a.s) mektebi izleyicileri Resulullah'tan (s.a.a) sonraki imam ve emir sahibini Allah Teâla'nın tayin etmesi gerektiğine, Allah Teâla istediğini bu makama atayıp peygamberi aracılığıyla insanlara tanıtması gerektiğine inanırlar. Oysa Hilafet Mektebi izleyicileri imam ve Müslümanların emir sahibinin biat etme yoluyla bu makama seçileceğini veya zor ve güç uygulamayla bu mevkie geçebileceğini ileri sürerler.

Yine, ister halkın biatiyle olsun ister kılıç zoruyla hilafete geçen kimseye herkesin itaat etmesinin farz olduğuna inanmaktadırlar.

İşte bu inanca dayanarak Yezid b. Muaviye'ye itaat edip Resulullah'ın (s.a.a) torunu ve ciğer paresi imam Hüseyin'i (a.s) şehid edip Ehlibeyt'ini esir ettiler! Yine bu inanca dayanarak bu halifenin emriyle Resulullah'ın (s.a.a) şehri Medine'yi yağmalayıp o hazretin ashabını ve tabiini kılıçtan geçirdiler! Yine bu inançla ve bu halifenin emriyle Müslümanların kiblesine amansızca saldırım mancınkla onu tahrip ettiler!

Ve bütün bu işlerden sonra, o günden bugüne kadar ona "emirülmüminin" dediler!

7- Vasi ve Resulullah'ın (s.a.a) Vasisi

Kur'an-ı Kerim'de ve Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinde vasi, bir kimsenin, ölümünden sonra istediği herhangi bir işi yapmasını vasiyet ettiği kimsedir. Mesela ona, şöyle ve böyle yapmanı vasiyet ediyorum veya benden sonra falan işi yapman üzere seninle anlaşıyorum ve..., derse onu vasi etmiş olur.

Vasiyet eden kimse, "falanca benden sonra şöyle veya böyle yapacak" veya "filanca benim vasimdir" vb. sözlerle vasiyet ettiğini diğerlerine bildirebilir.

Aynı şekilde Resulullah'ın (s.a.a) vasisi de o hazretin kendisinden sonra dini işlerini, ümmetinin sorunlarını üzerine bıraktığı ve ona bu işleri yapmasını vasiyet ettiği kimsedir.

HİLAFET VE İMAMET KONUSUNDA HİLAFET MEKTEBİBİB GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

1- Şura

Halife seçiminde şurayı ileri süren ilk kişi Ömer b. Hattab'dır. Ömer şurayı ileri sürerken ne Allah'ın Kitabından ve ne de Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden bir delil getirmemiştir. Aksine sadece -sözde- içtihat etmiş ve şahsi görüşünü söylemiştir.

Buna binaen, sahabenin gidişatını ve sözlerini Allah'ın Kitabı ve Resulullah'ın (s.a.a) sünneti gibi bilenler ve onların İslam dininin kaynaklarından sayanlar, Ömer'in sünnetini de halife seçimi için kesin bir belge kabul etmektedirler.

Ama Ömer'in bu sünneti hem Ebubekir'in, hem de kendisinin hilafete geçişiyle çelişmektedir. Çünkü, Ebubekir'in hilafeti, Ömer'in tabiriyle "aceleye düşürülen ve hesapsız bir iş" olan ve tekrarlanmaması gereken Benî Saide Sakifesi'nin oluşturulmasının sonucudur. Ayrıca, ikinci halife Ömer b. Hattab'ın hilafetiyle de çelişmektedir. Çünkü Ebubekir, Ömer'i kendi yerine seçerek onu kendisinden sonra halkın başına geçirdi. Oysa ne Ebubekir ve ne de Ömer halkla müşavere ederek onların görüşünü almamışlardı.

Yine bu sünnet Ömer'in şahsının sarıh görüşüyle de çelişmektedir. Ömer ölüm yatağında "Ebu Ubeyde hayatta olsaydı, kendi yerime onu seçerdim" veya "Ebu Huzeyfe'nin azad etmiş olduğu kölesi Salim hayatta olsaydı onu hilafete atardım!" demişti. Ömer'in bu açık görüşleri onun halifenin şurayla seçilmesini kabul etmediğini gösterir.

Halifenin, Ömer'in tayin etmiş olduğu şurayla seçilmesinin doğru olduğunu farzetsek bile, bu şuranın nasıl olması ve kaç kişiden oluşması gerektiği incelenmesi gereken bir noktadır.

Hilafet okulu bilginlerinin birçoğu şuranın üyelerinin altı kişiden oluşması, beş kişinin altıncı kişini halifeliğine oy vermesi gerektiğe inanırlar. Ama bu durumda bunun hemen peşinden şöyle bir soru söz konusu oluyor: Eğer bu şuraysa, son seçim hakkının sadece Abdurrahman b. Avf'a verilmesi, ama diğerlerine böyle bir hakkın verilmemesi de neyin nesi oluyor?! Veya niçin görüşü Abdurrahman'la çelişen idam edilsin?! Böyle bir emir hangi serbest müşavere ve görüş istemeyle bağdaşır?

Şuradakiler arasında kimin Abdurrahman b. Avf'ın seçimiyle korkmadan muhalefet edeceğini bekliyordu ki önceden onun idam hükmünü verdi?!

Acaba hilafet okulu geçen asırlar boyunca günümüze kadar, başa geçen bu kadar halife ve emirülmümininler hakkında hatta bir kere olsun Ömer'in bu sünnetini uygulamış mıdır?!

Bunlar Ömer'in şura konusunu ileri sürmesinden hemen sonra sözkonusu olan sorulardır.

Hilafet mektebinin şura için ileri sürdükleri delillere gelince, biri, **"İşleri kendi aralarında şura ile olanlar"** ayetidir.

Bu ayet müminlerin kendi aralarında şura ve müşavere etmelerinin iyi bir durum olmasından başka hiç bir şeyi bildirmez. Çünkü eğer Allah Teâla şura ve müşavereyi gerekli ve farz bilmiş olsaydı müminleri ona uymaya zorunlu tutar ve onu farz olduğuna delalet eden "ketebellahu ala-l müminine" veya "furize aleykum" vb. tabirlerle getirirdi.

Diğeri ise, **"İş konusunda onlarla müşavere et"** ayetidir. Daha önce bu ayetin, kendi isteklerine göre emir veren ve "padişahlık emrimiz budur" söyleyip şahsî iradesini insanlara tahmil eden padişahlar gibi değil, Müslümanları müşavere yoluyla düşmanlarla savaşa davet etmesi için Resulullah'a (s.a.a) yönelik bir beyan olduğunu belirttik.

Hatta bu beyana rağmen Allah Teâla açıkça Müslümanların görüşlerinin Resulullah'ı (s.a.a) zorunlu kılamayacağını, tam aksine **"Eğer azmedersen artık Allah'a tevekkül et"** buyuruyor. Yani kendin karar verdin mi artık Allah'a tevekkül et. Buna binaen, işe başlamak, müminlerin irade ve görüşlerine değil, Resulullah'ın (s.a.a)

irade ve kararına bağlıdır. Bu konu, Resulullah'ın (s.a.a) müminlerle müşaveresinden değindiğimiz örneklerde, özellikle işin sonu Resulullah'la (s.a.a) belirttiği durumlarda apaçık görülmektedir; Resul-i Ekrem'in (s.a.a) Bedir savaşında Müslümanlarla yapmış olduğu müşavere gibi.

Diğer bir taraftan, o hazretin ashabıyla müşaveresi müşavere yoluyla şerî hükmü elde etmek için değil, İslam hükümlerinin uygulanması konusunda Müslümanların düşünce ve görüşlerini faaliyete geçirmek içindi.

Ayrıca, Allah Teâla'nın kati bir şekilde şöyle buyurduğunu görmekteyiz:

"Allah ve Resulü, bir işe hükmettiği zaman, mü'min olan bir erkek ve mü'min olan bir kadın için o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulü'ne isyan ederse, artık gerçekten o, apaçık bir sapıklıkla sapmıştır." (Ahzâb, 36)

Buna göre müşavere ve halkın oyunu almak Allah ve Resulü tarafından emir verilmediği durumlarda iyidir. Allah ve Resulü'nün emir vermiş olduğu yerlerde ise müşavere ve görüş belirtmek Allah ve Resulü'nün (s.a.a) emirlerine itaatsizlik sayılır ve bu apaçık bir delalettir.

2- Biat

Daha önce, Allah'a itaatsizlik etmek, O'na karşı günah işlemek için veya apaçık günah işleyen kimseye ya da mızrak ve kılıç zoruyla biat etmenin batıl olduğunu belirtmiştik.

Fakat hilafet okulu izleyicileri derler ki: Hilafet beş kişinin biatiyle veya bazı Sünnilere göre bir kişinin biati ve iki kişinin şahadetiyle gerçekleşir. Bu konuda dayandıkları delilleri ise ashabın amelidir.

3- Ashabın Ameli

Ashabı izlemek ve onların ameliyle istidlal etmek, ashabın siresini Kitap ve Resulullah'ın (s.a.a) sünneti gibi bilip, bunu İslam dininin teşriî kaynaklarından biri saydığımız durumda doğru olur ancak. Fakat daha önce de dediğimiz gibi, ashabın ameli birbirleriyle çelişmektedir. İşte bu yüzden hilafet okulunun birkaç gruba ayrıldığını

ve aralarında ihtilaflar çıktığını görmekteyiz. Bunun en bariz örneğini hilafet ve biat alma konusunda inceledik.

O halde bizim yapmamız gereken vazife nedir? Ashaptan kimlerin görüşüne uymalı, hangisinin görüş ve oyunu örnek edinmeli ve hangisinin fetvasına itaat etmeliyiz?!

İmam Ali'nin (a.s) Buyruğuyla İstidlal

Emirülmüminin Hz. Ali'nin (a.s) buyruğuyla istidlal etmelerine gelince; o hazretin bu sözle Muaviye ve onun görüşünü benimseyenlere delil getirdiğini ve onları kendilerinin kabul ettikleri şeye çağırdığından gafil olmamak gerekir.

Ashabın icması ise, Hz. Ali'nin (a.s) şahsen kendisi ve Resulullah'ın (s.a.a) iki torununun (Hasan ve Hüseyin aleyhimassalam) katılması durumunda anlam kazanır. O hazretin icma hakkındaki buyruğu da bunu anlatmaktadır.

Günahkâr Öndere İtaatin Farz Oluşu ve Onu Makamından Almanın Haram Oluşu!

Derler ki: "İmam" diye adlanan bir önder, fık-fücur ve açıkça günah işleme adıyla makamından alınamaz!

Yine derler ki: Her Müslüman'a, fasık ve günahkâr olsa bile imam ve önderine itaat etmesi farzdır ve bir Müslüman'ın sırtını kırbaçlasa, varını-yoğunu yağmalasa bile ona karşı kıyam etmek haramdır!

Yine derler ki: Açıkça günah işleyen, fık ve fücur işlemesiyle meşhur olan Yezid b. Muaviye kendisine biat edilmesiyle emirülmüminin olmuştur. Fakat halkın, böyle bir biatin doğruluğuna inanması yüzünden Yezid'in, kendisine biatin doğruluğuna inananlardan bir ordu hazırlayarak onu Resulullah'ın (s.a.a) torunuyla savaşıma gönderip, onu ve evlatlarını Kербela'da şehid etmeye, kadın ve çocuklarını esir alıp Şam'a götürmeye muvaffak olduğuna dikkat edilmelidir.

Yine böyle bir biat sonucu, kendisine biatin doğruluğuna inananlardan başka bir ordu hazırlayarak Medinetu'n - Nebi'yi yerle bir edip Resulullah'ın (s.a.a) ashabını, tabiinleri öldürüp çoluk-çocuklarından Yezid'in parayla almış olduğu köleler gibi biat almaları, namuslarına tecavüz etmeleri, istedikleri bütün suç ve cinayetleri işlemeleri ve onların başına Müslümanların asırlar boyu görmedikleri,

duymadıkları belaları getirmelerini üç gün, üç gece ordusuna helal edebilmiştir!

Nihayet, bütün bu cinayetlerden sonra, yine kendisine yaptıkları biatin doğru olduğuna inanan o askerler ve o ordu aracılığıyla - Mekke-i Mükkerreme'nin kutluluğunu görmezlikten gelerek- o mukaddes mekana saldırıp Beytullah'ı ve Kabe'yi mancınık güllerine hedef edebilmiştir!

Ama bütün bu fisk, cinayet ve İslam'a ihanetlerine rağmen yine de bu güne kadar onu "emirülmüminin" diye çağırılmış, onun medih ve övgüsünde kitaplar yazmış ve basmışlardır. İnnalillah ve inna ileyhi raciun.

* * *

EHLİBEYT MEKTEBİ AÇISINDAN İMAMET

İmamet ve hilafet konusunda Hilafet Mektebinin görüşleri ve delilleri bunlardan ibarettir. Fakat Ehlibeyt (a.s) Mektebi izleyicileri Allah Teâla'nın Hz. İbraihm'e (a.s) "**Seni şüphesiz insanlara imam kılacağım**" diye hitabı ve onun "**Ya soyumdan olanlar**" şeklindeki ricası ve Allah Teâla'nın, "**Zalimlere benim ahdim erişmez**" cevabıyla imametın ilahi bir ahid olduğuna, ister kendisine ve ister başkasına zulmeden zalimlere ulaşamayacağına inanırlar.

Ve "**Ey Ehlibeyt! Gerçekten Allah, sizden kiri (günah ve çirkinliği) uzak tutup ve sizi tertemiz kılmak ister**" (*Ahzab, 33*) ayetine dayanarak Ehlibeyt'in (a.s) masum olduğuna, onların her türlü günahıtan uzak olduğuna inanır ve yine buna, -kalem onların taraftarlarının ellerinde olmamasına rağmen- tarihte onların masumluğuyla çelişen hiç bir şeyin kaydedilmemesini delil getirirler.

Ehlibeyt'in (a.s) imamet ve önderliği konusundaki delillerine gelince; bunlardan biri şudur: Kendisinden sonraki emir sahibini belirtme konusunda Resulullah'ın (s.a.a) siretine dikkat edecek olursak o hazretten sonra vasi konusunun kendisi açısından çok hassas bir mesele olduğunu, o hazretin ve etrafındakilerin asla ondan gafil olmadıklarını görürüz. Hatta Arap'ın bazı ileri gelenlerinin Resulullah'tan (s.a.a) açıkça kendisinden sonra hükümetin kendilerine bırakılmasını istediklerini ve o hazretin onlara, "*Hükümet ve önderlik Allah'ındır. Onu istediğine verir*" cevabını verdiğini görmekteyiz. Resulullah (s.a.a) İslam toplumu oluşturmak için Müslümanlardan biat aldığıında onlardan "*(Hükümet) iş(inde) ehliyle çekişmeyin*" diye söz aldı.

Resul-i Ekrem (s.a.a) halkı İslam'a davet ettiği gün Hz. Ali'nin (a.s) kendisinin vasisi ve veziri olduğunu bildirdi.

Ve yine Resulullah (s.a.a) bir iş için Medine'den çıktığında, uzaklığı bir mil veya daha az bile olsaydı devamlı birini kendi yerine seçer, -hükümet makamını mercisiz bırakmazdı.-

Buna binaen, Resulullah (s.a.a) ümmetini asla her zaman için merci ve öndersiz bırakmamış, tam aksine, o hazret kendilerinden sonra vasi tayin eden ve onu ümmetlerine bildiren önceki peygamberler gibi kendisinden sonra bir vasi tayin etmiştir.

Resul-i Ekrem (s.a.a) kendisinden sonraki vasisini tevatür haddine ulaşan açık bir beyanla çeşitli yerlerde tanıtmıştır. Mesela, "sizden sonra vasiniz kimdir?" diye soran Selman'a: *"Benim vasim, sırdaşım ve... Ali b. Ebitalib'dir"* buyurmuştur.

Bunun dışında o hazretten, açıkça, Hz. Ali'nin Resulullah'tan (s.a.a) sonra ümmetin önderi olduğunu bildiren birçok hadis rivayet olmuştur.

İşte bu yüzden Hz. Ali (a.s) asırlar boyunca "vasi" diye meşhurdu. Bu lakap şairlerin şiirlerinde, hatiplerin sözlerinde, müzakere eden sahabe, tabiin, bilginler, halifeler, emirlerin delillerinde sık sık geçmiştir. Biz bunların bir bölümüne kendi yerinde (Resulullah'ın (s.a.a) Vasisi bölümünde) değindik.

Ama Emirülmüminin Ali'nin (a.s) "Resulullah'ın (s.a.a) vasisi" diye meşhur olması halifelerin, hilafetin başındakilerin siyaseti ve mektebi yönelişleriyle çeliştiğinden asırlar boyunca ve nesilden nesle Hz. Ali'nin (a.s) Resulullah'tan (s.a.a) sonraki vasi ve önder olduğuna apaçık bildiren o hazretin hadislerini gizlemeye, onları herkesin elinin ulaşmasından uzak tutmaya çalıştılar. Bu hadislerin bazılarında "vasi" kelimesine tasrih edilmiş, bazılarında da "veli", "ulu-l emir (emir sahibi)" gibi terimler geçmişti.

Biz bu kitapta özel bir bölümde on çeşit gizlemeden genişçe bahsedip bazı örneklerle değindik. "Vasiyyi" ve "halifeti" (vasim) ve (halifem) kelimesinin "keza, keza" (böyle, böyle) kelimesine değiştirilmesi gibi hadisin bir bölümünün silinmesi ve onun yerine belirsiz ve kapalı bir kelime bırakılması, Resulullah'ın (s.a.a) bu alandaki naslarının bir bölümünün tevili, Resul-i Ekrem (s.a.a) hadis ve sünnetinin yazılmasının engellenmesi, onlara muhalefet edenlerin öldürülmesi ve yine Sıhah-ı Sitte'nin yazarlarından biri olup "Hasais-i

İmam Ali" (Hz. Ali'nin (s.a.a) özellikleri) adında bir kitap yazan Nesaî'nin idam edilmesi gibi.

Hilafet okulu izleyicileri sadece on iki Ehlibeyt imamları hakkında Resulullah'ın (s.a.a) naslarındaki gerçeklerin yayılmasını engellemekle kalmamış, hakim gücün o günkü siyasetiyle çelişen her şeyi engellemişlerdir. -Aşağıdaki olay bunun en bariz örneklerindendir:-

Abdullah b. Zübeyr Mekke'de hilafetini ilan edip hutbesinde Yezid'in ismini atıp onu hilafetten aldığını belirtince Yezid'in elçisi Ka'be'nin kenarında ona şöyle hitap etti: "Ey Zübeyr oğlu! Sen minbere çıkarak emirulmüminin hakkında saçma şeyler söyleyip onu kötülüyor ve kendini ise haremın güvercinine mi benzetiyorsun?!" Daha sonra kölesine, "ok ve yayımı getir" diye seslendi. Yay gelince yayına bir ok bırakıp Mekke'nin güvercini nişan alarak, "Ey haremın güvercini!" dedi, "Şimdi söyle bakayım, emirulmüminin şarap mı içiyor?! "Evet" mi diyorsun! Vallahi "evet" söylersen okum asla hata etmez ve sonuna kadar kalbine gömülür. Söyle bakayım, emirulmüminin maymun ve köpeklerle mi oynuyor, hiç çekinmeden fık ve fücür mu işliyor?! "Evet" mi diyorsun! Vallahi "evet" dersen bu okla kalbini delirim ...!"⁸⁹¹

Resulullah'ın (s.a.a) vasisi konusunda hakikatleri gizlemede o kadar ileri gittiler ki, Sistan şehri dışında o hazrete bütün İslam beldelelerinde doksan yıl lanet edip hakkında çirkin sözler söylediler! Fakat bütün o bağnazlık ve engellemelere rağmen -ki Emirulmüminin Ali'nin (a.s) faziletinde Resulullah'tan (s.a.a) hadis nakledenleri öldürüyorlardı- halifelerin çıkarları ve siyasetleriyle çelişen şeyler yine de hadis, tefsir ve tarih kitaplarının bir bölümünde yayılmıştır. Elbette o okulun izleyicileri, içinde yazarların kendi el yazılarıyla yazmış oldukları halifelerin çıkarlarına ters düşen binlerce kitap bulunan kütüphaneleri yakarak onları ortadan kaldırmaya çalıştılar.⁸⁹²

Ama gerçeklerin yayılmasını engellemek doğrultusunda o kadar dikkat, titizlik ve sertliklerine rağmen yine de hilafet okulu yoluyla Ehlibeyt (a.s) hakkında Resulullah'ın (s.a.a) sünnetinden elimize birçok nasslar geçmiştir. Örneğin: *"Ali bana nispet Harun'un Musa'ya menziletindedir. Ancak benden sonra peygamber yoktur."*

891 - Rivayetin tamamı kaynaklarıyla birlikte kitabımızın üçüncü cildinde gelecektir.

892 - Bkz. Kitap ve Kütüphanelerin Yakılışı bölümü.

Ve Gadir-i Hum'da, Allah Teâla **"Ey Peygamber! Rabb'inden sana indirilene tebliğ et. Eğer (bu görevi) yapmayacak olursan, O'nun elçiliğini tebliğ etmemiş olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır"** (Mâide, 67) ayetini nazil ederek Resulü'ne kendisinden sonraki halifeyi belirtmesini emredince o hazret develerin eyerinden hazırlanan minberin üzerine çıkarak Ali'nin (a.s) elini tutup halka göstererek, *"Allah benim mevlamdır ve ben ise sizin mevlanızım. O halde, ben kimin mevlasıysam bu Ali de onun mevlasıdır. Allah'ım; onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol"* buyurdu ve kendisinin "Sehab" adlı emamesini Ali'nin başına sararak onun başına taç koydu. Bunun hemen peşinden şu ayet nazil oldu: **"Bugün size dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslam'ı seçip-beğendim."** (Mâide, 3)

Yine, **"Sizin veliniz, ancak Allah, O'nun Resulü, namaz kılan ve rüku halinde zekat veren mü'minlerdir"** (Mâide, 55) ayeti de Hz. Ali (a.s) hakkında nazil olmuştur.

Yine Resulullah (s.a.a) iki torunu (Hasan ve Hüseyin) hakkında, *"Bu bendendir"* veya *"Hasan ve Hüseyin torunlardan iki torundurlar"* buyurmuştur.

Ve kendisinden sonraki imamlar (Ali ve on bir evladı) hakkında ise onların **"Ey iman edenler, Allah'a itaat edin; peygambere itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de"** (Nisa, 59) ayeti gereğince ümmetin emir sahipleri ve önderleri olacağını buyurmuştur.

Resulullah (s.a.a) bu önderler hakkında şöyle buyurmuştur: *"Ehlibeyt'im Nuh'un gemisi gibidir, ona binen kurtuldu ve ondan ayrılan ise boğuldu."*

Yine onları Kur'an-ı Kerim'le omuz-omuza tanıtarak şöyle buyurmuştur: *"Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: Allah'ın Kitabı ve itretim Ehlibeyt'im. Bu ikisine sarılacak olursanız benden sonra sapmazsınız. Doğrusu Latîf ve Habîr olan Allah bu ikisinin havuzun başında bana ulaşınca kadar birbirinden ayrılmayacağını bildirmiştir bana."*

Resulullah'ın (s.a.a) buyruklarından kendisinden sonraki imam ve önderlerden birinin hayatının uzun olacağı ve Kur'an-ı Kerim'le birlikte kıyamete kadar devam edeceği anlaşılmaktadır.

Ve yine o hazret kendisinden sonraki imamların sayısını belirterek şöyle buyurmuştur:

"Bu din kıyamete kadar veya size on iki imam gelinceye kadar devam edecektir" başka bir rivayete göre de "İnsanların işi on iki imam gelinceye kadar devam edecektir..." Bundan sonraki rivayette ise "Sonra da kargaşa ve anarşi hüküm sürecek" ve başka bir rivayete göre de "Onlar ölünce yeryüzü ehline meyledecek"

Bir rivayette ise Resulullah (s.a.a) kendisinden sonraki imamların sayısının İsrailoğulları'nın önderlerinin sayısınca, yani on iki kişi olduğunu belirtmiştir. Bu rivayetler, sonuncusu kıyamete kadar yaşayacak olan on iki Ehlibeyt İmamı dışında hiç kimseyle uyuşmaz. Fakat hilafet okulu bilginleri Ehlibeyt İmamlarına karşı garazlı tutumları yüzünden bu rivayetlerin tefsirinde bocalamış ve ne yapacaklarını bilememiş ve bugüne kadar bu hadisleri istedikleri gibi tevil edememişlerdir!

Resulullah'tan (s.a.a) Sonra On İki Halifesi

Resulullah'ın (s.a.a) diğer hadislerinde isimlerine tasrih etmiş olduğu kendisinden sonraki on iki imam şunlardır:

- Birincisi: Ali b. Ebitalib, Emirülmüminin (Vasi).
- İkincisi: Hasan b. Ali (Sıbt-ı Ekber).
- Üçüncüsü: Hüseyin b. Ali (Sıbt-ı Asgar ve Şehid).
- Dördüncüsü: Ali b. Hüseyin (Seccad).
- Beşincisi: Muhammed b. Ali (Bâkır).
- Altıncısı: Cafer b. Muhammed (Sadık).
- Yedincisi: Musa b. Cafer (Kâzım).
- Sekizincisi: Ali b. Musa (Rıza).
- Dokuzuncusu: Muhammed b. Ali (Cevad).
- Onuncusu: Ali b. Muhammed (Hâdi).
- On birincisi: Hasan b. Ali (Askerî).
- On ikincisi: Muhammed b. Hasan (Mehdi, Hücet, Muntazar).

On üç Asır Boyunca Hakim Gücün Tutumları

Buraya kadar Ehlibeyt ve On İki İmam'ın (a.s) imametı konusunda sadece Hilafet Mektebinin en muteber kaynaklarıyla yetindik. Bunların dışında Ehlibeyt okulu kaynaklarında da on iki Ehlibeyt imamının imametini, isimleri, belirtileri, sıfat ve özellikleriyle birlikte

apaçık kaydeden Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen bir çok nasslar da vardır.

Ehlibeyt Mektebi izleyicileri derler ki: On üç asır boyunca Emevi, Abbasi, **Osmanlı halifelerinin**, İslam beldesinin çeşitli şehirlerinde izleyicileri olan vali, kaymakam ve Cuma imamlarının hilafet ve önderliklerinin doğru olduğunu söyleyebilmek için, Emirülmüminin Ali b. Ebitalib'in (a.s) ve on bir evladının -aleyhimusselam- imameti hakkındaki nassları görmezlikten gelmek ve gizlemek gerekir.

Mesela; Abbasi halifesi Harunu'r - Reşid'in hilafeti döneminde Ebu Yusuf isminde biri Harun-u Reşid tarafından kadılık kürsüsüne oturmuştu. Ebu Yusuf'un böyle bir makamda oturmasının şer'i açıdan geçerliliği Harunu'r - Reşid'in kendisinin hilafetinin doğruluğuna bağlıdır; Harun-ur Reşid'in hilafeti ise on iki imamın imameti konusunda nassın olmaması durumunda doğrudur bağlıdır.

Beramike valiliği de böyledir. Onlar Müslümanların halifesinin valilik makamlarını Harunu'r - Reşid'in hilafet ve hükümeti meşrudur diye işgal etmişlerdi!

Harunu'r - Reşid'in döneminde onun tayiniyle İslam ordusunun kumandanlığına geçen kumandanlar, yine valiler ve diğer kürsülere oturanlar da aynı durumdadırlar. Sen'a, Yemen, Mekke, Medine, Şam, Kufe, İskenderiye, Rey, Horasan ve diğer İslam topraklarının valileri gibi.

Afrika'nın en uzak noktalarından tutun Horasan, Hicaz, Yemen, Irak, Şam ve diğer yerlere kadar bütün ülke çapındaki Cuma ve cemaat imamları aynı durumdadırlar.

O makamlarda naz-u nimet ve bolluk içerisinde rahat bir şekilde yaşayanlar makam ve mevkilerini Harunu'r - Reşid'in hilafet ve hükümetinin meşru olması temeli üzerine ele geçirmişlerdi. Oysa Harun'un şahsının hilafetinin meşruiyeti, onun zamanındaki Allah Teâla tarafından imamete atanan ve Resulullah (s.a.a) tarafından apaçık belirtilen Musa b. Cafer (a.s) ve hatta o hazretten önceki imamların olmamasına bağlıdır!

Bu hüküm Yezid b. Muaviye'nin, babası Muaviye'nin, Osman ve Osmanlı hilafetinin sonuna kadar diğer halifelerin hilafetleri döneminde de geçerlidir. Çünkü halifelerin uşakları ve bütün dönemlerde onlar tarafından bir makam ve mevkie ulaşip onların hilafeti sayesinde her türlü imkanlardan yararlananların makam,

mevki, servet ve haşmetleri hayallerince Masum İmamların (a.s) her birinin imametine dair bir nassın olmayışına bağlıydı.

Ama yukarıda Hilafet okulunun kaynaklarında Ehlibeyt İmamlarının (a.s) imametlerine dair perakende olarak geçen bu kadar nass bugüne kadar kalmıştır. Bunun nedeni ise Allah Teâla'nın, asırlar boyunca hüccetini bütün insanlara tamamlamak isteyişidir; ve Allah'ın istediği de kesinlikle olur.

* * *

şimdi iki mektebin sahabe ve imamet hakkındaki görüşlerini ele alıp inceledikten sonra Allah Teâla'nın yardımıyla yakın gelecekte iki okulun İslam dininin kaynakları ve bu iki okulun onlardan nasıl yararlandıklarını inceleyeceğiz.